CODEX
JURIS BOHEMICI.

TOMI SECUNDI PARS ALTERA,

CONTINENS

JUS TERRAE ATQUE JUS CURIAE REGIAE SAECULI XIV-MI,

QUAM

IMPENSIS REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE

EDIDIT

HERMENEGILDUS JIREČEK.

PRAGAE.

TYPIS GRÉGERIANIS.

1870.

cietatis boh.

PRAEFATIO.

Volumen hoc est pars secunda tomi secundi Codicis nostri, complectens monumenta Juris terrae et Juris curiae regiae saeculi quartidecimi (1306—1420); quae monumenta singillatim proposita haec sunt:

20. Sententiae a judicio terrae Boemiae latae. Series altera. 387.
21. Juris terrae Moraviae reliquiae. 398.
22. Jus curiae regiae. 403. Additamentum 414.

In hisce monumentis conquirendis qui consilio operaque nos juvarunt, sunt celeberrimi viri: Dr. A. Gindely qui tabulario terrae Boemiae administrando praeest, Romualdus de Hube senator Warsowiensis, B. Wagner praefectus tabularii Treboniensis, Dr. A. Tille gymnasii Treboniensis rector, W. Schulz scriptor c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis, V. Brandl tabularii terrae Moraviae atque Dr. F. Emler tabularii civitatis Pragensis praefecti.

Commodandis literis librisque manu scriptis concessaque describendi potestate nos adjuvarunt custodes administrandae c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis praepositi et illustrissimi principes J. Adolphus a Schwarzenberg et Georgius a Lobkovic.

In prooemiis tum primi tomi tum hujus voluminis latine perscribendis magna ex parte officio studioque promptissimo operam nobis navavit Wenceslaus Wojáček, gymnasii Reginaegradecensis professor.

Quibus omnibus viris honestissimis de opere nostro optime meritis gratias ut debemus, persolvimus.

Impensas in hocce volumen edendum fecit inclyta R. Societas scientiarum boemica, quo nomine et ipsi et celeberrimo praesidi ejus Dri. Francisco Palackio singularem in modum nos obstrictos esse profitemur.

Reliquum est, ut etiam typographiae Dris. Edwardi Grégerii gratias et laudes agamus, cujus cura effectum est, ut ab ornatu et specie nihil admodum huicce volumini deesse videatur.

Scribebam **Vindobonae**, Calendis Januariis 1870.

H. Jireček.

1.

Carminum antiquorum fragmenta duo.

(Manuscriptum s. d. Viridomontanum).

(Repetitum est e tomo primo Codicis juris bohemici 1, adjectis quae de hoc monumento novissime in medium prolata sunt, ut: I. J. Hanuš Schriftthum und Schriftwesen, Prag 1867. — Ejusdem Quellenkunde der böhmischen Literatur, Prag 1868 et Dodavky k Jungmannově Historii literatury české. V Praze 1869. — Leger' Chants heroïques et chansons populaires de Slaves de Bohème. Paris 1866.)

2.

Decreta Brecislai I. ducis.

1039.

(Codex juris bohemici I. 7. — Cf. Mährens Allgemeine Geschichte IV. auctore B. Dudík. Brünn 1865.)

3.

Statuta ducis Ottonis.

(Jura županorum, Jus Conradi. 1222, 1229, 1237.)

(Codex j. b. I. 29, 33, 36. — Novissime rem tractaverunt: C. Jičínský, Parafrase Práv Kunratových (Právník). V Praze 1865. — B. Dudík, Mährens Allgemeine Geschichte IV. Brünn 1865.)

4.

Decretum comitiorum regni Boemiae.

Cc. 1266.

(Codex j. b. I. 52.)

5.

De tabulis terrae in Boemia et Moravia antiquitus institutis disputatio.

Vocabuli „desky", „dsky" (tabulae) in jure boemico duplex significatio est. Antiquissimis ante propagatam religionem christianam temporibus brevia legum praecepta in tabulas ligneas incidebantur (etenim „deska" etiam nunc Boemis tabulam ligneam significat), ejusmodi autem tabulae in sacrariis judic orum servabantur. Hujus generis fuisse putamus tabulas illas „jus fasque declarantes reddentesque" (desky pravdo-datné), quarum mentionem faciunt antiquissimae scidulae illae a Monte Viridi, quo in castello inventae sunt, vulgo Manuscriptum Montis Viridis nuncupatae (Codex j. b. I. 1).

Altera ejusdem vocabuli significatio est, qua tabulae idem valent quod libri judiciales vel acta fori; atque hae sunt illae Boemiae tabulae (dsky zemské) quae apud omnes gentes commendatione famaque celebrabantur et adhuc in laude sunt. Priscae autem tabulae ligneae et libri judiciales aetate posteriores quodammodo inter se cohaerent; nam antiquum tabularum nomen ad libros judiciales, etsi in tabulas ligneas scribi desitum erat, translatum est; utraeque autem tabulae judiciorum potestati custodiaeque erant commissae nec usquam alibi asservabantur.

Nunc vero de tabulis, quibus acta judicialia continebantur, disputandum nobis est. Tabulae quae librorum judicialium loco erant et quas postea ad tantam amplitudinem in terris boemo-moravicis pervenisse scimus, non repente subitoque ad summam perfectionem sunt perductae, sed spissa et lenta incrementa habuerunt; attamen ab ipso principio in potestate judiciorum fuerunt, quo factum est, ut iis tantum auctoritatis et fidei accesserit.

Tabularum judicialium pro diversitate rerum quae in eas referebantur, duo genera erant: alteris nomen erat „Tabularum — dsky" nudum nulliusque appositi accessione auctum; alterae „Citationum tabulae — dsky póhonné" vocabantur.

Quae simpliciter *Tabulae* dicebantur, eo consilio conficiebantur, ut essent libri, in quos *acta judicialia praeter citationes omnia* inscriberentur. at in Tabulas citationum praesertim *citationes* i. e. in jus vocationes et acta cum hisce aliquo modo conjuncta referebantur; tempore dein procedente etiam *sententiae* in judicio de causis latae in iis perscribebantur.

Tabulae terrae simpliciter sic appellatae. — Dsky.

De tabulis judicii Pragensis simpliciter sic appellari solitis vetustissima memoria proditur in literis, quae a nobis appositae infra legentur. Et prima quidem de eis mentio fit in literis anno 1287 datis, in quibus „registrum" vocantur; sequuntur deinceps memoriae annorum 1309, 1312, 1315, 1316, 1319, ubi appellantur „Tabulae terrae", „Pragensium beneficiariorum tabulae", „Tabulae terrae in civitate Pragensi", „Tabulae terrae Pragenses", „Tabulae terrae Pragensis beneficii."

Ex harum literarum argumentis colligitur, tabulas jam a principio venditionum contractibus, donationibus, dotalitiis, fidejussionibus etc. inscribendis destinatas fuisse, ut vero ejusmodi acta in tabulas reciperentur, coram ipso terrae judicio vel coram officialibus ejus postulandum fuisse; atque hanc ideo esse initam rationem, ut jura quam maxime rata et firma

redderentur. — Praeterea supremi terrae judicii sententiae in hasce tabulas referebantur, ut demonstrant ea quae ex vetustissimis tabulis de judicibus terrae in judicio sedentibus et sententiantibus annorum 1287, 1291, 1295, 1297, 1320 Hodějovius, regni Bohemiae vicejudex, anno 1537 exscripserat.

Slovú dsky naprosto — ait Victorinus Cornelius a Všehrd — v kterýchž se trhové, věna, převodové, rozdielové, spolkové, poručenstvie, léta, děkovánie, dánie, odhádánie, listové mocní, kšafti a jiní majestáti, nálezové obecní i zvláštní pilnější, a kteří se týchž desk dotýčí, a jiné věci rozličné píší (Knihy Devatery VI. 32).

Quae quidem tabulae eaedem sunt, de quibus Liber domini a Rosenberg agit in articulo: Když kto chce by jeho nepohonili, vlož ve dsky přieteli svému dědiny své, nebo svým dětem, že jim dáváš i sstupuješ etc.

Quae de antiquissimis tabulis terrae simpliciter sic dictis testantur, literae hae sunt:

1287.

Anno MCCLXXXVII proxima feria III. ante Ascensionem Domini in rogationibus dominus Hogerus, tunc summus camerarius regni Boemiae, dictus de Lompnic, protestatus est coram W(enceslao), Dei gratia domino et herede regni Boemorum nec non marchionatus Moraviae, in palatio Pragensi praedicti domini et heredis, coram B(. . . .), summo judice, R(adoslao) notario regni Boemiae, ceterisque beneficiariis Pragensibus, quia vendidit dotem uxoris suae Ztrezcae, ea consentiente, ut *in registro* plenius continetur, vid. villam Prezkacz et villam Chinow cum omni usufructu ad eas pertinente, vid. pratis, pascuis, rivis, molendinis, ortis, pomeriis, piscationibus, pro CC marcis argenti puri jure hereditario possidere venerabili patri domino Theodrico abbati et conventui suo de Waltsbax, de quibus se jam C marcas recepisse recognovit; alias vero C marcas praedictus abbas et conventus in octavo beati Wenceslai proxime venturo se persolvere plenarie obligarunt, et praedictus H. praedictas villas eodem die debet secundum consuetudinem terrae circuire et easdem villas a quolibet inpeditore, sive affini vel non affini, per triennium secundum jus terrae emendare. Sin autem saepedictum H. medio tempore decedere contingeret, omnes conditiones interpositas filius eius Zmil se consummare obligavit coram praedicto domino W. Dei gratia domino et herede regni Boemorum nec non marchionatus Moraviae, B. summo judice, R. notario regni Boemorum ceterisque beneficiariis Pragensibus, et haec omnes ex utraque parte viva voce *registro* omnia inseri mandaverunt.

(Orig. in archivo regio Monacensi.)

1287. 1291. 1295. 1297.

Assessores judicii: Hogerus summus camerarius, Radozlaus notarius terrae etc. sententiarunt . . . .

Anno 1291 assessores: Joannes praepositus Wyšehradensis etc.

Anno 1295 sederunt in judicio: Albertus summus camerarius, Sezema judex etc.

Anno 1297 assessores judicii: Benešius de Wartenberg, Hermanus de Jestřebieho etc.

(E tabulis regni antiquissimis exscribi curavit Hodějovius a. 1537 regni Bohemiae vicejudex; typis descriptum legitur in B. Balbini Libro Curiali (Riegger, Materialien zur Statistik von Böhmen XI. 1789) et in Palackii collectione literarum et monumentorum, quae inscribitur Archiv český II. 332.)

1309.

Noverint universi praesentes literas inspecturi, quod nos Witko de Swabenicz sive de Hermanicz nostra spontanea voluntate duas proprias villas nostras Zálšie et Slupnic, prope civitatem Myto sitas, cum agris cultis et incultis, pratis, pascuis, aquis, reditibus, jurisdictione, judiciis, utilitatibus et pertinentiis universis, viris religiosis fratribus, Nicolao praeposito, conventui, eorumque successoribus in Zderaz ante Pragam, ordinis sepulchri Christi, pro trecentis et duodecim sexagenis grossorum Pragensium, in quibus villam suam Siebrzinam per nos rogati pro nobis in ardua nostra necessitate civibus Pragensibus obligarant et ipsas omnes pro nobis eisdem in nostra praesentia persolverunt, insuper pro centum sexagenis ratione dampnorum, quia propter nos, proch dolor, alienaverunt alia plurima sua bona, — vendidimus tradidimus jure hereditario in perpetuum et in ipsos transtulimus in praesentia magnifici domini nostri Henrici Boemiae et Poloniae regis, his omnibus consentientis, ut faciant de ipsis tanquam de bonis propriis velle suum; eosque induximus in possessionem omnium praedictorum. — — Haec autem omnia et singula ad perpetuam firmitatem omnium praedictorum per ipsum dominum regem nostrum rata haberi et confirmari, ac in *tabulis terrae* procuravimus annotari. In quorum omnium robur et testimonium praesentes literas fieri et sigillis nostro et nobilium virorum, dominorum Hinconis de Dubee purgravii Pragensis, Henrici de Lippa subcamerarii Boemici, Ulrici de Rziczano judicis terrae etc. obtinuimus communiri.

Datum Pragae in ambitu sancti Clementis in pede pontis Pragensis fratrum Praedicatorum anno Domini millesimo trecentesimo nono, VI. Calendas Augusti, Indictione septima.

(Secundum autographum archivi olim Zderaziensis typis descriptum apud Dobner: Monumenta hist. Boh. Tom. I. 229.)

1309.

Noverint universi — quod nos Witko de Swabenicz sive Hermanicz nostras villas duas liberas et per nullum imbrigatas circa Altam Mutam sitas, sc. Zálšie et Slúpnic, cum censibus, reditibus, utilitatibus et juribus universis, religiosis nostris, praeposito conventui et eorum successoribus monasterii Zderasiensis — nunc dedimus jure proprietatis et dominii et ipsas transtulimus in eosdem, possessionemque ipsarum dedimus eidem pro 412 sexagenis denariorum Pragensium. — Et etiam nunc iterato in *terrae tabulis* in nostra praesentia et ad nostram instantiam sunt notata, prout ab anno citra obligationem ipsarum villarum fratribus *in ipsas tabulas* poni seu scribi procuravimus isto modo, vid. quod, si ipsas non exsolveremus in festo b. Galli tunc proxime secuturo vel in XIIII diebus ipsum immediate sequentibus, quod mox ipsae villae jure proprietatis et dominii in perpetuum ad ipsos et ipsorum monasterium pertineret.

(Ex autographo membranaceo archivi olim Zderaziensis typis describendum curavit Dobnerus in Mon. hist. Boem. tom. I. p. 232. — Cf. Palacký Č. Č. M. 1835 p. 436.)

1312.

Nos Adolphus judex, Fridericus de Razie magister consulum, Heinricus de Belyna, Petrus Nyr., Apecz de Zusenbach, Thyrmannus, Cuns Mylde, Henricus Reyzel, Nicolaus Golde, Ulricus sutor, ceterique jurati et cives Pontensis civitatis, ad universorum notitiam pervenire cupimus insinuatione

praesentium publice protestantes: Quod honestus vir Johannes de Werberg, noster concivis. in villa Zletnyk retro montem Ryzel sita censum quatuor marcarum et mediae, quem jure hereditario emerat, habuit et possedit de bona voluntate, suorumque heredum et amicorum ad hoc consensu plenario accedente, tradidit et vendidit honorabili viro, domino praeposito ipsiusque fratribus claustri et monasterii Zderaziensis eodem jure hereditario possidendum nunc et semper. Promisitque idem Johannes hunc venditionis contractum *secundum jus provinciale imponi solemniter ad Pragensium beneficiariorum tabulas* procurare, *prout jus et consuetudo terrae* requirit, annos tres et ebdomadas sex memorato domino praeposito suisque fratribus de bonis hujusmodi plenam praestare varandiam. Si vero praefatus Johannes praedicta seu aliquid praedictorum non expleret, ex tunc ad omnia ipsius bona hereditaria et alia in Ponte et Zacs situata praelibati dominus Nicolaus propositus cum suis fratribus habebunt respectum, eisdem pro pignere seu vadio obligata, donec saepedictus Johannes perfecte adinpleat, quod promisit. Discurso autem varandationis termino praesentes amplius sint irritae et inanes. — In cujus rei evidentiam clariorem conscribi fecimus praesens scriptum nostrae civitatis sigillo consignatum. Datum Bruxs anno Domini Millesimo CCC duodecimo, sexto Idus Martii.

(Exscriptum ex originali in bibliotheca c. r. Universitatis Pragensis asservato.)

1315.

In nomine Domini etc. Nos Bavarus tertius de Bawarow, volentes Divinae munificentiae in alicujus obsequii exhibitione aliqualiter respondere, ut in extremo judicio ante metuendi conspectum judicis valeamus gratiam et misericordiam invenire in auxilio opportuno — post divisionem paternarum possessionum fraternam inter nos et fratres nostros, dominum Nicolaum de Blatna et dominum Wilhelmum de Strakonic, donatione libera et solemni de parte hereditatum quae ad nostrum dominium in praefatae divisionis distributione rite et ordinarie devenerunt, damus atque conferimus in praesenti venerabilibus ac religiosis viris Abbati atque conventui monasterii Sanctae Coronae Cisterciensis ordinis nunc et in perpetuum ibidem Domino servituris, villas nostras, vulgariter dictas Swineitz cum quatuor araturis ibidem, nec non Krzidel cum nemore dicto Sussen adjacente, Moyn, Saltitz, Schirnitz cum jure patronatus ecclesiae villae ejusdem, cum omnibus agris cultis et incultis, nemoribus, silvis, montibus atque vallibus, nec non et pratis, cum rivis et piscationibus et aurifodinis, insuper cum omni jure, quo nos possedimus ipsa bona, tenore hujus privilegii confirmantes et hoc ad notitiam hominum tam praesentis aetatis, quam futurae cupimus pervenire; quod etiam ad majorem hujus nostrae collationis evidentiam fecimus *ad tabulam terrae in civitate Pragensi* literaliter annotari etc. Actum et datum in Sancta Corona Anno Domini M. CCC. XV° in Purificatione B. Mariae Virginis Gloriosae.

(Insertum privilegiis monasterii olim Sanctae Coronae a. 1349 Nonis Julii a Carolo rege confirmatis.)

1316.

Diwissius de Mančic protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quia dedit hereditatem suam in Mančic, quicquid ibi habuit, in Albrechtic et in Chwalowic quicquid ibi habuit, cum agris, pratis et qualibet libertate ad ipsam pertinente, Hermano de Mančic, fratri suo patrueli et heredibus

suis, ita tamen, si ipsum liberis legitimis non habentibus decedere continget. Actum anno Domini MCCCXVI, in vigilia Assumtionis Mariae, coram etc.

(Ex parte vero domini regis fuit in contrarium oppositum, quod eadem donatio vigorem habere non poterat propter conditionem eandem appositam in jure, videlicet „si absque legitimis heredibus decederet".)

(Inclusum sententiae judiciali: II. Zdislai K. 16 = 1345. Pal. Arch. III. 308.)

1319.

Dyetoch de Zuzelicz conqueritur super Plichtam de Rozczalowicz pro vadio 500 m. arg. talis, quia roboravit se sibi amicabili ordinatione sub dicto vadio, quia debuit ipsum ex'mere *de tabulis terrae Pragensibus*, quando Bussie de Wapna citaverat ipsum ad Pragense beneficium (hoc anno feria VI. in die b. Michaelis transacti sunt octo anni = 1311); propterea, quia non exemit ipsum de tabulis terrae Pragensibus, ideo mansit sibi vadium nominatum.

(Dvorský et Emler, Reliquiae tabularum p. 18.)

Plichta de Rozczalovicz conqueritur super Leonem de Chrzenowicz Wilem de Sebestienicz pro debito fidejussorio 500 m. arg. talis, quia fidejusserunt pro Cunca de Hnyewcowicz amicabili ordinatione, quia debuit excipere *de tabulis terrae Pragensis beneficii* Cm. arg. dotalicii sui hoc anno feria VI post Viti. Hoc non fecit; ideo amisit debitum fidejussorium nominatum.

(Ib. p. 43.)

Wiecemila de Oltitz conqueritur super Bohuslavum de Kluczowa, Cstibor ibidem, pro debito, quemlibet L m. arg., quia mater mea Sobislava quondam de Kluczowa dedit sibi in hereditatibus in Kluczow in curia araturae et V curiis rusticorum. — Wiecemile datum est pro jure. — Anno MCCCXIX. Dominus Joannes Rex Boemiae favit Wiecemile de jure obtento et mandavit *tabulis terrae* annotari. Nuntius Ulricus Pluh dictus, subcamerarius, ad tabulas fuit.

(Ib. p. 59.)

Vetustissimi Tabularum libri ad quos literarum monumenta usque ad annum 1320 perscripta referuntur, jam exeunte saeculo XVto ipsis supremi judicii officialibus non erant noti; nam vir clarissimus Victorinus Cornelius a Všehrd, tabularum terrae vicenotarius, aperte scribit, omnium illorum librorum vetustissimum „primum Zdislai" esse (To se čte ve dskách Zdislavových I., kteréž jsú najstaršie ze všech. Knihy Devatery VI. 34), quem tamen non ante annum 1320 esse confectum constat. Ab ineunte anno 1320 omnes deinceps tabularum libri noti sunt; nomina autem trahebant ab iis tabularum vicenotariis, quibus magistratum gerentibus conscribebantur, velut: Primus Zdislai, Secundus Zdislai, tertius Zdislai, Primus Ulrici, etc. etc.

Series autem qua usque ad exortum bellum Husiticum continuantur, haec est:

I. Zdislai (1320—36[1])
II. Zdislai (1337—45)
III. Zdislai (1348—55)
I. Prisnakonis (1356—61[2])
I. Dačic (1361—64[3])
II. Dačic (1365—69)
I. Ulrici (1371—75)
II. Ulrici (1377—79)
I. Procopii (1380—84[4])
I. Wenceslai (1385—88[5])
II. Wenceslai (1389—91)
I. Nicolai (1391—96)
II. Nicolai (1397 99)
I. Stephani (1400—03)
I. Mauritii (1404—06[6])
II. Mauritii (1406—08)
III. Wenceslai (1409—10)
IV. Wenceslai (1411—13[7])
I. Matthiae (1414—15)
II. Matthiae (1416—17)
III. Mathiae (1418—19).

Tabulae citationum. — Desky póhonné.

Tabulae Citationum judicii terrae Pragensis non minus vetustae sunt quam ipsum illud judicium; nam in reis citandis totius negotii caput fuit, ut et singula judicii acta citatoria et dies praestituti (roky) rite literis consignarentur. Antiquissima tabularis perscriptio anni est 1292: Anna de Lubcowicz conqueritur super Ludek, quia raptam compressit et violavit virginitatem ejus, multis plagis afficiens, VI apertis et XII lividis (puohon v kvaternu malém. Talmb.).

Exeunte saeculo XVto, quum Victorinus Cornelius a Všehrd supremi notarii vice fungeretur, vetustissimae citationum tabulae membraneae situ jam erant luridae et vetustate putres adeo ut nunquam adiri solitae defunctorum instar quiescerent (Ty sú dsky póhonné staří všecky na pergaméně psali, jakož to dnes těmi starými, žlutými a pro starost ohnilými dskami, kterýmiž se již nehýbe, než též jest jim jako mrtvým pokoj dán, móž okázáno býti. Knihy Devatery VIII. 5).

Contigit nuper in tabulario Novodomensi comitum a Černin invenire partem libri scripti infra secundum et tertium decennium saeculi XIVti (1316 – 1325), qui erat e numero eorum in quos citationes apud tabulas terrae inscribebantur.

Tabulae citationum quae in Libro domini a Rosenberk tanquam antiquitus usitatissimae commemorantur, olim apud regni camerarium erant repositae, cujus erat, petentibus bedallos vel camerarios (póhonči, komorníky) ad reos citandos edere.

---

[1]) Zdislav (Sdeslaw, Sdeslau, Sdislau, Sdeslaus) a. 1318 et 1318 camerarius i. e. bedallus judicii terrae Pragensis (Reliq. tabul.). — Zdislav z Dobré, tabularum terrae vicenotarius (Pal. Přehled úředníkův).
[2]) Přisňák de Poříčí (Ib.).
[3]) Joannes de Dačic (Ib.).
[4]) Procopius de Sobětic, a. 1380 vicenotarius tabularum regni Bohemiae (Arch. II. 341); ejus patruus germanus Henricus de Sobětic (Ib.).
[5]) Wenceslaus de Kralovic (Pal. Přehled).
[6]) Mauritius (Mařík) dictus Kačer (famosus vir Mauritius Kaczer), 1406 gener Hanuškonis Terklerz civis Pragensis (Tomek Zákl. míst. Praž. II. 111). — 1408 Domus olim Mauritii (Ib.). Filius ejus: Petřík de Zlýčina (Arch. III. 498).
[7]) Mathias de Chřenow. 1432 slovútný panoše Matěj z Chřenov, někdy písař desk zemských (Let. č. 84).

Singuli autem ejusmodi libri a colore involucri, quo erant vestiti, denominabantur, velut: Rubeus citationum, Albus citationum etc.

Series eorum haec est:

Rubeus citationum		1389—1410
Albus	„	1405—1407
Niger	„	1407. 1410. 1415
Viridis	„	1412—1415
Albus novus	„	1419.

Tabulae obligationum. — Dsky zápisné.

Exeunte saeculo XIVto conditi sunt libri „majorum obligationum", in quos praedia ampliora inscriberentur, et libri „minorum obligationum", quibus minora praedia continerentur: Do velikých desk zbožie veliká a statkové znamenití vcházejí, a do malých statkové a dědiny skrovné a malé se kladú. Do velikých desk zápisných klade se dědictvie a zbožie v summách velikých (neb žádný zápis bez sumy nemóž do žádných, malých ani velikých desk kladen býti), jakž kto svoj statek šacuje, kladú se; ale do malých desk zápisných summa sto kop grošóv výše nevchází. — V zápisné dsky toliko se nápadové dědictví zápisného, dluhem po smrti nebo hned postúpením, a jiní rozličnì dluhové píší (Všehrd, Knihy devatery VI. 32., VIII. 2, 11.)

a) Libri majorum obligationum (zápisné veliké).

Albus majorum antiquus	1405—13.
Viridis	1414—19.

b) Libri minorum obligationum (menší zápisné).

Viridis	1399 . . .
Griseus	1407—10.
Rubeus	1411—15.
Albus	1416—20.

Aedes in quibus officiales supremi terrae judicii (beneficiarios tunc vocabant) muneribus suis fungebantur, primo in castro Pragensi erant, ubi etiam tabulae asservabantur. Majestas Carolina (cc. 1350) etiamtum „tabulis terrae" praescribit et constituit, „ut simul cum ipso notario terrae qui eas conficit, in castro Pragensi teneantur et serventur" (Art. XXVII: De tabulis terrae).

Regnante Wenceslao IV. sedes officialium ad tabulas terrae pertinentium una cum tabulis in Veterem Urbem Pragam, nescimus quibus de causis, translata est (1385 Domus seu curia tabularum, prope S. Egidium; 1400 Dvór kdež dsky zemské a stolice úředníkóv Pražských jsú; 1412 Magister civium etc. emerunt domum ex opposito ecclesiae S. Egidii erga dominum Nicolaum de Egerberg protonotarium tabularum regni, in jus et jurisdictionem tabularum terrae regni Boemiae exercendum, prout hucusque consuetum fuit exercere; 1416 Curia civitatis in qua nunc tabulae terrae sunt. Tomek, Základy místopisu Pražského I. p. 79, 80.)

Exortis turbis belli Husitici tabulae regni in arce regia Křivoklát (Bürgleins) asservabantur, unde castro ipso a. 1422 die 18. Maii ignibus laeso, Plznam primo, dein in arcem Karlštein devectae sunt, una cum regni Boemiae et regiis jurium libris custodiendae (Pulk. Cont. Mon. B. hist. IV. 162). Téhož léta hrad Křivoklát vyhořal jest zapálením od marštale, kdežto dsky zemské byly prvé chovány s korunú i s jinými klénoty; a odtud jsú

do Plzně neseny; ale již na Karlštaině se chovají, i všecka jiná práva zemská všie země české i s korunú královstvie (Let. čeští 52).

Exeunte saeculo XV. tabulae terrae iterum Pragae servabantur: Novae in curia regia Veteropragensi, antiquae in castro Pragensi. Anno 1497 constitutum est, ut antiquae tabulae in castro Pragensi maneant; si vero quis indigerit his tabulis, ut officialis unus cum illo qui vult videre aliquid proscriptum in illis, ascendat et illi legat (ZZVlad. 170, 165, 167).

Ineunte saeculo XVI. omnes tabulae in castro Pragensi repositae sunt, ubi a. 1541 die IV. ante Nonas Junii incendio illo calamitoso correptae penitusque haustae sunt.

E Majestate Carolina, quod monumentum anno circiter 1350 scriptum est, cognoscitur, fuisse tum consuetudinem, ut libri tabularum scribendo completi, quorum ob vetustatem nullus jam usus esset, in sacristia cathedralis ecclesiae Pragensis reponerentur (Nisi hae, quae forent super hereditatibus et causis finiis jam compositae, quas, ut moris fuit antiquitus, sigillatas prius, in sacristia cathedralis ecclesiae Pragensis volumus custodiri, nullatenus aperiendas, nisi praesentibus supremo camerario et terrae baronibus, ut est moris. Art. XXVII). Inde etiam perspici potest, quomodo factum sit, ut Victorini Cornelii a Všehrd temporibus contractuum libri, libris Zdislai a. 1320 confectis antiquiores, in aedibus tabularum terrae non exstarent; dein quomodo ipsorum librorum, in quos citationes aa. 1318—1326 inscribebantur, reliquiae usque ad nostros dies conservari potuerint, quas in arce Novae Domus nuper inventas esse supra scripsimus.

De tabulis Bohemiae multa sunt scripta; attamen hisce demum annis diligentius de iis inquiri scribique coeptum est.

Rem tractaverunt:

Victorinus Cornelius a Všehrd, Knihy devatery o praviech a súdiech i o dskách země české (1495—1508). V Praze 1841.

Balbinus Bohuslaus, De tabulis regni Bohemiae (Riegger, Materialien zur Statistik von Böhmen V. 1788. — Balbini Liber Curialis 1793. — Cf. Auersperg, Commentar, Brünn 1816. — Ramhofsky J. H. von Ramhofen k. Rath und Declamator bei der k. Landtafel, Bericht vom Ursprung, Aufkommen und Zufällen der preiswürdigsten böhmischen Landtafel. Leipzig 1755. — Riegger, Materialien XI. Heft 1793.

Voigt Adauct., Ueber den Geist der böhmischen Gesetze in den verschiedenen Zeitaltern (P. 156, 157). Dresden 1788.

Hasner Jos., Handbuch des landtäflichen Verfahrens im Königreiche Böhmen. Prag 1824.

Palacký Frant., 1. Desky zemské (Pomůcka ku poznání řádů zemských království českého v 2. polovici XIII. století. Časopis Českého Musea 1831). 2. Dávno-li desky zemské v Čechách založeny jsau? (Ib. Č. Č. M. 1835). — 3) Výpisky právní a saudní ze starých desk zemských království Českého. (Archiv český II, III, IV.)

Maloch a Jeřábek, Dsky (Slovník Naučný II. 1862).

Jireček Herm., Příspěvky k literarnímu rozboru památníků práva slovanského v Čechách a na Moravě: Dsky (Č. Č. Musea 1862).

Palacký Frant., Řeč o historické důležitosti starých desk zemských r. 1541 pohořelých, a o potřebě i spůsobu obnoviti je, pokud možná, zase. (Č. Č. Musea 1863).

Jireček Herm., O obnovení desk zemských r. 1541 shořelých (Č. Č. Musea 1864).

Schmidt v. Bergenhold, Geschichte der Privatgesetzgebung im K. Böhmen 1866. P. 94—101. Prag 1866.

Emler Joseph., O zbytcích desk zemských r. 1541 pohořelých (Pojednání kr. české společnosti nauk 1867).

Dvorský Franc. et Emler Jos., Reliquiae tabularum terrae citationum vetustissimae (Ib. 1868).

Tabulae terrae districtuales.

Praeter tabulas terrae etiam tabularum regionalium vel districtualium, quae apud cudas (czudas) asservabantur, reliquiae atque memoriae exstant. Cudae autem appellabantur judicia regionum, in quas Bohemiae erat divisa. Quascumque invenire adhuc contigit, saeculi XIV sunt: eas usque ad initium bellorum Husiticorum in usu fuisse ex rebus in eas relatis apparet.

Tabularum regionalium reliquiae et quae eas olim in usu fuisse demonstrant testimonia, si tempora quibus quaeque scripta sunt observaveris, hoc ordine sese excipiunt:

Tabulae terrae cudae Nimburgensis.

1322. Wok conqueritur super Marquardum de Zwierzeticz pro vadio CCC m. arg., quia roboravit se sibi amicabili ordinatione sub hoc vadio, debuit eum excipere de *tabulis terrae in Newburga* (ante festum b. Wenceslai transierunt VI anni hoc anno), et quia non fecit, amisit vadium nominatum.

(Dvorský et Emler, Reliquiae tabularum terrae citationum vetustissimae, Pragae 1868, p. 65).

1407. In villa Cratonoss Pohancze de ibidem decessit. Litera proclamationis in Nimburga sabbato in die S. Georgii emanavit. — Slach de Mezilessie nomine Joannis de Hawranye defendit hereditates praedictas post Pohanczonem proclamatas, dicens, eum habere melius jus quam dominum regem, et offert eum probaturum jure obtento *per tabulas Nimburgenses.* — Terminus docendi in crastino Margarethae. Ibi defendens praedictus nihil docuit.

(Dsky dvorské. — Emler, O zbyteich.)

Tabulae terrae Melnicenses.

1348. Carolus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus et Boemiae rex. Notum facimus universis, quod inspectis multiplicibus studiosis obsequiis fidelium nostrorum juratorum et universitatis civium in Melnik, quibus ipsi nobis nec non clarae memoriae illustri Joanni quondam Boemiae regi, genitori nostro carissimo, sinceris affectibus et innatae fidei constantia placuerunt, et se poterunt reddere continuo gratiores, ipsis et successoribus ipsorum universis, nec non civitati Melnicensi *stylum, regimen et annotationem tabularum terrae* habenda, regenda et dirigenda committimus, ipsos cives et civitatem ad gubernationem, possessionem et fructum eiusdem officii virtute praesentium reducentes, ut praedictas tabulas terrae gubernent, omni jure, usufructu ac utilitate possideant, quemadmodum easdem temporibus clarae memoriae illustris Elisabeth, quondam reginae Boemiae, matris nostrae carissimae, in possessione pacifica tenuerunt et sicut idem officium supra dicta mater nostra ipsis dignoscitur erogasse. Inhibentes universis capitaneis, camerariis, subcamerariis, judicibus, justiciariis, officialibus, viceofficialibus, qui pro tempore fuerint, fidelibus nostris, ne praedictos cives Melnicensis, successores ipsorum et civitatem praedictam in regimine, stylo et annotatione earundem tabularum impediant, aut sinant per quempiam alium impediri, sub poena nostrae indignationis, quam qui secus fecerit se cognoscat graviter incursurum, praesentium sub nostrae Majestatis sigillo testimonio literarum.

Datum Zitaviae anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo octavo, indictione prima, XV. Kalendas Septembris, regnorum nostrorum anno Romanorum tertio, Boemiae vero secundo. Ad relationem ducis Saxon. Joannes plebanus Noviforensis.

(Orig. in c. r. archivo Vindobonensi. — Pelzel, K. Karl IV. Urk. 196.)

Tabulae terrae cudae Plznensis.

1389. In villa Dubnyczy Habartus decessit. Litera proclamationis in Pilznam feria III. post festum S. Valentini emanavit. Sezema de Czigicz nomine Jaroslai de Homberka defendit X marcas arg. obtentas per *tabulas czude Plznensis.*

(Dsky dvorské XIII, 181. — Emler, O zbytcích.)

Tabulae terrae cudae Satcensis.

1381. In villa Tuchonicz Prziech decessit. Litera proclamationis in Luna, fer. III. ante Benedicti . . . . emanavit. Henricus de Smolniczie defendit tres sexagenas census annui in Nehassicz juris obtenti per *tabulas Saczenses.*

(Dsky dvorské XIII. 166. — Emler, O zbytcích.)

1382. In villa Lhota Pawel decessit. Literae proclamationis in Sacz in die S. Vincencii emanavit. Slawibor de Sacz defendit V marcas arg. juris obtenti per *tabulas terrae zude Sacensis.* Frana de Zacz defendit XXV marcas arg. juris obtenti per *tabulas terrae zude Sacensis.* — Terminus docendi utrumque fer. VI. quatuor temporum penthecostes. In eodem termino Slawibor praedictus docuit per *tabulas terrae zude Sacensis,* prout se docturum offerebat, et datum est eidem pro jure obtento.

(Dsky dvorské XIII, 169. — Emler ib. — Archiv český I. 397.)

Tabulae terrae Greczensis districtus.

1394. Benessius de Bissicz, alias de Lompnicz, veniens coram pleno beneficio districtus Grecensis recognovit publice, quia tenetur exbrigare Jarossium de Studencze, sicut existit fidejussor pro fratre suo Alberto de Chotieticz obligatus; si autem non exbrigaret, tunc praefatus Jarossius cum filio suo Zdencone de Studencze debet ipsum Benessium de Bissicz impignerare in XX marcis minus lothone, quilibet eorum in decem marcis, vel se intromittere de hereditatibus in villa Hlubokém et in Olešnice, curia rusticali, silvis, communitate, pratis et omni libertate, et in Libstat judiciarium, alias rychtu, cum ortis, libertatibus, et ea vendere, proponere vel facere pro libito suae voluntatis; et promisit dictis beneficiariis praedictos Jarossium et Sdenconem de omnibus dampnis exbrigare, prout in *tabulis Grecensis districtus* plenius continetur. Anno Dom. MCCCLXXXXIII. feria IV. ante Luciae.

(Dsky dvorské. — Emler, O zbytcích.)

1395. Benessius de Bissicz veniens coram pleno beneficio Greczensis districtus fassus est et publice recognovit et roboravit Zbraslao filio Jarossii de Studencze, quia tenetur Jarossium patrem eius exbrigare de toto illo debito, ubicunque pro ipso obligatur, et specialiter a Strziezmanno de Rokytniczye pro nobili Alberto de Chotiezicz; si autem non exbrigaverit, ex

tunc praedictus Zbraslaus aut post decessum ipsius pater suus Jarossius poterit dictum Benessium de Bissicz in bonis ipsius habitis vel habendis cum solo camerario vel nuntio castellani in decem marcis argenti minus lothone impignerare usque ad totalem summam pecuniae capitalis cum dampnis et impensis, prout *in tabulis Greczensis districtus* plenius continetur. Anno Dom. MCCCLXXXXV. fer. VI. post purificationem Mariae.

(Dsky dvorské. — Emler. O zbytcich.)

Quia fecit ei dampnum suo posse sine jure bezpravným plenem cum Jo — actori de L — podle svých desk zemských úřada Hradeckého in sua hereditate in B —; perdit in avena, in piso et in equis pro 10 m. arg. minus loth.

(Žaloby. in codice manuscripto caes. univ. Prag. 17, E. 4.)

Quia fecit ei dampnum suo posse sine jure nomine úřada Hradeckého podle jich desk staného práva, in sua hereditate in K —; perdit in diversis annonis, equis pro 100 marc. etc. Post hoc dampnum puovod jich desky neb úředničí pamět.

(Žaloby.)

1396. Anno Domini MCCCLXXXXVI dominica Respice, infra octavas b. Viti factum est judicium generale coram providis viris Johanne Dubrawecz purgravio in Skala, Marquardo judice, Stephano magistro civium, Mathyegkone, Hawlikone sartoribus, Marssone ballistario, Joanne Peniczka, Blazcone secundo, Joanne Stawe et ceteris tunc juratis: Ego Adamecz civis in Grecz Reginae praesente libro protestor, quia omnem concordiam totalem et finalem feci rationalibiter, benevole, non coacte, per Joannem Dubrawecz purgravium tunc in Skala, arbitrum generalem inter me et meos amicos aut propinguos quoscunque consanguineos parte ex una, et Stephanum magistrum civium tunc et Mykess Brziezinsky et Hanusskonem Logyk parte ex altera, nil relinquendo in causis, quas movi, citationibus et obtentis in *tabulis terrestribus Greczensis districtus*, praescriptam concordiam ratam et gratam inviolabiliter tenere promitto per me et per meos amicos, et totaliter cuncta finem habent.

(E codice manuscripto Jičinensi cc. 1845 apud parochum Joannem Sidon servato.)

1419. In villa Luzan Johannes dictus Bibrstein de ibidem decessit, cujus bona ad dominum Regem legitime sunt devoluta. Litera proclamationis a. D. 1419 fer. II. ante festum S. Valentini in Garomirz emanavit. Zdena de Luzan defendit praedicta bona post Johannem quondam maritum suum proclamata et offert se probaturam dotalitio tabulis terrae et *tabulis czude districtus Greczensis.*

(Dsky dvorské XV, 36. — Emler, O zbytcich.)

Liber Lutomericensis.

1413. Jan z Zahořan přišel před úřad Litoměřický, i přiznal sě dobrovolně, že má dáti a platiti kopu gr. stříebrných Pražského rázu platu věčného tu s svých dědin v Zahořanech Dorotě, sestře své vlastní, jejím dětem vlastním, a ona to přijala za svój diel, a to jim má platiti rozdielně den Sv. Havla, ježtož nynie najprvé přijde, puol kopy gr., a den sv. Jiří inhed potom příští puol kopy gr., a tak na každé léto věčně na ty roky má jim platiti. Pakliby kdy svrchupsaný Jan Dorotě nebo jejím dětem nedal,

obmeškal anebo dáti nechtěl, tehda Dorota anebo její děti mohú a mají Janovi prvépsanému na jeho dědinách tu v Zahořanech s jedním komorníkem Litoměřickým bráti své jistinné penieze dotud, dokavadž by jich i s škodami a náklady nevybrali. Impositum A. D. MCCCCXIII. feria sexta post Ostensionem reliquiarum. *(E libro Lutomericensi.)*

(Ex tabulis curiae regiae. — Pal. Archiv I. 397.)

Tabulae terrae Moraviae.

Moravia saeculi XIVmi unum habuit terrae judicium cum tabulis binis, quarum alterae Olomucii erant, alterae Brunae. Vetustissima earum memoria anni est 1303 et ad czudam Olomucensem refertur; at prima tabularum Brunensium notitia e literis a. 1327 scriptis percipitur. Novam legem de utrarumque tabularum administratione Carolus rex a. 1348 sanxit; „ab antiquis enim temporibus — ait Carolus in literis a. 1359 datis — quaedam consuetudo, imo verius corruptela in marchionatu Moraviae observata fuit et adhuc nostris temporibus, quibus videlicet marchio Moraviae eramus (1333—1346) communiter servabatur, quod vid. castrorum, munitionum, praediorum, bonorum, rerum, possessionum, villarum et locorum per Moraviam venditiones, permutationes, donationes, obligationes, cessiones, colligationes et uniones talium inter fratres, consanguineos, agnatos sive affines aut alios quoscunque, coram camerario dicti marchionatus Moraviae agebantur.“

Ab eo inde tempore libri obligationum et inscriptionum usque ad nostram aetatem continuantur et exstant.

Quae de antiquissimis tabulis terrae Moraviae testantur, literae hae sunt:

1303.

In nomine Domini. Amen. Acta legitima crebro per aemulorum cassantur calumpnia, seu oblivionis discrimen sentiunt, quin in scripta publica redigantur. Nos igitur Witko de Swabenitz zudarius Moraviae, serie praesentis privilegii profitemur, quod nos deliberato animo et maturo nostrorum amicorum et fidelium consilio, ex pura voluntate meroque favore ac consensu inclyti domini nostri W . . . ., Bohemiae et Poloniae regis, ratione dotalitii quingentarum marcarum, sexaginta grossorum Pragensium et duorum pro una marca currentium, quod dotalitium a conjuge nostra Berchta super bona quae dicuntur Potschatek, acceptavimus et recepimus: eidem dominae Berchtae villam nostram Marwyns vice versa pro suo dotalitio, quod nobis habere debet, pro 500 m. gr. praedicti numeri et ponderis, obligamus etc. Si autem nos ipsam dominam supervixerimus, easdem 500 m., quas ab ipsa super bona seu de bonis Potschatek habemus, convertere possumus secundum nostrae arbitrium voluntatis . . Haec acta tam legitime celebrata . . in *tabulas publicas Olomucensis zude,* ad quam universae provinciae Moraviae se reclinant, redegimus in signum efficaciae amplioris.

In cujus rei testimonium praesens scriptum sigillo nostro et sigillis testium subscriptorum duximus communiri. Testes etc.

Actum et datum Brunnae anno Domini MCCCIII, proxima dominica post diem S. Nicolai.

(Ex originali septem sigillis rite confirmato et in archivo olim monasterii Aulae S. Mariae, nunc terrae Moraviae, asservato typis exscripsit Boček: Codex dipl. Mor. V. 158.)

1327.

Nos Johannes Dei gratia Boemiae et Poloniae rex ac Lucemburgensis comes, ad universorum notitiam praesentium et futurorum volumus pervenire, quod cum ob reverentiam sanctae Dei genitricis, virginis Mariae, loca quaelibet in ipsius honorem fundata veneremur dignis honoribus et prosequamur favoribus gratiosis, specialiter tamen monasterium monialium Aulae Sanctae Mariae in Antiqua Brunna, Cysterciensis ordinis, Olomucensis diocesis, cujus fundatores sumus et censeri volumus, amplectimur favoribus gratiosis. Sane quod cum prius monasterio Aulae Sanctae Mariae, abatissae et conventui capellam S. Procopii et certa nostra .... donaverimus omni jure, utilitatibus et jure patronatus, quibus ad nos et praedecessores nostros spectabat, de gratia speciali hujusmodi vero capellae S. Procopii gratias, jura et libertates de munificentia regalis clementiae ampliare volentes, damus et concedimus abbatissae et conventui monasterii praedicti has gratias perpetuo duraturas: (1) Quod quandocumque nos, heredes sive successores nostros, reges Boemiae et marchiones Moraviae, bernam sive steuram in terra Moraviae recipere continget, extunc abbatissa et conventus praedicti monasterii stylum bernae sive notariam supremam bernae Brunnensis provinciae dare et conferre habeant, cui velint, tali tamen personae, quae ad reddendam rationem sufficiat dictae bernae. (2) Et quod abbatissa et conventus monasterii praelibati etiam habeant dare et conferre notariam zudae Brunnensis, qui notarius *tabulas terrae* habeat omni jure et utilitate, quo *ab antiquo terrae sive zudae notarii* consueverunt habere, personis tamen idoneis, quibus velint. (3) Et ubicunque moneta sive urbora in toto marchionatu Moraviae nunc est sive in posterum statuetur, volumus et concedimus, ut abbatissa et conventus monasterii saepedicti dare et conferre habeant officium examinationis sive examinatoris in urbora et moneta, omni jure et utilitatibus, quibus in monetis est consuetum examinationis sive examinatoris officium pertractare. Insuper omnia jura, gratias, libertates, immunitates et exemptiones rationabiles, quas dicta capella sancti Procopii ab antiquo habuit, et ea quae rationabiliter demonstrari poterint, approbamus, innovamus et confirmamus, et ex certa nostra scientia perpetuis temporibus stabilimus, praesentibus perpetuo valituris.

In cujus rei testimonium et robur perpetuum praesentes fieri voluimus et nostri majoris sigilli munimine jussimus communiri.

Actum et datum Brunnae III. Kal. Maii. Anno Domini MCCCXXVII [1])

(Orig. membr. mon. Aulae S. Mariae. — Chytil Codex VI. 337.)

1348.

Anno Domini MCCCXLVIII in concilio *Olomucii* in crastino b. Jacobi *tabulae terrae* originem habuerunt secundum dispositionem et ordinationem invicti principis et domini, domini regis Romanorum et Bohemiae, quae *tabulae* praedictae *terrae* sive *acta* in potestatem honorabilis viri, domini Witkonis archidiaconi Olomucensis, per consensum dominorum et baronum

---

[1]) Ad hoc privilegium refertur, quod in Libro domini Ctiborii a Tovačov de jure terrae Moraviae, exeunte saeculo XVto commemoratur: Ten písař zemský se také dáti má pánem zemským, ač panna abatyše Královė kláštera praví, že by ona jeho podati svobody a obdarování zvláštního měla; ale toho jest v držení nikdy nevešla, ani kdy kterého podala (V. Brandl, Kniha Tovačovská pag. 126).

Moraviae sunt assignatae, praesentibus nobilibus dominis, domino Stephano de Sternberk et domino Johanne de Crawarz et domino Herardo de Cunstat, summis camerariis Olomucii et Brunnae et aliis quam plurimis fide dignis . . . .

Anno domini MCCCXLVIII. primo sabbato post festum S. Jacobi ap. *hae tabulae* factae sunt in colloquio coram dominis Johanne camerario et Herschone sudario, Witkone archidiacono Olomucensi, notario terrae Moraviae, praesentibus nobilibus viris, dominis Erhardo de Cunstat, Stephano de Sternberk . . . .

1348.

In nomine Domini. Amen. Anno incarnationis ejusdem MCCCXLVIII. feria sexta in die b. Petri ap. ad vincula, coram nobilibus viris, domino Gerhardo de Chunstat, camerario *Brunensi*, honorabili viro, domino et magistro Hermanno, praeposito ecclesiae S. Petri in Brunna, terrae notario, et Theodorico de Spran, czudario ceterisque sudarum, vid. Brunensis, Snoymensis et Jempnicensis beneficiariis et aliis nobilibus et incolis terrae Moraviae quam pluribus, colloquium terrae generale eodem die in civitate Brunnensi praedicta celebrantibus, venditiones, donationes et resignationes, cetérique modi alienationis consueti subnotati, rite et rationabiliter sunt peracti, et *tabu'ae seu libro terrae*, quem serenissimus princeps Dominus Karolus Romanorum rex semper augustus et Boemiae rex, ad preces et de maturo nobilium et consiliariorum suorum consilio, *pro insertione vel annotatione venditionum, donationum, prout supra, bonorum sive hereditatum nobilium et incolarum* in districtibus supradictis situatorum, provide constituit et creavit, pro testimonio et memoria causarum subscriptarum perpetuo valituris, praesentibus praedictis, sunt inscripti.

1349.

Anno Domini MCCCXLIX. feria sexta post octavas Epiphaniae in *Brunna* in colloquio terrae generali praesentibus nobilibus viris, dominis Gebhardo de Chunstat, camerario, honorabili viro domino Hermanno, praeposito Brunnensi, notario terrae, et Theodorico de Spran, czudario Brunnensi, ceterorumque districtuum sudarum beneficiariis, aliisque nobilibus et incolis terrae, quam plurimis fide dignis, venditiones, donationes seu resignationes ac congressiones factae sunt infra scriptae . . . .

1349.

Anno Domini MCCCXLIX in *colloquio Olomucensi* proximo sabbato post festum purificationis coram domino Stephano de Sternberg, praesentibus domino Johanne de Crawarz camerario Olomucensi et domino Herardo de Cunstat camerario Brunnensi, domino Hersone de Lelekovicz, zuda Olomucensi, et aliis pluribus fide dignis et domino Witkone arcidiacono Olomucensi et prothonotario terrae, Teoderico de Spran et ceteris aliis . . . .

Ceterum tabulae Moravienses alia ratione quam in Bohemia appellantur: nomen enim singulae habent a camerario, cujus quaeque temporibus scriptae sunt.

Series earum usque ad exortum bellum Husiticum haec est:

Libri Olomucenses.

1. Liber domini Johannis de Crawar, domini de Tyczin et Helfenstein, Crumnaw et Roznaw, camerarii supremi czude Olo-

mucensis 1348—72. (Includit et Librum domini Benessii de Crawar primum 1371—72.)

2. Liber secundus domini Benessii de Crawar, domini de Straznycz et Plumnaw, camerarii supremi czude Olomucensis 1373—74.

3. Liber domini Wenceslai de Straznicz 1376—79.

4. Liber domini Wokonis de Crawar, domini in Tyczin, supremi camerarii czude Olomucensis 1381—86.

5. Liber domini Joannis de Luckow 1386—87.

6. (Caret denominatione: In reverso excussum est insigne domini Ješkonis dicti Puška de Kunstat) 1389—99.

7. Knyehy prwnye pana Petra z Crawarz, pána Plumlowského, naywyssyeho komornyka Olomuczského 1406—09.

8. Liber domini Petri de Crawarz, alias de Straznycz 1412.

9. Colloquium primum nobilis domini Wilhelmi de Pernstain, camerarii supremi czude Olomucensis 1417—20.

Libri Brunenses.

a) Liber domini Erhardi de Cunstat primus 1348—50.

b) Liber domini Joannis de Crawar, camerarii 1351—52.

c) Liber domini Johannis de Bozkowicz 1353—61.

d) Liber domini Wilhelmi de Cunstat, alias de Polehradicz 1364—67.

e) Liber d. Mathusii de Sternberg alias de Lucow 1368—72.

f) Liber domini Jesskonis de Sternberg 1373—84.

g) Liber Ctiborii de Cymburg 1385—92.

h) Liber domini Erhardi de Cunstat secundi 1398—1404.

i) Colloquium primum et liber nobilis domini Erhardi de Cunstat tertii, camerarii supremi czudae Brunensis 1407—1412.

k) Liber dni Wilhelmi de Pernstein (Kniehy starého pána Wiléma z Pernssteina) 1409.

l) Liber nobilis domini Joannis de Lompnicz, camerarii supremi 1415—18.

Ordo qui circa tabulas Moravienses observabatur, explanatur in libro domini Ctiborii de Cimburg: Editio Demuth pag. 58—67, editio Brandl cap. 88—109. — Ratione historica de his tabulis egerunt Joannes Lukscheche in libro qui inscribitur: Das alte und neue Recht Mährens und Schlesiens (Bd. II. 1818 p. 19 etc.) et Al. Šembera in dissertatione: Staré desky zemské i manské v Moravě a Opavsku (Č. Č. Mus. 1846). Ipse contextus antiquissimarum tabularum Olomucensium et Brunensium nuper publici juris factus est, instante Petro equite Chlumecký, impensis nobilium terrae Moraviae, operâ imprimis Josephi Chytil et Caroli Demuth. Libri inscribuntur: Die Landtafel des Markgrafthums Mähren (Brunae 1854 sq.).

Tabulae citationum.

Etiam libri citationum cudae Olomucensis aeque ac Brunensis ad hunc diem exstant, eorumque series a primis annis saeculi XVti incipit. Denominationem libri singuli a signo quod eis est impressum, traxerunt, ut: Strzela (i. e. Sagitta), Hwiezda (i. e. Stella).

(Specimen contextus exhibuit Alois. Šembera in libro nuper edito, qui inscribitur: Dějiny řeči a literatury české.)

Tabulae terrae Opavienses.

Uti provincia Olomucensis Brunensisque, ita etiam provincia Opaviensis quae antiquitus Moraviae pars erat (vid. Codex jur. boh. I. 60, 79), suum judicium suasque tabulas habuit, quae incendio a. 1431 in cineres versae sunt.

(Staré desky zemské i manské v Moravě a v Opavsku. Č. Č. Mus. 1846)

Tabulae Carnovienses.

Regio Carnoviensis (Jaegerndorfensis), postquam ab Opavia est sejuncta, quod exeunte saeculo XIV sub principe Nicolao IV factum est, suum judicium Carnoviae constitutum suasque ibidem tabulas habere coepit. Hae tabulae a. 1404 scribi sunt coeptae; quae in eas referebantur, primis temporibus sermone germanico inscribi solebant.

(Staré desky zemské i manské v Moravě a v Opavsku. Č. Č. Mus. 1846).

6.

Sententiae a judicio terrae Bohemiae latae

(Inventiones baronum — Nálezové)

Barones qui in judicio terrae Bohemiae judicum nomine ac potestate fungebantur, decreta sententiasque non ad certa quaedam legum praescripta conformabant, sed auditis examinatisque utrimque litigantium argumentis suo consilio suaque prudentia lites dirimebant. Cujus quidem instituti causam hanc afferebant, quod essent liberi, neque scriptis legibus adstricti; liberum liberis esse, sua decreta scitaque quidlibet vel addendo vel demendo immutare. Hanc opinionem in animis confirmatam labefactare non potuerunt iterati conatus regum, qui legibus scriptis corrigere et moderari judicia voluerunt, veluti a. 1272, quum Otacarus II. vellet „de jure Magdeburgensium et aliarum terrarum et regionum meliora quae sibi et suis fidelibus videbantur, exigere et jus formare et confirmare in regno suo, jura vilia et inutilia amputando, consuetudines malas in melius commutando; quod suis displicuit baronibus" (Beneš minorita). Item regnante Wenceslao II, qui magistro Gozzio de Urbe Vetere, Italo, a. 1291 in Bohemiam vocato, codicem juris bohemici conscribendum mandavit (Wencelaus [1] omnia jura regni sui hactenus diffusa et penitus imperfecta sub certis legum canonumque regulis constringere cogitavit, quatenus secundum suum sensum temerarias in suis causis sententias nullus amplius excogitare praesumeret, imo scripta lege contentus, quemadmodum potens ita et humilis, pro se

pugnare justitiam in foro cujuscunque judicii persentiret. Quidam autem de regno nobiles, his auditis, non modicum doluerunt, et occasione sumpta ab hujuscemodi proposito animum regis avertere studuerunt, ne videlicet, si vigor scripti juris per hunc modum invalesceret, fructus quem de abusivis eorum adinventionibus hactenus consueverunt tollere, illis forsitan deperiret. *Chron.* Aulae Regiae Cap. LI).

Idem evenit a. 1355, quum Carolus efficere non potuit, ut corpus legum quod Majestas Carolina est appellatum, in Bohemia valeret. Declarat Carolus in literis revocatoriis anno 1355 datis, se et omnes principes, barones regni ac coronae Boemiae, suosque insuper et ipsorum heredes et successores perpetuo ad dictorum jurium observantiam non esse ligatos quomodolibet vel astrictos, sed potius solutos ac liberos, statuitque, ut ipse rex et principes et barones et regni et coronae Boemiae subditi et fideles perpetuo antiquis et consuetis juribus, omni impedimento cessante, frui pacifice et perpetuis gaudere temporibus debeant.

Attamen in tabulas terrae inscribi sententias suas barones jubebant. Inde nimirum est factum, ut judicia quae de certa aliqua re fecerant, normae instar essent, ad quam judicia similibus in causis dirigerentur. Atque profecto decreta et judicata quae omnium in usu versarentur, de tabulis diligenter exscribi esse solita constat, quae quidem barones ipsi in usum suum excerpenda curabant. Imprimis autem terrae notariis antiquitus concessum liberumque erat, baronum decreta, sive in omnes causas civesque sive in singulas singulosve valerent, exscribere, ut haberent ad quod et ipsi acta sua accomodarent et unde ceteros quoque terrigenas de jure legibusque ambigentes edocerent.

Itaque pergratum nobis accidit, quod supremi terrae judicii decreta etiam ante funestum annum 1541 quo tabulae terrae flammis conflagrarunt, de eisdem exscripta ad nos pervenerunt, ut *etiamsi tabularum corpus interiit, mens tamen earum et ratio nobis servata sit.*

Scripta autem, librique in quibus ejusmodi excerpta plus minusve integra leguntur, hi sunt:

a) Officium regni Boemiae circa tabulas ab a. 1396 (Maciejowski Historya prawodawstw slowiańskich VI). — Cit.: **Officium.**

b) Aliquot inventiones baronum, exeunte saeculo XIV. scriptae et in codice manuscripto caes. univ. Prag. 17. E. 4 servatae. — Cit.: **Inventiones.**

c) Domini Andreae de Duba, supremi terrae judicis, interpretatio juris terrae Boemiae: Výklad na právo zemské, ab a. 1400—12 (Arch. II). — Cit.: **Z Dubé.**

d) Liber wladykonis et judicii assessoris Alberti Hogeri de Očedělic ab a. 1496, nondum publici juris factus. — Cit.: **Ojíř.**

e) Jura et Constitutiones terrae Bohemiae: Zřízeni zemské království Českého 1500. (Arch. V.) — Cit.: **ZZVlad.**

f) Victorini Cornelii a Všehrd de juribus, judiciis atque tabulis terrae Bohemiae libri novem: Knihy devatery o praviech a súdiech i o dskách země české. 1500—10. — Cit.: **Všehrd.**

g) Corpus sententiarum judicialium collectum anno 1535: Nálezové (Právník 1862). — Cit.: **Nálezové.**

h) Excerpta e tabulis terrae vetustissimis Joannis Hodějovii, regni Bohemiae vicejudicis, ab a. 1537 (Balbini Liber Curialis, opus posthumum).

i) Excerpta e tabulis terrae per varios codices manuscriptos saeculi XV. dispersa, uti sunt: Talmbergicus primus, secundus archivi Treboniensis, tertius Musei boemici, quartus bibliothecae caes. Vindobonensis. — Cit.: **Talmb.** — **Treb.** — **Mus.** — **Vienn.**

Tabulas terrae Bohemiae e reliquiis quae exstant, partim typis describendas curavit celeberrimus Fr. Palacký in collectione quae inscribitur: **Archiv** český I—V. — Quod nos in hoc libro in medium protulimus, solum

eae judicum sententiae eaque decreta sunt, quibus vigor non specialis, sed universalis inest, quaeque fontem potissimum juris Bohemiae slavici constituunt et repraesentant.

Intermixta sunt decreta aliquot comitiorum, quae procul dubio tabulis terrae inserta erant.

Primo Zdislai. I. Zdisl

1320—1336.

A. 23.

Inventum fuit et est per barones terrae et juris peritos et etiam viros religiosos, in judicio facto coram D. Rege, quod donatio vigorem non habuit, pro eo quod Pribislaus fuit clericus ordinatus, vid. subdiaconus; ideo ipsae Clarae nihil dotare potuit (= 1320.)

(Talmb. — Arch. II. 333).

A. 28.

Když kto také jakú nešlechetnost nebo svévolnost proti králi, proti zemi, nebo moc proti právu učiní: takového každého zboží na Královskú Milost přichází, by pak ten ktož se toho dopustí, měl syny, bratří, strýce nebo jiné přátely nedielné; neb ti toho nemohú obdržeti, ani toho kterým právem obrániti (To psáno v prvních Zdislavových A. v osmmezcítmé: Jan z Boží Milosti... = 1321).

(Všehrd, Dodatky 486.)

Kdožby učinil proti králi, aneb moc proti právu: taková zboží připadají na krále, by pak syny měl (V 1. Zdislavových A. 28. Jan z Boží atd.).

(Nálezové, O zmatku.)

A. 38.

Ktož svého zbožie žádnému nezapíše svobodu toho plnú maje, a přátel žádných nedielných nemá: to zbožie pravé a spravedlivé na krále přichází, a JMst takové zbožie spravedlivě dává, komuž ráčí. Tak svaté a slavné paměti Jan z Boží milosti český a polský král, dědictvie Milomovo, kterýž bez dědicóv zemřel, dal jest Maranovi z Olešnice a jeho dědicóm (To najdeš v I. dskách Zdislavových A. 38 a jiných toho krále dání bez čísla = 1321).

(Všehrd, VI. 34.)

Na krále každé dědictvie připadá, kteréž kto bez otporu a nárokóv drží a toho žádnému nezapíše, v tom bez dědicóv sejda; taková dědictvie a zbožie vsecka na krále spravedlivě připadají. (Dóvod ve starsích dskách I. Zdislai A. 38. Jan z Božie milosti.)

(Všehrd I. 3.)

I. Zdisl. Král muože dáti zboží na JMst spadlé, komuž ráčí. (V I. Zdislavových A. 38).

(Nálezy, O nápadích.)

B. 4.

Boleslav vévoda slezský, hajtman královstvie českého, zbožie Kunšovo z Divišovic, kterýž bez dětí umřel, a naň bylo připadlo, Vladivojovi svú a krále českého mocí dal jest. (To se čte ve dskách Zdislavových I., kteréž sú najstaršie ze všech, B. 4, kdež Boleslav etc.)

(Všehrd VI. 34.)

Král muože dáti zboží na JMst spadlé, komuž ráčí. (V I. Zdislavových B. 4, kdež Boleslav atd.)

(Nálezové, O nápadích.)

B. 16.

Kdyžby komu svědkové svědčili, že Jan a Petr jsou praví hromaždníci aneb společníci, mají ti svědkové zpraviti to se zmatkem. (Primo Zdislai B. 16. Causa quae vertebatur.)

(Nálezové, O spolku a rozdílu.)

B. 21.

Jan, král, dědictvie Jana z Kocňovic, kterýž bez dědicóv sšel, jinému dal jest. (V týchž dskách Zdislavových I. B. 21.)

(Všehrd VI. 34. Cf. Všehrd I. 3.)

B. 42.

Dcera dedí, když ji otec samu ostaví bez synuov, aneb kdyby i synové byli a zemřeli prvé nežby ji odbyli, anebo kdyžby syny od sebe oddělil a dcera sama neodbyta při otci by zůstala. (V I. Zdisl. B. 42. Jan z boží milosti.)

(Nálezové, O otci.)

B. 45.

Marca sexaginta quatuor grossos Pragenses valet, ubi Johannes rex etc.

(Talmb. — Arch. II. 334.)

B. 47.

I. Zdisl.

Joannes rex protestatus est ibidem et tabulis terrae studiose mandavit annotari, quod Margaretham orphanam, filiam Prockonis de Slavošova quondam dicti, postquam ibidem pater ejus mortuus esset, non relictis post se aliis suis pueris, sed tantum ipsam filiam, permisit eam gratiose uti eo jure, quod barones terrae invenerunt et de ipsius regis pleno statuerunt consensu: Quod quaelibet filia moriente patre et non relinquente post se filios, gaudere debet de successione omnium bonorum et hereditatum patris, quo filius, eo jure etc.

(Talmb. — Arch. II. 335.)

Ještě pod jmenem dědicóv i dědičky se zavierají, neb v právě českém někdy dcera také dědí. (Toho dóvod v I. dskách Zdislavových B. 47: Jan z boží milosti.)

(Všehrd, IV. 6.)

D. 40, D. 45.

Na krále každé dědictvie připadá, kteréž kto bez otporu a nárokov drží, a toho žádnému nezapíše, v tom bez dědicóv sejda; taková dědictvie a zbožie všecka na krále spravedlivě připadají. (Dóvod v starších dskách, I. Zdislai D. 40: Jan český a polský král = 1324.)

(Všehrd, I. 3.)

E. 44.

Johannes rex dedit ad burgraviatum Pragensem bona.

(Talm. — Arch. II. 335.)

Secundo Zdislai.

II. Zdisl.

1337—1345.

B. 8.

Po starých dskách se nachází, že se súd zemský jest držieval i v Praze dole v klášteřích. (O tom psáno v II. Zdislavových B. 8.)

(Všehrd II. 1.)

D. 25.

Idem ut sub B. 8. *(Všehrd II. 1.)*

Per quosdam cives Pragenses litigatum fuit, quod homines Cruciferorum hospitalis in pede pontis in Praga coram eis conventi, respondere deberent jure terrae, ipsis Cruciferis contradicentibus, quod non aliter respondere deberent, nisi secundum quod in eorum

II. Zdisl. privilegiis et terrae tabulis plenius continetur. — Tunc D. Karolus, beneficiarii et barones, auditis et diligenter perspectis ipsis privilegiis et tabulis, invenerunt constantissime pro jure: Quod de cetero et perpetuo sic homines eorum, ut in ipsis privilegiis et tabulis continetur, respondere deberent, et nullo umquam tempore in hoc articulo et in omnibus aliis articulis per quemcumque hominum contra ipsos Cruciferos et hospitale eorum nihil in contrarium deberet penitus attentari; et si quid attentatum fuerit quandocunque per quemcunque, in judicio sive extra judicium, hoc statim abjici debet et semper irritum reputari, propter gratiosissima et specialissima ipsorum privilegia, ob pietatem et favorem infirmorum ac debilium ejusdem hospitalis a pluribus principibus terrae Boemiae eis prae ceteris specialius concessa (Secundo Zdislai = 1343).

(Arch. II. 337.)

K. 16.

Invenerunt pro jure (vid. literas a. 1316 pag. 5.). quod propter hujusmodi non juridicam ad terrae tabulas impositionem eadem hereditas in Mančic ad ipsum D. regem jure devolutionis ipso facto exstitit devoluta = 1345, 17. Dec.)

(Raigrad. — Arch. III. 308 et II. 337.)

Nález o tom panský, že jeden nedal sobě ve dsky klásti podle práva, a z té příčiny ten statek připadl jest na krále (Secundo Zdislai K. XVI).

(Ojíř.)

III. Zdisl.

Tertio Zdislai.

1348—1355.

B. 17.

a) Dominus Karolus rex super haesitatione seu dubio contra, vid. an is qui filium cujuspiam indivisum a patre suo, nec etiam matrimonialiter conjugatum, ad jus terrae evocaverit, eo non respondente vel nolente contumaciter comparere, hujusmodi actor memoriales super suum jus dare debeat contra reum, vel non? per barones determinari et pro jure inveniri mandavit. Qui barones pro jure invenerunt:

Quod hujusmodi filius, non conjugatus, nec divisus ab ipso patre suo, ad instantiam cujusvis, pro quacunque re seu causa ad judicium terrae fuerit evocatus vel citatus: donec divisus ab ipso patre suo vel conjugatus legitime fuerit, non debeat cuipiam in judicio respondere, nec etiam aliquis respondebit eidem, et per con-

sequens memoriales super eundem non debeant, nec per eundem contra alios debeant exhiberi. III. Zdisl.

b) Ceterum ibidem pro jure fuit inventum: Ut nullum juris praejudicium seu nocumentum ex hoc oriatur vel oriri debeat, si quis in hereditatibus suis, per donationem emptionem unionem cum aliis vel alio seu testationem vel quovis modo seu titulo alio acquisitis — exceptis dumtaxat hereditatibus in foro judicialiter obtentis — cum camerario a beneficiariis Pragensibus dato infra tres annos continuos et sex septimanas a die assecutionis hereditatum earundem non fuerit dominatus, quorundam prava adinventione seu consuetudine dominationis praedictae, quae potius corruptela dicenda est, quae in talibus servabatur, non obstante. Quam quidem adinventionem pravam praedictorum seu dominationem praedictam, barones cassaverunt irrevocabiliter et etiam annullaverunt, censentes eandem dominationem nullius esse ammodo efficaciae vel momenti. (III. Zdislai B. 17 = 1348, 17. Mart.)

(Raigrad. — Arch. III. 308. — Cf. Talmb. — Arch. II. 338.)

a) Nalezli vuobec za právo: Syn nedielný otce svého nenie povinen v saudu zemském žádnému odpoviedati z dědictvie otce svého. A také žádný otec z synových závad není povinen statkem svým za něho platiti, dokudž jest otec živ (v quaternu III. Zdislai B. 17.)

(ZZVlad. — Arch. V. 16.)

Nalezli za právo, že syn nejsa dielen otce svého a nemaje manželky, nenie povinen v saudu zemském žádnému odpoviedati z dědin otce svého, jakož bylo prvé za právo nalezeno. (Tertio Zdislai, B. 17.)

(Výpis z desk 1534. Arch. V. 510. — Arch. II. 338.)

Syna od otce nedielného nepoháněj; neb nestane-li, nic ani sobě ani otci neztratí. (Nález o tom v III. dskách Zdislavových B. 17. Karel se pány).

(Všehrd, III. 7.)

Syn neoddělený od svého otce nemá býti pohánien z otcovských věcí. (V 3. Zdislav. B. 17. Král se pány.)

(Nálezy, O žalobách.)

b) Páni vuobec za právo nalezli a na věčnost bez pohnutí: Aby žádný na svých dědinách žádné škody neměl, ani svého práva co pohoršil, ješto by naň přišlo aneb připadlo po přieteli, aneb po společníku, aneb zápisem budiž jakýmžkoli, nápadem, kdyžby po nápadu těch dědin ve třech létech a v XVIII nedělěch pořád zběhlých na nich nepanoval komorníkem pražským. A ten nespravedlivý nález aneb zvyklosť zlá, ježto jest při těch věcech se zachovávala, takové

III. Zdisl. panování kázali sú páni v nic obrátiti, a to nepromĕnnĕ ustavivše že takové panování od té chvíle moci žádné mieti nemá. Než při tom jest znamenitĕ vymieněno: „krom dĕdin, kteréby se saudem obdržely“, kto by na nich v třech létech a osmnásti nedĕléch nepanoval, bude jemu to se škodú a právu jeho ku pohoršení (Tertio Zdislai B. XVII).

(Ojíř. — Talmb. Arch. II. 338).

Cc. 1348.

Sancimus, nemini omnino licere juxta limites regni nostri Boemiae ferri candentis vel aquae frigidae experimento uti aut alio genere experimentorum similium, vel inducere ad utendum (Maj. Car. XXXIX).

Mnoho obyčejóv pohanských v právĕ zemském českém jest držáno, jako očista železem horúcím aneb uvrženie na vodu. A ten obyčej stál bez přietrži až do ciesaře Karla a do knĕze arcibiskupa Arnošta prvého Pražského; ten jest ciesař, s plnú radú arcibiskupa i všech panóv a zeman, ten obyčej zrušil, že jedno žaloby mají v sobĕ tři škody mieti, a nic viece: a pohnaný má samú přísahú otbyti póvoda. (Z Dubé 1.)

Co-j' pak zlého v našich hřiešných zemských praviech, ješto'j ještĕ v nich mnoho pohanského obyčeje! A kakž-koli nĕkterého jest polepšeno za ctného arcibiskupa Arnusta, jako onoho, ješto sú Boha pokúšeli, po nĕkterých žalobách na vodu mecíc, aby voda ukázala, jest-li vinen nebo není; po nĕkterých pak horúcie želĕzo z ohnĕ vynmúc dávali je v holé ruce, a druhdy i nevinnému, aby tak ukázal svú nevinu! (Tomáš ze Štítného. O obecných vĕcech křesťanských: Súdciem.)

Ordinatio communis pacis per nonnullos tam de Boemia quam de Moravia barones et wladicones per juramenta corporalia in generali colloquio Pragae edita et firmata = 1350.

Per barones inventum est:

(1.) Quod cum poprawczones, villici, militares homines, vel cujuscunque fuerit conditionis status homines, profugos persequerentur, et illi profugi coram eis fugam receperint, quod ubicunque militares homines vel cujuscunque sint conditionis, audientes clamorem vel recipientes nuntium a persequentibus praedictorum profugorum non exirent et eos non juvarent modo simili persequendo cum crida ac clamore: ille militaris homo pro emenda quinque marcas solvat, nisi haberet excusationem infirmitatis vel absentiae, quod tempore illo absens fuisset. Et si inculparetur de contrario, tunc debet jurare, quod sit innocens, et purgabit se per juramentum. Si vero in eodem juramento errabit, perdet similiter quinque marcas. Ipsum vero juramentum praestare tenebitur coram nobis (i. e. rege) aut poprawczonibus tunc praesentibus.

(2.) Si autem praenominati persecutores profugorum prope villas eos profugos persecuti fuerint ita, quod illi de villa clamorem pos-

sint audire, vel eorum nuntium receperint, et si tunc omnes de illa villa, qui sani sunt corpore, non current cum eis similiter persequendo: tunc de quolibet laneo ratione poenae dominus illius villae debet recipere quinque grossos; quos si non receperit infra quindenam, det ipse dominus personaliter pro hujusmodi sua negligentia quinque marcas nobis, similiter et poprawczonibus. III. Zdist.

(3.) Et qui de aliqua re ipsos profugos repulserit, quod sibi habeat, nisi sit per profugos alicui ipsa res ablata.

(4.) Praeterea est inventum, quod ubicumque tabernae celebris memoriae regis Wenezeslai, avi et praedecessoris nostri carissimi, publice hucusque fuerint, adhuc esse debeant, impedimento quolibet non obstante; tabernatores quoque in villis ubicumque residentes ad vendendum cerevisiam brasia facere non debent, sed ipsam cerevisiam in civitatibus seu oppidis ipsis magis contiguis debebunt et tenentur emptionis titulo comparare (= 1350).

(E literis Caroli regis Pragae a. 1350 Sabbato proximo ante dominicam: Misericordia Domini judici, juratis ac communitati civium civitatis Iglaviae datis. — Hormayer, Taschenbuch für die vaterl. Geschichte. S. 188, J. A. Tomaschek, Deutsches Recht in Oesterreich im XIII. Jahrhundert. 334.)

Decretum comitiorum regni Bohemiae 1356.

A. D. 1356 dominus Karolus Romanorum imperator et Boemiae rex, considerans, quia in regno suo Boemiae multa committebantur latrocinia, et malorum hominum, quorum magna excreverat multitudo, delicta remanebant impunita, volens tantis malis occurere, congregato magno concilio principum, baronum, nobilium, wladikonum et civium ad regni Boemiae coronam pertinentium, de ipsorum communi consilio et consensu statuit et lege perpetuis temporibus servanda sancivit et pro jure adinvenit:

(1.) Ut si quis baronum, nobilium, wladykonum vel civium vel alia quaecunque persona laicalis cujuscunque status vel praeeminentiae existat, pro crimine furti, latrocinii, seu rapinae accusata, proscripta vel condempnata fuerit, et se de hujusmodi crimine secundum jus terrae infra terminum sibi statutum expurgare non posset, aut si ejusmodi sui excessus sunt notorii vel manifesti: quod deinceps eadem persona perpetuo sit infamis, careatque omni jure et ad nullos actus legitimos vel honorificos admittatur, tam in judiciis, quam extra, ubicunque locorum, non obstante, si ipse imperator vel sui heredes aut successores, reges Boemiae, tali dampnato, proscripto, accusato vel bannito darent veniam de commissis vel gratiam, etiam sub quacunque forma verborum vel literarum, quia talis gratia seu restitutio erit civiliter intelligenda.

(2.) Videlicet, quod idem sic restitutus seu reformatus gratiae regiae, mortem temporalem quam propter mala sua prome-

III. Zdisl. ruit, ex indulgentia principis non patiatur, sed tamen hiis quibus dampna intulerit, satisfaciat juxta suae possibilitatis facultates.

(3.) Et quamvis omnia restituerit, nihilominus tamen infamis remaneat, et omni jure atque honore careat toto tempore vitae suae. (Concordant sacrae leges et canones, quae dicunt, quod non potest facere judex, quin condempnatum furti sequatur infamia, et iterum: Licet animas per poenitentias salvare possimus, infamiam tamen abolere non possumus.)

(4.) Statutum est etiam in eodem concilio, ut pauperibus quibus hactenus modica vel nulla justitia in terrae judicio reddebatur erga divites et quoscunque barones, fieret debita justitia et justitiae executio conveniens.

(Benessii de Weitmil Cron. lib. IV. 1356).

I. Prisn.

Primo Prisnakonis.

1356—1361.

L. 18.

Jindřich ze Hradce mocný otcovský poručník . . . přiznal se, že prodal dědictvie sirotkuov . . . za 300 kop. gr. a seznal, že jest tu summu peněz všicku přijal.

(Talmb. — Arch. II. 339.)

I. Dač.

Primo Dačic.

1361—1364.

II. Dač.

Secundo Dačic.

1365—1369.

A. 6.

Najjasnější knieže a pán, pan Karel římský král a český král, rozkázal ve dsky zemské vložiti, že páni země české nalezli za právo: Že ktožby koli člověka zabil, ten vražedlník z toho mordu aneb z hlavy na svém právě neb saudu, k kterémuž přileží a přisedí, a ne na jiném, totižto zemanín v zemském, man na manském, měštěnín na městském právě naříkán neb viněn býti má (Secundo Dačic A. 6—1366).

(Talmb. — Arch. II. 340. — ZZVlad. — Arch. V. 433.)

G. 2.

II. Dač.

Literae studentium in theologia et artibus (Secundo Dačic G. II).
(E cod. mon. Crucif. Prag. — Riegger, Materialien VI. 203.)

O. 12.

Která města, země a zámky císař Karel k české zemi a k českému království dobyl a připojil (Secundo Dačic O. 12).
(Nálezové, O králi.)

Decretum comitiorum de juramentis. 1368.

Eodem tempore 1368 dominus imperator advertit sapienter et invenit, quod circa formam juramenti in jure terrae Boemiae, quae quidem forma longa nimium et periculosa erat, multae committebantur malitiae atque fraudes. Volens igitur ipse obviare hujusmodi malitiis et fraudes malorum destruere, de communi consilio et consensu baronum, nobilium, wladykonum regni Boemiae, hujusmodi formam juramenti abbreviavit et sic abbreviatam statuit in judicio terrae perpetuis temporibus observandum. Et est forma haec:

De quibus me (talis) inculpat, de hiis sum innocens. Sic me Deus adjuvet et omnes sancti Dei.

Prior vero forma et antiqua juramenti formabatur secundum formam querelae propositae, et ita longa erat, quod paucissimi poterant pertransire; unde necesse fuit hujusmodi fraudibus obviare.

(Benessii de Weitmil Cron. IV. 1368.)

Forma juramentorum: *Na tom przysaham, giemž mye N. wyny, bych sye gemu w geho diedyny uwazal bezprawnye, tyem sem gemu w tym newynen. Tak my Boh pomahay y wsy swyety.* (Ita Domini barones invenerant anno LXVIII. f. VI. quatuor temporum Pentecostes.)

(E codice man. juris bohemici olim Zaluskiano, nunc caes. bibliothecae Petropolensis.)

Potom opět ciesař Karel ustavil že kratšími slovy již přisahají, nežli dřéve; neb dřéve ten, ktož pohonil, učinil žalobu velmě dlúhú a nesnadnú, a sám se jí učil několik neděl neb jeho řečník, aby ji uměl prozalovati: a druhý pak, jen třikrát jí uslyše, měl přisiéci týmiž slovy, a jakž chybil na jediném slovu, tak vše ztratil. To-j' již minulo.

(Štítný, O obecných věcech křesť. — Súdciem.)

I. Ulr. **Primo Ulrici.**

1371—1375.

D. 15.

Najjasnější knieže a pán, pan Karel etc. rozkázal všem úředníkom Pražským desk zemských mocně a přísně, aby žádných sirotkuov k spolkuom nepřipúščeli, jediné leč-by je prvé osobně opatřili a na ně pohleděli (Primo Ulrici D. 15 = 1372).

(ZZVlad. — Arch. V. 499. — Arch. II. 340.)

Inventio baronum super citatis pro capite. Ante a. 1378.

Invenerunt barones pro jure: Quod si citatus (pro capite) jurando non processerit, tunc statim captivari debet et apud purgravium Pragensem detineri in carcere perpetuo. Si autem amicus ipsius purgravii fuerit, tunc servabitur in carceribus, ubi domino regi et baronibus videbitur expedire, tam diu, donec ipsi regi et baronibus de ejus innocentia constiterit, aut ipse actor et amici ejus supplicaverint, ut dimitteretur.

(Znamenaj, že za starodávna tento řád byl jest, kdyžby pohnaný z hlavy přísahu zmatl, a po třetí se neopravil, žeby ztratil i při i hlavu. Proti tomu z přiezni páni sú byli nalezli jednomu za nebožcě Ciesaře — t. j. Karla † 24. Nov. 1378 — že pro tu přísahu nejmá ihned sťat býti, ale že jest svú při ztratil. Ale miesto stětie má dán býti do věčného žaláře. — Ordo Judicii Terrae. Arch. II. 89.)

II. Ulr. **Secundo Ulrici.**

1377—1379.

O. 9.

a) Invenerunt pro jure: Quod quicunque in curia protonotarii regni Boemiae, qui nunc est vel pro tempore fuerit, cultellum vel gladium evaginaverit seu extraxerit, quod illi debet manus dextra amputari; si autem aliquem usque ad effusionem sanguinis vulneraverit, capite debet plecti seu truncari (1378. 1. Oct.).

(Tulm. — Arch. II. 340.)

Qui in curia prothonotarii cultellum evaginaverit vel gladium, manibus suis amputetur; si vero vulneraverit aliquem, capite ipso facto plectatur (II. Ulr. O. IX).

(Inventiones.)

Nalezli vuobec za právo léta 1378, že ktožby kolivěk na dvoře najvyššieho písaře královstvie českého, tu kdež desky zemské jsú,

kterýž nynie jest neb potom bude, nuož svój neb meč obnažil neb vytrhl, že tomu má ruka pravá utiata býti; pakli by koho až do vylitie krve ranil, hlava má jemu stiata býti (Secundo Ulrici, O. 9). II. Ulr.

(ZZVlad. — Arch. V. 429.)

Dřevnie časy, ktož před úřadem slovem neb řečí zavinil, ihned u věži sazen byl; a ktož svú braň obnažil, ruka jemu byla utata; ktož ranil neb skutkem udeřil, hlava jemu na prahu, kdež právo bylo, ihned stiata. A to ten dobrý ciesař Karel své časy věrně do smrti vedl.

(Z Dubé, 3.)

b) Serenissimus princeps et dominus, D. Karolus R. I. et Boemiae rex. ordinavit, disposuit et mandavit, quod barones regni Bohemiae (judicio vel judiciis) praesideant, prout hoc ab antiqua consuetudine est tentum et observatum. Si autem aliqui judicio vel judiciis regni Bohemiae nollent seu non possent praesidere, tunc beneficiarii Pragenses cum baronibus qui tunc judicio vel judiciis interfuerint, justitiam faciant. In casu autem, ubi nullus baronum judicio interesse vellet seu posset, tunc ipsi beneficiarii Pragenses per se nihilominus justitiam facere debent et tenentur, uno nullatenus obmisso (= 1378).

(Talmb. — Arch. II. 340.)

Karel římský ciesař a český král zřiedil a zpuosobil a přikázal, aby páni českého království všickni a každý v saudě anebo v saudiech kralovstvie českého sedali, tak jakož sě jest to od staradávna zachovávalo. A pakli by kteří seděti v saudu aneb v saudiech nechtěli anebo nemohli, tehdy úředníci pražští s pány těmi kteřížby tehdáž v saudě anebo saudiech přítomni byli, aby spravedlnost činili. Ale pak v příhodě, kdyžby žádný z pánuov v saudě býti nechtěl, tehdá sami úředníci pražští s sebú přes to spravedlnost mají činiti a dlužni budú, a toho nikoli neopúštějíc (Secundo libro Ulrici O. IX).

(Ojíř.)

Primo Procopii. I. Proc.

1380—1384.

A. 2.

Dva bratří, a třetí toho rodu, seděli v saudu zemském; i jiného rodu po dvau sedali (I. Procopii A. 2. Mezi králem Václavem a Purkhartem).

(Nálezové, O saudu zemském.)

I. Proc.

B. 5.

Nalezli vuobec za právo: Jestližeby koho puohon doma nezastihl, a on z země byl, že má obeslán býti od toho, ktož na jeho statku sedí, k osmnácti nedčluom, a to vždy k šesti a šesti, až po třikrát, aby k svému právu stál. Pakli by se těch osmnácte nedělí trefilo před kterými suchými dny, který týden viece: tehdy on, kdyby na ty suché dni stál po těch osmnácti nedělěch, kdyžby páni saudili, že proto své pře neztratil by. — Než nestál-li by tu po těch osmnácti nedělích při těch suchých dnech, tehdy svú při ztratí; leč by kde byl v obehnání, nebo v poli, s pánem svým proti nepřátelóm, a že by beze lsti s toho pole od svého pána jeti nemohl; anebo že by někde byl, ježto by ten ktož na jeho statku sedí, po posléch se jeho doptati nemohl. A jestli že by toho pohnaného ten který artikul nahoře dotčený zašel, proto by své pře pro ten puohon neztratil. Než který by koli kus nahoře jmenovaný pravil, že jest mu ku překážce byl, že musí jej podle práva provesti, neb jej přísahú zpraviti, když přijde k svému póhonu. (O tom rozsudek Primo Procopi, B. 5 = 1380).

(ZZVlad. — Arch. V. 94. — Arch. II. 341.)

Páni nalezli, že má Herštain hojemstvie mieti, a to proto, že jest ven z země, do šesti neděl až do třetích šesti neděl, aby k svému právu stál skrze se samého aneb skrze jiného; a pakli by nestál v tom času, při svú ztratí. (Primo Procópii B. V.)

(Ojiř.)

C. 12.

In causa quae vertebatur inter Procopium de Sobětic ex una, et Claram de Sobětic, relictam olim Henrici de Sobětic, patrui ipsius Procopii, et Henricum de Plzna fratrem dictae Clarae parte ex altera, ratione commissionis orphanorum quondam Henrici de Sobětic, patrui germani Procopii, invenerunt pro jure:

Quod praedictus Procopius pro eo quia est frater patruelis germanus (strýčený bratr. Ojiř) dictorum orphanorum Henrici per lineam consanguinitatis, est et esse debet de jure directus et legitimus tutor et pater commissarius, et nullus alter. Et similiter orphanorum Kunšonis, fratris sui patruelis, esse tutor debet eodem jure consanguinitatis (= 1380, 10. Oct.).

(Talmb. — Arch. II. 341. — A on Prokop Jindřichovy i Kunšovy sirotky přijal na pravý spolek s jich dědinami. Leta 1389 fer. IIII post Jeronymi. Ojiř.)

M. 24. I. Proc.

In causa quam gerebat Margaretha orphana de Oslowic contra Zdenkonem de Řehnic, qui habuit unionem datam a rege cum eadem in hereditatibus in Oslowic et Ptylowě, invenerunt pro jure: Quod, ex quo ipsa M. maritum habet et annos legitimos, quod illa unio nihil sibi nocere debet neque potest, quia rex tantum (contra?) jus suum dare potuit; sed in praejudicium ejusdem orphanae non potuit dare; et ideo ipse Z. nullum jus habet et sui heredes ad hereditates praedictas (= 1381, 23. Dec.)

(Talmb. — Arch. II. 342.)

O. 30.

In causa quae fuit inter Merklinum et Ješkonem, domini barones super disbrigatione invenerunt: Si imbrigatio est zašla illas hereditates per Ješkonem, ex tunc Ješko secundum tabulas disbriget Merklino; si vero imbrigatio est zašla per alium, quam ipsum, ex tunc Ješko debet esse liber a disbrigatione.

(Talmb. — Arch. II. 342.)

Páni nalezli za právo: Jestli-že jest Ješek ty dědiny zavedl, má je zase Merklínovi očistiti a vypraviti; a pakli skrze jiného sú zavedeny, Ješek buď toho prázden. (Primo Procopii O. XXX.)

(Ojíř.)

S. 1.

Lipoldus de Osec, beneficiarius praepositi Wyšegradensis, qui fuit pridem in IV temporibus adventus proxime transactis per D. barones in pleno judicio datus scrutator et indagator, utrum N. N. sit usedlý et habeat hereditates liberas, recognovit coram D. baronibus in pleno judicio, quod scrutatus (est) et veridice inquisivit, quod idem testis prius tactus est usedlý et habens hereditates liberas ac valens pro testimonio hereditatum. Et iidem D. barones invenerunt pro iure, quod idem testis est minus juste levatus a jure, et quod eadem causa debet habere processum, et lucrata est in toto contra D. Regem. Et eidem Nicolao de Petrowic, qui testem praedictum duxit, datum est pro iure obtento. (= 1383, 14. Febr.)

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 343. — Versio boemica apud Ojíř.)

S. 2.

Barones in causa quam habuit D. rex Wenceslaus, qui dicebat se habere jus ad hereditates post Levam pro eo quia solus d. Joannes Cantor vendidit easdem hereditates omnes et habuit eas cum Leva in

I. Proc. tabulis, invenerunt pro jure: Ex quo simul habent forum in tabulis terrae, quod ex tunc unus superstes, utputa D. Joannes, vendere potuit, et uno mortuo in alium hereditas legitime est devoluta, et ideo rex nullum jus habet ad hereditates praedictas post Levam (= 1383, 14. Febr.)

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 343.)

S. 19.

a) In IV temporibus pentecosten anno MCCCLXXXIII feria sexta, Johannes de Dražic proclamatus est et institutus coram D. baronibus in pleno judicio verus et legitimus protonotarius regni Bohemiae tabulis, et praestitit juramentum de fide servanda.

b) Et iidem d. barones invenerunt: ut D. Johannes protonotarius praedictus cum aliis beneficiariis Pragensibus minoribus stánie et nestánie et alias intricationes seu zmatky indifferenter omnes semper audire debeant, et possint finem hominibus imponere secundum antiquam consuetudinem jure regni Bohemiae.

c) Item invenerunt: quod omnes illi nobiles et domini, qui descendunt et descenderunt a progenie baronum, et specialiter ipsi barones, qui judicio regni Bohemiae praesident, non debent citari ad judicia vel beneficia minorum beneficiariorum, excluso dumtaxat Pragensi.

d) Item invenerunt: quod unio vel spolek non potest fieri alibi, nisi coram D. Rege, de ipsius consensu, vel coram D. baronibus in pleno iudicio, sed nullo foro potest esse aliqua unio (1383, 15. Maji).

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 343.)

b) Prothonotarii tabularum debent stánie i nestánie judicare.

d) Quod in foro non uniantur.

(Inventiones.)

b) Nález obecný panský, aby písař zemský s jinými úředníky menšími stánie a nestánie a jiné zmatky — mají je vždycky slyšeti a je rovnati, a to podle obyčeje a řádu starodávného (Primo Procopii S. XIX.)

(Ojiř.)

c) Nalezli vůbec za právo že ti páni z panského stavu, kteří sedají v saudu zemském, nemají poháněni býti před menšími úředníky (O tom nález Primo Procopii S. XIX).

(ZZVlad.)

d) Nalezli vuobec za právo: že společenie anebo spolek nemá býti jinde, jediné před králem a s Jeho povolením, aneb před pány

na plném saudu, a jinak nikterakž nemá býti spolek (Primo Procopii S. 19). I. Proc.

(ZZVlad. — Arch. V. 500.)

Nalezli vnobec za právo: že spolek nemuož býti jinde, než před panem králem s Jeho povolením, anebo před pány na plném saudu, ale žádným trhem nemuož býti žádný (Primo Procopii S. 19).

(ZZVlad. — Arch. V. 287.)

Jinde nikdiež spolek nemóž a nemá konán býti, než na plném súdu, anebo před králem kromě súdu, s JMsti povoleniem (V I. dskách Prokopových S. 19, léta Božieho 1383).

(Všehrd VI. 14.)

Spolek nemůže jinde býti než před saudem zemským plným, anebo kromě saudu před králem JMstí, s JMsti povolením. (I. Procopii S. 19. léta 1383.)

(Nálezové, O spolku.)

S. 20.

Písaře najvyššieho zemského páni usaudili (V Prokopových S. 20).

(Nálezové, O klénotích.)

U. 13.

Anno Domini MCCCLXXXIII feria VI. post Hieronymi, coram dominis baronibus in pleno judicio curiensi tunc praesidentibus, per Benešium de Liběšic dictum Škopek curiae regalis judicem, nomine et vice D. Regis Wenceslai Bohemiae, datum fuit super dominos barones: Quando duo vel tres aut plures sunt in foro uno et tabulis, qui aliomodo omni via sunt divisi, illo foro et tabulis utrum possunt esse indivisi seu spolčiti se et unionem habere? — Et domini barones mox invenerunt pro iure: quod ex quo alias sunt divisi, videlicet quod non habent unionem neque tabulis coram baronibus, neque ex gratia D. Regis, vel consaguineitate alias příbuzenstvím, quod foro illo indivisi esse non possunt et illis tabulis, sed quod semper pars illius defuncti sine heredibus seu successoribus legitime venire debet in ipsum D. Regem; ita quod statim proclamatione facta secundum cursum curiae regalis, divisor a beneficiariis Pragensibus ad vicejudicem curiae regalis dari debet et dividere partem defuncti pro D. Rege, et residuum pro vivo vel vivis. (1383, 2. Oct.)

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 341.)

Nalezli vnobec za právo: Kdyžby dvěma neb třem aneb kolikokoli osobám bylo jedním trhem ve dsky vloženo aneb kladeno, že

I. Proc. tím trhem společníci nejsú; než ti společníci jsú, kterýmž by z milosti krále Msti neb pánuov z plného saudu spolek dán byl; a kterýž by kolivěk umřel bez zřízenie dostatečného a bez dědicóv řádně přišlých, ješto by jemu podle jiných trh svědčil, že tu s mrtvého diel na živého připadnúti nemá, ale na nejbližšieho přietele, vedle obdarovánie královského; jakož jest bylo prvé za právo, v knihách Primo Procopii U. 13, že v jednom trhu když jest několiko osobám kladeno bylo trhem, že tím nejsú společníci a nápad.

(ZZVlad. — Arch. V. 173. — Cf. ib. p. 509.)

Za právo při trhu jest, že žádný jeden s druhým v žádném trhu spolčiti se nemóže takto, když trh dvěma nebo třem svědčí, a jeden z nich umře, aby diel mrtvého spadl na živé zóstalé, než diel každého mrtvého spadá na krále (To se najde v I. dskách Prokopových U. 13. Páni nalezli . . .).

(Všehrd IV. 5.)

Také dědictvie na krále připadá, když trh dvěma svědčí nebo třem, a když který z nich zemře, diel každého mrtvého na krále přichází (To stojí v I. Prokopových U. 13. Páni nalezli . . . .).

(Všehrd I. 3.)

Když dvěma neb více osobám trh svědčí: tím trhem nejsau společníci; a umře-li který bez zřízení, jeho díl spadne na nejbližšího přítele (V prvních Prokopových U. 13. Páni nalezli . . . .)

(Nálezové, O trhu.)

Nález o nápad po králi; nebo dvěma svědčil trh, a jeden umřel a dědicuov po sobě nepozuostavil, a živý zuostalý aby diely pobral a neb prodal. (Primo Procopii.)

(Ojíř.)

U. 16.

Páni nalezli o tom což jest byl král pryč dal po smrti Rotle, takto strany rozdělíc: Což jest za živnosti své Rotl prodal, to jest na krále nepřišlo, ale čehož jest nezapsal žádnému za živnosti své, to jest na krále připadlo (Primo Procopii U. XVI. = 1383, 3. Oct.).

(Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. II. 345. — Ojíř.)

U. 26.

a) Invenerunt pro jure: Ubicumque D. Rex jure aliquas hereditates contingeret, quod semper emptori disbrigatores disbrigare teneantur secundum continentiam tabularum regni Bohemiae absque omni difficultate (1384).

(Treb. — Talm. — Arch. II. 346.)

Což se pak zprávy od úmrtí dotýče, toho nález jest I. Pro-

copii U. 26: Leta Božieho 1384 o suchých dnech letničných páni nalezli za právo: Kdežby koli král kterých dědin právem dosáhl, že vždycky kupujícímu zpravce zpravovati mají vedle zněnie desk královstvie českého, beze vší nesnáze. I. Proc.

(Všehrd IV. 11.)

Kdož které zboží vyprosí a obdrží, že zpravce toho mrtvého, po komž to zboží vyprosil, má to zboží zpravovati tomu, kdož jest vyprosil, anebo kdož jest od umrlého kúpil (sic! recte: kdož jest tu odúmrť kúpil). — (V prvních Prokopových U. 26 aneb U. 22.)

(Nálezové, O zpravě.)

Ubicumque rex aliquas hereditates jure tangit, disbrigatores semper debent emptori disbrigare (Ro. Procopii U. XXVI).

(Inventiones.)

Nalezli za právo: Kteréž by kolivěk dědiny aneb dědictvie připadly přibuzenstvím (vedle obdarování krále JMsti) na najbližšieho přietele, že též také zpravci jsú povinni zpravovati tomu přieteli, na kterehož připadlo to dědictví, jako tomu, po komž jest naň připadlo, jakož bylo prvé (Procopi U. 26).

(ZZVlad. — Výpis z desk 1534. Arch. V. p. 510.)

b) Nestojí-li ta slova v zápisu „v témž právě jakož jest ty dědiny sám měl a držel,“ tehdy zpravce předešlí jsau zpravy prázdni. (Primo Procopii U. 26.)

(Nálezové, O zpravě.)

U. 31.

a) Ktož které zbožie vyprosí a obdrží, zpravce toho mrtvého, po komž jest zbožie vyprosil, to zbožie zpravovati mají tomu, ktož tu odúmrť kúpí (Toho dóvod v I. dskách Prokopových U. 31. Leta Božieho . . .).

(Všehrd I. 3.)

b) Nález obecný panský, aby žádných pamětí nepřijímali nad dsky, než to což dskami jest zapsáno.

(Ojíř.)

Primo Wenceslai.

1385—1388.

A. 1.

Úředníkuov menších jest sedm: Komorník, sudí, písař větších a menších desk písař, úředník králové české, úředník proboštа Vyšehradského, úředník podkomořího (To psáno v I dskách Václavových A. I. a při tom jest i široce i potřebně, jak se mají všickni úředníci, větší i menší, zachovati, vypsáno). I. Wenc.

(Všehrd IV. 2.)

H. 12.

I. Wenc. Wenceslaus, Romanorum rex etc. (Privilegium collegii Caroli; confirmatio domus Caroli). — (Primo Wenceslai H. 12.)

(E codice Crucif. Prag. apud Riegger: Materialien VI. 204.)

J. 9.

Nalezli vuobec za právo: Omyl ve dskách, jestližeby se stal beze lsti, že páni JMsti (a vládyky) to budau moci napraviti na plném saudu, jakož prvé bývalo (I. Wenc. J. 9).

(ZZVlad. — Arch. V. 18. — Arch. II. 347.)

Nalezli za právo, že páni na plném saudu omyl ve dskách, jestli že by se stal beze lsti, že páni JMsti to budú moci napraviti na plném saudu (Primo Wenceslai J. 9)

(Výpis z desk 1534. — Arch. V. 510.)

L. 24.

Wenceslaus rex ademit XXXII sex. gr. census annui, ex eo quod intabulatio facta est pro certis personis tantummodo ecclesiae, et non pro ecclesia, et quod consensus ad hoc Regiae Majestatis non fuit, nec nuntius, secundum consuetudinem regni.

(Talmb. — Arch. II. 347.)

(Fragmentum literarum.) Ab antiqua consuetudine regni Boemiae tentum est, quod nullus archiepiscopus, episcopus, abbas, prior, praepositus, decanus, neque aliquis secularis vel religiosus clericus, hereditatem sive bona aliqua immobilia in ipso regno non debeant sine consensu regis aliqualiter a quovis homine, neque a rege vel marchione aut alio principe comparare k zadušiu, nec eis datas hereditates vel in testamento legatas aut obligatas suscipere debent vel susceptas obtinere. In eo tamen ipsam consuetudinem mitigare et gratiam in eo eis facere volentes, volumus, ut si quis ex personis praedictis aliquas hereditates aliquo modo praedicto assecutus fuerit, infra duos annos a die assecutionis continuos debet vendere alicui de terrigenis nostris, qui de eisdem hereditatibus nobis et regno nostro valeat deservire. Si vero hoc factum non fuerit: tunc idem, qui vendidit vel testatus fuerit aut donaverit, vel eius amicus proximus, de eisdem hereditatibus se intromittet. Si vero iidem non fecerint: tunc nos de ipsis hereditatibus intromittere nos debemus, de eisdem disponentes, prout videbitur expedire.

(OJT. — Arch. II. 130.)

L. 26.

Každá vdova, kteráž se věna svého nezmocní a jeho nedrží, ani z něho napomíná, ani jeho užívá, až léta zemská projdú t. j. 3 léta a 18 nedělí od smrti muže jejího pořád zběhlých: též své

věno ztratí a promlčí, jako jiné dědictvie dědičné (Toho dóvod v I. dskách Václavových L. 26, v při, kteráž byla mezi Kačkú z Kozolup a Hynkem bratrem jejím). I Wenc.

(Všehrd V. 14.)

Nález o tom, že jedna vdova dala létom zemským projiti, ano práva jdú; i z té příčiny ztratila jest právo své věnné.

(Talmb. — Arch. II. 347. — Ojíř.)

Q. 9.

Opravení (ve dskách) stalo se panským rozkázáním a nálezem z plného saudu, proto že jest se stal omyl písařem, že maje napsati: Leta LXXXVII, i napsal byl: Léta LXXXVIII.

(Talmb. — Arch. II. 348.)

T. 7.

Jeden pán z Hradce byl nejvyšším purkrabím, a druhý pán z Hradce písařem nejvyšším. O tom, že dva bratří v saudu seděli (Primo Wenceslai T. 7).

(Nálezové, O úřednících.)

Secundo Wenceslai.

1389—1391.

A 8.

Domini barones invenerunt: Quod nullae aliae memoriae, praeter tabulas, debent amitti (1389, 14. Mart.). II. Wenc.

(Treb. — Talmb. — Mus. — Arch. II. 349.)

Nad dsky paměti žádné jiné není a desk žádný nemnož přesvědčiti Stalo se leta 1389 (Secundo Wenceslai A. VIII).

(Ojíř.)

Paměť na samých dskách, a ne na úřednících záleží (Secundo Wenceslai A. 8. Domini barones mezi Hynčíkem Pflugem).

(Nálezové, O průvodu.)

D. 9.

Dva bratří, neb více, mohau spolu saudce zemští býti, v saudu pojednú seděti (Sec. Wenceslai D. 9. Anno Domini.... O tom v týchž najdeš více J. 1, a dále L. 19. Barones....)

(Nálezové, O saudu zemském.)

D. 14.

II Wenc. D. barones invenerunt pro jure: Quod ex quo Zdenko uxori suae dotavit in hereditatibus in unione contentis absque consensu fratris sui Jarkonis, quod medietas ejusdem dotalitii concernens portionem Jarkonis libera esse debet a dotalitio, integra et soluta (= 1389).

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 351.)

Quando aliquis habet unionem cum alio et dotat, pars alterius unitorum, si non consenserit dotationem, debet esse libera (II. Wenc. d. XIIII).

(Inventiones)

Páni nalezli mezi Zdeňkem a Járkem, poněvadž jest Zdeněk manželce své věnoval bez povolenie bratra svého, že to věno na samého dielu Zdeňkovu zuostati má, t. j. na dědinách jeho, a druhého bratra bez škody (Secundo Wenceslai D. XIIII).

(Ojíř.)

H. 26.

Domini barones invenerunt pro jure: Quod ex quo Smelcer annis durantibus jure est in hereditatibus impeditus et jus suum duxit super suos disbrigatores, quod debet eo uti, et jus suum procedere secundum tenorem tabularum super suos disbrigatores; et Niclinus cum suis coemptoribus similiter, quod jus suum ducat super suum principalem, et si ibi deficeret, tunc super disbrigatores secundum tabulas terrae, pro eo, quia est regni impedimentum, et anni in eo non possunt sic in brevi pertransire (1391, 17. Febr.).

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 351.)

J. 1.

Dva bratří, neb více, mohau spolu saudce zemští býti, v saudu po jednú seděti (Sec. Wenceslai).

(Idem ut D. 9.)

K. 13.

Domini barones invenerunt pro jure: Quod si ipsa Přiba, relicta Ctiborii de Fusperk, docebit tabulis, quod Ctibor post dotem emit villam, ex tunc debet habere quietem in dicta villa secundum

praescriptionem, quam sibi filii sui fecerunt, et debet eam in eadem purgravius castri Pragensis defensare (1391, 18. Maii). **II. Wenc.**

(Treb. — Talm. — Arch. II. 352.)

L. 19.

(Ut D. 9 et J. 1.)

N. 2.

Když která dcera má jakau spravedlivosť k ňákému dědictví po někom nápadem neb jináč: by je pak otec její neb kdožkoli jiný držel, a ona jsúci již vdána nehleděla k tomu, o to dědictví podle práva, ažby léta prošla: sama se o to připraví (V druhých Váeslavových N. 2. Mezi Alenú z Kozojed a Kunšem z Neveklova).

(Nálezové, O otci.)

Kdyžby otec držel statek dcery své, a ta dcera nebyla v jeho moci, než byla by vdána za muže, nestane-li o svůj statek, a k otci oň nehledí, až léta projdou: ztratí ten statek (V 2. Váeslavových N. 2. Mezi Alenú z Kozojed a Janem z Řípu).

(Nálezové, O otci.)

Primo Nicolai.

1391—1396.

A. 8.

a) In causa inter Elškam relictam Hynkonis Berka ex una, et Hynkonem dictum Berka parte ab altera super dotalitio Elšcae, domini invenerunt: Quod d. Elšcae Hynko debet cedere LXXV sex. gr. census cum hominibus, secundum continentiam tabularum ipsius, sicuti posset ille census in toto percipi; et illos homines debet possidere, ipsosque judicare, emendasque ab eis recipere; et illi homines debent habere libertates, sicuti prius habuerunt, et alias res et vóle; et super hoc tabulae debent fieri, sicuti ei d. Elscae tabulae testantur, excepta steura seu berna regali, quam Hynko in hominibus more solito recipere debet (1391). **I. Nic.**

(Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. 353.)

b) Páni nalezli o věno paní Zajímačové: Poněvadž se jest vdala za jiného muže, že se jest tudy od svých prvních dětí oddělila; a poněvadž jest před svým vdaním anebo po vdaní o svém věnu nezřídila podle práva zemského, i z té příčiny to věno jest na krále připadlo (Primo Nicolai A. VIII).

(Ojíř.)

B. 2.

I. Nic. In causa vertente inter Soběhrdonem ex una et Marquardum super orphano Lidonis parte ex altera, d. barones invenerunt pro jure: Ex quo Soběhrdo est pater commissarius et tutor orphani praedicti tabulis terrae, ex tunc est justus ad orphanum praedictum. Et etiam ipse Soběhrd potuit vendere et alienare hereditates praedicti orphani, cuicunque sibi placeret.

(Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. II. 353.)

Dědictvie sirotčie mohú poručníci otcem učinění i prodati, i zastaviti, i zapsati, vedle nálezu v I. dskách Mikulášových B. 2. v při mezi Soběhrdem učiněného.

(Všehrd, V. 43.)

Poručník otcovský muože statek sirotčí prodati, zapsati a odciziti, tak jako otec neb sirotek; a jakžkoli jej zapíše, tak má moc. (Secundo — sic — Nicolai B. 2. Mezi Soběhrdem.)

(Nálezové, Poručníci.)

Otec poruční každý statek sirotčí móž svým jmenem a sirotčím prodati, dědické zapsati, a jakž se jemu zdá, odciziti, nic jinak než tak, jako sám nebo otec nebo sirotek let došlý (Nález na to I. Nicolai B. 2. V při mezi Soběhrdem s jedné atd.).

(Všehrd IV. 4.)

O. 2.

Nalezli vuobec za právo: Jestližeby kto pro nemoc aneb pro starost nemohl ke dskám jíti nebo jeti, když by úředníkuov požádali, aby jeli dva neb šli k takovému, a tu rekognicí sepsali, což by vuole toho byla, k komužby šli neb jeli; a přijdúc relací učinili a ji ve dsky vepsali, jakož bylo prvé (Primo Nicolai O. 2).

(ZZVlad. — Arch. II. 345. — Arch. V. p. 510.)

P. 11.

Nalezli za právo: Kdyžby který poručník co provinil proti králi JMsti nebo proti zemi, a měl statek sirotčí v moci své, že to proviněnie statku sirotčiemu ke škodě býti nemá, a král JMst bude moci to poručenstvie jinému dáti, jestliže by nebylo přietele žádného přirozeného, jakož jest to prvé bývalo (Primo Nicolai P. 11).

(ZZVlad. — Arch. II. 354. — Výpis z desk 1534. Arch. V. p. 510.)

Secundo Nicolai.

1397—1399.

B. 2.

a) In causa Purkardi de Janovic ex una et Sigismundi de Želče parte ex altera, super quadam obligatione et impignoratione ejusdem, domini barones invenerunt pro jure: Quod milites et clientes ac communis populus non possunt přesvědčiti beneficiarios, ex eo quia sunt jurati i. e. přísežní. Sed si Sigismundus potest habere memoriam antiquorum beneficiariorum qui tunc erant, dum camerarium postulavit, vel dominum baronem poprawczonem vel kmetonem, qui reciperet super suam fidem et diceret, quia est sibi notum, quod ipse Sigismundus camerarium postulasset, tunc suum jus debet habere processum (1397). II. Nic.

(Arch. II. 356. — Ale poněvadž těch svědkuov on Sigmund jest mieti nemohl, z toho dáno Purkartovi za právo. Ojíř.)

Těch desk kteréž se tu píší, žádný přesvědčiti nemóž; než úředníky kmet neb popravce nebo staří úředníci, kteříž jsú prvé v úřadě byli, mohú přesvědčiti (Nález o tom v II. Mikulášových B. 2. V při Purkarta z Janovic).

(Všehrd IV. 2.)

Dsky (ne)mohau přesvědčeny býti (Secundo Nicolai B. 2. V při Purkarta z Janovic).

(Nálezové, O průvodu.)

Nalezli za právo, že žádný člověk nemůž' přesvědčiti úředníkuov menších, leč by měl k svědomí z pannov z lavic, aneb z vládyk, kteříž v saudu zemském sedají.

(Výpis z desk 1534. Arch. V. p. 510.)

b) Jestliže se králi přisúdí jaké dědictvie, též má po nálezu kmetském právem na to vzveden býti jako jiný najchudší, a má po nálezu úmluvu dáti, potom vzvod vzieti (O tom nález II. Nicolai B. 2. In causa Annae ex una et Wenceslai regis Bohemiae).

(Všehrd III. 11.)

c) Nalezli vuobec za právo: Cožkoli po jedné sestře věna dáno, že tolikéž má dáno býti po jiné. A když sú všeckny vdané a věnem odbyté, tehdy po bratru nápadu nemají, lečby přátel mužského pohlavie nebylo, a jestližeby o statku žádného zřízenie neučinil. Než který otec, nebo bratr, nebo strýc, nebo nápadník jmenuje po ní věno, to oznámil dostatečně vedle práva a tu výměnku aby dskami oznámil, že ji tiem neodděluje: tehdy ona proto, ač

II. Nic. se i vdala, při dědickém nápadu zuostati má, nebudeli synuov; a též jestližeby z nahoře psaných kto kterú vdal, a po ní nejmenoval ani dal, by jí muž jaké věno z dobré vuole udělal: tehdy ona tudy dědického nápadu neztratí (Jakož o tom rozsudek Secundo Nicolai B. 2 = 1397, 16. Mart.).

(ZZVlad. — Arch. V.495.)

Nalezli za právo: Cožkolivěk jest dáno po jedné sestře, tolikéž se má dáti po jiných sestrách, a ostatek jest na Kralově JMsti. A ten nález jest o hrad Wilštein mezi sestrami.

(Talmb. — Arch. II. 356.)

Jsú-li synové, tehdy vedle práva dcera děditi nemóže, dokudž jsú bratřie její živi, než každé sestry odbyti bratřie moc mají, dadúce po ní, co se jim zdá. A čímž prvni odbudú, týmž, a ne menším, všech jiných při vdání odbývati mají (Nález na to v II. Mikulášových B. 2. V při mezi Annú a králem Václavem).

(Všehrd IV. 6.)

B. 22.

Martinus de Hořiněvši pater commissarius orphanorum olim Maršonis de Ostrov, protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem orphanorum — vendidit Milotae de Hrušova pro 1100 sex. gr. et fassus est, se easdem pecunias ab eo plene percepisse etc. (= 1397).

(Talmb. — Arch. II. 356.)

Poruční otec, kterýž sirotčie dědictvie ve dsky klade, ten ne jako cizí již klade, poněvadž jest na miesto otce nastúpil, než jako právo k tomu maje, a proto se u desk nepřiznává, že dědictvie své než že dědictvie sirotčie prodává nebo zapisuje jako mocný otec poruční. Z té příčiny po jeho vlastním jmenu a tituli ve dskách se při jeho přiznání ta slova pokládají takto: *Martin z Hořiněvsi otec poruční sirotkóv někdy Maršových přiznal se* etc. (II. Nicolai B. 22).

(Všehrd IV. 4.)

D. 19.

Nalezli za právo, že Ojiř a Eva žena jeho jsú spravedlivi k Radoniciím; neb Henšík, muž někdy Anežčin žalujicí, to dědictví o kteréž pře jest, byl prvé je dáním zavedl, a z té příčiny ji Anežce nemohl jest na těch dědinách věna vložiti.

(Talmb. — Arch. II. 357.)

D. 22.

In causa Smilonis de Richemburg ex una, et Johannis de Zaječic alias de Holic, patris commissarii, possessoris et tutoris orphanorum et hereditatum olim Ulrici de Holic parte ab altera, de et super disbrigatione hereditatum ratione dotalitii Kačnae olim Wenceslai Krušina, domini barones invenerunt pro jure: Quod ipse Joannes nomine orphanorum dicti Ulrici debet ostendere hereditates principales liberas et sufficientes, et eas disbrigare. Si vero ipse Joannes hereditates principales sufficientes non indicaverit aut ipsas disbrigare nequiverit: ex tunc ipse Smilo debet reverti super hereditates orphanorum de tanto, de quanto ibi deficeret (= 1397). II. Nic.

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 357.)

V takovém práva vedení zpravce mají ukázati dědiny jistcovy tomu, ktož právo vede; pakli neukáží, má se na dědiny zpravce vésti. A jestližeby prvé vedl na dědiny zpravce než na jistcovy, tím nic neztratí než ten náklad; než vzvod ten, kdyžby jemu byly dědiny jistcovy ukázány, má z desk propustiti (Nález o tom II. Nicolai D. 22. V při Smila z Rychmburka a Jana z Zaječic).

(Všehrd IV. 11.)

Ktož pro nezprávu na zpravce, viece zpravec než jednoho maje, chce sáhnúti, má najprvé na jistce sáhnúti, a teprv což by se jemu tu nedostalo, toho má na spoluzpravcích jeho postíhati (V II. dskách Mikulášových D. 22. V při Smila z Richmburka).

(Nálezové, O zpravě.)

D. 23.

Kdož má víc než jednoho zpravce, má nejprvé na jistce vesti. (Secundo Nicolai D. 23. Mezi Smilem z Richmburku.)

(Nálezové, O zpravě.)

M. 23.

Oldřich z Hasmburka s jedné a Anna z Libochovic mátě jeho s strany druhé, přiznali se před králem i před úředníky Pražskými, že v dědictví jich, kteréž mají nebo míti budú, shromaždili sú se spolu tak, že učinéni sú praví hromadníci (V II. Mikulášových M. 23 = 1399.)

(Arch. II. 358.) . . . .

Nalezli vuobec za právo: Že věno muož převedeno býti s jednoho statku na druhý; ale když se to věno převodí, má příjemce býti od té ženy, kteréž se věno převodí, a ona také osobně tu býti

II. Nic. má. A v tom se příjemce opatř, aby dosti věna k užívání jejímu bylo vedle práva věnného. A ten příjemce má mieti na svobodných dědinách. Pakli by dosti věna nebylo, má ona na příjemcuov statek sáhnúti podle práva. Pakli by i na příjemcovu statku dosti nebylo, tehdy se má zase navrátiti, kdež jest vznešena (O tom rozsudek Secundo Nicolai).

(ZZVlad. — Arch. V. 191.)

Primo Stephani.

1400—1403.

A. 29.

I. Steph. Mensura siliginis taxata per IV grossos; mensura avenae per II gr.; duo pulli pro I grosso; una sexagena ovorum pro I gr. — Item provazec 52 loket Pragens. nebo 26 kročejí. — It. jitro neb strich drží tři provazce. — It. míle drží 365 provazcuov. — It. lán drží III sex. 12 provazcuov. — Od C kop VI kop; od X kop XXXVI gr.; od I kopy III gr. IV den.

(Talmb. — Hořov. — Arch. II. 358.)

K. 17.

Při žalobě žádný před súdem zemským žádnému k žádné žalobě odpoviedati vedle práva není povinen, leč od něho právem a póhonem skrze komorníka bude připraven, by pak mnohými listy i od krále i od pánóv byl k tomu obeslán; neb každý jeden druhého právem má hleděti, jakož nálezové staří okazují v I. Štěpánových K. 17. Také páni nalezli (= 1402, 18. Febr.).

(Všehrd II. 13.)

Mocí žádný jeden na druhého nesahaj, a sáhl-liby kto, tehdy jest otsúzen zbožie na královskú Mst, a žádného práva proti žádnému mieti nemá, a má býti jako psanec a zemský škódce a zloděj. (I. Stephani K. 17.)

(Všehrd II. 21.)

Moc právu odporná nálezy starými přísně jest zapověděna, a pokutami těžkými statku ztracenie, k právu žádnému nedopuštěnie a za psance ode všech drženie obtiežena, jakož jest nález o tom v I. dskách Štěpanových K. 17. Také páni nalezli etc.

(Všehrd III. 23.)

Kdož by na koho mocí sáhl, jaká na to pokuta. (Primo Ste-

phani K. 17, Také páni nalezli). — Páni nalezli o moci (v Štěp prvních K. 18). I. Steph.

(*Nálezové, O moci. — Cf. Talmb. Arch. II. 359.*)

Na právu svobodném o každú věc, buď o dědinu, o dluh, o škodu, nepřiezeň, mord, násilé, podávenie, únos, neb očkoli, každý člověk jmá dosti jmieti, jiných všech věcí neb pomst nechaje, pod pokútú cti, viery a vyhnánie z země, za zhúbci a za zloděje zemského, a pod ztracením svého statku všeho, i nápadu, jakožto panský obecný nález svědčí a ve dskách zemských popsán jest.

(*Z Dubé 4.*)

K. 18.

a) Inventiones baronum, quae factae sunt in monasterio S. Jacobi anno Domini MCCCCII:

(1.) Najprvé páni nalezli, aby voláno bylo ve všech městech i v krajích, aby všickni, ktož jsú přirození zeměné země České, byli všichni v zemi, ktož služí proti koruně České, o Svátosti přede pány; a viece aby ižádný neslúžil ke škodě proti této zemi a koruně, ani ji viece hubil. Pakliby ktožkolivěk nepřijeli k tomu času, neb ji dále hubili a proti ní slúžili: tehdy aby každý ztratil své dědictvie i všecken svój nápad, kterýžby kolivěk v Českéj koruně měl, buď u otce, u bratří, u stryjcóv, po dskách anebo kterak-kolivěk; a ty dědiny i ty nápady má král dáti a obrátiti podlé panské rady, jakožto otsúzené, na zemské dobré. Pakliby vždy slúžili proti koruně, anebo koruně škodili přes ten čas: tehdy každý odsúzen jest práva všeho svého i cti, jakožto psanec a zemsky škódce a zloděj.

(2.) Také páni nalezli jsú, že ižádný člověk v České koruně, buď pán, rytieř, panoše, města, nebo člověk kteréhož-kolivěk řádu, nejmá přijieti takého zemského zhúbce a škódce. Ktožby přes nález panský svrchupsaný učinil, (a) v svém hradě aneb v tvrzi aneb do svých příbytkuov jej přijal: ani má s ním obcovati, ani jemu ižádnú vécí nakládati (nákladem býti). Pakliby kto přes to přijal aneb jim pomáhal: tehdá každý ten jest otsúzen zbožie na KMst tak jakož v svrchu psaném nálezu položeno jest, a práva nemá mieti s ižádným, a má býti jako psanec, kdyžby popravce toho kraje anebo tři páni přísežní naň vysvédčili a vyznali. Pakliby sě o to ti tři páni dělili: tehdy na kterúžby většie strana svědčila, na tom má ostati.

(3.) O popravé páni praví, bylo-liby, žeby na koho bylo dovedeno popravcemi anebo konšely toho kraje: tehdy má sě nad takým poprava státi, a práva ižádného nemá mieti, jakož svrchupsáno stojí. A nad kýmž sě poprava děje, nejmá ot popravcí zbožie

I Steph. to hubeno býti ani bráno, než toliko oděnie jeho a jiezdné koně a což s kata jest, dosti, ale viec nic. A kdyžby nemohli takého nikde chopiti, tehdy po měsieci má taký vyvolán býti v městech i po krajiech, jakož právo staré jest.

(4.) Také páni nalezli, aby všecka bránie mocí, všecko násilé, otpovědi, stráže i všecky nátisky stály a minuly v České koruně, buď otpovědí neb neotpovědí. Pakliby kto proti tomu učinil, tehdy takový jest odsúzen zbožie na KMst, jakož jest svrchu psáno, a žádného práva proti žádnému nemá mieti, a má býti jakožto psanec; než každý aby sebe hleděli zemským právem, jakožto starý obyčej jest.

(5.) Takéž páni praví, ježto strahují proti panskému nálezu, lúpežové na silniciech, násilé, výbojové a jímanie, kterėžto se dějí, tvrzí stékánie a osazovanie, příjmy a zlodějóv chovánie proti panskému nálezu; a proto se ižádná pomsta a poprava neděje!

A tito páni při tom byli: Král Sigmund uherský etc. (= 1402, 18. Febr.)

(Z Dubé, Výklad. ZZVlad. — Arch. V. 408, 409. — Ojíř.)

Nalezli za právo: Kdyžby komu odpověděl v mierné a pokojné zemi za řádu a za práva, by pak jemu v té odpovědi nic neučinil: tehdy má pokutu trpěti též jako pro moc. A kdož by tu moc učinil, napřed statek jeho na krále JMst připadnúti má, a má býti jako psanec, a nemá žádného práva užiti proti žádnému, jakož nález ukazuje Primo Stephani K. 18.

(Výpis z desk 1534. — Arch. V. p. 510 a 515.)

b) Manžel má právo k manželce i k statku jejímu (I. Stephani K. 18. Barones in causa Joannis filii Tučmanni).

(Nálezové, O vdovách a manželkách.)

Manželka žádná nemuože statku svého odciziti, dokudž muž její živ jest, bez příčiny slušné (I. Stephani K. 18. Barones . . .).

(Nálezové, O vdovách a manželkách.)

Nalezli za právo, že Jan jest k své ženě spravedliv i ke všemu dědictví jeho ženy, a má býti v ně uveden listem obranným od úřadu skrze purkrabí Pražského.

(Talmb. — Arch. II. 361. — Ojíř.)

K. 19.

Po úmluvě vzvod má pustěn býti ve dvú nedělí (Primo Stephani K. 19. kdež Anežka z Bezmíře).

(Nálezové, O vedení práva.)

Úmluvu na svého odporníka vezmi po panském nálezu též I. Steph.
jako po právu staném; a neumluví-l se s tebú ve dvú nedělí, po těch dvú nedělí od úmluvy pořád zběhlých žádaj vzvodu na jeho dědictvie, kteréž má; neb to za právo jest a stojí I. Stephani K. 19, kdež Anežka z Sezemic vzvod učinila jest na dědiny jí panským nálezem přisúzené.

(Všehrd II. 22. — Talmb. — Arch. II. 361.)

L. 13.

Královė české věno, na čem je má míti (Primo Stephani L. 13).

(Nálezové, O králi.)

Eodem libro (Primo Stephani) věna najdeš, kdež královė věnují, císař Karel a král Václav při panské přítomnosti.

(Arch. II. 361.)

Králová hned muože svého podkomořího saditi a míti, a podkomoří královský nemá nic jejím městuom rozkazovati (Primo Stephani L. 13. Karolus etc.).

(Nálezové, O králi.)

X. 30.

Každá kopa platu výše se ani níže neodhaduje, než v desieti kopách grošóv (a to českých); strich žita ve čtyrech grošiech, strich ovsa ve dvú grošiech, dvě slepice za groš, kopa vajec za jeden groš (To se najde v Štěpánových dskách X. 30).

(Všehrd IV. 16.)

V čem kopa platu, strich žita, strich ovsa, pšenice (sic) atd. odhadovati se má (Stephani . . .)

(Nálezové, O vedení práva.)

Primo Mauritii.

1404—1406.

Joannes filius Pelhřimóv, habens annos aetatis legitimae, licet I. Maur.
mutus, adductus fuit ad praesentiam d. baronum ad plenum judicium. Ibi d. barones eo viso et amicis intellectis, invenerunt pro jure, quod idem Joannes, cum habet annos aetatis debitae, potest de hereditatibus suis hereditariis, quas habet post patrem suum, disponere prout sibi placet, et unio super hereditatibus suis data per regem Tamikoni non debet obstare, nec ei in aliquo nocere.

(Talmb. — Arch. II. 361.)

B. 5.

I Maur. *a)* In causa Johannis de Herstein cum Fridrico super donatione regia, quam fecit eidem Fridrico de hereditatibus in Prudici, domini barones invenerunt pro jure: Quia Johannes, qui est extra terram, debet habere lhojemstvie primo ad sex septimanas, deinde alias sex, et iterum tertio ad sex; infra quas decem et octo septimanas debet se ad jus suum statuere et jus suum allegare, vel si non potest per se, tunc unum cum potestate plena loco sui transmittere, qui pro eo faciat id, quod jus exigit et requirit; alioquin perdat jus suum hereditatibus in eisdem (= 1404, 21. Mai).

(Arch. II. 362. — Cf. Všehrd II. 6: O položení ven z země na svědčení póhonu. To stojí v I. Maříkových B. 5, V té při kdež Jan z Hernsteina atd.).

Kdož by ven z země byl položen a k osmnácti nedělem nestál by, má právo stané naň dáno býti, leč by takový pro královskú nebo zemskú potřebu z země ven byl (I. Mauritii B. 5. Mezi Janem z Hernšteina a Fridrichem).

(Nálezové, O položení ven ze země.)

b) Item, barones generaliter invenerunt pro jure: Quod nullus hominum, non habens hereditates, potest aliquem terrigenam pro damnis, quae se extendunt ultra summam decem marcarum argenti, citare neque ab aliis jus suscipere; nisi aliquis esset, cui violenter essent hereditates ablatae; tunc is poterit citare sicut alii terrigenae hereditates habentes.

(Arch. II. 362. — Versio bohemica apud Ojíř.)

Ktož pohoní z desieti hřiven bez lotu, ten, by pak na zemi nic neměl, nemá urukovati (To stojí I. Mauritii B. 5. Item páni nalezli vóbec).

(Všehrd II. 13.)

Kdož pohání z desíti hřiven stříbra bez lotu, by pak nic na zemi neměl, nemá urukovati (I. Mauritii B. 5. Páni nalezli vůbec).

(Nálezové, O škodách.)

c) In causa Margarethae, quam habet cum orphanis olim Smilonis de Richnburg, domini barones invenerunt pro jure: Quod dicti orphani Smilonis de Richnburg et eorum tutores propter indisbrigationem hereditatum et dotalitii olim Kačnae de Richnburg debent ducere jus super hereditates principalis, videlice olim Čenkonis de Weselé, et nominaliter super castro Trosky, quia hoc est de jure, quod super principali semper prius debet duci, et si in principali quid deficeret, tunc super disbrigatores et eorum hereditates (1404, 21. Mai).

(Arch. II. 363.)

Barones invenerunt, quia hoc est pro jure: Quod super principali semper prius debet duci, et si in principali quid deficeret, tunc super disbrigatores et eorum heredes. I. Maur.

(Talm. — Arch. II. 363.)

Drží se také za právo, ktož pro nezpravu na zpravce viece zpravec než jednoho maje, chce sáhnúti, že má najprvé na jistce sáhnúti, a teprv, což by se jemu tu nedostalo, toho má na spoluzpravcích jeho postihati (To najdeš I. Mauritii B. 5: Páni nalezli).

(Všehrd IV. 11.)

Kdož má víc než jednoho zpravce, má nejprvé na jistce vésti (Primo Mauritii B. 5. Páni nalezli etc.).

(Nálezové, O zpravě.)

E. 13.

a) Barones judicio praesidentes anno MCCCCIIII nalezli, aby všickni nálezové panští, ježto sě dřéve stali, před sě šli, a aby Králova Milost ráčil zjednati svými úředníky a vladaři, aby vždy před sě šli, tak jakž je bylo dřéve za ciesaře za jeho otce.

b) Také nalezli, aby provoláno bylo v městech králových, a to aby podkomoří królóv zjednal i kázal v králových městech, aby ižádný člověk ani zeměnín kteréhožkoli řádu nepřijímal ani kupoval ižádných věcí válkami anebo lapkováním braných, ani zájmóv a plenóv, pod ztracením hrdla i zbožie; a tak aby města králova, přijmúc k sobě popravce těch krajóv, aby se toho uptajíce, toho popravovali (= 1404, 20. Dec.).

(Treb. — Mus. — Talmb. — Vienn. — Arch. II. 364.)

Nález o tom, aby podkomoří kázal provolati po městech královských, aby žádný zlodějských věcí nekupoval ani přijímal (Primo Mauritii E. XIII).

(Ojíř.)

J. 2.

Nalezli vuobec za právo: že nemá žádný zlodějské věci kupovati, věda o tom že jest kradena; pakliby kúpil, že má trestán býti jako jiný zloděj, kdyžby to naň provedeno bylo. A jestližeby kúpil, nevěda o tom, proto to darmo vrátiti musí, cožby svého u toho nalezl, že o viec k němu hleděno nemá býti (Primo Mauritii, druhá Jota = 1405).

(ZZVlad. — Arch. V. 438.)

P. 12.

I. Maur. *a)* Barones, auditis literis missis Hanussii de Lipého et de Rataj et Erhardi de Kunstat et de Bechyně, na nichž sě podávají na jisté pány, sobě je voléce, invenerunt pro jure: že ižádný nemá sobě pánóv voliti, poněvadž jest pánóv dosti s súd (= 1406, 7. Mart.).

(Talmb. — Treb. — Mus. — Arch. II. 365.)

Žádný nemuože sobě soudcí jiných k své při k saudu voliti po své vuoli, když jest prvé saudcí dosti (I. Mauritii P. 12, Barones . . .)

(Nálezové, O saudu zemském.)

b) Břeněk ze Švihova na plném saudu od pána Vácslava krále vznesl na pány jmenem královským, žádaje, aby jakož nález jich panský svědčí, že zboží někdy Jana Zaule na krále pro zlodějstvo jeho Jana Zaule spravedlivě připadly, aby s jich radú a povolením též zboží dáti mohl. Kteréžto páni rozvážívše, jednomyslně k tomu svolili jsú a svú vóli dali, aby táž zboží mohl dáti, komužkoli JMsti Královské líbilo by se. Na kterúžto věc týž Břeněk od pánuov Jich Mstí byl jest relatorem ke dskám.

(Talmb. — Arch. II. 365.)

Král s panskú radú obrátil Zaulovo zbožie kteréž mu pobral pro jeho zlodějství, kdež se JMsti líbilo (Primo Mauritii P. XII).

(Ojíř.)

c) O židech nález (Primo Mauritii P. 12).

(Commemoratur in ZZVlad. — Arch. V. 550.)

P. 13.

In causa Eulaliae, relictae olim Chwalonis de Kostelce, ex una et Philippum dictum Laut de Kostelce parte ex altera, domini barones auditis tabulis traductionis d. Eulaliae et narrationibus et responsione dicti Philippi Laut ac litera regia, per quam vult quod dictae bona in Kostelec redeant ad omagium, sicut fuerunt ab antiquo omagialia, invenerunt pro jure:

Quod in hereditatibus omagialibus potest esse dotalitium cum consensu D. Regis, bez jeho práva pohoršenie; sed D. rex non potest vysvoboditi hereditates omagiales, sine baronum consilio et consensu.

Ibi etiam statim domini invenerunt pro jure: Quod praefata d. Eulalia non debet perdere dotem suam, sed ex quo est traducta super hereditates omagiales tamquam super liberas, quod debet redire super susceptorem suum; et si quid by na něm nepostihla,

quod revertatur ad dotem priorem, de qua est traducta (= 1406, 7. Mart.). I. Maur.

(Arch. II. 365. — Ojiř.)

KMst nemóž vysvoboditi dědictvie manského bez rady a povolení panského (Nález I. Mauritii B. 5. — sic! —).

(Všehrd VI. 29.)

Král nemóže manství svoboditi bez povolení panského (I. Mauritii P. 13. Páni nalezli).

(Nálezové, O králi.)

Muož státi, žeby mohlo věno na manstvie kladeno býti (Nález I. Mauritii B. 5, sic!)

(Všehrd V. 21.)

Kdyžby která manželka byla s věnem svým převedena z dědictví svobodného, na kterémž by věno měla, na dědiny manské bez povolení královského, že se má navrátiti pro své věno na svého příjemce; a jestli žeby na příjemci svého statku věna svého postihnúti nemohla, tehdy se muože navrátiti na ty první dědiny své dědičné věnné, na kterýchž jest měla věno své zapsané (Primo Mauritii P. 13, In causa Eulaliae).

(Nálezové, O vdovách a manželkách.)

Nález obecný panský o tom, že na dědinách manských věno muož kladeno býti s povolením královským; ale král k svobodě nemuož dáti manstvie bez rady a vuole panské (Primo Mauritii P. XIII).

(Ojiř.)

Nalezli vuobec za právo: Jestližeby kto na manstvie bez povolenie kralovského co prodával neb zapisoval neb věnoval viec nad deset kop grošuov českých, že to žádné moci nemá býti; než k čemu JMstKá povolenie dáti ráčí, že to mocné býti má (Primo Mauritii P. 13).

(ZZVlad. — Arch. V. 456.)

P. 19.

Nález o tom, kdež král žaluje na Hanuše z Lipého a na Kerharta z Poděbrad jako na zhúbce zemské, pánóm na saudě sediecím. I nalezli za právo: Jakož prvé nalezli páni o takových zhúbciech zemských, že ti nálezové mají před se jíti a držáni býti, jakož v sobě znějí; a ktož nyní obeslán, aby přede pány stáli, a zvláště Hanuš Lipský. Leta 1406 (Primo Mauritii P. XVIIII).

(Ojiř.)

Secundo Mauritii.

1406—1408.

E. 13 a G. 14.

II. Maur. Nalezli vuobec za právo: Že nemá žádný zlodějské věci kupovati, věda o tom že jest kradena; pakli by kúpil, že má tresktán býti jako jiný zloděj, když by to naň provedeno bylo. A jestliže by kúpil, nevěda o tom, proto to darmo vrátiti musí, což by svého u toho nalezl, že o viec k němu hledieno nemá býti (Secundo Mauritii G. 14, E. 13).

(ZZVlad. — Arch. V. 438.)

O. 11.

a) In causa Agnescae et Elšcae filiarum Gastonis de Děčín cum Jankone de Děčín, dom. barones audita querela actricis et replicatione Blaskonis. qui replicavit pro Jankone, quia dictae dominae ad primam feriam quintam non astiterunt, quod illa citatio praeteriit, invenerunt pro jure: quod ex quo utraque pars ad juramentum in termino statuto non astitit, quod actrices citent de novo (1408, 10. Mart.).

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 367, 368.)

Když dvěma stranám byl rok a den jmenovaný k přísaze, a obě nestály: žalobník znovu požene (II. Mauritii O. 11. Páni nalezli).

(Nálezové, O přísahách.)

Páni nalezli vóbec za právo: Kdyžby stranám obojím byl rok položen do kaply ku přísaze, a obadva k tomu roku složenému nestála, tehdy ten ktož žaluje, muož znovu pohnati, chce-li (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

Páni za právo nalezli: A poněvadž obě straně na roku jim položeném nestojí, žalobník znovu požene. Léta 1408 (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

b) In causa Eulaliae relictae olim Chvalonis de Kostelce, et Philippi dicti Laut, domini barones audita querela actricis, quia citat pro damno, et Bohunkone commissario citati, quem dixit esse in servitio D. regis et ad Sepulchrum Domini: invenerunt pro jure:

Quod ex quo citatum citatio in terra apprehendit, quod jus actricis debet procedere. **II. Maur.**

(Talmb. — Arch. II. 367.)

Nalezli za právo: Poněvadž pohnaného puohon doma zastihl, právo žalujícímu před se má jíti (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

Kohož puohon doma zastihne, by do Říma na pauť jel, aneb po poselství pána svého: právo žalobníka předse jdi (Secundo Mauritii O. 11. In causa Eulaliae).

(Nálezové, O žalobách.)

Někteří byvše na púti a žádnému se ven z země položiti neporučivše, chtěli tudy s púti se navrátivše, právem starým hýbati. Ale ani služba královská, ani púť k Božiemu hrobu nemohla jest prospěti těm, ktož sú póhonem z země zastiženi byli (Nález II. Mauritii O. 11. V při Eulalie z Kostelce).

(Všehrd III. 13.)

Kohož puohon zastihne doma, by pak na pauť do Říma anebo pána svého v poselství jel, žalobníka má právo před se jíti (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

c) In causa Jaroslai de Hermani civitate cum Joanne Michalec o kmetstvie, domini barones audito J. Michalec, qui fuit per Jaroslaum citatus et allegavit se esse kmetonem, et quod indebite esset citatus, in hac causa et in omnibus aliis causis, qui allegant et dicunt se esse kmetones, invenerunt pro jure: Že kmeti učinění páni mají býti pohoněni komorníky, kromě tří kmetóv, totiž purkrabie Pražského, komorníka najvyššieho a sudicho najvyššieho; a ty kdo chce pohoniti, aby je pohonil v laviciech pánem přísežným popravcí.

(Talmb. — Arch. II. 368.)

(Nalezli vuobec za právo mezi Jaroslavem z Heřmanova městce a Janem Michalcem o kmetství.) Páni slyševše Jana Michalce, kterýžto byl od Jaroslava pohnán, a pravil se býti kmetem, a žeby neřádně byl pohnán, v této při i v jiných všelijakých přech, kterýžto praví se a dovozuje se býti kmetem, nalezli za právo: že páni kmetové učinění mají poháněni býti komorníky, kromě těchto kmetóv, totižto purkrabí Pražského, komorníka najvyššieho, sudicho najvyššieho; a ty ktož chce pohoniti, aby je pohonil v laviciech pánem přísežným; a kdyžby puohonu přijieti nechtěli, aby byli dohnáni komorníkem vedle práva (Secundo Mauritii O. 11).

(ZZVlad. — Arch. V. 288.)

II. Maur. *d*) In causa Catharinae de Kostomlat cum Herbordo de Ročov, domini barones invenerunt pro jure: Quod ex quo obligatio non est dimissa de tabulis et nevymazán, zápis má moc; a dědic, poněvadž je byl v držení dědin a mocen svého, že mohl věnovati ženě své, i přidati, ač sú i zápisové a on neodpieral tomu za času.

(Talmb. — Mus. — Arch. II. 368.)

Páni nalezli: Poněvadž zápis z desk není propuštěn ani vymazán, z té příčiny zápis moc má. A poněvadž dědic byl v držení těch dědin a svého mocen, že jest mohl své ženě věno klásti a jí přidati, ač pak jsú zápisové a proti tomu není odpieráno. I dáno Kateřině za právo (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

Zápisník nebo nápadník věna zplatiti jest povinen, chce-li svój zápis a dědictvie čisto mieti (Nález o tom II. Mauritii O. 11. V při Kateřiny z Kostomlat).

(Všehrd V. 23.)

e) In causa Joannis de Přietočná cum Jarossio de Opočen barones invenerunt pro jure: Quod nullus homo potest přesvědčiti desk.

(Talmb. — Arch. II. 367.)

Páni za právo nalezli, že žádný desk nemuož přesvědčiti, poněvadž on Jaroš přivolil jest k trhu tu v Opočně a zpravcí se za to učinil, z kteréhož jest pohnal (Secundo Mauritii O. XI).

(Ojíř.)

f) Která by žena vinila z pobrání peněz, a neměla průvodu: má se pohnaný z toho očistiti zpravou, a za to zpraviti (O tom secundo Mauritii O. 11. Mezi Janem z Přétočna a Jaroslavem z Opočna).

(Nálezové, O průvodu.)

III. Wenc.

Tertio Wenceslai.

1409—1410.

A. 2.

Ktož z dědictvie, z dluhu nebo ze škod, na zemi nic nemaje, pohání, aby sobě rukojmie, na zemi dostatečně majícího, ve dsky při svém póhonu zapsal, nebo to za právo jest (a stojí v III. Václavových A. 2. Páni vóbec nalezli etc.).

(Všehrd II. 13.)

Kdož pohání, na zemi nemaje, má pro škody uručiti (V III. Václavových A. 2, Páni na obecném etc.). III. Wenc.

(Nálezové, O škodách.)

A. 19.

a) Páni nalezli za právo: Poněvadž on Smil Flaška, poručníci sirotkuov, nesáhli sú na dědiny jistcovy ukázané, jakož jest právo, že on Aleš z Holic s bratřími svými i Marketa v dědictvě mají od Arnošta pokoj mieti (Tertio Wenceslai A. XIX).

(Talmb. — Arch. II. 369.)

b) Nález o tom, že muž muož ženy své věno zapsati, dokudž jest živ: Páni nalezli za právo, že se jim to zdá v jich pravích, že věno své ženy muož zapsati, dokudž jest živ (= 1409).

(Talmb. — Arch. II. 369.)

B. 7.

(Nález o nápad po králi.) Páni na plném saudu slyševše spolčení dskami Hynka Hlaváče a dsky zápisné, kterýžto zápis učinil on Hlaváč Krušinovi a Zigmundovi z Chocně, a také zápis který jest udělal Zigmund Pikna, když jest byl k létóm spravedlivým přišel, prvé než jest byl zápis udělal Janovi Krušinovi a dřieve sstúpenie Hynkova Krušinova nadepsanému Zigmundovi dědici již dotčeného dědictví: i tudiež jeho drženie bez odporu — nalezli za právo: Poněvadž jest on Sigmund Pikna k svým dědinám v Chocni přišel a což k tomu přísluší, a to beze všech odporuov do své smrti držal a toho dědictvie žádnému jest nezapsal: z té příčiny ty dědiny nadepsané spravedlivě jsú na krále připadly (Tertio Wenceslai B. VII).

(Ojíř. — Cf. Talmb. — Arch. II. 370.)

B. 22.

(Jest nález o spolku s sirotky etc.) Páni a vyšší úředníci na plném súdu ve při mezi Herbortem z Ročova (z Mochova) s jedné, a Alšem z Pozdně a Kunkau manželkau jeho s druhé, a to o spolčení Herborta, tu kdež jest jej král spolčil s sirotky někdy Rinarda, nalezli za právo: Poněvadž Kunka dcera Rinardova v panenství jest osiřela, majíc bratra mladšího, a potom skrze její krevné přátely dána jest Alšovi za manželku, tehdy jestližeby bratr její umřel prvé nežliby k létuom svým spravedlivým přišel, tehdy ona Kunka jest spravedlivá dědička toho všeho statku po otci svém zuostalého, a on Herbort tím spolčením královským a dáním nemá jí Kunce překážeti

III. Wenc. v těch dědictvích; neb ona jest již k rozumným letuom přišla, jakož pak i list královský svědčí: „společení do let rozumných sirotčích!“ A on Aleš má přivésti strýce dříve řečených sirotkuov o suchých dnech postnich před pány, aby to opatřili, jestli ona Kunka, žena Alšova, slušně opatřena věnem. A také aby sirotkuom statku jich neubývalo, ale přibývalo do let sirotčích. Stalo se léta Božieho MCCCCIX.

(Talmb. — Arch. II. 370. — Ojiř, qui ponit datum: Leta 1410 feria II. ante Thomae Apostoli.)

G. 17.

Páni nalezli o odbojnících: Že ještě oni odbojníci mají obesláni býti komorníkem, aby se srovnali se pánem králem a se pány úředníky, odtud až do zajtřie S. Jeronyma najprvé přištieho; a v těch rociech pakliby se nesrovnali, tehda pan král se pány úředníky mají pomstiti a učiniti jim podle nálezu panského učiněného léta etc. (Tertio Wenceslai G. XVII).

(Ojiř.)

G. 20.

Barones in causa Rohačonis super bonis in Chotišan et super deletione, quae in majoribus tabulis continetur, invenerunt: Quod forum illud in suo vigore permaneat, et illo deletio quae facta est ad mandatum D. Regis, nullius vigoris, et specialiter ex eo, quod nullus baronum fuit nuntius ex parte D. Regis ad tabulas more solito, quare debeat illud forum deleri.

(Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. II. 371.)

(Nález obecný panský, kdež král byl kázal jednomu jeho trh z desk vymazati). Nalezli za právo, aby ten trh vymazaný zase v své moci znostal a takové vymazání z desk, které se jest stalo z rozkázání královského, žádné moci nemá jmieti, a to pro tu příčinu, že žádný z pánuov ke dskám o to relatorem nebyl, jsa o to zvláště vyslán, aby vypravil, z kterého hodného provinění se to vymazání stalo (Tertio Wenceslai G. vicesimo).

(Ojiř.)

G. 25.

Barones, judicio praesidentes, in causis omnium arrestationum in jure terrae quarumcumque personarum per literas D. Regis vel nuntios ipsius, invenerunt: Ut jura omnia arrestata habeant processum secundum jus et consuetudinem servatam (1409, I. Junii).

(Treb. — Talmb. — Mus. — Arch. II. 370. — Ojiř.)

Práva stavená mají předse jíti (Wenceslai tertio G. 25). III. Wenc.
(*Nálezové, O vedení práva.*)

Nález panský obecný, aby práva všecka zastavená v právě zemském byla propuštěna, a to podle práva a zvyklosti od staradávna (Tertio Wenceslai G. XXV).
(*Ojiř.*)

Páni nalezli vóbec za právo, aby všecky pře, kteréž jsú při právu zemském kterýmžkoli osobám buďto listy kralovskými anebolito skrze jeho posly, práva všecka tak zastavená aby propuštěna byla a před se šla, a to podle práva a obyčeje od starodávna zachovávajícieho (Tertio Wenceslai G. XXV).
(*Ojiř.*)

J. 11.

a) Barones invenerunt communiter: Quod nullus hominum pro damnis potest citare pro majori quam habet, nisi alicui hereditates suae hereditariae essent per violentiam ablatae et tenerentur sibi per potentiam; is poterit citare pro tanto, quantum suae hereditates valerent, et non plus. (1409, 2. Octobr.).
(*Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. II. 371.*)

Ktož ze škod pohoní, z viece než sám má, uručiti musí (To psáno v III. Václavových J. 11).
(*Všehrd II. 13.*)

b) Barones in causa Hyncikonis filii Hynkonis de Pluh, cum Herborto Kolovrat et Benešio dicto Črt de Hořovic in hereditatibus dicti Hynkonis hereditariis invenerunt: Quod ex quo Hynciko orphanus annnos legitimae aetatis non habuit, et fuit extra terram et regnum Bohemiae, et ejus otčim et ejus mater co učinili proti zemi, že on sirotek v tom nemá hynúti (1409, 2. Oct.).
(*Treb. — Mus. — Talmb. — Arch. II. 372*).

Nalezli za právo: Kdyžby který poručník co provinil proti králi JMsti neb proti zemi, a měl statek sirotčí v moci své, že to proviněnie statku sirotčiemu ke škodě býti nemá, a král JMst. bude moci to poručenstvie jinému dáti, jestližeby nebylo přietele žádného přirozeného, jakož jest to prvé bývalo (Tertio Wenceslai J. 11).
(*ZZVlad. — Arch. V. 501.*)

Páni nalezli za právo v té při o Henšíka s Herbortem: Ponévadž jest sirotek let neměl Henšík, a jestliže by otčim s mateří co udělali proti zemi, to sirotku neškoď (Tertio Wenceslai, I. undecimo).
(*Ojiř.*)

III. Wenc. Každý nápad, kterýž pro účinek neslušný na KMst přijde, ten má KMst podle panské rady na zemské dobré dáti, ne na osob některých zvláštně (Nález na to III. Wenceslai J. 11. V při Hynčíka s Habartem z Kolovrat etc.).

(Všehrd I. 3.)

Když kdo proti zemi co udělá, že sirotku tehdáž let nemajícímu to ke škodě býti nemá (Tertio Wenceslai J. 11. Mezi Herbortem a Hynčíkem).

(Nálezové, Poručníci.)

Což se nápadóv pro viny dotýče, kteréž pro účinek proti zemi spáchaný statkóv a dědictvie lidí živých na KMst přicházejí: těch KMst nemá žádným osobám zvláštním dávati, než s radú panskú na zemské dobré obraceti, jakož jest od staradávna vždycky zachováváno (Nález na to III. Wenceslai J. 11. V při Hynka a Beneše Čerta).

(Všehrd VIII. 31.)

L. 26.

Která vdova se ve své věno neuváže podle práva, aneb jeho neužívá, až leta zemská projdau: též se promlčí jako i dědictví. (V 3. Václavových L. 26. Mezi Kačkú z Kozolup a Hynkem).

(Nálezové, O vdovách.)

N. 2.

(Nález o tom, kdež dcera matku svú přebyla nedílnú, a statek jest její na králi vyprošen po její mateři smrti.) Poněvadž ona paní Vražka matku svú Ofku jest přebyla nedílnú, a poručníci toho sirotka dědiny v P. a v Ch. prodali, a saukupové leta zemská pokojně vydrželi: z té příčiny tu král ani žádný jiný práva žádného nemá dáním královským.

(Talmb. — Arch. II. 372. — Ojíř.)

N. 15.

a) Barones invenerunt: Quod nullus ex beneficiariis majoribus potest citare quemquam, nisi prius ter evocaret partem adversam ad praesentiam baronum (1410, 15. Mai).

(Treb. — Talmb. — Mus. — Arch. II. 373.)

Pakli najvyšší úředníci jiných obyvatelóv země české, kteréž v úřadech desk kralovství nejsú, chtí poháněti: ne hned komorníkem mají poháněti, než mají třikrát zavolati k súdu, kohož viniti

chtí, dokudž páni na súdě sedí (Nález o tom v III. Václavových N. 15). III. Wenc.

(Všehrd III. 9.)

Nalezli páni, aby z vyšších úředníkův žádný žádného nemohl pohnati, leč by prvé třikrát přede pány přivolal, kteřiž na saudu sedí (Tertio Wenceslai N. 15).

(Nálezové, O úřednících.)

Nález obecní panský: Aby žádný z úředníkuov větších zemských nemohl člověka žádného pohnati, leč-by prvé sobě stranu odpornú po třikrát přede pány přivolal na saudu zemském sediecím (Tertio Wenceslai N. XV).

(Ojíř.)

b) Páni na plném súdu v té při mezi Kateřinú z Přítočna s jedné a Maruškou z Pnětluk s strany druhé, jakož jest zajímala pro plat na dědictví v Pnětlucích, nalezli: že jakož pán král stavil Kateřiny práva její pro platí v Pnětlucích, a jinde a potom týž král vzav dobré rozmyšlení a poradiv se a jsa lépe zpraven, navrátil jí k právu jejímu, aby mohla požiti desk svých, jakož jí svědčí, a ona Kateřina nedavši letuom projiti po stavení práva svého, sáhla jest a zajímala na dědictví v Pnětlucích v platích svých: že má podle svých desk zuostati a práva; a ona Maruška má požiti svých zpravcí, a zpravce se nemají léty braniti, nebo bylo jest právo staveno králem (1410, 15. Mai).

(Talmb. — Arch. II. 373.)

Nalezli vuobec za právo: Když by komu právo (za)staveno bylo, že tiem (za)staveniem leta (projitie) ke škodě býti nemají, jako prvé bylo (Tertio Wenceslai N. 15).

(ZZVlad. 221. — Výpis z desk r. 1534. Arch. V. p. 510.)

c) Barones communiter invenerunt in pleno judicio: Quod illi extractus de tabulis in vim compulsoriae nulli hominum debent dari, sed legantur eis tabulae, qui desiderant et volunt audire, sicut aliis terrigenis communibus regni Boemiae (1416, 16. Mai).

(Treb. — Mus. — Talmb.Arch..II. 372.)

Nalezli vuobec za právo páni na plném saudu: Že výpisové z desk bezdečně žádnému z lidí nemají vydáváni býti, ale aby čteny byly dsky těm, kdož žádají a chtějí, tak jako kterémuž koli obyvateli zemskému (To stojí tertio Wenceslai N. 15).

(ZZVlad. — Arch. V. 302.)

Výpisu žádného místopísař ani menší písař desk bezděčně

III. Wenc. a z moci žádnému člověku není povinen vydávati (O tom jest nález v III. knihách Václavových N. 15. Páni vóbec nalezli).

(Všehrd VIII. 29.)

Nález obecní panský, aby žádnému výpisuov z desk nevydávali, než dsky mají býti čteny, ktož toho potřebuje (Tertio Wenceslai N. XV).

(Ojíř.)

O. 10.

(Nález o tom, že úředníci nevložili ve dsky, proto že jim jich práva k úřadu nedala). V té při Markéty z Janova, páni na plném súdě nalezli za právo: Poněvadž úředníci jí Marketě na III kop a na XX gr. úroku věnného v Jankovicích pro neplacení práv jich ve dsky nevepsali, že to jí Marketě nemá býti na překážku, ale má jí vydáván býti, a má komorníkem v ten úrok uvedena býti.

(Talmb. — Arch. II. 373.)

Q. 2.

a) Barones communiter invenerunt: Že každý, kdož pohoní koho z viece nežli sám má, chceli pohon vésti před sě, má zaručiti do té sumy, což výš jest, nežli má; pakliby nezaručil, tehda práva nemá jemu dopomoženo býti; lečby ten byl zahuben ot toho, kohož pohoní, to má bez zaručenie před sě jíti (= 1410, 2. Oct.).

(Treb. — Mus. -- Talmb. — Vienn. — Arch. II. 374.)

Páni vuobec nalezli za právo: Že každý, ktož pohoní koho z viece nežli sám má, chce-li puohon vésti před se, má zaručiti do té summy, což výš jest, nežli má; pakli by nezaručil, tehdy práva nemá jemu dopomoženo býti; leč by ten byl zahuben od toho, kohož pohoní, to má bez zaručenie před se jíti; anebo jestližeby komu dědictvie jeho bylo odjato; a vdovy, kteréž by z věna poháněly, též také nemají urukovati; a ti kteříž k menšiemu úřadu pohánějí z desíti hřiven bez lotu, nemají urukovati (Tertio Wenceslai Q. 2).

(ZZVlad. — Arch. V. 44.)

b) Páni nalezli obecně: Jestliže by kto nařekl druhého chlapstvem, a řekl jemu „chlape,“ a on se z toho vyvedl coram magistro curiae vel před maršalkem, vel ačby se kto podvolili coram purgravio Pragensi, řádem, jakž země za právo má: tehda když se vyvede, tu inhed coram magistro curiae vel maršalco vel purgravio Pragensi má jemu říci, „žes selhal,“ a ten jemu má to smlčeti. A cožby na to naložil, vyvodě sě, z těch škod móž jeho pohoniti

před pány a před úředníky. Pakliby neměl na dědinách, tehda magister curiae vel maršalcus vel purgravius Pragensis má jej staviti a jej držeti a věziti, až sě tomu dosti stane za jeho škody, juxta inventionem et mandatum magistri curiae vel marscalci vel purgravii Pragensis (= 1410. 2. Oct.). III. Wenc.

(Treb. — Mus. — Talmb. — Vienn. — Arch. II. 374. — Z Dubé: O nářku chlapstvem. — ZZVlad. — Arch. V. 45.)

c) Dědictvie manské súd dvorský súdí; listy s rukojměmi purkrabie; škody a dluhy do desieti hřiven a o lidi zběhlé a o čeleď úředníci menší; o chlapství hofmistr nebo maršálek zemský (Nález o tom v třetích Václavových Q. 2. Páni nalezli vóbec).

(Všehrd III. 7.)

Z čeho má kdo před který saud pohnati (V třetích Václava Q. 2. Páni nalezli).

(Nálezové, O žalobách.)

Q. 3.

Což se ze jmena v trhu neb zápisu nejmenuje, jakožto: Potok, neb jiné věci, toho bude odsauzen (3. Wenceslai Q. 3. Barones in causa Joannis de Rožmital et Zachari).

(Nálezové, O trhu.)

(Nález o potok, kterýž se ve dskách nejmenuje.) V té při Jana z Rožmitala v jedné a Zachaře z Svébohov s strany druhé o dědictví v Sedlci a o potok etc. páni na plném saudu nalezli za právo: Poněvadž ten potok ve dskách se ze jmena nejmenuje, tehdá má z té příčiny Janovi při jeho dědictvích znostati, a on Zachař k tomu potoku práva žádného nemá jmieti. (V týchž knihách: TertioWenceslai.)

(Ojíř.)

Q. 10.

a) (Nález o rukojemství). V té při Mikšíka z Chrustěnic s Oldřichem z Jindřichova Hradce o list a o ležení, v němžto Oldřich jest za krále uherského Zigmunda rukojmě jemu Mikšíkovi s jinými jeho spolurukojměmi v témž listu, páni na plném saudu nalezli: Poněvadž Oldřich z Hory Kutny to provedl, že jemu Mikulášovi dvě stě kop grošuov dal, aby ty peníze na diel jeho Oldřichuov vzal, a pakli by jich v diele jeho vzieti nechtěl, tedy aby těch dvě stě kop gr. dal zase jemu Oldřichovi a listem kterýž má, napomínal rukojmě své. A jestliže by pak měl král co s Oldřichem činiti o již jmenované peníze, o to on k němu hleď. I dáno Oldřichovi za právo. Leta MCCCCX. (Tertio Wenceslai.)

(Ojíř.)

III. Wenc. *b)* Nalezli vuobec za právo: Jestližeby kde dsky muži a ženě spolu svědčily, tehdy muž jejieho dielu nemuož zavaditi, ani prodati. Pakliby jí věno vložil na tom statku, tehdy toho statku napřed vzieti má polovici, a druhú polovici v svém věně držeti má, jestliže jest za jejie dosti, vedle práva věnného. Pakliby nebylo, muož k příjemci hleděti. Pakliby příjemce nebylo, tehdy, kdež jest vznešena (O tom rozsudek III. Wenceslai Q. 10).

(ZZVlad. — Arch. V. 188.)

c) (Nález o tom, kdež muži a manželce jeho jim ze spolku a nerozdielně trh svědčil.) Nalezli za právo: Poněvadž trh svědčí Matějovi a Machně manželce jeho, že on Matěj nemohl jest zavaditi dielu řečené manželky své, než toliko svuoj diel, a nic viece. A měla-li jest ona který diel od řečeného Matěje věna na již řečených dědinách a věno její zápis předešlo, v tom on Jaroš jí nemá překážeti. Z toho dáno Machně za právo (Tertio Wenceslai Q. X).

(Ojíř. — Talmb. — Arch. II. 375.)

R. 12.

a) Barones in pleno judicio invenerunt: Tak jakož jest na pány vznešeno, kterýžby pán glejt měl vel aliquis communis terrigena vel homo před mocí i před právem, že na toho nemá býti žalováno, ani on na jiné, a jemu ižádná odpověď nemá býti; a páni o tom gleitu nic nalezati nechtie, než si possunt se partes dobrotivě smluviti, to páni rádi vidí (= 1410, 20. Dec.).

(Treb. — Mus. — Talmb. — Vienn. — Arch. II. 375).

Nález obecný panský: Ktož by kolivěk měl kleit před mocí a před právem, na takového nemá žalováno býti, a on také nemá na jiné žalovati; nebo páni v takovém kleitu nic neráčí nalézati (Tertio Wenceslai R. XII).

(Ojíř.)

b) Nalezli za právo páni na plném saudu všem vuobec: Aby již viece žádný král český neglejtoval, ani glejtovati mohl nižádného před saudem zemským (O tom v třetích Vácslava R. 12.).

(ZZVlad. — Arch. V. 9.)

c) Item nalezli: Poněvadž Sigmund Pikna k svým dědinám bez odporuov přišel spravedlivě, a do smrti držal, a těch dále nezavadil, že po jeho smrti ty všecky dědiny jeho na Královu Milost sú spravedlivě připadly; a na to sú dali králi za právo, a on dal memoriales (= 1410, 20. Dec.).

(Ut supra ad a).

d) Nalezli vuobec za právo: Jestliže kdo chce z škod z jaké sumy pohnati, kromě škod útratních pro při, ten má pět neděl najméň před suchými dni anebo před svatým Jeronymem do Prahy přijeti, k starostovi komorničiemu jíti a žádati póhonu. A zaplatě od jednoho póhonu, má státi na ty časy a na ty roky a v témž miestě, jakož se nahoře o dědictví píše. Než pro každú jinú věc muož každý dvě neděle před suchými dni neb svatým Jeronymem pohnati. A na ty roky a v témž miestě, k vyhlášení puohonu i k pře vedení, má puovod a pohnaný státi tak, jakož se o jiných puohoniech nahoře píše (Tertio Wenceslai R. 12). III. Wenc.

(ZZVlad. — Arch. V. 22. — Cf. ib. 21.)

e) Nález o věno Uršily vdovy po Jiříkovi z Hory s jedné a Jakuba Pyska s druhé, o věno Uršily o tři sta kop gr., kteréž má na Rabšteině a ve Lhotě, vedle toho jakž jí dsky věna jejího plněji svědčí. Kterýž Jakub jí na tom věně činil překážku právem i listem Horským. Tu páni slyševše dsky věna Uršily, i nalezli za právo: Poněvadž jest rok dán do pátku suchých dní adventních skrze pana komorníka, že měl státi na den jmenovaný přede pány. I rozkázali, aby ona Uršila při svém věnu ostala podle desk svých, a ty listy kteréž Jakub přede pány ukázal Horských, ty nejsú na překážku Uršile věnu jejímu (Tertio Wenceslai).

(Ojíř.)

Quarto Wenceslai.

1411—1413.

C. 16.

Barones communiter invenerunt: Quod quicunque o zemskú věc aliquem by pohnal ad jus spirituale, že sú sě páni na tom ustavili i nalezli, že to nemá býti, a že úředníci královi s purkrabí Pražským mají to staviti mocí královú. A ktožby pohnal, anebo ktož by ten súd před sě směl vzieti: tomu sě úředníci kralovi s purkrabí mají v jeho obroky a v zbožie uvázati, a ty tak dlúho držeti, až by sě pohnanému za škody a za náklady dosti odestalo. Pakli by ten ktož by pohonil, nic neměl: tehdy purkrabí Pražský a úředníci královští mají jej jieti a jej věziti a držeti na kralovu milost a na panský nález. A též má se tomu státi, ktožby postúpenie pře učinil. Neb KMst tomu chce a páni, aby o zemskú věc před nimi měl súd býti, a o duchovní před arcibiskupem, jakož bylo od staradávna (A to jest provoláno nahoře na hradě i dole v městě = 1411, 15. Junii). IV. Wenc.

(Arch. II. 376. — Cf. Ondřeje z Dubé Výklad 90, Arch. II. 508.)

IV. Wenc. Nalezli za právo, aby nebylo půhonův o věc zemskau k právu duchovnímu (IV. Wenceslai C. 16. Barones).

(Nálezové, O saudu zemském.)

O zemskú věc nemá před duchovní právo pohnáno býti (4. Wenceslai C. 16. Barones communiter invenerunt).

(Nálezové, O žalobách.)

Súd duchovní že jest někdy prvé před časy byl, to se nachází ve dskách a v náleziech panských, a zvláště v IV. dskách Václavových E. 16. Páni nalezli . . . kdež stojí, že o zemskú věc před súd zemský má býti pohnáno a o duchovní před arcibiskupa, jakož bylo od staradávna.

(Všehrd I. 4.)

C. 17.

56 Barones invenerunt super repulsis: Quod adhuc illi repulsores debent obesláni býti komorníkem, ut concordent cum D. Rege et DD. beneficiariis in terminis. Si vero non concordarent, tunc D. Rex cum DD. beneficiariis debent facere et pomstiti in illis secundum inventionem DD. baronum prius factam (1411, m. Junio).

(Treb. — Talmb. — Arch. II. 377. — Cf. III. Wenc. G. 17.)

C. 20.

Páni v té při mezi paní Žofií kralovú s jedné a Janem Krušinú s strany druhé o Albrechtice nalezli: Poněvadž dsky věnné paní Žofie kralové jsú starší nežli list neb majestat Jana Krušiny, že dsky mají ostati proti listu, a že list desk přesvědčiti nemóž (1411, m. Junio).

(Talmb. — Arch. II. 377.)

Nalezli za právo: Poněvadž dsky věna paní Žofie královny české jsú staršie než list majestátu Jana Krušiny, že dsky mají ostati proti listu a že list desk nemuož přesvědčiti. Stalo se přede pány leta MCCCCXI, feria VI. quatuor temporum Penthiecostes (Tertio Wenceslai).

(Ojíř.)

Desk listem přesvědčiti nemůž (4. Wenceslai C. 16 Barones in causa Sofiae).

(Nálezové, O průvodu.)

N. 20.

Barones in pleno judicio, auditis tabulis dotalitii Annae relictae olim Andreae de Zlenic, invenerunt pro iure: Quod ipsa Anna juxta suas tabulas dotalitii debet manere, et burgravius debet eam super eandem dotem inducere, et contra Puotam de Častolovic et Annam principem matrem eius defensare, et quidquid census et minutorum sibi Annae in eius viduitate est receptum, hoc sibi per dictos Puotam et matrem eius Annam debet restitui. IV. Wenc.

(Talmb. — Arch. II. 378.)

Purkrabie nejvyšší má v věno mocí úřadu svého uvoditi (Toho nález jest v IV. knihách Vácslavových N. 20. Páni na plném súdu slyševše dsky věna Anny etc.).

(Všehrd V. 12.)

A k tomu tak uvedené vdovy v věno její najvyšší purkrabie má proti těm, ktož by jí v tom překážku činili, mocí úřadu svého brániti a hájiti, a což by koli úrokóv v jejím vdovství a jiných užitkóv z jejího věna před postúpením a uvedením vybráno bylo, to jí má všecko navráceno býti (Toho všeho dóvod v témž nálezu svrchu ukázaném).

(Všehrd V. 12.)

Primo Matthiae.

1414—1415.

G. 14.

a) Barones communiter invenerunt: Quod juramentum non sit aliud, nisi istud coram beneficiariis in hoc regno Bohemiae: „Na tom přísahám, jímž mne Knjal viní v této žalobě, tiem sem jemu ničímž nevinen; tak mi Buoh pomáhaj i všiekni světí!“ A změte-li, ztrať; pakli nic, ale Buoh jemu pomohl (= 1414). I. Matth.

(Talmb. — Arch. II. 379.)

Přísahy se zmatkem jsú tato slova: „Na tom přísahám, čímž mne Kujal viní v této žalobě, tiem sem jemu ničímž nevinen; tak mi Bóh pomáhaj i všiekni světí!“ (Ta přísaha v těch sloviech jest napsána v I. Matějových G. 14. Páni vóbec nalezli.)

(Všehrd II. 23. — Přísaha pohnaného v táž slova. Ib. II. 24.)

Přísaha za nemoc na vyhlášení: „Na tom přísahám, jakož mne jest pohnal Petr z N. z pychu takového atd. že jsem nemohl státi na svém roce na se hnaném proti Petrovi z N. pro nemoc: tak mi Bóh pomáhaj! (I. Mathiae G. 14. Páni).

(Nálezové, O přísahách.)

I. Matth. *b)* Barones super quodam homine muto invenerunt: Že poněvadž jest ten jistý Bohem poražen, a má rozum přirozený, a umie rozkázati kýváním rozumně, že muož klásti dědiny své komuž chce ve dsky (= 1414).

(Talmb. — Arch. II. 379.)

Nalezli vuobec za právo páni o němém (ut supra). Stalo se leta 1414 (Primo Mathiae G. 14).

(ZZVlad. — Arch. V. 169.)

c) Když kto sirotka let nemajícího k sobě na spolek přijímá: takového spolku má král sirotkóm dopustiti; neb to jest bez škody sirotčí; neb v tom spolku zbožie toho společníka, kterýž sirotka k sobě přijímá, na sirotka po smrti společníka přichází, ale zbožie sirotčie nic; a také kdyby sirotek umřel, a společník, kterýž jest jej k sobě na spolek přijal, sirotka přebude, móž své zbožie zapsati, komuž chce, a jest jeho zbožie čisto (Nález o tom I. Mathiae G. 14. Páni nalezli).

(Všehrd VI. 15.)

Kdož koho k sobě na spolek přijímá, umře-li, kdož přijímá: tehdy ten statek spadne na toho přijatého. Ale zase ne tak: Umře-li ten kdož jest přijat, a ten kdož jej přijal, jej přebude: tehdy ten muože statek svůj komuž chce zapsati (I. Mathiae G. 14. Páni nalezli).

(Nálezové, O spolku.)

Jakož Petr okázal dskami přede pány, že jest byl přijal na spolek Václava a svěřil jemu dědin svých, a jinému žádnému, a poněvadž on Václav jest umřel, že on Petr z svých dědin muože učiniti co chce a dědiny jsú jeho čisty (Primo Mathiae G. XIIII).

(Ojíř.)

G. 15.

a) Barones com. inv.: Quodsi alicui D. Rex dederit aliquam devolutionem, quod is cui datum fuerit, debet proclamare in propinquiori civitate a dictis bonis, ubi jacent; et recipiendo camerarium Pragensem debet intimare illi, qui dicta bona tenet et possidet; et si solus non fuerit domi, tunc ipsius procuratori aut familiae; et notificare hoc vicinis duobus vel tribus, quia talia bona sunt proclamata: veniat et defendat, si quis habet jus melius quam D. Rex (1414, 2. Oct.).

(Talmb. — Treb. — Mus. — Arch. II. 379. — Cf. Všehrd I. 3.)

Páni obecně nalezli sú: Jestližeby komu král JMst. dal kterú odúmrť, že ti, kterýmž dáno bude, mají provolati v najbližšiem městě od téhož zbožie kdež leží; a vezma komorníka Pražského, má dáti

věděti tomu, ktož napřed řečené zbožie drží a jím vládne; a jestližeby sám doma nebyl, tehdy jeho úředníku anebo šafáři nebo čeledi jeho: (i) oznámiti to súsedóm dvěma nebo třem, že jsú taková zbožie provolána: aby přišel a odpieral, jestliže má kto právo lepšie nežli král JMst. To se stalo před pány na plném saudu léta božieho 1414 v úterý po svatém Jeronymu (Nález v prvních knihách Mathiae G. 15). I. Matth.

(ZZVlad. — Arch. 312.)

Když se zboží které vyvolává podle práva manského neb dvorského: chce-li kto lepší právo k němu mieti, jeda odporuj u dvorských desk, nechce-li zmeškati (V I. Matějových G. 15. Páni vůbec nalezli).

(Nálezové, O odpořích.)

b) V té při mezi pannami z Hradčan z domu Kapléřova na súzení o některé dědictví u desk dvorských, mohú-li se odvolati na panský súd vyšší i nález? — i nalezli, že se odvolati mohú na vyšší panský súd a nález.

(Talmb. — Arch. II. 379.)

S súdu dvorského móž se kto chce na súd vyšší panský a nález odvolati (To stojí v I. Matějových G. 15. Páni nalezli.)

(Všehrd I. 3.)

Z saudu dvorského muože se kdo chce na saud vyšší zemský odvolati (V I. Matějových G. 15. Páni nalezli).

(Nálezové, O saudu dvorském.)

(Nález o tom, že z dvorského saudu muože se odvolati k zemskému.) Tu kdež paní z Kapléřova domu na Hradčanech otázku učinily na pány, mohú-li se odvolati na panský saud vyšší, nalezli za právo: Že se odvolati mohú na panský saud vyšší. Stalo se přede pány v úterý po sv. Jeronymu (Primo Mathiae . . .).

(Ojíř.)

Secundo Matthiæ. II. Matth.

1416—1417.

Tertio Matthiæ.

1418—1419.

A. 27.

Ktož pro neplněnie a dosti nečiněnie listu laje a hanî, a spravedlnosti listovní tiem lániem ani haněniem dobyti nemóž: má je právem zemským vedle nálezu starého dobývati (Dóvod toho v III. Matějových A. 27. A jestli že by kto komu plniti nechtěl atd). III. Matth.

(Všehrd I. 5.)

7.

Kniha starého pána z Rožmberka. — Liber domini a Rosenberg.

Eximium juris slavici in Bohemia monumentum idiomate boemico scriptum Liber est quem Palacký a. 1835 „Librum Radoslai,“ Kucharski in collectione sua antiquorum juris slavici monumentorum (Najdawniejszie pomniki prawodawstwa narodów słowiańskich“ (1838) „Práwa země české“ „Jura terrae Bohemiae“ appellarunt. Codices autem in quibus hujus libri contextus reperitur, referunt eum ad dominum a Rosenberg, librum hisce verbis vel inscribentes vel concludentes: „Práwa starého pána z Rožmberka,“ „Práwa pána starého z Rožmberka“ (i. e. Jura senis domini a Rosmberk), „Práwa kteráž byla u pána starého z Rožmberka“ (Jura quae fuere apud senem dominum de R.), „Práwa ježto je jměl pán z Rožmberka“ (i. e. Jura quibus usus est dominus a R.), atque Lobkoviciensis hoc etiam addit: „Práwa starého pána z R., někdy sudieho zemského“ (i. e. jura senis d. de R., qui olim judex terrae fuit).

Hic autem baro vel dominus nemo alius fuisse potest, nisi et pacis et belli artibus clarissimus P e t r u s a R o s e n b e r g, qui inter a. 1280—90 natus, mortuo patre Henrico a. 1310 coenobium Alto-Vadense in Bohemia, cujus sacerdotibus studiorum causa commissus fuerat, reliquit et ingentes possessiones, quarum heres exstitit, administrandas suscepit. Statim postquam Joannes Luxemburgensis rex Bohemiae creatus est, Petrus factus est summus regni camerarius, quo honore et munere brevibus intervallis temporum interjectis, dum vixit, functus est. A. 1340 regni capitaneus fuit. Atque ille non solum amplissimis honoribus perfunctus est, sed etiam bellica laude floruit, quippe qui cum Joanne rege proelio in Gallia cum Anglis commisso interfuit victoriamque ad Gallos sua fortitudine transtulit. Mortuus est 13. Oct. 1347 in coenobio Alto-Vadensi, quo paucis mensibus ante obitum se contulerat, quum exeunte anno 1346 magistratu summi camerarii se abdicavisset.

Camerarii dignitate reperimus d. Petrum functum fuisse aa. 1312, 1318-20, 1324, 1336—46, quam ob rem jus terrae penitus novisse potuit neque est cur dubitemus, quin ipse librum suo nomine nuncupatum conscripserit, quoniam quum in coenobio literis imbutus esset, scribendi certe fuit peritus. Senis autem nomen merito ei obtigisse videtur, qui quum inter aa. 1280-90 natus esset et a. 1315 uxorem duxisset, mortuus sit major annis sexaginta.

Quaeritur quonam tempore liber ipse conscriptus esse videatur?

At quaestionem ipse liber solvit. Scriptus est enim a n t e quam Nova Urbs Pragensis est condita, quam a. 1348 conditam esse scimus; nam „utraque urbs Pragensis“ ibi commemoratur (měščenín v Praze obú městú právo má . . .), quod ut de Majore quae etiam Vetus dicitur, et de Minore Civitate Pragensi intelligatur necesse est. Scriptus etiam est antequam episcopatus Pragensis ad nomen et dignitatem sedis archiepiscopalis est provectus, ergo a n t e a. 1344, nam in contextu libri solum episcopi nomen usurpatur.

Difficilius est determinare tempus, ante quod liber conscriptus non est. In toto quidem libri contextu ita de judicio Pragensi agitur ut inde appareat sub jurisdictionem ejus totam Bohemiam fuisse subjunctam, attamen judicia provincialia sive minora nondum fuisse sublata. Ordinis judiciarii regulae, quae hoc libro continentur, tam perfectae absolutaeque sunt et tantam casuum varietatem complectuntur, ut inde de antiquitate supremi terrae judicii judicare liceat. Ei porro qui hunc librum scripsit, et emptionum tabulae et citationum notissimae erant, quas utrasque jam a. 1287—92 institutas fuisse constat (Cod. II. 2. 5). Grossorum tandem et hallensium mentio, qui nummi a. 1300 in Bohemia cudi sunt coepti (Cod. I. 101), id significare videtur, librum post annum 1300 esse conscriptum.

Denique si meminerimus, Plichtam a Roždialowicz de quo in libro sermo est, alibi et quidem in tabulis citationum a. 1319, altero loco reum citatum altero actorem in jus vocantem, commemorari et anno 1320 e numero judicum terrae fuisse; porro si meminerimus, Ulrici (Oldřich) a Pacov (in libro Andreas (Ondřej) a Pacov dicti) nomen in tabulis citationum ad a. 1318 legi; tandem si reputabimus, dominum Petrum a Rosenberg eo tempore jam per aliquot annos regni camerarium fuisse: sententiam eam amplectemur, qua probatur, librum inter annum 1320 et 1330 scriptum esse.

Vetustissimum exemplar libri Rosenbergensis manu scripti est, quod inter annum 1358—61 conscriptum, nunc ad tabulas judicii curiae regalis Pragae asservatur; folia habet 58. Caetera exempla sunt 19, unde jam P. Bohuslaus Balbinus (1621—1688) exstare librum hunc noverat (ibi et vetustissimae leges illae quae a latore Rosenbergicas veteres appellabant. De leg. vetustis).

Editio princeps verborum contextum ad fidem manuscripti exhibens quam curavit Palacký, nititur exemplo tabularum judicii curiae regalis, habetque lectiones varias ex aliis codicibus sumptas. Recens interpretatio latina curante Hanka facta, typis descripta est in libro Kucharskii supra memorato. Ejusdem Hankae est interpretatio germanica, ad tabulas judicii curiae regalis deposita.

Nos quum contextum verborum Libri domini a Rosemberg denuo typis describendum curaremus, exemplum ad tabulas judicii curiae regalis depositum potissimum secuti sumus. Ejus autem initium mancum est, nam primi quatuor articuli desunt, quos tamen ex aliis libris manuscriptis cognitos habemus. Dein duobus locis articulorum ordinem perturbatum exhibet, nam capita IV, VI et VII (Palacký) ad „Citationem" non pertinent. Praeterea pars extrema non est integra; nam secundum capitum dinumerationem quae articulo XI. (Pal.) continetur, caput XIX. excipiant oportet alia capita 29 (O meziech etc.).

Verumtamen primitus fuisse liber plenus et integer videtur; nam illa tria capita IV., VI. et VII. ex numero eorum sunt, quae desiderantur; tantummodo alieno loco sunt inserta.

Noster autem libri contextus ab eo quem Palacký edidit, hactenus differt, quod capita eodem quo in cap. XI. (Pal.) indicantur, ordine se excipientia exhibet.

Editiones:

Kucharski A., Antiquissima monumenta juris Slovenici. Warszawa 1838.

Palacký Fr., Archiv český. I. Pragae 1840.

Dissertationes:

Palacký Fr., Pomůcky ku poznání staročeského práva a řádu saudniho. ČČM. 1835.

Maciejowski W., Historya prawodawstw Słowiańskich. Ed. II.

Jireček Herm., Kniha starého pána z Rožmberka. ČČM. 1862.

A.

(O póhonu.)

I. O komorníciech na póhon.

A. I. 1. Ktož pojme komorníka Prazského na póhon, má právo ot něho dáti, jemuž poručeno jest je rozdávati, tři haléře; a ot pečeti, jenž zemskú pečeť dává komorníkóm, právo dáti dva haléře; to je písaři, jenž dskami vládne, nebo komuž poručie pečeti rozdávati.

2. V hrazské popravě právo jedniem komorníkem Pražským pohoniti, proto že je v tej popravě, v niež póhon; a proto komorníku právo dáti dva a třidceti haléřóv po cestě sěm i tam, doňudž sě nevrátí s póhona. A k svědčení póhona právo jest jemu dáti v hradě jedinú večeři, a nazajtřie jedinú objeď, a viece nic, a ztravu i sěm i tam.

3. V jiné popravě Pražská nemóže pohoniti jedniem komorníkem do hrada, že ta poprava má také komorníky toho súda.

4. V jinú popravu Pražská poprava: Komorníku Pražskému právo jest dáti za jeho chodbu šestdesat haléřóv, to jest pět grošóv, ježto pohonil; a chce-li póvod svú volí, aby on sám komorník Pražský dobyl sobě komorníka ot úřada tej popravy, v niež mu jest pohoniti s ním, daj jemu pět grošóv, ješto komorníka má jmieti menšieho úřada, a ztravu po cestě sěm i tam, doněvadž sě s póhona nevrátita. K svědčení póhona právo jmá dáti v svéj hospodě jednú večeřeti i objedvati oběma. — Pakli póvod chce sám komorníka dáti Pražskému komorníku, toho úřada, v kterémž kraji budeta pohoniti: tehda póvod dáti má právo dva a třidceti haléřóv za jeho chodbu, že požene. An sě vyprav až do hrada, aby přišel póhonu svědčit: za to jeden groš dáti, až domóv aby sě vrátil, vysvědčiv póhon; takéž druhý groš, to je za jeho ztravu. — Pakli póvod chce jemu ztravu dáti: tehdy k svědčení do hrada i s hrada domóv nedaj jeho práva jedno dva a třidceti haléřóv.

5. Když pojme komorníka na póhon póvod: jmá právo dáti panošu, aby dovedl komorníky kde pohoní, a ztravu jim dáti po cestě, doňudž sě s póhona nevrátie, ač komorník nechce bez toho býti; nepošle-li s ním, ani sám dovede jich, kde pohoniti, a proto póhon zameškán: i ššel. — Pakli chce komorník sám sě dovesti, aby pohnal bez přivedenie: o to móž póvod s komorníkem ujednati, že posly tepú podle komorníkóv. Když se všiem právem dic, vesda póhon prošel.

6. Když komorníku ztravu na póhoně dávάš: daj jmu na den jeden groš, nebo což móž groš zastati, takéž hrazskému, jako menšieho úřada.

7. Když s jednoho chleba mnoho póvodóv na póhon: komor-

níci právo jmajú vzieti, jakoby jeden póvod byl, že jsú společníci; A. I.
proto jedno mýto. — Pakli jsú mnoho póvodóv, a jsú dielni, a jest ot nich jednoho pohoniti: právo jmá každý póvod dáti ot sebe zvlasti komorníkóm mýto, jakoby pro jednoho šel, že je každý hospodář.

8. Když póvod chce v jednej popravě mnoho jich pohoniti: komorníkóm právo z jednoho mýta všecky sehnati, jakoby pro jednoho penieze vzal za póhon, že v jednej popravě. — Pakli póvod chce ve dvú nebo ve třech popravách jedniem komorníkem hrazským pohoniti: právo póvodu dáti komorníku ot každé popravy mýto, též jakoby ot jedné dal, protože v každej popravě právo dobyti komorníka, a trhy pohoniti.

9. Všecka potřeba, což komorníkem právo zdieti, což pohnati nenie: to móž vše jedniem zdieti; jedno že na úmluvu, nebo rok dáti, nebo což komorníkem zdieti: to jedniem komorníkem.

10. Když póvod dá komorníku svój kóň, že na nem snědé póhon, nebo na úmluvu, nebo kterúž kolivěk potřebu: jest polovice mýta póvod převuzen, že koně požičil.

II. Znamenáno, kak je koho s právem pohoniti ženatého.

11. Když ženatého vládyku pohonie k hradu: právo jej komorníkem hrazským pohnati trhem a doma, kdež ženu zastúpí na jejé sboží. A. II.

12. Ač jej zastúpí v Pražšče: tehda požeň hrazský komorník sám, a opět trhem, k kterémuž najblíže s ženú v ty časy přísedí.

13. Pakli ženatého vládyku pohonie k hradu z jiné popravy, z dalšie než z Pražské: právo jej hrazskému komorníku pohnati trhem v hradě, a potom pojma hrazský komorník té popravy, v niež jmá pohoniti, k sobě komorníka ot úřada, jenž bude s ním pohoniti: u dvora, kdež ženu jeho zastúpí v téj popravě, jehož pohoní; a potom trhem v tom městě, v jemž súd bývá, ot nehož úřada pojal k sobě na póhon. — To učiniec: potom opět trhem, ač blíže které město přileží, jež ottud na trh chodie s toho sbožie, s nehož domem pohnali, pohoňta oba komorníky trhem; nebo jmáta spolu v jedno slovo svědčiti. — Cožby jinak učinili, ten póhon ztracen, ačby komorníky poznala (řkúc): „Jakž ny je póvod přivedl ku póhonu, tak jsmy sehnali.“

14. Když chce komorník v kterém městě koho pohoniti trhem: právo osvědčiti toho města richtářovi a dvěma konšeloma, koho chceš trhem pohoniti; proto, zda-by jenž pohoněn otpieral sě a řka: „Nepohonil mé trhy v těch městech, k nimž přísezu, a dokládaju sě toho města těch, jež komorník jmenuje, by jim osvědčoval, že mě trhem pohoní k tomu roku.“ — Když sě pohnaný proti komorníku

A II. o to zdvihne, že ho nepohonil s právem trhy: úřad právo jmá po slati k richtáři a ke dvěma konšeloma, júž sě komorník dokládá, aby po svém listě pověděli na jich vieru i na jich dušu, co jim známo. — Když richtář a ta konšely vyznajú, že jim známo, že je jim komorník osvědčil, že jej pohonil v tom městě trhem k tomu roku: ten při ztratil, jenž sě otpieral. — Pakli oni by nevyznali, by jim komorník co osvědčieval, by jej trhem k tomu roku pohonil: ale póhon ten jistý sšel.

15. Když pohonie komorníci: právo jim sehnati, kdež jeho žena sedí, trhem, nepropúščijíce neděl. Což propustie neděle, to je ukrátil: ne s právem sehnal; a dokládajú sě tvé duše, an vyzná ten den, v němžto jej pohonil: dočtú-li sě, že je zameškáno, proto póhon ztracen i pře. Pakli komorník požene, ano viece neděl v póhoně, než právo, a vysvědčí, který den pohnal: dočtúce sě, že je neděle přestúpil, proto póhon ztracen, že je ne s právem ho sehnal, i pře.

16. Když komorník přide k dvoru a pohonie: právo mu vyzvati panošu nebo samého pána, i povědieti mu, ot koho pohoní, a k kterému roku, i k kterému úřadu.

17. Zamešká-li sě tet povědieti komorníkovi, jenž slyší ot komorníka póhon, že nesedí s svú ženú tu, otňad sě pohoní: ač i tu panie nenie, když je to jeho sbožie, a je póhon prošel; že na svědčení póhona die-li pohnaný: „a já tu s ženú nesezu,“ a komorník: „mně na póhoně u dvora nic nikýmž neotpieráno, by tu se paňú neseděl,“ proto s právem póhon prošel.

18. Proto když komorníci přidú k dvoru, a kohož uzřie z dvora, dávajíc mu rok věděti póhonný: tomu právo řieci na tom miestě: „Věz komorníče, žeť sde panie nenie; nevěříš-li, ale hledaj panie v domu, žeť sde nesedí.“ Ačby komorníku ze vsi lidé pověděli, by pani doma byla: když u dvora otpierajú, že panie tu nenie, to je právo komorníku po všem domu hledati, když je pobiezen. Nechce-li komorník hledati, a je póhon, že die: „hledal jsem, nezastúpil sem,“ vysvědčije póhon: proto póhon sšel.

19. Když otpierajú u dvora komorníku, že panie nenie tu, a nepobiedí ho aby hledal, leč buď u hrada, leč u tvrze, nebo u dvora: ten je póhon prošel. — Protož když otpierajú, že tu pani nesedí: a tu inhed právo pojieti komorníka, aby hledal, že tu panie nenie, že jinde sedí; řéci: „Komorníče! račiž jíti, libo-liť, na hrad (nebo kdež kolivěk bude), hledaj, a já tě všady zvozi, i komory otvieraje, kdež tobě libo.“ — Kdežby ho nevpustil, nebo neotevřel těch dveří, ježto komorník vzechtěl-by hledati: ačby tu nikda panie nebylo, a je ottad póhon prošel, že nedal hledati, by tu pani byla, a pobiezeno hledati. Nebo komorník hledal i nenalezl, nebo nechtěl hledati: tudy póhon sšel.

20. Když kto s ženú sedí purkrabí na ciziem hradě ot kohož-

kolivěk, a chce by naň póhon prošel ten póvod, jenž pohoní: tehda A. II.
hrazský komorník, jmaje s sobú druhého komorníka ot úřada toho kraje, v nemž kraji ten hrad leží ku popravě, s něhož chceš purkrabi pohoniti, a když poženeš s hradu: tehda potom s tiem vezda komorníkem té popravy požeň trhem hrazský komorník v tom městě, v němž sobě komorníka pojal; a opět druhým trhem v tom městě, kteréž najblíže k tomu hradu leží. — A potom opět hrazský komorník, šed, i pojme komorníka ot toho úřada, k nemuž popravú sbožie leží neda-které, kdyžby mohlo nebo jest toho purkrabie býti, jehož sú s purkrabstvie pohonili: hrazský komorník, jmaje toho úřada s sobú komorníka, i požeň s jeho sbožie trhem v tom městě, kdež ot úřada komorníka pojal. — A opět trhem vezdy oba komorníky, i vsdy spolu, požeňta v tom městě, ač které blíže trhem leží k tomu sboží město; proto, aby sě neotpieral pohnaný, a řka: „Nepohnal mne tu trhem, ježto moji ludé chodie na trh s toho sbožie, po niehž bych já póhon mohl zvěděti.“ Což tak nepožene, tu póhon ztracen. Proto kdyžby s purkrabstvie póhon prošel, a s jeho dědiny jakúž jmá, neprošel, že nepohoneno, proto že žena sedí na hradě a na sbožiú nic: proto že se sbožie nepohoneno, tehda póhon ššel, že z ciziebo sbožie pohnáno, a na cuzie sbožie nemóž vzvodu vésti. Ač sě na vysvědčení póhona brání, tak je ne s právem pohnán; pakli sě zamešká póhonu otpierati, ale tehda póhon prošel. Pakli pohonie s jeho sbožie, a dějí komorníkóm: „Nesedí sde se paniú, sedí na purkrabství;“ proto ššel póhen, že ho také ottad neschnal, kdež s ženú sedí, že die na vysvědčovaní póhona: „Pohnal mě holomkem, a já paniu jmám.“ — Pakli sě zamešká póhonu otpierati, ale tehdy póhon prošel.

21. Kdež komorníky tepú u kterého pána dvora, a komorníci žalujú: tehdy komorník najvyšší a sudí jmáta právo kázati ve dsky vložiti, že je kmety nalezeno, aby jej pohonili jako holomka, že k jeho dvoru nesmějú komorníci choditi pro bitie.

22. Kdež komorníky sženú, že jich nenie v kterej popravě, neb úřad nechce ho komorníka dáti: ale hrazský komorník požeň týmž právem, jakoby byl s druhým komorníkem, a je póhon prošel. Na vysvědčení póhona die: „nedán mi komorník,“ nebo die: „nenie komorníkóv.“

23. Kdež holomkem sženú dva póhony, a do třetieho póhona se ožení: kdež žena sedí, právo třetí póhon schnati, jako ženatého (Kmeté nalezli).

24. Kdež komorníci pohonie, a dějú jim: „Pani jest u mše,“ nebo „na hodech,“ nebo „na přebyvciech“: a je póhon s právem prošel; to nenie otpieráno, že sě domóv brzo vrátí, a čeleď doma jest.

25. Pakli kdež komorníci pohonie, a otpierajú, že dějú: „Nesedí sde s ženú,“ a povědie, že sedí na ciziej dědině u podružství:

A. III ale právo sehnati ottadž, kdež s ženú sedí. Což by kterého neučinil: a je póhon sšel.

26. Kterýž komorník kterého pána prosí, aby mu přijal za póhon, aby k nemu v dóm nechodil: když chce přijieti za sehnaný póhon, rok jmá dáti komorník, přiveda pána před úředníky, před nimiž póhony svědčie, nebo před písařem, ať ve dsky vloží, že „osvědčuji, že on N. komorníku přijímá za póhon ot onseha (Jindřicha) ottadto:“ — Kdežby jinak přijal za póhon, a tak neosvědčil: a je póhon ztracen, a komorník u vině, že na vysvědčení póhona pohnaný die: „Nepřijal sem za póhon;“ tehdy s právem komorníku lež dáti, že zameškal pohnati. Pakli vyzná, že jest za póhon přijal, tehda póhon prošel. Pakli pohnaný na sě osvědčí před úředníky, před nimiž póhon svědčie: a je póhon prošel; nebo ve dsky na sě vloží, a před najvyšším písařem osvědčí, že přijimá rok státi za všie póhony, jakoby jej sehnal: tak jej je s právem sehnal.

27. Když komorník potká paní i se pánem jedúc na cestě: nejmá práva pohoniti, ledno vesda u dvora, kdež bydlem sedie.

28. Když který póhon s kterého sbožie nebo otkad projde, že na vysvědčení póhona neotpieral, by tu s ženú neseděl: viec nemóž v druhém nebo i v třetím póhoně otpierati, že je již prvý póhon ottad nebo s toho sbožie sehnán, an na prvém póhoně neotpieral, že tu jeho žena nesedí, že ottad právo ostatek póhonóv dohnati. Ale jiným móž otpierati, ledno paní nemóž otpierati z té pře.

29. Když komu kto otepří sě póhonóv, že tu s ženú nezastúpen na tom sboží, s nehož sehnán, že proto póhon sšel: ale zvěz, těž póvod pohnaného na vysvědčení póhona, nebo na otpieraní póhona: „Otkad sě velí pohoniti, s kterého sbožie?“ nebo „Kde sedí s ženú?“ A když povie, s kterého sbožie sě káže pohoniti, že jmá právo povědieti, jakž ho poprvé potieží: vlož ve dsky, že sě ottad kázal sehnati. Když poženú ottad, s nehož sě kázal pohnati sbožie: a je proto póhon prošel, ač i tu panie, ženy jeho, nenie; že sě nemóž tiem opierati, by s ženú tu neseděl, proto že (sě) tiem na dřevniem póhoně neotepřel, a ottad sě kázal sehnati, že sě kryje s ženú.

30. Když poženú koho s tó dědiny, júž dědinu dětem svým vložil ve dsky, tak že sstúpil, a sám otec sedí s ženú na tom sboží, jež dětem ve dsky vložil, a vládne tiem: však póhon sšel, že Plichta otpieraje sě řekl: „Sudí! viztež na kmetiech, jest-li póhon sšel, že mě odtad sehnal, jež má dědina nenie, ledno synóv mých, že sem jim dal v Rožďalovicích; a dokládaji sě desk, že sě ot jinavad píšu u póhoniech, s jiného sbožie, jež sem sobě ostavil.“ Proto sšel póhon. Tehda póvod vztázal na pohnaném: „Pověz, kde je ta dědina, s niež se velíš pohoniti nebo pohnati, jiež si sobě ostavil?“ Tehda jmenoval dědinu. Když ottad sehnán, otnadž svú dědinu po-

věděl, tehda povědie, že tu Plichta s ženú nesedí. A nepohnal-li k tomu s Rožďalovic, jež s ženú sedí: proto póhon sšel, že je věděl, kde s ženú sedí. Tiem sě dřéve otpieral, že s jeho dědiny nepohonil ho, a již sě otpierá, že ho nesehnal, kdež s ženú sedí. A. II.

31. Když poženú komorníci, a dějú jim: „Pani nenie doma,“ a komorníci dějú: „a kde jest?“ „U dceře přěbývá,“ nebo „na hodech jest,“ neb „u přietele bydlí“: s právem póhon prošel, proto že sě na své sbožie vrátí s cuzieho chleba, a póhon zvie, kdy státi, že na svém hospodářstvie nenie. Ale což by bydlila na cuziem sboží, svú ztravu jmajúci, neb hospodyní jsúci: to již na svém bydlí, že již nepřěbývá; což by tak pověděl, že tam bydlem bydlí a je póhon (prošel).

III. Znamenáno, kak je kterého pohoniti, jenž ženy nejmá.

32. Kdož holomka pohonie, najprvé právo jej v hradě trhem pohnati jedniem hrazským komorníkem; a potom komorník požeň s jeho sbožie, kdež najblíže chce, a trhy. A. III

33. Ač ku Pražsku sbožie popravú slušie, hrazský komorník sám, a trhy, k kterému trhu sbožie leží najblíže. Proto požene sám, že je s toho sbožie pohnal, ježto menšieho úřada tu nenie, nebo komorníka nenie.

34. Pakli jmá pohoniti hrazský komorník holomka s toho sbožie, jež je dále Pražské popravy v jiném kraji, a jest úřad, že móž s toho sbožie pohoniti v tej popravě k súdu: tehda hrazský komorník jma toho kraje ot úřada komorník(a) s sobú tovařišem, a požeňta tu trhem v tom městě, kdež úřad, ot nehož pojal komorníka. A s jeho dědiny potom požeňta, ač i tu nesedí dvorem, ledno dajta tej vsi kmeti věděti, že pohoni(ta) k tomuto roku; a potom opět požeňta trhem v tom městě, k nemuž sbožie najblíže trhem leží. Tak póhon prošel.

35. Holomek nemóže na svědčení póhona otpierati (sě) tiem, že nepohnán ottad, kdež dvorem sedí; proto že móž dvorem neseděti, ani čeledi jmieti.

36. Pakli holomka trhy požene jako ženatého: ale tiem sě móž otpierati jako ženatý, že ho právem nesehnal.

37. Holomka móž pohoniti k každému úřadu, kterémuž jmá sbožie příležiece, že je všady domem, kdež jezdí, ač i dvorem na jednom sboží sedí hospodářem. Proto jej móž pohoniti, kde sedí, menším úřadem, kdež ledno dědiny nebo sbožie leží; že móž s právem ot úřada popravovati vzvodem k každému úřadu; póhon prošel, kterýchž dědin je hospodář.

38. Pakli je holomek ot otce syn neotdělený: a jej právo pohnati ot jeho otce dvora, a dohnati jako ženatého; proto že tu jmá, že u otce chlebí, a jinde mu ješče dielu nedal. Protože když syn

A. III. právo ztratí, že na otcovo zbožie vzvedú, jakoby sám otec právo ztratil, že ješče otcóv společník. — Ale holomka ot otce syna nedielného, toho nemóž pohoniti jinak, ani k jiným úřadóm, ani s jiného sbožie k menším úřadóm, s toho sbožie, ježto k tej popravě leží, a otec v jinej popravě sedí dvorem, a syn u něho na spolce. Ten póhon s právem ztracen, proto že otec móž toho póhonu otpierati, a řka: „Syna mého pohonie sěm s toho sbožie, a to je sbožie mé, že sem mu na tom nic nedal; pohoň jej ottud, kdež se mnú sedí."

39. Vdovce právo sehnati jako holomka, týmž právem, že sě nemóž otpierati, ledno jako holomek, že ženy nejmá. Vdovec mohl-by sě otpierati lépe než holomek, že ho nepohnal u dvora jeho, kdež s dětmi sedí. Vdovce nebylo-by s právem k každému menšiemu úřadu pohoniti jako holomka, že nesedí ustavičně dvorem s čeledí, jako ženatý.

40. Paniu vdovu právo pohnati ottad, kdež vdova dvorem sedí, a potom jako holomka trhy dohnati. Ale nemóž sě otpierati, by řekla: „Nezastúpil mne doma," že je jako holomek. Takéž sě otpieraj každá vdova.

41. Kmetě vdovce móž takéž pohoniti i týmiž činy, jako holomka. Ač je i pani, že jmá též otpieranie jako holomek.

42. Panny neb děvečky právo pohnati ottad, kdež chlebí, a potom dohnati jako holomka.

43. Služebníka králova právo pohnati před dvorského sudieho k dvoru listem sudieho, jenž mu rok dává před sobú státi, ze všeho což vadí. Tehda právo rok dáti, ač móž stihnúti najbližší, za dvě neděli.

44. Tkáče právo pohnati trhy třmi. Když do hrada za tkáče pohonie koho, právo pohnati trhem prvým; tehda druhým trhem právo pohnati v tom městě, kdež naň druhého komorníka k sobě pojal ot menšieho úřada, jej s ním pohnati; tehda vzdy oba komorníky jmáta opět pohoniti třetím trhem v tom kraji, kdež najblíže město přileží k malému úřadu. — Když tkáče pohonie, právo jej takéž svědomě pohoniti trhy, i týmž právem, jako jiné domovité lidi pohonie. Ale proto jej trhy třmi pohonie tkáče, že svého nikde nejmá domu ani sbožie, ledno tká sě, že nenie zasědlý, a proto je „otnikudž" sehnán.

45. Biskupa právo pohnati kmetem zemským v hradě, v jeho dvoře, kdež dvorem sedí. — Jestli biskupa zastúpil kmet, v jeho dvoře pohoně, tehda póhon prošel. Pakli nezastúpil biskupa dvorem, v hradě pohoniv: ale vesda daj prvé věděti domovníku nebo starostě jeho v jeho dvoře v hradě, že pohoníš; a potom vesda, kdež biskup dvorem sedí na zemi, opět požeň jej komorníky, jako zemenína na zemi.

46. **Vyššie úředníky** právo pohoniti kmetem, ale **menšie** A. III.
ako zemenína.

47. **Purkrabi z Prahy** právo pohnati kmetem na jeho dvoře na hradě, leč buď s ženú, nebo nebuď tu; ale potom právo vezda dohnati komorníky, jako jiného zeměnína, s jeho sbožie, kdež s ženú sedí nebo bývá.

48. **Opata** právo pohnati komorníky v klášteře, a potom jako holomka dohnati z dědin. — Když opata ze co pohonie, právo pohnati opata prvého, převora jménem druhého, probošta neb klúčníka jménem třetieho, k tomu řéci „a ves konvent."

49. **Abbatyši** právo pohoniti jako opata nebo probošta, ježto nad jeptiškami.

50. **Kanovníky** právo pohoniti jako neženaté nebo vdovce.

51. **Kněží** právo pohoniti jako vdovce.

52. Ktož má ve dskách (v Čechách) sbožie a v jinej zemi sedí, tehda právo pohoniti ty z dluha, což viece deseti hřiven, nebo což trój póhon; tehda právo pohnati s jeho sbožie dvěma póhonoma jako holomka nebo vdovce, nebo jakoby v zemi seděl, ale třetím dožena, jako dřéve; tehdy tíž komorníci jděte do jiné země v dóm, kdež s ženú sedí neb dvorem; dajž věděti ledno třetí rok u dvora.

IV. Znamenáno, kak je koho v póhoniech dlúho držeti ve dskách, ač chce, aby jeho nepohonili, nebo uteci sě póhonem.

53. Když pojmeš komorníka na koho, tehda vlož jej ve dsky A. IV.
z té pře, z niež trój póhon, a rok do šesti neděl státi, jež póhon svědčiti; a když póhon svědčie, tehda póhon kaž zmiesti prvý. — Tehda druhý póhon, vše na jednu při. Opět požeň k roku do šesti neděl svědčenie póhona, ot toho dne, jež póhon dřéve byl svědčen. Když póhon budú svědčiti druhý, tehda kaž komorníkóm opět póhon druhý ztratiti. — Tehda třetí póhon, vše na jednu při. Opět požeň k roku do šesti neděl státi, jež póhon třetí svědčiti, ot toho dne, jež póhon druhý byl vysvědčen, aby nebylo mezi rokoma viece šesti neděl dále jedniem dnem. Cožby bylo dále, to póhon ztracen.

54. Když třetí póhon ztracen pospolu, tehda ta pře ztracena, že dá na to památné, že tu při ztratil; a z též pře tomu pôvodu nelze pohoniti. Proto póhon třetí když budú svědčiti, tehda kaž komorníkóm, ati provedú třetí póhon. Tehda bude z té pře tepruv sehnáno prvým póhonem; a ješče bude pohoniti vše z té pře dvakrát. (To bude pětkrát pohoneno, vše z jedné pře.)

55. Když spolu tři ztratie, že sě pohnaný jim otepří na vysvědčování nebo na otpovědi, že sé v jednej při třem póhonóm otepřel, že jsú třie póhoni naň ztraceni: tehda pohnaný viec té pře prázden, že dá památné, že jsú třie póhonové v tej při ztraceni, ač

A. IV. i ne spolu, nehda kdy ztraceni; nebo je v jednej při třikrát póhon ztracen.

56. Když dva póhony ztratíš v kterej při, třetieho póhona nelzě ztratiti; proto, aby nebyla ta pře ztracena.

57. Když kto chce koho ve dskách póhonem držeti v hradě, požeň jej z té pře, což trój póhon z jedné pře. Požeň prvý póhon do šesti neděl najdalšiemu roku, že nenie právo jedniem dnem dále šesti neděl k roku přihnati, póhona svědčiti. Když prvý póhon, tehda změt. Potom opět, vše z té pře, požeň druhý póhon k šesti nedělém ot vysvědčenie póhona prvého až do vysvědčenie póhona druhého, aby mezi rokoma šesti neděl neminulo jedniem dnem viece, jakž póhon svědčen. Když druhý póhon, tehda opět změt póhon. — Potom opět třetí póhon, vše z též pře. Ot vysvědčenie póhona druhého k roku požeň, jakžby do vysvědčenie roku póhona třetieho mezi rokoma přes šest neděl rok neminul; jedniem dnem viece ten póhon ztracen, i z desk tiem vypustí pohnaného.

58. Když póhon třetí svědčie, tehda proveď póhon. Když's ten póhon provedl, tehda jest proto prvým teprv sehnáno póhonem z té pře. Tehda požeň druhý póhon, i třetí, jako prvý póhon prošel; týmiž nedělmi i týmž činem sžeň, nezmatuje těch póhonóv. (To bude pět póhonov v tej při, a třidceti neděl bude minulo u póhoniech v tej při).

59. Když póhoni projdú tej při, tehda otveď sě ku pokludu, jakž najdále móžeš. Když to mine, tehda žaluj a zbav v kaple, neb změt na žalobě. Ale póvod vesda stávaj na rociech nebo poručník, ať pohnaný pomocné dává, ač sám práva nemóžeš obdržeti.

60. Když prvá pře sejde, tehda z druhé pře opět týž póvod požeň, z nehož trój póhon, nepropúštije šesti neděl ot toho dne, jež sě prvá pře dokonala, že je některému dáno za právo, nebo póvodu, nebo pohnanému. Jakžby mezi rokoma neprošlo šesti neděl do vysvědčenie prvého póhona z druhé pře: držiž póhony i vše právo týmiž činy i nedělemi, jako z prvé pře.

61. Když druhá pře sejde, že je již dáno za právo: tehda týž póvod opět požeň z třetie pře, z niež trój póhon, téhož, jehož drží ve dskách, ot toho dne, jež druhá pře konec vzala. Jakžby do vysvědčenie póhona prvého z třetí pře neprošlo šesti neděl mezi rokoma: držiž jej v tej při póhony i týmiž činy, jakož móžeš držeti u prvej při.

62. Když třetie pře přejde, že je již z nie dáno za právo: tehda již póvod vypustil z desk toho, jehož držal v póhoniech, že je již troje pře přešla neda-která; že nemóž viece držeti ijednoho u póhoniech, ledno do třetie pře.

63. Tehda, jehož u póhoniech drželi, ten již móž také pohoniti i v pohoniech držeti téhož, jenž jej dréve ve dskách držal,

takéž i týmiž činy, i takéž prodliti, jakož bylo prodleno, ač chce naň, proto že je již z desk vypuščen ot toho póvoda. A. IV.

64. Pakli jenž vypuščen z desk, proto že tři pře zdržal na sobě, a propustí šest neděl ot toho dne, ot nehož z desk vypuščen, nepohnav toho, jenž tě držal dřéve v póhonech: tehda již opět tě móž pohoniti, jenžto dřéve pohonil téhož, proto že jsa z desk vypuščen, i nepohonil až neděle prošly, že tě opět móž ve dskách držeti jako dřéve.

65. Když koho poženú, ano mezi rokoma šest neděl dále jedniem dnem: tehda ten požeň toho, jenž tě neprávě sehnal, proto že ty neděle propustil, a tady tě z desk vypustil; když šest neděl mine, tehda požeň.

66. Když který póvod pohoní nebo upomíná z kterého práva, nestana na rociech ani poručníci, ani sě nemocen klada, ani na tej potřebě byl jest, jiežby mu dali požiti: tady jest z desk pohnaný vypuščen, proto že sě vymaže z desk toho dne, jehož dne proti němu nestáli; i móž pohoniti toho, jenž jej z desk vypustil, ač chce sě naň utéci póhonem.

67. Když koho d r ž i e ve dskách v póhoniech, proto aby on jeho nepohonil, až-by léta dědinná minula: ale jehož držie ve dskách, ten rci: „Proto mě pohoní i ve dskách mě drží, abych jeho nepohonil z své dědiny, v niž mi sě jest uvázal, ažby dědinná léta prošla; a já chci jej sehnati z dědiny, aby léta neprošla; když mě vypustí z desk, tehda budu žalovati z dědiny, z niež budu pohonil."

68. Pakli chce odpoviedati ten, jehož držie ve dskách, proto aby jej spieše vypustil, na prvém póhoně rci: „Jáz chci otpoviedati, z nehož na mě žaluješ." — Póvod nemóž sě brániti, by naň nežaloval, když jest ten na súdě, jenž móž otsúditi; pakli tehda nenie toho, jenž móž otsúditi, tehda móže sě brániti.

69. Když chceš, by tě spieše z desk vypustil, vstup mu v otpověd tří pří; jakž tři pře projdú, tak tě musie z desk vypustiti.

70. Když kto chce, by jeho nepohonili, vlož ve dsky přieteli svému dědiny své, nebo svým dětem, že jim dáváš i sstupuješ, a ostav sobě málo dědiny k dědině, aby tebe tkáčetem nepohonili. — Ale kaž sě přieteli pohnati z té dědiny, jižtos jemu dal i ve dsky vložil, neda ze co; a ten jemuž dědina dána, ten na vysvědčování otpieraj, že pohnaný nejmá tu nic, že je tvá dědina, žeť ju dal, a v tom sě dokládaj desk, a veď ke dskám ludi, přiveď to, by to ležalo ve dskách, že je otepřel svědky právem, že mu je dal. — Tehda viec nemóž pohoniti toho, jenž dal ot sebe dědiny synóm neb přátelóm, proto že to leží ve dskách, že to zpraveno právem i otepřeno, že mu dány ty dědiny, ač by tu seděl i s ženú i vládl tiem zbožím, že móž utracovati toho zbožie ten, jehož sbožie, a to nevadí.

71. Pakli nesmieš otepřieti svědky, že ti je dáno: tehda jehož

A IV. pohonie, móž projíti póhon, že móž dáti na své právo památné nebo pomocné, že móž vzvésti, proto že vložil dědiny ve dsky, aby na ty dědiny nezvedli, a jsa sám těm dědinám hospodář; proto že neleží ve dskách otepřenie svědky, že pohnaný na tej dědině nic nejmá, ani smie jie právem otepřieti, by beze lsti dáno jemu bylo. — Pakli to ve dskách leží, že je právem otepřieno, že tu nejmá: tehda viec nemóž pohoniti toho jistého ottad. Pakli kdy poženú opět z té dědiny, tehda rci: „Pohonie mě ottad, ano zpraveno, že to dědina má nenie, v tom se dokládaji desk;“ viec nemóž jeho pohoniti.

72. Když kto chce u t é c i sě póhonem na koho, ač jest v hradě, lepšie právo komorníka prositi na póhon u komorníka; nenie-li toho, ale u sudieho; nenie-li toho, ale u komorničieho druha; pakli toho nenie, ale u toho, komuž poručeno komorníky rozdávati, že jiný nemóž rozdávati. — Tehda ktož napřed komorníka pojal u toho, jenž najlepšie právo jměl dáti: toho jest póhon napřed, ač toho dne póhon ve dsky vloží.

73. Pakliby pojem napřed komorníka, i nevložil póhonu ve dsky toho dne, ale sien nazajitřie, na nehož komorníka byl pojal: pojmiž naň komorníka u toho, jenž jmá moc komorníky rozdávati, a ve dsky jej inhed vlož; proto tvój póhon napřed jde, že pojem on komorníka včera, i nevložil jeho ve dsky. Proto tobě právo komorníka jmieti vedle desk, když rok na póhon vkládáš.

74. Když kto uteče sě na koho póhonem, prvé vloží jej ve dsky, a posléz komorníka pojal: ten je nemohl s právem ve dsky položiti, že komorníka nemohl s právem jmieti vedle desk, kdež póhon vkládal. — Ale ktož uteče sě na koho, prvé komorníka na póhon pojieti, a posléz ve dsky póhon vložil u toho, jenž jmá moc komorníka dáti: toho jest póhon napřed, že je mohl ve dsky póhon vložiti, že jměl komorníka vedle toho jmieti, kdež ve dsky rok póhonu vkládal, jakž (ač) i oba vše jednoho dne dala.

75. Lepšie právo jmá utek sě póhonem i ke dskám ten, jenž přijev sám k úřadu, i chce koho pohoniti. Proto ač nedožene, ale na tom móž popraveno býti, že jeho nedohnal, a sám ve dsky vkládal. — Ale přijede-li posel ot kterého, chtě sě utéci póhonem ot neho, nemóž sě s právem utéci, že je sám póvod nepřijel k úřadu, že nenie právo póhonu ve dsky klásti. Proto, ačby nedohnal, žeby nemohl úřad popravovati z nedohnánie, žeby přel, že je sám nebyl u desk.

76. Když koho u póhoniech držie, a chce pohnaný spieše z desk aby jej vypustili, tehda na prvém rocc pohnaný rci: „Já chci otpoviedati, jakoby mě všemi póhony sehnal.“ Póvod musí žalovati, ač jsú ti, ježto mohú súditi, že otpoviedač móž v tom voliti, že musí naň žalovati. — Pakli toho nenie, jenž jmá právo otsúditi: tehda pohnaný nemóž dobyti, by naň póvod žaloval bez své vóle,

kromě ač by sta oba svú dobrú volí chtěla sě súditi; to v niú stojí, že nemóž jeden druhého připuditi. A IV.

77. Ale póvod nemóž připuditi pohnaného, by mu otpoviedal bez své vóle, a ješče ho neschnav všemi póhony.

78. Kohož u póhoniech držie, ten kaž vezda znamenati každú přu, kteráž sejde.

79. Takéž i póhony, kteříž sejdú, kaž znamenati, že póhon naň ššel.

V. V rozličných nárociech které právo.

80. Z plena jeden póhon: právo k roku pohnati, když chce, k najbližšiemu, do čtyř neděl; což rok blíže jedniem dnem, to pře ta ztracena; jest-li rok dále čtyř neděl, že neprojde roku šesti neděl: a je s právem sehnáno z té pře. Pakli chce z té pře přihnati k najdalšiemu roku, to móž do šesti neděl; což by rok byl dále jedniem dnem šesti neděl, že nenie méně k roku čtyř neděl: a je s právem z té pře sehnáno. Právo voda. A. V.

81. Ze zlodějstva, což pomění, jeden póhon; též právo pohoniti jako z plena; právo voda.

82. Z lúpeže jeden póhon; týmž právem pohoniti jako z plena; právo voda.

83. Z lesa porubánie jeden póhon; jako z plena; právo voda.

84. Ze vzebránie úroków jeden póhon; takéž pohoniti jako z plena; právo voda.

85. Z jetie jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; právo voda.

86. Ze zlata jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; právo železo; nemóž pohoniti k maléinu úřadu.

87. Věchóv zavinutie, násilím požitie, jeden póhon.

88. Z ohně jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; o tu při právo železo.

89. Z výboje jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; právo železo.

90. Z žitie jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; právo sirotčie.

91. Z kázánie jeden póhon, pohoniti jako z plena; právo sirotčie.

92. Z přivedenie jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; právo sirotčie.

93. Z přijetie jeden póhon; právo sehnati jako z plena; právo sirotčie.

94. Ze zrady, cožkolivěk zradil, jeden póhon; právo sehnati jako z plena; právo sirotčie.

A. V. 95. Ze vzoránie dědiny jeden póhon; právo voda.

96. Z dluhu z kakéhož kolivěk, což méně lotem desieti hřiven, jeden póhon; právo svědky vésti.

97. Z ran modrých, z mála nebo ze mnoha, jeden póhon; jako z plena právo sehnati o tu při; právo póvodu přisieci, co jmá ran ot neho, jenž bit; viece práva nenie.

98. Z ran z otvořitých jeden póhon; právo jako z plena pohnati; právo: póvod přisez.

99. Z ran z siných jeden póhon; právo sehnati jako z plena; právo: póvod přisez.

100. Z ran z krvavých jeden póhon; právo sehnati jako z plena; právo: póvod přisez.

101. Z lovu, jež v ciziem loví, jeden póhon, že je zlodějstvo; právo: sehnati jako z plena.

102. Ze psa nehda z kakého i ze všelikakého jeden póhon, že to zlodějstvo; právo za přísahu vzieti na svú vieru; rci: „to beru na mú vieru i na mú duši; sem-li ten pes ukradl, bóh daj bych opsěl jako ten pes.“

103. Když pohoní ze svěřepic, to je trój póhon sehnati; právo železo.

104. Ze ščepóv uškozenie trój póhon; z toho právo železo.

105. Ze včel trój póhon; právo železo.

106. Z hlavy trój póhon.

107. Z chromoty trój póhon, právo železo.

108. Z očí vynětie trój póhon.

109. Z jazyka uřezánie trój póhon.

110. Z podávenie ženy trój póhon; právo otpřisieci sě samému sedmému, že nevinen.

111. Z děvojstva otjetie trój póhon.

112. Z unosby trój póhon.

113. Z hlavy trój póhon; právo s meči sědati.

114. Z přihlavného dobytka trój póhon; právo za kyje sědati.

115. Z otboje trój póhon (staré právo, ale nové jeden póhon).

116. Z dědiny uvázánie trój póhon, právo svědky.

117. V zástavy uvázánie trój póhon; právo svědky.

118. Z ssutie dědiny z přivuzenstva trój póhon; právo svědky.

119. Z vyplacenie dědin trój póhon; právo svědky.

120. Z sirotka přivuzného, chtě ho chovati, trój póhon; právo svědky.

121. Z purgretné dědiny trój póhon; právo svědky.

122. Z dědiny, otpierajúce paní věna, trój póhon: právo svědky. A. V.

123. Z dluha kakéhož kolivěk, což viece desieti hřiven jedniem grošem, trój póhon; právo svědky.

124. Z základa, což viece desieti hřiven jedniem grošem, trój póhon; právo svědky.

125. Z opravy dědiny trój póhon; právo svědky.

126. Z rozdiela trój póhon; právo svědky.

VI. Při póhoniech co právo.

127. Když (kto) chce póhon prvý najbližšiemu roku položiti, móž položiti do dvú nedělí. Což jest rok blíže dvú nedělí jedniem dnem méně: a je póhon ztracen. Ale což jest póhonu rok dále dvú nedělí, jakžby šest nedčl neminulo: a je s právem póhon prošel. — Pakli chce prvý póhon k najdalejšiemu roku, móž položiti do šesti neděl rok. Což jest rok šesti neděl jedniem dnem dále: a je póhon ztracen. Ale což jest póhonu rok blíže šesti neděl: jakžby méně dvú nedělí nebylo jedniem dnem dále, a je s právem póhon prošel. A. VI.

128. Když chce druhý i třetí póhon s právem dohnati, týmž činem, jako prvý póhon řečeno, tak sehnati.

129. Když pohonie z té pře, z niež troj póhon, právo proměniti v druhém nebo v třetiem póhoně komorníky hrazské, že nemóž jeden komorník hrazský všech tří póhonóv sehnati, že móž hrazský komorník dva póhony sehnati, a druhý hrazský komorník, jenž bude proměněn, ten sžeň póhon jeden.

130. Když sžene tři póhony z jedné pře dvěma komorníkoma hrazskýma nebo třmi, tehda je s právem sehnáno, že jest u póhoniech hrazský komorník proměnen, pravě sehnáno. Pakli vše tři póhony sženú, že projdú, jedniem komorníkem hrazským: tehda jest ta pře ztracena, protože komorník hrazský nepromčněn v druhém nebo v třetiem póhoně. Ale menšieho úřada komorníka, ač chce, netřeba proměňovati, že móž vše tři póhony jedniem komorníkem sehnati.

131. Když tři póhony v kterej při zmatú: ta pře jest ztracena, že sě tiem otepří v otpovědi, že nepravě sehnal.

132. Když kto koho jmá v póhoniech, že jej jmá dohnati, ot svědčenie póhona propustí-li šest neděl, že ho opět nevložil k roku póhona druhého nebo třetieho: a je tu při ztratil, z niež počal pohoniti, proto že jej z desk vypustil. Proto pak on jej pohoně po šesti nedělech, ač chce, vymaže sě z desk.

VII. Kterak měščenínu právo pohoniti zemènína.

A. VII. 133. Měščenín v hradě obú městú právo jmá pohnati, ač chce, z hospody; v hradě móž pohoniti z dluha bez lota z desieti hřiven; a z věčšie nemóž pohoniti z hospody, ani z jiného.

134. Pakliby pohnal blíže třetieho dne, tehda póhon ztracen; ale k dalšiemu roku móž pohnati, jakož jest v suché dni, nebo snem zapovědný, ale jinda nemóž pohnati.

135. Když pohoní z hospody měščenín, právo jedniem komorníkem hrazským pohnati, před polednem zastihnúti, i pohnati k najbližšiemu roku do třetieho dne. Pakli pohnal po poledni, tehda póhon ztracen.

136. Ale z jiného města měščenín takéž nemóž pohoniti, jako Pražský měščenín.

137. Když zapovědný snem zemský, tehda měščenín móž pohoniti každého zeměnína na každý ten snem; ale jinda nejmá práva pohoniti z hospody, jakž snem mine, ani u póhonu nejmá státi. Ale na každé suché dni takéž móž s právem pohnati z hospody, ač móž sehnati za časa, žeby zastal v suché dni, póhon svědče, že z hospody sehnal. Pakli snem minul, nebo suché dni, póhon svědče: ten póhon jest ztracen, že nepravě sehnal.

138. Když pohoní z hospody, právo pohnati z té hospody, ježto v niej stojí a koně rozsedlal. Když ottad sžene, z té hospody, potom požeň v oči, kdež jej potkáš, jehož si pohnal z jeho hospody; tehdy budeš pravě pohnal.

139. Pakli budeš pohnal z jiné hospody, než on koně rozsedlal, tu stoje hospodú: a je póhon ztracen, proto že jeho z hospody z jeho nepohnal za časa. Pakli sehnav z hospody pravě, a jeho v oči nepohnal: a je póhon ten ztracen.

B.

Tuto znamenaj o rozličném běhu řeči, o odpoviedání i o jiných kusiech.

140. Prvé co opoviedati které škody, i vse opověd.

Potom co kto jmá proč plniti.

Potom o stavování to vše, což potřeba.

Potom nač komorníka přivesti, než pohoní ze co; nebo v který čas s posly bývati na dědině, pohoniec sě oč kolivěk.

Potom jmajúce posly komorníky, co před nimi mluviti, pohoniec sé z nároka; vrátiece sě před úřad co řéci.

Potom kak se je s právem vdáno: vše právo o vdání, co před nimi řéci.

Potom o kobylém poli všeckno.

Potom o obci.

Potom o meziech.

Potom o vyňezdě všeckno.

Potom o letiech všeckno.

Potom o dědinách.

Potom kak dánie ukládati.

Potom co móž komu dáti, kdy dáti dědin, nebo co, nebo sstupek.

Potom o jetí koně nebo což kolivěk.

Potom o jetí svého člověka, nebo což kolivěk.

Potom vše obtvrzování i otvedení ot úřada.

Potom o svodu, jež zpravce koně neb což jiného kolivěk.

Potom o zpravcu dědin i všeho.

Potom aby postavil, jehož sě ručil, nebo o rukojemství všecko.

Potom o dědině k dědině zemským právem svědectvie.

Potom ke dskám svědectvie.

Potom na stav svědectvie.

Potom na purgretní dědinu svědectvie.

Potom do života svědectvie.

Potom s králem nebo s kralovú o dědinu svědectvie.

Potom s biskupem svědectvie.

Potom s kláštery, s mnichy i s jeptiškami svědectvie.

Potom s měščany svědectvie.

Potom, že pohnaný tu nic nejmá, ottadž póhon prošel.

Potom člověka jemše svědectvie.

Potom pro dluh všelikaký k každému, také ze všelikakých základóv, i vše což ludmi právo zpraviti.

Potom o zavržení svědka svědecstvie.

Potom z hlavy i z přihlavného dobytka pomocníky zpraviti sě, kaké přivesti.

Potom ženského podávenie kaké přivesti svědectvie.

Potom kak svědectvie vésti nebo pomocníky všech řečí, vin, i všech nárokóv zpraviti sě.

Potom kto móž svědkem býti čím, nebo ze co jich kak vésti; o jetiú svědka.

I. O opoviedání.

141. Opoviedati právo plen, výboj, lúpež, zlodějstvo, vzebránie úrokóv, oheň, i to vše, což právo voda i železo z toho. Opoviedati právo, že kázal škodu učiniti, že přijal, užil, zradil, i to vše, což právo ke čtyřem nedělém přihnati, a z té pře, z niež sé právo B. I

B. I. otpřisieci samému svú rukú. Opoviedati právo chromotu, i všelikaké ohavy, rány modré i krvavé i všelikaké. — Opoviedati právo z hlavy i z přihlavného dobytka. — Opoviedati právo sveřepice, včely, ščepy, a to vše, což jest nárok, trój póhon, právo voda i železo. — Opoviedati právo z podávenie ženy, z unosby, z děvojstva otjetie.

142. Tehda právo opoviedati škodu komorničiemu druhu a podsudku v hradě, proto, zdaliby kdy chtěl do hrada z toho pohoniti, aťby prošla opověd před tiem úřadem. Takéž opověz k menšiemu nebo u malého úřada škodu, proto, zdaťby sě událo k menšiemu pohoniti tomu, jenž jmá otpoviedati z toho.

143. Což opoviedá kto plen, nebo což právo voda nebo železo, nebo žitie, nebo což ke čtyřem nedělém právo přihnati, nebo z nehož budeš pohoniti: tehda to vše, což k úřadu opovieš, právo dáti, komuž opoviedáš, dva haléře opověďčieho, což za časa opoviedáš. Pakli druhému opoviedáš úředníku, ale také jemu právo dáti dva haléře opověďčieho. (Ale již berú groš opověďčiemu; to nenie právo.)

144. Pakli čas minul, že neopověděl, a potom opoviedá: tehda opověďčie, jakž móž milost na nich nalezti, ježto opověď jmajú, že na duši berú opověď.

145. Když sě otvedú na zemské právo v rok, tehda právo opovédce táhnúti, jako v úředě. Tehda právo ot úřada opověďčieho tázati staré právo (ale již opověďčie právo, jmieti za žalobu na rotě miesto úřada dva člověky, ježto vysvědčíta, kak jima známo, nebo kak jest to opověděl).

146. Právo opovědieti plen, nebo výboj, nebo což škody sě jmu stalo, ot toho dne, jakž sě škoda stala, do dvú nedělí; tak je s právem opovědieno. — Pakli mineta dvě neděli, jakž sě škoda stala, a potom opoviedá tu škodu: tak již ne s právem opovědieno.

147. Když úředníka nového usadie, jemuž právo škodu opoviedati: tehda právo jemu opovědieti tu škodu, již dřevniemu úředníku opoviedal, jež sě mu byla stala za dřevnieho úředníka. Ot prvých suchých dní, jakž je usazen, opověz mezi suchými dni, donižby druhé suché dni neminuly; a je pravě opověděl. Pakliby minuly druhé suché dni, jakž (sě) nový úředník uvázal, a potom mu opovie tu škodu, což sě mu byla za dřevnieho úředníka stala, jemuž byl opoviedal: ale již ne s právem opoviedáno, že je již čas minul. — Proto když vztěžie: „opoviedáno-li jest?“ a úředník vysvědčí, že die: „s právem opoviedá(no),“ tehda otpoviedati s právem žalobě. Pakli die: „neopoviedáno za časa,“ neb jakž jměl s právem: a je žaloba ztracena, že ne právo otpoviedati.

148. Plen, výboj i vše, což právo opoviedati, to móž opoviedati poslem svú škodu, ač chce, neb sám ten, jemuž sě stala škoda. Ale z děvojstva otjetí, nebo z ženy podávenie, toho nemóž opoviedati poslem, ledno žena sama opověz svú hanbu.

149. Když kto opoviedá plen, nebo výboj, nebo což právo šlo, že je ztratil: tehda právo řeci: „učiněna mi škoda.“ — „Pověz, kterým nárokem? na kterej dědině? který den učiněna? pod kterým svátkem opoviediena?“ Nebo řeci: „opoviedá pán mój svú škodu; račiž pomnieti; vzšeptá-li sě, kto sú mu učinili, chce rád na nich dobývati právem.“ B. I.

150. Pakli opověděl jmenem, kto mu škodu učinil, ano ješče čas jistině vyníti: s právem mohl staven býti, že jeho obúzie zlodějem; a poslati k tomu, chce-li sě zpraviti obúzstva. Chtěl-liby sě zpraviti obúzstva opoviedač, musil-by sě súditi o šíju, že tak nemúdře opoviedal.

151. Když opoviedá která z podávenie, právo jie opovědieti jmajíc krvavý šlojéř nebo rúchu na svej hlavě, a úplet jeden rozpletši i rozmetavši prameny i řeci: „Opoviedaju, že jsem podávena.“

II. O plnění.

152. Když kto komu slíbí co naplniti dřéve, a potom jemu mýlí naplniti, posléz i nechce naplniti: ten, jenž dřéve slíbil naplniti, jmá plniti, a potom druhý jmá jemu také plniti, kdyžby jemu tak co slíbil. Ale ten, jenž dřéve slíbil, ten naplně dřéve, potom jmáš teprv upomínati, ať také naplní, což slíbil, jenž napřed v slibě vězal. B. II.

153. Ktož sě zná v rukojemství, a tiem sě brání, nechtě plniti, a řka: „jal si toho, i obrals což jměl, jehož sem sě ručil v ty časy, když mě jměl vypraviti, a tos učinil na mú škodu“: tehda právo, vypravě sě, nebo naplně rukojemstvo proto napřed; a potom mluvi nebo upomínaj, ač jmáš ze co' on-li, nebo byl jal.

III. O stavování.

154. Měščené nejmajú práva staviti pro dluh pána, ani jeho ludí, v jinej hospodě, ne' v svém domu; proto, kdaž mu směl věřiti, tehdy jedno dobývaj jeho viec právem. Ale v svém domu hostě svého móž staviti v tom, což protrávil, jehož mu nevěřil; proto, zdaby host protrávě, i chtěl preč vyníti bez hospodářovy vóle. Pakli mu věří v svém domu, viec nelze staviti v němž věřil. B. III.

155. Hospodář svého hosti v svém domu móž základ staviti ve stě hřiven, nebo v čemž chce, ve stravě: ale za kúpiu, nebo zač za jiné, móž staviti v svém domu bez lota pod pěti hřiven; viec nemóž sám. Když hospodář v svém domu hosti základ staví za stravu: tehda právo v hospodářově ruce vypřisieci, co dlužen; takéž za kúpiu. Hospodář když staví za stravu hosti ne v svém domu, kdež kolivěk: nemóž ho staviti v věčší, ledno pod pěti hřiven. Ale právo u hostě ruce, otpřisjeci sě samému, že ne dlužen.

B. III. 156. Vládyky nemóž staviti na tržišči kromě domu, dóňudž nesede, ale nedědinného móž staviti na tržišči. Pakli zabie, bráně sě: ale prázden hospodáře.

157. Tkáče, když právo ztratí nestáním, tehda móž jej staviti, ktož jej přemóž kolivěk, tak v městě, jako na cestě, nebo všady. Ale poslati po komorníka póvodu k tomu úřadu, kdež naň právo ustál, i dáti tkáče jemu, aby komorník jej s ním přivedl k úřadu, kdež naň právo ustál.

IV. O vzetí komorníka na ohlédánie.

B IV 158. Přivesti komorníka právo na škodu, když sě škoda stane, výboj, plen, oheň i vše nároky, což je právo voda i železo. — Takéž právo komorníka přivoditi ke všem ranám.

159. Když prosíta poslóv před otpovědí na ukázánie škody nebo dědiny: tehda právo póvodu jako pohnanému nebo poručnikóm bývati toho dne na dědině, jakž ve dskách vložen, jenž ot úřada dán, vezdy do poledne, a s tiem každý svým komorníkem, jenž který póvodu jeho leží ve dskách, že mu dán s ním na dědině býti; nebo takéž otpoviedači s svým komorníkem býti, jako póvodu, vzdy do poledne. Ale s jiným komorníkem proměniec nelze býti, ledno jenž ve dskách leží.

160. Pakliby póvod nebo pohnaný nebo poručníci nebyl který toho dne do poledne na dědině, jakž rok ve dskách: ten své právo ztratil. Takéž ač-by čí komorník nebyl za časa, jakoby sám (súpeř) nebyl; proč svého komorníka nepřivedl s sobú.

161. Póvod nebo jeho poručník s svým komorníkem jmá napřed ukázati, kde sě mu škoda stala, nebo oč sě přie. Tehda když napřed ukáže, potom pohnaný pověz, co chce.

162. Pakliby otpoviedač s svými přátely chtěl co mluviti s póvodem, aby neukázal, ažby poledne bylo nebo minulo: toho sě póvod střez; vezdy ukaž do poledne. Takéž otpoviedač střez sě, zda-by póvod, ukáže do poledne, i chtěl s otpoviedačem co mluviti, ažby poledne bylo nebo minulo, zda-by za tiem neotpověděl nic proti jeho ukázání.

163. Jenž nesmie pro súpeře nebo pro je(ho) moc s posly na dědinu dojíti: tehda pošli svého komorníka, ať dá bezpečenstvo před sobú i před svú mociú přímiřie, jakž beze všie překazy tvého života. Pakli nedá, že die: „nejmám s ním ijedné nepřiezni,“ a nedie: „dávám všecko přímiřie životu beze všie zlé lsti, jakž potřebie“: tehda komorník, jenž slán, osvědčí to komorníku jeho, jenž je s jeho strany, kak mu otpověděl, a proto na dědině nebyl. Tehda když vysvědčíta před úřadem, že nedal přímiřie, tehda ztratil právo. že ho nerodil ubezpečiti života, že jej othrozil ot práva.

164. Z hlavy komorníka právo přivesti a krvavé rúcho ukázati. B. IV.
Pakli nemóž k hlavě přivesti komorníka, ale opověz že zabit i ukraden; ale k kostem nebo na rov komorníka přivesti.

V. Co mluviti před komorníky na ohlédaní.

165. Když z žitie žalujú, před otpověďiú móž poslóv prositi, B. V.
z které-by dědiny, nebo dvora, nebo z kterého miesta by škodu přijal.

166. Póvod řekl poslóm: „Slyšta komorníky, že mi sě je škoda stala od Mikše z Dolan plenem nebo výbojem nebo tiemto nárokem, z niež škody sem jej pohonil ku Pražskému úřadu na mej zástavnej dědině.“ Tehda pohnaný k tomu otpověděl a řka: „Jeho je zástava, a mé jest dědictvo; což sem učinil, to sem učinil na mém dědictví, což mimo jeho zástavu zbývá mého úroka na tej dědině, nebo mého práva.“

167. Když posli před úřadem vyznali takéž: tehda póvod řekl: „Vztiež kmety, s právem-li mi bóh pomohl, že otpověděl: na svém dědictviú učinil, a za mú zástavu nic neotpověděl, jež sě mi škoda stala.“ (Kmetie nalezli.) A nebo rci: „a které právo jměl učiniti, znaje zástavu, a ode mne jie ješče nevyplativ?“

168. Když sě pohoniec ze škody, by na dědině učinil, a pojme posly aby pokázal, kde sě škoda stala, a když sě oba súpeře budeta držeti dědiny té, na nižto ukazuje, by sě škoda stala, a řka: „to je dědina má; ač sem co, nebo což sem učinil, to sem učinil na svej dědině, že to dědina má takáto“: tehda když sě oba vdáta, tehda sě právem oba dědiny držita na tej dědině, jež sě vdala; tehda pohnaný ze škody nebude otpoviedati, že sě dědiny drží.

169. Ale póvod pohoň z dědiny, ač chce škodu obdržeti, z niež dřéve pohonil. Tehda když póvod dědinu obdrží na tom, jehož ze škody pohonil: tehda bude škodu obdržal, z niež byl dřéve pohonil, proto beze všeho práva, že i z dědiny i ze škody pohoneno. Pakli póvod z dědiny nepohonil, nebo propřel: tehda je pohnaný škody té prázden i beze všeho práva té pře prázden.

170. Pakli sě oba držita dědiny před posly, že oba vzývata svú dědinu, a nevdáta sě na tej dědině: tehda právo o dědinu beze všeho póhonu svědky vésti, jakoby z dědiny sehnal, jakž posly povieta, kak sobě dědinu vzývata; o tu řeč nebo na tu řeč právo svědky vésti, jež sta sě oba nevdala.

171. A když póvod dědinu obdrží beze všeho póhonu: tehda teprv póvod žaluj z té škody, z niež byl dřéve pohonil nebo poslóm ukazoval; proto že je dědinu obdržal nepohoniv. Pakli otpoviedač dědinu obdrží bez póhonu: tehda je té pře prázden ze škody, z niež byl dřéve pohonen.

VI. O vdání.

B. VI. 172. Když sta pojala posly na ohledánie, kde sě mu škoda stala, z niež pohoní: když sě vzepříta, móž jeden vdáti druhého, pakli druhý proti tomu nevdá svého súpeře.

173. Když jmáta súpeře s posly na dědině býti ukázánie škody, z niež pohonita: jest-li póvod křiv, tehda jeď po svój dědině po mezi, ač leží tvé pole podle toho pole, na nemž škodu nebo pole ukazuješ; proto, zda tě vdá, že tě bude na tvém vdal, o nežto sě s tobú pří; takéž otpoviedači právo.

174. Vdánie prvé tři sta haléřóv; druhé šest set haléřóv; třetie devat set haléřóv; vdánie v ohřeb to je, což na nem a pod ním, málo nebo vele, nebo mnoho nebo málo; to jde vše na úřad.

175. Pakli řekl: „dávaju jej v ohřeb i šíju,“ bezpravně vdal; proto při ztratil, že život vdal.

176. Ktož vdá prvé vdánie viece než právo, ten při ztratil.

177. Když posli na dědině na dvoře, móž vdáti póvod prvé v tři sta; tehda opět póvod na prvém poli móž vdáti v šest set; takéž na druhém poli v devat set; takéž na třetiem poli móž vdáti v ohřeb.

178. Kohož vladie več, s právem nebo bez práva, to je s právem na úřad vdánie. Vdánie zpravte napřed, jakož komorníci vyznajú, že sta sě vdala.

179. Kohož vdadie oŕúc, nebo pasúc, nebo plot družiec, nebo jedúc kdežkolivěk: jakž jej kolivěk vdadie, když je bez póhonné řeči, že sta súpeře neprosila poslóv, jmá sě u komorníka vyručiti v to, jemuž vdán, v tom v némž vdán, ač chce ten, jenž vdán. — Pakli nechce sě vyručiti, že jmá zlý základ na sobě, v němž vdán, nebo nemóž, že mu nevěřie: ale daj základ ten, v němž vdán. Pakli základu nedáš, ani sě vyručíš: tehda odbyls právo.

180. Ale což před otpovědí posly pojmú a vdadie sě, v tom vdání netřeba základa bráti ani zarukovati, proto že sě musie k úřadu vrátiti, a dřéve vdánie zpraviti, než jim které právo naleznú.

181. Ale na komorníka když vdadie k úřadu koho, poručníka-li nebo súpeře, z toho a na toho komorníka, jemuž vdán v čem, vejde v dobrém nebo ve zlém; má u neho nebo s něho vzieti až do hac; nedá-li, ale otbyl. Takéž, na čemžby vjel. (Proto ktož má s posly býti na dědině, vzvlec na sě což najhoršieho móžeš, a pěš jdi.)

182. Sveřepice nemóž vdáti, kteráž na sobě znamenie jmá na spase, proto že chodí s znamením kobylím polem. Ale pohoň ze škody, coť vadí ot sveřepic. Pakli která sveřepice chodí bez znamenie: ač jmá i kobylé pole, a ji móž vdáti na svej dědině, že chodí jako orné klise; takéž podkovaná sveřepice, jako orné klise. Kdež sveřepice majú na obci obory, ty kobyly móž vdáti, že

kobylého pole nejmajú. Sveřepice ot svatého Havla mohú choditi B. VI.
kdež chtie po oseních, kakž najdále nebo najblíže, bez pastvy; do svatého Juřie nemóž jich vdáti. Ale ot svatého Juřie do svatého Havla právo sveřepice pásti pastevci nebo kobylníku, že nemohú choditi kudyž chtiec, že móž s právem brániti, že móž na škodě vdáti.

183. Staré právo, když pluh vdán, an oře na jeho dědině, prvé vdán i druhé, netbá-li toho, proto nepojat pluh ani sveden; a když třetie vdán, tehda jeď před úřad, a řka: „bezpravně vdal, prošu práva."

184. Tehda ktož dědinu propří, o nižto sú sě vdávali, ten vdánie k úřadu zprav, že na nem ostalo vdávanie. (Ale již nové právo: jakž vdadie, tak inhed vdánie zpraviti, když komorník rok dá; ale pohoň z té škody toho, ktož tě bezpravně vdal.)

185. Takéž móž vdáti na cestě na bezpravnej, nebo u pastvě na svém, i nezapoviedav komorníky ani trhy.

186. Kdyžby kto na ciziem plot postavil, móž komorníkem vdáti plot. Když vdán prvý kól, tři sta haléřóv, a druhý minúti bez vdánie; a opět kól podle, tři sta; vše tak pořád vdávati, každý kól po třem stom, a vždy jeden kól minovati. Přídruhy vše pořád neminujíc ižádné, vdáti móž ot každé přídruhy po šesti set haléřóv. Veřeje po devieti stech haléřóv móž vdáti.

187. Když kto jede neb jde bezpravnú cestú, nebo loví, nebo pase, nebo činí cožkolivěk na mém, bez mé vóle: móž jej vdáti komorníkem k malému úřadu nebo k věčšiemu.

188. Ale súsěda, s nímž je nebo jsi v jednej vsi, toho nejmáš práva na planej dědině vdáti, ledno na škodě móž vdáti, že měte obilé.

189. Přiece sě o dědinu, když se oba súpeře dědiny držíta: tehda nemóž sě vdáti k malému úřadu, proto že sě nelzě o dědinu súditi před menším úřadem.

190. Když pohnaný za otpověď dědiny řekl „proši poslóv": když s posly byli na dědině, tehda póvod řekl: „v tyto dvory pokazuji," a byv na dědině, (řekl): „tito dvorové s tú dědinú, což k těm dvoróm slušie, pro něž sem pohonil, to je dědina má poslúpná po mém otci Petrovi z Boru někda řečeném, an mi sě uvázal." Tehda pohnaný proti tomu řekl: „a já té dědiny sobě nedědi, ale drži ji k zástavě ve stě hřiven ot Oldřicha z Pacova." Když posli takéž vyznali, tehda póvod chtěl tiem zjiskati: „zvěztež, že pověděl, jmaje k zástavě, a nepraví, by jměl opravcu." Tehda to mu nalezli, že mu nebylo potřebno opravec jmenovati před posly, že je jedno věděti, za kterú dědinu kak otpovědieti, kak mu jest která dědina přišla, z niež pohoní, že móž jmieti rozličné dědiny; proto posly vydávajú.

191. Když u póhoně stojéc, pojmeta posly: tehda póvod ukaž to, z nehož žaloval, ano vzdy vzejdi na každý dvór, o něž sě příš;

B. VI takéž na dědinu vzejdi, jež jest po těch dvořiech, z niež pohoníš svým komorníkem, a ukaž z této dědiny, jež k těm dvoróm slušie.

192. Ktož na dědině s posly jmá býti, ten jmá vzjíti na tři pole, ukazuje, že je to jeho dědina. Tehda je již všu ukázal, jakoby na každém poli byl, z niež dědiny pohoní; že nemóž vše škody ukázati. Pakliby póvod byl méně tří polí, tehda je neukázal dědiny, že je nebyl jakž právo; proto bude ot dědiny pustil. Ale vyňmeta-li aby nevzchodila na tři pole, nebo nač kolivěk, ledno na jednom miestě, kdež stojéce kolivěk, kak jmá kto k čemu právo, na každém stála svým právem: tehda proto nic neztratila, ledno příde na svú přu.

193. Na obci stoje ktož ukáže cokolivěk, ten to propustil, že nestál na tom, o něž sě přítа, že to ztratil, ktož to učinil, že nevstúpil v to, o něž posly vzala, že bezpravně ukazoval, že s právem nedovedl.

194. Když dvory ukáže, a dědiny nic, a z obého žalováno: tehda je dědinu propřel; ale o dvory sě suďte, že sú s právem ukázáni. Pakli na dědině stál, že byl jakž právo, tehda je vzchodil, a v dvořiech nebyl, jedno jinde stoje ukazoval: tehda dvory propřel, proto že ho nejmá práva vdávati, ledno na tom, o němž posly pojeli. Ale o dědinu sě právo jmají súditi, že sta sě směla držeti, že sta sě mohla vdávati, a toho sě s právem držala.

VII. Znamenáno o kobylém poli.

B. VII 195. Ktož kúpí kobylé pole, právo jmá dědinných let za opravec nepropustiti, proto, zdaliby mu bránili kobylého pole, aby mu zpravce zpravili. Pakliby sě zameškal, že za opravec propustí, a potom pustí kobyly: ač je i vzdy bylo kobylé pole, ale potom musí sobě sám zpravovati; proto kobylého pole neztratí.

196. Pakliby dřéve nebylo kobylé pole, a kobyly (již tu) chodily dědinná léta, a ty kúpil s kobylím polem: již je prodržal kobylé pole; tehda proč nebránil za opravec.

197. Ktož kúpí kobylé pole, a ve dsky vloží to: tehda dobuď hrazského komorníka, ati vysvědčí před úřadem, že tě ot úřada pojem, i zapoviedal na třech trziech okolniech toho sbožie, že to kúpil s kobylím polem; jmá-li kto co proti tomu mluviti, tehdy toho do let brani; on pro chudobu nemóž kobyl po kobylém poli pustiti, a proto trhy zapoviedá, a k tomu ve dsky vloží. Tehda proto kobylé pole bude jmieti, že je okolní súšěd nebránil za času a za opravec kobylého pole, i za let, a v tom sě dokládá desk zemských, že je léta vydržal tři nebo dědinná.

VIII. Znamenáno o obci.

198. Obce ne právo měřiti podle dědiny v kúpi, ač viece sú- B. VIII.
sědóv jmá, než ten, jenž prodal; proto že súsěd má též právo, a móže obrániti rozoránie.

199. Pakli jednoho samého jest obec, a nikto tu dědiny nejmá: ten móže z nie učiniti, což chce, že mu nenie kto proč bráně.

200. Ale když prodá dědinu, obce nejmá právo měřiti, proto že to zvóle, a kúpil se vší zvolí.

IX. O meziech. B. IX—XXXII.
X. O vyňezdě všeckno.
XI. O létiech všeckno.
XII. O dědinách.
XIII. Kak dánie ukládati.
XIV. Co móž komu dáti, kdy dáti dědiny, neb co, nebo sstupek.
XV. O jetí koně, nebo což kolivěk.
XVI. O jetí svého člověka, nebo což kolivěk.
XVII. Vše obtvrzování i otvedení ot úřada.
XVIII. O svodu, jež zpravce koně neb což jiného kolivěk.
XIX. O zpravcu dědin, i všeho.
XX. Aby postavil jehož sě ručil, nebo o rukojemství všecko.
XXI. O dědině k dědin zemským právem svědectvie.
XXII. Ke dskám svědectvie.
XXIII. Na s'av svědectvie.
XXIV. Na purgretní dědinu svědectvie.
XXV. Do života svědectvie.
XXVI. S králem nebo s kralovú o dědinu svědectvie.
XXVII. S biskupem svědectvie.
XXVIII. S kláštery, s mnichy i s jeptiškami svědectvie.
XXIX. S měščany svědectvie.
XXX. Že pohnaný tu nic nejmá, ottadž póhon prošel.
XXXI. Člověka jemše svědectvie.
XXXII. Pro dluh všelikaký k každému; také ze všelikakých základóv, i vše což ludmi právo zpraviti.

(Z n a m e n á n o p o o d p o v ě d e c h c o p r á v o z e c o.)

201. Když otžalujú z dluha, an otpovie, že sě pozná v něčem, B. XXXII.
a za ostatek práva prosí: tehda v němž sě poznal, to polož před křížem tehda, když rok uložen bude přísezc, dřéve než budeš přisahati. Pakli nepoloží, ale za ostatek nelze práva činiti, jedno proto všiu při ztratil, z niež pohnán byl.

B. XXXII. 202. Když otpovie, že jest jemu složil, tehda při ztratil, že ve při nebyl na jeho škodě. Pakli die: „po dskách zpravil sem sě proto,“ ztratil; a když to dskami ukáže, že sě zpravil, tehdy obdrží.

(Znamenáno, komu sě kak z které řeči zpravovati nebo postihati, nebo co právo.)

203. Když král žaluje na koho, že mu lovišče opustil, neb na zeměnína, nebo na pána: tehda král postihni svědky svými, dědici, služebníky, jakž právo z většieho dluhu. Také brání-li sě proti tomu ludmi, tehda veď svědky, jako z dluhu.

204. (O měščeniech v zemském právě svědky.) Měščenín, když koho viní z dluha, že přijal na sě za koho zeměnín, že vstúpil platiti základa: měščenín proti každému též právo vedi, jako zeměnín z dědin (dluhóv?) ze všelikakých, z nichž koho viní, nebo kto jej.

205. Takéž právo veď, jako zemené právo jmajú vésti: že na škodu vzal pro dluh, že kázal vzieti ten, jemuž vinu dává. Tehda když otpoviedá proti měščenínu, že nekázal jemu vzieti: právo sirotčie, aby sě otpřisáhl, že nekázal vzieti. Pakli otpovie, že die: „nevěři tomu, by toliko škody vzal“: tehda měščenín popřisez sám svú rukú, co vzal škody. Ale otpověděl(liby): „nejmóš viece škody, ledno sto hřiven“: tehda otpřisieže sě ten, jemuž vinu dávajú, sám svú rukú.

206. Měščenín, když viní z dluhu za kúpiu, nebo za stravu, že jemu samému věřil, zač kolivěk dlužen, že u neho vzal nebo bral cožkolivěk: právo sirotčie. Také za rukojemstvie, že k měščenínu ručil za koho, právo sirotčie.

207. Měščenín základa též právo jmá, jako zeměnín, že vstúpil. Měščenín z dluhu, též právo jmá, jako zeměnín. Měščenín z nárokóv, jako zeměnín.

208. Man, v Čechách sedě, též právo jmá sě otpřisieci, jako zeměnín, zemským právem.

209. Když opovie před otpověďiú zpravce N. odtudto; „toho jsem jměl tej dědině zpravcu, ten mi jest umřel, proto muši sám sobě zpraviti“: tehda proti tomu die-li: „nebyl to zpravce,“ nebo: „nevěři tomu“: ale právo o zpravci jako z dluhu.

210. Když žalujú na paniu z nároka, ana ve vdovství jest: tehda před otpověďiú zvie, kdy sě stalo; otpovie-li: „dřéve (než) za muž sem nešena, to sě stalo,“ právo ludmi dolíčiti, že je dřéve toho času za muž šla, těmi svědky, jakž na penieze.

211. Když sirotek otpoviedá za otcóv dluh, že die: „ani vědě, ani mi přikázal platiti“: tehda jemuž vinu dávajú, ten otpřisieže sě sám svú rukú. Z toho viece práva nenie, to je sirotčie právo.

212. Když kto na koho vzmluví rovně na rovni, že jest krá-

lovi nevěrný, že jsa s ním, i byl v boji, nebo jeho ludé jeho ká- B. XXXII.
zaniem, na královu škodu, a chce životem líčiti: tehda proti tomu otpověď: „nevinen jsem, a chci sě zpraviti, jakž mi kmeté naleznú.“

213. Komuž vinu dávajú, by za přiměřiem škodu učinil, právo sě otpřisieci sirotčiem právem Takéž, by koho zabil za míru (vierú), též právo. Ježto jeho panoše za přímiřím učinil: tehda právo panošu postaviti, ať sě zpraví, což jej vinie, by učinil; právo sirotčie. Pakliby přel, že jeho panoše nenie dřéve přímiřie, pán pokaž sirotčím právem. Takéž die-li, že jeho nebral u přimiřie, též právo.

214. Jindřich ze Bečvář mluvil nebo pravil jemu, že jeho Jan z Dobročic chtěl Mikše ze Lhoty zabiti, nebo toto učiniti, toho chce životem dolíčiti: tehda když otpovie: „nemluvil sem,“ nebo: „nepravil sem, a chci sě toho zpraviti právem“: ale právo. otpřisieci sě sirotčím právem, že toho nenie.

215. Když kto slíbí rukojmě své vypraviti, v němž je zastavil, a pro chudobu nemóž, že jmá ledno dědinu, a statka nejmá: tehda přisez, že jiného nejmá jimžby je vypravil, ledno což jim postupuje; a oni učiňte nad tiem což jim lubo. nebo držte k zástavě, nebo k dědině, prodajte za svój dluh, což jsú zaň ostali dlužni, a tudy svú vieru vypravuje. Dvorské tehda právo, přisieci samému svú rukú.

216. Když rovně na rovni vzmluví, by mu co učinil za vierú, nebo komu (jinému): tehda právo podle otpovědi; nebo nelze ijedné nevěry ničímž postihnúti ludmi na dobře schovalého člověka, ni pro hospodu, což k sědání neslušie. Ledno jenž sě praví nevinen, ten sě otpřisez sám svú rukú, to je sirotčím právem, jakž sě v otpovědi zpravuje; nebo nelze ijednomu ničiež cti zbaviti přísahami. Ale ten, jemuž jde na jeho čest, ten jmá lepšie právo brániti právem sirotčím své cti za všelikakú vinu, což neslušie k sědání.

217. Prvá nevěra, s hospodú svú léhati; druhá nevěra, chtěl hospodu zabiti; třetie nevěra, jež hospodu zradí na bezživotie.

218. Když otpovie po dskách, že je psance zabil neb zahubil: tehda sě právo doložiti popravce toho kraje, ktož jej jmá na svých listech. Pakli popravce umřel: tehda nemóž své viny na ijednoho přivesti ijedniem právem, proto že jemu jde samému na šiju, když otpovie před otpovědiú: „jestli mi s právem které právo jmieti s ním, an sě zná, že tiem vinen, nebo obúzen, nebo psán, nebo v tom nalezen: móže-li na mě svú vinu přivesti kterým právem?“

219. Ze psa když žaluje, že ukradl strážu, schovav sbožie: nenie právo přisahati, ale vzieti na svú vieru, že nevinen, jakž otpověděl. (Když kto žaluje že mu kto ukradl stráži vzchovaného na svém sboží, nenie právo přisahati, ale vzieti na svú vieru, že nevinen jakž pověděl.)

220. Když žalujú, že mu dal kurvy syn: na to ludi vésti právo, jimiž to postihne. Pakli sě bránil pravějšími svědky, tehda

B. XXXII. právo z toho. Ale znal-liby to otpoviedač, že řekl, a chce toho dolíčiti, že je kurvy syn: tehda pohnaný právo jmá vésti devět svědkóv na prvé lože, kde je jeho mátě ležela s nepravým mužem; tolikéž vedi na též na druhé lože; takéž veď na třetie lože třetí devět svědkóv, že je ležala mátě jeho s nepravým mužem. Také móž syn brániti mateře, že ta nenie, svědky svými. (To je nové právo; ale staré právo bylo, že na prvé lože vésti devět svědkóv, (a to) ukázati; tehda na druhé lože osminádste; tehda na třetie lože sedmimezidcietma svědkóv.)

221. Když žaluje z dědin, a po žalobě prosí práva, že jmá zprave: a proto ludí nevedí.

222. Biskup právo jmá též z dědin nebo z dluhóv, jako zeměnín.

223. Kanovníku z dědin též právo, jako zeměnínu; takéž z dluhóv.

224. Opatu též právo z dědin, jako zemenínu: ale z dluhóv opat sám zprav sě sirotčiem právem na čtení, jakž rotu vydadie, leč za dřevnieho opata dlužen klášter nebo za neho. — (Ale dřéve bylo právo opatu za klášterský dluh dváky pravú rukú na svých prsiech položiti, i vzieti na svój zákon, jakž rota vydaná.)

225. Abbatyši též právo z dluhóv, jako opatu; takéž z dědin.

226. Když nevěří úřad, by jeho dobytek byl, jenž praví: „zajeli ste mi pro mého súsěda nevinné“: tehda vypřisez na kříži sirotčím právem, že jeho jest, což pokázal nebo vyručil, a ničíž jiný.

227. Když žaluje z žitie s póvody, a otpoviedač před otpovědí neobránil: tehda též právo, jako z plena. Pakli brání před otpovědí, že die: „s právem-li mi otpoviedati, když s póvody na mě z toho žaluje?“ tehda póvodi sešli, a právo sirotcie, jakoby řekl: práva proši.

228. Když žalujú, že mu sě škoda stala na miernej cestě, an příjem, i žive: tehda otpověď, že je popravcí v ty časy byl, jako i dnes; což jest otjal, to mu je vše vrátil, a jinak je nevinen. Tehda právo postaviti svého tovařiše své popravy v kaple za časa. Vezmětaž oba popravce na své kmetstvo, jakž rotu vydadie, že vše vrátil. Ale doniž neprojdú, dotud vezdy beřta na své kmetstvo, dváky zdvihnúce bez kříže, že nelze ztratiti přísahy proto. — Pakli nepostaví druhého k sobě popravce, svého tovařiše, ale sám vezmi na své kmetstvo, do třetice sě opravuje, nebo na kříži zpravuj sě; doniudž neprojdeš, dotuď sě zpravuj.

229. Když póvod žaluje (o kóň neb) cožkolivěk, že je vzchoval na svém hnoji i živo i mrtvo: tehda právo postihnúti póvodu svědky, jakž draho zceněno; právo, jako z dluhu, na kříži. Pakli proti tej žalobě otpověď taká, že die: „ten kóň, nebo cožkolivěk, jehož sě Mikeš z Unhošče u mne jal, ten sě je rodil na mém hnoji i živ

i mrtev, na to jmám pravějšie ludi": tehda právo o to hřebi, čím XXXII.
sě svědkóm právo dostane: ale voda neslušie. Pakli otpovie, že die: „tento kóň, jehož sě Mikeš z Unhošče jal, ten mi je takto přišel", a nevěří-li, by sě u něho urodil: tehda právo na póvodových svědciech ledno. Pakli póvod žaloval, že jeho nevzchoval na svém hnoji, ledno že mu jinak přišel, ale pohnaný brání, že jej vzchoval mrtva i živa na svém hnoji: tehda právo na otpoviedačových svědciech.

230. Když póvod žaluje, že kóň nebo cožkolivěk kúpil, nebo kak mu jest přišel, pověděl; ale otpovie-li, že die: „nevěři tomu, by byl tvój": tehda právo póvodu vypřisieci, jehož sě jal, samému svú rukú na kříži, a póvodovi svědci sešli; viece práva nenie.

231. Když póvod žaluje, jehož sě jal, koliko let jměl dřéve, než jej ztratil: otpovie-li že je méně let jměl, než póvod pověděl: tehda právo na póvodových svědciech ostalo, že převýšil léta póvod, u nehož sě jato, nebo vypierajú to; svědci sešli, že ponížil let. — Pakliby otpierač převýšil póvodovi, by viece let jměl, než póvod jměl, doniž neztratil: tehda hřebi mezi svědky o léta. Tehda právo úřadu vyznati samĕmi sobú, nebo listem, že je to, jehož sě jeli, že sě jemu bylo s právem dostalo, a ot nich dále nebo jemu podáno; a to berú na svú duši i na vieru. Pakli toho svědectvie nepřinesl nebo nepřivedl: tehda je, ktož sě doložil úřada, ten bude ztratil bez přísah.

232. Ježto sě popravce doloží, tomu vyznati samiem sobú nebo listem svým, že to béře na své kmetstvo, že mu sè je s právem dostal u provinění, a ot neho neb ot jeho tovařiše dostal sě jemu, nebo u nehož sě jato. Tehda když tak vyzná, bezpravně sě jal; pakli tak popravce nevyzná, tehda jest propřel.

233. Ježto sě desk dokládá, tehda právo přinesti list, kak dsky svědčie, s právem-li sě jemu dostalo, nebo dsky uslyšte, s právem-li mu užiti jich.

XXXIII. O zavržení svědka svědectvie.
XXXIV. Z hlavy i z přihlavného dobytka pomocníky zpraviti sě, kaké přivésti.
XXXV. Z ženského podávenie kaké přivesti svědectvie.
XXXVI. Kak svědectvie vésti, nebo pomocníky, všech řečí, vin, i všech nárokóv zpraviti sě.

(Z n a m e n á n o, k a k s ě v s l u b n i e ř e č i (s l u d m i?) z e c o z p r a v i t i.)

234. Z plena právo sě zpraviti zemským právem, jemuž vinu dávajú, samému třetiemu. Ale byloliby pravějšé, aby póvod přisáhl XXXV
napřed z své škody: tehdy právo byloby otpoviedači otpřisieci sě; potom za vodu dva pomocníky otpřisezta, že je nevinen, z nehož popřisežen. — Z lúpeže takéž, z zlodějstva takéž, z přieboje takéž, z lesa posěčenie takéž.

XXXVI. 235. Ježto svědky za vodu, z dluhóv, nebo z dědin, nebo což ve dsky slušie: též právo, jako v úředě, ledno voda sešla mezi nimi z toho, ale ledno za vodu vrci hřebě. Tehda, když svědky postavie před křížem, rciž: „svědek,“ nebo „svědci právo vezmú.“

236. Z ohně právo sě zpraviti, komuž vinu dávajú, samému sedmému. Ale byloliby pravějšé, póvod popřisez napřed svú škodu; tehda otpoviedač otpřisiehá sě také, a za železo šest pomocníkóv otpřisezte, že nevinen. — Z výboje takéž, ze sveřepic takéž, z hlavy takéž, z příhlavného dobytka takéž, z chromoty takéž.

237. (Ježto sě zpraviti samému svú rukú.) Zrady právo sě otepřieti samému svú ruku, jemuž vinu dávajú; sirotčie právo. Pakliby žaloval z toho póvod, a otpoviedač jemu nebránil, na otpovědi póvodovi vésti právo za vodu. Z přivedenie takéž, z žitie, z přijetie takéž.

238. (Ježto vypřisieci z ran). Z modrých právo popřisieci samému svú rukú póvodu, zjevě co jej ran bolelo, nebo dáno; z otvořitých ran i z siných takéž.

239. Z podávenie dievky právo sě otepřieti samému sedmému.

240. Z hanby ženské též právo, jako z dievky.

XXXVII. **XXXVII. Kto móž svědkem býti čím nebo ze co jich kak vésti, o jetiú svědka.**

8.

Fragmentum praxeos judiciariae.

Exscriptum e codice manu scripto olim Crumloviensi, nunc caes. reg. bibliothecae universitatis Pragensis, signato XVII. C. 22. Idem contextus reperitur in codice manu scripto bibliothecae principum a Colloredo-Mansfeld sec. XV, Stockholmio Pragam delato.

I. Kdyžby kto chtěl držeti koho dlúho na útocích.

Kdyžby kto chtěl koho na útocích držeti dlúho, uteka se ke dskám nebo k tomu úředníku, kterýž komorníky vydává, vložiž útok naň, nechajž státi do šesti nedělí, opravíž rok až do druhých šesti nedělí, a když druhých šest neděl, a když třetích šest neděl mine, vlož na něho póhon ve dsky k čtvrtým šesti nedělem, a kaž pohnati. A když rok přijde svědčiti póhonu, kaž komorníku, ať změtc svědčenie; a když nebude svědčeno, tehdy máš lhótu mieti do šesti nedělí. Tu pak nedada minúti těm šesti nedělem, vložiž opět útok znovu, opravujž opět vždy v šesti nedělech až do třetice. A když mine opět osmnácte nedělí, kažiž jej opět i druhé pohnati, změtiž opět póhon; tu opět máš mieti lhótu do šesti neděl. Tu pak opět nepropúštěje šesti neděl, vložiž útok, opravujž rok vždy v šesti ne-

dělech až do třetice, jakožs prvé provolal. A když poslední rok přijde, kažiž pohnati anebo propusť jeho; neb nemuožeš jeho déle na útocích držeti.

(Cf. Andreae a Duba Výklad §. 114.)

II. Kdyžby kto chtěl pohnati koho, an své dědiny jiným zapsal.

Kdyžby kto chtěl koho pohnati, an své dědiny jiným zapsal, a neměl nikdež dědin svobodných, muož jej pohnati z tkáče. A když bude póhon klásti ve dsky, má jej vložiti „odnikudž" (jmenuje jej pravým jmenem); a když jej bude chtieti pohnati, má mieti komorníka pražského v městě najbližšiem odtud, tu kdež ten sedí, i má v trhový den biřiče dobyti, aby lidi svolal v hromadu svým obyčejem, až do třetice. Tu komorník pražský má řéci: „Prav jeden druhému, žeť pohoním tohoto, ješto tuto bydlí, a nemá svobodných dědin, a proto jej jmenuji „odnikudž," neb jest své dědiny jiným zavadil, aby stál tento den (jmenuje rok, k kterému jej pohoní)." A když rok přijde, stane-li pohnaný, muož odpovědieti i brániti se právem, jako jiný zeměnín; pakliby nestál nebo kterak právo ztratil, tehdy ten, ješto jej pohoní, dada naň památné, má vésti své právo obyčejem takovýmto:

Když minú po staném roku dvě neděli nebo viece, opět má vzieti komorníka pražského a dobyti biřice v témž městě, jakož jest prvé pohoněn, aby opět lid svolal svým právem. Tu komorník pražský má řéci: „Prav jeden druhému, že tento odtudto obdržal právo na tomto „odnikudž" (jmenuje jej tiem jmenem, jakož jest pohnán), a dán jest jemu rok do desieti neděl, aby se s ním smluvil o to právo, jakož jest na něm obdržal." A když mine šest nedělí těch k úmluvě nebo k smluvení: tehdy ten, ktož pohoní, má vzieti úředníka pražského a komorníka s ním, a opět do tého města jíti a biřiče dobyti, aby lid svolal svým právem nebo řádem jako dřéve. Tu úředník má lidem povědieti a řka: „Protože se jest nesmluvil tento (jako jej pohonil) „odnikudž," s tiemto (jmenuje je) obvzvodím toho, kterýž jej pohonil, na toho pohnaného i na jeho sbožie movité i nemovité, kdež má nebo mieti bude." A když vzvod ve dsky vložen bude, tehdy třikrát opanovati ve dvú neděli a ve dvú až do třetice. A když to vše učiní a ve dsky vloží, tehdy má jemu dán býti úředník na ohledánie všeho jeho sbožie. Pakliby sbožie neměl, ale i naň na samého. A kdyžby to ohledánie ve dsky vešlo, tehdy po šesti nedělích má jemu dán býti list od úřada pražského pod pečetí úředničí ke všem popravcóm, purkrabím i vládařuom, purgmistruom i rychtářom, aby jemu jej jali a v ruce dali za pravého jistce zatkaného i otsúzeného pravým zemským právem, a on má zaručiti králi i pražskému úřadu, že nemá jemu životu nic učiniti, ale chovati jej, ani tepla ani studena, ani syta ani lačna, až do své vuole nebo do smlúvy o své právo.

9.

Majestas Carolina.

Singulare juris boemici monumentum codex est imperatoris et regis Caroli IV, qui Majestas Carolina appellatur. Notum erat Carolo IV, quid a superioribus regibus Premyslao II et Wenceslao II tentatum esset, quum corpus legum scriptum quibus omnes regni incolae tenerentur, confici promulgarique vellent; quin etiam illius codicis qui Wenceslao regnante fuerat confectus, leges aliquot ad manus ipsi fuerunt. Unde ignorare non potuit, utriusque regis conatum, quod comitia et barones refragarentur, ad irritum cecidisse. At parum prospero illorum successu minime deterritus denuo rem eandem aggressus corpus juris quod autoris sui nomen tenet, perfecit.

In Prooemio rex multis verbis exponit, quo consilio ejusmodi corpus juris instituerit; induxisse in animum non solum „constitutiones et leges novas condere," sed etiam antiquiores leges vel scriptas vel usu et consuetudine confirmatas renovare, atque in unum codicem colligere (quin etiam antiquas leges plurimas, quas partim in scriptis, licet incomposite et confuse redactis, partim vero sola consuetudine et utentium moribus approbatas, per praedecessores nostros, reges Boemiae factas, invenimus vel concessas, in unum codicem, Majestatis Nostrae felici nomine nuncupandum, redigere).

Ejus codicis capita et praescriptiones in omnibus causarum et quaestionum generibus valere debebant ita, ut juris constituendi libertas quae usque ad illa tempora obtinuerat, subinde tolleretur (per quas i. e. leges cunctis judicibus aut officialibus nostris, majoribus et minoribus, recte judicandi, secundum quod scriptum invenerint, materia praebeatur, et variandi judicia in causis eisdem vel similibus — quod saepe factum in offensam divinae justitiae et subditorum nostrorum lacrimabile detrimentum audivimus — facultas quaelibet adimatur).

Majestas Carolina, qua universum jus terrae quum privatum et judiciale tum publicum complectendum erat, a constitutionibus religionis (I—V) exorsa ad leges juris publici describendas transit; ibi agitur de successione regni hereditaria, de terris quae in dicione regni sunt, de partibus terrae Boemiae, de comitiis, de summis terrae magistratibus, de officialibus regiis, de judiciis, de tabulis terrae (VI—XXIX); postremo leges judiciorum in causis criminalibus exercendorum et leges juris privati civilis adjunguntur.

Codicis perscriptio post annum quadragesimum quam rex Wenceslaus II. mortuus est (1305), ergo a. 1346 facta est, quo anno Carolus post mortem Joannis patris sui († 26. Aug. 1346) regnum Boemiae adeptus est. Verisimillimum est, Carolum jam tunc dum Moraviae marchio erat, antequam in patris locum successit, juris sic constituendi curam gessisse; nam quum rex esset factus, omnia codicis capita jam erant singillatim perscripta (1346);

neque tamen in fraudem inducamur, quod arx Karlsteinensis quae a. 1348 condita et a. 1358 exaedificata est, ibi commemoratur; etenim hujus arcis nomen posterius, anno circiter 1355 codici insertum est.

Atque hic mirum videri potest, quod in Majestate Carolina Moravia plane silentio praeteritur. Carolus qui et ipse diutius Moraviae praefuerat (1333—1346), ut futurae ejus conditioni et cum Boemia consociationi provideret, singulare quiddam animo proposuerat, quod etiam brevi post reapse exsecutus est. Voluit quippe, ut Moravia feudum coronae regni Boemiae esset utque in familia regia Luxemburgensi, qui duorum pluriumve regis filiorum natu minor ideoque natu maximo aetate proximus esset, Moraviam teneret atque in ea filiorum suorum natu maximum successorem haberet. Hoc constituit literis, quas VII. Idus Aprilis a. 1348 nec non iis quas Kal. Jan. a. 1349 dedit. Ex quo intelligitur quid causae fuerit, cur in Majestate Carolina nulla Moraviae mentio facta sit.

Sed Majestas Carolina eundem quem Premyslai et Wenceslai codices exitum habuit: Comitia Boemiae rogationem de illa asciscenda non acceperunt, sed tanto consensu antiquaverunt, ut rex non solum consilium ejus pereferendae deposuerit, sed etiam ne unquam in Boemiae valeret, justis literis hac de causa perscriptis sanxerit.

Barones autem illi rogationi obstiterunt, primum, quod jus scriptum libertati suae juris pro arbitratu constituendi adversabatur, dein, quod codex antiqua regni privilegia immutabat et regis potestatem magno baronum incommodo augebat, tandem quod Moravia quasi cum Boemiae regno consociata non esset, praetermittebatur.

Literae argumento memorabiles, quibus Carolus codicem suum rescidit atque irritum essejussit, datae sunt II. Nonas Oct. a. 1355 atque hisce verbis sunt scriptae:

In nomine sanctae et individuae trinitatis. Amen.

Carolus IV. divina favente clementia Romanorum imperator semper Augustus et Boemiae rex:

Notum facimus tenore praesentium universis, quod licet jam dudum de consilio, voluntate, scientia et consensu nostrorum et regni nostri Boemiae principum et baronum jura quaedam adinvenienda duxerimus et etiam statuenda eademque quorundam principum et baronum praedictorum accedente consilio ac expresso consensu in scriptis redacta et in uno volumine fuerint sigillata, prout hoc in notoriam et publicam prodiit notionem;

quia tamen praefatum volumen, quod videlicet, sicut praefertur, fuerat inde confectum, una cum sigillis eidem appensis, fortuito casu fuit igne consumptum in nihilumque redactum;

et quia nihilominus tam nos quam praefati principes et barones jam dicta jura servare non promisimus nec aliqua super his praestitimus juramenta, et adhuc in nostro et principum ac baronum eorundem libero pendebat arbitrio, si jura ipsa promissionibus et juramentis in talibus opportunis confirmare, approbare et vallare vellemus, quod usque hodie non est factum a nobis vel principibus ac baronibus ante dictis;

dictaque jura a tempore quo illa condidimus usque modo num-

quam publicata, intimata, seu nunciata fuerunt, nec in terris, civitatibus seu foris publice proclamata;

ideoque decernimus et auctoritate regia ex certa scientia declaramus:

Nos et omnes principes ac barones nostros et regni ac coronae Boemiae antedictos, nostrosque insuper et ipsorum heredes et successores perpetuo ad dictorum jurium observantiam non esse ligatos quomodolibet vel astrictos, seu potius solutos esse ac liberos ab eisdem, nec non ab omnibus sententiis, punctis et articulis, quae et qui in dictis erant juribus comprehensi;

quodque tam nos quam ipsos seu nostros et ipsorum heredes et successores, sicut praemittitur, in honore, statu, personis vel bonis quaecunque poenae in ipsis juribus seu dicto volumine olim ut praemittitur, promulgatae contingere vel notare non possint, aut debeant, ullo unquam tempore quovis modo, ullumve nobis vel ipsis nostris et eorum heredibus et successoribus in honore, statu, personis aut bonis praejudicium generare quomodolibet vel afferre.

Nos enim principibus, baronibus saepedictis, eorumque heredibus et successoribus promittimus pro nobis et heredibus ac successoribus nostris, Boemiae regibus, bona fide et auctoritate regia statuimus et hac praesenti constitutione perpetuo duratura sancimus:

ut nos et praedicti principes et barones nostri ac regni et coronae Boemiae subditi et fideles, nostrique et ipsorum heredes ac successores perpetuo antiquis et consuetis juribus omni impedimento cessante frui pacifice et perpetuis gaudere temporibus debeamus.

(Signum serenissimi principis et domini, Domini Caroli Quarti Romanorum imperatoris invictissimi et gloriosissimi, Boemiae regis.)

Testes huius rei sunt: Illustris Rudolfus senior Saxoniae dux, sacri imperii archimarscalcus, venerabilis Prezlaus Wratislaviensis, aulae nostrae cancellarius; Joannes Argentinensis, Theodoricus Mindensis, Fridericus Ratisbonensis et Henricus Lubecensis episcopi; ac illustris Rudolfus junior Saxoniae dux, et spectabilis Henricus de Schwartzburg, Joannes Magdeburgensis; Ulricus de Helfenstein et Albertus de Anhalt comites et alii quam plures.

Praesentium sub Nostrae Imperialis Majestatis sigillo testimonio literarum, datum Pragae Anno Domini 1355. Indictione octava, 2. Nonas Octobris, regnorum nostrorum anno decimo, Imperii vero primo.

Iisdem verbis scriptae sunt literae Joannis marchionis Moraviae, qui erat Caroli frater atque, ut tum videbatur, haud dubius regni successor.

Causam autem, cur legum suarum codicem in irritum vindicasset, Carolus hanc praetexuit, quod ipse codex, antequam a rege et baronibus esset acceptus ratusque esse jussus, casu quodam consumptus incendio esset. Haec autem causa omnino dicis gratia erat conficta; nam et latina exempla Majestatis Carolinae et in sermonem boemicum translata saeculo XV. scripta

plura ad nos pervenerunt, quae quum verborum contextu inter se concinnant, ex uno fonte manasse videntur, ita ut credi nequeat, unum quod tum exstaret, exemplum totum periisse.

Exempla latine scripta haec nota sunt: Primum illud, quod erat Universitatis Pragensis, nunc vero nusquam apparet. Ad hoc exemplar Palacký opinatur Ješinium a. 1617 suam Majestatis Carolinae editionem instituisse.

Exemplum bibliothecae Universitatis Pragensis, quod legitur in codice manuscripto signato I. G. 18.

Exemplum Treboniense, quod continetur codice sign. B. 3, qui anno 1486 scriptus est.

Majestatem Carolinam typis describendam edendamque primus curavit Paulus Ješín a. 1617, eamque his verbis inscripsit: Majestas Carolina sive Constitutiones. Caroli IV. Rom. Imp., quibus ille regnum Bohemiae formandum ornandumque censuit. Nunc primum in lucem prolata studio Pauli Geschinii. Hanoviae 1617 (fol. VIII et 44).

Altera, accuratissima editio Palackii est, quae legitur in „Archivi“ libro III. sub num. D. VII.

Majestas Carolina nimis diligenter, singulis etiam verbis expressis in boemicum conversa, in tabulario Treboniensi servatur. Praeterea aliquot exempla translationis boemicae, attamen non integra, exstant.

Interpretationis boemicae Treboniensis exemplar Palacký in lucem edidit in libro Archivi III., contextu verborum latino ad contextum boemicum in lateribus paginarum adjuncto.

Statuta zemská. — Řád koruny české.

(Statuta regni Boemiae.)

Factio baronum Georgio regi adversa in comitiis a. 1465 habitis libellum querulum plurium capitum ad ordines detulit, ubi inter alia legitur:

> V Statutích Zemských takto stojí: „Také ustanovujem panskú radú, aby všecka zbožie, dědiny, svobodné manské nebo městské, spravedlivě odumřené, na krále českého měly připadnúti; a ty on má dáti a rozdávati, komuž se jemu líbí. (Arch. IV. p. 104.)

Si, quaenam haec statuta fuerint, quaeris, ipsam Majestatem Carolinam in arctum collectam fuisse scito; nam eadem haec libelli queruli verba reperiuntur in libris manuscriptis, qui et ipsi appellantur „Statuta,“ atque idem verborum contextus est Majestatis Carolinae in epitomen boemicam coactae.

Ipsa Statutorum inscriptio testatur esse Majestatem Carolinam quodammodo contractiorem; ibidem enim dicitur, haec esse Caroli imperatoris jura, quae interpres omissis compluribus sermonis latini ornamentis boemice explicaverit. Verba ejus prima sunt:

Boha Všemohúcieho ku pomoci vzývaje, Řád i Ustavenie, jinak Statuta královstvie českého, mnohé okrasy latinské opustě, tuto chci česky vyložiti, jakož jest je šťastné paměti Karel ciesař popsati kázal s volí panskú, když byl všel v českú zemi, v ty časy divně valkú roztrženú (!), a tak túž zemi českú v řád navrátil.

Atque haec sunt illa Statuta, quae se aliquando separatim publicaturum esse Palacký in tertio Archivi volumine pollicitus est.

Libri manu scripti, quibus Statuta continentur, omnes sunt saeculi XV., et quidem:

1. Qui olim fuit Ambrasius, nunc vero servatur in caes. aulica bibliotheca Vindobonensi, quem jam B. Balbinus abhinc annis fere ducentis vidit.

2. Qui olim fuit Crumloviensis, nunc quidem est caes. reg. bibliothecae universitatis Pragensis sub sign. 17. C. 22, anno 1469 conscriptus.

3. Lobkovicianus, Pragae in bibliotheca principum a Lobkovic servatus etc.

Pro lege Majestas Carolina, ut jam supra diximus, valuit nunquam, quin etiam aperte rescissa est atque abolita, quum tota tum singula ejus capita. Nihilominus tanta erat ejus auctoritas, ut etiam subsequentibus seculis et ipsa comitia et regni incolae respectum habere et provocare ad ipsius auctoritatem solerent. Cujus quidem rei unum exemplum ex iis quae a. 1465 gesta sunt, supra attulimus. Alterum adjungemus, ex rebus a. 1466 gestis assumptum; tum enim qui in comitiis ad jura et privilegia terrae exquirenda delecti erant, de regno defendendo haec protulerunt: O vojnách: Co se nalezá v Právích (a) Statutích císaře Karlových, že obyvatelé království českého pomezí na svuoj náklad do tří neděl brániti mají, a prodlilo-liby se to dále, tehdy sobě a koňuom potřebu z království bráti mohů — a ačkoli ta Práva odvolána jsú týmž císařem a Janem markrabí moravským léta MCCCLV, však to tak v právích zemských muož býti vyjednáno a okázáno, neb táž Statuta na stará práva zemská ukazují (Arch. V. p. 363).

Unde sequitur, Majestatem Carolinam ejusque epitomen boemicam quae Statuta Terrae vocantur, *quatenus antiquum jus complecterentur, pro juris fontibus fuisse habitas*, etsi nec verbis nec contextu pro legibus valebant.

Atque ut tandem, num quae capita antiquioris codicis regnante Wenceslao II. confecti in Majestatem Carolinam sint recepta numque illa capita a legibus Caroli discerni possint, aliquo modo constituatur: unam cognitionis notam esse censemus Juris regalis montanorum (vid. Cod. juris boh. I. 102), ab Italo Gozzio de Urbe Vetere conscripti, cum Majestate Carolina collati verborum et sententiarum vel convenientiam vel discrepantiam. Quae enim Majestatis Carolinae partes eisdem sententiis, eodem orationis genere quo „Jus regale montanorum" contextae sunt, eas dicere licet a codice Wenceslaico nunc ignoto profectas in illam immigravisse (Ejusmodi partes asterisco notavimus atque Juris regalis montanorum locos qui illis respondent adjunximus).

Latinum Majestatis Carolinae contextum ad exemplum manuscriptum bibliothecae universitatis Pragensis I. G. 18, Statuta ad exemplum manu scriptum ejusdem bibliothecae 17. C. 22, cum Lobkoviciano collatum, exhibemus.

Prooemium.

1. Totius universitatis actor et rector, summus opifex, unus Deus, creaturarum omnium nobilissimam hominem ad imaginem propriam effigiemque formavit, et paulo minus ab angelis minuit, praeponens eum ceteris creaturis. Quem cum simplicem produxisset et rectum: ipse libero voluntatis abusus arbitrio, quod dignitatis praerogativa potestas divina concesserat, quaestionibus infinitis se reddidit involutum.

2. Inde successiva posteritas, paterni vitii maculata contagio, velut a stipite suo virgultum non discrepans, inter se rancores suscitavit et odia. Rerum dominia, quae

jure naturae debebant alias consueverant esse communia, partitis animis fecere distincta. Inde proprium sibi quisque quaerens, avaritiae coecitate confusus, alius furta, alius publice rapinascommittere, demum bella, seditiones et cetera humanae miseriae mala, pullulare frequentius incoeperunt.

3. Unde ipsa rerum necessitate cogente, nec minus divinae provisionis instinctu, principes gentium sunt creati; per quos scelestis criminandi licentia arceretur, et pacificis ac quietis tuta securitas praeberetur; qui leges et jura conderent, et ad regulam cuncta disponerent; ut personis consideratis et causis, inter homines futura litigia rationabiliter diffinirent.

4. Sicque Deo propitio regno nostro Boemiae nobis successione legitima devoluto, Serenitatis nostrae mentem sollicitam cura multiplex coepit arripere, (et propter) defectus varios, quos humani generis instabilis causat conditio, invalescentes jam nimium in regno ipso, sedule, circumspecte necessaria quaeque et opportuna remedia meditari; ne potestate regia nobis divinitus attributa videamur abuti, et reipublicae curam subditorumque quietem pacificam, quae nobis incumbunt, negligentiae otio resignare.

5. Cum igitur inter cetera, quae majoris fuerunt causa dispendii dicti regni, cognoverimus alienationes multimodas diversis titulis insignitas, terrarum atque castrorum plurium, de mero regis demanio sistentium et ad justitiam regiam exercendam immediate pertinentium atque mensam; factas dudum personis singularibus pluribus, baronibus scilicet et ceteris nobilibus dicti regni, per quosdam praedecessores nostros Boemiae reges illustres, immediate sequentes serenissimum principem memoriae celebris reverendum dominum avum nostrum Wenceslaum, secundum Boemiae regem illustrem, fere annorum spatio quadraginta decurso; quarum alienationum causa potissima concurrente, et carissimi genitoris nostri recolendae memoriae D. Johannis Boemiae regis illustris absentia diutina, in diversis mundi partibus, specialiter Galliae, Italiae ac etiam Teotoniae tunc temporis militantis, regno ipso variis turbini-

bus et procellis jactato, multimode coepit primum justitiae potestas tremenda tepescere; inde latronum, furum et multiplicis generis maleficorum sepes nefariae pullulare, et successive in stipites et truncos validos crescere; ut paene regnicolis fidelibus nostris et advenis aliis, regnum adire volentibus, nulla aut rara securitas itinerum praeberetur; et quod dolendum est gravius, infra lares proprios, in quibus omnis cessare debebat immanitas, tutumque cunctis esse refugium, eorum vita pacifica et domestica per scelestos hujusmodi crudeliter turbaretur. Nec dextera regia poterat contra tam gravem pestem libere virgam bajulare justitiae, nec decenti subsidio tam miserandis personis talibus subvenire, dum regiis castris praedictis a suo jam demanio abdicatis, quorum tam opportunitate locorum, propter ipsorum fortalitia atque situm, quam redituum et proventuum inde solito solvendorum, regalis auctoritas potenti brachio provisioneque solerti tantis dispendiis potuisset occurrere, et rigorose, ut expedit, justitiam ministrare; consideratione etiam habita singulari, quod castellani atque custodes eorumdem castrorum, qui nec in custodia, nec in alia cujusvis officii potestate auctoritate regia inibi praesidebant, sed privatarum personarum dicta castra vigore alienationum hujusmodi tenentium de mandato, nullum in ministranda justitia circa regiones illas praebebant Majestati regiae auxilium, consilium vel favorem.

6. Quibus, et plurimis necessitatibus aliis et defectibus, crescebat audacia criminandi et dabatur ubique materia excedendi; ipsique latrones et fures, prostratam atque confusam taliter cernentes justitiam, partim violenter, partim timore, partim conscientia vel errore, infirmitatis eorum contagio regiones singulas corrumpentes, multorum locorum atque terrarum receptacula et refugia quam plurima occuparant. Et demum in tantam penuriam fragilitatemque, causantibus alienationibus supradictis, potestas et dignitas regis devenere, ut baronibus et nobilibus dicti regni, armata manu publice discurrentibus, caedes, incendia et crimina plurima nefaria committentibus, nullam possent pe-

nitus justitiam exercere; imo quod gravissime, proh dolor! est ferendum, decore regio vilipenso, regalis cogebatur auctoritas barones ipsos et nobiles, quos clementer et provide pacificare quaerebat, assidue sequi, et quandoque pecuniarum quantitates plurimas, quas pro exiguae mensae suae sustentatione vix quaerere poterat, baronibus ipsis, ut pacem facerent, elargiri.

7. Quae singula regiae pietatis nostrae cura circumvolans animo vigilanti, noctes plurimas ducens insomnes, quotidianos sponte perpessa labores, ut rempublicam penitus delapsam sublevaret, et desideranti populo praeteriti moeroris aerumnis oppresso, securitatem et pacem quaereret: juvante deo, et devotorum nostrorum non deficiente auxilio, (quos ideo nos, licet invitos, tantas pecuniarum summas exhibere de proprio non valentes, pro communi omnium populorum dicti regni evidenti compendio et securitate et pace perpetuis acquirendis, non nostra utilitate propria, multipliciter in collectis et datiis oportuit aggravare), discrete providit et confecit, quod terras et castra praefata ceteraque jura nostri demanii et ad justitiam regiam sive mensam de laudabili more primaevo immediate spectantia, jam in majori parte redemimus a detentoribus eorumdem, (prius illis exhibitis et integre persolutis per munificentiam regiam, non solum ex debito, sed ex gratia, saepius pecuniarum summis non modicis, pro quibus detentores ipsi illa eis obligata fore causis et rationibus diversis et plurimis asserebant), et ad ipsum nostrum regium demanium, justitiam atque mensam ea reduximus et adunivimus permansura; et ut deinceps idem nostri fideles et subditi eorumque futura posteritas in similibus sumtibus et collectis amplius non gravarentur.

8. Sed quia volentibus inire opus perfectum, non tantum sufficit praeterita reformare et praesentia bene disponere, nisi etiam perspicaci mentis intuitu curent futuris eventibus providere (quia omnino providentia dicitur, si, quae sunt futura, tractentur): providimus (non nostro ingenio confidentes, sed ad illius omnipotentis gloriam et

misericordiam infinitam nostrae mentis vertentes intuitum et preces sedulas porrigentes, qui res penitus desperatas concedere et feliciter consummare suae virtutis magnitudine potest), constitutiones et leges non solum novas condere, quas, nobis promulgatas divinitus, novimus pro conservatione justitiae et pacis acquisitione perpetuae dicti regni fidelibus expedire; quin etiam antiquas plurimas, quas partim in scriptis, licet incomposite et confuse redactis, partim vero sola consuetudine et utentium moribus approbatas, per illustres principes praedecessores nostros recolendae memoriae reges plures Boemiae factas invenimus vel concessas, in unum codicem Majestatis nostrae felici nomine nuncupandum, per nos prius correctas atque suppletas, lucido ordine et stilo pensatis redigere, illasque secundum congruentem materiam debitis titulis assignare, quo legentibus propensior pateat intellectus; per quas etiam cunctis judicibus aut officialibus nostris majoribus et minoribus recte judicandi, secundum quod scriptum invenerint, materia praebeatur, et variandi judicia in causis eisdem vel similibus (quod saepe factum, in offensam divinae justitiae et subditorum nostrorum fidelium lacrimabile detrimentum audivimus), facultas quaelibet adimatur; et ut hactenus tam dire prostrata justitia, per nos deo medio relevata libere perseveret, et depressis rebellionibus et sceleribus quibuscunque, animose triumphet.

9. Has igitur constitutiones nostras, tam saluberrimas vobis et utiles, fideles carissimi, laetanter accipite, et Deo gratias agite, qui per Nos, suos in hac parte ministros, dedit vobis vivere scripta lege, quos tam longis temporibus contigit incerto judicio multorum opprimentium jugo feroci colla submittere, et litigiorum sententias saepe, non rationis tramite, sed judicantis arbitrio reportare.

10. Et quoniam deo juvante haec cuncta peregimus, operis nostri primitias eidem sincera devotione reddentes, ad laudem et gloriam unigeniti domini nostri Jesu Christi, gloriosissimae trinitatis et totius coelestis curiae, principium fieri a fide catholica jussimus reverenter.

(Boha všemohúcieho ku pomoci vzývaje, Řád i Ustavenie, jinak Statuta kralovstvie českého, mnohé okrasy latinské opustě, tuto chci česky vyložiti, jakož jest je šťastné paměti Karel ciesař popsati kázal s volí panskú, když byl všel v českú zemi, v ty časy divně valkú roztrženú, a tak túž zemi českú v řád navrátil.)

(Constitutiones.)

I. De fide catholica.

§. 1. Sanctissimam trinitatem, substantiam unicam trinamque personam, (quam in nomine Patris et Filii et Sancti Spiritus simpliciter credimus firmiterque tenemus, eundemque filium dominum Jesum Christum redemtorem nostrum Deum verum de Deo vero genitum ex patre hominemque factum ex Maria virgine natum tota mente totoque corde devotissime confitemur), universum populum regni nostri Boemiae, quem catholicum novimus et fidelem, secundum quod sacrosancta catholica et apostolica credit ecclesia, humiliter revereri volumus et fateri; fideles nostros subditos in Christiana religione nobis fratres reputantes et filios, pietate paterna salubriter exhortantes, ne forte exterarum regionum contagio, a regni dicti limitibus non distantium, ipsorum fidei puritas et sincera devotio pro tempore maculetur. §. 2. Reliqui vero dementes atque vesani catholicae fidei sacro dogmati repugnantes, praeter divinae ultionis aeterna supplicia, infames facti, Majestatis nostrae indignationem mortiferam se noverint incurisse.

(Versio boemica hujus articuli desideratur.)

II. De paganis et Sarracenis.

§. 1. Paganis aut Sarracenis domicilium facere laremve fovere in christianissimo regno nostro Boemiae interdicimus penitus et vetamus. §. 2. Mandantes nemini nostrorum fidelium subditorum licere paganum aut Sarracenum aliquem receptare in suis domibus aut agris, nisi eis ut viatoribus, per regnum nostrum transeuntibus ad partes forte remotiores, aut etiam infra regnum pro mercaturis seu causis aliis accedentibus, hospites, caupones seu stabularii necessaria et quaeque convenientia ministrarent; quod fieri permittimus, dum tamen cuiquam in fraudem fidei catholicae non procedat.

O pohaniech a Saraceniech.

Ovšem ustavujem, aby žádný pohan ani Saracen obydlenie domu, ani podružie v českém kralovství mieti nemohl ani měl; než toliko aby jim dán byl nocleh a potřeba

jakožto lidem pocestným a hostem skrze zemi do jiných zemí jedúcím nebo jdúcím, a to pod pokutú upravenú, jakož se o ní dole psáti bude (sic).

III. De haereticis.

Quod in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam; quid enim potest ab omnibus gravius existimari, alias tolerari, quam divinae potentiae copiosam clementiam, in proprio filio humano generi attributam, miserorum latrantium dentibus percipil accrari? Hi sunt haeretici, qui oves dominicas a Petri custodia, cui pascendae a Jesu domino nostro bono pastore sunt creditae, segregare conantes, velut lupi rapaces intrinsecus, eousque mansuetudinem ovium practendunt, quomodocunque possint ovile subintrare dominicum, quod demum desiderant suis lupinis morsibus demoliri. Hi sunt filii patris nequitiae et fraudis auctoris, ad decipiendas simplices animas destinati. Hi sunt serpentes, qui latenter videntur inserpere, et sub mellis dulcedine virus evomunt, ut dum vitae cibum se ministrare simulant, a cauda feriunt, et immiscent mortis poculum, velut quoddam durissimum aconitum. Hi dum sanctae et individuae Trinitatis essentiam denegant, sub uno contextu nequitiae tres simul offendunt: deum videlicet, proximos et se ipsos. Deum, cum dei fidem et filium unigenitum non agnoscunt; proximos, dum ipsis sub specie spiritualis alimoniae, haereticae pravitatis oblectamenta ministrant; crudeliter etiam saeviunt in se ipsos, dum post animarum dispendium corpora denique saevae mortis illecebris (quam per agnitionem verae fidei possent evadere), vitae prodigi, impudenter involvunt. Contra tales itaque deo et hominibus sic infestos, quorum quidam (sicut accepimus) ex exteris nationibus accedentes, regnum nostrum, Christiana religione clarissimum, haereticae pravitatis tenebris maculare conantur, continere non possumus, sicut nec debemus, aliqualiter motus nostros, quin debitae ultionis gladium in eos exeramus: §. 1. Praesenti promulgato divinitus sancientes edicto, ut crimen haereseos et damnatae sectae cujuslibet, prout sacrosanctae et apostolicae ecclesiae decretis habetur, velut crimen publicum possit ab omnibus intentari; imo crimen laesae Majestatis nostrae debet ab omnibus horribilius reputari, quod in divinae majestatis injuriam noscitur attentatum. §. 2. Nemine etiam deferente, diligenter investigari volumus hujusmodi sceleris patratores, et per officiales nostros sicut et alios malefactores inquiri, et inquisitione notatos, etiam si levis suspicionis argumento tangantur, a viris ecclesiasticis vel praelatis, ad quos spectat, examinari jubemus. §. 3. Per quos si evidenter inventi fuerint a fide catholica saltem in articulo fidei deviare, ac per ipsos pastorali more commoniti, tenebrosis diaboli relictis in-

sidiis, noluerint agnoscere deum lucis, sed in errore concepto mala constantia perseverent: praesentis nostrae sanctionis edicto damnatos mortem pati haereticos decernimus, quam affectant, ut vivi in conspectu populi comburantur, flammarum commissi judicio, qui sacri flaminis lumen agnoscere et patris aeterni perennem gloriam quaerere, unigenitique filii passionem, redemtionem humani generis credere denegarunt.

O potupení kacieřóv a jich pomstě.

Hospodine, tvú vieru a chválu žádajíce rozmnožiti ustavujem: Aby kterýž-kolivěk kacieř které-kolivěk sekty byl řádem přemožen skrze biskupa a jiné preláty, a shledali ho býti kacieřského, aby byl s ohlášeniem lidu obecnieho ohněm spálen.

IV. De inquisitione haereticorum.

§. 1. Haereticos cujuscunque sectae, quos sicut non solum ad requisitionem praelati vel inquisitoris pravitatis haereticae, sed etiam ex eorum officio, ut jam decrevimus, inquiri et capi volumus, sic captos per officiales eosdem dictis praelatis aut inquisitoribus remitti, vel eorum certis nuntiis assignari praecipimus et jubemus.

O jímání kacieře a před inquisitora našimi popravcemi vydání.

Přísně přikazujem popravciem našim, purkrabiem i městským, kolikrat-by koli potřebie bylo zjímati kacieřóv, aby je tak snuziece před osobu biskupa a mistra kacierského a jiné preláty, a jeho u vazby postavili.

V. De receptatoribus haereticorum et credentibus et complicibus eorum.

§. 1. Omnis sectae haereticos a quoquam juxta limites regni nostri Boemiae, in domibus aut agris, aut aliter quoquomodo, indifferenter receptari, prohibemus omnino. §. 2. Receptatores vero, si qui fuerint scienter, aut credentes, aut complices, aut alias quocunque modo consentientes eis, sive fautores, bonis eorum omnibus confiscatis, relegandos in regno praedicto in perpetuum esse censemus.

Ktožby kacieře přijiemali, věřili neb kterú účastnost s kacieři měli.

Mocně ustavujem, ktožby kolivěk kacieře přijiemal kteréžkoli sekty, nebo je trpěl, aneb s nimi obcoval, otporně nešetře

svrchu psaného ustavenie, aby všecka jeho sbožie do komory krále Českého provinil bez otpuštěnie a z královstvie Českého věčně vypovědien byl.

VI. De terris et urbibus ad regium demanium seu mensam spectantibus non alienandis.

Quanta pericula, quantaque dispendia et aerumnas alienatio dudum castrorum et aliorum jurium, ad regiam justitiam spectantium atque mensam, in regno nostro Boemiee, tam circa regiam dignitatem, quam circa subditorum nostrorum fidelium quietem et pacem (generaverit), satis abunde superius diximus et ostendimus validis argumentis. Quae omnia deo freti in statu decenti jam feliciter posuimus. Sed quia persaepe recidivum consuevit esse gravius morbo primo; et ne, quod tantis laboribus pro communi omnium utilitate perfecimus, et non sine eorundem subditorum gravaminibus et impensis, possit faciliter deperire et pestem deteriorem ingerere, quinimo duret perpetuum, quod perpetuo noscitur profuturum: §. 1. Hac perenni et irrefragabili constitutione praesenti, praevia nostri natura deliberatione consilii, decernimus sanciendum, quod singuli reges illustres, heredes successoresque nostri, ad quos successivis temporibus regnum nostrum Boemiae ex descendenti vel collaterali linea successionis legitimae devolvetur, vel ea deficiente (quod propitius deus avertat) electionis jure pervenerit, infra mensem continuum quemcunque a die successionis aut electionis hujusmodi numerandum, debeant, sanctorum evangeliorum libro posito coram eis, in publico testimonio, proclamatione scilicet vel praeconizatione publice praecedente, in loco ipso dumtaxat, quem ad hoc duxerint eligendum, ambabus manibus eisdem tactis evangeliis sacrosanctis, praestare solemniter juramentum: §. 2. Quod nullo unquam tempore, per se vel alium, tacite vel expresse, publice vel occulte, terras aut castra seu jura demanii regii, justitiae sive mensae, quae particulariter et distincte huic saluberrimae constitutioni inseri et inscribi mandavimus, (ne possit ignorantia quaeque praetendi, aut dubietatis ullius involucrum exoriri), et alia eis quaevis dependentia vel annexa, in solidum vel in parte, communiter vel divisim, non donabunt, non vendent, non pignori obligabunt; §. 3. nec illa cuiquam, aut eorum forte regimen vel custodiam, committent vel commendabunt perpetuo vel ad tempus aliquod terminatum; non divident vel separabunt, nec etiam permutabunt; §. 4. denique nulli hominum, etiam patri, vel filio, aut fratri, per modum provisionis forte, vel sustentationis vitae eorum, vel alio excogitato modo quocunque, tenenda vel possidenda concedent; §. 5. nec pro dotibus filiarum aut sororum, nec illustris reginae super eis vel eorum aliquo dotalitium assignabunt;

§. 6. Nec aliquo praemissorum modorum distrahere vel alienare volentibus seu tractantibus assensum directe vel indirecte, quacunque ratione vel causa praestabunt; §. 7. sed ea custodiri et regi facient per officiales proprios, ad id per eos specialiter deputatos, ad honorem et gloriam diadematis regalis, Boemiae rei publicae, judicii atque justitiae tuitionem, fortitudinem atque favorem, et totius universitatis fidelium dicti regni securitatem atque pacem; poena perjurii dignitati regiae imminente, in qua deum potentissimum judicem solum se habere cernat et ultorem, apud quem nec locus iniquitatis relinquitur, nec acceptio personarum habetur, nec munerum cupido versatur. §. 8. Si quis autem in tantam furoris audaciam currere repertus exstiterit, ut contra hujus sacrae constitutionis tam votiva, tam accepta decreta quidquam petere et impetrare praesumpserit: ipso jure careat impetratis, et notae infamiae maculis aspergatur, et velut manifestus reipublicae dissipator, regnique Boemiae aemulator et proditor, poenas omnes criminis laesae majestatis ipso facto se noverit incurrisse. §. 9. Quibus adjicimus, ut bonis omnibus exspoliatus, (quae non solum confiscari mandamus, sed etiam cedi volumus et occupari), ubique infra limites regni, per quoscunque forte deprehensus fuerit, ut bonis, ita vitae solatio, nullo exquisito judice, impune privetur. (Dignus est enim omnium pietate carere, omnique privari consortio, qui solus omnium saluti et quieti se impudenter opponere, et visus est velle regalis gloriae speculum obfuscare, et rempublicam universumque populum dicti regni subvertere pariter et dissipare.) §. 10. Castra et jura, nullatenus alienanda vel etiam permutanda, videlicet sunt haec: In Polonia quatuor civitates, scilicet: Wratislavia, Novum forum, Glogovia, Frankenstein, et duo castra, scilicet Zoboten et Gorow. In Budissinensi provincia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Budissin, Gorlicz, Lubovia, Lubanum et Kamenicz. In Boemia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Praga, Grecz cum sylva, Albrechticz, Chrudim, Plzen, Hawelswerd, Nimburg, Sittavia, Lutomericz, Zacz, Pirn, Pons, Kadan, Tachovia, Tuštá, Piesk, Budvicz, Czaslavia, Kutnis, Kurim; et infra scripta castra: Glacz, Frustenberg, Lichtenburg, Bezdicz, Künigstein, Ellepogen, Frimberg, Pretenstein, Burgleins, Karlstein et Klimberg. §. 11. Et infra scripta, quae sunt pignora, scil. Egra, Flos et Parkstein; quae amplius alienari non debent, nisi ab Imperio redimantur.

O sněmu a rozkázání, kterak králi čeští nemají otlučovati od koruny České měst a hraduov dole psaných.

A dále ustavujem a nalezáme na valniem sněmě všech našich věrných s povoleniem královstvie našeho Českého, aby

budúcí naši náměstkové, králové Čeští poslupní neb snad od jinad zvolení a povolaní králi, pod přísahú a zlořečenstviem od Buoha věčným měst a hraduov duole psaných nikakéž ot České koruny a ot požievánie krále Českého neodlučovali, nezastavovali, ani nesměnili, dcerám neb královnám svým na nich nevěnovali. Pakliby kto od nich přijal, tehdy by ten v nemilost královstvie Českého upadl, a hrdlo, sbožie i dědiny, kteréžby měl v království Českém, ihned skutečně ztratiti má.

To jsú tito hradové a města s právy jich, kteříž nemají býti otlučováni:

V Polště čtyři města: Vratislav, Neumark, Hlohov, Frankenstein, a dva hrady: Sobotka a Gorov.

V Budišinské zemi tato města: Budišin, Zhořelec, Libava, Luban, Kamenec.

V Čechách tato města: Praha, Hradec Kralové s lesem, Albrechtice, Chrudim, Plzeň, Hawelswörth, Nimburg, Žitava, Litoměřice, Žatec, Pirno, Most, Kadaň, Tachov, Domažlice, Písek, Budějovice, Čáslav, Hora, Kúřim. A tito hradové: Kladsko, Fürstemberk, Lichtemburk, Bezděz, Königstein, Loket, Frimberk, Bretenstein, Hrádek Křivoklát, Karlštein a Zviekov.

A tato města a hradové, totiž Cheb, Floss a Parkštein; ti nemají odlučováni býti od koruny České, lečby ciesař je vyplatil.

VII. Qualiter necessaria sint castra et civitates.

§. 1. Nam dignam et salubrem constitutionem hujusmodi non solum voluntatis affectus, verum evidens et inaestimabilis persuadet necessitas, cum in omnibus regni nostri provinciis et earum qualibet singillatim necessarium sit civitates munitas haberi, in quibus czudarii sive judices fidelibus subditis nostris debitam possint administrare justitiam, et ad quas obtinendae justitiae possit haberi respectus. §. 2. Castra vero fore necessaria quis abnuit? Nam ipsorum purgravii sive villici, praeter custodiarum solertiam, quam ipsis castris tenebuntur diligenter apponere et praeter collectionem fructuum et redituum villicationum ipsarum, quos regali mensae praesentare tenentur, etiam ad executionem omnium sententiarum, quae per judices (in) ipsorum provinciis latae fuerint, cum debitae sollicitudinis efficacia laborabunt. §. 3. Cum etiam nonnullae civitates et castra in metis regni praedicti, tam ad praecludendum hostilem ingressum, quam ad invasionem inimicorum, pro regnicolarum salute et commodo, et regni juribus et honoribus defensandis, necessariae videantur.

O hrazených městech a o rychtářích.

Tuto řéci chceme, že duostojné jest a potřebie pilné, aby města hrazená měla v sobě rychtáře opravné a hodné, a hradové, zvláště pomezní, také purkrabie k popravení a k dopomožení všeho práva buďto k krvi nebo k sboží a k obraně obce České; a to aby spravovali v spravedlnosti, i sbožie jim poručená a požitky, kteříž z toho přicházejí, spravedlivě královĕ komoře dávali; a na popravu mají mieti vuoli a potvrzenie krále Českého.

VIII. Quae civitates et castra possunt obligari.

Sicut magis insignia et opportuna circa ministrandam exequendamque justitiam loca, civitates et castra particulariter annotata solemni constitutione nostra jam exemimus ab omni alienatione vel abdicatione demanii nostri regii, justitiae atque mensae: ita decenter quaedam alia minus notabilia praesenti constitutioni inscribi jubemus, in et super quibus nobis nostrisque successoribus in posterum illustribus Boemiae regibus, pro ingruentibus casibus honorem et statum regiae majestatis persaepe spectantibus, §. 1. Licere permittimus et sancimus liberum regiae voluntatis arbitrium, illa in solidum vel in parte, communiter vel divisim (ad tempus duntaxat) concedere vel pignori obligare, dum tamen totum tempus concessionis aut obligationis cujuslibet annorum decem numerum semel aut pluries non excedat, nec ultra confirmare; et etiam pro dotibus sororum vel filiarum, et in dotalitium reginae illustris assignari facere, ad vitam dictae reginae dictarumque filiarum atque sororum tantummodo, et non ultra; et alias secundum emergentes necessarios vel opportunos eventus de illis disponere pro libitu suae voluntatis, dum tamen alienatio perpetua, aut ultra praescripta tempora, non sequatur. §. 2. Nisi forte de eis permutationem fieri contigerit, quae causam regiam redderet meliorem, scilicet in terris, vel castris, vel bonis aliis stabilibus, apparentibus consimilis valoris aut praeeminentiae dignitatis bonorum atque locorum, quae taliter duxerit permutanda, quod dicti regis arbitrio relinquatur; de quo praestent dicti reges illustres, ut supra in constitutione proxima praecedenti, solemne juramentum. §. 3. Quae loca sunt ista, videlicet: Jaromir, Trautnow, Curia, Mielnik, Ausk, Luna, Slana, Aquenses, Miza, Klatovia, Verona, Sicca, Colonia; et infrascripta castra, videlicet: Kostelecz super Sazavia, Stegreif, Ebrspach, Moywin, Bettlern, Angerbach, Misemburg, Nečtin, Muncheleins, Protivin, Froburg, Vožic, Bernart (?) et Hassenstein.

Která města a hradové mohú zastavena býti.

Již jsme řekli, která města a hradové nemají zastavena a zastaveni býti; a již pravíme o těch, ješto pro pilnú potřebu a obecné dobré České země mohú zastavena býti některdy do šesti let u věniech dielně neb vcele, a také směněna mohú býti za otměnu tak dobrú, ještoby nebylo škodno královstvi Českému; pod takú bezpečností, aby z těch směněných měst a hraduov najméň též požitkuov a služby i práva bez umenšenie přicházelo k království Českému. A to jsú tato města: Jaroměř, Trutnov, Dvuor, Mělník, Ústie, Lúny, Slaný, Vodňany, Střiebro, Klatovy, Berún, Sušice, Kolín. A tito hradové: Kostelec na Sázavě, Stegreif, Ebersbach, Mojvin, Žebrák, Angerbach, Nížburk, Nečtiny, Mníšek, Protivin, Fraunberk, Vožice, Bernart (?), Hasištein.

IX. De obitu regis et officio successoris.

§. 1. Jubemus, quando deo volente contigerit illustrem regem Boemiae universae carnis viam incedere, et praesentis vitae fragilis solatio laborioso privatum, ad coelestis regni perennia gaudia deo propitiante deferri: quod barones et nobiles inferiores ac universitates omnes dicti regni assistere vel parere, quodque burgravii seu castellani vel custodes, aut alio quocunque vocabulo nuncupentur, de mandato vel ordinatione dicti defuncti regis custodientes vel servantes, seu alias gubernantes, castra et jura in constitutionibus proxime praecedentibus signata, illustri immediato successori futuro regi, vel alii cuicunque, resignare vel tradere aut restituere non audeant vel praesumant, sub poena infamiae et privationis perpetuae dignitatis, officii vel honoris, (quas si contra fecerint, ipso facto se noverint incurisse), nisi prius in publico testimonio, sicut alia sacra nostra proxima constitutione cavetur, rex dictus solemne praestiterit juramentum „de non alienandis bonis et juribus regiis“ superius annotatis.

Kdyžby král umřel, kterak purkrabie a vladaři s hrady a s městy mají učiniti.

A my také ustavujem pevně po smrti každého krále purkrabiem i jiným vladařóm, kteříž hrady královy, města aneb jiná sbožie držie, aby jich budúciemu králi ani komu jinému postúpiti nesměli, pod pokutú narčenie a zbavenie úřaduov, duostojenstvie nebo cti po vše časy, jeližby prvé zjevně a v obecné raddě bylo to ohlášeno a jeližby prvé budúcí král slavnú učinil Českému království přísahu.

X. De civitatibus infra scriptis, qualem honorem novo regi debeant exhibere, et quale juramentum ab eodem recipere.

Honorabiles et egregias civitates regni nostri Boemiae, Pragam, Wratislaviam, Budissin et Montes Kutnis, regiae Nostrae Majestati carissimas et dilectas, sicut hae ceteras alias civitates dicti regni virtutibus et maturitate civium praecellunt atque frequentia populorum: ita honorificentia dignitatis et gloria singulari erga celsitudinem regiam cupimus insigniri, in his maxime, quae regalis dignitatis honorem, cunctorumque fidelium statum respiciunt pacificum et tranquillum. §. 1. Hac igitur constitutione providimus ordinandum, quod singulis successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, si eos aliquando civitates praescriptas, vel earum aliquam adire contigerit, ante insignia regalia coronationis assumta, vel etiam postea, cum tamen primum civitates ipsas adierint, debeant cives cujusque civitatis ipsarum obviam honorabiliter et decenter exire, suaeque regali potentiae, in signum purae devotionis fideique sincerae, claves civitatis reverenter offerre. §. 2. Prius tamen, quam claves ipsae offerantur et civitatem ipsam rex introeat, praestito per eundem juramento solemni, tactis scilicet sacrosanctis evangeliis reverenter per eum, non equitando, sed de equo descendendo, ad honorem dei exhibitis coram eo: „quod toto tempore vitae suae bona fide, sine diminutione vel circumscriptione quacunquae, servabit et servari faciet ex integro constitutiones editas per dominum Karolum, Boemiae regem illustrem, reverendum praedecessorem suum, de non alienandis civitatibus, castris et juribus ad regium demanium Boemiae atque justitiam spectantibus sive mensam.“ §. 3. Quo exhibito jure, fidelissimi cives cum jubilo exultationis caritatis et tripudiis, mente devota et obedientia subjectiva regem eundem, verum dominum ipsorum, in civitatem suscipiant, et animis exultantibus introducant, longissimis deo propitiante temporibus civitatem ipsam, universumque populum dicti regni, regendum sibi divinitus attributum, in pace perpetuo servaturum.

Kterak podepsaná města krále nového mají přijieti a on je při práviech jich zachovati.

Města počestná přepovýšená Českého královstvie: Praha, Vratislav, Budišín a Hora mají krále nového přivítati a přijiemati s počestností a s zpieváním velikým a s svátostí a s jinú slavú proti němu ryndúce, a mají Jeho Milosti klíče od města na znamenie viery a poddánie poctivě dáti. A prvé král s koně svého ssiesti má a na svatém čtenie přisieci, aby je při jich práviech a řádiech bez umenšenie a bez zápisuov a bez zástav za-

choval, jakož napřed Karlem ciesařem jest ustaveno od onoho odlučovánie měst, a neodlučovati měst. A potom měšťané s chvalú a s velikú poctivostí přijmúce krále mají jemu okolnie lidi poddávati v jeho poslušenstvie, a on je má spravovati milostivě.

XI. De juramento regis, quando coronatur, de non alienandis castris etc.

Quae pro salute cunctorum et totius reipublicae communi compendio statuuntur, debent in publicam deferri notitiam, ut fideles nostri cognoscant, quam grate quamque assidue pro illorum quiete mens nostra laborat. §. 1. Hac itaque regia ordinatione sancimus: quandocunque successivis temporibus singulis vicibus illustres reges Boemiae dicti regni diademate contigerit publice (ut moris est) coronari: in ipsa coronatione, antequam sibi in capite diadema ipsum per sacras manus archiepiscopi Pragensis, qui pro tempore fuerit, imprimatur, (vel praelati alterius, tunc forte ecclesiae Pragensis sede vacante, vel ipso renitente), de verbo ad verbum praestare et recitare teneatur solemne juramentum „de non alienandis castris et juribus demanii regii sive mensae,“ in forma constitutionis Nostrae super hoc editae annotata.

O korunování krále a o jeho přísaze.

A také králuom budúciem ustavujem, kdyžby korunu královstvie Českého přijímali, prvé nežli přijmú korunu na hlavu, aby přísahu slavnú učinili znovu, měst a hraduov nezastavovati, a práv jich jim neměniti.

XII. De conventu et congregatione baronum.

Ut, quae communem et publicam utilitatem magis inspiciunt, in singulorum deducta notitiam, facilius et vivacius memoriae nostrorum fidelium imprimantur: §. 1. Decreto praesenti praecipimus inviolabiliter perpetuo observari, quod annis singulis in primo conventu seu congregatione de more antiquo fiendis apud egregiam civitatem nostram Pragensem, in primis scilicet quatuor temporibus Nativitatem Domini nostri salvatoris immediate sequentibus, ad petendam justitiam coram Regia Majestate, principum, praelatorum, baronum ceterorumque nobilium ac universitatum regni nostri praescripti, praedictae nostrae constitutiones sub rubrica „de non alienandis juribus demanii regii“ tam salubriter editae, de verbo ad verbum, praesentibus principibus, praelatis, baronibus, ceterisque nobilibus ac universitatibus supradictis, in publico alta voce legantur et exponantur

Boemiae idiomate regionis, per notarium terrae qui fuerit pro tempore aut ejus idoneum substitutum, quem ad hoc idem ipse duxerit eligendum; §. 2. poena imminente notario, si praemissa implere remissus vel negligens repertus exstiterit, privationis officii notariatus terrae, ammissionisque dignitatis omnimodae pariter et honoris.

O sněmu a svolání panuov zemských před krále nového.

Líbilo se jest nám a za právo nalezáme, aby před nového krále páni a obec v suché dni vánočnie byli svoláni a statuta nebo práva ustavená ohlasně skrze piesaře zemského nebo jeho náměstka před obcí čtěna byla; a byl-liby ten piesař obmeškalý neb neřádný, že by to učiniti obmeškal, má pisu zbaven býti a všeho (i svého) duostojenstvie i cti.

XIII. De bonis alienari permissis.

Decernimus, ne sacris ordinationibus nostris, quas pro generalitatis commodo, non privato compendio, componere non cessamus, superfluae interpretationis obscuritas oriatur: §. 1. Quod bona et jura quaecunque, ad regiam cameram sive fiscum devoluta jam, aut in posterum devolvenda, sive sint feudalia aut aliarum nobilium personarum, sive sint burgensatica, jure successionis vel proscriptionis seu confiscationis, quacunque ratione vel causa fieri contingat, sive etiam emptionis aut justo titulo alio bona quaeque ad regiam cameram devolvantur: ea omnia et singula, in solidum vel in partem, possint libere, omni abjecta reprehensione vel nota, per illustrem regem donari, vendi, et quocunque alienationis titulo distrahi et transferri in quascunque personas, pro libito suae voluntatis. (Decet enim auctoritatem regiam non artari, quin sicut indignos et criminosos debitis poenis jubet affligi, ita benemeritos et condignos possit munificentiae suae muneribus praemiari.)

O odúmrtech kterýchkolivěk na krále spadlých.

Také ustavujem s raddú panskú, aby všecka sbožie, dědiny svobodné, manské nebo městské, otumřelé spravedlivě na krále Českého měly připadnúti, a on muož dáti a je rozdati, komuž se jemu líbie, v též právo, jakož ty dědiny otumřelé prvé záležely; ale jest přičiněno, že dědiny provinněné králi nebo na nepřátelech dobyté má dáti s raddú panskú, komuž se jemu zdá zapodobné.

XIV. De petentibus privilegia gratiarum super bonis nondum vacantibus, vel beneficiis ecclesiasticis.

Desiderantes, ut omnis malignandi tollatur occasio, ut omnis odii vel rancoris fomes radicitus praecidatur, ne subditos nostros, quos in personis et rebus volumus esse securos, contingat vivere contrariis animis inquietos: §. 1. praesenti decreto sancimus, ne cui, cujuscunque dignitatis, praeeminentiae vel status existat, nobili vel plebejo, liceat quoquomodo abinde in antea impetrare vel petere regiae majestatis privilegium vel indultum generale aut speciale super quibuscunque bonis vel juribus ad nostram cameram sive fiscum quomodolibet devolvendis, quae scilicet tempore petitionis ipsius nondum devoluta fuerint, ratione forte successionis vel proscriptionis, seu publicationis, vel alia causa quacunque, sibi per majestatem ipsam donandis, vel aliter concedendis. (Inhonestum ambitiosumque nimis est, petere quae nondum subsunt, et spe vana concipere alterius rerum se dominum fieri, qui occulto dei judicio, casu, qui spectat in alium, posset celeriter occupari.) §. 2. Quod si quis tanta cupiditate confusus appareat, omnino careat impetratis, nec possit ratione impetrati indulti, vel alia occasione quacunque requirere vel monere regem super praemissis vel aliquo praemissorum. §. 3. Quae omnia et inde petentibus ecclesiastica beneficia non vacantia, quae spectant ad majestatem regiam conferendam, intelligi et trahi volumus et jubemus.

O potvrzení majestátov na zbožie odumrlá nebo kostelnie.

Přísně přikazujem a chceme, aby žádný bez potvrzenie dědin otumrlých nebo kostelniech ot nás a ot Českých králuov neměl, jeliž by ty královskú naší volí listem, majestátem nebo dskami zemskými anebo dvorskými v manství s poslem z naší raddy a vědomie potvrzenie měl, a v ty jinak nevcházel svú mocí; nebo ktožby jinak učinil, uprošené dědiny zase by vrátil i ztratil, kteréž my znovu podati muožem.

XV. De prohibita divisione terrarum regni.

Veritate testante, omne regnum in se divisum nemo ambigit desolari; et ratio naturalis nos instruit, quod virtus quaelibet est fortior unita, seipsa dispersa. Quid enim profuit tantis curis atque vigiliis, tantisque difficultatibus et laboribus regnum nostrum Boemiae jam paene collapsum deo propitio reparasse, et ad honorem regiae celsitudinis et statum subditorum pacificum reduxisse, si aemulorum versutiis aut calumniantium simulatis precibus pro tempore disuniri contingat et leviter lacerari? Huic itaque morbo pestifero

viam praecidere, et solitae providentiae nostrae remediis vigilanter occurrere deo juvante disponimus, cujus propitiatio regni nostri florere facit imperium, et gloriam nostram docet salutem inquirere populorum. §. 1. Hoc igitur edicto perpetuo inhibemus cunctis principibus, baronibus, feudatariis, ceterisque nobilibus atque civibus vel plebejis regni nostri Boemiae, ne quis ipsorum quacunque ratione vel causa, quae posset via qualibet excogitari, ullo unquam tempore libertatem seu exemptionem, aut aliam cujusvis generis separationem vel divisionem nondum impetrare, sed nec petere tantum audeat vel praesumat a Regia Majestate in persona vel bonis juribusve suis, castris specialiter aliis seu terris situatis infra limites dicti regni; per quam a nostris vel successorum nostrorum Boemiae regum illustrium ordinationibus et mandatis se ipsum suasque terras, castra, loca etiam quaelibet sive jura, a limitibus et unione regni praedicti solutum auderet dicere vel immunem, ipsa loca vel terras, in solidum vel in partem, soluta quomodolibet vel exempta. §. 2. Imo ipsi personaliter cum terris, castris et juribus omnibus, sive bonis eorum, sub nostro successorumque nostrorum Boemiae regum jugo, consuetoque dominio et unione terrarum regni praedicti perpetuo maneant, et mandatis nostris succesorumque nostrorum saepe dictorum, sicut retroactis temporibus ipsi fidelissimique praedecessores ipsorum fecerunt, devote ac efficaciter pareant et intendant. §. 3. Decernentes expresse, quod reges, qui pro tempore fuerint, jurent tam in principio adeptionis regni praedicti, quam postea subsequenter reiterent in coronatione eorum (prout in constitutione alia „de non alienandis regiis juribus“ continetur), quod nullo unquam tempore libertatem aut exemtionem separationemve cujusvis generis et divisionem a regno praedicto juribusque et limitibus suis concedent, tacite vel expresse, publice vel occulte, quacunque ratione vel causa, in persona vel bonis quibuslibet alicui praedictorum; nec petenti seu tractanti talia directe vel indirecte praestabunt audientiam vel assensum; poena perjurii imminente regiae dignitati, quae solum deum habet ultorem, cujus nemini licet determinare judicium. §. 4. Contra vero libertatem seu exemtionem hujusmodi impetrantem, praeter infamiam qua notatur, poenae omnes criminis laesae majestatis ipso facto currant, et omnino careat impetratis; ceterique principes et barones seu nobiles ac universitates omnes regni nostri praedicti insurgere manu armata, bonaque ejus invadere et dissipare penitus possint et debeant; quem velut regni proditorem atque scissorem et laceratorem, reique publicae atque status pacifici fidelium regni omnium turbatorem et invasorem manifestum, persequi et offendi impune volumus et jubemus.

O zápovědi dědin a hradóv.

Řečí přísnú ustavujeme, aby žádný pán, zeměnín, man, služebník neb nápravník, světský nebo duchovní, dědin, hraduov, bytuov svých nepoddával, všech nebo dielně, ot České našie koruny ižádnému jinému kniežeti nebo pánu cizozemci, ani kterému jinému tvrze holdoval. Také žádný vladyka menší nebo kteréžkolivěk osoby zeměnín, bytóv a dědin svých aby žádnému pánu Českému nebo ciziemu nepoddával, než každé v svém právě, jakož za starodávna bylo, ostalo: paklibý kto všetečně to učiniti směl, jehožto i král Český pro přísahu svrchupsanú tajně neb zjevně přivoliti nemá k dielu nebo ke všemu roztržení nebo ku poddání dědin pod pokutú křivé přísahy, ješto Buoh nad námi pomstí. Pakli by to kto směl učiniti a dědiny své, jakož se svrchu jmenuje, otlúčili a poddali, ten každý, komužby byly ty dědiny dány, má od toho dánie padnútí a v nemilost těžkú královstvie Českého upadnúti. A jiní kniežata a páni mají jemu valem jeho dědiny vzieti a to sbožie roztrhnúti, a jeho jakožto protivníka a zkázce obecného dobrého hnáti a nutiti ode všeho.

XVI. De juramento regum super divisione non facienda.

§. 1. Jurabunt etiam dicti reges, modo et forma praescriptis, se nullo unquam tempore, quacunque ratione vel causa, divisionem vel separationem ullam, aut aliam quamcunque diminutionem vel arctationem facturos, per se vel alium, seu fieri permissuros vel passuros, de limitibus seu terris habitabilibus vel non habitabilibus cultivandis vel sterilibus in regno praedicto, sive ad regium demanium, sive ad principes, sive ad barones vel nobiles, sive etiam ad civitates aut alias quascunque personas vel loca spectantibus quoquomodo. §. 2. Et generaliter, dignitates, honores et praerogativas omnes regni Boemiae illibatas unitasque defendere et servare una cum castris et juribus omnibus in sacra nostra constitutione contentis. §. 3. Et quod, si per eum vel alium quocunque modo vel forma factum in contrarium quidquam reperiatur, quacunque roboris solemnitate vallaretur, ex nunc illud revocatur auctoritate regia penitus et annullatur, sub virtute per eos tunc taliter praestiti juramenti. §. 4. Has autem binas constitutiones singulis annis legi et publicari volumus, in primis quatuor temporibus, modo et forma, quibus constitutiones alias nostras „de non alienandis juribus regiis" publicari superius est statutum.

O přísaze králóv, aby každého zachovali při jeho praviech.

O kterak přísná nebo pevná každého krále, náměstka našeho, přísaha má býti, aby nedopúštěl roztrženie a rozlúčenie ot královstvie svého Českého dědin všelikterakých, úřaduov a práv jich, kterýchž sú požievali a potvrzenie jich mají k svým svobodám; a netoliko by jich neotlučovali, ale aby je zachovali při jich svobodách a práviech starožitných.

XVII. De officialibus regni.

In majoribus dignitatibus et officiis majora imminent pericula, et graviora solent oriri dispendia. Quo expedit diligentius et maturius praeveniendo caveri, quam post casum suffragio mendicato succurri. §. 1. Itaque praesenti decreto jubemus, quod supremus camerarius, supremus czuda seu judex, ac notarius terrae, qui mero et immediato regis arbitrio statuuntur, et ceteri camerarii, czudarii, notarii et officiales alii, ab ipsis supremis tribus officiis dependentes, omnium provinciarum regni nostri Boemiae, nullo unquam tempore constituantur seu ordinentur ad vitam cuiquam communiter vel divisim; nec officia ipsa vendantur, obligentur, aut alio quovis alienationis titulo distrahantur, perpetuo vel ad tempus. §. 2. Et ut haec efficacius validentur, adjicimus statuentes, quod singuli reges, qui pro tempore fuerint, tempore coronationis ipsorum in publico, videntibus cunctis populis, prius scil. quam gloriosum diadema capiti regio per sacras manus Pragensis archiepiscopi (vel praelati alterius, Pragensis ecclesiae sede vacante, vel renitente forte eodem archiepiscopo, vel forte inhabili existente), imprimatur, jurent sacris evangeliis manu tactis, ordinationem nostram praesentem perpetuo tenere et inviolabiliter observare. §. 3. Cujus transgressores poenis afficimus, ut si quisquam pro tempore tam ambitiosus et temerarius exstiterit, quod ex dictis officiis aliquod ad vitam impetraverit, aut illud sibi vendi seu obligari, vel ad tempus determinatum quoquomodo committi, contra hujus edicti seriem, perpetuo vel ad tempus fecerit: ipso jure careat impetratis, et venditio seu alienatio quaeque nulla penitus et invalida censeatur, nec possit quisquam, ratione forte literarum super hoc impetratarum a regia majestate, vel alia occasione quacunque, regem monere vel requirere quoquomodo super praemissis aut aliquo praemissorum. §. 4. Et idem per omnia intelligi volumus et jubemus de officialibus omnibus et singulis consimilibus provinciae Plznensis, licet dependentes vel suppositi dictis supremis officiis non dicantur. §. 5. Similiter idem per omnia servari jubemus et mandamus de officialibus regiis quibuscunque ducatus nostri Wratislaviensis et marchionatus Budissinensis

(Cur etenim non generaliter ad omnes provincias et terras nostras extendimus, quae universaliter pro omnium fidelium nostrorum communi compendio generalique favore justitiae statuimus?)

O úřednících zemských.

Snažně z ustavenie přikazujem, aby najvyšší komorník, sudí a piesař a jiní menší úředníci, ktož ot nich pocházejí, a všickni jiní úředníci v Čechách, v kniežetství Vratislavském a v Budišínském panství, v markrabství Moravském úraduov, ktož by kde držal od krále, kteréžby slušely k cúdě nebo k jich úraduom, žádný jich nenajiemal, neprodával, nezastavoval, nerozděloval do času nebo věčně. Také aby žádný z nich neprosil úradóv věčně nebo do času, aby na ně žádných listóv obdržoval, pod pokutú úřadóv zbavenie.

XVIII. De burgraviis constituendis.

Aequitatis atque justitiae zelatores cuncta quaerimus statutis nostris adjicere, per quae possit virga justitiae nostrae adversantes singulos liberis motibus castigare. Tunc enim quiete vivimus, cum statum fidelium nostrorum pacificum intuemur. §. 1. Igitur statuimus perpetuo observari, ne castellani seu burgravii in castris seu locis de nostro regio demanio, ad justitiam regiam specialiter pertinentibus et ad mensam, statuantur seu quomodolibet ordinentur ad vitam vel ad aliquod determinatum tempus, sed libero semper regiae voluntatis arbitrio cassentur atque mutentur, vel secundum merita permutentur, ne fraus possit fieri justitiae, et executionem illius quandocunque videatur negligere, qui certo tempore debere se noverit officio praesidere. §. 2. Poena imminente, quicunque regiae celsitudinis literas seu privilegia contra praesentis edicti seriem seu mentem impetraverit, notae infamiae; et bonis suis omnibus publicatis, careat perpetuo impetratis. §. 3. Quae firma servare et servari facere, reges illustres Boemiae, qui fuerint pro tempore, in coronatione ipsorum jurare in publico teneantur.

O purkrabiech že mají osazováni býti.

Ustavujem znamenitě a chceme, aby král Český, kterýž bude, přisáhl, purkrabí věčných nebo do jmenovitého času na hradiech královýcb svých k držení nepotvrzovati, než aby je proměniti mohl snad pro jejich nešlechetnost, když kolivěk a kolikrát se jemu líbí; paklibу kto které potvrzenie na své purkrabstvie vzal nebo dobyl, inhed toho purkrabstvie má zbaven býti

a v pokutu nešlechetenstvie vpadnúti a sbožie svá obdržená proviniti má věčně.

XIX. De judicibus et rectoribus.

Locorum judices et rectores subditorum vita et conversatione decet esse conformes. Inconvenienter quidem jus diceret, qui ab illis in pluribus discreparet. §. 1. Et propterea statuimus, quod nullus officialis, quacunque honoris dignitate vel administratione praefulgeat, ad judicium scilicet ordinandus, praefigatur vel ordinetur a quoquam in regno nostro praedicto et locis singularibus ejus, qui nesciat intelligere et proferre idioma seu linguam Boemicam generalem, quam scilicet Sclavonicam dicimus. §. 2. Nisi tamen de speciali gratia clementia regia quibusdam, quos forte morum atque virtutum laudanda congeries vel peritia literarum redderet meritos sive dignos, officia ipsa duxerit concedenda.

O súdcích, rychtářích a vladařích.

O rychtářích, vladařích, súdciech, kteřížkoli v České zemi po rozličných miestech mají ustaveni býti, aby nebyli jiného jazyka lidé, jedno opatrní Čechové věhlasní; lečby kaký byl cizozemec dobrý, vzácný a učený; ten z milosti královy mohlby ustaven býti k úřadu.

XX. De recto judicio ordinando.

Ut rectum in regno nostro Boemiae ubique procedat judicium, et nulla relinquatur occasio a recto tramite deviandi, §. 1. sancimus, quod barones, in singulis provinciis de more solito ordinandi, tres in numero in officio majorum scabinorum seu justitiariorum vel correptorum, et ceteri nobiles eodem numero per loca singula (ut est moris) minores scabini praefigendi, §. 2. non ordinentur vel statuantur ita, quod duo ex eis tribus fratres existant.

O súdu a konšelech zemských.

Nechceme opustiti toho, než přiesně chceme, aby třie páni zemští každému kraji konšelé byli větší; a jiní menší urození mají ustaveni býti, aby nebyli jiného jazyka jedno Čechové; také abyšta dva bratry nebyla se třmi (čtřmi) v konšelství.

XXI. De proscriptis et usurariis, ne ad officia ordinentur.

Praesidentes ceteris debent sicut officio, ita honestate vitae et moribus praesidere, vel saltem non in deterius discrepare. §. 1. Volumus ideo et mandamus, quod nullus proscriptus jam seu in posterum proscribendus, assumatur ad officium scabinatus, aut aliud quodlibet pertinens ad judicium. §. 2. Quod idem intelligatur de usurariis jam repertis vel alias notoriis et publice reputatis.

Kteří nemají v úřad voleni býti.

Všem psancuom, vypověděncóm, zjevným lichevníkóm přikazujeme, aby nebyli posazeni ani přijiemáni v konšelské duostojenstvie.

XXII. De juramento officialium.

Quia parum prodesset jura condere, nisi quibus ea commissa sunt exsequi, ordine debito fidelique sensu et animi maturitate procederent; et ut taliter procedendi illis materia praebeatur, et omnis iniquitatis occasio praecidatur, §. 1. constitutione praesenti providimus ordinandum: quod officiales sive magistratus omnes ad reddendum justitiam deputati, quacunque praeeminentia dignitatis aut administratione praefulgeant in regno nostro Boemiae, in introitu quisque officii sui, praesente populo loci illius, in quo debet facere residentiam pro judicio ferendo, (praecedente scilicet proclamatione publica), jurent sacrosanctis evangeliis manu tactis, „se in timore dei et ad honorem et gloriam regiae majestatis Boemiae, statumque pacificum et tranquillum devotorum fidelium dicti regni, in decreto sibi officio fideliter cuicunque absque personarum acceptione ministrare justitiae complementum.“

O přísaze úředníkóv.

Statečně ustavujem, každý, k kterémužkoli úřadu bylby přivolán, v tom městě úředniečím přivolaný nebo povolaný, obecniemu lidu na svatém čtení aby osobní přísahu učinil, jakož obyčej jest, a zvláště aby nebyl osob přijimač.

XXIII. De burggraviis etc. dominis suis rebellantibus.

§. 1. Si quis burggravius seu castellanus castri seu fortalitii regis illustris, aut principis, baronis, vasalli regii, aut alterius cujuscunque personae regni Boemiae, spiritu tantae rebellionis assumpto, praesumpserit domino dicti castri vel fortalitii, per se vel per alium

recuperare volenti castrum ipsum, contradicere, aut aliter quocunque modo contra ipsius dominium rebellare: infamis effectus, omnium bonorum publicatione, proprietati domini dicti castri applicandorum, et ultimi poena supplicii feriatur. §. 2. Quem velut proditorem per quoscunque persequi et capi permittimus et jubemus, assignandum propinquiori judicio, per quod poena praescripta plectatur.

O purkrabiech i o jiných svým pánóm protivných.

Chceme z pevného našeho ustavenie, kterýžby se kolivěk purkrabie neb úředník, neb ktož kolivěk jiný pánu svému s hradem neb s úřadem protivil, neb hrad proti vuoli pána svého dělal neb opravoval, nešlechetností aby byl oznámen a sbožie i dědiny jeho vlastnie aby proto na toho pána připadly.

XXIV. De residentia beneficiariorum circa tabulas terrae.

Morem laudabilem approbantes, qui non tantum antiqua consuetudine regni nostri, quantum etiam sacro scripto jure fulcitur, quod magistratus jura reddentes residere jussit in publico: §. 1. edicto praesenti decernimus perpetuo observari, quod supremus camerarius et supremus judex seu czuda, annis singulis quater, semotim tamen quisque, scilicet circa officium proprium, debeant judicio residere, quantum ad eorum cujusque spectat officium, justitiam quaerentibus reddituri, stateramque rectam gestantes in manibus, (memores divini judicii, quod nulli omnino licitum est declinare, quia ea mensura remetietur eis, cum qua aliis duxerint mensurandum). §. 2. Nisi tamen ex causa, quae multae possunt contingere, regiae majestatis arbitrio relinquenda, alicujus officialium praescriptorum residentiam specialiter duxerit suspendendam. §. 3. A quo etiam excipi volumus officiales eosdem, qui tempore residentiae fiendae praedictae reperirentur vacare servitiis dictae regiae majestatis.

O sedání úředníkóv u desk zemských.

Neopúštieme také toho řádu ustaviti z práva, aby každý úředník zemský, totiž komorník, sudie, na všaké léto z práva na každé suché dni k úřadóm svým do Prahy přijieti měli, a súd, což se jich dotýče úřadóv, aby súdili; lečby se kdy přihodilo, že pro královu pilnú potřebu některý z nich nemohlby býti; to vynímáme a skrze to žalujíciem na jich právě nemá nic škodno býti.

XXV. Quibus officia tabularum sunt conferenda.

§. 1. Suprema majoraque officia camerariatus, judicaturae et notariatus terrae, per Majestatem regiam solo ipsius voluntatis arbitrio libero conferenda, personis tribuantur virtutum morumque gravitate perspicuis, in quibus morum vitaeque probitas et justitiae caritas inquiratur; dum tamen camerarius et judex ipsi supremi barones seu de baronum genere descendentes existant. §. 2. Et idem intelligi volumus de ceteris officialibus in regno constituendis ubique per nos, aut per quoscunque habentes auctoritate regia constituendi eos liberam potestatem; scilicet, quod moribus et virtute perspicui compositeque viventes, pacis et justitiae amatores, non diffamati, neque suspecti, praesidere quibuscunque officiis statuantur; qui tamen resideant seu habitent et hereditates possideant in regno Boemiae praedicto.

O těch, ješto jim úřadové zemští ot krále mají dáni býti.

A my najvyššie úředníky zemské, komorníky, sudie a piesaře, k našie vuoli svobodně máme ustanoviti a dáti tak, aby oni, komorniek a sudie, byli z řádu panského. A tak i o jiných úřednieciech mocí královskú po Českém království ustanovených, též chceme mieti, aby byli urozeni v spravedlnosti a v mraviech i v múdrosti rozumní a na cti bez poskvrny zachovalí, jakož o nich právo káže.

XXVI. De residentia notariorum terrae.

Notarii terrae, sicut consuetudo bona diutinis longaevisque retro temporibus approbavit, residentiam facere volumus in castro nostro Pragensi.

O bydlení písařóv zemských.

Jehožto také z staré paměti přivodíme, aby písaři zemští bydlenie své se dskami zemskými měli na našem Pražském hradě, a jinde nic.

XXVII. De tabulis terrae.

§. 1. Tabulae, quae per terrae notarium confici debent, pariter simul cum ipso notario teneri et servari in castro nostro Pragensi jubemus. §. 2. Nisi hae, quae forent super hereditatibus et causis finitis jam compositae, quas (ut moris fuit antiquitus) sigillatas prius, per supremum camerarium, supremum czudam seu judicem et burg-

gravium dicti nostri castri Pragensis, ac dictum terrae notarium, in sacristia cathedralis ecclesiae Pragensis volumus custodiri, nullatenus aperiendas, nisi praesentibus eodem supremo camerario et terrae baronibus, ut est moris.

O dskách zemských.

Ey pilně přikazujem, aby dsky zemské, kteréž písařem zemským mají zřízené býti aneb zřízeny budú, chovány byly na hradě Pražském. A kteréž by byly dokonány, ty mají chovány býti pod pečetmi a zámkem najvyššieho komorníka, sudieho, piesaře a purkrabie Pražského v zákřiště kostela Pražského, a ty dsky nemají vyniemány býti, lečby při tom byli dřieve řečení úředníci, jakož jest obyčej.

XXVIII. De criminosis ad gratiam principis reductis.

Principalis clementia tali debet moderamine terminari, quod limes justitiae videatur protinus non offendi. Hoc igitur edicto perenni, deo propitio, statuimus: §. 1. Quod quandocunque regiae pietatis favor quemquam maleficum, utpote de latrocinio sive furto aut alio quocunque crimine annotatum, dignatus fuerit inspicere, et poenam personalem forte, seu bonorum publicationis, aut aliam cujusvis generis (quam propter ea incurrisse de jure vel consuetudine regni nostri constiterit), gratiose remittere: non intelligatur idcirco nota infamiae, quam pro praemissis incurrisse dinoscitur, quocunque super hoc principis indulto emanato, remissa; §. 2. quin potius infamia ipsa criminosum hujusmodi, quem suis insigniis maculosis aspersit, demeritis exigentibus, comite vita non deserat, et ceteris recte vivendi speculum derelinquat.

O vypověděnci a psanci, pankhartu etc. královú milostí ke cti navrácení.

Slovútně oznamujem, když bychom koho zlořečeného, zloděje, nebo pankharta, kopřivce, vypověděnce nebo usedance nebo kterakkoli na cti potraceného z naší královské velebnosti ke cti dřevnie přivolali a jej naší milostí očistili: žádný jemu potom toho nemá vzdvihati; nebo po pohanění přijat jest každý věrný k milosti, když potom chce se uchovati.

XXIX. De pactis illicitis.

Detestandam nostris temporibus querelam plurimorum fidelium fide dignorum relatu audivimus, continentem, quod latrones sive

fures, aut alias publicorum itinerum violatores, (quorum sectas juxta limites regni nostri retro temporibus pullulare non paucas nec invalidas novimus, quasque, nobis gratia suffragante divina, Majestatis Nostrae vigilans cura et sollicitudo provisa tam salubriter quam potenter gladio ultore justitiae in parte majori delevit et quasi radicitus exstirpavit), quos per malefactores hujusmodi capi et depraedari contingit, non solum bonis eorum quae deferunt spoliant, ac etiam severitate crudeli concussi, captos ipsos carceribus et tormentis asperrimis affligentes, cogunt per violentiam atque metum secum pacisci, et pecuniarum summas pro facultate cujusque, et quod est gravius, ultra facultates etiam proprias, ut cruciatus intolerabiles fugiant, promittere et cum jure firmare, juxta certum statutum inter eos terminum ad malefactores eosdem deferri facere, vel portare, aut se personaliter ad dictos carceres et tormenta nefaria redituros. Quorum plures, alios prae timore, alios prae simplicitate nimia (opinantes, pactis hujusmodi illicitis et nefandis prorsus se esse in foro conscientiae sive jure astrictos), pactorum ipsorum fuisse intelleximus servatores. Huic itaque morbo pestifero, nos qui voluntarios labores appetimus, ut quietem subditis nostris acquiramus, salutiferae medicinae remedio pro futuris temporibus tam pie quam provide occurrere cupientes, praesenti constitutione perpetuo valitura sancimus: §. 1. Hujusmodi conventiones sive pacta, vel his similia, quocunque casu et inter quascunque personas, cujuscunque status vel dignitatis existant, per vim seu metum (qui tamen cadere possit in constantem virum), inita vel firmata, nullatenus non valere, nec in se continere alicujus roboris firmitatem. §. 2. Quae nos ex nunc, prout ex tunc, omni efficacia et viribus vacuamus, atque decernimus nullius prorsus fore substantiae vel momenti. §. 3. Et ut uberioris cautelae suffragium apponatur, adjicimus in mandatis, quatenus nulla persona, quacunque occasione, suggestione sive causa seducta vel impulsa, quidquam solvere vel dare alicui, per se vel alium, vigore conventionis seu pacti alicujus ipsorum audeat vel praesumat, ne patrimonii sui injustum patiatur dispendium, et ceteris tam gravis erroris relinquat exemplum. (Nemini equidem venire debet in dubium, quod — sicut veneranda legum decrevit antiquitas — ea quae vi metuve facta sunt, viribus non subsistunt, nec ligat exhibiti vinculum juramenti, quia super re illicita, nec gratis praestitum, sed extortum; et quia juris provida sancit auctoritas, ubi principali vitio non teneri, ibi accessorium nullatenus observari.) §. 4. Quod si quis reperiatur pro tempore contra hujus saluberrimae constitutionis mentem quidquam dictis furibus vel latronibus impendisse, totidem poenae nomine fisco nostro impendere sit astrictus. (Decet enim, ut excessum suum luat improvidus, qui principis beneficium cognoscere recusavit ingratus, et praeelegit furibus et latronibus complacere, illorum forte conscius criminum, quam providentiae regiae pro com-

muni evidentique nostrorum fidelium dicti regni utilitate laudabilia instituta servare.) §. 5. Poenis aliis contra malefactores praescriptos de jure communi seu consuetudine regni nostri competentibus, in suo robore duraturis.

O nezřízených úkolech, najmiech a šacování.

Umínili sme z našeho jistého ustavenie pevno držeti, ktožby kolivěk od jiných překážky činících nuzně mocí a kvaltem jat nebo šacován byl, žádnému tomu aby se nestavěl, ani svého slibu plnil, ani jemu kterých úplatkov aneb šacunkov dával, se nebo své sbožie tudy vyplacuje; nebo práva chtie tomu, aby nuzného slibu žádný držeti nesměl. Pakliby kto komu šacunku co dal, tolikéž do naší komory královské má propadnúti, protože se jest neradoval právu našemu ustavenému, a zlodějóm pomoc a příčinu dal ke zlému.

XXX. De prohibito lusu taxillorum.

Gloria principis propagatur, dum subditorum patrimonium augendo servatur nec morum incompositorum lascivia dissipari permittitur; quid enim in principe gloriosus, quam subditos in vitae moribus habere compositos et in facultatibus locupletes et quietos? Sed non sufficit agenda agnoscere, nisi praesidentis auctoritas operoso subsidio curet ea executioni mandare. Sane consuetudinem male gratam, quae dici potius meretur abusus, in dispendium multiplex nostrorum fidelium regni nostri Boemiae diutinus observatam, sicut accepimus, tollere penitus intendentes: edictali constitutione praesenti sanciendo mandamus, §. 1. Quod nulla persona, in quacunque parte vel loco regni nostri praedicti, quacunque occasione vel causa commota, audeat vel praesumat cum taxillis vel ad taxillos seu alio argumento aut instrumento cujusvis lusorii generis ludere, vel (quod quidam dicunt incongrue) solatiari, eo modo vel forma, quibus res sive bona aut pecuniarum summae ludentium, per viam obligationis, contracti debiti, aliquando etiam juramento firmati, perdenda veniunt in ludum praedictum, licet non inter manus, ut communiter fieri assolet, (scilic. in pluribus mundi partibus), bona et pecuniae ipsae habeantur, sed in patrimonio proprio asserantur; et ipsum patrimonium obligando, super illo promittunt invicem perdendam pecuniam quantamcunque integraliter soluturos. (Ex quo coguntur plurimi lugere domestice, et unde piae et hilaris vitae suffragium sibi liberisque suis et ceterae familiae consueverat adhibere pacificus, inde moerores et egestates varias ex hujusmodi lascivis moribus suscipere compellatur improvidus; et deinde, quod dolendum est, penuria

impellente, aliena misere quaerendo, subripere et vitam suam, nota gravis erubescentiae relicta posteris, vituperose finire.) §. 2. Obligationes, conventiones aut promissiones in casu hujusmodi aut simili initas vel quocunque modo firmatas, tanquam contra bonos mores factas, ex nunc prout ex tunc decernentes nullius fore efficaciae vel momenti. §. 3. Nec liceat se asserenti victorem in ludo praedicto ratione conventionum vel promissorum talium monere, requirere seu impetere victum et promissorem hujusmodi quoquomodo; nec ipsi victo ratione monitionis, requisitionis vel impetitionis ipsius, aut etiam absque eis, quidquam per se vel alium solvere, vel alias satisfacere de promissis. §. 4. Poena imminente victori, si solum petere vel monere praesumpserit, ut praefertur, et totidem pecuniae fisci nostri commodis applicandae, pro quota summa victum monere vel impetere ausus erat; et ipsi victo, si solvere praesumpserit, ut praetangitur, ejusdem summae pecuniae, vel rerum forte solutarum aestimationis debitae pecuniariae quantitatis, dicti nostri fisci commodis deferendae. (Etenim etiam illum poena condigna debemus affligere, qui regiae pietatis gratiosa remedia infirmitati suae oblata spernendo non meruit obtinere.)

O zápovědi kostečné jhry.

Kostky nebo v kostky hranie i všecky jiné hry, kterėžto k zkažení nebo k ochuzení lidskému mohly by býti, i také nepočestné klamánie zapoviedáme. A jestližeby kto na druhém dědiny nebo co jiného vyhrál, a ten se jemu projhrav zapsal plniti penězi, dědinami nebo jinými věcmi, ten zápis žádné moci nenie ani má býti. Pakliby vždy z těch vyhraných peněz kto upomínal, nebo právem jich dobýval, tehdy chceme z plné raddy a z našeho ustavenie, aby ten neplnil, ktož jest prohrál. Pakliby proti našemu ustavení dal nebo plnil penieze projhrané, ihned tolikéž což dá, a ten což ot něho vezme peněz nebo jiného sbožie, do královy komory oba tolikéž, propadneta a pokutu k libosti naší uložení trpěti mata bez milosti.

XXXI. Quomodo admittitur ludus taxillorum.

§. 1. Licere permittimus ad taxillos volentes quoscunque, paratam pecuniam tantum deludere §. 2. mutuum vero nonnullum contrahere in ipso ludo, ultra unicam sexagenam grossorum, in pecunia scilicet numerata, non aliter. §. 3. Qui contrafecerit, dans mutuum perdat illud, et tantundem fisco nostro poenae nomine sit astrictus; recipiens autem tantundem similiter nostrae camerae poenae nomine solvere teneatur, nec respondere cogatur mutuum concedenti ultra praescriptam pecuniae quantitatem.

Kterak dopuštěna jest hra v kostky.

Řekli jsme svrchu o kostee; viece díme, že hry nynie dopúštieme hráti v kostky neb v jiní hru toliko do kopy grošóv; ale na žádné dluhy ani na pojičky. Pakliby kto komu viece prohrál na který dluh, a on jeho z toho upomínal, nemá jemu viece plniti nežli kopu gr. A což jest viece toho dluhu prohraného a on onomu plnil mimo tu kopu, tolikéž nám do naší komory ten ktož plní má propadnúti a tolikéž ktož beře viece mimo kopu projhraných peněz, a oba v pokutu upadneta a v nemilost naši královskú.

XXXII. Ne bona fidelium in manus mortuas transferantur.

Nostrorum fidelium bona et jura quaecunque sistentia infra limites regni nostri, (quae cuncta sub regiae ditionis dominio, quaedam scil. immediate, quaedam vero mediante alio, licet diversimode, non est dubium teneri), ad honorem et statum regiae dignitatis, dictorumque fidelium commune compendium, et secundum forte casus futuris temporibus emergentes, subsidium et levamen teneri et servari decrevimus; ne etiam forte servitia, regiae camerae ex dictis bonis praestanda, nobis aut successoribus nostris regibus futuris illustribus pro tempore pereant, neve devolutio bonorum eorum ad eandem cameram regiam in casibus debitis, qui possint contingere, quomodolibet valeant circumscribi; et ne personarum obsequia, inhabilitate quacunque, in quas forte bona ipsa translata fuerint, nostrae majestatis regiae necessitatis aut opportunitatis tempore denegentur. Hoc igitur edicto perenni sancimus. §. 1. Nemini cujuscunque status, praeeminentiae vel dignitatis existat, nobili vel plebejo, licere bona sua quaecunque infra dicti regni confines sistentia, communiter vel divisim, quacunque ratione vel causa, donare, vendere, transferre, seu alio quocunque alienationis titulo permutare, in personas, loca sive collegia, seu manus mortuas, vel alia quaeque genera locorum vel personarum, quae immediate in personis et bonis non possint de jure servire atque parere regiis ordinationibus et mandatis; §. 2. Quibus etiam a seculi hujus vita migrantibus, non possint libere, obstante forte privilegio vel alia libertate quacunque, in casibus debitis de consuetudine regni permissis, bona ipsa devolvi et devoluta teneri et administrari per regiam cameram sive curiam suprascriptam. §. 3. Bona vero, quae taliter contra praesentis constitutionis seriem seu mentem translata reperirentur, vel de quibus transferri exstiterit ordinatum, licet nondum realiter translata fuerint, intelligantur ipso jure nostrae regiae camerae confiscata.

Aby dědiny neb sbožie služebníkóv královýh v ruce mrtvých nepřipadlo.

Ižádnému manu, služebníku neb nápravníku nemá příslušeti, aby dědiny své služebné, manské nebo nápravničí k službě České koruny příslušejiece vzdal, prodal nebo zapsal neb směnil osobám mrtvým (osobě ihned budúcí, nebo ta osoba druhé dáti nemuož) totiž v zádušie nebo kostelním vladařuom k věčnosti i všem jiným, ještoby snad pro nehodnost svého života z těch dědin služby královy zastávati nemohli. Pakliby kto učinil neopatrně bez královy vuole a otpuštěnie, žeby dědiny své zapsal, dal, prodal nebo směnil dielně nebo všecky: tehdy jeho dědiny jmenem pokuty do královy komory mají připadnúti, a král má z nich zpuosobiti a je tak osaditi, aby jemu a budúciemu králi s nich mohla služba jíti.

XXXIII. De conspiratoribus.

Regiae nostrae majestatis caritas, quam erga regnicolas fideles nostros incessanter habemus, voluntarios nos impellit nocturnis vigiliis diurnisque solertiis diligenter inquirere, quae illis possunt ad quietem proficere et ab inimicorum dissidiis et violentis incursibus praecavere. Dudum equidem inter principes et barones regni nostri inique comperimus observatum, quod ex eis quidam, inimico humani generis suggerente, conspirationes, ligas seu confoederationes illicitas invicem faciebant, easque cum literis et jure saepe vallabant. Quorum occasione rancores et odia inter eos et principes et barones alios circumstantium regionum orta, quandoque caedes, ruinas, incendia, et alia quaeque dissidia rerum et personarum utrinque fructum pestiferum pariebant. Quod nos non solum praecidere, sed radicitus evellere molientes, sancimus. §. 1. Nullam omnino conspirationem, ligam seu confoederationem vel jurationem inter quoscunque principes vel barones seu magnates dicti regni, quacunque occasione vel causa, contra quamcunque personam aut locum vel universitatem, vel alias quocunque modo in genere vel specie, literis aut jure firmatam, sive etiam absque eis, fieri debere vel in posse, absque regiae majestatis expressa conscientia vel mandato. §. 2. Qui vero contra mentem praesentis constitutionis conspirationem vel ligam hujusmodi fecisse vel iniisse reperti fuerint, quique ad haec consensum praestiterint, consilium vel favorem: ipso facto regis indignationem se noverint incurrisse, et a regis gratia se suaque omnia realiter dependere.

O zápisiech neřádných a o šibalech.

Statečně chceme a ustavujem tak, aby páni, rytieři, vladyky, panoše, měšťané, sedláci a jiní kteréžkoli osoby lidé žádných

přísah, tovařistvie, jinak šibalstvie sobě nezapřisahovali, ani kterých zápisov zvláštniech v zemi naší České nečinili a tím spravedlnosti aby netupili; lečby opatřeno bylo naší vólí nebo našich budúciech králóv českých. Pakliby kto zlovolně všetečný proti našemu ustavení učiniti směli, osobami svými i s svým sbožiem ot naší milosti padnúti mají.

XXXIV. De eodem.

Consimilis quasi morbi labem pestiferam tollere, et ex toto corpus egregium regni nostri purgare cura sollicita cupientes, decrevimus §. 1. nulli omnino nobilium aut plebejorum seu villanorum, vel alterius cujusvis generis personarum, (quod aliquando turpiter factum fuisse comperimus), quacunque ratione vel causa conspirationem vel ligam seu confoederationem vel conventionem aliam cum aliquibus facere vel inire, contribuendo simul pecunias vel res alias, in mortem alicujus certae personae, vel aliter quoquomodo in genere vel in specie, licere facere vel inire, aut attentare duntaxat. §. 2. Qui autem contra fecerint, et qui contra facientibus consilium praestiterint vel assensum vel favorem: ipso facto regis gratiae sint commissi. §. 3. Si vero mors hominis inde causata fuerit, bonis eorum omnibus confiscatis, capitis poena plectantur.

O témž.

Vyřekše prvé o zápisiech a o tovařistvě ve zlém, nynie také ustavujem všem kteréhožkoli stavu lidem, aby přísah mezi sebú neměli šibalských a peněz na to nesdávali ani sbierali; snad kdyžby se přihodilo, žeby koho zvláštnie nebo šibalsky zabili, aby těmi penězi složenými úkladně jeho zaplatili. To zapoviedáme pod naší královskú milostí. Pakliby kto zabitý těmi penězi byl zaplacen nebo otložen: tehdy ti všickni, ktož jsú k tomu ty penieze přidávali, hlavy stětie trpěti mají, a sbožie jich do královy komory má připadnúti.

XXXV. De incendiariis.

Superbiam, divinitati semper exosam, clementiae nostrae detestatur assensus, et regiae auctoritatis nostrae tremenda potestas cogere debet eos esse pacificos, quos elationis vitium excitat inquietos. Praesenti itaque edicto jubemus, §. 1. Quod si quis baro ita divinum contemnens judicium, nostraeque justitiae non reverens dignitatem, cum banderia, manu armata, in alterius baronis terram cucurrerit, illamque in totum vel in partem incenderit, per se vel alium seu alios, aut tantummodo absque incendio cum banderia currerit, vel absque banderia currendo incendium fecerit, ipso facto regis gratiae commissus esse noscatur, satisfacto prius incensis ta-

libus et damna passis ex integro de bonis et rebus incendiarii supradicti, aestimatione congrua praecedente. §. 2. Prius enim intendimus passos injuriam atque dispendia justae restitutionis compendio recenseri, quam fisci nostri commoda procurari. (Tunc enim thesaurus noster augetur, cum fidelibus nostris et subditis sine cunctatione justitia ministratur.) §. 3. Et quod supererit ex bonis et rebus ipsis jam commissis, fisci nostri compendio devolvatur.

O žhářích.

Pakliby kto pán, rytieř nebo panoše, brannú a oděnú rukú s korúhví nebo s praporcem druhému pánu neb jinému v jeho zemi běžal, nebo bez korúhve vražedlně přižena sžehl nebo spálil nebo skrze jiné spáliti zjednal: proto v naši královskú nemilosť s tiem se všiem, což má, beze vší výmluvy upadnúti má; a z svého bytu nebo sbožie má těm dosti učiniti, komužby jest skrze oheň škodu učinil, a zbylo-liby co mimo to, to má do naší královské komory přijieti.

XXXVI. De divisione hereditatum vel aliorum bonorum communium.

Altercationum materiam plurimarum, quam in sacro auditorio nostro vidimus frequentari, provisione nostra tollere volentes, sancimus: §. 1. Quod fratres consobrini, aut alii quicunque sanguine vel affinitate conjuncti, vel prorsus extranei communem hereditatem habentes, volentes a communione secedere et partes quisque proprias habere, divisionem hujusmodi solemniter debeant celebrare, §. 2. Videlicet: Principes vel barones coram Regia Majestate, aut si praeelegerint barones ipsi, coram tribus baronibus scabinis seu justitiariis vel rectoribus illius provinciae, infra cujus limites hereditas ipsa sita aut pars potior ipsius reperietur. §. 3. Nobiles vero alii coram tribus nobilibus scabinis ejusdem provinciae situatae hereditatis. §. 4. Ceteri vero plebeji vel oppidani coram judice civitatis illius vel oppidi, infra quam vel ejus pertinentias est dicta hereditas situata. §. 5. Extra vero alium praedictorum modorum divisionem aliquam alleganti, velut non legitime factam, nulla probatio admittatur, nec divisio aliqua facta credatur, sed pro communione alleganti judicium sine dilatione feratur.

O dělení sbožie nebo dědin.

Potřebie jest, aby každý věděl, před kým má rozdiel svuoj dědin bráti: Najprv před králem a před jeho raddú, druhé před pány a před konšeli zemskými, třetie před úřadníky zemskými,

toho dskami potvrdě. Pak jiní menší berú rozdiely své před svými pány nebo před rychtáři neb před konšeli v súdiech zahájených.

XXXVII. De regina Boemiae secundo nubente.

Humanae considerationis discreta provisio ex actis praeteritis futuris ordinationibus sumit exemplum; et tunc potest venturis casibus remediis opportunis occurrere, si quae praecesserunt similia, voluerit diligenter inspicere. Dudum siquidem illustris quondam regina Boemiae, rege marito suo defuncto, relictis liberis in regno ipso successivis, matrimonio secundo se junxit cuidam baroni regni praelibati; cujus occasione quanta in regno ipso supervenere dissidia atque dispendia, regni ipsius scissio enormisque jactura, putamus ex causa sanctius subticere, quam literarum praesentium historico sermone vulgare. Sed ne iterum causa fluctuosi periclitantisque maris pelagum generosa regni nostri navis introeat, sacra constitutione praesenti providimus ordinandum: §. 1. Quod si in posterum quandocunque illustrem reginam Boemiae, coronatam scilicet et, ut decet et moris est, sacra unctione linitam, viduamque relictam, secundo nubere alicui principi vel baroni, aut cuicunque regnicolae dicti regni contingat: regina ipsa a jure dotalitii sui ipso facto cadat, et a regno praedicto exilii perpetui poenam portet. §. 2. Qui vero regnicola taliter eam uxorem habere praesumpserit, eadem exilii poena plectatur; quam protendi in generationem tertiam temerarii sanguinis sui per lineam descendentem inclusive volumus et jubemus. (Meriti sunt etenim regni solatio et habitatione privari, qui regnum a periclitationibus variis, desolationibus et scissuris non curarunt tutum debite praeservari.) §. 3. Ubi vero cuicunque alteri quam regnicolae nupserit, dum tamen principi generoso, ipsius reginae honorificentiae et statui digno nubat (quod sibi libere permittimus), receptis atque reductis locis et terris sibi pro dotalitio assignatis in potestate atque custodia succedentis legitime in regno praedicto, decem millia marcarum argenti reginae praedictae pro dotalitio suo assignentur; vel si magis elegerit rex ipse succedens, dictarum terrarum atque locorum reditus sive fructus ad vitam suam, deductis sumptibus, tribuantur.

O králové České, kteráž se podruhé vdává.

Udá-li se králové České korunované, mazané, a to proti právu, kterého pána zemského pojieti, tehdy chceme a ustavujem, aby ona svého věna, kteréž ot krále má, všelikterak prázdna byla, a na budúcieho náměstka to připadnúti má; a ona má z královstvie Českého věčně vypovědiena býti. A ten, ktožby ji směl pojieti, má také se všemi přirozenými do třetieho kolena

tuž výpověď z země trpěti. Pakliby které knieže královu pojal, má ji ven do své země vzieti a věna jejieho požievati, dokudž by mu král Český deset tisiecóv hřiven stříbra nedal za výplatu věna jejieho nebo méně, jakžby bylo ujednáno.

XXXVIII. De coronatione regis et reginae.

Decorem regni statumque pacificum nostrorum fidelium diligentia qua possumus inquirere non cessamus; nec posse credimus labori succumbere, cum deo juvante cuncta semper disponimus ordinanter. Quanta possunt evenire pericula, quantaque oriri dissidia regni solio glorioso vacante, quis sanae mentis ignorat? Tunc veluti pastore seducto de medio, grex insolita libertate disgrediens, insidiantium luporum faucibus carpitur et ovile relictum faciliter dissipatur. Hoc igitur edicto perpetuo providimus ordinandum: §. 1. Quod succedentes pro tempore in regno Boemiae singuli futuri reges illustres, infra sex menses continuos a die successionis inantea numerandos, debeant vocatis principibus, baronibus, nobilibus et universitatibus dicti regni, omni condigna solennitate servata, ut moris est hactenus, regale diadema per manus sacras Pragensis archiepiscopi, aut praelati alterius, (Pragensis ecclesiae sede forte vacante, vel ipso archiepiscopo renitente, aut alias inhabili existente), omine felici suscipere, et in regem gloriosissime coronari; §. 2. Et infra tantundem temporis spatium illustrem consortem reginam, quandocunque et quotiescunque regem forte contigerit matrimonio copulari, diadematis similis faciant insigniis coronari. (Decet enim, ut quos providentia divina conjunxit in unum, unius etiam honoris et gloriae suscipiant incrementum.)

O korunování krále českého.

Nynie budúciem králom Českým ku paměti přivodíme: každý od přijetie královstvie v šesti měsieciech svolaje pány etc. od biskupa Pražského, nebo kdyby snad stolice prázdnila biskupská, tehdy od jiného biskupa neb preláta šťastně má korunu a namazánie přijieti královské. A v témž času i králova, kolikrát by potřebie bylo, korunu i duostojenstvie přijieti má, a v duostojenství aby se radovala s králem svým.

XXXIX. De ferro candente et aqua frigida.

Errorem gravissimum, sanctissimae religioni christianae contrarium ac obnoxium statui et quieti devotorum nostrorum fidelium, de medio gregis populi christiani regni nostri Boemiae penitus ex-

stirpantes, sancimus: §. 1. Nemini omnino licere juxta limites dicti regni ferri candentis vel aquae frigidae experimento uti, aut alio genere experimentorum similium, vel inducere ad utendum quacunque occasione vel causa, commissi forte criminis, violentiae in virginem vel adulterii, sicut aliquando factum fuisse comperimus, aut alias quovis modo exquisito. §. 2. Poena imminente contra facienti, aut illi consilium vel favorem praestanti, post infamiam, bonorum omnium publicationis in fiscum; et ubi personaliter capi possit, (quod fieri cuicunque nedum permittimus, sed jubemus) incendio sive aqua, prout in altero ipsorum deliquerit, finem turpissimum faciat vitae suae. (Qui enim dei omnipotentiam tentare praesumpserit, et illius occultum judicium deridere, proximum suum per naturae contraria cogendo perire, dignus est merito, naturalis hujus vitae solatio non gaudere.

O železu horúciem a vodě.

A zakazujem i přiesně přikazujem a zapoviedáme, aby viec té přísahy pohanské, totiž skrze železo horúcie a na vodu puštěnie, nepožievali o žádnú věc, a tudy Boha, svého tvórce, nepokúšeli, budto o únos neb o podávenie panen etc., než živi byli, přisáhna Bohu, neb skrze Buoh přisahajiec, (neb jest on svrchované dobré); pod pokutú zbarenie jeho sbožie a pod hrdlem, nebo pod ohněm neb pod utopeniem neb kterým jest hřiechem shřešil proti svému bližniemu.

XL. De tabellionibus contra prohibitum conficientibus instrumenta.

Nostrorum fidelium querela frequens aures clementiae nostrae pulsavit, quod in regno nostro Boemiae notariorum seu tabellionum publicorum numerus longus, scientia tamen et artis peritia summe brevis, subditorum nostrorum in opinata causat incommoda, versutiis, fraudibus aut erroribus gravibus locum praebens; tandem rancores parit et odia, et suscitat saepe discordias atque rixas, per quae fidelium eorundem facultates labuntur, ac ipsi necessitates varias et aerumnas pati coguntur. Quod nos, qui subditorum ipsorum statum pacificum assidua meditatione semper inquirimus, nec immerito moleste ferentes, hac salubri ordinatione sancimus: §. 1. Quod nullus omnino, se dicens notarium seu tabellionem publicum cujuscunque regis seu principis, aut alterius cujusvis personae, habentis quantumcunque legitimam potestatem, auctoritate creatus notarius publicus vel tabellio, audeat vel praesumat officium sive artem notariatus seu tabellionatus publici quomodolibet exercere infra limites dicti regni,

nisi prius per nostras aut successorum nostrorum Boemiae regum illustrium, qui pro tempore fuerint, patentes literas, sigillo pendenti majestatis regiae impresso typario communitas, meruerint exercendi licentiam obtinere. §. 2. Acta vero quaeque contra constitutionis hujus seriem per dictum notarium, notae forte sumptae, vel instrumenta confecta, ex nunc prout ex tunc, nullius valoris esse decernimus vel momenti; ipso nihilominus temerario ausu contrarium faciente, velut falsario, puniendo. (Quos enim regiae majestatis examen duxerit approbandos, non est dubium, eos providos et peritos esse repertos.)

O pisařiech obecných.

S paměti pokládáme, aby žádný pisař obecný nebo jiný pisař od desk přísežný, snad jsa publice stvořený v našie České zemi, i což pod naši korunu slušie, skutkór žádných, listov, instrument i jiných zápisuov činiti nesměl, lečby skrze ny nebo naše náměstky hodnost a potvrzenie přijal, a naše listy na to s pečetmi neb sekretem na potvrzenie měl; jinak cožby kolivěk vedl nebo psal, to za nic chcme mieti a žádné moci nemá mieti, a jakžto nad falešníkem má pomštěno býti.

XLI. De recognitione fienda per principes et nobiles novo regi.

Regalis diadematis nostri nobilissimam partem, clarissimorum principum regni nostri Boemiae feuda, regiae mentis arcano volumus servari praecipua, et congruentis cautelae suffragio providere, ne qua in posterum super eis possit dubietas occurrere, aut incertitudo quaelibet alternandi materiam generare. (Siquidem nihil est gratius, quam humanis rebus semper adhibere cautelam, quae si non sit necessaria, non gravat esse superfluam.) Praesenti itaque lucida lege sancimus: §. 1. Quod quilibet princeps, marchio, dux et vasallus, et quicunque alius inferior nobilis feudatarius regni nostri praedicti, singulis successoribus nostris legitimis Boemiae regibus futuris illustribus, infra annum continuum, numerandum a die successionis in regno cujusque regum ipsorum, §. 2. Et quotiens etiam dictos marchiones, duces et vasallos aut inferiores nobiles feudatarios morte interire aut mutari continget, infra consimilem annum a die mutationis hujusmodi continue numerandum, terrarum atque castrorum, dignitatis aut honoris, et generaliter bonorum omnium atque jurium, quae tenet vel possidet infra limites dicti regni, recognitionem debite faciat, et ab eis infeudationem recipiat, et praestet personaliter fidelitatis debitae sacramentum; si tamen reges ipsi eodem anno degerint in regno praedicto. §. 3. Alioquin si absentes exstiterint, debeat

hujusmodi princeps, marchio, dux vel vasallus, aut inferior nobilis feudatarius, infra eundem annum coram capitaneo generali regni praedicti solemniter protestari; et infra sex menses continuos a die reditus regis taliter absentis in regnum in antea numerandos, recognitionem, infeudationem et juramenti praestationem praedictam decenter implere. §. 4. Nisi fortasse marchiones, duces et vasalli, aut inferiores nobiles feudatarii, extra terram sine dolo forent absentes; quo casu volumus, ut a die reditus ipsorum ad patriam infra tempus semestre in praesenti constitutione expressum ad debitam consummationem dictorum omnium teneantur. §. 5. Quod si quis ex dictis principibus, marchionibus, ducibus et vasallis aut inferioribus nobilibus feudatariis praemissa facere non curaverit: transactis terminis suprascriptis, rex praedictus, qui tunc exstiterit, vel dictus capitaneus generalis, possit et debeat ad manus regiae majestatis recipere jura et bona praedicta quaecunque, tenenda et servanda per eum, donec praemissa omnia et singula fideliter impleta fuerint. (Per hanc enim ordinationem nostram et jura nostra redduntur illaesa, et dictorum clarissimorum principum, marchionum, ducum et vasallorum ceterorumque nobilium dignitates et bona magis certa et regalis auctoritatis protectione secura.)

O přiznání kniežat a pánóv k novému králi.

Pamatujem, aby všichni, markrabie, vévody, knižata, páni, manové menší i větší, v roce a ve dni ote dne korunovánie krále počítajiece manstvie ot krále přijali. Pakliby snad krále nebylo, tehdy před kapitánem ty časy země České se přiznali; a po navrácenie krále do země v šesti měsieciech přijedúce mají svá manstvie s přísahú přijieti. Lečby svrchu řečených kniežat nebo pánóv ty časy v zemi neb v bydlech jich nebylo, tehdy po vrácenie jich do země podle času, jakož se svrchu jmenuje, mají to dokonati. Pakliby kto z dřieve jmenovaných toho naplniti nedbal v těch časech jmenovaných, tehda dřieve řečený král nebo kapitán obecní, kterýžby za toho času byl, mohlby a má v ruce Králové Milosti vzieti práva a sbožie všelijaká skrze něho držená, dokudžby dřieve jmenované věci všecky spolu spravedlivě nebyly naplněny. (Skrze to naše ustavenie práva naše jsú nepoškvrněna, a sbožie a věci čisté dřieve řečených a z moci a pomoci královy jistějšie.)

XLII. De citationibus contra regem.

Licet humano jure princeps legibus sit solutus, et cunctos populos sibi subjectos habeat judicare, et a nemine ipse judicetur:

quia tamen digna vox est majestate regnantis, alligatum se legibus principem profiteri. (quod etiam per praedecessores nostros Boemiae reges illustres observatum fuisse comperimus), praesenti constitutione decernimus: §. 1. Quod si quis quandoque forte a nobis vel successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, reputaverit se gravatum, seu causam ullam se velle dicat intentare nobiscum: tunc supremus camerarius et barones sive kmetones de causae vel gravaminis meritis diligenter et libere inquirentes, demum quicquid justum repererint, pronuncient vel decernant; §. 2. Quorum pronuntiationi et decreto stare et contentari rex ipse, sicut et subditus vel querelans de benignitate regia, teneatur. §. 3. Decore tamen et honestate regiae dignitatis in hoc specialiter reservatis, quod nulla prorsus praemissorum occasione, vel alio quocunque modo excogitato vel via, contra personam regis citatio vel vocatio aliqua personalis emanet, sed contra officiales suos, qui ad hoc exstiterint deputati, procedat. (Per hoc enim et splendor justitiae, quem ubique in regno nostro lucere singulariter cupimus, purus servabitur, et clementiae nostrae zelus, quem ad justitiam gerimus, piis operibus insignitur.)

O póhoniech proti králi.

A kakž kolivěk král pro duostojenstvie své vyňat jest z súdóv v zemi své, avšak aby pravda se šířila: komorník najvyšší (purkrabie Pražský), a páni a kmetové České země mají žalujieciemu na krále spravedlnost učiniti, a král jich nález i ortel z své milosti zvláště trpěti má; tak, aby žádného úrazu na svém duostojenstvie a na své osobě netrpěl skrze jich otsúzenie, ale jeho úředníci aby to splnili a trpěli, ktož jsú na to vydáni, z jeho statku a sbožie, a král jim má to beze lsti a přísně přikázati.

XLIII. Ut rex non citet quemquam.

§. 1. De consuetudine laudanda processit, quod ut regiae dignitatis supremum decus ab omni indecentia servetur illaesum, nulla debeat in persona regis contra quoscunque citatio emanari. §. 2. Sed cum casus emerserit, utpote de juribus regiis occupatis, vel alia querimonia privatarum etiam personarum, sub nomine judicis curiae regiae procedat citatio, quae terminum competentem assignet citatis ad comparendum coram majestate regia, sicut illa duxerit ordinandum. §. 3. Si quis forte nobilis vel alius quicunque contra majestatem regiam vel homines suos excesserit, possit per literas regias tales excedentes publice facere per fora proclamari, quod certo termino compareant in curia regis; §. 4. De quibus tamen defectibus regem tangentibus barones seu kmetones juxta solitum judicabunt.

Král nemá puohonem býti.

Slično chceme mieti, aby od osoby královy žádný pohnati neměl ani mohl, než přihodilo-liby se v královÿch práviech překaženie aneb žeby dědiny drženy byly nebo z věci jiných obecných šla by žaloba nebo bylo žalováno, pod jmenem dvorského sudieho póhon má vyjieti. Pakliby kto proti králi které věci nebo dědiny držal, tehdy dvorský sudí má je kázati provolati, a rok z práva prodlený tomu provolání i svrchu jmenovanému puohonu uložiti a podle obyčeje, což krále dotýče, páni a kmetové mají súditi.

XLIV. De prolatione termini per judicem.

Sicut observatum reperimus antiquitus, statuimus, ut si quando judex terrae, in testimonium duorum vel plurium, alicui in quacunque causa terminum de certa scientia assignaverit, aut ad postulationem alicujus dilationem concesserit: tantam efficaciam et vigorem censeatur habere hujusmodi terminus, licet unicus taliter assignatus, quantum trina publica proclamatio per trium dilationum debita et consueta intervalla in foro publice facta reperiretur habere.

O prodlení roku sudím daném.

Kdyžby sudí komu rok přede dvěma nebo přede třmi nedělmi z svého jistého vědomie o kterúžkoli věc nebo ku prosbě většie prodlenie dal nebo puojčil: takú moc měj rok ten jeden, jakoby se troje provolánie stalo trhem.

XLV. De regni defensione.

Munitio quaeque bellica tractanda semper est mente quieta, quia tunc male quaeritur, cum jam imminentibus hostibus necessaria judicatur. Itaque futuris eventibus praecavere volentes, et subditorum nostrorum fidelium securitatem et pacem, quas illis nostris temporibus multo labore quaesitas feliciter deo juvante contulimus, illaesas a cunctis hostium violentis incursibus praeservare: edicto praesenti providimus ordinandum, sicut ex institutis antiquis regni nostri Boemiae jam comperimus observatum: §. 1. Quod si quando contingat hostes regni nostri praedicti metas invadere vel intrare, tunc indifferenter omnes, tam principes, barones et nobiles sive vladykones, quam etiam cives et oppidani, imo populus universus regni, juxta ordinationem regiam et mandatum, debeant armata manu circa metas ipsas potenter assistere septimanis quatuor, sumptibus

propriis et expensis, patriam propriam viriliter defensuri. §. 2. Si tamen ultra quatuor septimanas eos defensioni regni expediret intendere, tunc eo tempore duntaxat, quo ultra septimanas ipsas quatuor vacaverint defensioni praedictae, liceat eis de bonis et juribus regis tantum recipere et non ultra, quantum eis et equis eorum sufficiat ad expensas.

O obraně královstvie Českého.

Také přihodilo-liby se kdy, žeby nepřietelé v zemi vpadli, tehdy všechna kniežata, páni, šlechtici, rytieři, vladyky, měšťané i všecken obecný lid mají hned branmú rukú jeti a jieti z přikázanie a řečenie králova až na mezi českú. A tu mají trvati brániece meze čtyři neděle na svuoj náklad a o své ztravě. Pakliby do tej chvíle trvati nemohli (pakliby déle tu trvati nemohli), tehda potřeb mají sobě dobyti na království toliko sobě a koním, a nic viece.

XLVI. Ut tempore guerrae non exeant regnicolae extra terram.

Ad defensionem patriae quisque debet singulari quadam caritate prospicere, et personam suam cunctis objectare periculis, ne patriam suam lacerandam relinquat extraneis. Hoc igitur edicto jubemus, §. 1. Quandocunque regem Boemiae sive regnum ipsum contingat guerram habere, nullo omnino regnicolae quacunque ratione vel causa licere exire limites dicti regni, nisi hoc de certa scientia dicti regis processerit et speciali gratia vel mandato. §. 2. Quod si quis exire praesumpserit, bonorum omnium publicatione mulctetur.

Aby zemané v války z země nevycházeli.

I také ustavujem tak, že kdyžby válka proti české zemi byla, tehdy žádný zeměnín nemá z země jieti, dokudžby ta válka trvala, lečby zvláště odpuštěnie od krále obdržal. Pakliby kto směl z země vyjeti všetečností, tehdy sbožie svého a dědiny, kteréžby měl v království Českém, ohlasně zbaven má býti.

XLVII. Ut servi tempore expeditionis a dominis suis licentiam non petant.

Nulli omnino licere permittimus, sed protinus inhibemus cujuscunque domini servitori expeditionis jam proclamatae tempore licentiam petere a domino suo, quacunque ratione vel causa, expeditione ipsa durante, contra sui domini voluntatem.

Panoše neb služebníci v čas válečný otpuštěnie neberte ot pánóv.

Líbí se nám i ustavujem, aby žádný v provolání války na vojnu od svých pánnov otpuštěnie nebral, dokudžby ta válka stála, proti vuoli jeho pána, neb by to bylo proti každého cti a vieře.

XLVIII. De Boemis servientibus extraneis dominis.

Quia saepe contingit, (quod ex magnanimitate procedit), barones aut nobiles vel wladykones regni nostri Boemiae certis dominis vel amicis eorum in diversis mundi provinciis extra regnum ipsum commorantibus, cum stipendiis, aut sine, in armis servire: praesenti constitutione sancimus: §. 1. Personas hujusmodi cujuscunque promissi vel conventi servitii ratione vel causa terrae Boemiae publice vel occulte, tacite vel expresse, per se vel alium nullatenus nocere debere. §. 2. Quod si quis et cujuscunque status vel conditionis existat, pro tempore contra fecisse repertus exstiterit: bonis omnibus confiscatis, velut patriae propriae regnique aemulator et proditor, capitali sententia feriatur.

Čechové neslužte cizozemcóm.

Ey opět za právo vyřiekáme, kterýžby kolivěk Čech nebo zeměnín v službě nebo na žoldě byl neb slúžil v ciziech zemiech, aby pro žádnú věc i skrze žádnú výmluvu s svým pánem proti České zemi nebýval; pakliby to zrušil, má za zrádcí vědien býti, a sbožie jeho a hrdlo na královú milost připadnúti mají.

XLIX. De juribus regiis silvarum.

De juribus silvarum nostrarum regni Boemiae, quarum densitas arborumque admiranda proceritas non inter minimas particulas regni gloriae est notanda, tam pie quoad fideles nostris silvis ipsis convicinos, ne illi forte litigare nobiscum et sumptibus ac laboribus gravari cogantur, quam provide quoad regalia jura nostra servanda disponere intendentes, morem priscum, sicut accepimus, specialiter etiam in hoc imitantes, sancimus: §. 1. Quandocunque nobilis aliquis sive cliens causam cum nostra curia super metis silvarum habere contigerit, tunc pro parte regia producantur novem silvani seu servitores, pro parte vero clientis totidem nobiles vel clientes; §. 2. quibus in praesentia purggravii nostri aut villici regionis illius constitutis, adhibitis etiam duobus vel uno saltem militibus ad hoc specialiter commissariis deputatis per regiam majestatem, et loco

causae seu litigii per eos diligenter inspecto, ipsi purggravius aut villicus et milites informationes omnes, facientes ad materiam causae, diligenter recipiant, et si possunt debite concordare, fodi faciant magnos acervos et terminos stabiles atque notos infigere, per quos causa ipsa sopita, nulla in posterum relinquatur occasio litigandi. §. 3. Si vero non possent debite concordare, tunc sorte data per purggravium seu villicum supradictos, tres ex productis novem testibus supradictis, quos sors ipsa elegerit, super dubiis causae, jurati prius, ferant testimonium veritati; secundum quod judicium dirimatur, et ponantur acervi vel termini juxta testimonium eorundem. (Taliter etenim et juri nostro consulitur, et fideles nostri longis dispendiis non gravantur.)

O právě králových lesuov.

Vše to pevně postavujem, kdyžby se mezi kým o jeho lesy a o naše meze svár stal a ztrhl; tehdy od nás má povoláno býti devět hajných nebo služebniekuov a s druhé strany tolikéž devět panoší neb vladyk, a před vladařem nebo lovčiem toho kraje, přivolajiec k tomu jednoho nebo dva rytieře, otpuštiemy to vedle jich svědomie, a v jistém ohledání lesóv a mezí meze a hranice a kopce znamenitě mezi našimi lesy a jeho učiniti. Pakliby snad nemohlo tak dokonáno býti, ale z těch devieti tři z našich a tři z toho našeho súpeře losem vybraní podle rozkázanie toho lovčieho neb vládaře a těch, kteřiež jsú k tomu přivoláni, majie pod přísahú ty meze, hranice a kopce učiniti a to osvědčiti pro paměť a tvrdost lepší.

L. De incisione silvarum.

Silvarum nostrarum admirandam exteris pulchramque congeriem non tam volumus dissipari, quam etiam diligenti custodia ab omni prorsus succisione, nisi quam specialiter permiserimus, intendimus praeservari; et intactam perpetuamque manere volentes, jubemus: §. 1. Quod nullus ex silvanis nostris sive lowczis, aut alia quaeque persona, quacunque ratione vel causa, possit incidere aut exportare lignum aliquod ex silvis ipsis, seu alienare vel vendere, nisi tantummodo aridum lignum, vel quod vi ventorum ceciderit, §. 2. His itaque duobus generibus lignorum duntaxat uti liceat, illaque vendere silvanis nostris ad camerae nostrae compendium, juxta solitum et antiquum; nisi de certa scientia regia et speciali gratia concessum aliud alicui per literas regias patentes appareret. §. 3. Poena imminente contrarium facienti, mutilationis manus dextrae, qua adjutrice potissima praesumitur rationabiliter deliquisse, et

publicationis in fiscum hereditatis, quam a nobis seu curia nostra pro servitio custodiae silvarum visus exstiterit possidere.

O mýcení lesóv královských.

S pamětí ustavenie dávného lesov našich královských i jeden lovčí nebo hajný náš bez našeho zvláštnieho otpuštěnie nemá mýtiti, než toliko súš a vývratky; ty mají mýceny býti a prodávány; a ty penieze mají obráceny býti do naší královy komory. Leč bychom zvláště komu otpustili, po našich zjevných zvláštniech lesiech, které lesy mýtiti nebo darem dáti, tak mohú polesní nebo hajní ty lesy prodávati nebo mýtiti pod vyměřením a penieze do naší komory pod vyčteniem obrátiti, pod pokutú ruky pravé utětie a pod ztraceniem dědin těch, kteréž od České koruny za službu hájenstvie našich lesóv mají.

LI. De ablatione equorum volentibus subripere silvas.

§. 1. Quandocunque contigerit, quod silvani nostri seu loveczy alicui infra silvam equos et currus abstulerint, praetendentes illum cum dicto curru venisse subripere seu furari ligna nostra silvarum, illo haec omnino negante: ut altercatio finem recipiat in instanti, secundum quod fore comperimus hactenus observatum, sancimus in hujusmodi casibus duos ad minus silvanos seu loveczos in curia nostra regia, coram scilicet officialibus nostris regionum illarum haberi; §. 2. A quibus prius exacto juramento, duos digitos elevando, ut moris est eis, testimonium volumus perhiberi, juxta quod litigium dirimatur. §. 3. Et si reperiatur culpabilis ille, cum bonis suis omnibus regis gratiae sit commissus.

O pojetí koní na krádeži lesu.

Slibujeme o pojetí konie tak držeti, kdyžby komu konie i s vozem v lesiech našich královských, an chtěl drva krásti, pojati byli, a pře o to vznikla: tehdy dva hajná z toho kraje lesóv na dvoře našem před úřednieky našimi téhož kraje zdvihnúce dva prsty (nebo háky), kdyžby popřisehli, že jest les nebo drva chtěl krásti a bráti, bude-li shledán tiem vinen, tehdy se všiem svým sbožiem na královu milost má podán býti.

LII. De metis et limitibus silvarum.

Si quando de metis seu limitibus silvarum regalium Boemiae inter regis procuratores aut alios quoscunque regnicolas altercatio

oriatur, testes non extranei, nec de remotis partibus in controversia producantur, sed nulli penitus admittantur, tam contra nostram regiam curiam pro parte alia, quam etiam vice versa contra partem aliam pro parte nostrae regiae curiae supradictae, nisi silvani, in locis propinquioribus habitantes metis aut territoriis ipsis, de quibus quaestio ventilatur.

O meziech a vysázení lesóv královských.

Ež bývá svár mezi rozličnými lidmi a zvláště mezi úředníky královými lesnými o meze a o rozdiely a proseči lesné: chceme aby jiní o tom svědkové nebyli vzati než najbližnější hajní neb polesní toho kraje lesu, a těch svědectvie a ukázánie má přijato býti a držáno.

LIII. De silvis excisis.

Silvas nostras, quas in aliquibus partibus earundem succisas et effossas, et aliquas cultas et laboratas audivimus, quasque nostras hereditates existere et ad nostram regiam cameram devolutas post mortem illustris regis Ottacari divae memoriae nemo debet ambigere, ad eandem regiam cameram pertinere decernimus et jubemus; nisi aliud clementia regia cuiquam reperiatur de gratia speciali per suas patentes literas concessisse.

O lesiech královských vykopaných.

Přisuzujem a přikazujem, aby jakož lesové naši, kteřiež jsú smýceni a ze dna vykopáni po Ottakarovi předku našem, jenžto jsú již dědiny, ty a takové dědiny tak vykopané příslušali na nás věčně a na naše krále budúcie spravedlivě, a žádný uvázati se v ně nemá, leč bychom jemu je vydali a vysadili v službu nebo v plat, a toho potvrdili listy našimi.

LIV. Ut non excorientur arbores silvarum regalium.

Ne constitutionibus suprascriptis, quas pro conservatione silvarum nostrarum regalium diligenter edidimus, ullatenus fraus fiat, sancimus: §. 1. Ne quis, (quod dolorose saepius factum fore percepimus), quocunque tempore anni, maxime in vere, aut etiam in aestate, arbores silvarum ipsarum quacunque ratione vel causa, in primis vel secundis aut aliter quoquomodo corticibus excoriare, vel cortices ipsas incidere vel rumpere audeat vel praesumat, §. 2. Poena imminente contrarium facienti: si silvanus fuerit, excoriationis manus

dextrae, et publicationis bonorum omnium, quae a nobis pro servitio custodiae silvarum earum noscitur obtinere; si vero alia quaecunque persona, excoriationis manus dictae poenam tantummodo patiatur.

O dřievě lesuov oblupování.

Ovšem bude-li hajný náš kóry prvnie nebo druhé lúpiti neb kterak obřezovati s dřievie, ihned má ruku pravú ztratiti a sbožie i dědiny své k' hájenstvie přislušejiece ohlasitě ztratiti do komory královy; pakliby jiný člověk cizí to činil, tehdy za to toliko ruka pravá má jemu uťata býti.

LV. De impositione ignis ad silvas.

Si quis tanta temeritate repletus exstiterit, quod ignem imposuerit vel imponi fecerit in silvis nostris aut baronum nostrorum vel aliorum quorumcunque juxta limites regni nostri Boemiae, aut in arboribus vel herbis earum, ardore igneo usque ad vitae exitum comburatur.

O požářiech lesniech.

Světle tomu chcme, ktožby kolivěk z úmysla lestného lesy naše nebo jiných zeman pálil nebo požáry v nich činil neb jiné dřievie neb kořenie, upálen má býti bez milosti.

LVI. De caedentibus silvas vel distrahentibus.

Contra caedentes arbores seu ligna silvarum poenas debitas statuimus. Sed quia caesas per aquas maxime aut per terram ducere multos impune percepimus, statuimus, quod si quis arbores seu ligna quaeque, quantumcumque non inciderit, si tamen caesas contra formam constitutionum nostrarum duxerit per aquam vel terram, aut auxilium dederit ad ducendum, poena consimili mutilationis manus dextrae feriatur.

O plavcích lesu kradeného.

Všichni, ktožby lesy bez znamenie a bez formy sekali v lesiech a po rodě nebo po zemi vezli by: ti mají pravú ruku ztratiti, i ktožby jim k tomu pomoc anebo radu dávali.

LVII. De custodia silvarum, quae succisae furtim ducuntur per aquas.

§. 1. Purggravios seu castellanos nostros castrorum infra scriptorum (sic), super labentia flumina regni situatorum, curam vigilem et custodiam die noctuque habere volumus diligentem, ut ligna quaeque vel arbores, quae plurimae in silvis nostris subreptae per eadem flumina duci percepimus, et demum, nostra conscientia inconsulta, verti in utilitates proprias privatorum, in camerae nostrae dispendium et gravamen. §. 2. Cum igitur territorium et districtum castri, cui quisque praeest, pervenerint, per eos vel per alios, quos ad id duxerint deputandos, intercipiantur, et arrestentur, simul et personae quaecunque ducentes ligna et arbores supradictas; et statim facta nobis conscientia speciali, tamdiu eas teneant arrestatas, donec a nobis aliud habuerint in mandatis §. 3. nisi patentes literas nostras ostenderent, aut alia intersigna, ad haec specialiter deputata, per quas forte illis majestas regia concesserit eas arbores deducendas §. 4. Poena imminente castellanis praedictis, si scienter permiserint transire arbores aliquas sive ligna contra mentem ordinationis praesentis, amissionis officii et dupli restitutionis in fiscum valoris sic dictarum arborum vel lignorum. §. 5. Si vero negligenter et ignoranter, poena dupli tantummodo feriatur; poenis aliis, contra caedentes vel ducentes arbores sive ligna statutis, firmis manentibus atque fixis

O pozorování plavby drev se hradóv.

Přikazujem purkrabiem hraduov našich, kteříž nad vodami sedie, aby lesuov mimo ně plovúciech prokrásti nedopúštěli a ty stavovali a dotud je tu drželi, dokudž by od nás listov neb jiného rozkázánie neměli. A kdyžby purkrabie vědomě ten les nebo dřievie propustili, tehda úřadóv svých mají zbaveni býti, a začby ten les stál, to dvé peněz do královy komory mají dáti; pakliby nevědomě obmeškali a propustili, tehdy pokutú toho dvého do královy komory propadnú: a ti, ktožby ten les sekali nebo vozili, z ustavenie našeho dřieve jmenovaného pokutu mají trpěti.

LVIII. De hereditatibus et bonis ad regiam cameram devolvendis.

Curiae nostrae regiae jura, quae maxime priscorum temporum usu longissimo sunt probata, quantum debite possunt, praeter injuriam alicujus, procurari volumus et tueri; quia decet principem, sicut subditos in pace servare et universalem justitiam colere, ita proprii juris futura compendia non abjicere, quae recte disposita,

in subditorum fidelium commoda propria saepius a regali munificentia transferantur. Sancimus igitur, quandocunque regnicola quisque, cujuscunque status seu conditionis existens, a seculi hujus vita labili migraverit, nullis relictis liberis a suo corpore legitime procreatis, quod bona omnia et hereditates, quae fuerunt dicti defuncti, ad nostram regiam cameram sive fiscum totaliter devolvantur.

O dědinách a zbožiech do královy komory připadených.

Ey kdyžby kto v království našem bez dětí, spravedlivě ot něho pošlých, umřel a dědin svých, kdež moc a právo jest, nikomuž nepřisvědčil, tehdy dědiny jeho tolik pusté na krále mají připadnúti, a nábytkové zeměniena každého na najbližšieho přietele, najprvé po meči počítajiec.

LIX. De alienandis hereditatibus.

§. 1. Siquis hereditatem propriam in vita sua cuiquam dare, vel alio modo concedere et a se in alium transferre voluerit, debeat ante licentiam petere a regia majestate §. 2. Qua licentia petita et concessa, mittat nuntium, scilicet baronem officium kmetonis habentem, ad supremos beneficiarios, qui ad relationem dicti baronis, pro parte majestatis ejusdem eis factam, poni facere debeant ad tabulas terrae infra annum continuum tunc proxime subsequentem, tempore scilicet unius ex conciliis generalibus, ut moris est, in quatuor anni temporibus celebrandis. §. 3. Aut si praeelegerit, in uno ex dictis conciliis, sedentibus in judicio supremis beneficiariis, coram ipsis asserat et publice protestetur dationem seu concessionem hujusmodi, quam facere jam intendit, nulla alia petita regis licentia vel obtenta §. 4. et subsequenter ad tabulas posita datione seu concessione praescripta, de mandato beneficiariorum supremorum ipsorum, posessionem realem transferat hereditatis seu rerum taliter concessarum in eum, cui duxerit concedendum, sicut alia super hoc edita nostra constitutione cavetur. §. 5. Qua solennitate servata, licet postea persona talis absque liberis decesserit, in hereditate tamen seu bonis per eam concessis taliter seu datis camera regia seu fiscus nihil intelligatur posse petere vel habere. §. 6. Alia vero hereditas quaecunque, in mortis articulo, sicut aliquando factum audivimus, vel alio quoquomodo citra solemnitatem praescriptam donata, vel qualitercunque concessa, quibuscunque personis, collegiis aut locis ecclesiasticis vel secularibus publicis vel privatis, concessionibus et donationibus ipsis ex nunc prout ex tunc per nos penitus annullatis et invalidis factis, ipso jure fisco nostro intelligatur esse commissa.

O odlučování dědin.

Také ktožby dědiny své komu dal, odlúčil, poručil nebo jinak v jiní personu obrátil, to učiniti muož dopuštěniem královým a po pánu zemském kmetcí úřad majieciem nebo z raddy královy po jednom ve dsky sobě má vložiti v roce, na kteréž chce suché dni, a ty dědiny, kdyžby bez dětí umřel, nemají na krále připadnúti; ale jinak jiné dědiny, kteréž bez povolenie našeho kterýmžkolivěk osobám dáním, podáním, odkázaním na smrtedlné posteli postúpeny budú, to chcme za nehodné mieti, a na nás s právem mají připadnúti.

LX. De translatione hereditatum occulte in alios.

Aliquando factum fuisse comperimus, quod quidam hereditates proprias in alios transferre volentes, illas occulte transferunt seu donant, et occulte ad tabulas scribi faciunt, nulla a clementia regia petita licentia, nec aliqua notificatione supremis beneficiariis, ut moris est, facta. Quod, quia cedere in praejudicium nostri juris et dictorum beneficiariorum officii et honoris contemptum non ambigimus, detestantes, sancimus §. 1. Donationes, concessiones seu translationes hereditatum taliter non servata solemnitate debita quibuscunque factas, super quo beneficiariorum eorundem testimonium stare volumus, nullius penitus esse vigoris, sed eas hereditates seu bona quaecunque taliter occulte donata seu translata, velut indignis, ablatas, regis camerae confiscari. §. 2. Scriptor autem, qui occulte taliter hereditates seu bona praedicta ad tabulas posuerit ultimi supplicii poena plectatur. §. 3. Ut committendae fraudis omnis materiam omnibus auferamus, constitutionem praesentem subscriptae cautelae suffragio communimus, sancientes expresse, quod post impositionem ad tabulas dationis seu cujusvis concessionis hereditatis alicujus, hoc penitus observetur, videlicet, quod ad requisitionem donatarii seu illius. cui facta fuerit datio vel concessio suprascripta, supremi beneficiarii specialem nuntium debeant destinare, qui donatarium seu concessionarium hujusmodi in corporalem possessionem inducat rerum seu hereditatis taliter concessarum infra annum continuum a die positionis ad tabulas supradictae numerandum. §. 4. Qui etiam, adepta possesione praedicta. faciat statim voce praeconia publice proclamari tribus diebus fori illius civitatis vel loci, in quo est situata vel concessa hereditas supradicta, (vel si forte ibi forum non celebraretur, in tribus foris, diversis tamen vicibus, locorum propinquiorum circumstantium hereditati praedictae), quod talem donatarium, (proprio nomine et cognomine nominando,) in possessionem dictae hereditatis induxit ratione dationis seu concessionis factae per talem. §. 5. Super qua si quis jus

aliquod se habere dicat, vel alias quidquam petere voluerit, coram supremis beneficiariis, sedentibus in judicio in alio conciliorum in quatuor anni temporibus celebrandorum, compareat, infra tres annos et sex septimanas a die ultimae proclamationis continue numerandos, de jure suo debite ostensurus; comminando, quod ultra dictum terminum veniens, nullatenus audiretur. §. 6. De quibus singulis idem nuntius immediate relationem facere teneatur supremis beneficiariis supradictis, qui relationem eandem ad tabulas scribi et inseri facere per terrae notarium, vel vices gerentem juxta dationem seu concessionem praedictam, nullatenus differant vel omittant. §. 7. Si quis autem post lapsum terminum trium annorum et sex septimanarum praescriptarum comparuerit, jus aliquod se habere dicens in bonis hereditatis praedictae, audientia sibi super hoc denegetur omnino. §. 8. Quod si relatio dicti nuntii pro tempore scripta in tabulis et apposita non appareat, ut praefertur, dationem seu concessionem quamcunque cujusvis hereditatis, quantumcunque ad tabulas positam, nullam penitus et velut non factam censeri decernimus et volumus ab omnibus reputari.

O tajném odevzdání dědin jiným.

A zvláště ktožby dědiny své nezachovaje řádu a poctivosti, bez otpuštěnie králova před jedniem úředniekem neb piesařem, bez vědomie většiech úředniekuov, tajně komu ve dsky kladl, ten ty dědiny do královy komory ztratí a piesař, kterýž to píše, smrt trpěti má. S paměti větší ohlašujem, komužby které dědiny byly dány neb odkázány a ve dsky vloženy, úředníci mají jemu dáti posla na ty dědiny, aby jej v ty skutečně uvedl a to v roce a ve dni. A má to provoláno býti na třech trziech; a neotpierallibyj kto toho sbožie ve třech letech a v šesti nedělech, potom jemu nemá dáno býti slyšenie obyčejem ižádným.

LXI. De dotibus ad regiam cameram devolvendis.

Quod novimus antiquitus observatum, praesenti renovamus edicto: Quod si mater a filiis suis dotem recipiens nuptias secundas contraxerit, et subsequenter ipsa ejusque maritus secundus decesserint, nec in vita sua dotem suam eandem cuiquam concesserit et ad tabulas solemnitate servata non posuerit: dos talis, sive sit in hereditate, sive in numeratae pecuniae quantitate, ad regis cameram noscitur pertinere.

O věnech do královy komory spravedlivě připadených.

Ej pravíme, kteráž vdova od svých sirotkuov se otlúčí a stav svuoj promění a věna svého nižádnému nezapíše, tehdy to věno, buďto na dědinách nebo na hotových penězіech, na krále spravedlivě připadnúti má.

LXII. De hereditatibus ad regiam cameram pertinentibus.

§. 1. Informatione fide digna accepimus, ad jus regium in solidum pertinere omnes hereditates effossas jam, et quae effodientur in posterum in montibus, videlicet in metis terrae ultra Usk, ultra Pontem et ultra Cadanum usque in Damassin. §. 2. Quare praesenti sancimus edicto, omnes hereditates infra praedictos terminos repertas jam, vel quandocunque reperiendas, ad regiam nostram cameram devolvi et penitus applicari. §. 3. Qui vero usurpasse aliquid ex dictis hereditatibus visus exstiterit, aut effodisse vel aliter exstirpasse, in silva nostra egregia, infra quam dicti termini situati noscuntur, poena infamiae et quadrupli restitutione mulctetur. (Etenim inter ceteras silvas nostras, illa cordi nostro debet esse praecipua et singulari diligentia custodiri, quae tam utili, tamque mirabili arborum congerie regnum nostrum Boemiae circuit. Cujus eminens protensusque ambitus praestat feliciter eidem regno propugnacula perpetuo gloriosa).

O dědinách vykopaných za Kadaní a za Mostem.

Známo činieme ustavenie toto, že ktožbykolivěk na horách nebo lesiech pomezných za Kadaní a za Mostem nebo za N (sic) vykopal a v dědiny obrátil, to jest naše, ale ne jeho; pakliby kto co směl sobě osobiti, to čtvero musí zase navrátiti po narčenie nepoctivého zlého.

LXIII. De hereditatibus civium.

Cujuscunque civis hereditas libera (non censuata, nec civitati admensurata) absque liberis ex suo corpore legitime procreatis decedentis, velut bona nobilium, ad regiam cameram pertinet de jure et de consuetudine regni nostri.

O dědinách městských.

Ey dědiny městské, k městu nepřiměřené, svobodné, ktožby s nich s městem nedržal nebo netrpěl, a bez dědicuov dědičných manželských umřel, ty dědiny jako vladyčic na krále mají spadnúti.

LXIV. De hereditatibus propter excessus ad regiam cameram devolvendis.

Bona et hereditates cujuscunque, propter commissa per eum crimina, capitis vel suspendii aut alia quaque poena defuncti, superstitibus etiam liberis ex ejusdem criminosi defuncti corporequantumcunque legitime procreatis, de jure regni nostri et consuetudineappro bata ad regiam cameram nullo medio devolvantur.

O dědinách otpravených pro zlé skutky že na krále nemají připadnúti.

Ey dědiny těch, kteříž pro zlé skutky život ztratí a ostaví po sobě spravedlivé dědice, dědiny jeho proto nemají do komory královy žádným činem připadnúti; ale mají zuostati při těch dětech anebo při jeho strýciech, jsú-li nedielní.

LXV. De hereditatibus devolvendis ad filios vel parentes.

§. 1. Hereditates parentum utriusque sexus, scilicet patris et matris, quas ad filios ex eorundem parentum corporibus legitime procreatos deferri regaliter volumus et sancimus, non solum de liberis in paterna potestate sistentibus seu cum ipsis parentibus simul cohabitantibus, sed etiam de emancipatis seu divisis a parentibus supradictis intelligimus. (Licet enim personarum et locorum remotio inducatur, non propterea sanguinis necessitudo, quae nulla potest ratione divelli, aliquatenus separatur.) §. 2. Si filii vel filiae, divisi seu emancipati a parentibus eorum, superstitibus parentibus ipsis decedant: eorum hereditates et bona non ad parentes ipsos, sed ad regiam cameram de jure regni et antiquissima consuetudine devolvuntur. §. 3. De jure et consuetudine regni nostri, filiae nuptae aut viduae in bonis et hereditatibus defunctorum parentum non succedunt, quae liberis aliis ex dictis parentibus non exstantibus, ad fiscum regium non est dubium pertinere; cum contentae stare debeant dotibus, quas ex dictis hereditatibus, vel alias ab eorum parentibus habuerunt; quas nec eis auferri vel impediri patimur quoquomodo. §. 4. Innuptas vero filias, a parentibus non divisas, in bonis et hereditatibus succedere omnino permittimus et jubemus.

O dědinách na syny neb na dcery po rodičích nápadných.

My také milostí naší ustanujem, aby dědiny po otci a po mateři na jich děti nebo najbližšie přátely řádu mužského nebo ženského, jakžkolivěk byly by dielni nebo blízko nebo daleko by-

dlili, spravedlivě připadly. Opět budú-li děti ot otce a ot mateře otdieleny, těch dětí dědiny nemají zas na otce a na máteř připadnúti; ale nezavadily-li jsú jich žádným právem, tehda na krále mají připadnúti spravedlivě, a to z starého obyčeje královstvie Českého. Pravíme, kdežby tak dcery od svých otcuov a mater byly otevdány a měly svá věna ve dskách: ty nemají dědin otcových ani mateřiných dědíti, ale mají dosti mieti na svých věniech, kterýchžto žádný ot nich otlúčiti nemuož; jeliž po smrti svých mužóv mohú svá věna dáti komužkolivěk chtie; ale dcerám neotevdaným otpúštieme, aby po svých otciech dědily; avšak před nimi dědictvie mají ostaviti pacholíkóm, ač jsú kteří živi.

LXVI. De filiis portionem paternam a parentibus habere volentibus.

§. 1. Filius divisionem seu emancipationem a parentibus suis habere desiderans, eam quandocunque, completo tamen anno quintodecimo aetatis suae, petere possit. §. 2. Ad cujus petitionis instantiam cogatur pater aut mater secum dividere et partem sibi debitam assignare de bonis seu hereditatibus, quae illis a parentibus eorum, scilicet avis vel proavis dicti filii, obvenisse noscuntur.

Kdy syn muož dielen býti.

Ovšem oznamujem, že synové, kteříž patnácti let dojdú, mohú ot svých otcuov nebo mater žádati dielu, a má jim s právem dán býti toliko z toho sbožie, kteréž jsú jich otcové nebo matery od dědóv svých neb pradědóv měli a dědili.

LXVII. De hereditatibus collateralium.

Sicut nuptas aut viduas in bonis et hereditatibus parentum succedere prohibemus: multo magis intelligere se debent esse exclusas a successionibus fratrum vel sororum omnium earundem.

Panny a vdovy otdělené nemají dědíti.

Dědíti nemají panny nebo vdovy, ani nápad nemá na ně jíti, kteréž jsú diely ot svých otcóv nebo mater vzaly; a ovšem nemají nápadu mieti mezi bratřiemi nebo mezi sestrami jinými, poněvadž jsú otce nebo mateře prvé byly dielny.

LXVIII. De distractione hereditatum a filiis.

§. 1. Si quis, omni pietate paterna postposita, tantae severitatis aut dementiae furore repletus exstiterit, quod hereditatem, quae sibi a parentibus suis legitimis et naturalibus communiter vel divisim obvenit, alienare vel aliter dissipare voluerit, et filios suos legitimos et naturales amicorum bonorum solatio et facultate privare, hoc agere sibi penitus inhibemus §. 2. Sancientes expresse, alienationem hujusmodi temerariam, de bonis et hereditate praedictis quomodocunque fiendam, nulla roboris firmitate consistere, nisi forte necessitate causante vendere voluerit in solidum vel in partem, (quod sibi fieri permittimus, ut est moris); §. 3. sed ea bona et hereditatem ad dictos posteros suos servari debere. §. 4. Si vero bona alia sive hereditatem habeat, quae sibi aliunde obvenerit, aut proprio labore vel pretio quaesierit seu emerit: illa possit alienare, et de illis disponere liberao arbitrio voluntatis, solemnitate tamen, quae ad hoc requiritur, observata.

O otlúčení dědictvie ot synuov.

Synóm nebo dcerám, ačby kto ze zlosti ukrutné dědiny, kteréžby měl od svých předkóv roztržené, ot nich nenávistivě chtěl otlúčiti bez viny: to zapoviedáme. Cožby sbožie nebo dědin měl jinak dobyté a dobytých, z těch jinak muož spuosobiti jakž se jemu líbí, zachovaje pochválené řád a právo.

LXIX. De hereditatibus servitorum regalium, qui dicuntur služebnikones.

§. 1. Hereditates servitorum nostrorum intactas et illibatas servare volentes, nulla prorsus superveniente causa alienari vel dissipari permittimus, per quas servitores alios, regiae nostrae mensae necessarios et opportunos, temporibus congruis quaerimus et habemus §. 2. Et propterea constitutione praesenti sancimus, nulli omnino mulieri licere dotem aut dotalitium habere vel recipere super hereditatibus supradictis, vel hereditatis ipsius bonis mobilibus vel pecuniae quantitatibus ullis, ultra decem marcas argenti, quas habere posse permittimus, ex causa dotis, vel dotalitii tantum, non alia, in bonis ipsis mobilibus vel pecuniis, si exstant dumtaxat. §. 3. Alioquin bonis et hereditatibus ipsis superexstantibus integris remanentibus et illaesis.

O dědinách služebníkóv králových.

Služebníkóv našich dědiny celé a neroztržené zachovati chtiece ustavujem, aby ižádné země našich služebníkóv neslu-

šelo mieti nebo vzieti na dědináeh již řečených věna viece než deset hřiven střiebra, kterėžto jim za věno mieti dopúštieme na sboží svrchniem anebo na hotových penězieeh.

LXX. De hereditatibus eorundem regalium servitorum.

Bona seu hereditates quaecunque, quovis jure seu titulo, justo tamen, quaesitae per servitores nostros, quantumcunque nobilium fuerint seu alias liberae, post acquisitionem ipsam immediate ipso facto eandem conditionem recipiunt, ipsiusque vere fiunt, quam bona et hereditates aliae, quas pro servitiis eorundem a nobis servitores ipsi tenere noscuntur, censentur habere.

O svobodných dědinách přikúpených k dědinám služebničiem.

V dědiny v svobodné kterakžkolivěk vejde nebo jich dobude služebník a k svým služebným dědinám je přičiní, buďto vladyčie nebo kterakžkoli svobodné, mají v služebničiem právě ostati s jinými.

LXXI. De hereditatibus sacerdotum et aliorum ad sacros ordines promotorum.

Delinquendi materiam tollere ubique disponimus, in his maxime, quae respiciunt praecipuam divinae majestatis offensam. Cum itaque percepimus fidedigne, retro temporibus sacerdotes et clericos alios ad sacros ordines jam promotos, eorum bona et hereditates, quas nemini venit in dubium sub mero nostro teneri dominio et ad nostram regiam cameram rationibus et causis ex pluribus, de antiquissima regni nostri consuetudine approbata, debere seu posse devolvi, pro dotibus mulierum, quas turpiter cognitas tenuerunt et publice concubinas, obligant in solidum vel in partem, et super eis dotes vel donationes in fraudem constituunt vel assignant: praesenti statuimus edicto, §. 1. Nemini sacerdotum vel clericorum ipsorum super hereditatibus supradictis licere donare vel donationes aliquas constituere mulieribus quibuscunque, sine regia licentia speciali. §. 2. Quod si factum in contrarium patuerit, ipso facto bona seu hereditas ipsa fisco regio, a quo sumpsit exordium, applicetur. §. 3. Non tamen propterea denegamus, quin hereditates suas hujusmodi dare et concedere possint in vita eorum, debite ad terrae tabulas apponendo, juxta constitutionum nostrarum super hoc editarum seriem atque mentem.

O dědinách žákuov svěcených.

Díme tak, aby žádný žák svěcený dědin svých dědických jiným právem nezavazoval, ani také ženimám nebo kuběnám věn enebo zápisóv nečinil Pakli kto to učinil, tehdy ot počátka všecky Sho dědiny pro ten čin mají do královy komory připadnúti. slušie také těm žákuom nebo kněžiem dědiny své dědi ecké světjkým osobám prodati a v zemské dsky vložiti.

LXXII. De filiis sacerdotum.

§. 1. Sacerdotum et aliorum clericorum ad sacros ordines promotorum filii, sicut de jure communi, ita et regni bona consuetudine, in patrum suorum hereditatibus seu bonis non succedunt et succedere denegantur omnino; §. 2. Quas hereditates, sicut convenit de jure regni praedicti, ad nostram regiam cameram devolvi et confiscari volumus et jubemus.

O synech a dcerách kněžských.

Ižádný syn nebo dcera kněžská nemá děditi dědin otcových kněžských, ale ihned dědiny po smrti jich otcóv shromážděny mají býti do královy komory.

LXXIII. De monachis.

De jure regni nostri et consuetudine approbata cavetur, quod monachi vel alii quicunque religiosi infra limites dicti regni non possint ullatenus hereditates liberas habere. (Quod rationabiliter constitutum nemo debet ambigere; quia si personae tales possent hereditates liberas possidere, cogeretur camera regia per indirectum servitia et obsequia ex ipsis hereditatibus sibi debita perdere, et successivis temporibus multa possent in parte non modica deperire.)

O mnišiech.

Divno se nám zdálo i neobyčejno, by který mnich professovaný dědiny svobodné manské nebo služebničie měl děditi; nebo tudy by mnoho služby sešlo králi i komoře jeho bylo pohoršeno.

LXXIV. De hominibus villanis seu oppidanis licentiam petentibus a dominis suis.

Licet nostra regalis auctoritas legibus sit soluta: tamen quia pii principis est, ita propria procurare compendia, quod subditis per injuriam dispendia non producant (tunc enim oppidanorum nostrorum numerum putamus augeri, cum videmus baronum atque nobilium nostrorum fidelium jura non minui): sanctione praesenti providimus decernendum, §. 1. Quod quandocunque aliquis ex hominibus oppidanis baronum nostrorum regni Boemiae, relinquere volens dominum suum et se ad regiam nostram terram transferre, licentiam a domino suo petierit: si circa festum Sancti Martini hoc egerit, tunc libere; si vero alio tempore infra annum, tunc prius datis fidejussoribus idoneis domino suo, vel alio loco sui idoneo substituto, per quos in termino dicti festi Sancti Martini de censu, vel alias de labore seu cultura terrarum debitis, possit eidem domino integraliter responderi, petita licentia concedatur. §. 2. Nisi tamen quocunque casuum praedictorum idem dominus oppidanum suum hujusmodi, ex administratione forte seu procuratione rerum seu pecuniarum suarum, vel alias debito modo sibi diceret obligatum; quo casu permittimus licentiam non concedi, dummodo confestim idem dominus coram hominibus suis, praesentibus etiam nuntiis curiae regiae, qui pro oppidanis praedictis licentiam postulabunt, de jure suo, quod habere asserit contra dictum oppidanum suum, ostendere non tardaverit, ipseque oppidanus, ubi necesse fuerit, in praedictorum nuntiorum et hominum praesentia se expurgaverit debite, ut est moris. §. 3. Et si oppidanus repertus fuerit obnoxius, concedimus eidem omnino licentiam denegare; si vero solutus exstiterit, volumus et mandamus licentiam sibi omnino concedi, illique auctoritate nostra permittimus ad terram nostram quamcunque posse libere se transferre, et per dictum dominum nullam inferri jubemus eidem molestiam et jacturam. §. 4. Quae singula servari et intelligi volumus in villanis seu oppidanis quibuslibet baronum nostrorum omnium dicti regni, ad terras baronis alterius cujuscunque volentibus se mutare. §. 5. Si quando villanus seu oppidanus alicujus baronis vel nobilis, obtenta licentia, se transtulerit ad terram nostram vel baronis alterius: sibi licere permittimus quandocunque bona sua emphyteoticaria seu censualia vel similia, quae in terra et dominio dicti baronis domini sui, a quo licentiam petiit, possidebat, cuicunque vendere arbitrio propriae voluntatis; bonis aliis, si quae forte libera sub dominio dicto tenebat, apud eundem dominum remanentibus absolute.

O vyhoštění lidském.

Vyhostiti chce-li se kto za jiného pána, to má učiniti po svatém Martině i odbuda úrokóv a osadě, vezma otpuštěnie bez uručenie; to muož učiniti; pakli on potom chce se vyhostiti, má svému pánu viny, poplatky, úroky zaručiti anebo na svého súkupa skázati a súdóv dostáti. A tak nemá jeho žádný pán v právě brániti; lečby který člověk u svého pána vladařem byl a jemu se nevyčetl snad, nebo jinak co jemu anebo lidem jeho vinen byl, tehdy jej u sebe muož zadržeti. Pakliby jemu počty učinil a z vin vyšel i lidi otbyl, a on jeho vždy přes to za jiného pána nepropustil: tehdy má žádati sudieho dvorského nebo jiných úředníkov královых, aby před nimi svému pánu dosti učinil, a když to učiní, dále se nemá vyhostiti od něho, leč by jiným lidem vinen byl toho súdu napřed svrchu jmenovaného. V kterémžkolivěk času sedlák nebo měštěnín vezma otpuštěnie od svého pána chtělby se za nás nebo za jiného pána kterého bráti: muož dědiny své purkrechtnie nebo platné prodati, komuž se jemu liebie; ale má-li dědinu svobodnú, ta má vždy před jeho pány státi svobodna.

LXXV. De procuratoribus baronum.

Susceptum onus, quod sponte sibi quisque a principio duxerit eligendum, credere debuit patienter in novissimis tolerandum; nec semper licet ab eo propriae voluntatis arbitrio resilire, quod semel placuit gratis eligere. Sancimus itaque: §. 1. baronum nostrorum procuratores, negotiorum gestores sive rerum administratores, aut alios quoscunque officiales eorum, cum de procurationibus aut administrationibus eorundem fuerint per eorum dominos requisiti ponere rationem, ipsorum quisque coram domino suo, cujus rerum sive officii administrationem vel procurationem gerendam suscepit, rationem ponere vel se debite expurgare sive defendere sit astrictus. (Equidem sibi debet merito imputare, qui jugo tali elegit colla sua submittere.)

O počtu vladařóv panských.

Ovšem ustavujem, aby všeliký vladař nebo starosta pánu svému z úřadu jemu poručeného počet učiniti dlužen byl, anebo se umluvil podobně; pakliby zhrzel toho učiniti, tehdy pán jeho k jeho životu neb statku o to hleděti muože a toho pomstiti.

LXXVI. De servitoribus regis se nobiles asserentibus.

Nostrorum fidelium distinctam progeniem non confusam esse volentes, ne regiae serenitatis clementia, quae secundum cujusque virtutes proprias aut generis dignitates decenter debet tribuere merita et honores, incerta quandoque prole seducta, regalis munificentiae gratiam atque compendia tribuat uni minus idoneo, quod meritus et condignus alius merebatur: praesenti constitutione sancimus: §. 1. Si quando aliquis ex servitoribus nostris se wladykonem duxerit asserendum, non facile sibi credi debet, quod leviter forte praesumpserit obtinendum; sed adhibitis et productis per eum septem testibus, ex eis tres eligantur per nostros officiales, qui de causa cognoscent et praestito juramento deponant; §. 2. Qui si deposuerint, quod progenitores et atavi servitoris hujusmodi fuerint ab antiquis temporibus wladykones, tunc demum liceat servitori praedicto testes alios, quos sibi viderit profuturos, contra regiae nostrae curiae testes producere; et sorte data, testimonium illorum admittatur, quos sors ipsa duxerit eligendos. §. 3. Quod intelligi volumus in casibus dubiis et incertis, non autem in notoriis et manifestis, in quibus omnino nullus servitorum nostrorum se wladykonem asserens audiatur, quantumcunque vellet testes producere quoquomodo. §. 4. Declarando decernimus, quod si quisquam servitor noster per testes idoneos non probaverit prius ab atavis suis se fuisse wladykonem, non licebit eidem contra testes pro parte regiae nostrae curiae contra eum productos aliquatenus alios testes inducere, sed omnino necessario habeat (sicut etiam reperimus antiquitus observatum), stare depositionibus eorundem.

O služebníciech královských, jenž se nazývají vladykami.

Rozliční služebníci naši s svými dědinami služebničiemi chtie se učiniti vladykami; toho jim nemá věřeno býti, lečby o to sedm svědkóv vladyčiech vyvedli a z těch třie, kteřížby losem byli zvoleni, ti skrze přísahu to okázali, že jeho předkové a pradědové vladyky byli od staradávna; tak vladykú ostati má. A tak chceme ve všech pochybovániech mieti; ale což jest ohlášeno zjevně a lidem vědomo, toho nemá svědky dovozeno býti. Služebník náš, kterýžbykoli hodnými svědky nedovedl, žeby vladyka byl od svých předkóv a pradědóv, nemá o to jiných svědkóv vésti proti našeho královského dvora proti němu vyvedeným svědkóm, ale na jich zjednání a usúzení ovšem přestati, jakož jsme zachováno nalezli od staradávna, a dědiny jeho mají při královĕ službě ostati.

LXXVII. De proscriptorum expurgatione.

Defensionum facultas, quam non humanae inventionis provisione simpliciter, sed ipso primaevo jure naturae mortalibus constat competere, principis edicto non debet artari, nec ita faciliter passimque concedi, quod expertorum probatorumque virorum laudanda opinio maculetur. Hoc igitur edicto decernimus, quod ab antiquis observantiis et statutis sumpsit exordium: §. 1. Nemini trium consulum seu scabinorum notatione proscripto, sese defendere et expurgare volenti a proscriptione praedicta, id facere et expurgationem efficacem obtinere licere, nisi aliorum consimilium consulum seu scabinorum ejusdem provinciae novem in numero sincera relatio et testimonium fide dignum coram rege vel alio, cui rex ipse specialiter id duxerit committendum, processerit firmiter pro eodem. (Equidem rationabiliter opinari debemus, quod tam solemniter gestum exstiterit, id omni fraude versutiisque carere.)

O očištění psance.

Kdyžby koho třie konšelé zemští psali anebo naň jeho zlost vyznali pod jich přísahú, a ten se chtěl z toho vyvesti a očistiti proti nim: tehdy má devět konšelóv téhož kraje na svědomie před krále, nebo komuby to král slyšeti poručil, přivesti v hodné svědečstvie; a projde-li svědečstvie řádné a sjednané, tehdy má dřevnieho narčenie tak očištěn býti.

LXXVIII. De muliere infamata.

Si quando femina tantae malitiae sive fraudis temeritatem incurrerit, quod notatione consulum seu scabinorum solita proscripta fuerit, nec se defendere aut expurgare curaverit, vel aliter non potuerit: poenam perditionis dotalitii, fisci nostri commodis applicandi, et a regno nostro Boemiae exilii perpetui patiatur. (Benignius quidem nostra Serenitas agere in casu praesenti disponit, feminei sexus fragilitate pensata, quam patrata facinora, scelestis viris horrenda, nedum mulieribus, quas saltem naturalis pudor retrahere debuit, meruerint.)

O ženě narčené.

Jakžkolivěk která žena pro kterú zlost bylaby narčena a skutečně ta zlost byla na ni dovedena: tiem proviní své věno do královy komory a sama ven z země má vyhnána býti. A tu milost pro jich křehkost s nimi činieme.

LXXIX. De potestate baronum in homines ipsorum.

Baronum nostrorum magnificentias et honores, diadematis nostri regalis decus et gloriam, sicut intactas stabilesque perpetuo volumus permanere: ita potestates eorum, juxta consuetudines approbatas antiquitus, certis conditionibus et terminis moderare (ne quos omnium morum venustate clarissima decet vivere, contingat potestatis eorum incertitudine lascivire). Hac igitur certa constitutione sancimus: §. 1. Auctoritatem omnimodam, (praeter justitiam personalem, quae semper regiae dignitati intelligitur reservata), baronibus nostris regni Boemiae in eorum hominibus et bonis hominum ipsorum, sicut antiquis temporibus servatum fore comperimus, esse totaliter attributam, exceptis casibus infra scriptis. §. 2. Non licet alicui baroni vel nobili suis vel alterius hominibus oculos eruere. §. 3. Quod si quis tam immaniter egisse convictus aut confessus exstiterit: eo ipso regis indignationem in bonis suis et rebus omnibus se noverit incurrisse. §. 4. Si quis baro vel nobilis homini suo vel alii cuicunque nasum intermedio narium incidisse repertus exstiterit: se, bonaque sua omnia regiae gratiae sciat esse commissa. §. 5. Similiter cavere sibi debent barones et nobiles supradicti, ne quis eorum pompose se gerens, vel aliter humanae naturae sanguinem vilipendens, manum vel pedem trunco suppositum cuiquam abscindere per se vel alium audeat vel praesumat. Qui contra fecerit, poena consimili feriatur.

O moci panské nad svými lidmi.

Z paměti ustavenie starého pánóm pójčieme nad jich lidmi poddanými moci všelijaké, trestati, pomstiti, súditi podle spravedlnosti, kromě života odjetie pro zlý skutek; toho sobě zachováme, lečbychom komu na popravu dali listy zvláštnie. Líbí se nám staré právo zachovati, aby žádný pán, vladyka nebo jiný člověk svému anebo jinému člověku oči nevyvrhl; paklibý kto to učinil všetečně, v královu nemilost upadne a sbožie i jeho nábytkové na krále připadnú. Všeliký pán nebo vladyka kdyžby komu nos uřezal buď svému nebo jinému člověku, proto všecka zbožie jeho na královu milost mají připadnúti. Hanebně by pán nebo šlechtic to učinil, kdyžby svému neb jinému člověku ruku nebo nohu na nátoně uťal, a proto túž pokutu má trpěti, jakož svrchu jest jmenováno.

LXXX. De duello.

* Cordi nobis est, arduam periculosamque duelli materiam terminis artare decentibus et certis regulis limitare, ne dignitatis exi-

miae regni nostri fideles, quos semper pacificos esse cupimus et locupletes, indignationem mortiferam regiae potestatis incurrant, seque et bona omnia periculo perditionis exponant, et quod non leviter est ferendum, posteris suis notam gravis erubescentiae derelinquant. Antiquam itaque super hoc observantiam imitantes constitutione praesenti providimus decernendum: §. 1. Nulli omnino hominum cujuscunque praeeminentiae, dignitatis * aut status existat, quemcunque alium provocare, compellere vel aliter appellare licere quomodolibet ad duellum, nisi tribus de causis aliqua proponatur: scilicet si arguere velit eundem de proditione, quod insidias vel tractatum fecerit in vitam regiae majestatis vel in offensam aliam personalem, aut etiam illustris reginae, nec non filiorum filiarumve, fratrum etiam et sororum et aliorum omnium descendentium ex stirpe regali. §. 2. Si de datione, venditione vel alia qualibet concessione castri vel terrae ejusdem majestatis, vel tractatu seu conventione dandi vel concedendi factis per eundem, quem ad duellum provocandum duxerit, cuicunque personae, absque regiae celsitudinis conscientia vel mandato, quo casu novem viri bonae opinionis et famae pro parte qualibet producantur, et jurati deponant, antequam dictis partibus in duello liceat dimicare. §. 3. Si etiam arguere intenderit de corrupta pudicitia regiae domus, quam intelligentibus notam, de honestate duximus subticendam. §. 4. Praescriptis tribus casibus, quibus duellare permittimus, duellum fieri sic intelligi volumus et jubemus, si de communi assensu et spontanea partium voluntate ad duellum processerint partes ipsae supradictum. §: 5. Si vero appellata pars seu requisita alia de causis ipsis ad duellum, non consenserit voluntarie dimicare: tunc liceat appellanti seu vocanti appellatum seu vocatum jure ordinario, quod approbata consuetudo servare in talibus consuevit, citari et proclamari facere coram regia majestate, coram qua suam, ut moris est, justitiam consequatur.

* Cf. Jus regale montanorum I. 10, IV. 20, §. 23, I. 9. §. 4.

O sědání.

A ovšem žádný druhého nemá pobiezeti k sědání o žádnú věc, kromě těchto tří z podepsaných kusóv: Ktož by koho nařekl, že by krále nebo královu neb koho jiného z královského rodu zradil nebo zrazoval. Druhé ktožby na královč dvoře podávenie neb násilé panně neb paní učinil. A třetie, ktož by který hrad kralóv nebo zemi komu prodal, dal, zaštavil nebo kterak bez kralova vědomie a vóle jinak zavadil. A prvé než o takové věci v šraňky puojdú, devět mužóv zachovalých s každé strany tu přisieci mají, a potom tepruv sědati mají. Běchom prvé řekli o třech věcech, o něž sědati mají. Nynie pak, když sě dvá svolita rovného urozenie, o kterúž-koli věc muožeta

sědati, ač jim král svého dvoru puojčí a odpustí. Pakli by kto na sědánie tiskl, an sě móž dobře na právo odvolati, a podle řádu a práva před králem neb kdež přihnán bude, móž toho podle práva zbaven býti.

LXXXI. De duello nobilium.

§. 1. In duello debet considerari aequalitas personarum, ut nulli liceat, etiam in casibus jam praemissis, alium nobilitate forte generis vel praeeminentia dignitatis se majorem, ad duellum aliquatenus provocare. §. 2. Et si quis generosus ab inferiori vocatus fuerit, non teneatur respondere vocanti, nec possit propterea redargutionem seu infamiae alicujus notam incurrere quoquomodo. §. 3. Jus antiquum regni nostri Boemiae, quemlibet nobilem majoris generis vel minoris, quantumcunque alteri nobili sibi in genere simili serviat vel majori, si voluerit admitti, loco sui potest ponere duellantem. §. 4. Antiqua regni nostri consuetudine comperimus observatum, quod in duello non potest ponere alium loco sui persona, quae, postquam fuerit in servitio regiae majestatis, a rege recepta licentia, vilior facta ad serviendum baroni vel cuicunque alii se transtulerit; §. 5. Contra vero, si servitor baronis recepta licentia, celsitudinis regiae se fecerit servitorem, effectus dignior, potest loco sui in duello habere debitum substitutum.

O sědání urozených pánóv.

O sědání má znamenáno býti rovnost person v urození nebo v dóstojenství. Pozove-li menší větčieho v dóstojenství, on jeho móž zavrci a řka: „Nejsi mne hoden“; a nemáť odpoviedati na tom i nemá proto trpěti hanby ižádné. Zjevujem to, že ktožkolivěk muož služebníka v urození tak rovného jako sám, miesto sebe v sědánie postaviti. Ze zdávna z králova řádu ustaveno jest, aby žádná persona, kteráž byvši v králově službě, nižšímu již slúží, nemohla postaviti miesto sebe jiného v sědánie. Ale zase kteráž jest slúžila pánu, a již slúží Velebnosti Královč, ta muož miesto sebe již v sědání postaviti jiného.

LXXXII. De civibus jus teotonicale ementibus.

§ 1. Si civis quilibet jus emphyteoticarium seu teotonicale, quod vulgariter dicitur purkrecht, in terra alicujus nobilis seu baronis emerit, quamdiu quotiesque ibi sederit seu habitaverit vel alias in dicta terra repertus exstiterit, omnimodae potestati dicti

baronis absolute sciat se esse submissum, quam non debet regalis auctoritas quomodolibet impedire. §. 2. Ubi autem onera ipsius potestatis declinare decreverit, petita licentia, possit libere infra annum et diem unum (non ultra), a die petitae licentiae numerandum, jus dictum cui voluerit vendere vel concedere quoquomodo. §. 3. Quod facere similiter est astrictus infra similem terminum, ad voluntatem dicti nobilis vel baronis, a die manifestatae voluntatis ipsius dicto civi computandum. Alioquin termino lapso praedicto bona dicti juris baronis compendio veniunt applicanda.

O měšťanech německé právo kupujiecích.

Kterýžkolivěk měštěnín kúpil-by dědiny v purkrecht u některého pána, ten pán bez otpuštěnie králova muož jeho na tom sbožie hledati jako svého člověka. A také ten purkrechtník, vezma od svého pána odpuštěnie, muož týž purkrecht prodati v roce a ve dni, a pán také purkrechtníku nemá překážeti v roce i ve dni prodati. Pakliby neprodal v tom času, tehdy ten purkrecht nebo ta dědina muož spravedlivě na pána připadnúti.

LXXXIII. De stupro et adulterio.

* Subditos nostros honeste vivere cupimus et pudicos. Et licet jus omne violentus offendat, ille tamen gravius videtur invadere, qui virginis castitatem aut pudicitiam honestae matronae violat. Ideo sacro praesenti sancimus edicto: §. 1. Si quis deferatur furoris ardore commotus virginem violenter stuprasse, vel aliam honeste viventem feminam violenter oppressisse, confestim talis virgo vel femina debet in loco commissi delicti, si habitabilis est, alioquin habitabili propinquiori, publice comparere, lacerare peplum, et alta voce conqueri et clamare contra hujusmodi oppressorem, coram probis hominibus dicti loci; deinde querimoniam regis officialibus facere specialem. §. 2. Ad cujus querelam judex curiae nostrae dictum delatum capi faciat; quo forte negante crimen objectum, forma subscripta, quam antiquitus observatam invenimus, consuevit in regia curia judicium diffinire: videlicet exigere a muliere hujusmodi juramentum, quod taliter stuprata vel oppressa fuerit. §. 3. Quo praestito, delatus idem, si contra objecta se defendere voluerit, pro defensione sua jurabit, et secum sex testes habeat famae bonae et opinionis. §. 4. In quo si defecerit, criminis reus factus, capite punietur, et bona ejus seu hereditas confiscabitur; si vero probaverit, absolutus libere abeat.

* Cf. Jus regale montanorum, Prooemium.

O násilí a podávení panenském nebo ženském.

Svatým tiemto ustaveniem potvrzujem znamenitě, aěby kto pannu nebo ženu poctivú násilně podávil a ona to ihned s pláčem a lomeniem rukama, s roztrženým šlojířem s křikem ohlásila, a potom na králově dvoře, nebo kdež jest toho obyčej, jinde obžalovala: ten má jat býti a ona sama má přiséci, že se jie od něho podáveniem násilí stalo; a on sám sedmý má přiséci, že jest tiem nevinen; a neprojdú-li všickni přisahajiec nebo jeden z nich: tehdy tomu násilníku má hlava sťata býti a jeho všecka sbožie mají na krále připadnúti.

LXXXIV. De filiabus contrahentibus matrimonium contra parentum suorum voluntatem.

Si ignorantibus vel, quod magis est, contradicentibus parentibus filia sibi maritum assumpserit, vel alias viro se copula carnali junxerit, super quo per parentes ipsos querimonia in judicio deferatur: si sponte id filia fecerit, et ipsa et maritus, de antiqua regni consuetudine, palo affixi subire supremum judicium cogebantur, hereditatibus eorum ad fiscum regium devolutis.

Kteráž dcera slíbí komu bez vóle otce svého a mateře.

Když také dcera bez otcova a mateřina vědomie muže puojme a budú-li to jich starší žalovati v súdě, a oni se k tomu seznají, že jsú dobrovolně to učinili: tehdy ona i muž její z obyčeje starého měliby k slúpu přivázáni býti a najvyšší súd trpěti, a sbožie jich do komory královy má připadnúti.

LXXXV. De puellis matrimonium contrahere volentibus.

§. 1. Parentibus non extantibus, pudoris honore servato, non debent puellae inconsultis et contradicentibus fratribus, vel eis deficientibus, patruis vel avunculis, quibuscunque viris nubere, aut quod gravius est ferendum, illos carnaliter quoquomodo cognoscere. §. 2. Quod si qua mulier sponte fecisse constiterit, et per dictos fratres vel patruos judicialiter querela proposita fuerit: ipsa, virque dictus, confiscatis bonis, pali affixione mortem subire consueverant corporalem. §. 3. Quae proxime sunt relata de mulieribus, inconsultis parentibus, fratribus vel patruis nubentibus, ad puellas virgines innuptas penitus trahi, debet intelligi tantummodo; non ad viduas, quae nubant in domino, arbitrio liberae voluntatis.

Kdyžby se panna po smrti svých rodičuov vdala bez rady bratruov.

Ačby se již přihodilo, žeby po smrti svých rodičóv která panna nebo dievka bez rady bratruov, strýcóv aneb ujcóv svých muže pojala nebo tělesně se k komu přiložila, a oni na ni v súdě žalovali, a oni se k tomu seznali: tehdy z obyčeje starodávnieho bieše to, že je k slúpuom vázachu a hrdla zatracováchu a sbožie jich na krále připadáše. Dříve jsme řekli svévolným, a již pravieme, že žádná panna bez vuole přátelské nemá muže pojieti; ale vdova muož pojieti muže, ktož se jí líbí; neb jest sama sebe mocna; muož se i svuoj statek dáti komu chce.

LXXXVI. De judiciis puellarum praedictarum.

Judicia de praedictis puellis et viris fienda, intelligi debent esse discreta; videlicet si puella delinquens taliter de genere militari aut civium aut supra fuerit, tunc judicium ad regis curiam solam pertinet incessanter; si vero generis inferioris exstiterit, tunc ad justitiarios seu correctores una cum villico regio provinciae illius, in qua dicitur deliquisse, idem judicium intelligitur pertinere.

O súdu panenském.

Zdá se nám, když která panna, dcera, panie rytieřova nebo měštěnína králova tak by se vdala, že to má krutě súzeno býti králový súdem; paklibý která z nižšieho stavu tak provinila, to má súzeno býti před popravci nebo vladařem toho kraje.

LXXXVII. De bonis propter excessus confiscandis.

§. 1. Bona seu hereditates delinquentium, quas quaeve propter diversa crimina in pluribus constitutionibus nostris jussimus confiscari, modo subscripto debere intelligi declaramus: videlicet, si bona hujusmodi sint libera, vel alias sub dominio nostro vel emphyteosi tenentur, ea ad fiscum regium decernimus pertinere; §. 2. si vero emphyteoticaria vel censualia, aut alias in oppidis seu terris baronum nostrorum vel nobilium situata, ea dominis, quibus jus emphyteoticum aut census debetur, vel in quorum terris seu dominio bona consistunt, intelligimus et volumus applicari.

O sboží a o dědinách proviněných.

Ej kdyžby sbožie nebo dědiny svobodné neb purkrechtnie neb městské, jenž pod našiem panstviem jsú, pro kterú vinu proviněny byly svobodné, ty do našie komory královské mají připadnúti; pakliby purkrechtnie neb úročnie, v městečkách nebo na zemi za pány, těm jich úrokové nebo poplatkové nemají zahynúti.

LXXXVIII. De petitione debitorum.

§. 1. Si quis aliquem quocunque genere debitorum sibi dixerit esse obligatum, jus suum per citationes legitimas et alias consueto judicio prosequatur, non autem, ut quidam fecisse dicuntur, opinionem illius maculet infamando. §. 2. Quod si fecerit, sex septimanis disciplinam regiam regis arbitrio patiatur.

O upomienání z dluhu.

Témuž také chceme, aby nižádný z dluhu upomienaje nižádného nehaněl, ale dluhu svého puohony řádnými a jinými obyčeji súdnými dobýval; pakliby jinak svého dlužníka haněl a na jeho čest pániem sáhal, ten šest neděli má trpěti královu kázeň.

LXXXIX. De jure regio in abbatum electione.

Antiquo jure regni nostri cavetur, quoties abbas vel praepositus aliquis eligetur, antequam possessionem jurium monasterii vel praepositurae realiter adipiscatur, quod talis electus unum dextrarium valoris XX marcarum argenti celsitudini regiae debeat praesentare, vel cui regalis munificentia duxerit concedendum.

O královu právu, když zvolí opata nebo probošta.

I bude-li opat nebo probošt zvolen na své duostojenstvie, tehdy prvé, než bude v sbožie puštěn, má z práva dáti králově velebnosti hynšt za dvadceti hřiven, a to jest právo z řádu starého zachované.

XC. De querelis contra regios officiales.

§. 1. Siquis exponere querimoniam contra procuratores nostros sive provinciarum justitiarios, qui vulgariter dicuntur poprawczones,

voluerit, regiae majestatis praesentiam adeat, vel judicis curiae auditorium quaerat. §. 2. Qui coram se partibus evocatis, simul cum kmetonibus merita causae diligenter examinent; et si dictum procuratorem seu justitiarium injuriam intulisse conquerenti reperierint, quantum ad res pertinet, judicium ferant, et ablata si sunt restitui faciant querulanti, et alia quaeque damna et sumptus debite resarciri. §. 3. Persona vero, si casus hoc poposcerit, per solam Majestatem regiam corrigatur.

O žalobách proti úředníkom královým.

Chce-li kto žalovati na úředníky královy nebo na jeho popravce, to má učiniti před králem anebo před jeho dvorským sudiem; a on sudie má k tomu přivolati pány kmetie a pilně žalobu žalujiecieho vyslyšeti; a má podle nálezu kmetského kázati žalujieciemu otložiti škody i náklady tomu popravci nebo úředníkovi; a jestliže se dotkne života, k jeho osobě král má popraviti toho.

XCI. De querelis contra villicos regales.

§. 1. Qui a villicorum nostrorum aliquo se passum injuriam dicere voluerit, nostrae curiae judicis auditorio implorato, cum dicti judicis literis aut nuntio locum repetat, ubi habitat villicus supradictus. §. 2. Qui simul et kmetones villanorum dicti loci querelam examinent, et super ea, quantum ad res pertinet, judicium ferant; personali judicio, si casus exegerit, soli curiae judici reservato. §. 3. Et si forte querelans dictorum kmetonum et villici actum judicium non probaret, liceat ei super eadem querela vel causa ad dictum judicem curiae habere recursum, qui ordine debito, vocatis coram se partibus supra expositis, faciat justitiam expeditam.

O žalobách na vladaře královy povesné.

Dieme o našiech vladařiech povesniech, chce-li kto z viny na ně žalovati, má ot dvorského sudieho list vzieti nebo posla, a jej předeň do jmenovitého města a ke dni jistému pohnati; a tu má sudie s jinými kmety toho vladařstvie, jestli žaloba k statku a sbožie, té pře súditi a pravého při pravdě ostaviti; pakli se dotýče života, s tiem má k královĕ milosti hleděti.

XCII. De bonis, quae ad regiam cameram dicuntur devoluta.

§. 1. Bona, quae ad regiam nostram cameram devoluta dicuntur quacunque ratione vel causa, debet judex nostrae curiae,

statim cum ad illius notitiam perveniret, ad manus curiae dictae recipere, seque de ipsis intromittere per nuntios nostros, et servari custodirique facere diligenter, nullam de his distractionem seu diminutionem fieri quoquomodo passurus. §. 2. Deinde in foro Pragensi, et in alio propinquiori ipsis bonis, facere voce praeconia publice proclamari, qualiter de bonis, quae quondam fuere talis N. velut ad regiam cameram devolutis, se debite intromisit; §. 3. super quibus, si quis jus aliquod se habere credat, infra dierum XIV terminum coram eo apud Pragam curet, ostensurus de jure suo legitime, comparere. §. 4. Quod si nullus infra dictum terminum comparere curaverit, tunc secundo et ultimo ac tertio peremptorie consimili forma et dierum spatio terminus assignetur. §. 5. Post cujus peremptorii lapsum, nullo infra praedistinctos terminos comparente, bona praedicta per adjudicationem baronum camerae nostrae maneant confiscata. §. 6. Post peremptorium veniens ad judicem nostrae curiae, jus aliquod se habere dicens in bonis, quae ad regiam cameram sunt devoluta et jam per eundem judicem capta dicuntur, nullatenus audiatur; nisi per argumenta evidentissima aut testes idoneos posset ostendere, quod a die primae proclamationis, et subsequenter continue per totum tempus trium dilationum, absens a terra fuerit, propter quod non potuerit, prout est verisimiliter praesumendum, ad ejus notitiam proclamatio pervenire, nec infra proclamatos terminos comparere. §. 7. Quo casu, probata prius absentia praedicta, licet ei infra totidem terminos et intervalla dierum, a die regressus ipsius in terram ipsam numerandos, si voluerit, legitime comparere et jus suum prosequi condecenter. §. 8. Si quando infra terminum quis comparens ligitime, in bonis, quae ad nostram cameram devoluta dicuntur, quacunque ratione jus melius quam nostra curia se habere monstraverit: veritate reperta, factaque sibi adjudicatione bonorum ipsorum per barones, ut decet, volumus et jubemus eidem bona omnia supradicta ex integro, omni diminutione cessante, per judicem nostrae curiae resignari. §. 9. Si quis post adjudicationem bonorum, quae ad nostram curiam devoluta fuerint, per barones curiae nostrae factam, judici aut nuntiis dictae curiae de bonis ipsis se nostro nomine intromittentibus, spiritu temeritatis tantae assumpto, contradixerit, nec illis condescendere voluerit: ex tunc rebellis et proditor regiae majestatis infallibiliter censeatur et ab omnibus reputetur. §. 10. Si vero ante adjudicationem, comparendo scilicet infra statutos terminos, et de jure suo, quod habere se dicit super bonis ipsis, cum nostra curia litigando, hoc fecerit: tunc non de rebellione, sed de sumptibus nostrae curiae satisfacere, et interesse dumtaxat dictae curiae teneatur.

O sboží na krále spadlém.

Poviedáme, že sbožie a dědiny nebo kterékolivěk věci měly-liby snad na krále připadnúti po smrti čiežkolivěk: tehdy sudie dvorský má se v také sbožie nebo dědiny uvázati a toho neutracovati ani umenšovati; a má také to sbožie v Praze anebo v najbližšiem městě toho sbožie první rok čtrnácte dní provolati, druhý rok opět čtrnácte dní, a třetí rok opět čtrnácte dní, že se jest v takové sbožie uvázal, jakožto spravedlivě na krále spadlé; a nepokáže-li se kto s otporem v těch časiech v Praze, tehda sudí dvorský a páni kmeti mají to sbožie králi přisúditi. Pakli kto otpor vloží v těch časiech, tehda také to dvorským sudím a pány kmety má odsúzeno býti podle ukázánie pána krále a podle líčenie králova práva a spravedlnosti. Litujiece toho, ktožby v zemi v ty časy nebyl, ač taká sbožie prvé, druhé i třetí provolána by byla, a on potom přijeda do země pokázal to svědky nebo železem horúciem, že jest v zemi ty časy nebyl, když na taká sbožie voláno jest bylo; a když to okáže, tehda má jemu dán býti rok prvý, druhý i třetí, jakož běží provolánie ku pokázání jeho práva; a tepruv královo právo a jeho kteréž pokáže, má dvorským sudím a pány súzeno býti. — A ten, ktož dědiny, nebo které věci proti královu dvoru panským nálezem obdržal, má jemu dvorský sudie ty dědiny bez umenšenie a pohoršenie zase navrátiti v celosti. — Tehdy kdyžby které dědiny skrze sudieho a pány zemské královu dvoru byly přisúzeny a poslové ot úřadu k tomu, ktož je drží, byli posláni, a on jich násiliem nepostúpil, tehdy za zrádcí králova má jmien býti. Pakliby kto s našiem dvorským sudiem o takové sbožie nebo dědiny se súdě před provoláním nebo přisúzeniem v ty dědiny se uvázal: tehdy náklady všecky má navrátiti dvorskému sudiemu, a to učině, bude-li panským nálezem práv shledán, při dědinách má zuostati.

XCIII. De castrorum vel munitionum devolutione.

Si castra vel munitiones aliae in bonis, quae nobis dicuntur devoluta, consistant, pro quibus custodiendis forte, vel aliter, sumptus nostra curia fecerit, et ex post facto alius melius jus habere in illis repertus exstiterit: debeat eadem curia dictos sumptus sibi, non alii, imputare.

O nákladiech na tvrz nebo na hrad.

I bude-li která tvrz nebo který hrad narčený a na krále připadený, a v to se dvorský sudie uvieže a náklady učiní, a potom ty tvrze nebo hrady někto královým právem obdrží: má v těch nákladiech dvorskému sudiemu hynúti a jemu navrátiti podle ukázánie spravedlivého.

XCIV. Bona caduca per quem debeant gubernari.

§. 1. Hereditate quacunque ad regiam cameram devoluta, bona ipsius mobilia per quemquam nolumus occupari, sed illa per nuntios seu judicem nostrae curiae, sicut ipsa hereditas debet gubernari. §. 2. Qui vero quidquam ex dictis bonis ausus fuerit surripere, jus regium se noverit offendisse.

Ktožby se uvázal v děding na krále spadlé.

Ktožby se v dědiny na krále spadlé uvázal, ten nábytky, kteřiež tu budú, má zachovati; pakliby co utratil, to jest proti královu právu.

XCV. De unione bonorum.

§. 1. Sicut volentibus est permissum bona et hereditates suas aliis concedere, tabularum forma servata: sic et illa bonis alterius unire et communicare nullatenus denegamus, dummodo communicantes et unientes invicem taliter bona sua solemnitatem debitam servare non omittant, quod ea ad terrae tabulas debite apponantur, et adeptio possessionis et proclamatio locis et dilationibus congruis subsequantur, prout aliis constitutionibus nostris plene cavetur. §. 2. Si uniti in bonis eorum separati habitant, sumptusque quisque separatos faciat et in diversis castris vel locis aliis: non propterea intelligatur unio fraudulenta vel simulata, dummodo probare possint, si necesse fuerit, per testes idoneos coram baronibus, quod alias in damnis et emolumentis omnibus uniti participant et contribuunt. §. 3. In bonis se dicentes uniti, licet in uno eodemque loco vel villa sedentes seu larem foventes, si tamen eorum quisque bonorum suorum administrator et rector existat, et sumptus separatos faciat, separati sunt potius judicandi, nec unionem alleganti credetur, nisi testibus idoneis plene probaverit, quod unio ipsorum, non obstante divisione vel separatione praedicta, sine omni figmento, simulatione et fraude procedit. §. 4. Si hereditas alterius unitorum in bonis propter crimina per eum forte commissa veniat confiscanda: tunc aequali facta divisione bonorum omnium simul unitorum, pars sua ad regiam ca-

meram devolvatur, parte reliqua penes alium consocium illaesa et solida remanente.

O spolčení před pány.

Jakož dskami všecky věci se potvrzují, též také když se dva spolčita dědinami, nebo jeden druhého přijímá na dědinu přede pány na plném súdě, a zachovají sobě slavnost dskami, ač toho komu co potvrdí, to má býti mocno a to mají učiniti s obú stranú zjevno a v tom kraji provolati, v kterémž ty dědiny jsú a ležie. Ej ačkolivěk rozličná sbožie neb hrady příbuzní by drželi mezi sebú a společně na takáž sbožie nakládali, to jest vždy spolek spravedlivý, a u přiehodě, móže-li to počestnými svědky pokázati, tehdy ti mají poživati spolku toho. Čiem také spolek obdržien býti má, když se přihodí, že spolu někteří sedí v jedné vsi a každý své sbožie drží oblúště a požievá a spolu obydlenie mají; však by tiem dielni byli, že každý oblášč své má. Lečby podobnými svědky pokázali, žeby nebyli dielni od svých předkuov nebo starost, a ti svědkové přísahú prošli-liby, že jich spolčenie jest bez zámyslu a bez falše. Zjevně každý pro svú zlost svuoj diel dědin společných proviniti muož do královy komory, a diel jeho dědin má otdělen býti komorničím druhem ot druhého společníka, a má o to býti losováno, tak že diel nevinného společníka dědin má ostati bez poskvrny při něm v právě.

XCVI. De solutione census per Judaeos.

§. 1. Judaei quicunque, licet in bonis nobilium residentes, in census solutione ad cameram regiam pertinent pleno jure. §. 2. Et si quis forte quoquo temeritatis spiritu praesumeret contra facere vel defendere, quominus ad solutionem dicti census ipsi Judaei dictae camerae sint astricti, velut rebellis majestati regiae puniatur.

O židech.

Námi jest ustaveno, kdyžby židé které dědiny vladyčic nebo jiné svobodné měli a držali, mají s těch dědin úrok platiti do komory královy, a ktožby se jim protivil neb jim překážel, v nemilost královu upadne.

XCVII. De hereditatibus Judaeorum.

§. 1. Si quam hereditatem alicui Judaeorum occasione debitorum suorum obvenire contingat, illam vendi vel alienari quomodo-

libet non licebit sine regia licentia speciali; §. 2. quam demum ad cameram nostram non est dubium arbitrio regio de jure regni et consuetudine approbata debere devolvi.

O židovských dědinách.

Tu opět pravieme, když kterému židu která dědina v dluziech by se dostala, té dědiny bez královy vuole žádnému žid prodati nemá aniž móž; neb taká dědina přisluší k králově komoře.

XCVIII. De hereditatibus emptis.

Hereditatem, quam quisque emerit, cujuscunque conditionis, dignitatis aut status emptor existat, eo jure, hisque libertatibus vel oneribus sciat se tenere debere, quibus praedecessores sui tenere consueverant et debebant; (cum juris ratio hoc exposcat, rem quamlibet ubique transire cum suis onere et honore.)

O dědinách kúpených.

Přihodí-li se komu, žeby dědiny které kúpil, buď knieže nebo pán nebo jiný, v témž právě a poplatciech těch dědin má požievati, jakož ty dědiny právo mají.

XCIX. De bonis claustralibus.

§. 1. Singuli abbates, praepositi vel priores quorumcunque monasteriorum vel claustrorum, (quae deo propitio in regno nostro Boemiae sunt plurima), bona et jura, quae a praedecessoribus nostris Boemiae regibus illustribus, seu ducibus, aut etiam quibuscunque personis aliis dicti regni receperunt, et quae sub dominio regio tenere noscuntur, singulis regibus semel saltem in vita cujusque regis recognoscere debeant omnimode, sicut antiqua consuetudine reperimus observatum, et novas literas confirmationum vel approbationum a singulis obtinere. §. 2. Quod si facere omiserint, sciant se bonis praedictis ad tempus infallibiliter carituros, per regiam cameram conservandis, donec confirmationum literas obtinuerint et recognitionem fecerint supradictas.

O sboží klášterském.

Řiekáme, že každý opat, probošt nebo jiní duchovní lidé každému králi nebo pánu svému, za niemž svá sbožie mají, po

smrti dřevnieho krále nebo pána v roce a ve dni mají se s svými dědinami opověědieti, a na potvrzenie svých sbožie listóv dobyti. Paklibý kto toho neučinil, tehdy mají se jemu v jeho dědiny uvázati a ty držeti do času, dokudžby toho neučinil, jakož se svrchu jmenuje.

C. De proscriptis.

Veneranda decrevit antiquitas, quam consuetudo longissimis temporibus servata probavit, de publicis aut arduis criminibus diffamatos ac notatos per consules seu scabinos provinciarum proscribi, et proscriptos demum, ordine servato, supplicii ultimi poena damnari. Quod secundum antiquam observantiam declarantes, sancimus: §. 1. Nullis consulibus seu scabinis cujuscunque regionis seu patriae licere proscribere vel proscriptos notare aliquem terrae nobilem seu baronem; §. 2. Possint tamen, si quem ex dictis nobilibus proscribendum invenerint, baronibus justitiariis et correctoribus illius provinciae nunciare atque deferre; §. 3. Qui talem eis per consules nunciatum debent omni occasione remota Majestati Regiae intimare.

O psancích.

O tom pravieme, že konšelé zemských krajóv zlořečené a vinné podle řádu zachovaného psáti mají a na smrt dáti; lečby byli páni nebo šlechtici hodni psánie, ti mají prvé opovědieti a věděti dáti pánuom, purkrabiem a popravcem, a oni hned mají to na krále vznésti.

CI. De proscriptione baronum.

Barones justitiarii et correctores cujusque provinciae debent baronem alium unumquemque, qui proscribendus fuerit, proscribere et nominare proscriptum, (ne justitia, quae cunctis debet esse communis, quamque nostris temporibus coli assidue volumus et tenaciter observari, alicujus singularitate personae a recto tramite declinetur).

O zjevení psance pána.

Tomu také chceme, kterýžby pán psánie byl hoden, aby toho konšelé neopúštěli psáti a psániem jej oznámili; nebo spravedlnost nemá minúti i urozeného.

CII. De accusationibus civilibus super spolio, rapina et furto.

* Civiliter agere volentibus, qui forte criminum poenas humanae intuitu pietatis abhorrent, jus suum prosequentes potius quam vindictam, de approbata consuetudine dicti regni sunt parata remedia, quae omnibus fidelibus nostris, sicut decet nostram justitiam esse, communia intendentes et nemini variare licere, sancimus: §. 1. Quandocunque aliquis spoliatus querimoniam civilem, illatum sibi damnum per spolium, vel restitutionem rerum ablatarum petendo, facere disposuerit: hoc infra septimanas duas, diem commissi spolii immediate sequentes, beneficiariis judicii sive czudae, ad quem pertinet, notificare procuret, coram eis protestando decenter, quod pro praemissis intendit citari facere spoliatorem, et super eis jus suum prosequi tempore opportuno. §. 2. Spoliatus, notificatione et protestatione factis coram beneficiariis czudae, debet a distributore minorum camerariorum seu bedellorum unum bedellum petere et recipere ad citandum; quo simul sibi assistente, eum quem citare decrevit, cum querimonia integra vel signo ipsius querimoniae, et termino quatuor septimanarum vel sex ad plus, ad terrae tabulas imponi faciat et describi, deinde adversarium suum, ut moris est, citari. §. 3. Quisque bidellus juxta provinciam sibi decretam citationes solus per semet faciat; si vero citandus provinciae fuerit alterius, tunc adhibito sibi bidello loci illius dictae provinciae, in quo citandus dicitur habitare, ambo simul citationem faciant ad diem et horam assignatam vel aliter consuetam. §. 4. Bidelli faciant citationes personales, si citandos reperierint in persona, quod citandus in termino assignato debeat coram beneficiariis comparere tali die .N. de justitia responsurus; alioquin ad domos habitationum citandorum, coram familia, vel vicinis, familia forte absente. §. 5. Similiter, si opportunum fuerit, citabunt in foro publice populo convocato loci proxime adjacentis, in quo citandus ipse, vel sui forum consueverant visitare; et si expedire videbitur, etiam judici et duobus juratis dicti loci citationem ipsam nuntiabunt pro futura cautela. §. 6. Adveniente termino citationis, bidellus sive bidelli citationem per eos factam beneficiariis nuntiabunt, et relationem decentem facient, baculos in manibus de more gestantes, qui citandi officium eis commissum denotant et demonstrant. §. 7. Actore in termino comparente, quod facere debet coram vice-camerario, vice-judice ac notario et ceteris beneficiariis minoribus, et querimoniam suam per se vel alium proponente, citatus, si praesens fuerit, petito consilio praecedente, si voluerit, dicet per se vel alium ad objecta, quaecunque videbuntur sibi opportune dicenda. §. 8. Per quae si non poterit evadere, tunc sibi liceat quaerere ab actore de anno, die et loco damni, quod sibi illatum asserit per eundem, actorem

cogendo de certo vel terminato tempore respondere. §. 9. Quaerere etiam subsequenter liceat a vice-camerario et vice-judice tantum, si damnum propositum et assertum fuerat eis infra certum terminum nunciatum; illis respondentibus, quam reperierint veritatem. §. 10. Post praemissa vero ad petitionem citati tabulas legere debet; quorum tenore discrepante forsan in dictione una vel pluribus a proposita querimonia, de antiqua consuetudine suprascripta statim cadit actor a causa; quam tamen per aliam formam et in alia instantia potest infallibiliter restaurare. §. 11. Tabulis in nullo a querimonia discrepantibus, terminus ad jurandum partibus assignetur. Quo adveniente, partes ipsae debeant coram beneficiariis personaliter in termino comparere infra tempus pulsationis campanae ad horam primam in castro Pragensi; qua pulsatione de more finita, exhibeantur partibus praestanda debita juramenta.

* Cf. Jus regale montanorum IV. 7, 7.

O lúpeži a o zlodějství.

O tom, kdyžby kto oblúpen byl nebo okraden, to má osvědčiti městóm anebo popravcem ve dvú nedělí, a to aby mohl z toho pohoniti, nebo jinak po právu na zloděje nebo na lúpežníka vésti, táhna se na své osvědčenie. Známo buď, že o zlodějstvie a o lúpež po osvědčení má vzieti každý komornieka, a svého zloděje pohnati ke čtyřem neb najviec k šesti nedělem a žalobu naň provesti. Pohoniti každý komorniek móž sám v tom kraji, k kterémuž pohnaný přisedí; pak-li bude v jiném kraji pohnaný přiseděti, tehdy komorniek Pražský s komorniekem toho kraje ke dni a k hodině z práva pohnati mají. A řádem komorníci pohoniti mají tímto: Nalezmú-li koho osobně, mají jemu povědieti, kto jej pohoní a k kterému roku a k kterému dni; pakli toho doma nebude, mají povědieti jeho čeledi nebo jeho súseduom, a jestli potřebie, mají v najbližšiem městě taký puohon trhem ohlásiti a osvědčiti. Zjevujeme, že komornieci mají puohon počestně, před úřednieky zemskými, držiece huolky v rukú dřevenné (vzdvižené), oba za jeden člověk vysvědčiti a tak svuoj úřad zachovati. Když po vysvědcení póhonu puovod stane před úřednieky, totiž před komorničiem druhem, před podsudkem a před piesařem nebo jinými úřednieky, a provede žalobu, tehda pohnaný sám skrze se nebo skrze jiného se má otázati: Osvědčena-li jest naň škoda podsudiemu za času; také muož otmlúvati, že nenie právě pohnán, že žena nebyla doma nalezena, že neosvědčil póhonu v městě a že mečem pásán jej pohonil a neměl huolky v ruce a neokázal pečeti úřednieči etc. Bude-li řádem pohnáno a žaloba z desieti hřiven jest, tehdy úřednieci menšie to súdie; pakli viec, tehdu páni. Ej kdyžby

12*

žaloba ve dsky vložená nesjednala se s puovodovým řečniekem, tehdy póvod ztratí svú při, ale muož jinak proměně žalobu znovu žalovati. Kdyžby se dsky s žalobú nedělily a žaloba prošla, tehdy úředníci zemští menší dadie stranám rok ku přísaze, a tu dokudž ku primě na hradě zvoní, mají se strany s stranami opovědieti a úřednieci obecnú přísahú v kaple mají vydati přisahajieciemu.

CIII. De juramento in causa spolii vel rapinae.

§. 1. Juramenti formam super causis spolii vel rapinae et his similium, observatam antiquitus, novimus esse talem: Videlicet actor, juxta capellam assistentibus capellanis ad haec specialiter ordinatis, ingrediens ipse personaliter, vel alius loco sui quem duxerit eligendum, ter informatus per vice-judicem aut alium ad hoc deputatum, positis digitis super crucem, jurabit; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel digitos de cruce levaverit, tunc tertio dicatur sibi, quod se debeat emendare. §. 2. Qui si se non emendaverit, causam suam ipso facto se noverit perdidisse. §. 3. Actore autem procedente in jure praescripto, citatus simili modo jurare teneatur. §. 4. Qui si processerit, tunc alios duos viros idoneos, non tamen eos ad tabulas apponendo, debet habere, quorum quisque per se jurabit, informatione recepta prius: „quidquid citatus ille juravit, verum continet juramentum." Quibus viris et citato praedicto procedentibus in juramentis eorum, citatus ipse absolutus a causa totali intelligitur ipso jure.

O řádu přísah.

Z starého zachovánie póvod ku přísaze do kaply má veden býti a podsudie nebo jiný úředniek má jemu podlé žaloby rotu vydati, a on má dva prsty na křieži pod kolenem a nad hřebiekem Božiech muk položiti a má třikrát naučen býti, kterak má přisahati, a nemá dvú háknov (nebo prstuov) s křieže zdvihnúti, dokudž jemu úřednieci nekáží, a má se z práva třikrát opraviti. A když se potřetí přisahaje neopraví: tehdy k súpeři ztratí svú při; pakli přísahu je projde, tehdy dva má muže počestná ve dsky nevložená mieti, kterážto, jakž naučena budeta, máta popřiséci na to, což jest puovod přisahl, že jest to přísaha pravá. A pohnaný také má přiseci, do třetice se opravuje, a když neopraví potřetí přisahaje, tehdá hned svú při ztrati.

CIV. De exsecutione sententiae.

§. 1. Citato convicto, defectu forte probationis aut contumacia, vel quacunque alia justa causa: actor, quando voluerit, alium bedellum, praeter illum qui citationem fecit, petat, qui mittatur ad victum, monere

eum, quod super causa jam obtenta cum actore concordet infra duas septimanas. §. 2. Quod si facere recusaverit, unus ex beneficiariis ad hoc deputatus, adhibito sibi bidello alio, praeter eos qui in citatione et monitione fuerunt, eundem actorem in possessionem hereditatis victi praedicti pro quantitate pretii aestimati damni petiti super reditibus annuis hereditatis ipsius, (computando scilicet ad rationem marcae unius annui reditus pro pretio marcarum decem), inducet; et pro totidem fiet inductio et modo simili terrae beneficio, ut est moris. §. 3. Hereditate censuali non exstante vel non reperta, fiet per beneficiarium et bedellum assignatio super bonis hereditatis victi ad araturam sistentibus, actori, usque ad concurrentem seu sufficientem quantitatem aestimationis damni illati; et ad totidem beneficio, titulo verae obligationis et purae. §. 4. Debent praeterea beneficiarius et bedellus incolis hereditatis, super qua inductionem vel assignationem fecerint, significare, qua de causa et cui fecerunt inductionem vel assignationem praedictam, eisque praecipere, quod abinde inantea actori inducto tamquam vero domino hereditatis debeant respondere, vel infra septimanas duas continuas a die significationis praedicta numerandas cum omnibus rebus eorum exire de hereditate praedicta. §. 5. Quod si dicti incolae nec respondere actori tanquam domino, nec de hereditate exire curaverint: tunc liceat actori praedicto, adhibitio sibi bidello, illo scilicet, qui interfuit inductioni, vel eo deficiente, alio per beneficium assignato, bis in anno in dicta hereditate licite dominari, recipiendo equos et pecora tantum pro culpis ipsorum et sumptibus factis per eum; medietate tamen equorum et pecorum praedictorum taliter receptorum beneficiariis applicanda, et medietate reliqua penes actorem ipsum remanente. §. 6. Infra vero annum alium proxime subsequentem actori praedicto vel suis heredibus, (eo forte defuncto), debet hereditas dicta taxari per vicecamerarium cum bedello, similiter et beneficio, usque ad concurrentem quantitatem pretii aestimati damni, in reditibus annuis sive censibus, ad rationem unius marcae censualis pro decem. §. 7. Post quam taxationem poterit idem actor vel heredes sui iterum, semel tantum forma, qua supra, dominari in hereditate praedicta. §. 8. Quibus omnibus solemniter adimpletis, praedicti beneficiarii et actor, et eorum quilibet, de hereditate cuique taxata disponere poterint, velut de re propria, ad arbitrium liberae voluntatis.

§. 9. Similia judicia similes debent concomitari processus; quia ubi eadem ratio reperitur, idem jus debet statui, non diversum. Propterea praesenti sancimus edicto, praescripta omnia et singula in effectum trahi et servari debere in judiciis et processibus quibuscunque fiendis, non solum super spolio, sed etiam super rapina, furto, sublatione censuum, et his consimilibus vel annexis.

O vedení práva.

Póvod když právo po přísaze sdrží, tehdy má vzieti komorníka jiného, než na puohonu byl vydán, a má jiem napomanúti pohnaného, aby se s ním smluvil s puovodem ve dvú nedělí. Pakli by se nesmluvil, má jemu úředniek vydán býti s komorniekem s jiným, než na puohonu a na úmluvě byli, a tak mají vzvésti póvoda v dědiny pohnaného, a plat roční kopu platu v desieti kopách otbádati nebo položiti. A jestli ze škod póhon, tehdy úřadu tolikéž, nebo jakž jest obyčej. Kdyžby kto ku právu stál a vedl a pohnaný neměl platu ani úrokuov, tehda póvod tiem úředniekem a komorníkem má veden býti na poplužné dědiny pohnaného a mají jemu othádati těch dědin, jakž jest právo, a úřadu tolikéž. — Úředník s komorníkem tím, kterýž na póhonu byl, má po vzvodu tiem ktož drží na němž jest póvod neb jeho dědice, kdyžby on umřel, oznámiti a přikázati, aby jemu poplatky a úroky ročnie vydávali jakožto pánu svému dvakrát v roce. Pakliby toho neučinili, tehda ve dvú nedělí mají se z dědin svých vybrati a jich postúpiti. Pakliby nepostúpili, tehda póvod s komorniekem s tiem, kterýž s niem byl nebo kteréhož jemu úřad vydá, dvakrát do roka má panovati a tu koně a dobytek bráti v té věci, jakož řád záležie, a má toho polovici k úřadu dáti. A kdyžby opanoval, jakž řád káže, tehdy komornič druh má jemu puovodu a úřadu s komorniekem odhádati ku pravému dědictví. A po othádání pro dokonánie všeho práva má tolik jednú póvod a úřad panovati, a potom z nich učiniti jako z svých dědických, což se líbí.

Chceme také i přikazujem, aby o všecky věci, kterýchžby se dotklo, tiem řádem a obyčejem súzeno bylo, jakož jsme již položili.

CV. De actione civili super excussione seu effractione domorum.

* Contra excussores seu violentos invasores domorum dominis aut incolis eorum civiliter agere * permittitur, si debite voluerint. §. 1. Debet enim dominus vel incola domus excussae, tempore quo domus excutitur, nocturno potissime vel diurno, si poterit, alta voce clamare, quod viciñi possint audire clamorem; et subsequenter statim, quam c tius debite potuerit, vicinis ipsis significare violentiam sibi factam et illatam. §. 2. Excussus infra septimanas duas, proxime subsequentes diem excussionis ingestae, notificare debet beneficiariis terrae ipsam excussionem; a quibus bedellum recipiat, qui prospectum excussionem vadat, et de ea a vicinis, et aliter ut melius poterit, diligenter inquirat; et singulariter ostia domus et alia supellectilia, confracta forte vel aliter dissipata, conspiciat, convocatis vicinis ipsis etiam, quorum testimonium imploretur. §. 3. Inquisitione facta summarie, excussus idem bedellum alium recipiat ad ci-

tandum; quem simul et reum, qui citandus est, cum querimonia vel signo ejus, et termino quatuor septimanarum ad minus, aut sex ad plus, ad tabulas terrae decenter imponat. Qui ad citationem debito more facere non omittet. §. 4. Adveniente termino, proposita querimonia per actorem, citatus si comparuerit per se vel procuratorem, dicat adversus querimoniam, quae sibi videbuntur opportuna; deinde quaerat ab actore et beneficiariis, ut moris est, ut supra in capitulo de spolio declaratur. §. 5. Quaeret etiam singulariter ipse citatus ab actore, si bedellus adest, qui debuit excussionem prospicere et inquirere; qui debet adesse, et praesentibus partibus in judicio plene referre, quicquid vidit et a vicinis percepit, cum anno et die, de excussione jam dicta. §. 6. Si bedellus in relatione dictae inquisitionis circa annum aut diem discrepaverit a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat a citato: actor idem statim cadit in causa, quam tamen sibi restaurare potest, debita forma servata. §. 7. Non discrepante relatione bedelli a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat, citatus faciet tabulas sibi legi; quibus cum querimonia proposita concordare repertis, procedetur ad reliqua, sicut supra rubrica de spolio plenius continetur.

O vybíjení domuov.

Kdyžby kto výboj nebo běhánie a útok učinil na dóm v noci nebo ve dne, chce-li na něm toho dojíti hospodář, má hlasem vysokým křičeti a obapolniem súseduom osvědčiti a ihned má okázati ten výboj a násilé těmž obapolním súseduom. Vybitie nebo násilé komu se stane, má ve dvú nedělí přijieti před úřad a žádati komornieka, aby ohledal jeho škodu a výboj. A on přiveda nebo přivolaje súsedy k tomu má ohledati dřvi a k tomu rúcho nebo jiné věcí, jestli co ztrháno neb poskvrněno, a má se tázati těch súseduov, slyšali-li jsú křik, a jestli jim to osvědčeno. Po tom uptání vybitý má vzieti komorníka jiného, než na ohledání byl, a má pohnati toho výbojcí najméně ke čtyřem nedělem a najviece k šesti, a ve dsky póhon i žalobu vložiti. Po žalobě pohnaný otpoviedaj sám skrze se nebo skrze poručnieka, což se jemu zdá za podobné, v tom buď řád zachován, jako o lúpeži napřed psaném. Tázati má pohnaný na svědčení póhonu toho komornieka, kterak se jest toho uptal, a komorniek má před stranami v plném súdě vyznati, což jest slyšal o tom výboji a viděl dvéře, rúcho a jiné věci tak násiliem raněné a poskvrněné. Ačby se komorniek omylně nebo nepamětlivě pochybil roku a dne, kdy se jest to stalo: tehda v ty časy ta pře jest přešla a pominula, ale potom muož opravena a navedena býti. A kdyžby se žaloba se dskami sjednala a vyznánie

komorničie toho skutku: tehdy na pohnaného má vedeno býti, jakž napřed řečeno jest o lúpeži.

CVI. De eo, qui cum animalibus suis blada destruxerit aliena.

* §. 1. Siquis jus suum prosequi adversus alium quem dicere velit blada sua cum animalibus conculcasse vel aliter devastasse: illatum sibi damnum debet primo beneficiariis terrae facere notum, a quibus recipiat bedellum, qui conculcationem vel devastationem illam diligenter inspiciat, et damnum inde proventum consideret, ut suo loco et tempore beneficiariis supradictis de praemissis relationem possit facere condecentem. §. 2. Post praemissa recipiat dictus actor bedellum alium ad citandum, quem cum citato, querimonia et termino competenti ad tabulas poni faciat, debita forma servata. Et termino adveniente judicii, bedellum debet habere, qui devastationem inspexit et damnum; qui partibus comparentibus in judicio supradicto, plene referat de his, quae consideravit et vidit. Circa quae et cetera subsequenter agenda procedatur, ut supra in similibus seriose describitur et notatur.

Ktožby komu obilé spásl.

Ačby kto dobytkem svým obilé komu potlačil nebo spásl, to má úředniekom osvědčiti a komornieka ot nich vezma, jemu to potlačenie aneb spas okázati a časem svým úředniekom opovědieti má. Potom vezmi jiného komornieka na póhon a toho žalobu ve dsky vlož. A kdyžť bude k súdu, tehdy komorníka toho, jemuž jest ta škoda svědoma, veď tím řádem a obyčejem, jakož svrchu jest psáno.

CVII. De actione civili super succisione silvarum, annonarum, pratorum, captura piscium et his similibus.

* §. 1. Silvarum, arborum, annonarum, pratorum succisio vel surreptio, aut captura piscium et his similium, per omnia fere eundem processum requirit, quem supra de vastante aliena blada cum animalibus suis exposuimus, additis particularibus infra scriptis, quae aliquando in causis hujusmodi novimus contigisse. §. 2. Si in causa aliqua praemissarum citatus reus a judice petierit bedellos seu nuntios partibus assignari, qui prospectum accedant hereditatem et locum ipsius, in quibus asseritur per actorem damnum illatum: eo casu bedellis duobus, uno scilicet utrique parti, concessis, a judice terminus peremptorius assignetur, in quo debeant dictae partes per se vel procuratorem seu commissarios suos, una cum bedellis, in hereditate

praedicta interesse, et propositum damnum inspicere, ut convenit, diligenter; alio insuper termino assignando, in quo partes eaedem cum dictis nuntiis coram judice dicto compareant, relaturis bedellis ipsis, quae gesta per partes in eorum praesentia fuerint circa causam in hereditate jam dicta; his omnibus prius in terrae tabulis debite ut decet consignatis. §. 3. Adveniente termino, in hereditate ipsa partibus existentibus et bedellis per judicem assignatis, actor pedes, depositis vestibus consuetis, vidente, audiente et intelligente citato ejusque bedello, locum dati damni personaliter calcando demonstret, dicens: „talis .N. damnum mihi intulit in loco isto, succidendo arbores istas, sive bladum, (vel aliter, prout idem duxerit asserendum), quod aestimo ad marcas argenti vel grossos .N. sicut in querimonia super hoc per me facta plenius continetur." §. 4. Citatus vero, si hereditatem eandem suam duxerit asserendam, adhibito sibi bedello suo, depositis vestibus, hereditatem ingressus in loco damni dati, debet asserere dictis bedellis dicens: „hereditas haec est mea," (allegando titulum, et jus quod habet in illa adjiciens) „et hunc actorem, qui me citari fecit, trado beneficio Pragensi in CCC denariis"; actore ipso statim, si sua interesse putaverit et jus habere confidit, in hereditate praedicta asserente bidellis eisdem: „et ego eundem adversarium meum trado dicto beneficio in CCC denariis." §. 5. Tunc citatus iterum tradat seu det actorem dicto beneficio in DC. denariis, actore immediate sequente citatum ipsum totidem in DC. denariis beneficio saepe dicto tradente. Et iterum citatus tertio, modo praemisso, tradat actorem in noningentis denariis, actore similiter respondente: „et ego eundem adversarium trado in CM denariis." Ultimo citatus dicat: „et ego trado eundem in ohřeb," (hoc est in aequivalenti summa pecuniae traditionibus supradictis et aestimationis totius hereditatis; quam non licet per partes ipsas transgredi in ipsis traditionibus quoquomodo) §. 6. Solemnitate proxime praescripta servata, (* quam ex consuetudine regni servari inter privatas personas percepimus temporibus antiquatis *), partes ipsae et bedelli termino assignato compareant coram judice, assignantes unaquaeque partium pecunias in traditionibus designatas beneficiariis, aut aliter cum illis concordiam facientes; dicti bedelli relationem faciant seriosam de gestis singulis per partes ipsas in hereditate praedicta, coram summo camerario, judice et notario, ceterisque beneficiariis et baronibus terrae. §. 7. Facta relatione et intellecta per judicem, judex idem ad probandum proposita hinc inde per partes per documenta vel per testes competentem terminum dictis partibus assignabit. §. 8. Pars, quae in probatione defecerit, aut in termino assignato comparere legitime recusaverit, parti adversae probanti et legitime comparenti ad totam causam et ipsam hereditatem, super qua facta fuit traditio, et in pecunia quantaecunque in traditionibus ipsis expressa, condemnabitur ipso facto, et

assignabitur parti victrici pro obtento jure; medietate dictae pecuniae beneficiariis assignata, et reliqua medietate cum hereditate remanente penes partem victricem eandem. §. 9. Ad executionem sententiae procedatur per monitionem, inductionem possessionis et taxationem, prout alias superius in causa spolii et similibus continetur. §. 10. Si forte aliqua partium actoris vel rei, in terminis comparens, allegaverit hereditatem, super qua controversia vertitur, se emisse et super emptione fidejussores seu disbrigatores habere, quos intendit in judicio dictae causae defensores suos producere, et propterea pecuniam in traditionibus designatam recuset offerre: non ideo pars altera excusatur, si in oblatione pecuniae per eam in traditionibus consignatae omittat procedere sicut decet, nisi de consensu judicis et partium earundem communi fuerit inter eas aliud ordinatum.

O podřezání chmele a dřievie a ryb lovení.

O podřezání dřievie, chmele nebo ryb lovení neb takých jiných věcí takový řád má zachován býti jako o výboji domuov, přičiniec to rozdílné, že o každú věc móž zvláště žalováno býti. Kdyžby vinný neb pohnaný žádal komorníka na ohledánie škod, jimižto jej jeho súpeř viní, má jim a oběma komorniek vydán býti a rok a den zavitý na dědinách položen býti; a to ohledaje komorník má na sudieho rok jemu uložený vznésti a vynesti a to, což jest viděl, ve dsky popsati. A puovod má na pohnaného vésti o podřezání dříví, slože plášč svuoj a kuklu po vyznání komornieka, že jemu takové dřievie podřezal Petr ze Lhoty svú mocí bezpravně etc., a to pokládá za deset hřiven stříebra (jakož žaloba záleží). Pohnaný přijma k sobě komorníka praví-li, že jest jeho dědina, s niež jest pohnán, svleka s sebe rúcho, má na tu dědinu vstúpiti a má tu dědinu vyjmenovati, že právo k nie má, oddávaje puovoda, ješto jej pohnal, úředniekuom ve tři sta haléřuov. Póvod, zdá-li se jemu, že jest dědina jeho, před tiemiž komornieky muož pohnaného oddati úředniekuom také ve tři sta peněz. Tehdy opět pohnaný podaj póvoda úředniekuom v šest set peněz, a ihned póvod muož podati pohnaného úředniekuom také v šest set peněz. A opět pohnaný po třetí podaj puovoda úředniekuom v devět set peněz a puovod také otpověz: Já jeho podávám úředniekuom také v devět set peněz; a najposléz pohnaný řeci: A já jeho dávám v ohřeb (to jest ve všecky summy jmenované); a domnievaje se, o tu dědinu, již neslušie pominúti, ani kterak roztrhnúti bez zpravenie dalšieho. Chovajiece zvláštnost starého práva strany s komorniekem s obú stranú před úřednieky s penězi podá-

vanými na roku jim daném, státi mají a komorníeci přísní řečí před najvyšším komorníkem, písařem, sudím a jinými úředníky a pány zemskými vyznati mají, co se jest před nimi mezi stranami stalo; a po vyznání toho a po svědomí sudie toho stranám rok polož. Straně kdyžby svědecstvie nestálo nebo proti svrchu řečenému řádu otporně mluvilo, tehda straně té, kterážby dovedla, o všecky dědiny a o při i o polovici peněz v tom vzdávání za právo má v ní obdržáno býti, a na úřednieky Pražské polovice druhá peněz z práva má připadnúti. K dosti práva učinění úmluva sluší, vzvod, třie panovánie, osobnie drženie, othádánie, a nad právo po othádání poslední panovánie, jakož jest psáno o lúpeži v té kapitole. Pohnaný nebo póvod, již jsa právem přemožen a penieze vzdané k úřadu již položivši, zpravec o tu dědinu chtěl-liby požievati, penieze již vzdané ztratie; a povolí-li úředníci, móž on na dědinu na své zpravce sahnúti.

CVIII. De dotibus viduarum.

Antiquas observantias recensentes, invenimus feminas viduas regni nostri Boemiae in donandis vel aliter concedendis dotibus earum speciali quadam semper praerogativa et singulari solemnitate potiri; quam illis servantes illaesam, sancimus: §. 1. Quascunque viduas pro libero voluntatis arbitrio, dotes suas duntaxat, cuicunque posse concedere vel donare, etiam ad tabulas non ponendo; dum tamen scriptura donationis vel concessionis hujusmodi septem baronum sigillis et sigillo proprio dictae viduae donatricis solemniter munita fuerit. §. 2. Alioquin deficiente forte sigillo proprio donatricis specialiter, vel alio baronum ipsorum, donatio vel concessio dotium quaeque facta nullius ipso jure sit efficaciae vel valoris.

O vzdání věna vdovieho.

Pójčieme vdovám, kteréhožbykolivěk duostojenstvie byly, aby věna svá dáti mohly a zapsati dskami komužkolivěk v zemi, anebo listem svým a pečetí svú a k tomu sedmi pánuov na svědomie pečetmi vzdáti mohla; a nenie-li pečeti její vlastní a jiných pánóv, to vzdánie žádné moci nemá.

CIX. De puellis orphanis maritandis.

Pudicitiae virginum orphanarum regni nostri Boemiae pio succurrentes affectu, ne propinquorum obstinata duritia indirecte cogantur (quod aliquando factum audivimus) nitorem obfuscare pudicum et degere turpem vitam, quam coelibem duxisse poterant et

honestam, sancimus §. 1. Si qui patruus aut frater neptem vel sororem aetatis jam nubilis nuptui tradere recusaverit, retinere cupiens forsitan dotem suam, liceat dictae puellae per se vel alium curiae nostrae implorare judicium. §. 2. Quae per dictam curiam kmetonibus assignata, per eos matrimonio collocetur, personarum honore vel status bonorum qualitate pensatis, fratrem vel patruum dotem debitam solvere compellendo, quam curent kmetones ipsi pro cautela dictae puellae debite facere conservari.

O sirých pannách za muž vdání.

Kdyžby který strýc nebo bratr sestry své nebo vnuky k letuom došlé ke vdánie za muž dáti nechtěl, snad proto, aby jejie sbožie po její smrti zachoval sobě: tehdy úředniecí nebo kmetověvě země České k jejiemu požádání za hodného na cti a na sboží vdáti ji mají a z jejieho statku a z dědin věno jí zjednati (spuosobiti) právem zemským.

Et sic est finis Statutorum regni.

Již jest konec Práv země české, jichž sú Čechové užívali za ciesaře Karla Římského a krále Českého, kterýchž páni, rytieři, zemané i všichni dobří lidé užívají i podnes v zemi české. Amen.

Appendix documentorum

constitutiones „Majestatis Carolinae“ illustrantium.

Ad const. VI.

(Ordinatio Joannis regis de successione. 1341.)

Nos judex et jurati ac universitas civium Maioris civitatis Pragensis

Recognoscimus et ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie literarum cupimus pervenire, quod quia excellentissimus princeps, dominus noster, dominus Johannes, inclytus rex Boemiae ac Lucemburgensis comes, ano Domini 1341, feria 2. infra octavas Corporis Christi, convocatis praelatis, principibus, baronibus, nobilibus, consulibus seu juratis praedictae civitatis Pragensis et aliarum civitatum regni Boemiae, civibus nec non con-

siliariis seu ambassatoribus civitatis Wratislaviensis, ibidem praesentialiter astantibus, talem coram eis Ordinationem duxit publice faciendam, volens eam habere robur perpetuae firmitatis, hanc videlicet: Quandocunque ex permissione divina ipsum dominum regem ab hac vita (quod absit) migrare contigeret, quod tunc statim nos et praedicta civitas Pragensis ad illustrem principem dominum Carolum, dicti domini nostri regis Boemiae primogenitum, marchionem Moraviae, suosque heredes duntaxat, et ad nullum alium juxta ordinationem praedicti domini nostri regis respectum omnimode habere debeamus. Nos itaque ipsius domini nostri regis mandatis, ea qua decet reverentia obedire humiliter cupientes pro nobis, heredibus et successoribus nostris promittimus bona et sincera fide firmiter et spondemus, quod quandocunque saepedictum dominum nostrum regem Boemiae decedere contingeret ab hac vita, ex tunc ad ipsum dominum marchionem Moraviae heredesque suos et ad nullum alium volumus habere respectum sibique tanquam vero et legitimo domino nostro in omnibus et per omnia intendere parere et obedire fideliter cum effectu. Harum nostrarum testimonio literarum. Datum anno et die etc.

(Pelzel, Carl IV. — Urk. XXV.)

(Declaratio Caroli ad ordinationem Joannis pertinens. 1350.)

Nos judex, jurati et universitas civium civitatis Luthomeric notum facimus universis:

Quod pridem ad mandatum serenissimi ac invictissimi principis et domini nostri gratiosi domini Caroli Romanorum semper Augusti et Boemiae regis nobis communiter per virum nobilem dominum Russonem de Luticz regni Boemiae subcamerarium in consilium convocatis, praefatus dominus Russo vice et nomine praedicti domini nostri gratiosi, nos cum instantia requisivit, ut considerata antiqua regni Boemiae consuetudine dudum laudabiliter observata nec non ordinatione provida, quam clarae memoriae illustris princeps ac magnificus dominus, dominus Joannes quondam Boemiae rex, genitor eiusdem domini nostri, matura deliberatione instituisse dignoscitur, qua ipse praefatum dominum nostrum Rom. et Boemiae regem, primogenitum suum eiusque heredes et successores, per masculinam lineam descendentes, ab ipso in praefato regno suo Boemiae suos heredes et successores esse constituit, voluit et decrevit, nos etiam illustri principi et domino nostro domino Wenceslao, praefati domini nostri Rom. et Boemiae regis primogenito, corporalia juramenta homagii, obedientiae atque fidelitatis debite praestaremus.

Nos igitur praefati regni Boemiae approbatae et laudabiliter observatae consuetudini nec non ordinationi praedictae, quam praefatus dominus noster dominus Joannes olim Boemiae rex memoriae recolendae provida deliberatione pridem instituit, assensum praebere volentes et debitae fidelitatis obsequiis ac obedientia solita eo ferventius inhaerere animo deliberato, non per errorem aut improvide, sed omnibus votis communiter accedentibus,

I. Eidem domino nostro Wenceslao, hujusmodi juramenta corporaliter praestitimus et praestamus, nec non promisimus et promittimus bona nostra fide et sine omni dolo pro nobis, heredibus et successoribus nostris in perpetuum, ad praefatum dominum nostrum Wenceslaum, in casu ubi fortasse serenissimum dominum nostrum, genitorem ipsius (quem Deus omnipotens custodire dignetur), ab hac luce migrare contingeret, immediate habere respectum, sibique tanquam regi Boemiae, nec non vero legitimo et naturali domino nostro in omnibus et singulis parere ac intendere et absque omnis contradictionis, impedimenti seu difficultatis obstaculo fideliter obedire.

II. Promittentes nihilominus bona nostra fide sine dolo pro nobis, heredibus et successoribus nostris ut praemittitur eadem juramenta corporalia de fide, legalitate et obedientia servandis, non extante praefato domino nostro Wenceslao suo primogenito, vel illo non existente seniori suorum heredum,

III. vel ipso absque heredibus decedente, fratri suo seniori, si quem habuerit,

IV. aut illo decedente, seniori eiusdem fratris heredi et sic demum in antea senioribus fratribus ac seniorum fratrum senioribus heredibus in linea sexus masculini procedendo

continue praestare et corporaliter facere perpetuis temporibus affuturis. Praesentium sub nostrae civitatis sigillo testimonio literarum.

Datum Luthomeritz anno D. 1350 Jubileo sabatho proximo post festum S. Jacobi apostoli.

(Pelzel, Karl IV. — Urk. LXIV.)

(Literae Caroli IV. de successione. 1348)

Karolus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus et Boemiae rex.

Ad perpetuam rei memoriam.

Innata cordi nostro benignitas circa fidelium et devotorum nostrorum honores et commoda continuis intenta vigiliis votis ipsorum annuere jugiter nos inducit, quotiens poscentium vox est justa; in hoc enim liberalitatis nostrae non errat intentio, sed regalis sceptri fastigium extollere salubriter arbitratur. Sane ad nostrae Celsitudinis venerabilis archiepiscopus Pragensis, Olomucensis, Wratislauiersis et

Luthomuschelensis episcopi, necnon illustres Johannes Karinthiae comesque Tyrolis et Goritiae, germanus noster charissimus, ac Nicolaus Oppaviae et Ratiboriae duces, ceterique praelati, duces, principes, barones, proceres et nobiles regni nostri Boemiae et pertinentiarum ejusdem, praesentiam accedentes: nobis humiliter supplicarunt, ut quasdam litteras Friderici divi Romanorum imperatoris electi, praedecessoris nostri, nobis per ipsos exhibitas, quarum tenor et series sequitur in haec verba:

(Sequitur privilegium Friderici II. ab anno 1212: Fridericus divina favente clementia etc. Vid. Codex j. b. I. 24.)

Nostra confirmare auctoritate regia dignaremur.

I. Nos utique praefatorum praelatorum, ducum, principum, baronum, procerum et nobilium, quos honoris et felicis status Romani regni et Sacri imperii fideles et sollicitos prae ceteris novimus zelatores, ipsumque regnum Boemiae Romani regni membrum fore nobilius, supplicationibus benignius inclinati, praefatas litteras, ac omnia et singula contenta in eisdem, laudamus, ratificamus, approbamus, confirmamus, et de novo ex certa scientia de nostrae Romanae regiae plenitudine potestatis praefatis regno, praelatis, ducibus, principibus, baronibus, proceribus et nobilibus, ac universitati regni ipsius et pertinentiarum ejusdem, ad usum et opus regum Boemiae in perpetuum damus tenore praesentium, conferimus et donamus, omnem diminutionem et defectum, si quis in praemissis fuerit, de uberiori dono Majestatis Romanae regiae et plenitudine potestatis reparantes omnimode et supplentes.

II. Verumtamen si circa contenta in praefatis litteris nonnulli calumpniari, aut ea interpretari sinistre, seu in sensum reprobum declarare, imo verius obscurari forsitan niterentur, ad tollendum de medio omne dubium vel obscurum, quibus dictarum series aspergitur literarum, ut regni Boemiae praefati, ipsiusque incolarum status in sincera imperii dilectionis perseveret concordia, et unitatem in vinculo pacis servet, ac incolae dicti regni hiis quae dissidentiae materia possent esse temporibus profuturis et animarum et corporum inde nascituris periculis rerumque dispendiis proventuris sollerti praeventione, antequam ordiantur, tam prudenter quam salubriter praecisis, tamquam mansueti terram hereditent et in pacis multitudine delectentur, electionem regis Boemiae*) in casu dumtaxat et eventu, quibus de genelogia, progenie, vel semine, aut prosapia regali Boemiae masculus vel femella superstes legitimus (quod Deus avertat) nullus

---

*) Friderici II. privilegium sub III: „Volentes ut quicumque ab ipsis (i. e. Boemis) in regem electus fuerit, ad nos vel successores nostros accedat, regalia debito modo recepturus“ (Cod. I. 24).

fuerit oriundus vel per quemcumque alium modum vacare contigerit dictum regnum, ad praelatos, duces, principes, barones, nobiles et communitatem regni praefati et pertinentiarium ejusdem, habita cum nonnulis regis Romanorum futuri Imperatoris coelectoribus ac aliis principibus, qui tunc temporis nostrae Celsitudinis praesentiae assistebant, deliberatione matura, ipsorumque sano digesti consilio, volumus, decernimus, pronunciamus, interpretamus et praesentis scripti patrocinio declaramus rite, juste et legitime in perpetuum pertinere.

III. Ipsiusque regis Boemiae electionem in casu et eventu praedictis et non aliis praefatis praelatis, ducibus, principibus, baronibus, nobilibus et communitati dicti regni et pertinentiarum ejusdem de nostra Regis Romanorum plenitudine potestatis, ac ex certa scientia damus, concedimus, conferimus et donamus, dictamque electionem meliori, salubriori et saniori, quo potest, modo fieri, confirmamus et transferimus in eosdem.

IV. Volentes etiam, ut quicumque in regem Boemiae electus fuerit, ad nos et successores nostros Romanorum reges et imperatores accedat, sua a nobis et successoribus nostris modo debito et solito regalia recepturus, non obstantibus legibus, consuetudinibus, usibus, observantiis, juribus municipalibus vel communibus statutis, seu edictis factis et editis in contrarium quibuscumque, quas et quae quantum ad haec ac si forent nominatim et de verbo ad verbum scripta praesentibus et inserta, revocamus, cassamus, irritamus, annullamus, et de dicta Romanae regiae plenitudine potestatis decernimus firmitatis fore nullius penitus vel momenti. — — —

Dat. Pragae Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo octavo, Indictione Prima, VII. Idus Aprilis, Regnorum nostrorum anno secundo.

(Orig. archivi olim Karlsteinensis. Cf. Inventarium ejusdem archivi. E copia vidimata anni 1526 typis descriptum in Cod. dipl. Mor. VII. 769.)

Ad const. XVI. XLV, LVIII, LXIV, LXV, XIX.

(Concessio libertatum regno et incolis regni Boemiae 25. Dec. 1310.)

Johannes dei gratia Boemiae et Poloniae rex, sacri imperii citra montes vicarius generalis, ac Lucemburgensis comes, omnibus in perpetuum.

Gloriae regalis culmen attollitur, tempusque datur vitae felicitati productius, dum rex amari, non timeri, desiderans, non saevientis sed diligentis potius in subjectorum assumit gubernatione officium. Nam dum ipsis in rege, et regi in eis, sic complacet, ex

huiusmodi caritativae receptionis operibus pax, et ex pacis totius boni procedit stabilitate fomentum, et pium illud regis pacifici, quo humanum genus, ut honeste vivat, alterum non laedat, jus suum unicuique tribuat, informatur, decretum ad suum feliciter infelici dudum transgressione abolitum revocatur effectum. Quapropter nos, qui gubernationi regni Boemiae superna sumus dispositione praepositi, sic in ipso vivere, sicque deo auxiliante proponimus dirigere actus nostros, quod nil sibi vendicet odium vel favor usurpet illicitus, sed omnia ex caritate composita inter nos et ipsius regni incolas fidei, amoris et dilectionis perpetuae sentiant firmitatem. Et ut huius nostri laudabilis deo favente propositi iidem regnicolae in efficaci et benigna sentiant prosecutione progressum, hoc eis promittimus et ad hoc nos fideli et constanti promissionis vinculo obligamus:

Ad c. XVI.

I. Quod venerabilem in Christo patrem dominum Johannem, Pragensem episcopum, principem nostrum dilectum, et successores suos, ipsam Pragensem ecclesiam, totumque clerum, nec non nobiles et terrigenas, regnique ipsius populum universum, bona et possessiones ipsorum, in eorum conservabimus juribus, et eorum libertates, consuetudines, privilegia et jura quaelibet, tam in judicio quam extra judicium firma et illibata servabimus, nec ea immutabimus nec diminuemus in aliquo, sed ea et per nos tenebimus et per alios teneri et servari semper ab omnibus immutabiliter faciemus, nec aliquibus, cuiuscunque conditionis aut status fuerint, hominibus aliqua, quae praedictis juribus, consuetudinibus, privilegiis vel libertatibus praejudicare possent, privilegia dabimus, imo data ab aliis praesentibus revocamus.

II. Et ne huius generalitatis ambiguum calumniosae quispiam interpretationis figuratione adhibita in praedictae nostrae voluntati contrarium et ipsorum regnicolarum odibilem referat intellectum: eorumdem regnicolarum jura, quae magis dilucidatione et aperta intelligentia opus habent, per hoc non revocatis nec diminutis aliis, promissa quoque nostra, quae eis super eisdem juribus et quibusdam certis articulis observandis praestitimus, praesentis scripti mandavimus annotatione includi.

III. Specialitar enim haec jura regnicolas ipsos ab antiquo habuisse et a nobis et successoribus nostris habere debere praesentibus profitemur:

Ad c. XLV.

IV. Quod videlicet nobiles et terrigenae ipsi non tenentur, nec nos ipsos ad hoc debemus aliqua ratione compellere, quod ad

expeditionem procedant aliquam ultra quam metae terrarum Boemiae et Moraviae se extendunt, nisi hoc ab eis, ut ultra metas ipsas ad expeditionem procedant, nostris possumus precibus vel denariis obtinere; sed cum ipsis terris Boemiae et Moraviae vel earum alteri defendendae vel pacificandae immineret necessitas, ad hoc sive expeditione, sive servitio alio opus esset, Boemi et Moravi simul vel divisim, prout bonum et status terrarum ipsarum exegerit, procedere necessario tenebuntur.

V. Collecta generalis quoque, quae vulgariter berna dicitur, nec per nos nec per successores nostros reges Boemiae ipsi regno debet imponi vel recipi, nisi in duobus casibus infra scriptis: Ad coronationem videlicet regis, et ad quamlibet regis filiam maritandam. Et tunc collecta ipsa hoc modo solvetur: Videlicet quilibet laneus vel molendinum super flumen, quotquot rotas habuerit, unum fertonem argenti, et quilibet artifex mechanicus de artificio suo, quaelibet taberna et quodlibet molendinum super rivulum, etiamsi plures rotas habuerit, unum lotonem argenti, et si argenti usus non fuerit, pro fertone XIII, pro lotone IIII grossos Pragenses; — de agris autem, qui per laneos distincti non (sunt), de aratro unum fertonem nobis ipsius collectae nomine solvere tenebuntur. — Illos autem agros, laneos, artifices, molendinarios et molendina solummodo collectae praedictae subjecta et obnoxia esse dicimus, de quibus dominis eorum census solviter, et (quae non) sunt ipsorum dominorum vel servitorum suorum usibus deputata. Si quae autem ex eis vel servitores dominorum ipsorum pro servitio suo tenent, vel ipsi domini pro se colunt, suis vel curiarum suarum vel bonorum suorum officinis vel officiis vel custodiis deputarunt, dicimus non debere solvi collectam.

Ad c. LVIII, LXVII, LXV.

VI. Antiquum etiam regnicolarum ipsorum jus, quod aliquorum praedecessorum nostrorum regum Boemorum temporibus abolitum et abusu revocatum fuerat, renovantes, decernimus et in perpetua de cetero volumus stabilitate manere, quod quicunque filiis masculis non relictis decesserit, filiae superstites in hereditate et bonis paternis succedant. Si autem nec filios nec filias habens et nulla de bonis suis in vita vel in morte dispositione facta decedat, proximiores usque ad quartum consanguineitatis gradum masculini vel feminini sexus heredes in bonis suis omnibus et hereditate succedant. Quibus non existentibus, et legitima bonorum suorum dispositione, prout praemissum est, per decedentes non facta, ad nos tunc demum bona decedentium taliter devolvantur Et hoc idem in bonis eorum, qui pro delictis suis capitali puniuntur sententia, volumus observari; licere autem volumus omnibus filiorum et filiarum

posteritate carentibus et capitali, ut dictum est, sententia puniendis, de bonis suis in vita et in morte disponere, prout eorum placuerit voluntati.

Ad c. XIX.

VII. Ceterum ut omnis, quae de nobis ipsis nobilibus et terrigenis regni Boemiae possit oriri suspicio vel displicendi materia auferatur, hanc nobis legem cum adimplendi necessitate imponimus, et hoc in nobis et successoribus nostris perpetuae obligationis observatione firmamus, quod nullum capitaneum, nullum purcravium vel castellanum in castris nostris, nullum beneficiarium vel officialem aliquem in Boemia vel Moravia vel in curia nostra ponemus alienigenam, nec bona, possessiones vel castra vel officia aliqua alienigenis ipsis inperpetuum vel ad tempus dabimus, nec eos hereditare in regno Boemiae aliqualiter admittamus: sed praedicta omnia in Boemos vel in Moravos tantum per nos ita dispensari debere decrevimus, quod (nec) nobis licere aliud judicamus.

VIII. Et ne subrepat alia, quod una via sub sincera sollicitudine prohibetur, hoc praedictae nostrae legi vel aequali observationis necessitate adjungimus, quod nullum alienigenam vel extraneum in Boemia vel Moravia hereditates, castra, possessiones, bona immobilia vel jura aliqua emere vel empta retinere aliqualiter admittemus; sed si alicui de talibus bona hujusmodi donata vel legata, vel forte in dotem dominae alicujus de Boemia vel Moravia fuerint assignata, vel quocunque alio titulo pervenerint ad eundem, ea a die qua ad eum pervenerint, intra annum vendere alicui terrigenae teneatur; quod si non fecerit, omnia praedicta, quae fuerat assecutus, tunc ad proximiores ipsius dominae consanguineos statim post ipsius anni terminum devolvantur.

Et quia omnia et singula supradicta terrigenis ipsis firma semper volumus et illibata servare: promittimus, quod cum favente domino in regem Bohemiae fuerimus coronati, literas praesentis tenoris cum majoribus sigillis nostris regalibus, quibus tunc utemur, sigillatas triplicatas ipsi domino episcopo Pragensi et terrigenis intra duas septimanas a die coronationis nostrae dare nullatenus obmittemus . .

(Palacký, Formelbücher I. 129.)

Jura et consuetudines regni Boemiae atque marchionatus Moraviae.

(Constitutio Joannis regis. 1311.)

Johannes dei gratia Boemiae et Poloniae Rex, Sacri Imperii citra montes vicarius generalis, ac Lucemburgensis Comes, universis

Regni Boemiae ac Marchionatus nostri Morauiae fidelibus, quibus nosse fuerit opportunum, salutem et notitiam subscriptorum.

Ad fastigia sceptrigeri diadematis, diuina disponente clementia, sublimati, ad hoc feruentibus votis intendimus, ut nostri regiminis tempore nostrae dicioni subiectis libertas optata proveniat, vitentur pericula ac a malignorum protecti incursibus quiete sedeant, sedendo quiescant et in pulcritudine pacis, in tabernaculis fiduciae, ac temporalium requie opulenta, quod tunc salubrius fieri et commodius expediri credimus, si ius suum tribuatur cuilibet et ultra debitum non artetur: hoc sane attendentes, omnes Regni nostri Boemiae et Morauiae principes ecclesiasticos et seculares, barones, nobiles, clientes, praelatos, clericos et universos nostrae dicioni subiectos, pio favoris applausu fauorabiliter amplectentes, eisdem duximus promittendum:

I. Quod omnia eorum jura, consuetudines, quae et quas a nostris habuerunt et habere consueuerunt praedecessoribus, rata habere volumus et tenere et eadem inconvulsa conseruare, necnon quod omnia eorum priuilegia, quae a nostris habent praedecessoribus, volumus nostris confirmare sigillis.

II. Praeterea vt nostri subiecti vberioris nostrae pietatis sentiant beniuolentiam, promittimus, vt nullam steuram vel exactionem quae berna vulgariter dicitur, nisi nos vxorem ducere contingeret, seu in liberorum nostrorum filiorum et filiarum coniugali copulatione, ab eis aliquatenus exigemus.

III. Caeterum, vt nostri Regni regnicolas ad voluntaria prouocemus obsequia, pollicemur eisdem, quod numquam alicui alteri quam (Morauo in Morauia) aliquod officium suppae committemus.

IV. Insuper communi voto parentum affectantium successionem suam deuolui ad posteros, clementer assentientes, nolumus quod liberis filiis et filiabus seu fratribus, eorumve filiis infra quartam generationem extantibus, alicuius nostri subditi bona ad nos tamquam vacantia, nisi propter crimen confiscanda forent, deuoluantur, seu nostro aerario applicentur.

V. Porro ut suis utilitatibus nostri subditi quietius intendant et commodius conquiescant, hanc eis duximus facere graciam specialem, quod vltra metas Regni nostri Boemiae et Marchionatus Morauiae, ad quorum defensionem Principes, Barones, Nobiles Regni nostri Boemiae et Marchionatus Morauiae contra omnem hominem nobis assistere fideliter promiserunt, pro subiugatione alicuius terrae alienigenae eos inuitos nullatenus compellemus.

VI. Postremo cum steuram quae berna vulgariter dicitur, in casibus superius expressis, nec non in coronatione Regis Boemiae, in quo casu berna etiam est tollenda, accipere nos contigerit, nolumus, vt plus quam unus ferto argenti de laneo requiratur vel aliquatenus exigatur.

Quae omnia et singula sigillis nostrae excellentiae fecimus communiri. Datum Brunne XIIII°. Kalendas Julij. Anno domini Millesimo. CCC°. Undecimo, Regnorum nostrorum Anno Primo.

(Orig. membr. in archivo march. Moraviae sub N. 1. inter Privilegia. — Confirmatio hujus constitutionis in libro domini Ctiborii de Cimburk „Kniha Tovačovská" adjecta versione boemica.)

Ad const. XXVII.

Strenuus miles, Cztiborius de . . . . circa tabulas terrae, quas domini barones regni Boemiae singulis annis in quatuor temporibus dumtaxat, secundum consuetudinem hactenus approbatam — consueverunt aperire et quae sub clavibus nobilium baronum Benessii de Wartemberg summi camerarii (1365), Andreae de Duba judicis (1343 ss.), Stephani prothonotarii terrae Boemiae (1351, 1358 ss.) stricte reservatur, personaliter constitutus, petebat, ut sibi impositionem hereditatis suae de praedictis tabulis extraherem etc.

(Formula. — Palacký, Formelbücher II. 248.)

Dissertatio commemoranda:

Dr. Franc. Pelzel, Die Majestas Carolinae (Mitth. des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen. VI. 1867).

10.

Řád práva zemského. — Ordo judicii terrae.

Hoc literarum jurisque monumentum quid contineat, ipsa inscriptio indicat. Scriptum autem est ante annum 1350, quo tempore Carolus rex et Ernestus archiepiscopus ordalia ex judiciorum consuetudine sustulerunt; nam in contextu primae scriptionis ordalia tanquam etiam tunc usitata commemorantur.

Archetypum quo nunc caremus, latine videtur fuisse conscriptum. Hoc latinum exemplum ante annum 1368, quo anno longae jurandi formulae sunt abolitae (Cod. II. 2. p. 27), in sermonem boemicum translatum est, nam in hocce exemplo boemico nulla jurisjurandi brevioris notitia deprehenditur.

Novimus et latinum et boemicum exemplum recensionis demum secundae. Antiquioris scripti contextum retinuit exemplar boemicum; ibi enim legitur de ordaliis (c. 1350 sublatis), legitur de verbosa jurandi formula (a. 1368 abolita); ohřeb etiam ut res notissima commemoratur; sed jam habet locos interpolatos, quod videtur factum esse post obitum Caroli regis, qui a. 1378 mortuus est.

Contextui verborum latino librarius varia glossemata interposuit: ordalia et longas jurandi formulas jam abolitas esse ait; quid ohřeb sit, satis certo nescit. Quantum ex cap. 1. 19 conjicere licet, et ipse post Caroli mortem est scriptus.

Exemplorum manu scriptorum quum latinorum tum boemicorum satis magna copia est: illa numerantur 6, haec 14. Latinorum antiquissimum seculo XIV perscriptum asservatur Pragae in codice tabularum judicii aulici; tria exempla sunt in bibliotheca universitatis Pragensis (17, E. 4, 1, G. 18, 17, E. 17), duo in tabulario civitatis Pragensis. Exemplorum boemicorum emendatissimum est alterum eorum, quae sunt in tabulario civitatis Pragensis.

„Ordo judicii terrae“ primum in lucem editus est in Antiquissimis monumentis juris Slovenici, auctore Andrea Kucharski, Warsoviae 1838. Contextum latinum una cum boemico typis exscribi curavit Palacký in tomo secundo collectionis monumentorum, quae inscribitur „Archiv český.“

Dissertationes:

Palacký Fr., Archiv český II. Jireček Herm., Řád práva zemského. ČČM. 1861 p. 226—241.

Ordo capitum in libris manuscriptis mire est perturbatus; quem quidem nos ita restituere conati sumus, ut ipsum argumentum postulare videbatur.

(Capitulum primum.)

1.

§. Kdyžby kto chtěl z hlavy bratra svého neb jiného přietele koho pohnati k zemskému súdu, ten řád jmá zachovati: Najprvé, když jest ten jeho přietel zabit, jmá ten den pomnieti, a přijda před úředníky Pražské, točižto před najvyššieho komorníka a před jiné úředníky, kterýchž móž dojíti, ve dvú nedělí ot zabitie toho přietele, i jmá jim opovědieti a purkrabi Pražskému, a řka takto: „Páni, račte slyšeti, opoviedám Vaší Milosti, že tento přietel mój (pojmenuje jej, a otkud jest byl) jest zabit na pokojné cestě ot toho (pojmenuje toho, kterýž jej zabil a otkudž jest); opoviedám vám hlavu jeho, a proši, dajte mi komorníka, aťby tu hlavu opatřil.“ §. Tu pojma komorníka, jmá jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrvavené jeho, v kterémž jest zabit; a to všechno rúcho jmá sobě ten komorník vzieti i zachovati, aby je mohl v súdě ukázati. (*Glossa: Ale chce-li ten, ježto pohoní, bezpečen býti: přiveď toho komorníka před úředníky, ať vyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krvavé ať pokáže; a to ve dsky zemské kaž popsati, den a léto, kdy sě to stalo, a jméno toho komorníka, kterýž jest vyznal, znamenati kaž. Neb kdyžby ten komorník sšel dřieve súdu, aneb žeby jeho jmieti nemohl, neb žeby to rúcho krvavé utraceno bylo, aby před súdem ty dsky ukázal a čísti kázal; to bude mocno, jakoby ten komorník vyznal před súdem.*)

1.

§. Si quis pro capite fratris vel alterius amici citare voluerit ad terrae judicium, hunc processum habere debet: Primo, quando ipse frater vel amicus ejus occisus est, tunc idem actor ad praesentiam beneficiariorum, vicecamerarii et vicejudicis, sicut citius posset vel potest, accedet, et semper infra duas septimanas eandem interfectionem et ipsum caput eis notificet, dicens: „Domini, audite, quia (talis) amicus meus occisus est in via pacis; vobis notifico illius caput occisi, et peto, ut detis mihi bedallum terrae, qui hoc caput conspiciat.“ §. Quo bedallo recepto, ostendet ei illum occisum, et vulnera ejus, vestemque ejus cruentatam; et eandem vestem totam, in qua ipse occisus est, idem bedallus pro se recipere debet et habere, et eandem cruentatam vestem reservare debet, ipsam tempore judicii, quando requisitus fuerit, ostensurus. (*Glossa: Sed si cautus esse vult actor, ipsum bedallum ad praesentiam beneficiariorum ipsorum ducat, ut coram ipsis ea, quae vidit,*

recognoscat, ac vestem cruentatam ostendat, et hoc in terrae tabulis consignari procuret, diem et annum, quo haec facta sunt, ponendo. Quia si medio tempore idem bedallus decederet, vel eum habere non posset, aut deperderet vestem eandem, tunc tempore judicii easdem tabulas in testimonium hujus rei producet.)

2.

§. Potom, kdyžby chtěl pohnati, jmá prositi, aby jemu dán byl komorník, jenžtoby pohnal vraha jeho. §. Kterýžto když požene, jmá vysvědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá ve dsky napsáno býti. §. Tu pak ten den v hodinu devátú, tociž o poledni, ten jenžto pohoní, jmá opovědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, že stojí k prvniemu póhonu, a řka: „Opoviedám sě Vaší Milosti, že sem pohnal vraha svého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci vésti přede pány s plným právem, i z hlavy, i z peněz, v čemž tu hlavu pokládám.“ A ihned dobuda řečníka, i jmá ve dsky kázati vložiti obě žalobě. *(Glossa: Tu znamenaj, že v zemském súdě jeden na jednoho nikdy nemóže dvú žalobú vésti, jediné o hlavu, jakož jest již znamenáno.)* §. Tu pak v hodinu nešporní opět sě jmá opovědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, týmiž slovy, jako dřieve. Potom druhý a třetí den po tom roku takéž sě jmá opovědieti v též hodiny, jakož sě prvý den opoviedal. §. Po těch třech dnech vezme jiného komorníka, aby jej pohnal k druhému roku; a to ve dsky káže napsati. §. A když ten rok druhý přijde, všecky ty opovědi má učiniti, jako na prvniem roce učinil. §. A ihned k třetiemu a poslednieniu roku vezme téhož komorníka, jakož byl na prvniem roku, nebo jiného. §. A když ten třetí rok přijde, opět sě jmá opoviedati v též hodiny, jako na prvniem a na druhém roce.

2.

§. Quo facto idem actor, quandocunque citare voluerit, petet dari sibi bedallum, qui citabit occisorem eundem. §. Quo habito, ipsum bedallum, reum, querimoniam pro ipso capite, et aliam querimoniam pro pecunia capitali, pro qua ipsum caput aestimat, cum termino duarum septimanarum, vel ampliori, sicut competit, in terrae tabulis praesignet. *(Glossa: Et notandum, quod in terrae judicio nunquam unus actor contra unum citatum duas querelas potest simul proponere et easdem prosequi, nisi in praesenti casu.)* §. Eodem termino veniente, ipse actor citationem eandem procurabit publicari coram beneficiariis, et specialiter coram vicepurgravio Pragensi vel vices suas gerente. Deinde hora nona idem actor per se

ceram ipsis beneficiariis et vicepurgravio se repraesentabit dicens „domini, repraesento me (tali) hora coram vobis in causa capitis et pecuniae capitalis, pro quibus citavi (talem) reum, qui occidit fratrem meum (talem), et volo prosequi easdem causas justitia mediante.“ §. Et iterum hora vesperarum coram eisdem praedicta explicando se repraesentabit; item die altera, et die tertia statim post ipsum terminum sequentibus hora prima vel tertia et hora nona ac vesperarum hora se repraesentabit coram eisdem, causas praedictas explicando. *(Glossa: Et sciendum, quod in causa capitis constitui non debet procurator nec etiam litigare.)* Quibus diebus duobus lapsis, die tertia ultima repraesentatione facta, idem actor alium bedallum recipiet ad citandum, et eundem cum termino secundo ad tabulas inponet. §. Quo termino secundo veniente, omnia praemissa faciet, sicut fecit in primo. §. Quibus peractis, iterum bedallum, qui in primo fuit termino, vel alium loco ejus recipiet, et eum cum termino tertio et ultimo ponat ad tabulas. §. Quo veniente termino, citatione pronunciata, si eadem die judicium non fuerit, idem actor repraesentabit se per omnia eo modo, prout fecit in terminis prioribus praedictis, et ipse citatus in tertio termino ante horam nonam debet se repraesentare.

3.

§. Tu ten pohnaný na třetiem roce jmá státi; a kdyžby najvyšší komorník a sudí a písař najvyšší s jinými pány šlechtici již seděli na súdě: tehdy ten, jenžto pohoní, stoje před šraňky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. §. Tu pak ten řečník, utieže sé s ním, i bude žalovati a řka: „Pane sudí, tento mne prosí (pojmenuje jej), abych jeho slovo vedl: přeješ-li jemu toho i mně?“ A když sudí dí „přeji,“ tehdy ten řečník jmá jemu právo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl vydán z panóv, jižto sedie na súdě, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, točiž na pravej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dva pány, kteráž byšta jměla jim raditi a v ucho šeptati, což k jich právu slušie, učiece je. *(Glossa: neb ten póvod, jenžto pohoní, pro velikú žalost, že jemu přietel zabit, nemóž dobré paměti jmieti.)* §. Potom jmá řieci: „Prosí ten póvod, a já jeho jménem prosím, abychom jměli polovici panóv k svej radě a ku potazu, aby s námi mohli otstúpiti, kdyžby nám jich třeba bylo, kteréž bychom vyvolili; viece miením jemu i sobě, abych mohl jeho žalobu podlé naučenie panského prožalovati, a jej do šrankóv vésti, a všecka práva konati, což k tomu súdu přislušie; a kdyžbych jej v čem zameškal, neb na kterém slově pochybil, aby mohl řieci „nenie to mé slovo,“ a mnú nebo jiným řečníkem mohl sě opra-

viti; a obecně všecko jiné právo jeho i mé jemu miením i sobě, což k tejto při právem přislušie; a prosím pane sudí, aby toho podal na pány, jestli práva dosti ohrazenie, jako sem ohradil jemu i sobě, ať to ráčí vynesti.“ §. A když sudí die a páni naleznú: „což si vymienil jemu i sobě s právem, toho jmáte požiti.“ a ihned jmá jemu pán vydán býti, aby jej naučil, utieže sě s jinými pány, kde jmá státi v šranciech, točiž na pravé straně; a jestližeby co ještě nevymienil nebo neohradil, móže dobře ohraditi, potieže sě s tím pánem.

3.

§. Si autem in ipso tertio et ultimo termino camerarius summus, judex et notarius cum baronibus terrae in pleno judicio praesiderint, tunc stans actor ante scamna judicii, advocatum ad consilium sibi dari a judice postulabit. §. Quibus obtentis et impetratis, praehabitoque consilio, idem advocatus proponet dicens: „Domine judex, iste actor (eum et locum unde nominando), qui citavit (talem) de (tali) loco (talis) amici sui pro capite, quem ipse occidit sine jure in via pacis, petivit me, ut ejus verbum dicerem, si est de favore vestro.“ Quo respondente, „quia favet“: tunc idem advocatus dicet: „Domine judex! ante omnia eidem actori, qui (tales) causas proponere intendit contra suum (talem) adversarium, nominatim et sigillatim declarando excipio et munio jus prolocutoris, quod pertinet ad causam praesentem, et totum jus suum; et peto, ut ei baro (detur), qui ipsum actorem informet, in quo loco et in qua parte coram vobis stare debeat; item ut ei dentur duo, qui ei et mihi ad aures susurrare debeant, et eum ac me de his, quae ad jus suum in causa praesenti valeant, informare. *(Glossa: quia ipse actor non est ad praesens ita bonae memoriae et rationis, ob dolorem, quem habet propter amicum suum, quem amisit.)* §. Item actor petit et ego peto nomine ejus, ut possit et debeat habere medietatem baronum, quam elegerit, ad consilium suum, et totiens abire de isto loco ad sua consilia et iterum redire ad locum suum, quotiens sibi fuerit opportunum. Item excipio eidem, ut valeam ejus querimoniam coram vobis proponere et eum juxta informationem baronis inter scamna inducere, et omnes alios judiciales actus facere, tamquam verus advocatus, quae ad causam ipsius praesentem requiruntur. Item excipio eidem et jus suum munio in hac parte, ut si ego eum in aliquo de praemissis negligerem, ut ipse dicere valeat, non esse verbum suum, et tunc per me iterum vel alium advocatum de ipsa negligentia se valeat emendare; et generaliter aliud omne jus prolocutorium, quod ad causam praesentem pertinet, excipio eidem, et peto, domine judex, ut detis hoc super barones, qui de consilio aliorum baronum hoc pro jure inveniat et pronuntiet,

si ipsum jus prolucotorium eidem actori sufficienter sit exceptum seu munitum.“ §. Qui judex baronem dare debet, qui eum, in quo loco stare debeat, de consilio aliorum baronum informabit, videlicet in parte dextra; et etiam dicet, quod ipsum jus prolucotorium sufficienter munivit; vel si non bene munivit, tunc dicet: „ea, quae excipis, his uteris, et si aliqua adhuc excipere vis, debes.“

4.

§. Tu pak pohnaný, stane-li k súdu, jmá sobě také řečníka prositi, a ten jemu jmá dán býti. Tehdy ten řečník jmá řieci, pojmenuje jej jmenem: „Tento ottudto, pane sudí, mne prosí, abych jeho slovo vedl přeješ-li jemu toho i mně?“ A když sudí die; „přeji,“ tehdy řečník jmá jemu právo ohraditi, i pána prositi, aby jej naučil, na které straně jmá státi, a všeho práva ohrazenie jmá učiniti, jako jest druhé strany řečník učinil, všecko zvláště vymienije. §. Tu jemu jmá pán také dán býti, aby jej naučil, na které straně jmá státi, točiž na levej. A když jemu všecko právo ohradí, a sudí jemu die: „Což si s právem vymienil, toho jmáš požívati.“

4.

§. Tunc ipse citatus similiter prolocutorem petere debet, qui prolocutor dicet: „Domine judex! iste, qui est per (talem) actorem pro capite (talis) huc citatus, volens suam ostendere innocentiam coram vobis, petivit, ut verbum ejus proponerem, si est ad hoc favor vester.“ Quo dicente, „quod sit“: excipiet ei omne jus prolocutoris, et petet informari, in quo loco et in qua parte stare debeat, et alia petet omnia et excipiet sigillatim et nominatim, quae petivit et excepit advocatus partis adversae. (*Glossa: Quia si aliqua de praemissis sigillatim non peteret, sed diceret: „ego eadem peto, quae ipse petivit,“ non nominando: tunc defendente et protestante de hoc ipso actore, eisdem non expressis in judicio uti non deberet ipse reus.*) §. Quibus peractis, baro datus per judicem, in quo loco et in qua parte stare debeat, videlicet in sinistra, eundem citatum informabit, et si bene vel male excepit et munivit ipsum jus prolocutoris dicet, prout dixit advocato actoris.

5.

§. A když obě straně proti sobě staneta: tehda řečník póvodóv jmá řieci: „Pane sudí! již-li mohu žalobu vésti?“ (pojmenuje toho póvoda). §. A když sudí die „již“: tehdy ten řečník jmá řieci: „Páni! račtež slyšeti na též právo ohrazenie: tento ottudto žaluje

na tohoto ottudto (pojmenuje oba), že jest zabil bratra jeho (pojmenuje jeho, otkud jest byl) na pokojné cestě bezpravně; pakliťby toho přel, chce naň ukázati svým životem na jeho život, jakž jemu páni za právo vynesú."

5.

§. Quibus hinc inde propositis atque dictis, advocatus actoris dicet: „Domine judex! quaero a vobis, si possum querimoniam istius actoris proponere, et per hoc hosti ejus cum eo appropinquare, non replicando nec repetendo jus prolocutoris per me prius exceptum et expressum; et peto, detis super baronem, qui hoc inveniat, si hoc fieri potest sine praejudicio juris actoris ejusdem." Qui baro ad hoc datus dicere debet, quia „potest." §. Tunc idem advocatus dicet: „Domine judex! placeat audire, quia Henricus de (tali) loco conqueritur super Petrum de (tali) loco, quia occidit Johanem fratrem ejus carnalem, de (tali) loco quondam dictum, sine jure in via pacis; quod si hoc negaret, hoc in eum probare vult cum vita sua super vitam ejus, sicut eum barones et jus terrae informabunt."

6.

Tehda řečník pohnaného jmá řieci: „Pane sudí, přeješ-li otpověď učiniti na též právo ohrazenie?" A když sudí die „přeji": tehda řečník pohnaného jmá otázati: „kdy sě to zabitie stalo?"

6.

Et tunc prolocutor citati similiter petet ac requiret a judice, si ei loqui liceat, sine replicatione ampliori praedicti juris prolocutoris. Deinde idem prolocutor citati quaeret ab actore, „quando praedicta occisio facta sit?"

7.

Tehda řečník pôvodôv jmá řieci: tohoto léta, tento den, (pojmenuje, kdy sě je to stalo, po kterém neb před kterým svátkem).

7.

Tunc advocatus actoris, deliberatione facta, ibi statim dicere tenebitur, quia (tali) anno, et die (tali) proxima ante vel post festum (tale).

8.

§. Potom řečník pohnaného jmá otázati: „jest-li to úředníkóm opoviedáno?“ A když úředníci vyznají, že jest: tehda řečník pohnaného jmá otázati póvoda: jmá-li komorníka, jenžto tu hlavu opatroval? §. Tu komorník jmá vyznati, co jest viděl, a rúcho krvavé pokázati. §. Pakliby toho komorníka nebylo, ani toho rúcha: tehda póvod jmá dsky pokázati, a když pokáže, tehda na tom má dosti býti, jakoby komorníka i rúcho pokázal.

8.

§. Deinde idem prolocutor citati quaeret, „si hoc sit beneficiariis notificatum?“ Quibus respondentibus, quod sit notificatum, idem prolocutor quaeret, si ipse actor habeat bedallum retro se, qui conspexit illud caput, pro quo quaestio sit. §. Tunc actor eundem bedallum statim debet habere juxta se, et producere eundem, ut ille referat, quia fuit in conspectione illius capitis (tali) die et (tali) anno, (concordando) in eo cum dicto actoris competenter, et idem bedallus debet ibi exhibere vestem cruentatam, quam circa illud caput in signum hujus rei recepit, ut dictum est supra. §. Si vero actor ipse eundem bedallum non habet cum veste praedicta, tunc procuret tabulas legi super articulo praedicto, et tantumdem tabulae valebunt in eo casu, sicut ipse bedallus fateretur.

9.

§. Tu pak řečník pohnaného jmá požádati, aby žalobu slyšel z desk. A budú-li sě dsky s žalobú řečníkovú děliti, že to úředníci shledají: tehda pohnaný prázden jmá býti póhonu i té viny. §. Pakliby sě dsky se žalobú nedělily, a to úředníci shledali: tehdy jmá otpovědieti, anebo nevinen sě k správě a k nevině zdvihaje, anebo sě poznaje, že jest to musil učiniti, bráně sě jeho násilí, a bráně života svého, a to chce pokázati, jakž jemu právo a páni naleznú.

9.

§. His praemissis ipse reus mandabit legi tabulas, volens audire querimoniam de tabulis. Et si ipsae tabulae discordant a querimonia per partem adversam proposita, tunc declarare tenentur eandem discordiam; et si ita fuerit, et beneficiarii dicent idem, quia discordant: tunc ipse citatus absolvetur ab instantia actoris. §. Si vero non fuerit hujusmodi discordia facta, vel si non fuerit declarata: tunc idem citatus ad querimoniam respondebit, aut eam omnino,

si est innocens, negando, aut si culpabilis est, dicet: „quidquid in eo feci, hoc feci per initium ejus, defendendo vitam meam; et hoc volo probare, quemadmodum jus terrae et barones me informabunt.“

10.

§. A když páni potaz naleznú a vynesú, že by jměli o to sědati a životem pokázati: tehdy obě straně již nejmáta nikam v radu otstúpiti. §. Tehdy řečník póvodóv jmá řieci: „Pane sudí! tento ottudto prosí, aby jemu dán byl pán, jenžby jej naučil, kterak jmá k svému vrahu přistúpiti, a kterak jmá v šranky vjíti, kterú nohú napřed, a kterú potom, a na kterém jmá koleně pokleknúti před vámi, a v kterém miestě, a kterú rukú jmá klín své sukně držeti, a kterak jmá řieci dřieve nežby tím klínem svého vraha udeřil, a kolikrát jmá udeřiti, a dokuď jmá klečeti, a kdy jmá povstati, a kdy by jměl z šrankóv vystúpiti.

10.

§. Et si tunc barones invenient, quod pro eo duellare debent: tunc ammodo eisdem litigantibus ad consilia nec alias recedere licebit. §. Tunc advocatus actoris dicet: „Domine judex! iste actor petit, ut detur sibi baro, qui eum informet, qualiter hosti suo hic citato appropinquare debeat, et quomodo scampna ingredi debeat, quo pede ante et quo post gressum facere debeat, quod genu flectere et quod tenere recte coram vobis, et in quo loco debeat, qua manu et quam plicam recipere et tenere, et quo modo dicere, ante quam cum hoste suo ipsam plicam percutiat, et qualiter ac quotiens cum ipsa plica percutiet, et postea quam diu ibi flexo genu manere et quando surgere debeat, et quando licitum sit ei exire de scampnis eisdem.“

11.

Potom řečník pohnaného jmá řieci: „tento pohnaný (pojmenuje jej), chce svú nevinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl vstúpiti v šranky,“ i též učiniti, jako jest první řečník prosil.

11.

Deinde prolocutor ipsius citati dicet: „domine judex! iste citatus suam innocentiam (ostendere) cupiens coram vobis, petit ut ei baro detur, qui eum instruat, qualiter et quando ipsa scamna in-

gredi debeat," et petat omnia quae ad jus suum pertinent, sigillatim, quae petivit actoris prolocutor.

12.

Tehdy pán, ježto jest vydán pôvodu, jmá nad hlas řieci: „Slyšiž! když́ kaži do šrankóv vstúpiti, jmáš pravú nohú napřed kročiti a levú potom; a když před pány přijdeš, jmáš na pravém koleně pokleknúti, i más pravú rukú s pravé strany za klín sukni vzieti, i jmás držeti, dokudž nekáží páni tím klínem svého vraha udeřiti."

12.

Tunc baro datus actori, omnibus audientibus, dicet actori: „Audi! quia quando tibi mandabitur, scamna intrare debes, pede tuo dextro ante et pede sinistro post gradiendo; item flectere debes genu dextrum et non sinistrum; item plicam partis tuae dextrae in manum tuam dextram recipies et tenebis, non percutiendo, donec inventum et mandatum tibi fuerit, quando percutere debeas."

13.

Potom pán, kterýž bude vydán pohnanému, jmá nad hlas řieci: „Slyš! když́ káži v šranky vstúpiti, jmáš levú nohú napred vkročiti a pravú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na levé koleno poklekmúti i jmáš sě ujieti levú rukú za klín z levé strany; držiž a nebij, ani vstávaj, dokudž nebude kázáno."

13.

Deinde baro datus citato, dicet similiter audientibus omnibus: „Audi! quod quando mandabitur tibi, intrabis scamna, pede tuo sinistro ante et dextro post gradiendo, flectesque genu sinistrum et non dextrum, plicamque partis tuae sinistrae in manum tuam sinistram recipiens tenebis, et non percuties nec surges abinde, donec tibi fuerit mandatum."

14.

§. Tehdy řečník pôvodóv otieže, a řka: „Pane sudí! již-li móže pôvod vstúpiti v šranky?" Tehdy sudí die: „vstup!" A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukně s pravé strany v pravú rukú vezme: tehdy řečník pohnaného takéž otieže, a řka: „Pane sudí! poniavadž pôvod již jest v šranciech, již-li móže pohnaný také v šranky vstúpiti!" §. A když sudí die: „již"; a když již na své

miesto s levé strany přijde, a na levé koleno poklekne, a s levé strany klín sukně v levú ruku vezme, že již oba hotova budeta: tehdy řečník póvodóv žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dřieve nežby klínem udeřil svého vraha. A řečník také pohnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dřieve než svým klínem proti póvodovi udeří.

14.

§. Tunc prolocutor actoris quaeret, si jam licet actori scampna ingredi, sicut est jam informatus. Tunc baro dicet, quod ingrediatur. Deinde quaeret similiter prolocutor citati, dicens, ex quo actor jam intravit, an licet etiam citato ingredi scamna eadem? Tunc baro dicet, quod etiam ingrediatur. §. Demum advocatus actoris quaeret, si liceat jam actori flectere genu suum; et baro dicet, quod sic. Tunc prolocutor citati similiter quaeret, (si) citato liceat etiam flectere genu; et baro similiter dicere debet, quia licet. Et tunc ea, quae per ipsos barones mandata ac inventa sunt, ipsi litigantes mox facere debent. §. Deinde advocatus actoris quaeret, si liceat actori plicam suam ad manum recipere; et citati prolocutor hoc idem similiter quaeret. §. Et postquam plicas ipsas jam tenuerint, tunc advocatus actoris petet dari sibi baronem, qui ipsum actorem instruat, qualiter dicere debeat, antequam cum plica percutiet; et pars adversa similiter petet, ut ad idem faciendum baro sibi detur.

15.

§. Tu pán daný póvodovi nad hlas die: „takto jmáš řieci: ty Petře (nebo kterak jemu jméno dějí) slyš! pravímť, žes mój vrah, neb si zabil Jana (neb kterak jemu jméno dějí) bratra mého vlastnieho odtudto (pojmenuje), na pokojné cestě bezpravně; a to chci pokázati mým životem na tvój život, jakž mě právo zemské a páni naučie.“ §. Tehdy pán vydaný pohnanému nad hlas die: „Ty jmáš řieci k póvodovi: slyš Jene neb Jakube! jakož mi vinu dáváš, bych já zabil bratra tvého Petra nebo Václava nekdy řečeného ottud, na pokojné cestě bezpravně: tiem jsem tobě nevinen, a to chci pokázati mým životem na tvój život, jakž mi právo zemské a páni naleznú.“

15.

§. Et sic baro datus dicet actori: „tu dices ad citatum: audi Petre! tu es verus meus hostis, quia occidisti Johannem fratrem meum carnalem quondam de (tali) loco, in via pacis sine jure, et hoc volo probare in te cum vita mea super vitam tuam, prout me

jus terrae et barones informabunt.“ §. Deinde baro citati dicet ad ipsum citatum: „tu dices sic actori: audi tu Henrice! de quo me inculpas, quod occidissem Johannem fratrem tuum carnalem quondam de tali loco, sine jure in via pacis, in eo non sum tibi culpabilis; et hoc volo probare, sicut mihi jus terrae et barones invenerint.“

16.

§. Tu jmáta zaručiti, aby sě bila o životy; a jmá jima deň a miesto ukázáno býti, jakož jest obyčej a právo, kdež páni naleznú.

16.

(Desideratur.)

17.

§. Pakli jest proti žalobě poznal sě, a řka: „to sem musil učiniti pro jeho počátek, bráně svého života“: tehdy ihned klíny v hromadu třikrát udeřiti jmáta; a oba buďta pilna, abyšta upřiemo udeřila proti sobě, by sě žádný nechybil. §. A kdyžby páni shledli, na kterémžby sešlo, žeby právě neudeřil: tenby svú při ztratil. §. Ale kdyžby oba právě udeřila, žeby páni pochválili: tehdy řečník pôvodóv jmá sudieho otázati: již-li pôvod móž vstáti a z šrankóv vyjíti? Tehdy ten pán, jenžto mu vydán k naučení, jmá jemu řieci: „vyjdi, jižť je čas.“ §. A takéž řečník pohnaného jmá otázati, již-li móž vstáti a z šrankóv vyjíti; tu pán jemu vydaný jmá řieci „vyjdi.“

17.

§. Si vero culpabilis est prout ad querimoniam respondit, tunc dicere debet: „quidquid feci, hoc per ejus initium feci, defendendo vitam meam“; et tunc statim ipsas plicas insimul percutere debent. ter tangendo directe ipsas plicas cum manibus. §. Uterque ipsorum litigantium caveat, ne tardet aut dubitet manum aut plicam alterius percutiendo, quia directe se tangere debent; et si aliquis ex eis in eo erraret, perderet ipsam causam. §. Quo facto advocatus actoris quaeret a judice, si liceat actori jam surgere et de scamnis exire? Et hoc idem baro invenire debet, quia jam licet. — §. Et similiter prolocutor citati facere debet.

18.

§. Tu sudí jmá jim rok položiti, a miesto ukázati, kde jmáta proti sobě přisahati, a potom sě bíti. §. A když ten rok přijde,

tehda póvod, hotov jsa k bitvě, jmá napřed přisieci, jakž jemu páni rotu vydadí. A když by tu přísahu zmátl, tehdy by svú při ztratil. §. Pakliby přisahaje prošel: tehdy pohnaný, hotov jsa také k bitvě, jmá přisahati za svú nevinu. Pakliby přísahu zmátl, tehdy by tu při i život ztratil. A pakliby prošel: tehdy sě ihned jmáta bíti bez oděnie, jedno v sukniech a v nohaviciech, s mečmi a za štíty v šranciech jim připravených, jako jest obyčej.

18.

§. Tunc judex eis terminum ad jurandum contra se et ad duellandum debet assignare. §. Quo termino veniente, actor prius jurabit in cruce, prout informatus fuerit; et si jurando non processerit, tunc perdet ipsam causam capitis. §. Si vero procedet, tunc citatus similiter jurare debet pro sua innocentia, sicut fuerit informatus. Et si processit in juramento, tunc duellare debent statim sine armis, solummodo in tunicis et caligis, cum clypeis et gladiis aptis in circulo eis ad hoc deputato, sicut talium requirit consuetudo.

19.

Tuto znamenaj, že za starodávna tento řád byl jest, kdyžby pohnaný přísahu zmátl, a po třetí sě neopravil, žeby ztratil i při i hlavu.

Proti tomu z přiezni páni sú byli nalezli jednomu za nebožce Ciesaře, že pro tu přísahu nejmá ihned sťat býti, ale že jest svú při ztratil, a ten póvod jmá získanú jmieti. Ale miesto stětie tento pohnaný jmá dán byti do věčneho žaláře, aby jeho purkrabie Pražský choval až do smrti, jakož na vězně slušie; a pakliby purkrabie Pražský byl jeho přietel přirozený, tehdá jmá dán býti do jiné vazby, kdežby sě královi a pánóm zemským zdálo, a tu jmá chován býti, jakož na vězně slušie, dokudžby král a páni zemští jeho neviny neoptali úplně, aneb dokudžtby ten póvod a jeho přietelé jemu té viny neotpustili, a zaň krále a pánóv neprosili, aby byl propuštěn.

19.

Si autem idem citatus jurando non processerit, et ter jussus se non emendaverit *(Glossa: sicut semel hoc factum fuit in favorem partis, ut audivi)*, tunc perdet caput ipso facto.

Sed multos audivi dicere contra hoc, quod per errorem juramenti non meretur quis ipso facto decollari, sed causam sive litem ipsam mox perdet, et ipse actor contra ipsum procedet, sicut requirit ordo juris. Et nota glossulam, et eandem invenerunt barones pro jure, quod si ipse citatus jurando non processerit, tunc statim captivari debet et apud purgravium Pragensem detineri in carcere perpetuo. Si autem amicus ipsius purgravii fuerit, tunc servabitur in carceribus, ubi domino regi et baronibus videbitur expedire tam diu, donec ipsi regi et baronibus de ejus innocentia constiterit, aut ipse actor et amici ejus supplicaverint, ut dimitteretur. Si autem rex et barones cognoverint eum fore innocentem, tunc dimitti debet;

aut (si) ipse actor et ejus amici pro eo supplicaverint regi et baronibus ut dimitteretur, et tunc talis dimitti debet.

20.

§. A kdyžby z tú obú nesměl sě který bíti: dřieve než v šranky vejde, jmá prositi pánóv, aby jemu potaz dali s purkrabí Pražským; kterýžto purkrabie jmá jej bezpečně provoditi tři míle ot hradu Pražského, tak aby mohl uteci před násilím svých nepřátel §. Ale kdyžby již v šranky oba vešla, a počala sě bíti, a kdyžby některý z nich ustal, jmá žádati otpočinutie, a v tom jmá uslyšán býti. Tu purkrabie Pražský jmá mezi ně vložiti sochor, aby přes ten žádný na druhého nesahal až za hodinu; kterýžto sochor dva úředníky, točižto komorník a sudí jmáta držeti; a kterýžby jeho žádal, aby hotov byl až do třetice k otpočinutí, a vždy za hodinu.

20.

§. Si autem ex ipsis litigantibus duellare non praesumens, recedere voluerit: antequam circulum ingressus est, petet consilium sibi dari cum purchravio Pragensi; qui purchravius eum cum omni securitate conducere a castro Pragensi per tria milliaria debet, ita quod ipse conductus evadere valeat manus inimici. §. Si autem circulum ingressi duellare coeperint, et aliquis ex eis fessus pausare voluerit: petet falangam inter se et adversarium poni, et sic pausabit ad horam; quam falangam duo beneficiarii, viceecamerarius et vicejudex, tenere et petenti exhibere debent in instanti per tres vices.

21.

§. A kdyžby jeden druhého přemohl: tehdy jej jmá svú rukú stieti, a hlavu jemu mezi nohy vložiti (lečby s královú volí a s panským povolením bylo mezi nimi lepsie zjednáno). §. A kdyžby jej sťal, a hlavu mezi nohy vložil, tehdy jmá pokleknúti na jednom koleně a poděkovati králi a pánóm z pravého práva, a dva haléře naň vložiti, a těmi jej ofěrovati. A tak svítězí nad ním a právo obdrží v tej při. *(Glossa: A to jemu jmá ve dský vníti, aby toho žádný prietel nemstil. Paklibу kto toho mstil, tenby ztratil život i sbožie, k Královĕ Milosti i ke všem pánóm, a nikdy by on ani jeho děti nejměli by práva zemského užívati.)*

21.

§. Et qui alium superaverit, eundem decapitare manu propria debet, et caput ejus inter pedes projicere (nisi aliud de favore regiis fuerit ordinatum). §. Quo decapitato, flexo genu regi et beneficiariis regratiari debet de justitia, duos denarios super eum offerendo.

22.

§. Tuto znamenaj, když by pak ten pohnaný nesměl práva dostáti, nebo který rok zmeškal, k súdu nebo k bitvě: tehdy ihned tomu póvodu jmá býti dáno za právo stané, a on dá památné. §. Tu pak když koli chce póvod, z té hlavy i z těch peněz hlavních, jmá vzieti komorníka, aby napomanul pohnaného, aby sě s ním smluvil v šesti neděléch. A když těch šest neděl mine, a on sě s ním nesmluví, jmá to ve dsky vložiti, a jiného komorníka poslati, aby sě s ním smluvil opět v šesti nedělěch. A když druhých šest neděl mine, a on sě s ním nesmluví, opět to jmá ve dsky vložiti, a vzieti třetieho komorníka, aby jej opět napomanul, aby sě s ním smluvil v šesti nedělěch v posledních. (A to napomínánie komorníci jmají učiniti v jeho domu před čeledí, a trhem provolati v městě, k kterémuž najblíž přísedí). — §. A když těch osmnádste nedělí mine, a to ve dsky bude znamenáno: tehda ten póvod má vzieti jednoho úředníka a jednoho komorníka, a ti jej mají vzvésti na dědiny pohnaného, jakož jest obyčej. §. A ihned ten póvod s jedním komorníkem bude panovati na těch dědinách, jakož jest obyčej. §. A když opanuje, a to ve dsky bude znamenáno: tehdy tomu póvodu má dán býti úředník, aby jemu othádal dědin pohnaného v těch penězích hlavních, a úřadu tolikéž. §. Pak když sě to vše dokoná, a pohnaný nesmluví sě s póvodem i s úředníky: tehdy ten póvod, kdežby kolivěk nalezl pohnaného, má jej jieti nebo zabiti, a prokole jemu stehně, i má jej k ocasu koňskému za nohy přivázati, nie s něho rúcha nesvláče, i vléci jej pod Pražskú šibenici. I má to opovědieti úředníkóm, a komorníka vzieti, aby jej ohlédal. A když to komorník vyzná, má to ve dsky vložiti, a žádný toho mstíti. (*Glossa 1.: Tuto znamenaj, že ten pohnaný, když by byl u své ženy oddané nalezen, a ona jej objala, anebo svým rúchem přikryla, že ot nie nemá vzat býti, ani které žalosti trpěti. A také kdyžby byl u hrobu svatého Václava v Pražském kostele, anebo před královú Českú, také tu nemá vzat býti, ale pokoje požiti.*) (*Glossa 2.: A znamenaj, že o hlavu ani póvod ani pohnaný nemóž ižádného poručníka učiniti miesto sebe.*)

22.

§. Ceterum si ipse citatus in aliquo terminorum praedictorum non comparuerit, aut litigando vel duellando causam eandem perdiderit quoquo modo: tunc actori pro jure dari debet pro ipso capite et pecunia capitali praedicta, et ipse dabit memoriales. §. Et tandem quandocunque voluerit idem actor, petet dari sibi bedallum, qui ipsum citatum monebit, ut infra sex septimanas continuas a die monitionis pro capite ipso et pro pecunia capitali eadem

concordet. Quibus septimanis lapsis, alium bedallum ad idem faciendum recipiet; et iterum tertium bedallum recipiet, ut moneat ipsum citatum pro concordia infra sex septimanas, ut supra. (Et haec monitio per ipsos bedallos fieri debet in domicilio ipsius citati, et per fora debet proclamari.) §. Quibus monitionibus factis, octodecim septimanis elapsis, ipse actor per beneficiarium unum et bedallum super hereditatem ipsius citati more solito in pecunia capitali praedicta induci debet, et beneficium tantumdem. §. Et deinde ipse actor in ipsa hereditate inducta cum bedallo, juxta consuetudinem juris, poterit dominari. §. Et post hoc eadem hereditas taxari debet hereditarie ipsi actori pro pecunia capitali eadem et beneficiariis tantumdem. §. Quibus monitionibus praemissis, et ipsis octodecim septimanis transactis, idem actor, ubicunque eundem citatum repererit, capere et interficere potest, cum auxilio cujuscunque; et sic interfectum, tibiis ejus perforatis, ligatumque per pedes ejus ad caudam equi, in nullo eo penitus spoliato, ad popravam Pragensem justitiariam vel batibulum deducet, hoc beneficiariis Pragensibus notificando, et bedallo terrae ostendendo eundem. (*Glossa: Circa quod notandum est, quod idem citatus, condempnatus jam in causa capitis, circa uxorem suam propriam et legitimam, cum per ejus brachia amplexatus fuerit vel fimbria ejus tectus, capi, interfici vel molestari aliqualiter per ipsum actorem nec per quempiam alium non debet. Quidam vero dicunt, quod etiam circa sepulchrum beati Wenceslai in ecclesia Pragensi. et coram regina Boemiae, si fuerit inventus, ob reverentiam ipsorum, idem citatus non debet perturbari quoquo modo.*)

23.

Ale kdyžby póvod koho jiného z hlavních peněz pohnal, nežli toho, jenžto jest jeho přietele zabil: všecen týž řád v súdě máta jmieti, jakož jest svrchu popsán; jediné kterýž chce z nich nebo oba móžeta poručníka mieti, a miesto sebe k bitvě vydati; i máta sé bíti kyji a za štíty, až jeden druhého i přemóž, a tak při obdrží.

23.

Et sciendum est: quod si praedictus actor contra aliquem alium praeter interfectorem pro capitali pecunia agere voluerit, omnem processum judicii ipse actor et citatus habere debent, qui est conscriptus supra in causa capitis praedicta; praeter quod ipsi ambo litigantes suos zastupcie, i. e. commissarios suos ad duellandum, si quis eorum voluerit, habere potest; qui duellabunt cum baculis et clypeis tantum se mutuo verberantes.

24.

§. Viece, kdyžby kto let nemaje, z hlavy otcovy neb kterého jiného přietele chtěl koho pohoniti: má sě ve dsky sirotkem psáti, a řečník jeho má jemu sirotčie právo ohraditi. §. Pakliby toho neučinil: tehdy pohnaný má otázati, „jestli to jeho slovo, což jest jeho řečník ohradil?“ A kdyžby řekl: „jest“: tehdy pohnaný, osvědče to úředníkóm, má řieci: „Pane sudí! jdeť proti mně právem jako muž, protož se mnú má konati jako muž, ale ne jako sirotek, nebť jest jemu neohradil práva sirotčieho.“ Tu jemu páni mají nalezti, že nemá užívati sirotčieho práva. §. A pakliby jemu ohradil právo sirotčie, tehdy kdyby měl vstúpiti do šrankóv, a klín v ruku vzieti i udeřiti proti pohnanému: tehdy móž kterýžkoli přietel jeho vstúpiti a zaň súd vésti až do bitvy. §. A kdyžby sě měl bíti, tehdy ten sirotek má státi před šranky, meč a štít drže, a ten přietel má ten meč a štít vzieti z jeho rukú, i bíti sě zaň s jeho vrahem až do skonánie, jakož svrchu psáno jest.

24.

§. Si quis, annos legitimos aetatis suae nondum habens, aliquem pro capite patris sui, vel matris, vel alicujus amici sui propinqui citare voluerit, in ipsa causa procedendo semper nominet et scribat se esse orphanum; et advocatus ipsius orphani, quando litigabit, in judicio excipiet et muniet ipsi actori jus orphanile. §. Quod si non faceret, tunc citatus requirens ab actore, „si ejus verbum sit, quod dixit ejus advocatus contra eum,“ dicet ad beneficiarios: „procedit ecce contra me in causa capitis tamquam vir et aetatem virilem habens, non jus orphanile excipiens, nec nominans orphanum ipsum; unde si procedetur amplius in causa hac ipsa, non debet uti jure orphanili, nec procedere contra me sicut orphanus, sed tamquam vir aetatem habens.“ Et hoc sibi per barones inveniri debet, ut pro eo careat jure orphanili. §. Si vero per ipsum advocatum suum ipse actor sit munitus, tempore, quo vult scamna judicii intrare et plicas percutere debet cum citato, pro eodem orphano amicus suus quicunque intrare poterit et procedere in causa usque ad duellum. §, Eo vero duellare volente, idem amicus, vel alius quicumque, de manu orphani gladium et clypeum recipere potest, et pro eodem orphano contra suum adversarium licite duellare.

25.

Když rovný rovného podlé urozenie, točižto pán pána, vládyka vládyku z hlavy pohoní, všeho téhož řádu, jako svrchu psán jest, máta požívati, i máta se bíti s meči i se štíty.

25.

Notandum: si par parem in genere pro capite ad judicium citaverit, duellare cum gladiis et clypeis debent.

26.

§. A pakliby nižší vyššieho, točiž vládyka šlechtice, pohnal z hlavy: kdyžby ten pohnaný ohradil své právo před žalobú, dřieve nežby naň žaloba vyšla, aneb jemu jeho řečník to vymienil, a řka: „kdyžby přišlo na bitie, bítiť sě s ním nechce, nebť jest nižšieho urozenie, nežli on": tehdy ten pohnaný svú nevinu má pokázati přísahú na kříži sám sedmý se zmatkem; a kdyžby všickni prošli, má prázden býti; a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. §. Ale kdyžby sobě toho práva nevymienil před žalobú, má sě s ním bíti, ač i jest póvod menšieho urozenie; a ta bitva má jíti týmž řádem, jako svrchu psáno stojí.

26.

§. Si autem minus nobilis, id est vladyka, alium magnificum nobilem, id est šlechciczonem magnificum, pro capite citaverit, et si idem citatus, antequam ad querimoniam respondit, nolens duellare, excipit jus suum muniendo et dicendo: „si in causa hac procedetur ulterius, ut uti debeam jure meo, quia cum actore meo ipso, tamquam minore me in genere, duellare non debeo": tunc idem citatus, suam innocentiam purgando, metseptimus jurare debet. §. Si vero hoc non excipiet, nec munivit in hoc jus suum, antequam ad querimoniam respondit, ut praedicitur: tunc tenetur cum actore duellare, nobilitate sua quamvis magnifica non obstante.

27.

§. A pakliby výše urozený menšieh osebe pohnal z hlavy, a kdyžby nechtěl bíti sě s svým vrahem: tehdy má jemu řečník vymieniti před žalobú jeho urozenie; tehda má sám sedmý přisahati na kříži, jako svrchu psáno jest. §. A pakliby pohnaný nechtěl přisahati, boje sě, by nezmátl přísahy: má žádati bitvy s póvodem, a póvod sě s ním musí bíti, anebo jej propustiti; (*Glossa: nebo nesmí-li sě bíti s níže urozeným, také jeho nemá pohoniti.*)

27.

§. Si vero ipse nobilis magnificus minus nobilem, vel alium quemcunque inferiorem se, pro capite citaverit, et nolens duellare cum

citato, excipiet jus suae nobilitatis praescriptum, cupiens ut ipse citatus contra eum metseptimus se expurget: §. Et si ipse citatus consentire noluerit, oportebit ipsum actorem duellare cum citato eodem, non obstante exceptione et munitione praedicta. (*Glossa: qui si non praesumit cum minore duellare, nec eum citare debeat.*)

28.

Kdyžby měštěnín nebo sedlák, kterého šlechtice nebo vládyku pohnal z hlavy, a kdyžby pohnaný své právo ohradil a vymienil před žalobú, že sě s ním bíti nechce: sám sedmý má přisahati na kříži, jako svrchu psáno jest.

28.

Item si civis aut rusticus aliquem nobilem pro capite citaverit, et si idem citatus ante querimoniam, nollens duellare, suae nobilitatis jus, ut praemissum est, muniverit: tunc metseptimus contra eundem actorem tenetur se purgare.

29.

A pakliby měštěnín sedláka pohnal: máta sé bíti kyji a s štíty velikými, neb jsta oba jednoho řádu chlapského. (*Glossa: a to jest ot starodávna ustaveno, že k tej bitvě nemáta mečóv užívati.*)

29.

Si autem civis rusticum pro capite citaverit: duellare debent simul, quia in eodem ordine sunt constituti. (*Glossa: Et juxta antiqua jura cum baculis et clypeis parvis, quos hastiferi deferunt, duellabant; nunc autem duellare debent cum gladiis et magnis clypeis, sicut superius est expressum.*)

30.

Kdyžby žena, majíc svého muže, koho z hlavy pohonila: tehda pohnaný má svú nevinu pokázati na kříži přisahaje sám sedmý, jako svrchu psáno jest.

30.

Item si mulier, habens maritum suum legitimum, aliquem pro capite citaverit: idem citatus contra eundem metseptimus se purgabit per juramentum.

31.

Pakliby panna, ježto sě muže (ne)otpověděla, koho z hlavy pohnala: ta má užívati práva sirotčieho, aby její přietel kterýžkolivěk mohl súd vésti až do bitvy s jejím vrahem týmž řádem, jako svrchu psáno stojí.

31.

Si vero domicella, quae non renuntiavit ducere maritum, aliquem pro capite citaverit: jure eodem debet uti orphanili, prout supra est expressum.

32.

§. A pakliby vdova koho sobě rovného v urození pohnala z hlavy mužovy neb kterého svého přietele: má tiem řádem proti pohnanému jíti, jako muž. §. A když sě s ním bude bíti, tehdy ten pohnaný má v dole vykopaném státi až po pás s mečem a se štítem velikým, a v tom dole obraceti sě, jakž móže, a brániti sě jí. A ona má také býti s mečem a se štítem v šranciech v okrúhlých k tomu připravených. A on z dolu, ani ona ze šraňków nemá vyníti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který vyšel, tenby své právo ztratil. §. A panna v osmnádsti létech, nebo starší, kdyžby chtěla tak s svým vrahem bíti sě, téhož má práva požívati.

32.

§. Item si vidua aliquem, parem in genere sibi, pro capite mariti sui vel alterius amici citaverit: duellare tenetur cum citato taliter: §. Si vir idem citatus fuerit, tunc idem vir in fovea usque ad cingulum cum gladio et clypeo magno locari debet, et in eadem fovea ambiens, se debet defendere, actrice ipsa cum gladio et clypeo consimili contra eum dimicante, ea de circulo ad hoc ei deputato nullatenus exeunte. §. Si autem virgo (domicella) octodecim annorum senex, quae renuntiavit marito, pro capite aliquem citaverit, eodem jure potiri debet, sicut vidua praescripta.

(Capitulum secundum.)

33.

§. Kdyžby kto před králem nebo před súdem plným svým počátkem koho zabil, byl-liby tu popaden, má ihned sťat býti, ale dědiny a zbožie jeho nemá ztraceno býti. §. Pakliby ten vrah tu nebyl

popaden, a ottud utekl: kdyžby král Český nebo úředníci Pražští na svú přísahu vzali, že sú to viděli, ježto jej zabil, o tu hlavu nemá žádný póhon býti, ale ten, jenžto má o tu hlavu právo státi, má to vyznánie ve dsky vložiti, a na jeho dědiny i naň právo vésti plným řádem, jako svrchu psáno jest, jakoby naň plným súdem dovedl. §. A o tu hlavu mezi nimi nemóž smlúva býti bez královy vóle anebo jeho hofmistra.

33.

§. Nota: Si quis in praesentia regis, aut (in consilio pleno coram judicio) in judicio pleno coram beneficiariis (Pragensibus), suo proprio initio aliquem occiderit, et ibi statim fuerit vel postea deprehensus: tunc statim decapitari debet, sed res et hereditates suas perdere ipso facto non debet. §. Si vero idem interfector abinde evaserit, et hoc idem D. Rex vel beneficiarii Pragenses dixerint, et super juramentum eorum receperint, eis plenarie id constare, videlicet quia (talis) illud crimen commisit: tunc pro tali capite interfecto nulla citatio fieri debet; sed talis, qui pro eodem capite agere vel citare debebat, contra ipsum interfectorem procedat usque ad ipsius mortem, tamquam contra devictum in causa capitis obtenta, per omnia eo processu et modo, prout in tractatu de capite est expressum. §. Et pro tali capite inter ipsos actorem et reum nulla compositio aut concordia fieri debet sine speciali consensu D. Regis, aut, eo absente, sine consensu capitanei regni.

34.

§. Kdyžby kto vyššieho rodu ot nižšieho pohnán z hlavy, a na přísaze sám nebo který pomocník zmátl: ten nemá sťat býti, ale má tu hlavu složiti podlé šacovánie a nálezu úředníkóv Pražských, točiž najvyššieho komorníka, sudieho, písaře a purkrabie Pražského: kteřížto všickni s panskú radú mají hlavu tu šacovati podlé svých přísah. §. Pakliby sě o to smluviti nemohli: tehdy král nebo jeho hofmistr má je přeslyšeti; a kteréjž straně přivolí, toho má poslušna býti druhá strana, a na tom má ostati.

34.

§. Item si major in genere contra minorem pro capite citatus in judicio, per se vel per testes suos jurando non processerit: talis citatus non perdet caput suum ipso facto, sed pro capite interfecti satisfacere debet actori juxta adinventionem seu taxationem beneficiariorum Pragensium, videlicet summi camerarii, judicis, purchravii Pragensis et notarii terrae; qui beneficiarii de consilio baronum

terrae taxabunt illud caput juxta eorum juramenta. §. Si vero ipsi beneficiarii in eo non possent in unum convenire, sed divisi fuerint in partes plures: tunc dominus rex vel ejus capitaneus regni, ad quam partem accesserit, ejusdem partis dicto et taxationi stari debet.

35.

Kdyžby rovný rovnému podlé urozenie před králem neb před plným súdem dal poliček, a s tiem popaden byl: tehdy ten, jemužto dán poliček, má jemu dáti zasě dva, v každé líce jeden, a pěstí v nos. Pakliby větší nižšiemu dal, točiž šlechtic vládyce, neb vládyka chlapu: tehdy takéž mu má dáti zasě dva, a pěstí v nos.

35.

Item si in praesentia regis aut coram judicio Pragensi par pari in genere alapam dederit: tunc statim idem percussus eidem percutienti cum suo palmo unam alapam ad utramque maxillam et cum pugno ad nasum unam plagam dare debet. Si vero magnifice nobilis, i. e. šlechtic, vladykoni aut civi alapam dederit: tunc idem percutiens duas alapas et unam percussionem ad nasum ab eodem percusso, ut praemissum est, debet sustinere.

36.

Ale kdyžby nižší vyššiemu dal, točiž vládyka šlechtici, nebo měštěnín a sedlák vládyce, poliček, a tu popaden byl: má jemu uťata ruka býti, a potom máta zaručiti, aby žádný pomsty nehledal.

36.

Si vero vladyka šlechticzoni aut civis vladykoni vel šlechticzoni alapam dare praesumserit: tunc eidem percutienti manus mox debet amputari, et deinde inter ipsos percutientem et percussum cautio fidejussoria sufficiens ponatur, quod de cetero se non debeant pro eo perturbare.

37.

Ale kdyžby chlap vládyce nebo slechtici směl poliček dáti, a tu popaden byl: má jemu i s hrdlem na milost otsúzen býti, aby z neho učinil, což se jemu líbí.

37.

Si autem rusticus, i. e. chlap, aliquem ex praedictis superioribus se alapizaverit: tunc idem alapizatus de eodem rustico facere debet, prout sibi videbitur expedire.

38.

§. Kdyžby kto před králem nebo před plným súdem mečem nebo nožem druhého do krve ranil, buď nižší nebo vyšší: tehdy hned má jemu ruka uťata býti. §. Pakliby ten raněný ot tej rány umřel: tehdy ten, ktož jest jej ranil, má též trpěti, jakož jest svrchu psáno o vražedlníciech.

38.

§. Si autem quispiam suo proprio initio coram rege aut beneficio Pragensi alium gladio aut cultello non lethaliter vulneraverit: tunc eidem percutienti manus illa, qua percussit, mox debet amputari. §. Si vero ab eodem vulnere idem mortuus fuerit: tunc idem vulnerans sustinere debet ea, quae superius de talibus interfectoribus sunt expressa.

39.

§. A kdyžby ten, jenžto koho zabil nebo ranil před králem nebo před plným súdem, ottud utekl: má po všech krajích ve všech městech provolán býti s tú vinú, aby jeho ižádný člověk, ktož pod korunu Českú sluší, nechoval, buď markrabě, arcibiskup neb pán, aneb jiný kterýžkolivěk člověk, až do šesti neděl. §. Pakliby kto nevěda té viny do něho, jej přijal, má napomanut býti, aby jeho otbyl v druhých šesti nedělêch. §. A kdyžby jej přes to napomanutie choval: kdyby těch šest nedělí minulo, má takéž provolán býti, že jest ztracenec proti králi i proti všie zemi; a má k němu pomsta býti s pomocí všie obce, a dědiny jeho všecky, cožby jich jměl, mají tomu bitému přisúzeny býti, aby je držal a jich požíval, dokudžby mu sě dosti neodestalo.

39.

§. Si quis autem coram rege aut coram beneficio alium percutiens, ut est dictum, abinde evaserit, et infra sex septimanas a die ipsius excessus poenas jam dictas noluerit sustinere: tunc infra alias sex septimanas in omnibus provinciis regni per fora denuntiari debet bannitus pro tali excessu; ita quod eundem bannitum nullus hominum ad coronam regni Boemiae pertinens cujuscunque sta-

tus, praeeminentiae vel conditionis fuerit, sive sit rex, sive princeps, (marchio), archiepiscopus vel episcopus, aut alius princeps regni, aut baro, talem bannitum non debeant aliqualiter acceptare vel fovere. §. Si autem aliquis eundem servaverit, ipsum ignorans fore bannitum: tunc idem, postquam super eo monitus fuerit, eundem infra sex septimanas a se dimittat. §. Si vero talis servans eundem bannitum contumaciter de cetero servare voluerit: tunc idem pro inimico et pro hoste publico ipsius regis et totius terrae debet reputari et haberi, et contra eundem per ipsum regem et omnes terrigenas procedatur, tamquam hostem et publicum inimicum procedi est consuetum; hereditatesque ipsius assignari debent eidem, qui injuriam passus est eandem, per ipsum tenendae et habendae, donec sibi de injuriis hujusmodi fuerit satisfactum.

40.

§. Pakliby ten ztracenec na hradě, neb v městě kterém královč, přes to provolánie zachován byl, bez králevy vóle: tehdy proti tomu hradu a purkrabi, neb proti tomu městu, mají páni se vší obcí vstáti, jako proti zevným nepřátelóm, a jich nábytky k té potřebě a k nákladóm bráti tak dlúho, dokudžby toho výpovědníka jim nevydali. §. A pakliby toho hradu neb toho města mocí dobyli: Českému králi jich dědiny mají postúpeny býti; ale dědiny toho purkrabie, kteréžby vlastnie byly, tomu raněnému mají přisúzeny býti, aby je držal, dokudžby mu sě dosti neodestalo.

40.

§. Si vero ipse bannitus in castro regali aut in civitate regali, sine voluntate regia, servatus fuerit: tunc contra talem civitatem, aut purchravium ipsius castri, per barones terrae et omnes terrigenas procedatur tamquam contra alios terrigenas inimicos, in bonis ipsius civitatis et castri res mobiles tantummodo pro eorum expensis recipiendo tam diu, donec ipsum bannitum a se duxerint dimittendum. §. Hereditatesque ipsius civitatis et castri, si expugnatae fuerint, ad ipsum regem pertinere debebunt; purchravii vero praedicti hereditates propriae ad illum, qui injuriam passus est, ut praemittitur, devolventur, nisi idem purchravius poenas praedictas solus obedienter voluerit sustinere.

41.

Pakliby kto obžalován byl, by jej choval, a on sě k tomu neznal: svú nevinu má pokázati před králem, neb před úředníky Pražskými, v šeti neděléch sám jedno za to přisáhna bez zmatku.

41.

Si quis vero de hoc accusatus dixerit, se eundem non servasse: hoc a die ejusdem accusationis infra VI septimanas coram rege aut beneficio Pragensi debet ostendere, et se purgare per proprium juramentum sine cespitatione qualibet.

42.

§. Pakli by král český toho ztracence chtěl chovati, tehdy všichni zemené mají jeho prositi, aby jich práva nerušil, a on je má uslyšeti. Pakli by jich neuslysal, tehdy všecka obec toho hradu neb toho města, kdežby chován byl, má dobývati, a když dobudú, mají k tomu ztracenci pomstu učiniti a nábytky pobrati; než dědiny vždycky k království mají zóstati.

§. (*Druhý obyčej jest*): Kdyžby jich král nechtěl uslyšeti, tehdy všichni zemené nemají jemu služby ani žádného řádu činiti, dokudz by toho ztracence choval a jim jeho nevydal. A pakli by který pán tomu králi přes to <službu neb který řád ukazoval> anebo jej sám choval, anebo jiného ztracence neb zloděje přes otsúzenie panské choval: má z země vypovédien býti, a své dědiny aby rozprodal ve třech létech, a jich obce i práva byl otsúzen. A mají jej vsickni ktoź k české koruně slušejí, za svého nepřietele jmieti.

42.

§. Si autem rex ipse eundem bannitum servare voluerit, tunc terrigenae ipsum regem petere debent, ut eos circa haec statuta conservare debeat. Si vero ipse rex eos in eo non audierit, tunc ipsi terrigenae in negotiis suis eidem regi astare non debent, nec obligantur, tam diu, donec eundem a se duxerit dimittendum. Si quis vero dominorum eidem regi tunc apponeret in aliquo vel iuvaret, tunc talis reputari inimicus homo debet ab omnibus terrigenis et haberi similiter tamquam hostis.

(*Alia versio*): Si autem ipse rex eundem bannitum servare voluerit, tunc terrigenae ipsum regem rogare debent, ut ipsum tenere non debeat nec tueri, sed potius eos circa haec statuta debeat conservare. In eo ipse rex debet eos exaudire. Et si eos non exaudiret, tunc primo civitatem vel castrum, ubi talis servatur, debet expugnari per terrigenas. — §. Alii autem dicunt, quod si rex noluerit eos exaudire, tunc ipsi terrigenae in negotiis suis eidem regi astare non debeant, nec obligantur, tam diu, quousque eundem duxerit dimittendum a se. Si quis vero dominorum eidem regi tunc apponeret in aliquo vel juvaret: tunc talis reputari iniquus homo debet ab omnibus terrigenis supradictis et haberi similiter tamquam hostis.

(Capitulum tertium.)

43.

Kdyžby kto koho na cestě oblúpil, a on z toho chtěl pohoniti, tento řád má zachovati: najprvé po tom lúpeži dřieve dvú nedělí, neb posledně ve dvú nedělí, má ten lúpež opovědieti úředníkóm Pražským, točiž najvyššímu komorníku a sudiemu, a řka takto: „na tejto cestě na pokojnej oblúpen sem, a toho mám škodu velikú; toť vám opoviedám, žeť myslím z toho pohoniti.“ A má to ve dsky znamenati, které léto, který deň jest oblúpen.

43.

Casus: Petrus spoliavit Johannem in via pacis sine jure, et recepit vestes et promptos denarios et equos suos, qui se extendunt in valore ad X marcas argenti minus uno lotone. Unde si idem Johannes ipsam causam in figura judicii prosequi voluerit, utatur hoc processu: primo illud damnum, quod sibi illatum est, infra duas septimanas a die illati damni per spolium, beneficiariis czudae, ad quam citare intendit, videlicet viceeamerario et vicejudici, significare procuret, sic dicendo: „Domini! mihi damnum spoliationis illatum est, pro quo citare intendo; vobis significo, ut tempore suo, quo vos super eo requisitos habuero, illud mihi recognoscere velitis.“

44.

§. Potom má komorníka prositi, aby pohnal toho lúpežníka, kterýž má pohnán býti. §. A ten komorník má jej pohnati před čeledí, ač by ho doma nebylo. §. A ten póhon má opovedieti v najbližším městě, lid svolaje trhem, a má to osvěděiti dvěma konšeloma v tom městě.

44.

§. Hoc facto, apud ipsum, qui distribuit minores camerarios sive bedallos terrae, ipsum bedallum terrae petat et recipiat ad citandum, et eundem, quem citare voluerit, cum querimonia integra, vel signo ipsius querimoniae, cum ipso bedallo et termino quatuor septimanarum, vel ultra usque ad sex septimanas tantum, ad terrae tabulas imponat. §. Tunc idem bedallus, si ipse citatus residet in provincia Pragensi, per se et solus, ante horam nonam vel nonae citabit; si vero in alia provincia residet: tunc cum bedallo terrae illius provinciae, in qua ipse citatus residet, ambo simul venientes ad domicilium suum, eo vocato ad se, si domi fuerit, vel si non fuerit,

tunc coram familia ejus, citabunt, dicentes ut compareat Pragae coram beneficio Pragensi in praedicto termino hora consueta, id est ante meridiem, praedicto actori ad objecta responsurus. §. Similiter facient in civitate vel oppido proxime adjacenti, ubi ipse citatus vel sui homines forum visitare consueverunt, in foro publice populo convocato; id ipsum etiam judici et duobus juratis ejusdem loci significando, et eorum testimonium super eo, si opus fuerit, implorando.

45.

§. A když žaloba projde, stane-li pohnaný, má otázati, kdy se jest ten lúpež stal, které léto a který den, a póvod jemu má pověděti. Tehda pohnaný má otázati, jestli to úředníkóm opověděno v jistém času ve dvú neděli. A když to úředníci vyznají, že jest, tehdy pohnaný má žádati, aby dsky čteny byly. A budúli sě v kterém slově dsky děliti s žalobú, tehdy má prázden póhonu býti; pakliby sě nedělily dsky s žalobú, tehdy má otpověditi, že jest nevinen. §. A má jim rok položen býti ku přísaze, aby sě oba opověděla na ten rok, když budú zvoniti k primě. §. A kterýžby sě neopověděl, ten by svú při ztratil; paklibyšta sě oba opověděla, tehdy vejdúc do kaply, má póvod napřed přisahati, nebo jiný zaň, kohožby na žalobě jmenoval; a zmátl-liby přísahu, tehdy pohnaný bude prázden; pakliby prošel, tehdy pohnaný má sám třetí přisahati: sám za nevinu, a dva zachovalá zeméniny, ježto máta na dědinách, za očistu. §. A kdyžby všickni prošli a nezmátli přísahy, tehdy pohnaný má prázden býti; pakliby který zmátl, nebo pohnaný nestál, tehdy póvodu má dáno býti za právo stané.

45.

§. Quo termino veniente, iidem bedalli, tenentes baculos in manibus, citationem eandem coram beneficio pronuntiabunt, dicentes, ipsum citatum ad instantiam ipsius actoris ad diem hodiernam citavisse. Tunc idem actor coram subcamerario, vicejudice et notario, ceterisque beneficiariis omnibus, querimoniam suam per se vel per advocatum suum proponet. §. Qui citatus, si praesens fuerit, consilio petito vel praehabito, dicet, quidquid ei videbitur, contra causam eandem; et si evadere per ipsa sua dicta non poterit, tunc quaeret ab actore, quando illud damnum sit commissum? qui actor tenetur ei dicere annum et diem certum, quando id sit factum. Deinde quaeret a beneficio, scilicet a vicecamerario et vicejudice tantum, si id damnum infra certum tempus eis exstiterit notificatum? et si hoc ipsi fatebuntur, esse factum, deinde idem citatus dicet: „legantur tabulae.“ Tunc notarius tabulas leget; et si discrepaverit tabularum tenor in una dictione vel pluribus dictionibus, et idem citatus hoc allegaverit, tunc statim amissa causa actoris reputabitur eadem.

§. Si vero in nullo ipsa querimonia a tabulis discrepabit: tunc idem citatus aut confitebitur se esse culpabilem, aut totaliter denegabit. §. Deinde eisdem partibus terminus ad jurandum assignatur, in quo termino ipsae partes infra tempus, quo ad primam horam pulsatur, in castro Pragensi coram ipsis beneficiariis se significando nominando comparebunt. Finito vero pulsu eodem, capellam ad hoc deputatam ingredientur; et tunc idem actor per se vel per alium, quem circa ipsam suam querimoniam ad hoc nominavit, prout per vicejudicem vel alium ad hoc deputatum ter informatus fuerit, jurabit, super crucem ponendo digitos suos; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel de cruce levaverit manum suam, dicetur eidem „emenda te"; et si se non emendaverit, tunc causam eandem perdidit in ipso facto. §. Si autem processerit: tunc citatus similiter jurare debet; et si processerit in ipso juramento, tunc idem citatus duos alios idoneos viros ducet, et eos ad tabulas imponere debet, qui jurabunt, quilibet eorum per se, prout informatus fuerit, dicendo sic: „quidquid ipse citatus juravit, hoc est juramentum verum et non falsum; sic me Deus adjuvet et omnes sancti." §. Et si processerint: tunc idem citatus absolvetur a causa ipso facto; si vero non processerint, vel ipse citatus non comparuerit in aliquo terminorum praedictorum, vel alio modo perdiderit causam eandem quocunque modo: tunc eidem actori datur pro jure obtento, et ipse dat memoriales.

46.

§. Pak po dvú nedělí pohnanému má dáti úmluvu, aby sě s ním smluvil. §. A kdyžby sě s ním nesmluvil: tehdy má jemu dán býti úředník, aby jej mocna učinil jeho dědin v téj summě peněz, jakož jest pohonil z nich, a úředníkóm tolikéž. A to má opovědieno býti okolním súsědóm jeho, že jej mocna činí jeho právem i svým úřadem těch všech užitkóv i lidí, což k těm dědinám slušie; a kteřížby lidé nechtěli jeho přijeti za svého pána, mají se vystěhovati, a bráti se preč do dvú nedělí.

46.

§. Postea idem actor, quandocunque voluerit, non illum qui in citatione fuit, sed alium bedallum petet et mittet, ut moneat citatum, quatenus cum eo concordet super praemissa obtenta causa. §. Quod si non fecerit: ex tunc idem actor per beneficiarium Pragensem unum ad id deputatum, et per unum bedallum terrae, non illum, qui in monitione fuerit, sed per alium, super hereditatem illius citati induci debet; videlicet pro praedictis decem marcis

minus lotone, sibi de redditibus, quos idem citatus habet in hereditate sua, $1\,{}^1/_2$ marcas argenti annui, et beneficio tantumdem, censum assignando. Si vero redditus certi inventi ibi non fuerint: tunc de hereditate sua ad araturam pertinente cum curia et aliis pertinentiis suis ad sufficientiam praedictae pecuniae titulo obligationis verae debebit assignari. Praeterea iidem beneficiarius et bedallus dicent incolis hereditatis, super qua fit inductio: „significamus vobis, quia (talis) actor contra (hunc) citatum obtinuit jus suum, et pro eo hanc facimus inductionem; unde auctoritate officii nostri vobis mandamus, quatenus vos eidem actori mox repraesentetis, et tamquam vero domino vestro cum omnibus juribus pareatis, aut infra duas septimanas a die hodierno alias cum bonis et rebus vestris vos vias trahatis.“

47.

A kdyžby minule dvě neděli, tehdy póvod s jedním komorníkem má na těch dědinách p a n o v a t i, koně a dobytek bera na těch dědinách v svých nákladiech; a což vezme, toho má dáti pravú polovici úředníkóm, a sobě druhú polovici zachovati. A to panovánie móž dvakrát učiniti, točiž dvě neděli po svatém Jiří, a dvě neděli po svatém Havle.

47.

Quod si non fecerit: tunc elapsis duabus septimanis praedictis, praefatus actor cum bedallo eodem, qui fuit in inductione, (*Glossa: pro eo, quia idem scit melius, ubi induxit*), vel cum alio bedallo sibi a beneficio dato, in eadem inducta hereditate poterit licite d o m i n a r i, equos, pecora, pecudes tantummodo recipiendo pro culpis et censibus, expensis et impensis; et horum sic receptorum medietas beneficiariis debet, et alia medietas ad ipsum actorem pertinebit. (*Glossa: Et sic juxta antiquam consuetudinem post duas septimanas semper poterat fieri dominatio eadem: nunc autem fit tantum per duas vices in anno, bedallis tamen mutatis.*)

48.

A kdyžby ten rok minul a šest neděl: tehdy jemu má o t h á d á n o býti těch dědin za jeho summu peněz v žalobě položených, počítajíc za deset hřiven jednu hřivnu platu úročnieho.

48.

Quo anno lapso, eidem actori, vel eo non exstante, suis heredibus, hereditas praedicta per beneficiarium, videlicet vicecamerarium cum bedallo, *hereditarie taxari* debet, et beneficiariis tantummodo pro ipsis X marcis una marca tantum annui census.

49.

A když jemu othádáno bude, tehdy ještě po dvú nedělí s jedniem komorníkem má to othádánie opanovati. A kdyžby pohnaný do tú dvú nedělí s ním sě nesmluvil i s úředníky, tehdy z těch dědin móž učiniti což chce, jako z svých vlastních dědických.

49.

Post eandemque taxationem ipse actor vel sui heredes cum camerario adhuc semel debebit, ut praedictum est, dominari; post hoc vero de ipsa hereditate idem actor et beneficiarii disponent, tamquam de re propria, prout eis videbitur expedire.

50.

Et similiter in causis factis per rapinam, furtum, sublationem censuum, procedetur per omnia, ut superius est expressum.

(Capitulum quartum.)

51.

Kdyžby kto z *násilé nočnieho* koho chtěl pohoniti, má tento řád zachovati: Když mu sě to násilé děje, má súsědy obapolně přiúpěti, aneb je přivolati, a jim to osvědčiti.

51.

Item casus. Petrus quidam, nocturno tempore veniens ad domum Henrici, eandem domum violenter excussit, res ejus omnes asportando. Et si idem Henricus talem causam judicialiter prosequi voluerit, procedat in hunc modum: Primo, quia eo nocturno tempore excussionis debet clamare, ut vicini audiant violentiam, quae sibi infertur; deinde id ipsum eisdem vicinis notificare non obmittat.

52.

§. Potom ve dvú nedělí má komorníka vzieti, aby sě toho ptal, a má jemu ukázati dóm vybitý, dvéře nebo truhly, nebo jiné domovité věci, na kterýchž sě jest jemu škoda stala. I má přivesti ty súsědy předeň, aby vyznali před ním, že jsú k tomu násilí v noci přivoláni. §. A když vyznají, a ten komorník to vyzná před úředníky: má to ve dsky vložiti, a jiného komorníka na póhon vzieti, aby jej pohnal; a ten komorník má toho pohnati v jeho domu před čeledí, a trhem ten póhon provolati v najbližšiem městě.

52.

§. Tandem infra duas septimanas hoc beneficiariis significet, et ab eis, ad conspiciendum illam excussionem et inquirendum de ipsa a vicinitate, bedallum terrae imploret. Et eodem bedallo sic recepto, ostendat domum suam excussam, ostiaque ejus et cistas ac alias res confractas, et pennas de plumalibus dispersas, et alia, si quae ibi sunt perpetrata; convocatisque vicinis, eorum testimonium super praemissis imploret, ut haec recognoscant coram bedallo eodem. §. Quo facto, bedallum alium ad citandum recipiat, et reum cum apta querimonia vel signo, pro quo citare intendit, nec non ipsum bedallum, cum termino quatuor septimanarum minime vel maxime sex septimanarum, imponere ad tabulas nullatenus sobmittat. §. Qui bedallus per se solus, si idem reus residet in Pragensi districtu, citabit; si autem in alia provincia residentiam habuerit, cum alio bedallo czudae illius districtus, in domicilio ipsius et in civitate vel oppido, die et hora forensi, convocato populo, ut praemissum est supra, citabunt.

53.

§. A když ten rok přijde a póhon svědčen bude: tehdy póvod žalobu má provesti z toho násilé. A stane-li pohnaný, má otázati, kdy sé jest stalo, a póvod má povédieti, kterého léta a který den. Tu pohnaný má otázati, má-li komorníka, jenžto to opatroval? a ten póvod ihned má mieti komorníka podle sebe, aby jemu vyznal, co jest viděl, a co sé jest ot súsědóv uptal. A uhodí-li komorník v též: tehdy pohnaný káže sobě dsky čísti; a srovná-li sě žaloba se dskami a s tiem komorníkem, tehdy má světle rozžžené železo před pohnaným položeno býti, aby na něm dva háky položil, a přisáhl za svú nevinu. (*Glossa: A to jest ustaveno pro strach, aby sě násilé méně dálo, bojiece sě horkého železa.*) A kdyžby nezdržal prstóv na tom železe, dokudžby přísahy nedokonal: tehdy by tu při ztratil i hrdlo. §. Ale kdyžby komorník jinak svědčil, nežliby pó-

vod žaloval, aneb sě dsky dělily s žalobú: tehdy pohnaný má toho prázden býti.

53.

§. Quo termino veniente, citatione ipsa consueto modo pronuntiata, idem actor querimoniam suam proponet; citatus vero, si praesens fuerit, per se vel per commissarium suum, id est per procuratorem suum, de consilio petito prius et praehabitio, dicet contra, quid sibi videbitur expedire. Et si per dicta non valebit actorem evadere, tunc quaeret ab actore, quando eadem excussio fuit commissa? ipseque actor tenetur dicere annum et diem, quo fuit sit facta. Deinde quaeret, si idem actor habeat retro se bedallum, qui illam excussionem conspexit, et de eadem inquisivit? qui eundem bedallum statim debet producere et juxta se habere; et idem bedallus, sicut vidit et a vicinis audivit, et quando sit factum, debet confiteri. §. Et si idem bedallus discrepaverit in ipsa sua confessione, dicendo alium diem vel annum, quam quem dixit actor, interrogatus de praedictis: tunc mox idem actor perdit causam eandem. §. Et si non discrepaverint: tunc citatus quaeret, si eadem excussio beneficiariis fuerit notificata? et eis respondentibus, quod sit: tunc legi tabulas mandabit. Quibus perlectis, si non discrepaverit tenor earum a querimonia proposita, ad ulteriora procedetur eo modo per omnia, sicut superius est expressum, (*Glossa: ex quo ferrum candens abolitum est, quod prius post juramenta partium in causis talibus per ipsum citatum vel per ejus zastupconem ad majorem purgationem recipi debebat. Et hoc credo, quod illud jus recipiendi candens ferrum, plus fuit institutum propter terrorem et poenam, quam propter aliquam tentationem Dei, ut a talibus excussionibus perterriti eo facilius cessarent.*)

(Capitulum quintum.)

54.

Kdyžby kto svój dobytek pasa, komu na jeho dědině obilé spásl nebo ztlačil: tehdy ten, chce-li z toho pohoniti, má tento řád zachovati: Najprvé tu škodu má úředníkóm Pražským opovědieti, a komorníka vzieti, a jemu tu škodu ukázati. Potom má vzieti komorníka jiného na póhon, a to ve dsky vložiti. A když rok přijde, a on žalobu provede, má mieti podlé sebe toho komorníka, jenžto opatroval, aby jemu hotov byl k seznání. A když sě nebudú dsky děliti s žalobú, tehda pohnaný má sě jemu zpraviti na kříži se zmatkem, a má mieti jiná dva, ježto máta svobodné dědiny, aby očistila jeho přísahu.

54.

Item si aliquis, animalia sua depascendo, alteri in ejus hereditate dampnum fecerit, conculcando blada sua, tunc idem talem causam judicialiter prosequendo, utatur hoc processu: Primo id ipsum beneficiariis significabit; deinde petet bedallum, qui eandem conculcationem et damna conspiciat, et ea, quae vidit, tempore suo coram beneficiariis recognoscat. Quo bedallo recepto, ostendat ei hereditatem, in qua praedicta damna sunt commissa. Deinde alium recipiat bedallum ad citandum, et eundem cum querimonia et termino competenti huic negotio, ad tabulas imponat. Tandem tempore judicii, quo querimonia proponitur, actor tenetur juxta se habere et producere illum bedallum, qui conspexit damnum praedictum, ut ea, quae et quando vidit, ibi statim recognoscat.

55.

§. Kdyžby kto pro štěpy, pro lúky, pro lovenie ryb, neb lesu srubánie, chtěl koho pohoniti, má napřed úředníkóm Pražským opovědieti, a komorníka vzieti na ohledánie. Potom jiným komorníkem pohnati, a to vše ve dsky vložiti. A když rok přijde, má žalobu provesti, a komorníka za sobú mieti k vyznání, jakož svrchu psáno jest. §. A kdyžby žalobu provedl, a pohnaný žádal úředníka na ohledánie, tehdy jemu sudí má dáti komorníka, a póvodu druhého, abyšta spolu jela a ohledala, kdy a na které dědině ta škoda stala sě; a má jima rok položiti, kdy sě máta vrátiti a vyznati. A kdyžby sě vrátila, a což byšta vyznala, to má všecko ve dsky popsáno býti.

55.

§. Et simili modo procedetur in causis, quae per succisionem silvae, arborum fructiferarum, pratorum, vel capturam piscium fuerint factae. §. Si vero citatus dixerit: „domine judex! peto nuntios, ut mihi et parti adversae dentur, qui videant, in qua hereditate et ubi haec sint facta, de quibus hic querulatur“: tunc idem judex ipsos nuntios, hoc est bedallos, utrique parti unum, non debet denegare; eis terminum certum, in quo cum ipsis nuntiis per se, vel per commissarios suos ad hoc specialiter constitutos, in eadem hereditate, ubi damnum commissum exstitit, de quo quaestio vertitur, peremptorie debeant comparere, aliumque terminum assignabit eisdem nuntiis ut coram eo compareant, et referant iidem nuntii, quae per ipsas partes in ipsa hereditate gesta fuerint sive dicta. Qui nuntii nominatim, et commissarii, si constituti fuerint, cum ipsis terminis in terrae tabulis debent consignari.

56.

Tuto znamenaj: Kdyžby ten den přišel, ježto máta ohledati tu škodu ta komorníky, tehdy ten póvod, nebo jeho poručník, na tom miestě má jich dočkati na koni. (*Glossa: A kdyžby je uzřel, má s koně ssiesti, a má s sebe kuklu snieti a meč otložiti, plášť i jiné rúcho s sebe svléci až po pás; pakliby toho neučinil, tehdy ten kóň, meč i to rúcho, v čemžby jej zastihli na koni, má spadnúti na komorníky ty.*) A kdyžby jich dočakal obnaže sě, a pohnaný, neb jeho poručník tu stál: tehdy má vstúpě nohú pravú na tu dědinu řieci: „poslové slyšte, že tento (ukáže naň prstem, a pojmenuje jej a otkudž jest) tuto mi škodu učinil, (pojmenuje, obilé spásl, neb štěpy otřásl, neb ryby vylovil, neb les srúbal, na čemžby mu sě škoda stala); a ty škody mám ot něho za sto neb za dvě neb viece hřiven střiebra," (jakž jest summa v žalobě).

56.

Termino vero primo, in quo esse debent in hereditate, veniente, ipse actor vel ejus procurator capucium, pallium, gladium et quodlibet vestimentum usque ad cingulum a se deponens, non residens in equo, sed peditando, (*Glossa: quia si ea non deponeret aut equo praesideret, praedicta non deposita et ejus equus ad nuntios sive bedallos eosdem ipso facto pertinerent*), adversarioque suo et ejus bedallo praesentibus, intrans calcansque suis pedibus super hereditatem illam, in qua damnum commissum est, dicet: „nuntii, audite, quod iste citatus, (nominando eum), mihi dampnum intulit per conculcationem bladi vel succisionem arborum vel silvae etc.; et hoc dampnum habeo pro tali pecunia" (prout in querimonia fuit expressum.)

57.

Tehdy pohnaný takéž sě má obnažiti, a ot sebe všecko otlože, má na túž dědinu vstúpiti levú nohú, a má řieci: „slyšte poslové, tato dědina jest má a ne jeho, (ač má k ní které právo, toho dotýkaje práva); a tohoto póvoda vzdávám úředníkóm Pražským ve třech stech penézích."

57.

Tunc citatus, deponens a se similiter praedicta, cum suo bedallo assistens, ingrediensque super eandem hereditatem, si sua est, dicet: „audite bedalli! haec hereditas est mea," (allegans jus suum per titulum, quod habet ad eandem; adjiciens): „audite nuntii!

quod hunc actorem do sive trado, (quod vulgariter vdávaju dicitur), beneficio Pragensi in trecentis denariis."

58.

Tehdy póvod má řieci: „slyšte komorníci! jáť sem jej pohnal, jáť jej vzdávám úředníkóm Pražským ve třech stech peněziech." — Druhé pohnaný má řieci: „a já vzdávám jej v šesti stech penéziech"; a póvod druhé die: „a já jej vzdávám v šesti stech penězích." — Třetie pohnaný die: „a já jej vzdávám v devieti stech penězích"; a póvod také třetie die: „a jáť jej také vzdávám v devieti stech penězích." — Tu čtvrté a posledné pohnaný má řieci: „a jáť jej dávám na ohřeb"; a póvod takéž die: „jáť jej také vzdávám na ohřeb."

58.

Et tunc ipse actor similiter dicere debet: „et ego eundem citatum do et trado similiter in trecentis denariis." Et iterum ipse citatus dicet: „ego ipsum adversarium trado in sexcentis denariis"; et ipse actor dicet iterato: „et ego etiam eum trado in sexcentis denariis." Deinde citatus dicet: „et ego trado eum in noningentis denariis"; et ipse etiam actor dicet: „et ego eum trado similiter in noningentis denariis." Tunc ultimo ipse citatus dicet: „et ego eum trado in ohřieb"; et similiter actor dicet. (Vel aliter etiam fieri potest traditio seu vdávánie, cum aliquis ex litigantibus dicit: „ego dono adversarium meum beneficio in trecentis denariis"; et ipse adversarius: „et ego eum etiam dono in sexcentis denariis"; et ipse iterum donat in noningentis denariis; et alter econtra tradit in XII centenariis: et ille ultimo dicere debet: „et ego dono ipsum in ohřieb"; et ipse eundem similiter tradet in ohřieb.)

59.

Tuto znamenaj, že to vzdávánie má osvědčeno býti úředníkóm toho kraje; a ti úředníci mají to vznésti na úředníky na Pražské, a cožby jim bylo svědomo o tej při a o těch dědinách, pod svú přísahú mají povědieti; a úředníci Pražští podlé jich vyznánie mají tu při rozsúditi. *(Glossa: Tuto pilně znamenaj, co jest to ohřeb: jedni praví, že kterýby propadl a při svú ztratil před úředníky Pražskými, má otsúzen býti hrdla i zbožie, jakoby byl již pohřeben: neb ohřeb česky vzní jako pohřeb. Druzí pravie, že ohřeb jest rok položený státi před úředníky, a ktožby jej zameškal, jiné viny nemá, než aby ztratil hrdlo i zbožie: protož jeho neslušie ižádnému zameškati. Třetí pravie, že ohřeb jest*

summa těch peněz, v kterýchž sě vzdávají úředníkóm až do dvanádsti set.) 1200 (mmm) peuě 58)

59.

(Glossa: Quid autem ohřieb dicatur? Quidam dixerunt, quod si traditus beneficio in suo jure defecerit, privandus sit rebus et capite, tanquam vivus sepultus; quia ohřieb in vulgari dicitur tamquam circumsepultus. Alii vero dicunt, quod ohřieb dicitur ille terminus, quem in tali traditione juris non licet transgredi. Tertii vero dicunt, quod ohřieb est aequivalens et consimilis pecunia, quae in praedictis omnibus traditionibus est expressa.)

60.

§. Protož ten rok má jim položen býti pod hrdlem i pod zbožím, aby sě smluvili s úředníky o ty peniezc, jakož sě v nich vzdávají; a kterýžby sě nesmluvil, neb na tom rocc nestál, tenby ztratil hrdlo i zbožie. §. A kdyžby sě oba smluvila, tehdy ti poslové, jižto sú byli na to opatrovánie vydáni, to což sú slyšeli a viděli, mají povědieti v plně; a úředníci Pražští větší, což za právo vynesú a kterémuž dadie za získané, na tom má ostati, a on dá památné, i má sobě dovesti řád, točiž úmluvu, vzvod a tak až do othádánie.

60.

§. Unde his ita praehabitis, partes eaedem cum ipsis nuntiis in terminis suo coram judice comparere debent, pro ipsis pecuniis in eisdem traditionibus expressis et nominatis cum beneficiariis plenius concordantes. Deinde nuntii ipsi ea, quae in ipsa hereditate gesta sunt atque dicta, coram summo camerario, judice et notario et aliis beneficiariis et baronibus fatebuntur. §. Et tunc judex, auditis nuntiorum dictis, ad probandum allegationes partium hic inde factas cum testibus, de quibus dicetur infra, terminum assignabit. §. Et si aliqua partium defecerit, vel in termino non comparuerit: tunc illa pars parti adversae in ipsa causa, ac etiam in totali pecunia expressa quotiensumque in traditione praedicta, ipso facto condemnatur, et datur parti eidem triumphanti pro jure, et ipsa dat memoriales. In aliisque articulis ad ipsam causam obtentam necessariis, videlicet monitione, inductione, dominatione et taxatione, procedetur per omnia, sicut superius in causa de spolio et aliis est expressum. §. Circa quod tamen notandum est, si ex praedictis aliquis, videlicet actor vel reus, in praescripto termino, in quo comparent in hereditate, dixerit, quod illam hereditatem emit apud talem pro tanta

pecuniae quantitate, et annos hereditarios nondum extenuit, sed disbrigatores ejusdem certos habet, „et ideo traditiones hujusmodi nolo facere, sed ipsos disbrigatores constituam, qui hoc mihi debent disbrigare“: hoc non obstante, ipse adversarius ejus in ipsis traditionibus procedere non obmittat, ne videatur non praesumere de jure suo; alias succumberet in causa eadem, nisi inter partes ipsas de consensu eorum aliter fuerit ordinatum. §. Item notandum, quod quando in beneficiis provincialibus in talibus traditionibus devenitur ad punctum illarum probationum pro hereditatibus, in quibus fiunt hujusmodi traditiones: tunc tales probationes ad beneficiarios Pragenses cum ipsius causae informatione deducenter, et ibi coram eis terminantur; et postquam terminatae illae probationes fuerint, tunc ad ipsos beneficiarios provinciales per executionem juris terminando finaliter deducuntur et transmittuntur.

(Capitulum sextum.)

61.

Kdyžby komu úroci byli vzebráni, peněžní, neb obilní, neb kteříž kolivěk jiní, na jeho dědinách, tento řád má zachovati: Najprvé má opovědieti úředníkóm Pražským, a komorníka vzieti na uptánie. A kdyžby sě toho uptal, a před úředníky vyznal, má to ve dsky vložiti, a jiného komorníka vzieti, aby toho pohnal, ktož jest vinen. A když bude na žalobě, žádá-li pohnaný poslóv na optánie, mají jemu vydáni býti, a týž řád učiniti až do ohřebu, jakož svrchu psáno.

61.

Item si aliquis aliquem convenire in figura judicii voluerit, quia ei census suos denariales vel alios sine jure sustulit in hereditate sua, sic procedet: Primo notificabit beneficiariis damnum illud; deinde citatum, querimoniam, bedallum et terminum more praescripto imponet ad tabulas; et tempore judicii, cum proponitur querimonia, si citatus voluerit, nuntios super hereditatem, in qua ipsi census situati sunt, poterit postulare; facturus cum eisdem, prout superius in proximo capitulo est expressum.

(Capitulum septimum.)

62.

Kdyžby kto komu škodu učinil na štěpiech, na včelách, na sveřepiciech, na zlatu, na chromotě, nebo v tvář jej posěkl ohyzdně, a on z toho chtěl pohoniti: najprvé tu škodu má úředníkóm Pražským opověděti, a komorníka vzieti na opatřenie. A když komorník to vyzná, a to ve dsky bude vloženo: má vzieti komorníka, aby jej pohnal k prvniemu roku. A když ten póhon bude svědčen, móž sobě poručníka učiniti; a ten poručník, nebo on sám, má vzieti druhého komorníka, aby jej k druhému roku pohnal, a potom třetieho, jakož svrchu psáno stojí, až do žaloby.

62.

Item si quis alterius arbores fructiferas, quae ščepy dicuntur, succiderit, vel apes subtraxerit, aut eas quocunque modo destruxerit, vel etiam equatias, quae sveřepice dicuntur, interfecerit, vel aurum subtraxerit, effodendo de terra, vel quocunquemodo in eisdem rebus damnum fecerit, vel manum aut pedem, vel digitum aut aliud membrum absciderit, seu mutilaverit, vel mendam fecerit in aliquo praedictorum; et si idem, cui injuria illata fuerit hujusmodi, judicialiter prosequi injuriam voluerit, hunc ordinem judicii habere debet: Quia illud damnum beneficiariis notificabit, et bedallum ad conspiciendum illud damnum habebit; deinde alium bedallum ad citandum obtinebit; deinde ipsum bedallum cum reo, querimonia et termino duarum septimanarum minime, vel sex septimanarum maxime, ad terrae tabulas imponet. Quo veniente termino, ipsam citationem pronuntiabit, et alium bedallum obtinens, cum alio termino consimili, ad tabulas una cum procuratore, si quem constituerit, inponet; et eodem termino secundo veniente, iterum citatione pronuntiata, alius iterum bedallus ad citandum recipitur, et cum tertio termino consimili in tabulis consignatur. *(Glossa: Circa quod notandum, si contra primam citationem nulla exceptio valida opponatur, quae ipso facto eandem citationem destrueret: tunc contra secundam et tertiam legitime factam nulla exceptio fieri debet. Si autem exceptio legitime probata fuerit contra secundam vel tertiam citationem: tunc illa citatio, quae reprobata fuerit, amittetur, alia, quae processit, nullatenus cassata; sed citabitur aliter, ut citationes ipsae omnes tres compleantur. Cetera fiant, ut in causis aliis praedictis.)*

63.

§. A kdyžby pohnaný zdvihl sě k nevině: tehdy póvod sám nebo kohožby miesto sebe v žalobě jmenoval, má napřed přisieci proti pohnanému, že jest jemu tu škodu učinil; a kdyžby přisahaje zmátl, tehdy pohnaný má prázden býti. §. Pakliby přisahaje prošel, tehdy pohnaný má za nevinu přisieci; a kdyžby prošel, má za sobú jmieti šest svědkóv, kteříž mají na svobodných dědinách; a ti mají přisahati, že jest jeho přisaha pravá, ale ne křivá; a kdyžby žádný nezmátl, tehdy má pohnaný prázden býti.

63.

§. Cum autem per citatum fuerint narrata, prout narrantur, negata: tunc actor per vel per suum substitutum ad hoc, quem nominavit in querimonia, jurabit contra citatum, quod id dammum ei intulit, prout fuerit informatus. §. Et si jurando processerit, tunc citatus per se jurabit econtra, quia innocens est; et si processerit jurando, tunc juxta se habere debet sex idoneos viros, qui jurabunt, quod juramentum ipsius citati verum extitit et non falsum; et si etiam processerint in juramento, tunc citatus mox absolvitur ab instantia ipsius actoris.

64.

Tuto znamenaj, kdyžby bylo o chromotu, a nebylo ještě poznáno, jest-li chromota, či nenie: tehdy nemá ta pře otsúzena býti až do roka; a po roce má ohledán býti. A bude-li chromota, mají jej otsúditi za chromotu; pakli nebude, ale má prázden býti.

64.

Circa quod notandum, si praedicta mutilatio manifesta non fuerit, sed dubium sit de eadem, si sit mutilatio ipsius membri vel non: tunc pro tali dubia mutilatione agi in judicio non potest, donec unus annus labatur; eo vero anno lapso, cum apparuerit manifeste mutilatio, tunc agetur pro eadem.

65.

A chce-li jej, neb koho jiného, z té rány pohnati, aneb ktožkolivěk koho z ran nechromých kdyžby chtěl pohnati: o ty má býti jediný póhon, a žaloba prosta z jedné rány, neb ze dvú, neb ze tří, neb cožby jich jmenoval v žalobě. A za ty rány póvod má napřed přisahati, že mu jest je učinil; a zmátl-liby přísahu, tehdy

pohnaný má prázden býti; pakli projde, tehdy pohnaný má přisieci za nevinu, a projde-li, bude prázden; pakli změte, má dáti za každú ránu pět grošóv.

65.

Si quis vero alium verberaverit, aut vulneraverit quocunquemodo, plagas lividas aut sanguineas apertas ei faciendo: pro eisdem plagis una citatio tantummodo fieri debet, et solus actor jurabit, quia solus dolorem sustinuit, et nominabit quot plagae sint ei illatae vel factae. Et si vicerit in causa, tunc pro qualibet plaga ei V grossi pro satisfactione dari debent.

(Capitulum octavum.)

66.

Kdyžby kto komu dědiny držal, a on jej chtěl pohoniti: beze všech opovědí má jej třikrát pohnati, a každý póhon ve dsky vložiti. A když póhon třetí bude svědčen: tehdy pohnaný, žádá-li úředníka, aby ohledal ty dědiny, z kterýchž jest pohnán, má jemu dán býti.

66.

Item casus. Petrus quidam intromisit se ad hereditatem Henrici sine jure; qui Henricus, agens in judicio, sic procedet: Primo citationem trinam, de qua supra dictum est, praemittet, et[1] querimoniam suam ad tabulas terrae inponet; deinde coram judice praesente et praesidente, summo camerario et notario terrae, ceterisque beneficiariis Pragensibus et baronibus terrae *(Glossa: quorum numerus septenarius aut major esse debet).* Et si ante responsionem querelae citatus nuntios postulaverit sibi dari, ut illam hereditatem, de qua fit quaestio, videant, sibi non debent denegari, et procedetur in termino ad hoc deputato in traditionibus, quod vdávánie dicitur, ut superius est praemissum.

67.

§. Pakli nežádá, neb to zameškú, tehdy před žalobú má žádati polovici pánóv, kteříž v súdě sedie, a póvod druhú polovici k svej radě; a ti jim mají k jich radě vydáni býti. A když póvod žalobu provede, má mieti devět svědkóv k zemi usedlých, jižto mají svobodné dediny, sobě ku pomoci; *(Glossa: a z těch mají býti třie z toho*

kraje, ježto ty dědiny záležie, nebo jich viece.) §. Tehdy pohnaný má otvrci dva z těch devieti, kteráž chce, a sedm jich má ostati k svědčení neb k svědectví; pakli to zmešká, tehdy po žalobě nemá ižádného aniž muož z nich odvrci. §. A ti svědci, buď jich devět nebo sedm, mají hotovi všickni býti ku přísaze, a do kaply mají před úředníky vedeni býti a opověděni v tu hodinu, ježto ku primě zvonie, dřieve než přestane zvoněnie.

67.

§. Si autem idem citatus de ipsorum baronum terrae consilio, quorum ipse citatus medietatem et actor aliam medietatem habere debent, respondendo, negabit narrata: tunc pars utraque coram tabulis quaelibet novem testes nominabit, parte alia praesente; et si voluerit pars, contra quam nominantur testes, eo instanti cum nominantur et ad tabulas conscribuntur, de ipso numero novenario duos poterit removere, et sic septem ad tabulas ponentur. §. Si autem hoc fuerit praetermissum aut neglectum, quod ipse septenarius numerus ipsorum testium conscribentur, amplius non licebit aliquem ex eis ejicere vel removere. *(Glossa: Circa quod notandum, quod iidem testes esse debent idonei et bonae famae, de thoro legitimo, et nobiles seu vladyky, et suas proprias hereditates, non regales, et certas residentias habentes; et quod de illo septenario numero conscripto, si non plures, tunc quatuor saltem in eadem provincia residentiam habeant, in qua sita est illa hereditas, pro qua litigatur.)* §. Praeterea ipsae partes, cum eisdem conscriptis testibus, in termino ad jurandum eis per judicem assignato, in castro Pragensi ante capellam ad hoc deputatam coram beneficiariis Pragensibus, hora qua ad primam pulsatur, se debent praesentare, et nominatim se significare infra pulsum eundem.

68.

§. Tu pohnaný, chce-li na těch svědciech dosti mieti, má dočakati jich přísahy, a z nich ze všech tři zvoliti, jižto mají přisahati. §. Pakli chce proti póvodu i proti jeho svědkóm, móž také jmieti svých sedm svědkóv, jižtoby z nich tři proti póvodu i proti jeho svědkóm měli přisieci. §. A kdyžby který svědek póvodóv nebo pohnaného svú přísahu zmátl, nebo primu zameškal, tehdy svú při ztratil. §. Pakliby oboji prošli, tehdy póvod má do vody břiesti, a pohnaný za ním, tři kročeje vzdálí. A kdyžby póvod utonul v těch třech kročejích před ním, tehdy pohnaný má sě zase vrátiti, a toho nevinen býti. Pakli póvod přebrde, tehdy pohnaný má za ním břísti; a přebrde-li také, tehdy jest jeho prázden; pakli utone, tehdy ty dědiny i život ztratí.

68.

§. Quo facto, cessatoque pulsu eodem, unaquaeque pars testes suos, stantes ante capellam, parte alia stante in capella, producet ad nominationem et vocationem notarii, et inducet ad capellam. Eisque sic productis, de ipsis testibus per adversam partem tres, qui jurare debeant, eliguntur, et sic electi in tabulis asignantur. §. Deinde jurabunt testes actoris, unusquisque per se, prout ibi fuerit informatus; et si omnes processerint, jurabunt similiter testes partis citatae. (*Glossa: Et si omnes jurando processerint, quid ultra faciendum sit, hoc ignoro; quia prius citatus super aquam mittebatur, quod jam abolitum est, et quid juris sit pro eo, per barones nondum est inventum.*) §. Et si actor vicerit in causa, tunc monitione praemissa, post duas septimanas per beneficiarios, videlicet viceecamerarium cum bedallo terrae, induci debet super hereditatem eandem in jure obtento. Et post eandem inductionem, idem actor, vel ejus heredes, cum camerario sive bedallo in ipsa hereditate poterit et debebit dominari; postea facturus de hereditate ipsa, sicut de re propria, sicut ei videbitur expedire.

69.

§. Et notandum, quod omnes causae pro hereditatibus, pro capite, pro mutilationibus, raptu, et pro damnis aut debitis et plagis magnis, quae se extendunt ultra summam centum marcarum argenti, coram judice, praesente summo camerario, notario et baronibus septem, debent pertractari. §. Minoresque causas extendentes se ad centum marcas, ipse judex cum notario et baronibus sine summo camerario potest per se judicare: ipseque camerarius summus sine judice judicare non valet per se nec pro obulo. §. Ceteri minores beneficiarii, videlicet viceecamerarius, vicejudex et vicenotarius, cum aliis beneficiariis et terrigenis, causas minores, videlicet ad summam decem marcarum argenti minus uno lotone se extendentes vel infra, videlicet pro damnis, debitis, et plagis tantummodo, possunt judicare. §. In capellam vero postquam pervenerint cum eorum juribus litigantes, pro quocunque majori negotio fuerit, iidem beneficiarii judicare possunt, et culpabilem aut contumacem in causis et pro causis omnibus praedictis totaliter condempnare. §. Coram quibus etiam beneficiariis minoribus notificationes damnorum, capitis, mutilationum, vulneribus, raptus et cujuslibet alterius facti, nec non citationum pronuntiationes, juramenta, significationes seu repraesentationes et alii actus judiciales quicunque possunt et debent fieri, et eorum relationi simplici in talibus est credendum. Et si quis dicto eorum voluerit contraire, idem tenetur se ad poenam talionem obligare, et iidem beneficiarii omnes simul tanquam unus homo in eandem causam litigantes stare debent.

(Capitulum nonum.)

70.

Tuto znamenaj: §. Kdyžby kto dědiny u čieho bratra neb přietele kúpil, ježtoby ten bratr nebo přietel byl jemu po otci (to jest po meči), ale ne po mateři (to jest po vřetenĕ), a kdyžby ten přietel, jenžto jest po meči, chtěl tu dědinu obdržeti: tehdy má trój póhon učiniti před rokem a přede dnem, a ty penieze, za něž jest prodána ta dědina, úředníkóm Pražským má položiti. §. A když pohnaný chce přijieti penieze, má jemu dědin postúpiti, a úředníci mají jemu penieze vydati; a kdyžby sě jediného groše nedostalo, nebo který groš byl měděný aneb falešný, tehdy pohnaný má ostati při dědinách kúpených, a penězi úředníci Pražští mají se rozděliti podle svého řádu. §. Pakli přijme penieze, žádného nevyvrha, tehdy jest jej právě ssul, a má jemu těch dědin postúpiti.

70.

§. Item si aliquis hereditatem alterius ad eum jure affinitatis pertinentem, puta apud patrem vel fratrem aut patruum vel amicum suum, qui est de paterna et non de materna linea procedens, emerit pro aliqua pecuniae quantitate, et si ille affinis eandem hereditatem reemere voluerit: infra annum et diem, quae dies sex septimanas debet continere, pro eadem hereditate citare, vel saltem bedallum ad citandum debet recipere, et eundem cum querimonia more solito tabulis consignare, tresque citationes facere, et in termino quolibet pecuniam totam, pro qua ipsa hereditas vendita est, coram beneficiariis demonstrare, protestando, quod eandem pecuniam paratus est dare eidem citato, et per hoc hereditatem suam affinem obtinere. §. Et similiter faciet coram judice, stans ante tribunal judicii. §. Et si ipse citatus, allegans pro se aliquid, videlicet quod habet disbrigatores hereditatis ejusdem, aut quod ipsa hereditas ad actorem non pertinet ex eo, quia ille, qui ei ipsam vendidit, in directa paterna linea non est ejus affinis, vel aliquid aliud simile, vel etiam tacens staret, requisitusque ter, ipsam noluerit recipere pecuniam: tunc idem actor mox eandem pecuniam projicere et assignare debet beneficiariis Pragensibus, per eos inter se distribuendam. §. Si autem ipse citatus eandem pecuniam receperit, cedendo liti: tunc ipsa pecunia coram ipsis beneficiariis numerari debet; et si unus grossus vel plures defuerint de numero, quem ipse in querimonia notavit: tunc statim ipse actor in causa succumbet eadem. §. Si autem non acceperit pecuniam, ut est dictum, tunc ad proba-

tiones procedendum est cum testibus, ut in proximo supra capitulo est expressum.

71.

§. A kdyžby kto dědinu trhem nebo směnú kúpil neb přijal v svú moc, a rok a den držal, a žádný naň nesáhl: tehdy po tom roce žádný přietel nemóž jeho ssúti. §. A pakliby tři léta a osmnádste nedělí ty dědiny držal, nemá jeho žádný z nich pohoniti přívuzenstvím, neb jest již léta zemského řádu vydržal.

71.

§. Circa quod sciendum est, si aliquis hereditatem aliquam per modum et titulum emptionis, donationis, permutationis vel successionis, aut alium modum quemcunque fuerit assecutus, et eandem per unum annum integrum et diem, de qua supra dictum est, pacifice tenuerit et praescripserit sine interruptione juridica: amplius pro eadem hereditate jure affinitatis citari non debet. §. Et si a die assecutionis hereditatis ipsius eam per triennium et sex septimanas continuas absque juris impedimento tenuerit: ad nullius instantiam pro eadem hereditate de cetero debet citari; et si citatus fuerit, non tenetur respondere citanti.

72.

§. Takéž kdyžby kto svú dědinu komu v penězích zastavil, a chtěl zasě vyplatiti, má to učiniti do tří let a do osmnádste nedělí, a má jej trojím póhonem přihnati ku penězóm. §. A pakli zameská tři léta a osmnádste neděl, tehdy již z těch dědin nemóž pohoniti, neb jest léta propustil.

72.

Similiter si quis hereditatem suam alicui in pecunia obligatam redimere voluerit, sic faciet: trinam citationem praemittet, pecuniam ipsam, in qua ipsa obligata extitit hereditas, exhibendo actori, si eam recipere voluerit et sibi hereditatem resignare; in aliis processurus, prout superius est expressum.

73.

Kdyžby kto z dielu svého dědictvie chtěl pohoniti bratra nebo strýce, nebo svého přietele: najprvé před póhonem všecko své, cožby měl na dědinách nebo na nábytciech, má úředníkóm Pražským

opovědieti, a to všecko k rozdielu má položiti neb přiložiti; tož toho přietele trojím póhonem pohnati k rozdielu. A to má učiniti nepropúštěje let, jakož svrchu psáno stojí.

73.

Item si quis, habens partem hereditatum aliquam, fratrem vel alium parentem suum pro portione sua aliarum hereditatum patrimonialium citare voluerit: ante omnia partem suam praedictam, quam possidet, ad communitatem ipsius citati et suam exhibere debet, et tunc pro aliis omnibus divisionem aequalem postulare.

74.

§. Kdyžby kto, pojma ženu, chtěl on nebo ona pohoniti z věna, ježtoby to věno výše než deset kop záležalo podle jeho dědictvie: tehdy má trój póhon učiniti, a když žalobu provede, má-li ve dskách právo dědicské, má sě desk doložiti; pakli nemá ve dskách, tehdy má mieti devět svědkóv, jižto mají svobodné dědiny. §. Tu pohnaný, chce-li, móž dva svědky zavrci, a sedm jich póvod má ve dsky vložiti, aby z nich najméň tři byli z toho kraje; a ti mají do kaply vedeni býti, a týmž řádem přisahati, jakož svrchu psáno stojí; a pohnaný, chce-li, také móže svědky vésti proti svědkóm póvodovým. *(Glossa: Tuto znamenaj, že ve všech přech, ktož má dsky, žádní svědci proti dskám moci nemají, lečby kto proti úředníkóm chtěl dovesti, že jsú dsky falšovány; a ten dóvod má býti, jakž páni naleznú, ale vždy pod hrdlem smrti ohnivé, jakož na falešníka slušie.)*

74.

§. Item si quis, uxorem habens legitimam, ipse aut ipsa uxor citare aliquem pro hereditate dotali obligata, aut pro ipsa dote, si se extendit ultra decem marcas, ad judicium voluerit, et eam prosequi justitia mediante: trinam citationem praemittet; et oblato ac pronuntiato libello, si citatus dixerit, se esse immunem, tunc actor, si habet tabulas pro intentione sua probanda, easdem allegare et producere debet. Si vero ipsas non habet tabulas, tunc eas non debet allegare, sed testes nuptiales novem nominare debet, et septem ex eis ponere ad tabulas, ut praedictum est. *(Glossa 1.: Notandum quod testes nuptiales dicuntur ad differentiam illorum testium, de quibus dictum est supra, qui in provincia residentiam suam habere debent, ubi hereditas situata est, de qua litigatur. Et pars alia similibus testibus nuptialibus uti debet. Glossa 2.: Item notandum, quod tabulae in omnibus causis*

loco testium producuntur, et eisdem productis omnino statur, nisi defectuosae in aliquo fuerint, contra quas tunc excipietur.)

75.

Tuto znamenaj, že každá pani, kteráž má muže svého živého, ze svého věna dědieského, z hlavy svého přietele, a z chromoty těla svého, nebo z ran krvavých, móž každého pohoniti, ktožby jéi tiem vinen byl; ale ze škod peněžných nemóž ižádného pohoniti, a jie samé z téhož žádný nemóž pohoniti; lečby měla své zvláštnie dědiny, ježto jich žádnému nezapsala, a sama je držela, z těch móž ji každý pohnati, komužby vinna byla.

75.

Ceterum notabile, quod uxor habens maritum, eo vivente potest agere in judicio pro dote sua, et pro vulneribus, et pro capite, aut pro mutilatione corporis sui, et pro hereditatibus suis, quas suo marito in dote vel aliter non subjugavit; eademque uxor nulli contra eam agenti tenetur respondere, nisi pro hereditate illa, quam non subjugavit.

76.

§. A viece znamenaj, kdyžby která pani dědinu svú věnnú, zástavnú nebo dědickú, svému muži zapsala, a ten muž ty dědiny komu prodal: tehdy ta pani do tří let a do osmnádsti neděl móž otpor klásti, ale nemóž jich dobývati žádným právem, dokudž její muž živ. §. A kdyžby její muž umřel dřieve než ona, móž z nich pohoniti týmž řádem, jako svrchu psáno jest.

76.

§. Item notandum, si quis hereditatem dotalem obligatam vel hereditariam uxoris suae alicui vendiderit, aut alienaverit quocunque modo: eadem uxor per se vel per aliquem amicum suum infra tres annos a die alienationis ipsius et sex septimanas defendere debet, et dicere, se habere in ea hereditate talem dotem, et citare ter hereditatis ipsius possessorem, et hoc in tabulis consignare, et ibi cessare ab actione, donec maritus ejus suum diem clauserit extremum. §. Tunc eo mortuo, ipsa uxor in causa eadem poterit procedere, (exceptione actoris facta, quia praescripsit, vel alia qualibet, non obstante), ipsam causam in eo puncto, quo dimiserat, resumendo.

77.

§. Kdyžby kto komu v jeho meziech škodu činil na jeho dědinách pastvú dobytka svého, nebo žetím obilé, nebo sěkáním trávy: tehdy ten, komuž sě škoda děje, přede vším póhonem má ty škody opovědieti úředníkóm Pražským, a má vzieti komorníka na ohledánie. A když ten komorník tam přijde, má všem súsědóm zapovědieti, aby těch mezí v pokoji nechali, a kól má vteknúti a zaviti je; i má to trhem provoláno býti v najbližšiem městě od těch dědin v trhový den. §. Potom má vzieti jiného komorníka, aby střehl, zdaby koho zastihl, an přes to zavitie na těch meziech škodu činí, sám sobú, nebo poslem, nebo svým dobytkem. §. A kdyžby na koho ten komorník vyznal, má to ve dsky vložiti, a má jej trojím póhonem pohnati, a vésti naň vzdávánie, počna ot tří set peněz, až do ohřebu, jakož svrchu psáno jest.

77.

§. Item sciendum, si alicui in hereditate sua in limitibus sive metis suis aliqua damna quocunque modo inferantur, et si is voluerit sine actione, procedet in hunc modum: Ea, quae fiunt, significabit beneficiariis Pragensibus, et petet bedallum, qui vicinis ipsius hereditatis, ubi damna fiunt, dicet, ut cessare debeant ab illatione eorundem damnorum; alias idem agens ea, quae sibi inferuntur damna hujusmodi beneficio tradet seu donabit. Et hoc idem in civitatibus et oppidis proxime adjacentibus die et hora forensi, convocato populo, publicabit. §. Deinde alium recipiet bedallum, et exspectabit ac temptabit, si committentur praedicta; tunc idem actor illos homines, vel animalia damna inferentia, vel fustes, qui pali dicuntur, si ibi fuerint, aut sepes in damnum, unumquodque illorum in trecentis denariis, beneficiariis Pragensibus tradet. §. Quo facto ipsi beneficiarii eisdem litigantibus terminum ad probandum de intentionibus suis assignabunt, processuri in ea causa, prout postulat ordo juris.

(Capitulum decimum.)

78.

§. Kdyžby kto komu škodu učinil, nebo kázal učiniti, nebo ot koho tu škodu přijal, tehdy póvod má jedním póhonem jej pohnati; a když póhon bude svědčen, má žalovati z toho, co jemu škodí; a pohnaný uslyše žalobu, má sě zpraviti sám svú rukú před úředníky menšími v kaple na kříži, túž rotú, jakož žaloba ve dsky bude vložena. §. A má jej písař po třikrát naučiti; a kdyžby po-

chybil, má sě opraviti také po třikrát. Pakliby sě neopravil, tehdy by ztratil tu při.

78.

§. Item notandum, si alicui in judicio objicitur, quod aliqua damna quomodocunque per quempiam illata ab eodem inferente susceperit, et de hiis utatur pro quacunque pecuniae quantitate, vel etiam si ea damna commisisse et fecisse mandaverit: idem accusatus taliter manu propria solus et non cum aliquibus testibus, sicut fuerit informatus, per juramentum se purgabit. (*Glossa: Quod juramentum, quae vulgo rota dicitur, prius fiebat integraliter, prout querimonia continebat; nunc autem jurat per hunc modum, dicendo: „super eo juro, de quo me talis actor inculpat, quod dammum sibi per talem illatum suscepissem et uterer, vel hoc fecisse mandaverim, de hoc sum innocens; sic me Deus adjuvet*“)

79.

§. Kdyžby kto chtěl konšela zemského pohoniti, tehdy před póhonem má ten póhon opovědieti úředníkóm Pražským, a potom komorníka vzieti, aby jej pohnal, a ten póhon má ve dsky vložiti. §. A když jej požene, má to osvědčiti konšelóm přísežným v městě, kteréž najblíže přileží. A když póhon svědčen bude, má naň žalováno býti, jako na jiného zeměnína. §. A kdyžby měl přisahati, a bránil sě konšelstvím: tehda má zdvihnúti dva prsty proti slunci na východ slunce, a má mieti dva konšely okolo sebe s obú stranú, i má přisahati bez kříže, a řka: „na tom přísahám, že jsem tiem nevinen, což na mě Jan žaluje; tak mi bóh pomáhaj, i má přísaha konšelská, ježto sem ji učinil královi i všem zemanóm, když sem konšelstvie přijímal.“ A tato dva konšely máta jej očistiti svú přísahú, řkúce takto: „což jest Petr přisahl, ta jest přísaha prava, ale ne křiva, to my béřem na svú přísahu konšelskú, ježto smy ji činili, když smy králi a obci přisahali.“

79.

§. Item si aliquis consul terrae pro damnis, per furtum, rapinam, spolium per ipsum factis quocunquemodo, in causam fuerit tractus: tunc talis consul in judicio, postquam contra eum querimonia in tabulis lecta fuerit, debet dicere, quia consul est, et negata querimonia, jus consulum ad expurgandum se petet. (*Glossa: Jus autem consulum est, quod de hujusmodi querimonia per se ipsum, digitos suos contra plagam orientalem erigens, jurabit de inno-*

centia sua, et duo consules, undecunque sint, facient idem, ipsum purgantes, et jurabunt super eorum consulatum, cum trina emendatione, prout fuerint informati.) §. Si vero praedictus citatus non diceret se esse consulem, aut non peteret jus consulum praedictum, tempore judicii praedicto, aut conveniretur, quia census alicujus sustulit sine jure, aut ligna vel prata succiderit, vel blada conculcaverit per animalia sua, vel aliquid simile: tunc talis consul se purgare tenetur de praemissis sicut alii terrigenae, prout superius continetur. §. Si autem idem consul de damnis per eum factis per excussionem, vel per ignem, accusatus fuerit: tunc pro tali causa metseptimus cum consulibus se purgabit. §. Si vero pro damnis per alium factis, sed per eum susceptis in usum suum, aut per mandatum suum factis quocunquemodo: pro talibus causis ipsemet solus jurabit, recipiendo, quod innocens sit, super suum consulatum. §. Sed pro hereditatibus et debitis omnibus idem consul non jure consulum, sed jure aliorum terrigenarum, cum suis testibus se purgabit.

80.

A kdyžby který popravce byl pohnán, téhož práva má požívati jako konšel, i má mieti podlé sebe dva jiná popravce.

80.

§. Si quis vero aliquem poprawczonem, videlicet justitiarium, pro damnis praedictis per eum perpetratis citaverit: talis justitiarius, purgando se, habere debet juxta se alium justitiarium suum provinciae suae; aut si eundem ob quamcunque causam habere non poterit, tunc duos consules ejusdem suae provinciae secum constituat, qui jurabunt sine cruce, videlicet citatus super suum justitiariatum, et ipsi consules super eorum consulatum recipiendo, quod innocens sit ac immunis ipse accusatus. §. Si vero ille justitiarius pro eo, quod usus fuerit, aut illud damnum facere mandaverit, in judicio fuerit conventus: tunc pro eadem causa per se ipsum manu propria et sine cruce se purgabit, quod innocens sit, super justitiariatum suum recipiendo; dicendo: „recipio super juramentum meum, quod regi praestiti, quum officium justitiariatus assumpsi."

81.

§. A kdyžby kto kterého panoši konšela zemského nebo popravceva pohnal, a kdyžby naň žaloba prošla, a on řekl, že jest to učinil kázaním pána svého, pojmenuje toho konšela neb toho popravci; a kdyžby měl svú nevinu pokázati, a rok jemu dán byl: má dobyti k tomu roku svého pána, nebo listu jeho. i má býti prázden

toho bez přísahy. §. Pakliby ten jeho pán umřel, a on potom pohnán byl: tehdy má mieti sedm svědkóv, kteřížto zaň mají přisieci proti slunci bez zmatku, že jest jim to svědomo, žej' to učinil kázaním pána svého. §. A téhož práva mají panoše užívati každého úředníka vyššího, když jemu to ten úředník sezná; pakliby umřel, tehdy má takéž svědky sě očistiti, jakož svrchu psáno jest.

81.

§. Cum in judicio alicui objicitur, quod aliquod damnum sive crimen commisit, et ipse reus defendet se, dicens, quod „illud crimen si commisi, hoc feci de mandato et tempore talis justitiarii, qui tunc temporis fuerit talis provinciae justitiarius, et eo tempore servivi eidem,“ et si tunc ipse reus in termino sibi dato eundem justitiarium vel ejus literam super eo in testimonium produxerit: ab instantia actoris liber erit. §. Si vero justitiarius mortuus fuerit, tunc idem per testes probare tenetur, quod non fecit aliter, praeter mandatum suum, eo tempore, quo ipse fuit justitiarius provinciae praedictae. Si autem actor contradixerit: tunc tenetur testes suos meliores nominare et producere eosdem, ultra in eadem causa procedendo cum testibus, ut superius est expressum. §. Et similiter fieri debet, cum aliquis de mandato alicujus czudae vel beneficii damnum alii infert sive facit. Si ei hoc objicitur, talis reus similiter se defendet et dicet, se hoc fecisse de mandato beneficiariorum talis czudae, et pro testimonio debet producere ipsos beneficiarios, vel tabulas ipsorum, in quibus causa contingens ipsum negotium est expressa; quo facto absolvi debet ab instantia actoris. §. Si vero producere non posset eadem ob aliquam causam rationabilem vel legitimam, ex tunc id per testes idoneos poterit comprobare. §. Et si actor in eo noluerit contentari, tenebitur producere suos testes, dicens eos esse meliores, in causa processurus eadem, prout exigit ordo juris.

(Capitulum undecimum.)

82.

§. Kdyžby kto z rukojemstvie, z základu, anebo z dluhu věnného, ježto by ten dluh byl nebo ten základ přes desět kop, chtěl koho pohoniti, má učiniti trój póhon. §. A kdyžby žaloba prošla, má mieti sedm svědkóv, a ty ve dsky vložiti; i mají za to tři přisahati v kaple, a čtyři popřisieci, jakož svrchu psáno jest.

82.

§. Item si quis alium pro vadio fidejussorio, debito dotali, aut alio debito quocunque, se ultra summam decem marcarum argenti extendente, in judicio convenerit: is trina citatione praemissa queruletur. §. Et si per c tatum querimonia fuerit negata, tunc ipse actor et citatus eorum quilibet novem testes nominare et septem ad tabulas ponere tenetur et in capella tres eligere ad jurandum debet, prout superius est expressum.

83.

§. Pakliby ten dluh byl jedno s desieti kop, tehdy má mieti jedno tři svědky, a jeden má z nich přisieci, a dva popřisieci. §. A kdyžby pohnaný řekl, že chce na těch svědciech dosti mieti, tehdy těmi svědky má získati nebo ztratiti; pakli nechce, ale móže své svědky proti jeho svědkóm týmž řádem klásti ve dsky, i do kaply provesti, jako svrchu psáno stojí. §. A kteréhož svědkové projdú, ten svú při zíště.

83.

§. Si vero tale debitum pro decem marcis argenti minus lotone fuerit aestimatum: tunc pro hujusmodi debito quaestione mota, tantummodo quatuor testes idonei per partem quamlibet nominari, et tres ex eis ad tabulas poni debent in capella. §. Nota: his tribus inductis unus ex eis eligitur, qui jurabit pro parte una, et secundus testis pro parte secunda; et si ambo testes electi jurando processerint, tunc citatus habere debet duos homines idoneos, qui jurabunt, quod juramentum quod testis suus contra actorem juravit, verum est et non falsum. §. Praeterea sciendum, quod quilibet actor, quando proponit querimoniam suam, tenetur dicere, quod ad intentionem suam probandum habet testes; et tunc citatus dicet, si voluerit: „et ego volo de tuis testibus contentari, et per eos perdere vel lucrari"; et tunc de hoc protestationem faciens suos testes producere non tenetur. §. Et similiter ipse citatus, quando negat querimoniam, dicere debet, quia habet testes, quod innocens est, meliores; et si tunc actor dicet: „ex quo tu dicis habere te testes meliores meis, et ego volo de tuis testibus contentari similiter"; et tunc facta protestatione, suos testes producere non tenetur.

(Capitulum duodecimum.)

84.

§. Kdyžby kto koho pro dceru chtěl pohoniti: má trój póhon učiniti, a před póhonem opovědieti úředníkóm, a póhony ve dsky

klásti. §. A kdyžby žaloba prošla, řekl-liby pohnaný, že jest její volí vzal ji: tehdy má přivesti před sūd toho kněze, kterýž je oddával, a ten kněz má přisieci na knihách na svatém čtení, aby pravdu pověděl pánóm úředníkóm, když jest jej oddával, byla-li jest vóle jejie či nebyla. A což ten kněz povie, to páni úředníci mají v své radě zachovati. §. Tehdy otec její má pánóv prositi, aby jeho dcera z práva byla postavena před pány; a páni mají nalezti, že to má býti; i mají tu jistú dceru dáti do kláštera mezi jeptišky k svatému Jiří na hradě Pražském, i má býti chována mezi jeptiškami až do súdu, za šest neděl. §. A kdyžby prvý súd byl, tehda má otázána býti v šraňcích. A die-li, že jest s její volí, tehda má i s mužem dána býti otci tomu, a on jima oběma má svú rukú hlavy stieti. §. Pakli die, že jest bez jejie vóle, tehdy ta panna má tomu muži svú rukú hlavu stieti. §. A pakliby ten muž pohnaný k súdu sě nepostavil: tehdy má týž řád naň jíti, jako na vražedlníka z hlavy, jakož svrchu psáno jest.

84.

§. Si quis pater aliquem in judicio convenire voluerit pro eo, quod filiam ejus virginem rapuit: is trina citatione et aliis notificationibus praemissis, in judicio querelam suam proponat. §. Et si tunc citatus dixerit, quia eandem filiam de ejus consensu et bona voluntate recepit, et „hoc volo probare, sicut mihi jus terrae invenerit“: tunc tenetur plebanum, vel ejus vicarium, qui eos copulavit, producere in testem; qui juratus super evangelio dicet veritatem, si affuerit consensus filiae ejusdem, quando eos copulavit. §. Et si pater dixerit: „adhuc non credo eam consensisse, sed peto, quod statuatur eadem rapta coram vobis, ut ab ea ipsa audiatis, si ejus affuit consensus“: tunc eadem de jure statui debet infra sex septimanas, et locari in claustro ad sanctum Georgium in castro Pragensi apud moniales, ut exspectet ibi judicium primum. §. In quo judicio stans inter scamna, interrogata de praemissis, si confessa fuerit, se eum voluntarie recepisse in maritum: tunc pater eidem filiae et ejus marito citato praedicto mox caput manu propria debet amputare. §. Si vero ipsa negaverit, dicens in eum non consensisse: tunc ipsamet caput amputabit suo marito eidem. §. Si vero ipse citatus in termino non comparuerit: tunc contra eundem tamquam pro capite obtento procedetur.

85.

§. Kdyžby kto komu dceru unesl vdovu, a otec z toho chtěl by pohoniti, bez opovědi má trój póhon učiniti. §. A kdyžby žaloba prošla, a pohnaný řekl, že jest to učinil s její volí: tehda ta vdova

má před pány úředníky na hradě postavena býti, aby pověděla, jest-li s její volí čili nic; a má toho mieti rozmyšlenie až do třetieho dne. §. A kdyžby ten třetí den řekla, že jest ji vzal s její volí: tehdy pohnaný má prázden býti *(Glossa: neb jest vdovám svobodno muže pojieti, kterýž sě jim líbí)*; a on ji sobě má za ženu mieti. §. Ale věno jejie jest ztraceno, že ani on, ani ona nemohú na otci toho věna dobývati, lečby co z milosti vyprosili. §. Pakliby řekla, že ji vzal bez jejie vóle: tehdy ten muž má jéi vydán býti, aby jemu svú rukú hlavu sťala, a vrátila sě k otci k svému věnu. §. Pakliby ten pohnaný nedostál: tehdy má proti němu týž řád býti, jako proti vražedlníku, jakož svrchu psáno jest.

85.

§. Verum si rapta eadem fuerit vidua, et tempore judicii, si ipse citatus dixerit, de ejus consensu eam recepisse: tunc eandem statuere debet coram beneficiariis majoribus; qui beneficiarii assignare ei debent terminum duorum dierum, ut deliberet et dicat, si in eum tanquam in maritum consenserit, et si eandem cum voluntate ejus recepit. §. Et si tunc post duos dies praedictos eadem dixerit in eum consensisse: tunc idem citatus absolvitur ab actione actoris (*Glossa: quia licitum est viduis ducere maritos, quos volunt*) §. Et eandem raptam idem citatus habere tenetur pro uxore: sed dotem ipse et ipsa perdidit eo facto, ita quod eandem in parentibus repetere non debet. §. Si vero ipsa rapta se non consensisse dixerit, et quod sit sine ejus voluntate: tunc statim eidem rapienti citato ipsamet caput tenetur amputare, et redire ad dotem suam. §. Si vero ipse citatus in terminis non comparens, aut per alium modum causam perdiderit eandem: tunc procedetur sicut contra eum, qui caput amisit.

86.

§. Kdyžby kto koho z hlavy oběšeného, sťatého, upáleného, nebo jenžto zšel bezpravně, chtěl pohoniti: najprvé tu hlavu má opovědieti úředníkóm Pražským, a dáti tři sta peněz opovědného. §. A má jemu dán býti komorník, aby toho oběšeného uřezal, nebo sťatého zdvihl, nebo upáleného kosti shořalé a prach sebral. A to má učiniti dřieve dvú nedělí ot jeho smrti. §. Pakliby to tělo bylo kde ukryto, žeby jeho nenalezl: tehdy ten komorník má sě uptati, kdy jest sě jemu smrt stala; a když ten komorník to vyzná před úředníky, má to ve dsky vložiti, a tepruv pohoniti týmž řádem, jako z hlavy zabitého.

86.

§. Praeterea si quis pro capite suspensi, decollati, cremati aut aliter quomodolibet sine jure perempti, agere in judicio voluerit: ante omnia illud caput beneficiariis significabit. §. Deinde eisdem beneficiariis datis CCC denariis, cum bedallo sibi ad hoc dato eundem suspensum abscindet, vel decollatum tollet, aut cremati pulveres congregabit, infra duas septimanas a die, quo interemptio ipsa est perpetrata. §. Si vero illud corpus mortuum sit omnino occultatum et absconsum: tunc coram eodem bedallo de hoc protestetur, quia corpus invenire non potuit. Et tunc in causa procedat, prout de capite est praemissum.

87.

§. Kdyžby která žena nebo panna chtěla koho z násilé pohoniti, tehdy ta jistá v ten čas, když sě jéi bude násilé dieti, má úpěti na súsědy. §. Pakliby sě žádného dovolati nemohla: ale ihned ten den, nebo tu noc, když jéi kep zdéře, má plačiec opovědieti dvěma súsědoma obapolnýma okolo toho domu, kdež sě jéi násilé dálo. §. Pakliby bylo v lesě nebo na poli, a žádného sě dovolati nemohla: tehdy v najbližšie vsi neb městě ot toho lesu, má úp učiniti; a své násilé opovědieti úředníkóm, a žádati komorníka na uptánie od těch súsěd; a má jemu ukázati krvavú košilku neb zedraný slojřík, nebo jiné šatky, kterěžto ten komorník má zachovati na znamenie jejieho násilé. §. A když ten komorník vyzná, co sě jest uptal, a to znamenie ukáže: má to ve dsky vloženo býti, a potom má trój póhon učiniti, jako z hlavy, týmž řádem jakož svrchu psáno jest.

87.

§. Item si qua mulier aliquem citare voluerit, quia eam oppressit: tunc cum opprimitur, vel jam oppressa est, clamare debet super vicinos, et eorum testimonium super eo implorare. §. Deinde notificans beneficiariis, bedallum recipiet, qui peplum pollutum videbit, et inquiret ab eisdem vicinis, ubi et quando sit per eum oppressa, et si clamaverit tempore oppressionis; ostendetque eadem mulier peplum vel alium pannum distractum et pollutum tempore judicii, in signum suae oppressionis. §. Deinde procedat in causa, sicut pro capite est praedictum et declaratum.

88.

§. Kdyžby kto komu kóň nebo jiné dobytče bezpravně držal, nebo u zloděje kúpil, a on jej z toho chtěl pohoniti, tento řád má za-

chovati: Má úředníkóm opověědieti, že jest své dobytče optal, a má prositi komorníka, aby mu byl vydán na ohledánie toho dobytčete. §. Kterýžto komorník má jemu vydán býti na ohledánie i na póhon. §. A když to dobytče ohledá, má jemu kus ucha uřezati i zachovati, a rok má oběma položiti, aby stála před úředníky. §. A když ten rok přijde, tehdy ten, ktož sě jímá, má položiti dva prsty na čele neb na hlavě toho dobytčete, a přisieci, že jest jeho, jakož mu bude rota vydána. §. A projde-li, má jemu to dobytče vráceno býti, a on má dáti tři sta peněz úředníkóm. §. Pakli neprojde, že změte přísahu, tehdy ztratí tři sta peněz, i to dobytče. §. A ten jistý, u kohož sě jest jal, chce-li, má přisieci, že jest jeho; a projde-li, dadá tři sta peněz úředníkóm, i pojme to dobytče, a obdrží je sobě; pakli neprojde, tehdy ztratí tři sta peněz i to dobytče (a to dobytče má spadnúti právem na sudieho, ale peniezi mají rozděleni býti mezi úředníky).

88.

§. Item si quis equum vel aliud animal suum, aut aliam rem quamcunque deperditam quocunquemodo, apud alium repertam, voluerit arrestare: tunc eadem arrestatio cum bedallo terrae fieri debet. §. Qui bedallus ejusdem equi vel animalis auriculam praecidet, et partem ejus apud se retinebit; et similiter signabit rem, quam arrestat. §. Tunc terminum competentem eisdem partibus assignabit, ut coram vicejudice in ipso termino debeant comparere, super ipsa arrestatione tractaturae. §. Et tunc in ipso termino pars jurans ponet digitos super caput ipsius animalis, vel super rem arrestatam, et jurabit, prout fuerit informata. §. Et quae pars victa fuerit, eadem crimine sive solutione, quae pro eo vicejudici debetur, ipso facto condempnatur.

(Capitulum tertium decimum.)

89.

§. Kdyžby kto chtěl pohoniti arcibiskupa k súdu zemskému, nemóž jeho z jiného pohoniti, nežli z dědin anebo z dluhu za dědiny, a tento řád má zachovati: §. Když páni sedú v plném súdě s úředníky, přistúpě před ně, má jim opověědieti, že kněz arcibiskup drží jeho dědiny bezpravně, aneb že jest jemu dlužen za dědiny; i má prositi najvyššieho komorníka i sudieho, aby jemu vydali pána zemského šlechtice, aby jej pohnal. §. Kterýžto pán má jemu vydán býti, a má jej pohnati v jeho dvoře v Praze; a nenalezl-liby jeho doma, má ten póhon pověědieti jeho domovníku neb šafářovi.

§. Potom póvod má vzieti komorníka, aby jej pohnal jako jiného zemenína na těch dědinách, kteréž jemu drži, nebo jest jemu dlužen za ně, a tu kdež dvorem sedí; a ten póhon má opovědieti kanovníkům v Pražském kostele. §. A když pak pohnán bude, má býti súzen jako jiný zemenín o ty dědiny, z kterýchž jest pohnán; (*Glossa: ale ze škod ani z jiných dluhóv nemá býti pohoněn k zemskému súdu.*)

89.

§. Notandum, cum aliquis archiepiscopum pro hereditate aut pro debito hereditatem contingente, puta quia hereditatem emit et pecuniam pro ea non persolvit, citare ad judicium terrae voluerit: hunc processum, qui sequitur, habere debet. §. Accedens ad praesentiam beneficiariorum et baronum in pleno judicio, proponet coram eis, quia dominus archiepiscopus ei in talibus obligatur debitis, aut quia se de tali hereditate sine jure intromisit; et petat a summo camerario et judice, ut sibi detur unus baro terrae, qui citet archiepiscopum eundem. §. Qui baro ipsum archiepiscopum citare debet in facie in curia sua in Praga; et si eum domi non invenerit, tunc idem baro citationem ipsam domestico aut procuratori suo ibidem intimabit. §. Deinde idem actor ipsum archiepiscopum, si alias habet residentiam, per bedallum terrae, sicut alium terrigenam, in ejus domicilio ubi sedet vel residet, et in ecclesia Pragensi citabit, contra eundem judicialiter processurus, sicut contra alium terrigenam, ut superius continetur.

90.

§. Kdyžby kto z dědin nebo z dluhu dědinného chtěl kterého duchovního, kněze nebo jeptišku, pohoniti, beze všie opovědi má jej pohnati Pražským komorníkem v klášteře před jeho konventem, a faráře neb kanovníka v kostele před osadú ve mši. §. A mají súzeni býti týmž řádem, jako jiní zemeníné; ale vždy póhon má býti opovědien na těch dědinách, o kteréž mají súzeni býti. §. Ale žádný kněz, ani mnich, ani jeptiška, z jiných věcí než o dědiny nemají býti súzeni zemským súdem; ale kdyžby kto na nich ty dědiny vysúdil, z úrokóv zadržaných a z nákladóv na to učiněných móž je pohoniti k súdu zemskému.

90.

§. Si quis abbatem citare voluerit pro hereditate, vel debito hereditatem contingente: tunc citare debet ipsum abbatem, priorem, clavigerum, et totum conventum suum per bedallum in monasterio

eorum, deinde in hereditate, pro qua lis est, et etiam in oppidis et civitatibus, ut est dictum. §. Item abbatissam similiter cum priorissa, custrice et toto conventu, citare debet in monasterio earundem. §. Item canonicus vel plebanus alicujus ecclesiae citari debent in domiciliis et ecclesiis eorum, et etiam in hereditatibus eorum, et in civitatibus ac oppidis, ut supra. §. Item civis citandus in ejus domicilio, et in civitate qua residet, in foro populo convocato, id ipsum judici et duobus juratis ipsius civitatis significando. §. Notandum, quod praedicti archiepiscopus, episcopus, abbas, abbatissa, praelati, canonici, plebani et alii quilibet clerici et scolares et cives, ad judicium terrae citantur pro hereditatibus et debito hereditatem contingente; et si praedicti vel aliqui eorum in hujusmodi causis pro hereditatibus convicti fuerint, tunc per ipsorum adversarios pro censibus in eisdem hereditatibus sublatis et aliis damnis ab inde factis poterunt in judicio terrae eodem conveniri.

91.

§. Tuto znamenaj, že lidí osedlých arcibiskupových, ani klášterských, žádný nemá k súdu zemskému pohoniti, lečby jim jich vladaři doma nechtěli pravdy učiniti. §. Pakliby kto pohnal, a úředníci klášterští nebo arcibiskupovi nebránili toho, tehdy ti lidé mají súzeni býti, jako jiní zemeníné. §. A pakliby úředníci arcibiskupovi řekli, že chtie pravdy na ně udati: tehdy ten póvod, ktožby je pohnal, má žádati úředníka Pražského, aby na tom súdě seděl podle úředníków klášterských nebo arcibiskupových, a ten jemu má dán býti. § A cožby tu vysúdil, toho konec má mieti ve dvú nedělí. §. Pakliby jemu co sešlo, tehdy móž je pohoniti k zemskému súdu. (*Glossa: A chce-li póvod bezpečen býti, tehdy všecky roky, kteréžby s nimi měl, má ve dsky klásti, aby nebyl stržen od svého práva.*)

91.

§. Item homines in terra residentes praedictorum dominorum archiepiscopi et abbatum vel monasteriorum, si quis citare voluerit: ante omnia petat coram ipsis dominis, aut eorum procuratoribus ad hoc deputatis, ut eis de ipsis hominibus suis faciant justitiam. §. Et si id facere noluerint aut denegaverint quocunquemodo, tunc tales homines ad judicium terrae citare debent, et purgabunt se sicut alii terrigenae jure terrae. §. Si autem iidem domini dixerint coram beneficiariis, quia justitiam de ipsis hominibus parati sunt facere unicuique: tunc talis causa remittatur ad curiam ipsorum dominorum, si habent in Praga; si autem non habent, tunc in hospitio ipsorum in Praga causa hujusmodi, praesente uno de beneficiariis, secundum jus terrae pertractatur. §. Et si citatus victus fuerit in causa ipsa,

tunc idem debet solvere actori infra duas septimanas a termino, in quo fuit condemnatus; alioquin beneficiarii justitiam finaliter exsequentur. *(Glossa: Circa quod actor debet esse cautus, et ponet terminos omnes sibi datos, et etiam jus suum, si obtinuerit, ad terrae tabulas, ut hoc beneficiarii videntes, ipsum facilius promoveant in jure suo.)*

92.

Item omnes homines civium et aliorum clericorum, residentes in villis ubicunque, pro omnibus causis ad czudam terrae citari debent, et respondere in judicio terrae, ac purgare se, et alios actus judiciales facere, quemadmodum alii terrigenae in talibus facere consueverunt.

93.

§. Znamenaj zápověď ciesaře neb krále Českého, k niž sú páni zemští i všickni zemeniné přivolili, a ta má držána býti ote všie obce: toć ž, aby nižádný arcibiskup, opat, abatyše, ani kněz, neměli kupovati v České zemi ot žádného člověka žádných dědin, ani daných přijímati, buďto k přiezni nebo k záduší, bez královy vóle. §. Pakliby kto kúpil nebo přijal ot kteréhož kolivěk člověka, nemá jich držeti, ani jich požívati nic dále, jedno za dvě létě; a po dvú letú má je prodati jinému zemenínu, jenžto by mohl slúžiti koruně Českéj a pomocen býti proti nepřátelóm. §. Pakliby toho neučinil, tehdy ty dědiny mají na krále spadnúti.

93.

§. Item nota, quia ab antiqua consuetudine regni Boemiae tentum est, quod nullus archiepiscopus, episcopus, abbas, prior, praepositus, decanus, neque aliquis secularis vel religiosus clericus, hereditatem sive bona aliqua immobilia in ipso regno non debeant sine consensu regis aliqualiter a quocunque homine, neque a rege neque marchione aut alio principe comparare k zádušiu, nec eis datas hereditates vel in testamento legatas aut obligatas suscipere debent vel susceptas obtinere. §. „In eo tamen ipsam consuetudinem mitigare, et gratiam in eo eis facere volentes, volumus, ut si quis ex personis praedictis aliquas hereditates aliquo modo praedicto assecutus fuerit, ut infra duos annos a die assecutionis continuos debet vendere alicui de terrigenis nostris, qui de eisdem hereditatibus nobis et regno nostro valeat deservire. §. Si vero hoc factum non fuerit: tunc idem, qui vendidit, vel testatus fuerit, aut donaverit, vel ejus amicus proximus de eisdem hereditatibus se intromittet. §. Si vero iidem non fecerint: tunc nos de ipsis hereditatibus intromittere nos debemus, de eisdem disponentes, prout videbitur expedire."

11.

Officium circa tabulas terrae.

In quibusdam veterum legum boemicarum collectionibus saeculo XV. manu scriptis juris normarum quasi series quaedam reperitur, quarum certa aliqua iisdemque verbis concepta inscriptio esse non solet, sed plerumque hunc in modum inscribuntur: „Nota quae occurrunt circa officium regni Boemiae circa tabulas," vel: „Nota quae occurrunt circa officium minorum tabularum"; item: „De citationibus secundum jus terrae Boemiae," quin etiam: „Jus terrae Boemiae." Sic igitur inscribuntur juris normae in unum collectae, quarum auctoritas aut sententiis aut usu et consuetudine supremi terrae judicii nitebatur, et quae legitima quaedam in jure observanda complectebantur.

Qui antiquum jus boemicum norunt, facile videbunt, hunc „ordinem judiciarium" et singularem accessionem ad complendas supremi terrae judicii sententias, et simul cum Libro domini a Rosenberg fontem slavici in Boemia juris purissimum esse existimandum, cujus cognitio eo jucundior est, quod, quantopere antiquum jus slavicum in Bohemia perfectum et absolutum sit, inde declaratur.

Primum „Officii circa tabulas" exemplum anni est 1396; nam in ejus art. 180 dicitur, sententiam baronum de citatione Judaeorum latam esse „a X annis, videlicet anno LXXXVI."

Ipsi autem libri manuscripti rerum, quas continent, copia differunt; alii enim uberiores sunt, alii breviores. Et quidem:

a) Liber manuscriptus Bibliothecae universitatis Pragensis 17. E. 4 incipit articulo: „Pro debito majori . . ." et concluditur articulo: „Ubi Perla citat . . ."

b) Liber manuscriptus Bibliothecae ejusdem I. G. 18 incipit: „Pro debito majori . . ." et explicit articulo: „Vicenotarius, vicejudex . . ."

c) Liber manuscriptus olim Hořovicenus incipit: „Pro debito majori . . ." et concluditur: „Pater commissarius . . ." Cum hoc libro plane congruit

d) Liber mauscriptus olim Zaluskianus, qui nunc est caes. Bibliothecae Petropolitanae.

e) Brevissimus verborum contextus legitur in libro manuscripto tabularii Treboniensis B. I, qui incipit articulo: „Rex debet per baronem citari . . . ."

Interpretatio boemica una superest, et quidem in libro manuscripto Treboniensi B. 3, qui argumenti amplitudine cum Hořovicensi et Zaluskiano plane convenit: Z dluhu velikého trój póhon . . . Poruční otec sirotčí.

Victorinum a Všehrd, exeunte saeculo XV., hujus libri notionem habuisse, e mentione quam affert, elucet: Svědčí to také ti, kteříž sú před sto

lety o práviech psali, tak zóstavivše, že král má kmetem pohnán býti (Knihy devatery III. 11): quod congruit cum art. 22: Rex debet per baronem citari.

Hujus officii editio princeps est, quam Maciejowski in libro suo curavit, qui inscribitur: Historya prawodawstw słowiańskich (ed. secunda, Warszawa 1847 etc., tomus VI).

1. Pro debito maiori — trina citatio.
   Z dluhu velikého — truoj póhon má býti.
2. Pro debito fideiussorio maiori — trina citatio.
   Z dluhu rukojemstvie velikého — truoj póhon
3. Pro debito dotali fideiussorio maiori — trina citatio.
   Z dluhu věna zaručeného — truoj póhon.
4. Pro vadio maiori — trina citatio.
   Z základu většieho — truoj póhon.
5. Pro hereditate — trina citatio.
   Z dědin — truoj póhon má býti.
6. Pro capite — trina citatio.
   Z hlavy — truoj póhon má býti.
7. Pro auro — trina citatio.
8. Pro campo equirearum — trina citatio.
9. Pro feodo — trina citatio.
10. Pro emphiteosi — trina citatio.
    Z hantfeštu neb prazápisu jakéhožkoli — truoj póhon.
11. Pro orphano desponsato alicui ex causa matrimonii trina citatio.
    Z sirotka za muž oddaného k manželství — truoj póhon.
12. Pro dampnis quibuscunque — una citatio.
    Z škod jakýchžkoli — jeden póhon.
13. Pro dote, quando vidua citat ad tabulas — una citatio.
    Z věna, kdyžto žena ke dskám pohoní — jeden póhon.
14. Quando quis repetit hereditatem sibi datam — una citatio ad tabulas, et alias trina.
    Kdyžto kto zase své dědiny mieti chce poručené — jeden póhon ke dskám, a někdy truoj póhon.
15. Quando quis repetit orphanos sibi commissos — trina citatio.
    Když kto zase sirotky mieti chce poručené — póhon truoj má býti.
16. Quando quis citat aliquam relictam pro eo, quod in-

tromisit se de pluribus hereditatibus nomine dotis, quam debuit — una citatio ad tabulas.

Když kto pohoní kterú vdovú proto, že se uvázala v dědinu viec než jejie věno osahlo — jeden póhon ke dskám.

17. Quando mulier citat pro dote, licet sit vidua, si dotem non habet in tabulis — trina citatio cum testibus.
Kdyžto žena pohoní z věnu, ačkoli jest vdova, jest-liže věno ve dskách — truoj póhon i svědky.

18. Si orphani derelicti habent hereditates ex causa emptionis in tabulis, et aliquis subintravit et occupat, potest esse — trina (una) citatio.
Jestli že sirotci zuostalí mají které dědiny zakúpené ve dskách, a ty kto mocí drží i na nich překážie — móž býti o to jeden póhon.

19. Pro abscussa, quod ssutie dicitur — trina citatio.
Z ssutie — truoj póhon.

20. Pro obligatis hereditatibus in certo debito — trina citatio.
Z zástavných dědin v svědomém dluhu — truoj póhon.

21. Pro vulneribus — una citatio.

22. Rex debet per baronem datum in judicio citari; et similiter archiepiscopus, purgravius Pragensis, et beneficiarii maiores, et judex curiae.
Král má zemským pánem a šlechticem v súdě vydaným pohnán býti; a též arcibiskup a purkrabie pražský, i větší úředníci, i dvorský sudí anebo hofmistr.

23. Judaeus pro X citat una citatione.

24. Judaeus pro majori X ad literas citat trina citatione.
Žid pro větší dluh pro 50 kop listu, shánie trojím póhonem.

25. Quando aliquis dat aliquibus hereditates, et si easdem dividere volunt inter se, fit una citatio.
Kdyžto kto několiko jim dědiny oddává a ty ač mezi ně chce děliti — jeden buď póhon.

26. Executio citationis die dominico nulla.
Póhon v neděli nemá býti žádný.

27. Executio citationis ante meridiem debet esse.
Póhonové před polednem mají býti.

28. Executio citationis per camerarios cum gladiis nulla, et sine sigillo.

Póhon od komorníkuov s mečem ani s žádnú braní nemá býti, a bez pečeti póhon nemá býti.

29. Testatio citationis debet esse ante meridiem et ante pulsum nonae; alias nulla.
Svědčenie póhonu má býti před polednem a před zvoněním nony, a jinak nic.

30. Citatio per camerarios in equis nulla.

31. Actore in termino citationis non comparente, reus deletur.
Jistec když na roce sehnaném nestane, vinník shlazen bude neb vymazán.

32. Si citatio intricatur per camerarios et non exequitur debite, actor habet praerogantiam ad VI septimanas ad exequendum aliam; et interim citatus contra eum nihil facere potest.
Jestliže póhon komorníky zmaten jest aneb po právě nestal se, jistec má lhuotu za šest neděl k jinému pohnání; a mezi tiem ktož jest pohnán, proti němu nic nemuož učiniti.

33. In citatione pro minori semper ponuntur termini ad feriam quartam in quatuor temporibus, et pro maiori ad feriam sextam vel sabbatum.
V póhonech pro menšie věci vždy mají roci odloženi býti do středy v suché dni, a pro větší do pátku a do soboty v suché dny.

34. Item ad jurandum in quatuor temporibus semper ad feriam quintam.
Přísahy jindy nemají činěny býti, jedno ve čtvrtek mezi suchými dny.

35. Commissarius non potest suscipere iuramentum ab aliquo, sed duntaxat principalis; et si abest, perdit causam.
A také poručník nemuož od žádného přísahy přijéti, než ten sám, komuž má se přísaha dieti; pakli tam při tom nebude, ale ztratí při svú.

36. Quando quis non praedicit se in prima ad jurandum, perdit ius; et similiter, si citatus non praedicit se in testatione citationis.
Ktož se v primě neokáže anebo kto primu zamešká, kto se neopovie na primě ku přísaze, ztratí své právo; a též, jestli že pohnaný neopovie se v svědčení póhonu.

37. Quando quis loquitur, non muniendo sibi ius, perdit causam.

Kdyžto chce mluviti a mluví, právem se neohradě, ztratí při.

38. Potest se ponere quis trina vice infirmus, scilicet in testatione citationis et in prima, alias non; sed in querelis jurare tenetur pro infirmitate, nisi eum pars supportaret.

Móž se ktožkoli trojí nemocí položiti nemocen, v opovědi póhonu a na primě; jinak měl by v žalobách přiséci za nemoc, leč by ho jeho strana zbaviti chtěla.

39. Quando quis ponit se in servitio regis vel extra terram, debet hoc docere infra sex septimanas.

Když kto se pokládá v službě kralově anebo z země, má to ukázati v šesti nedělech.

40. Potest se quis ponere trina vice extra terram vel in servitio regis, sed debet se statuere vel docere servitium infra sex septimanas post quamlibet positionem (*Glossa: Attamen hoc fuit secundum antiquam consuetudinem, sed modo nisi in servitio regis et extra terram.)*

Móž se někto položiti jiezdú z země anebo v kralově službě, ale má se postaviti anebo okázati službu v šesti nedělech po každém roku položeném, jinak ztratí při. (Toto bylo podle starého obyčeje.)

41. Actor et reus in omni parte litis possunt se ponere infirmos, in servitio regis, vel extra terram.

Jistec a vinník s obú stranú v súdu mohú se položiti nemocni, v kralově službě nebo z země (ale nynie jedno v kralově službě anebo z země).

42. Nullus ex beneficiariis potest pro aliquo ponere infirmitatem.

Nižádný z úředníkuov móž koho nemoc položiti.

43. Quando aliquis ponit aliquem infirmum et non inponit ad tabulas, alteri parti datur pro iure obtento.

Když kto koho klade nemocna a nevloží ve dsky, straně druhé bude dáno za jiskané právo nebo za obdržené.

44. Si citatus ponit se in itinere Romam vel alias, datur ei terminus usque ad reditum.

Jestliže pohnaný pokládá se na cestě do Říma nebo jinam, rok jemu má dán býti až se vrátí.

45. Citatus si stat et ponit se infirmum, perdit, et actori datur pro iure.

Pohnaný stojí-li a pokládá se nemocný, ztratí, a jistcovi bude dáno za právo.

46. Quando quis ponit se captiuum, docere debet infra sex septimanas; potest se ponere trina vice, ut in servitio regis.

Když kto pokládá se vězněm, má to okázati v šesti nedělěch; a to se móž položiti třikrát, jakožto v kralově službě.

47. Quando quis non praedicit se ex nomine et loco contra actores, perdit causam.

Když kto se neopovie zejmena a miestem proti jistcóm, ztratí při svú.

48. Si actor non praedicit se ad jus suum, videlicet ad querelam, vel procurator suus, reus absoluitur; si citatus, quando debet jurare, non praedicit se in prima contra actores ex nominibus propriis, perdit causam. Antiqua consuetudo. *(Glossa: Sed iam tantum contra actores et eius coactores.)*

Jestliže jistec neopovie se k svému právu, totižto k žalobě, anebo řečník jeho, vinník má propuštěn býti a prázden; jestliže právem pohnaný, kdyžto má přisahati, neopovie se na primě proti jistcóm z svých vlastních rukú, ztratí při (ale již jedno proti jistcovi).

49. Quando plures citant, tunc reus debet se praedicere contra omnes, et si contra aliquem non praedicit se vel non ponit infirmitatem vel aliam causam, contra illum perdit.

Kdyžto jednoho mnoho jich pohání, tehdy vinník má se proti všem opoviedieti; pakli se proti kterým neopovie aneb nemoci nepoloží aneb některé jiné věci, proti tomu při ztratí.

50. Rex potest restituere reum ad ius, licet in primo termino non comparuit, allegando eum in suo seruitio; et hoc ore proprio vel per nuntium baronem, sed non per literam.

Král móž vinného ku právu navrátiti, ač na prvém roku sehnaném nestane, pokládaje jej v službě své, a tož sám z úst aneb po poslu pánem zemským, ale ne po svém listu.

51. Si quis submittit se sub poena X tanquam in iure obtento, inducto et dominato, et non soluit in termino statuto: tunc pars potest statim dominari cum camerario, et deinde taxare hereditates obligantis seu submittentis in illa poena.
Jestliže kto podvolí se pod pokutú 10 jakožto což právem obdržaným a vedeným i opanovaným, a nezaplatí na rok řečený: tehda strana móž ihned panovati s komorníkem a potom dědiny ihned odhádati v tom základu zastavené.

52. Si actor in termino statuto non proponit querelam, reus deletur de causa.
Jestliže jistec na uloženém roce žaloby neprovede, tehdy vinník hned má vymazán býti z té pře.

53. Si pater et filius indivisus citantur, filius non tenetur respondere, nec potest perdere.
Jestliže otec s synem nedielným pohnáni budú, syn nemá k žalobám odpoviedati, než otec sám; neb syn nemóž otci ztratiti.

54. Quando reducunt citatum a beneficiariis ad curiam alicuius praelati, statuitur terminus et debet ad hoc beneficiarius destinari; et si beneficiarius facit relationem, quod non fuit ministrata justitia, tunc datur actori statim pro iure post relationem; *(Glossa: sed actor cautus sit, ut continuet in tabulis terminos, et citatus debet habere beneficiarium)*; et si praelatus vult statuere alium terminum, praeter quem beneficiarii statuerunt, citatus perdit causam.
A když to sehnaného navedú před úředníky do některého preláta dvoru, uloží mu rok a má k tomu úředník poslán býti; a jestliže úředník vznese, že se nedálo po pravdě, tehdy ihned jistcovi po vynešení má dáno býti za právo (Glossa: ale v tom se jistec opatruj aby kladl v dsky neopouštěje; a pohnaný má mieti úřednieka); pakli by prelát chtěl jinačeji rok položiti nežli úředníci položili, pohnaný rok ztratí.

55. Quando quis ducit testes et non praesentat se circa primam cum eisdem, perdit causam.
Jestliže kto vede svědky a neokáže se s nimi na primě, ztratí při sví.

56. Pro maiori VII testes ducuntur, et ex his tres eli-

guntur *(Glossa: et prius erant novem)*; pro minori debito ducuntur testes tres et unus eligitur; et citatus debet habere očistam, et praesertim super debito X.

O větší dluh sedm svědkuov má vedeno býti, a z těch tři voleni mají býti (Glossa: a z starodávna devět jich vedli.) Ale pro menší dluh tři svědci mají vedeni býti, a z těch jednoho vyberúc volé; a pohnaný má jmieti očistu, a zvláště z dluhu desetnieho.

57. Interdum pro minori partes ex consensu ducunt quaelibet unum testem.

A druhdy pro menší dluh s povoleniem s obú stran vedú svědka jednoho.

58. Si quis obicit, quod citatus ibi nichil habet (allegando suam hereditatem, de qua citatur), potest id docere per testes.

Jestliže kto proti komu odpierá, že pohnaný tu nemá nic práva: věda tu dědinu svú, z niežto jest pohnán, móž to svědky okázati a dovésti.

59. Quando actor in ducendo testes non procedit, datur reo pro iure.

Když jistec veda svědky, neprovede, dáno bývá za právo vinnému.

60. Si quis citat mulierem pro hereditate, et ipsa asserit se habere dotem in eadem, et in tabulis non habet: tunc ipsa debet probare VII testibus, quod habet ibi dotem suam.

Jestliže kto pohoní které ženy, a ona praví, že má věno na těch dědinách, a nemá ve dskách: tehda má toho dovésti a ukázati sedmi svědky, že tu má ona věno své.

61. Si zástupce, qui zastúpil, nominat testes et deficit in uno teste, datur parti adversae pro iure.

Jestliže zástupce, ješto zastúpil, jmenuje svědky, a sejde jemu na jednom: straně (druhé) bude dáno za právo.

62. Si quis ducit testes super defensione contra aliquem, et ille contra quem ducuntur, non comparet in termino pro receptione iuramenti: datur defendenti vel ducenti testes pro iure.

Jestliže kto vede svědky z obrany proti někomu, a ten

proti komuž svědky, tu nestojí na roce ku přijetí přisahy: má dána býti obrana neb svědkuov vedenie práva (sic).

63. Quando testis non est usedlý, is, qui ducit eum, perdit.
Když svědek nenie usedlý, ten ježto jej vede, ztratí při.

64. Quando quis ducit testem et pars adversa levat eum super dampnum et lucrum; asserens, testem non esse usedlý, si tunc per camerarios, qui mittuntur a beneficiariis, indagatur, quod est usedlý: tunc levans et objiciens perdit.
Když kto vede svědka a strana druhá povzdržuje k jeho škodě i k zisku, praviec i svědka neusedlého, a komornici ješto od úředníkuov sú vyslaní, vyznajú, že sú se uptali, že jest usedlý: tehdy ta strana jako vzvedla a pravila, ztratí při.

65. Nominans testes et non imponens ad tabulas, perdit ius; ponens testes potest alios nominare, antequam inducantur et eligantur.
Jmenuje svědky a ve dsky nevloží, ztratí právo; polože svědky, móž jmenovati (jiné), dřév než je provede, a dřév než vybráni budú.

66. Orphani non habentes annos non tenentur respondere, nec debent citari. Et si citantur, et excipiunt dicendo se annos non habere, datur eis terminus ad docendum. Si in eodem non docent, perdunt.
Sirotci let nemajiece nemají k právu odpoviedati, ani jich pohoniti mají. A pakli budú pohnáni, nemají ku právu odpoviedati, ale výmluvu mají tiem, že let nemají; má jim rok položen býti toho k dovedení. A nedovedli-li v tom roce, ztratie své právo.

67. Quando quis non respondet querelae actoris, perdit causam.
Když kto neodpovie k žalobě jistcově, ztratí svú při.

68. Actor potest impositam querelam delere et aliam imponere, prius tamen, antequam eam proponat.
Jistec móž prorčenú žalobu zavrci a jinú obnoviti, ale takově než ji provede a prožaluje.

69. Si quis citat et reus non comparet, et demum datur actori pro jure obtento: si non est imposita querela, non datur poprava.
Jestliže kto koho pohoní a vinný jemu na právu nestojí,

a pak bude dáno jistcovi za obdržené právo: nenie-li žaloba proti němu provedena, nemá dána býti poprava.

70. Quando actor scribit se civem et non docet jus civile, reus absolvitur, etsi docet jus civile (*Glossa: si tamen ante citationem per annum et diem habuit ius ciuile.*)

Kdyžto jistec píše se měštěnínem, a neokáže práva městského, vinný sproštěn bude, ač i dovede neb ukáže právo městské.

71. Subditus censualis vel šafář dominum suum citare non potest.
Úročný člověk poddaný aneb šafář nemóže pohnati pána svého.

72. Qui impeditam linguam habet et non potest loqui, et citatur: potest habere zástupce.
Ten ktož nemá výmluvného jazyka a nemóž dobře mluviti a pohnán bude: móž mieti miesto sebe zástupce.

73. Quando quis citatur et non comparet in primo termino, statuitur terminus ad monere, et item reus in eodem termino non comparet et statuitur iterato terminus ad monere. Si tunc in eodem termino actor non comparet et reus comparet, et petit se ab instantia absolvi: id differtur ad barones, et demum propter primam contumaciam datur semper actori pro iure obtento.

Kdyžto kto bude pohnán a na prvém roku nestane: odložie mu rok za 9 dni (sic); a opět na témž roce nestane-li, odložie mu rok za 9 dní. Jestli pak že by jistec na tom roku nestál a vinník stane a z práva prosí propuštěn býti a toho póhonu: má to na pány vznešeno býti, a naposledy jistcovi vždy je za právo obdržeti.

74. Quando citatus nominat zástupcie, terminus datur ei ad statuendum eos; si in eodem eos non statuit, perdit causam, et datur actori pro iure.
Když pohnaný jmenuje zástupce, rok jemu bude položen, aby je postavil; jestli že jich na ten rok nepostaví, ztratí svú při, a jistcovi dáno bude za právo.

75. Si quis nominat zástupcie, idem zastupcones possunt alios remotiores vel priores nominare.

Ač kto jmenuje zástupcie, tiž zástupcie také mohú dalšie nebo-li prvnie zástupce jmenovati.

76. Qui citatur pro hereditate et nominat zástupcones et datur sibi terminus statuendi eosdem, si in eodem termino zástupcones stant et ipse nominando eos in eodem non stat: tunc idem nominans contra zástupcones perdit ius suum, quia ipsi zástupcones non tenentur soli, nisi velint, zastúpiti, ex quo nominans cum effectu met non statuit in eodem termino eosdem. *Ktož jest pohnán po dědictví anebo koho pohonie, a jmenuje zástupce, a rok mu bude uložen postaviti je, jestliže na tom roce zástupce stojí a ten jmenuje je sám k tomu nestojí: tehdy ten ješto zástupce jmenoval, proti zástupci (ztratie své právo, nebť zástupci) ničiemž nejsú vinni, ani k čemu připuzeni, lečby sami od sebe chtěli dobrovolně zastúpiti, poněvadž jmenovav sám, jich s sebú na ten rok nepostavil.*

77. Quando citatus nominat zástupcie, debet eos imponere ad tabulas in eisdem terminis, sicut nominat; alias praeiudicat iuri suo et haberet contra hoc exceptionem a parte. *Když pohnaný jmenuje zástupce, má je ve dsky vložiti na ty roky, jakož se jmenuje; jinak by pohoršil právu svému, a má proti tomu zjevnú při (sic).*

78. Quando quis citat pro quacunque re et citatus nominat zastupcones, et actor suscipit zastupcones: tunc citatus, quem zastúpili, nichil amplius agere habet in ipsa causa cum actore, sed actor experiatur cum zastupconibus. *Když kto koho pohoní pro kterúkoli věc, a pohnaný jmenuje zástupce, a jistec zastúpie: tehdy pohnaný jehož sú zastúpiti, nic viec nemá činiti v té při s jistcem, ale jistec vynášej to s zástupcemi.*

79. Quando quis citatur pro debito et respondet querelae sine hominibus: perdit ius. *Když kto pohnán jest pro který dluh, a žalobě odpoviedá bez svědčenie lidského: ztratie právo své.*

80. Mulier non potest in zástupconem nominari in dampnis. *Ženy nemóž zástupcí jmenovati na škody.*

81. Quando quis nominat zástupcones et dat eis moni-

tionem, datur ei terminus statuendi eos; et si in eodem termino aliquis zástupconum ponit se infirmum, potest id juramento purgare, puta infirmitatem (prout in aliis etc.).

Když kto jmenuje zástupce a napomíná je, rok jemu má položen býti jich ku postavení; a pakli na ten rok některý z zástupcí položí se nemocen, móž to očistiti skrze přísahu, to jest nemoc.

82. Actor excommunicatus repellitur ab agendo et citatus non tenetur ei respondere; sed citatus excommunicatus potest se defendere.

Jistec klětý nemóž v právě súdem jíti, a ten ktož jest pohnán od něho, nemá mu státi ani odpoviedati; ale ten ješto jest pohnán, ač jest v klatbě, móž se brániti právem.

83. Quando actor et reus super dampnum iurant, et citatus nominat procuratorem i. e. commissarium pro očista, et actor non vult eum suscipere: *inventum est*, quod citatus potest ponere procuratorem pro očista, dummodo est usedlý.

Když jistec a vinný na škodu přisahají, a pohnaný jmenuje poručníka za očistu, a jistec nechce jeho přijieti: nalezeno jest, že pohnaný móž postaviti poručníka za očistu, když jedno jest usedlý.

84. Si citatus stat coram cruce et non vult iurare: actori datur pro iure.

Jestli že pohnaný stojí před křížem a nechce přisahati: jistcovi za právo má dáno býti.

85. Si civis citatus docet per duos consules per juramentum, quod patitur cum civitate de bonis, de quibus citatur: quando extenuit ius civile ante citationem, absoluitur ab actore et remittitur pro justitia ad ciuitatem, de qua est. Et potest docere ius civile in omni tempore, nedum in termino statuto, per duos consules, ut supra i. e. quia extenuit ius civile ante citationem. *(Glossa: Sed cautius est allegare in termino citationis ius civile.)*

Jestliže měštěnín pohnaný ukáže dvěma konšely pod přísahú, že trpí s městem z toho zbožie, z nichžto jeho pohonie: a (jestliže vydržal právo městské) před póhonem, prázden jest jistce, a o spravedlnost do toho města má

odeslán býti, z kteréhožto jest. A móž okázati městské právo kdy chtie po vše časy dvěma konšely. (Glossa: Ale bezpečněji je hned na roce póhona právo městské opovieděti.)

86. Postquam quis ponitur infirmus et iurando pro infirmitate procedit, tunc continuatur terminus ad judicium cum eodem; si vero non procedit, tunc perdit causam.
Když se kto nemocen položí a za nemoc přisahaje právem jde: tehda jemu s tiem konečný rok do súdu uložen má býti; pakli neprojde, ztratí při.

87. Si duo citantur et debent iurare, et unus ex eis iurat et alter eum emendat: tunc is, qui emendat, perdit jus suum.
Když dva pohnaná máta přisahati, a jeden z nich přisahá a druhý jej v přísaze opravuje: tehda ten ješto jej opravuje, ztratí právo své.

88. Si quis citat pro vulneribus, et actor iurat et procedit: datur sibi pro jure obtento.
Ač kto koho pohoní pro rány, a jistec přisahá i pruojde: bude jemu za obdržené právo.

89. Si civis citatur et citatio procedit prius quam habuit jus civile: debet respondere citatus, non obstante jure civili.
Jestliže měštěnín pohnán jest a póhon předejde dřéve než jest měl městské právo: má odpovědati pohnaný, bez městského práva pohoršenie.

90. Si citatur aliquis baro, qui est popravce i. e. kmet, ex duodecim juratis kmetonibus unus přísežný, pro dampnis: tunc debet idem citatus manum ponere super pectus et recipere super suum kmetskú iuramentum: „Jímž mě N. viní, tiem sem jemu nevinen, sic me Deus adjuvet et omnes sancti.“ *(Ex inuentione baronum.)*
Jestli že jest pohnán aneb pohonie pána kterého, ješto jest popravce a kmet, ze dvanácti přísežných kmetuov jeden přísežný, z škod: tehdy ten jistý pohnaný má svú ruku na prsy položiti a bráti na svú kmetskú přísahu a řka: „Jímž mie Jindřich viní, tiem sem jemu nevinen; tak mi Buoh pomáhaj i všichni světí!“

91. Si civis vel alius contra baronem kmetonem iuratum

citatum proponit pro příjem, cum sit kmet et popravce, qualiter debet respondere? *Domini barones inuenerunt*, quod idem citatus kmet debet acquirere testimonium domini regis per kmetonem vel literam eius, quia est přisáhl in consilium D. regis et u popravu a v kmetstvie, tak jakž jest toho právo, et hoc debet facere infra certum tempus; alias perdit jus. *Měštěnín aneb kto jiný, jestliže proti pánovi a kmetu přísežnému pohnanému žalobu činí pro příjem: poněvadž jest kmet a popravce, kterakť má odpoviedieti? Páni zemští a kmetové nalezli, že ten pohnaný kmet má dobyti svědomie kralova skrze kmeta, totiž po kmetu anebo po jeho listu, že jest přisáhl v kralovu radu a u popravu a v kmetstvie, tak jakž jest toho právo, a to má učiniti pod jmenovitým rokem času; jinak ztratí.*

92. Negans citationem, probare debet id iuramento sine zmatek. (*Alia versio*: Negans citationem debet super hoc jurare sine zmatek).

Přie póhonu, má přísahú vyvesti bez zmatku. (Jinak: Přie póhona, na to má přiséci bez zmatku.)

93. Si mulier citat pro dote et asserit, sibi dotatum fore per maritum suum in hereditatibus, de quibus citat, et citatus defendit, dicens, quod maritus suus ibidem nichil habuit: *inuentum est*, quia citatus debet ducere VII testes vladicones, ex quibus tres electi debent iurare cum errore super huiusmodi defensione.

Jestliže žena pohoní z věna a praviec, že by jí muž jejie oddal na dědinách, z nichžto pohoní, a pohnaný zbraňuje, a řka, že muž jejie tu nikdy nic neměl: nalezeno jest, že pohnaný má vésti sedm svědkuov vládyčieho řádu, z nichžto tři zvolení mají přisahati s zmatkem o té obraně.

94. Si aliquis testis impositus pendente termino ad iurandum moritur, debet loco eius alius poni. (*Ex inventione.*)

Jestliže některý svědek ku přísaze vedený, pod rokem vedenie ku přísaze mezi tiem zemře, miesto toho má jiný nastaven býti (z nálezu panského).

95. Quando quis debet iurare cum testibus, et opovie se, et testes non, perdit causam.

Když kto má přisahati s svědky a opovie se i s svědky: neztratí své pře (sic).

96. Si quis dicit, se non vocari ita, sicut citatur, debet jurare pro eo, quod ita non vocatur, cum aliis duobus ita bonis usedlými, sicut solus est, sine zmatek.
Když kto vede, a praví se nevolán, tak jakož jest pohnán, má přisieci za to, že nenie tak volán, s jinýma tak dobrýma dvěma, jako je sám a usedlýma, bez zmatku.

97. Si quis citatus negat nomen suum, debet docere de alio suo nomine in proximis terminis; et alias etiam debet jurare, quod non vocatur ita.
Jestliže kto jsa pohnán jmena svého přie, má dokázati jiného jména svého v najbližšiech rociech; a také má to přisieci, že mu tak neříkají.

98. Si quis citatur et dicitur Ratmír, et ipse excipit et dicit, quod non uocatur ita, sed Raczko uocatur: *inventum est*, quod debet docere, si potest, per compatres baptizmi; alias si non habet compatres, tunc iuramento met tertius (ut prius).
Když koho pohoní a jmenuje jej Ratimírem, a on se z toho vynímá a pravie, že mu tak neříkají, ale Rackem se jmenuje: nalezeno jest, že to má ukázati a dovésti kmotry křtitedlnými: pakli nemá kmotruov, tehdy má sám třetie přiséci, jako napřed.

99. Quando póvod actoris iurando non procedit, actor perdit.
A když póvod jistcuov přisahaje neprojde, jistec ztratí při.

100. Pater allegans filios indiuisos, debet hoc iuramento probare.
Otec veda a pravě syny sebe nedielné, má to přísahú ukázati.

101. Si citatus vel actor non muniendo sibi jus, intrat capellam cum testibus, perdit.
Jestliže pohnaný aneb jistec neohradě sobě práva, vejde v mřieže s svědky: ztratie právo.

102. Si citatus nominans testes non habet očistam, perdit: et si habet očistam, et aliquis ex purgantibus non esset vladyka, perdit: et debet docere vicinis obapolnými, quia est vládyka et quod etiam sit usedlý, habens liberas hereditates.
Jestliže pohnaný jmenuje svědky a nemá očisty, ztratí;

a pakli má očistu a někerý z očist nebyl by vladyka: ztratí; a také má to ukázati súsedy obapolnými že jest vládyka, a že jest také tak usedlý, maje dědiny svobodné.

103. Quando quis citatus ohradí právo et vult ducere testes, et non dicit haec verba „Mám lidi proti lidem“: idem citatus perdit.
Kdyžto pohnaný ohradí své právo a chce svědky vésti a nedie těchto slov „Mám lidi proti lidem,“ ten pohnaný ztratí.

104. Si mulier citatur pro hereditate, et ipsa allegat se dotalitium habere in eadem, et non habet in tabulis: debet ducere VII testes et debet eos imponere ad tabulas infra quindenam (XV).
Pohoní-li kto ženu kterú z dědin a ona praví, že tu věno má na těch dědinách, a ve dskách nemá: má vésti sedm svědkuov, a má je v dsky vložiti mezi patnadctú.

105. Si quis reus ducit testes et sibi právo ohradil, sed non nominat illum, contra quem ohradil: perdit ius.
Ač kto vinný svědky vede a právo sobě ohradil, a nejmenuje toho proti komu jest ohradil: ztratí právo.

106. Quando testes nominantur, tunc primus testis actoris electus iurat, et contra eum statim testis citati electus iurat; et qui non processerit, illa pars perdit ius.
Když svědky jmenuje, tehdy první svědek jistcuov vybraný anebo volený přisahá, totiž napřed, a pak proti němu svědek pohnaného volený přisahá; a který neprojde, ta strana ztratí právo.

107. Qui susurrat iuranti i. e. pošepce, iurans perdit.
Kdo pošepce tomu, ješto přisahá, přísežný ztratí právo,

108. Quando quis citat pro aliqua re, quae esset testibus probanda, et si non nominat homines i. e. testes in querela, et reus respondet sine hominibus: tunc quilibet debet manu propria sine testibus iurare.
Když kto pohoní pro kterúžkoli věc, kterážto by měla svědomím dovedena býti, a ač lidí, totižto svědkuov, při žalobě nejmenuje, a vinný odpoviedá také bez svědkuov: tehda každý z nich svú rukú vlastní bez svědkuov přisahati má.

109. Si quis citatus impugnat citationem dicens, quod aliunde est citatus, quam debuit citari, et si interrogatur a beneficiariis, unde mandat se citare, et si

non vult nominare et recedit: actori datur pro iure: si autem nominat locum, et citatur de eodem, tunc non potest habere exceptionem.

Jestliže kto pohnaný póhonu se zpierá a pravie, že jest odjinud pohnán, než měl pohnán býti, a bude-li otázán od úředníkuov, odkud jeho mají pohoniti, a nechce-li jmenovati a pryč jde: jistcovi bude dáno za právo; pakli jmenuje miesto, a odtud pohnán bude, tehdy nemóž výmluvy mieti.

110. Si quis citat aliquem tribus vicibus, de dampnis praesertim, amplius eum citare non potest.

Když kto koho pohoní trojím póhonem z kterýchž škod, viec jeho o to pohoniti nemóž.

111. Si quis aliquem citat: et testata citatione potest actor ab eadem recedere, et de novo citare.

Jestliže kto koho pohoní a póhon opoviedá: jistec móž od něho odjíti a znova pohnati.

112. Quando quis citat de aliquo debito et habet literam desuper, tunc oportet, quod literam deponat apud beneficiarios et non moneat eum eadem; et si non deponit literam et vult monere, tunc beneficiarii et ius non debet iuvare; et si deponit, intimatur parti per camerarium, ut astet actori.

Když kto koho pohoní pro nějaký dluh a list na to má, tehdy musí list položiti u úředníkuov, a odtud jím nehýbati; a pakli listu nepoloží, a co chce se o to zmieniti: tehdy úředníci žádného práva jemu nemají pomoci; a pakli položí, tehdy strana má komorníkem obeslána býti, aby stála proti jistcovi.

113. Quando citatus obicit actori, quod nichil habet, et actor replicat, quod habet, et offert se utraque pars super dampnum et lucrum probaturam, et si non probat: alteri parti datur pro jure.

Když pohnaný odpierá proti jistcovi, že nic na něm nemá a jistec vede, že má, a s obú stranú svolují se k zisku i k ztrátě k duorodu: která pak strana nedovede, druhé straně bude dáno za právo získané i obdržené.

114. Quando quis obtinet ius in hereditatibus et dominatus est semel, bis et ter, et vendit alicui jus suum hu-

iusmodi, tunc emens potest petere taxari hereditates, et taxantur eidem ad jus hereditarium.
Když kto obdrží právo na dědinách a opanoval jednú, druhé i třetie, a to právo své někomu prodá: tehda móž kupujicí z práva prositi všechny dědiny šacovati, a odhadují jemu je k dědictví ty dědiny z práva.

115. Quando quis citat trina citatione, et si duae procedunt et tertia intricatur, tunc debet tertia de novo exsequi. et duae praecedentes non perduntur.
Když kto pohoní trojím póhonem, jestli že dva projdeta, a třetí mezi ně vdrobiec aneb zvrhúc, tehdy znova má truoj obnoven býti, totiž třetí, a prvá dvá proto vždy sta platna prošla.

116. Etiam si actor in tertia citatione et testatione non comparet, potest tertiam citationem dohnati.
Také ač i jistec na třetiem póhonu a na okázaní nestane, móž pak třetiem póhonem dohnati.

117. Quando citatus suscipit pro testata citatione, terminus (continuatur) ad iudicium sequens.
Když pohnaný přijímá za usvědčený rok, před se jde do druhého súdu.

118. Quando quis citatus, in quo ius est obtentum, non vult pati impugnationes pro vitandis sumptibus et vult cedere de censibus ad inventionem beneficiariorum: actor de jure tenetur suscipere censum et non impugnare, videlicet in X marc. 1½ sexag. census annui.
Když kto pohnaný, na němž právo obdržáno, nechce trpěti protivenstvie na zboží ani škod ani nákladuov, a chce sstúpiti platu podle úředničiho nálezu: z práva jistec má přijieti úrok a plat a nemá jemu tuoček činiti, v 10 hřivnách 1½ kopy ročního platu.

119. Quando quis citat censuales alicuius monasterii vel praelati: post testationem pendente eodem termino beneficiarii dare possunt terminum alium ad abducendum partes ad curiam abbatis vel praelati, cujus est censualis citatus.
Když kto pohoní které lidi některého kláštera uročnic aneb preláta kterého: po usvědčení póhona pod týmž rokem úředníci mohú rok uložiti a přivésti strany na dvuor

opata toho anebo prelata, čiežby člověk úroční tak pohnán byl.

120. Quando rex fatetur actorem vel reum fuisse in servitio suo, tunc pars illa non perdit; sed beneficiarii statuunt terminum ad actus sequentes et intimant parti absenti per camerarium.
Když král praví jistce aneb vinného že jest byl v službě jeho, tehdy ta strana neztratí; než úředníci mají stranu druhú komorníkem obeslati.

121. Quando quis excipit de nomine villae, quod erratum est in impositione, quia aliunde est, quam testantur tabulae: datur excipienti pro iure obtento.
Když kto vymienuje jmeno které vsi, ježto zmateně vkládáno ve dsky, takově že odjinud dsky svědčie: tomu ježto vymienil, dáno bude za právo.

122. Quando aliqua vidua citat pro dote et citatus allegat transductionem et docet per tabulas, si non est susceptor cum actrice in tabulis, datur actrici pro iure. Et si est susceptor et non sufficiunt hereditates susceptoris, tunc ipsa reuertitur ad hereditates, de quibus est transducta.
Když která žena vdova pohoní z věna a pohnaný praví převod a ukáže dskami, nenie-li příjemce i jistec v dskách: té ješto pohoní, bude dáno za právo. A pakli jest příjemce a dědiny nestihnú, tehdy se ona navrátí k dědinám, s nichž jest převedena.

123. Quando prolocutor alicui non munit jus, is perdit.
Když řečník komu práva neohradě řečňuje, ten ztratí.

124. Si quis post jus obtentum suscipit pro inducto, actor semper faciat dominationes, ut in aliis.
Když kto po obdržení práva přijme za vzvod, jistec vždy má činiti panovánie.

125. Si citatus non stat ad querelam, datur actori pro iure.
Jestliže pohnaný k žalobám nestojí, jistcovi bude dáno za právo.

126. Actor non habens annos legitimos citare non potest, nisi rex sibi de plenitudine potestatis det annos.
Jistec došlých let nemaje, nemóž pohoniti; jedno leč by král z plné své moci jemu léta dal.

127. Si actor obtinet ius et inducitur super hereditates

citati et aliquis defendit easdem hereditates et docet huiusmodi defensionem: tunc actor debet induci super residuis hereditatibus citati, si supersunt ultra eas, quae sunt defensae.
Jestliže jistec obdrží právo a vzveden bude na dědiny pohnaného, a jiný těch dědin zbraňuje, a okáže obranú: tehdy jistec má vzveden býti na ostatečné dědiny pohnaného, jestliže sú které zbytečné mimo ty zabráněné.

128. Soror fratribus eisxtentibus pro hereditate citare non debet fratres, quia non hereditat fratribus existentibus.
Sestra, dokud bratřie živi sú, z dědictvie pohoniti nemá; neb nedědí dotud, dokud bratr živ jest.

129. Monachus non potest ius hereditarium petere, sed ad vitam duntaxat, sed hereditas debet manere circa propinquos *(ex inuentione baronum).*
Mnich za práva nemóž děditi ani kterého práva má; kromě do života plat móž obdržeti, a po smrti na přátelé má vše což jest držal, spadnúti. (Tak sú páni nalezli.)

130. Si quis citatur et ponit se in seruitio regis et non docet seruitium, datur actori pro iure; si postea post monitionem vel inductionem docet seruitium, ius obtentum praeterit et emendatur terminus ad querelas.
Jestliže kto pohnán jsa pokládá se v kralově službě a neokáže služby: jistcovi bude dáno za právo; pakli potom po napomenutí aneb uvedení okáže a dovede službu, právo obdržené má pominúti a rok obnoven má býti k žalobám.

131. Si civis citatur pro hereditate et vult se tueri per jus civile, *domini inuenerunt* sic: „Quod pro hereditatibus est judicium baronum.“
Jestliže by měštěnín byl pohnán z dědin a chtěl se městským právem brániti: zemané sú nalezli, „že pro dědiny jest súd jejich.“

132. Nullus ciuium regalium pro dampno citari debet *(inuentio baronum).*

133. Si quis citatur et allegat ius civile, necesse est eum, ut ante citationem extenuet jus civile i. e. annum et diem.
Jestliže koho pohánie a ten praví městské právo: třeba jest mu, aby léta a dny vydržal, než jej póhon zajde.

134. Commissarius nomine domini, cujus est commissarius,

potest dimittere jus obtentum vel compromittere in causa.
Poručník jmenem pána svého, jehož jest poručník, móž přepustiti právo obdržané aneb se ručiti a slíbiti v té při.

135. Qui permittit annos hereditarios transire, de eadem hereditate citare non debet, quia citatus extenuit annos, nisi essent orphani et vidua.
Kdo přepustí léta dědinám přejíti a minúti, z těch dědin nemóž pohoniti, neb pohnaný léta vydržal; jediné lečby zuostali sirotci anebo vdova.

136. Quando quis citatus pro hereditatibus zavede sě lidmi et tabulis: et in termino sibi statuto non producit homines nec tabulas ostendit: succumbit actori.
Když ktož pohnaný (o dědictvie) zavede se lidmi a dskami, a na určeném roce nevyvede lidi, ani desk ukáže: křiv proti jistcovi ostane.

137. Si nuntii i. e. camerarii decernuntur et debent redire ad barones vel beneficiarios ad referendum ea, quae uiderunt vel scrutati sunt in hereditate, et aliqua partium na opovědi non comparuit: eadem pars perdit ius.
Když posli, totiž komorníci vydaní navrátie se ku pánóm aneb k úředníkóm, aby je zpravili toho což sú viděli aneb jeho sú se uptali na dědinách, a některá strana na odpovědi nestane: ta strana právo ztratí.

138. Mulier non potest citare pro dampnis maioribus habens maritum, nec pro dote, nec pro debito; solum pro hereditate et pro vulneribus.
Žena ze škod větších nemóž pohoniti, majíc muže, ani také z věna ani z dluhu; jedno z dědictvie aneb z ran.

139. Virgo quantumcunque iuuenis si ducit maritum, agere potest pro hereditate *(ex inuentione baronum).*
Panna kterážkoli mladá kdyžto muže pojme, móž se súditi o dědictvie (z panského nálezu).

140. Si quis allegat se habere jus civile, et citatur pro maiori, quamvis probet jus civile, non tamen statim absolvitur per minores beneficiarios, sed prorogatur sibi terminus ad maiores (beneficiarios et ad majores) terminos.
Jestliže kto vede a praví, by měl právo městské, a pohnán

bude z viece nežli jest jeho právo: dokaž právo městské; avšak ne ihned propuštěn má býti od menšiech úředníkuov, ale rok jemu má odložen býti před větčie úředníky a k větčiem rokóm.

141. Pro repulsa potest se citatus ponere infirmum, ut in aliis, in testatione.

Pro odboj pohnaný móž se nemocen položiti, jako v jiných, v opovědi.

142. Quando quis citatur pro repulsa, primum debet satis fieri pro dampnis actori; deinde beneficiariorum debet gratia inveniri *(ex inuentione baronum).* Et quando citatur per camerarios, non est necesse, ut fiat citatio, ubi est uxor, sed etiam ad secundam diem licite potest citari; (sed bene in citatione imponitur, unde est cum uxore).

Když kto pohnán jest pro odboj, najprvé má škody jistcovi navrátiti a odložiti, a potom milost úředničí má nalezti (podle zemského nálezu). A kdyžto komorníky jest pohnán, nenie třeba, by póhon byl, kdež jest žena, ale také svobodně k druhému dni muož býti pohnán; ale také dobře móž jmenovati, odkudž jest i s ženú.

143. Si mulier, actrix vel rea, est in puerperio, non debet sibi praejudicari in jure; et si per partem negatur, datur camerarius ad conspiciendum eam.

Jestliže žena, jistec aneb vinná, leží v šesti nedělích po dietěti, nemóž jí právo poškoditi jejiemu ani co ztratí; ale pakli strana přie toho, má komorník vydán býti, aby ji ohledal.

144. Si quis committit pueros suos alicui et facit vita sospite aliquem alium actum in praescribendo, tenet; quia licitum est sibi mutare vel reuocare, quando placet.

Když kto poručie komu děti své za zdravého (života), a to některak zapíše: móž to proměniti, a odvolati kdy chce.

145. Qui se scribit de nullis, tam vir quam mulier: pro maiori X citare non potest.

Kdo se píše „odnikudž," buď žena anebo muž, z větčieho, totiž z deseti, nemá pohnán býti.

146. Possidens aliquos orphanos, si citatur pro heredita-

tibus illorum orphanorum, perdere easdem non potest, antequam orphani legitimam proveniant ad aetatem.

Vladař sirotčí, jestli že by pro jich dědiny pohnán byl, ztratiti jich nemóž, dokudž by sirotci v plnosti svých let nebyli.

147. Si quis monet pro camerario ad impignorandum, ut anni sibi non transirent, et beneficiarii non dant, et labuntur anni: non debet hoc actori nocere, quia *ex inuentione baronum* dabitur ei camerarius, cum per eum non stetit, sed per beneficiarios, qui sibi dare denegauerunt.

Jestli že jistec napomíná, aby jemu komorník k zajímání vydán byl, aby jemu léta neprošla, a úředníci jemu nevydadie a léta projdú: nemá to jistcovi škoditi; z panského nálezu bude jemu komorník vydán, ježto po niem nestal, jehožto jsú jemu úředníci vydati nechtěli.

148. Si quis offert se coram beneficiariis ad compromissum, et intabulatione non facta recedit: datur actori pro iure.

Kto se ukazuje kterému slibu před úředníky a v dsky nevlože odejde: jistci bude za právo.

149. Si citatus petit ab actore treugas, et non conceduntur, citatus ob non comparitionem nichil perdet.

150. Si citatus offert se coram beneficiariis velle concordare cum actore et non recedere nisi concordet, et recedit: actori datur pro jure.

Jestliže pohnaný před úředníky se zamlúvá, s jistcem se chtě sjednati, dřéve nežby odšel, a pak nesjednaje, i odejde: jistcovi bude dáno za právo.

151. In dominationibus mutandi sunt camerarii, quod camerarius idem bis per ordinem non ponatur.

V panování mají komorníci měněni býti, aby jeden komorník pořád dvakrát kladen nebyl.

152. Item qui camerarius fuit in monitione, idem non inducat, sed alter.

Komorník, který byl napomínaje, týž nemá vzvoditi, ale jiný.

153. Arbiter in omni parte litis potest restituere partes

ad jus in puncto, in quo eos abduxit; nisi excipiatur, quod non posset restituere.

Ubrman ve všech stranách súdu mőž strany ku právu navrátiti s tiem, na němž jest ostal a o to jich smluviti nemohl; leč by to vymluveno bylo, že by jich zase ku právu neměl podati.

154. Arbiter electus per partes potest dare potestatem suam alicui suo nomine pronunciandi, si tamen ad hoc partium adest consensus.

Ubrman s obú stran volený mőž dáti a poručiti jinému moc svú k vyřčení miesto sebe, a s povolením řečníka.

155. Arbiter quando non terminat, et se exonerat ab arbitrio vel restituit partes ad ius: debet partibus per camerarium terminus ad idem intimari in puncto, in quo cessatum est vel abductum.

Ubrman když to nedokoná a z ubrmanstvie se vymlúvá a strany zase k právu navracuje: mají strany komorníkem obeslány býti a rok jim položiti, na čemž jest jich ubrman je ostavil, a s čím je zase ku právu navrátil.

156. Arbiter pronuncians semper addat in quolibet articulo poenam compromisso contentam.

Ubrman dřéve než vypovie, v každé pomluvě strany vietčie pokutu má v rukojemství zatvrditi (sic).

157. Quando prolocutor cespitat in proponendo querelam, reus absolvitur.

Když řečník blúdí v žalobě, vinník prázden bude jistce.

158. Si quis citatur „nulliumde“ et allegat, quod non sit „nulliumde,“ debet docere in proximis terminis cum propinquioribus duobus vladiconibus, quod habet hereditatem.

Když koho pohoní „odnikudž“ a on sě praví, že nenie „odnikudž“: má ukázati v najbližšiech rociech s najbližšiemi okolo sebe vladykami, že má na dědinách.

159. Quando quis ponit aliquem citatum infirmum et nominat alio nomine actorem, quam est in tabulis: idem ponens infirmitatem perdit jus.

Když kto kterého pohnaného pokládá nemocna a jiným

jmenem jistce jmenuje, nežli jest ve dskách: ten nemoc pokládaje ztratí právo.

160 Judex et protonotarius tabularum debent habere inductiones pro dampnis et debitis.

Sudí a písař od desk mají iměti vzrody z škod a z dluhuov.

161. Camerarius habet inductiones hereditarias et taxationes.

Komorník má vzvody dědinné a odhádánie.

162. Divisiones et inductiones propter indisbrigationem debent habere omnes tres: camerarius, iudex et protonotarius.

Rozdiely a vzrody pro nezpravu dědin mají iměti všichni třie: komorník, sudí i písař.

163. Delentionales et videre tabulas sunt protonotarii.

Smazné a ve dskách ohledánie, to jde na písaře.

164. Divisiones, quae transeunt ad tabulas hereditarias, transeunt ad communitatem.

Dělenie dědin, ješto ve dsky jdú, to slušie obecně mezi všechny úředníky.

165. Pecuniae dominationum sic veniunt distribuendae: Primo cuilibet beneficiario danda est aequa portio, incluso purgrauio Pragensi; sed beneficiarius Wissegradensis et beneficiarius subcamerarii ex hiis tollunt unam partem inter se per medium diuidendam, puta si aliis cedit una sexagena, eis cedit cuilibet ½ sexag.

166. Item pecuniae notificationum dampnorum transeunt per medium intra vicecamerarium et vicejudicem.

167. Item pecuniae memorialium post obtenta jura diuiduntur sic: Primo dantur viceiudici tres grossi vicenotario II gr., cuilibet beneficiario 1 gr., et iterum reiteratur, quamdiu durat summa ex talibus collecta.

168. Item culpae diuiduntur, quando gratiae inueniuntur, pari modo inter omnes.

169. Item omnia vadia recognita pertinent ad beneficiarios

subcamerarii, nec debent deleri sine eius consensu et voluntate.

170. Vicecamerarius, viceiudex, vicenotarius inducunt post iura obtenta simpliciter, quia sunt maiorum beneficiariorum; sed beneficiarii reginae, praepositi Wissegradensis, subcamerarii et notarii minorum tabularum quando inducunt, tunc scribitur: „Induxerunt ex parte totius beneficii."

Podkomorník a podsudie a podpísař ti vzvozují sprostně po právech obdržaných; neb sú úředníci vyššími; ale třetí úředníci královy, proboštа Vyšehradského, podkomořího a písař menších desk, když vzvod činie, tehdy píše se, „že jsú vzvedli moci všeho úřadu."

171. Quando fit inductio super hereditatibus vel dote obtentis, tunc solum fit pro actore et non beneficio; secus in dampnis vel aliis causis.

Když vzvod bývá z dědin aneb z věna obdržaného, tehdy jedno na jistce jde, a nic na úřad; ale jináče je z škod anebo pro jiné věci.

172. Si citat pro debito, tunc inductio fit tantum pro actore, sed non pro beneficio.

Pakli pohoní pro dluh a vzvod bude, tehdy jedno jde na jistce, ale ne na úřad.

173. Quando post obtentum jus fit inductio super aliquem „de nullis": tunc inducit beneficiarius cum camerario, foro proclamando voce preconia.

Když po obdržaném právu vzvod bude na koho „odnikudž," tehdy vzvozuje úřad s komorníkem, biřicem v trhu provolaje.

174. Quando pater emit aliquam hereditatem sibi et heredibus suis, et si eam demum vendit, heredibus irrequisitis etiam indiuisis: forum tenet. Et si patre mortuo heredes ipsam repetunt, *inventum est*, quod sicut patri licuit emere pro se et heredibus suis, sic eidem patri licet vendere heredibus irrequisitis; et alias potest pater perdere et lucrari.

Když otec kúpí kterú dědinu sobě a svým dědicóm, a prodá-li dále bez otazu dědicuov svých a sebe nedielných:

trh před se jde. A umře-li otec a erbovní děti těm dědinám zase by chtěli, páni sú nalezli: jakož jest otec mocen byl kúpiti a erbom svým, takéž jest mocen odprodati bez vuole dětí svých, a móž ztratiti a dobyti.

175. Quando quis citat et (alter) ponit defensionem dicens, citatum ibi nichil habere, allegans hereditates, de quibus citatur, fore suas, et offert se probaturum: tunc ponatur terminus terminorum proxime sequentium ad docendum huiusmodi defensionem. Sed si defensio fuerit posita nomine aliquorum orphanorum, tunc ponatur sic: „Sic docere volunt, quando domini inuenient et terminum assignabunt.“ (Et hoc ponitur propter annos orphaniles.)

Když kto pohoní a druhý pokládá zbraňovánie a řka, že ten nic nemá na těch dědinách, z nichž pohoní, a to chce ukázati: tehdy má rok položen býti z najbližšiech rukuov k duovodu toho zbraňovánie. (Než bude-li obraňovánie) pokládáno jmenem některých sirotkuov, tehdy má tak položeno býti: „Tak chce ukázati, jakož páni nalezli sú a rok jemu položie“; (a to proto položeno jest pro sirotčie roky.)

176. Pro abscussa i. e. za ssutie debet iurare manu propria, quod pecuniae sunt suae propriae, quibus vult abscutere.

Z odsutie má přisahati svú vlastní rukú, že penieze jsú jeho vlastnie, jimiž chce ssúti.

177. In nullo casu actor duas querelas proponere potest nisi in causa capitis, videlicet pro capite et pro capitali pecunia.

178. Si quis non notificat dampna et permittit annos transire, amplius de hiis citare non potest; et semper notificanda sunt, ne anni transeant; alias prosequatur causam.

Když kto škod neosvědčuje a nechá-li léta přeminúti, viec z nich nemóž pohoniti; než vždy mají osvědčovány býti. aby léta neprošla; jinak veď svú při před se.

179. Pater commissarius aliquorum orphanorum in hereditatibus orphanorum eorundem dotare non potest;

sed potest easdem obligare vel uendere; posset etiam dotare, sed dotalitium non tenet, nisi ponet disbrigatores.

Poruční otec sirotčí na dědinách těch sirotkuov nemuož věnovati; než muož je zastaviti anebo odprodati; mohl by také věnovati, ale věno nedrží, lečby postavil zpravce.

180. Quando aliquis dat aliquibus hereditatem et si easdem diuidere volunt inter se: sit una citatio.

181. Judaeus si aliquem citat pro maiori ad literam aut de minori: citatus potest nominare zástupce, et seruatur prout in aliis terminis statuendi zástupce.

Pro žádnú věc jistec z větčieho dluhu k listu, pohnaný móž jmenovati zástupce a zachovaje k jiným třem rokóm k postavenie zástupce, totiž třie roky položeny budú (sic).

182. Si Judaeus citat et obtinet jus et sibi nezahnal a termino solutionis, quando ei debuerunt soluere infra terminum, ut juris est terrae: obtentum ius praeterit (*ex inuentione baronum* a X annis, videlicet anno LXXXVI, ubi Perla citat.)

Jestiže Žid pohoní a obdrží právo a potom tak nechá a mocí nezahnal od roku uloženého a určeného, v niemž mu placeno mělo býti: právo obdržené to jest minulo (z panského nálezu od 10 let, totiž leta 1086ho (1386) — Perla pohoní —).

12.

Inventiones baronum.

E codice manuscripto bibliothecae c. r. Univ. Prag. 17. E. 4.

1. Quia Petrus a paterna linea descendens: est justior ad orphanos patrueles, quam aliquis alter.

2. Prothonotarii tabularum debent stánie i nestánie judicare.

3. Quod in foro non uniantur.

4. Nullus beneficiariorum Pragensium debet ad minora beneficia citari.

5. Duo emunt simul; unus moritur, alter sicut vivens vendit; forum tenet.

6. Quatuor emunt simul, et forum stat in tabulis, si et sunt divisi, qui ex eis moritur, pars ejus cadit in regem; nisi esset privuzenstvie vel unio coram baronibus. vel per regem data (R? Procopii U. XIII).

7. Ubicumque rex aliquas hereditates jure tangit: disbrigatores semper debent emptori disbrigare (R? Procopii U. XXVI).

8. Qui in curia prothonotariorum cultellum evaginaverit vel gladium, manibus suis amputetur; si vero vulneraverit aliquem, capite ipso facto plectatur (II. Ulr. O. IX).

9. Quando aliquis habet unionem cum alio et dotat: pars alterius unitorum si non consenserit dotationem, debet esse libera (II. Wenc. D. XIIII).

10. Quando citat pro majori quam habuit aut habet, citatio debet praeterire et esse nulla.

13.

Decreta duo Caroli regis.

E cod. manuscripto Musei boemici 23. G. 4.

Král Karel ustavil jest od pečeti groš; neb ti listové, jimiž sú sobě zbožie zapisovali, byli jsú psáni po puol kopě gr., a na penieze byli listové psáni po XV gr. a jiné zápisy menší níž a níž; ale ten dobrý král pro polehčenie svým zemanóm složil jest to právo a ustavil s svú raddú i s jinými pány, aby od pečeti visuté byl dán groš (a to jeho ustavenie trvá až do dnešního dne. L. P. 1402).

Item týž král ustavil jest, že žádný člověk listuov zápisných súditi nemá; neb každý list sám se súdí, dobře nebo zle; leč sama svuolka mezi dvěma osoboma, tať práva, dsky i listy lomí.

14.

Formae literarum apud tabulas confici solitarum.

E codice manuscripto Judicii Curiae regiae, saec. XIV. (Cur.) et e codice manuscripto c. r. Universitatis Pragensis, saec. XV., sign. I, G. 18 Univ.) in unum collectae.

1. *Commissio in tutelam pueros vel hereditates.* Sdenco de Konopiscze et de Sternberch protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod omnes et singulos pueros suos cum omnibus bonis et hereditatibus, ubicunque habet vel habebit, committit in tutelam matri suae, dominae Annae de Sternberch, ita, quod ipsa sit et esse

debeat dictorum puerorum nec non bonorum et hereditatum materna commissaria, eam veram tutricem faciendo. Actum etc. (*Cur.*)

2. *Commissio eadem.* Sdenco de Konopisceze et de Sternberch protestatus est, quod omnes et singulos pueros suos cum omnibus bonis et hereditatibus, ubicunque habet vel habebit, committit in tutelam domino Jaroslao de Sternberch, fratri suo, ita, quod ipse sit et esse debeat dictorum puerorum nec non bonorum et hereditatum paternus commissarius, eum verum tutorem faciendo. (*Cur.*)

3. *Forma commissionis.* Martinus de C. protestatus est, quod omnes pueros suos cum omnibus hereditatibus suis habitis et habendis commisit potenter et committit P. de C. et M. de P. in solidum, ita, quod fecit eos veros patres commissarios et tutores omnium praemissorum. (*Univ.*)

4. *Eadem.* Johannes de D. protestatus est, quod omnes pueros suos commisit et committit potenter J. et A., sic, quod unus sine alio in alienatione et distractione bonorum et hereditatum nichil facere poterit, sed ambo vel omnes simul et concorditer, sic quod eos revocare non poterit; ita quod fecit eos veros patres commissarios. (*Univ.*)

5. *Eadem.* Wilhelmus de P. protestatus est, quod omnes pueros suos cum omnibus commisit potenter et committit Annae uxori suae, donec statum vidualem mutaverit; mox tutela praesentari debet J. de K. et Petro de S. omnibus in solidum, ita quod fecit eos etc. (*Univ.*)

6. *Forma additionis commissariorum.* Thomas de C— protestatus est, quod ad priores commissarios et tutores hereditatum et puerorum suorum habitarum vel habendarum, vid. ad J. de T., P. de K. addit et adjungit S. de P. et M. de A., ita quod fecit eos omnes cum prioribus in solidum veros commissarios et tutores omnium praemissorum. Actum (*Univ.*).

7. *Revocatio commissariorum et constitutio.* Johannes dictus Crussina de Lichtemburg protestatus est, quod omnes vivos suos cum omnibus hereditatibus habitis et habendis commisit potenter et committit Johanni de C— et A— de B— et C— de D— omnibus in solidum, ita quod fecit eos veros patres commissarios et tutores omnium praemissorum, et alios omnes commissarios quos penes fecerat et constituerat praeter istos, ex tunc revocat et in toto revocavit. Actum (*Univ.*)

8. *Pars patrimonialis sororibus ad tempora vitae.* Bruno et Jesco fratres de Byelezicz protestati sunt coram beneficiariis Pragensibus, quod XI sex. gr. den. Prag. census annui in hereditate sua in Hwozdan toto, quidquid ibi habent, cum hereditate et qualibet libertate ad ea pertinente, dederunt et dare potuerunt pro ipsa-

rum portione sororibus suis Wratczae et Margarethae, vid. Wratczae VI et Margarethae V sex. census annui, et eis de praedicto censu annuo in eadem hereditate ad tempora vitae earundem condescendit; hoc specialiter expresso, quod ipsis sororibus eorum decedentibus ipse census cum hereditate mox ad (. . . .) sine omni difficultate devolvatur. (Actum anno et die coram . . . . . beneficiariis et baronibus . . . *Cur.*)

9. Receptio portionis a fratre vel patre. Jacobus Crux alias Holubarz de Kepstein protestatus est, quod pro portione sua paterna et hereditaria a Nicolao de Roz fratre sua CL sex. gr. recepit pecunia in parata, et promisit quod non debet nec poterit ipsum Nicolaum et alios heredes ejus inquietare seu monere ac impetere pro aliqua portione ampliori paterna ac fraterna hereditaria perpetuo ullo jure. Si vero impeterit etc., extunc nullum jus ei debet juvari terrestre, spirituale nec civile, quod ab eo cum praefatis pecuniis et ejus heredibus in plene et juste divisus. Actum *(Univ.)*

10. Forma alia de eadem. Herbordus de K . . . . protestatus est, quod pro portione sua etc. (ut supra) recepit hereditates infra scriptas, vid. in T . . . . et in L . . . . villas integras, curias rusticales cum censu agris pratis etc. et omni etc. et promisit etc., quia cum praefatis hereditatibus ab eo etc. (ut in priori). — (*Univ.*).

11. Forma dotis. Andreas de Glatovia protestatus est, quod in hereditate sua in Malechowe munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu agris pratis silvis rivis piscinis vineis et omni etc. cum pleno dominio nihil excipiendo et in omnibus rebus mobilibus quibuscumque nominibus censeantur, exclusis equis equestribus et armis bellicis, dominae Dorotheae uxori suae decem millia sex. gr. Prag. bonae et justae monetae dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad veram dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit. (*Univ.*)

12. Additio dotis. Andreas (idem) protestatus est, quod in hereditate sua in Zlechow castro firmissimo et inexpugnabili, curiis araturae circum castrum jacentibus, agris, pratis, montibus, vallibus, flumine Multavia, venatione leporum et vulpium copiosa, vineis, lapidibus smaragdinis et carbunculis et omni etc. dominae Dorotheae uxori suae mille sex. gr. addidit dotem ad priorem et ei de dictis hereditatibus in gratiosa dotali obligatione in dictis pecuniis condescendit. *(Univ.)*

13. Traductio dotis cum additione. Andreas (idem) protestatus est, quod dominae Dorotheae uxori suae cum omni dote ejus, vid. XI millibus sex. gr., quam habuit in hereditatibus in Malechow et in Zlechow, ita prout ei tabulae testantur, ad alias hereditates suas in Nemanicz, castrum Divisin, sive Lapis, curias araturae etc. et omni etc. traduxit et traducit et ei de dicta hereditate in eo jure sicut

prius tenuit et habuit, in dictis pecuniis condescendit, et ipsa haec cum Drboltone de Serutypisk benivole suscepit. Et de gratia sua speciali omnes res mobiles quibuscumque nominibus censeantur, quas habet vel habebit in curia araturae in C . . . ., addidit sibi dotem ad praedictam et ei de dicto nábytek graciose condescendit.

(Hoc ponatur si partes voluerint in dotalitio vel additione dotis in fine):

Ita si maritum suum praevixerit et statum vidualem mutaverit, mox data sibi pecunia pro hereditate ejus abinde poterit removeri.

(et etiam hoc additur):

Donec statum vidualem non mutaverit, nullus eam poterit amovere etc.

(etiam additur):

Si maritum praevixerit et statum vidualem mutaverit, tunc dicta additione carere debet, sed in solo dotalitio contentari. (*Univ.*)

14. Transductio dotis (vid. Unio). Bohunko de Dolan uxorem suam, dominam Ankam, cum omni ejus dote, vid. 150 sex. gr. den. Prag.. de hereditate Zytinycz quidquid ibi habuit, transducit super aliam hereditatem suam in Udrzenycz, quidquid ibi habet, et ei de eadem hereditate in jam dicta dotali pecunia ad veram obligationem dotalem condescendit. Et ipse Marquart (frater ejus) ad haec suum plenum et benivolum praebuit consensum. Actum etc. (*Cur.*)

15. Unio. Przissnak de Wirssowicz et Albertus de Otycz prot. sunt coram serenissimo domino Karolo Rom. imperatore et Boemiae rege, et coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatibus suis in Wyrssowicz, quidquid ibi habent, in Jaworzie VI curias rusticales, in Lesczinye V curias rusticales cum agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, molendinis ac rebus mobilibus et immobilibus omnibus et hereditatibus, habitis vel habendis ubicunque, cum omnibus suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente univerunt se ad veram unionem seu „na pravý spolek,“ ita, quod facti sunt veri „hromadníci.“ (Nuntius ex parte ipsius domini imperatoris fuit super hoc ad tabulas dominus Russo de Lutycz, subcamerarius regni Boemiae. Actum anno etc. — *Cur.*)

16. Unio. Przybik et Slawibor, fratres de Umonina, prot. sunt coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatibus suis in Wyssinie, Umonynye etin Krzieczi, quidquid ibi habent, cum agris, pratis, fluminibus, silvis, molendinis, rebus mobilibus et immobilibus et qualibet libertate ad ea pertinente univerunt se ad veram unionem seu „na pravý spolek,“ ita, quod facti sunt veri „hromadníci.“ (Actum etc. coram baronibus. *Cur.*)

17. Unio. Bohunko de Dolan protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod fratrem suum Marquardum de Bartossowa ad se suscepit in veram unionem super hereditatem suam in Udrzenycz curiam

cum duabus araturis, munitione et VI marcis argenti census annui, cum agris. pratis, silvis, vineis, piscinis, rivis et qualibet libertate ad ea pertinente, et super alias hereditates habitas vel habendas ubicunque, ita, quod facti sunt veri hromadníci.

Idem Bohunko uxorem suam etc. (Vid. Transductio dotis 14.) (*Cur.*)

18. Unio. Kunegundis relicta Wilhelmi dicti Lepus quondam de Krussowicz, protestata est coram beneficiariis Pragensibus, quod patrem suum Conradum dictum Kemnater de Hanzek ad se in veram unionem seu „na pravý spolek“ suscepit super dotem suam 400 sex. gr. den. Prag., quas habet in hereditate in Krussowicz villa hereditarie cum agris, pratis, silvis et qualibet libertate ad ea pertinente, ita, quod facti sunt cum eadem dote et ipsa hereditate veri hromadníci. Actum anno dni MCCCLVI sequenti die post Jeronymi coram dominis — ceterisque beneficiariis et coram baronibus terrae. (*Cur.*)

19. Unio. Georgius de T— protestatus est coram dominis baronibus in pleno judicio et beneficiariis, quod super hereditates suas in T—, munitionem, curiam araturae, curiam rusticalem cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni libertate ad ea pertinente ac super totum quidquid ibi habet cum omnibus rebus mobilibus habitis et habendis et super aliis hereditatibus suis omnibus similiter habitis et habendis Johannem de S— et P— de T— in veram suscipit unionem; ita quod facti sunt cum eo veri unitores seu hromadníci omnium praemissorum. (*Univ.*)

20. Alia de eodem. Franciscus de G— ex una et Thomas de S— parte ex altera, protestati sunt (ut supra), quod hereditatibus eorum, Fr. ipse hereditate sua in G— munitione, curia araturae cum agris, pratis, silvis et omni libertate etc. et aliis hereditatibus suis omnibus habitis et habendis, et ipse Thomas hereditate sua in S— munitione etc. (ut supra) et aliis hereditatibus suis omnibus habitis et habendis univerunt se simul, ita quod facti sunt veri unitores seu hromadníci omnium praemissorum. (*Univ.*)

21. Alia de eodem. Katharina de T— protestata est coram serenissimo principe et domino rege Boemiae et beneficiariis Pragensibus, quod super hereditates suas in K— munitionem etc. Johannem de D— in veram suscepit unionem, ita quod factus est cum ea verus unitor etc. (Nuntius ad tabulas fuit Johannes de Nova Domo referens praemissa ab eodem domino rege specialiter delegatus.) (*Univ.*)

22. Forma unionis alia. Wenceslaus Dei gratia rex B., de plenitudine potestatis suae regiae speciali Jo— de Rot— cum orphanis olim

Martini de Ostrow pro hereditatibus ipsius orphani vel orphanorum omnibus habitis et habendis, quibuscumque nominibus dici possint, dedit et dare potuit veram unionem, ita quod factus est cum dictis orphanis verus unitor seu hromadník omnium praemissorum, sic tamen, quod bona et hereditates ipsorum orphanorum minuere et minorare non poterit nec debebit, sed potius augere. (Nuntius ad tabulas fuit baro vocatus.) — (*Univ.*)

23. Forma divisionis. Elisabeth de T— ex una et Henricus de M— parte ex altera protestati sunt coram beneficiariis, quod super hereditatibus eorum quas simul habent, talem inter se fecerunt divisionem, sic vid. quod praefata E— debet habere hereditates infra dictas, vid. in C— munitionem, curiam araturae, villam integram etc. cum omni etc. Et ipse H— hereditates in T— munitionem etc. villam integram etc. cum omni etc. Et promiserunt, quod non debent unus alium impetere seu inquietare, nec eorum heredes pro aliqua alia divisione ulteriori perpetuo et in aevum (*Univ.*)

24. Donatio dotis. Anka de Bychor prot. est coram ben. Pragensibus, quod 150 sex. gross. den. Prag. dotis suae, quas habuit in hereditatibus suis dotalibus obligatis in Bychor et in Byelussicz, quidquid ibi habuit, cum agris, pratis, silvis, rivis, omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente, dedit et dare potuit filiis suis Jesconi, Hermanno et Alberto de Bychor, et eis de ipsis hereditatibus in jam dicta dotali pecunia eo jure per omnia, sicut ad eam pertinebat, condescendit. Actum etc. (*Cur.*)

25. Donatio hereditatum. Albertus de Libotinye prot. est coram ben., quod hereditates suas in Budcovic, Mojkovie, Lsezení, u Dvoczie quidquid ibi in eisdem hereditatibus omnibus habuit, cum agris, pratis, silvis, omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente dedit et dare potuit pro portione filiis suis, videlicet Kunssoni, Bohunkoni, Heinrico, Hyrdonio, Ulrico, Poczino de Lubotynie, et eis pro ipsorum portionibus de praedictis hereditatibus hereditarie condescendit. (Actum anno et die coram rege, beneficiariis et baronibus. Ibidem Otaslav de Budcova defendit, quod ipsa hereditas in Budcov est sua, et ipse Albertus eandem dare ipsis filiis suis non potuit. — *Cur.*)

26. Donatio eadem. Johannes de Podhorzan prot. est coram ben. Pragensibus, quod hereditates suas in Semytiessy, in Brziezina et in Skalka, quidquid ibi habuit, cum agris, pratis, silvis et qualibet libertate ad ea pertinente dedit et dare potuit fratri suo Tyrczino de Podhorzan et orphanis filiastris suis, Petro et Zwyesconi ibidem, et eis de ipsis hereditatibus hereditarie condescendit; hoc expresso, quod ipsi orphani ante omnia habere debent 60 sex. gr. den. Prag.

in praedicta hereditate Semytiessy, et ipsarum hereditatum omnium ipse Tyrczin veram medietatem et ipsi orphani aliam medietatem habere debent. (Actum anno et die coram beneficiariis et baronibus. *Cur.)*

27. *Forma donationis hereditatum vel censuum etc.* A— de T— protestatus est coram dominis baronibus in pleno judiciio et beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem suam in C— munitionem, curiam araturae, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis etc. dedit et dare potuit M— de K— et suis heredibus et ei de dictis hereditatibus hereditarie in perpetuum condescendit. Actum etc.

(Ista clausula non solvit: Manasses de O— protestatus est, quod censum suum vid. decem sex. gr. regis per nuntium et barones.) (*Univ.*)

28. *Alia donatio pro ecclesia vel altario census nudi cum consensu regis permittitur et baronum etc.* Manasses de O— protestatus est, quod censum suum, vid. X sex. gr. census annui nudi perpetui, quem habet in hereditatibus M. de C. in T. munitione, curia araturae, curiis rusticalibus, cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni (etc.), ita et in eo jure, sicut ei in tabulis continetur, dedit et dare potuit domino Johanni altaristae altaris S. Gereonis et Alexii in ecclesia S. Mariae ante Laetam Curiam in maiori civitati Pragensi et suis successoribus ac dicti altaris ministris in perpetuum, et ei ac dicto altaristae et ejus successoribus de dicto censu hereditarie condescendit. Quem quidem censum possessores dictarum hereditatum ei solvere tenentur et debent per medium in festo etc. et sic aliis annis et terminis perpetuo. In casu vero si aliquem censum in aliquo dictorum terminorum termino non solverint, tunc ipse vel sui successores cum solo camerario poterit ipsos possessores impignerare in hereditatibus supra dictis ad perceptionem census non soluti pro quolibet termino etc. Ad quam donationem serenissimus princeps et dominus, dominus Wenceslaus Romanorum et Boemiae rex, suum gratiosum praebuit consensum. Nuntius ad tabulas fuit nobilis A— de C— referens praemissa ab eodem domino rege specialiter delegatus. Actum (*Univ.*)

29. *Eadem donatio cum consensu per literam.* Nicolaus de J— protestatus est, quod hereditatem suam in K—, X sex. gr. census cum curiis rusticalibus, agris, pratis et omni etc. cum pleno dominio dedit et dare potuit dominio E— plebano in K— et ipsius ecclesiae in perpetuum pro remedio et salute animarum suae et suorum praedecessorum, et ei dictaeque ecclesiae de dicta hereditate hereditarie in perpetuum condescendit. Ad quam donationem et hujusmodi intabulationem serenissimus etc. (ut supra) per literam Maje-

statis suae suum gratiosum praebuit consensum. cujus liberae tenor sequitur in haec verba etc. *(Univ.)*

30. Forma permutationis hereditatum. Dominus Prziedbor abbas et totus conventus monasterii in Hradyszi et Hasco de Lemberca dictus de Zwierzietycz, protestati sunt coram ben. Pragensibus, quod hereditates suas ad in vicem permutarunt: Vid. ipse abbas et conventus hereditates suas in Bozkow, Roztoky, villas in Gesseny quidquid habuerunt, in Kostrzy V curias rusticales et duas piscinas, sub villa Byczina sitas, cum agris, pratis, silvis, rivis et qualibet libertate ad ea pertinente permutationis nomine dederunt eidem Haskoni et suis heredibus pro eius hereditatibus in Rokyta et in Krupa, quidquid ibi habuit, etiam cum agris, pratis, silvis, rivis et qualibet libertate ad ea pertinente. Et sic sibi invicem de praedictis hereditatibus permutatis hereditarie condescenderunt, easdemque hereditates sibi invicem disbrigare debent a quolibet homine jure terrae. Et huius disbrigationis sunt fidejussores, videlicet hereditatum, quas ipsi abbas et conventus eidem Hasconi dederunt, ad ipsum Hasconem Pesco Kabat de Krzidy, Pesco dictus Oczass de Zassady et Jesco de Koczyneiowicz; sed hereditatum, quas ipse Hasco dedit eisdem abbati et conventui, sunt ad ipsos abbatem et conventum fidejussores et disbrigatores ipsemet Hasco, Boczko de Podyebrad et Jarek de Zeleznyczie, omnes in solidum. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii eum, cui praedicta disbrigatio facta non fuerit, inducere debent super hereditates praedictorum suorum fidejussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento, in tertia parte plus illarum hereditatum, quae omnino fuerint, ut praemittitur, disbrigare. (Et dominus Karolus Rom. imperator et Boemiae rex ad hanc permutationem suum benivolum et gratiosum praebuit consensum, super quo nuntius ex parte ipsius domini imperatoris fuit ad tabulas dominus Jesco de Wessele, purcravius Pragensis. Actum anno etc. — *Cur.*)

31. Forma permutationis. Johannes de P. ex una et Thomas de M. parte ex altera protestati sunt etc., quod hereditatibus eorum, ipse Johannes hereditate sua in K— munitione etc. (et nominando hereditates omnes quae positae sunt), in C sex. gr. et ipse P— hereditate sua in C—, munitione etc. (quae hereditates positae sunt) in C sex. gr. se invicem permutarunt et eis huic inde de dictis hereditatibus unus alteri hereditarie condescenderunt. Disbrigare debent parte ex utraque: Primo pro parte Johannis ipsemet et cum eo (quos apponet D, C vel B—), ex parte ipsius Thomae ipsemet et cum eo A de E— etc., omnes in solidum ab omni onere jure terrae et specialiter a dotibus et orphanis, ut juris est terrae etc. Si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii debent inducere partem pro

qua fuerit disbrigatum, super hereditates disbrigatorum partis indisbrigantis, ubi habent aut habebunt, in tertia parte plus pecuniae antedictae nomine poenae et impensarum, omni absque citatione, tamquam in jure obtento. Actum etc. (*Univ.*)

32. Locatio. Dominus Johannes dictus Pauli, Pragensis et Boleslaviensis ecclesiarum canonicus, recognovit coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem in Kojeticz, curiam araturae nudam cum munitione et cum agris, pratis, pascuis tantum, sed sine seminibus et sine annualibus, ad sex annos continuos locavit et condescendit Hermanno dicto Čelko de Horzeszovic et suis heredibus, ita, quod idem Hermannus vel sui heredes de ipsa hereditate ipsi domino Johanni censuare debebit septem sex. gr. den. prag., medietatem ipsius census infra octavam Sti Georii proximi, et aliam medietatem infra octavam Sti Galli, et sic deinceps singulis dictis sex annis. Quod si in aliquo terminorum praedictorum non solveret et post ipsum terminum octo diebus, extunc 8 grossi nomine poenae super eos accrescent; et si infra alios 8 dies et tertios non solverent, tantumdem accrescet; si autem infra quartos 8 dies non solverent continuos censum eundem cum poenis omnibus, ex tunc ab omni jure, quod sibi competebat in ipsa hereditate, totaliter cadent et amittent. Actum anno etc. (*Cur.*)

33. Expositio bonorum ad certos annos. Marquardus de W . . . protestatus est, quod hereditates suas A . . . curiam araturae, quatuor curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni etc. nihil eximendo, Johanni de M . . . et suis heredibus ad tredecim annos a data praesentium continue decurrentes (sic), et ei de dictis hereditatibus ad dictos annos in toto et plene condescendit; ita tamen, quod praefatus Johannes et sui heredes de dictis hereditatibus ei solvere tenentur et debent annuatim XX sex. gr. census annui nudi per medium, incipiendo in festo Sti Georgii etc. et per medium in festo Sti Galli, et sic aliis annis et terminis usque expletionem dictorum annorum. In casu vero si aliquem censum in aliquo dictorum terminorum termino non solveret, tunc ipse cum solo camerario poterit eum impignorare in hereditatibus supradictis ad perceptionem census non soluti, pro quolibet termino cum tertia parte plus nomine poena et impensarum, vel se de eisdem intromittere easque tenere et facere de eis sicut de propriis omni sine contradictione. Lapsis vero dictis annis statim debet sibi cedere et ejus heredibus de praefatis bonis, relinquendo ibidem foenum et stramina ac píci, kteráž by nebyla do té chvíle vytrávena, et debet relinquere unum currum, aratrum et traham, quatuor vaccas, XXXta oves et XV scrophas, et alia omnia debet abducere pro voluntate sua, si cum eo pro his non concordabunt. Actum. (*Univ.*)

34. *Forma quaevis hereditaria.* Dorothea de Praga protestata est coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem suam in C— munitionem, curiam araturae, villam integram, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, fluminibus, molendinis, montibus, vallis, aquis, aquarumque decursibus et omni libertate ac dominio ad ea pertinente, in eisdem metis et gadibus, prout sola tenuit et habuit, nihil sibi ibidem in potestatem et dominium reservando, vendidit Andreae de Glatowia et suis heredibus pro 500 sex. gr., et fassa est, se easdem pecunias ad ea plene percepisse, et ei de dicta hereditate hereditarie condescendit. Disbrigare debet ipsamet vendens et cum ea fidejusserunt C. et A., omnes in solidum, ab omni homine, jure terrae, et specialiter a dotibus et orphanis, ut juris est terrae etc. signanter (sive partes voluerint, tunc ponatur) a praescriptionibus Judaeis et literis Judaeorum, et jure speciali quocunque hereditates tangente. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii debent inducere ipsum ementem super hereditates disbrigatorum, ubi habent aut habebunt, in tertia parte plus pecuniae antedictae nomine poenae et impensarum, omni absque citatione, tanquam in jure obtento. Actum anno et die etc. (*Univ.*)

35. *Forma eadem de foro quodam.* Andreas de Glatovia protestatus est, quod hereditatem suam in Jempnitz, curiam araturae, curias rusticales et subsides cum censu, agris, pratis, silvis, rivis et omni libertate ad ea pertinente sicut solus tenuit et habuit, nihil sibi ibidem reservando, vendidit Dorotheae de Prag pro C sex. gr. integre persolutis et ei dictam hereditatem hereditarie condescendit. Disbrigare debet ipsemet vendens tum ab omni homine jure terrae et speciatim a dotibus et orphanis, ut jure est terrae. Quodsi vero non disbrigaverit, tunc etc. (ut in praecedenti forma). (*Univ.*)

36. *Forma de jure hereditario.* Benessius etc. protestatus est, quod omne jus suum hereditarium quodcumque habuit ad hereditatem in C— munitionem, curiam araturae, villa integra, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, et omni libertate ut juris est, nihil juris hereditarii sibi ibidem penitus reservando, vendidit Johanni de G—, (ut in praecedenti forma). (*Univ.*)

37. Epyk de Hradku protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditates suas in Brocznye, curiam araturae cum curiis rusticalibus in Chudolaziech, quidquid ibi habuit, in Zalezlech quidquid habuit, in Borowa Lhota villam, in Wessela Lhota villam cum agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente vendidit domino Arnesto Pragensis ecclesiae archiepiscopo et suis successoribus, cancellario universitatis Pragensis studii privilegiati, ementi dicta bona ad usum

studii Pragensis praedicti, videlicet pro solario doctorum, magistrorum et aliorum legentium in studio praedicto, pro septingentis sexagen. gross. denar. prag., quas dominus Karolus imperator Rom. et Boemiae rex ac collegiati conventus Pragensis dioecesis pro solariendis doctoribus et magistris studii praedicti contribuerunt, et fassus est, se eandem pecuniam totam ab eo plenarie percepisse, et ei de hereditate eadem hereditarie condescendit. Eandemque hereditatem ei debent et fidejubent disbrigare ipsemet Epyk, Henslinus de Duba, Benessius de Duba, Hynco de Duba et Hroch de Przyluczie, omnes in solidum, a quolibet homine jure terrae. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii ipsum dominum Arnestum seu successores suos inducere debent super hereditates ipsorum fidejussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento, in tertia parte plus pecuniae supradictae. Actum anno domini MCCCLVII sabbato post diem apostolorum Petri et Pauli (*Cur.*)

38. Domini Zawissius, canonicus, et Plichta scolasticus ecclesiae Pragensis, protestati sunt coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem suam in Raczinyewsy VIII curias rusticales censuantes annue X sexag. gr. denar. prag. cum hereditate et qualibet libertate ad ea pertinente vendiderunt ecclesia Sti. Viti in castro Pragensi, ita, quod idem census annuus perpetue debeat pertinere ad praebendam in eadem ecclesia Pragensi, per dominum Karolum Roman. imperatorem et Boemiae regem de novo erectam annexamque ad praeposituram Boleslawiensem, pro C. sex. gr. praedictorum, et fassi sunt, se eandem pecuniam totam plenarie percepisse, et eidem ecclesiae de eadem hereditate hereditarie condescenderunt. Eandemque hereditatem eidem ecclesiae debent et fidejubent disbrigare ipsimet domini Zawissius et Plichta, Wanco de Wynarzecz, Jesco de Smilowicz et Jesco Jesconis de Raczinyewess, omnes in solidum, a quolibet homine jure terrae. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii ipsum praepositum Boleslawiensem inducere debent super hereditates ipsorum fidejussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento, in tertia parte plus pecuniae supradictae. Actum etc. (*Cur.*)

39. Forma venditionis hereditatum per commissarium paternum. Arnust de Poryeczie, paternus commissarius orphanorum quondam Matissonis de Poryeczie, protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem ipsorum orphanorum in Czirneziecych $V^1/_2$ laneum et $^1/_2$ juger. hereditatis cum curiis ad hoc pertinentibus, cum agris, omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente vendidit Andreae de Duba, judici terrae, et suis heredibus pro CVIII sex. gross. denar. prag. et XII gr., et fassus est, se eandem pecuniam totam ab eo plenarie percepisse, et ei de he-

reditate eadem hereditarie condescendit. Eandemque hereditatem ei debent et fidejubent disbrigare ipsemet Arnust, Czstibor de Gezara, Czenko de Sobyehyrd et Bohunco de Klokoczna, omnes in solidum, a quolibet homine et nominatim ab ipsis orphanis usque ad annos ipsorum orphaniles, et postquam ad annos ipsorum legitimos pervenerint, post hoc per tres annos et VI septimanas jure terrae. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii ipsum Andream seu heredes ipsius inducere debent super hereditates ipsorum fidejussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento, in tertia parte plus pecuniae supradictae etc. (*Cur.*)

40. Venditio hereditatum pro ecclesia vel monasterio etc. Hermannus de Praga protestatus est, quod hereditatem suam in Domaniez, castrum, curiam araturae, villam integram, curias rusticales cum censu, agris, pratis et omni etc vendidit domino Johanni plebano ecclesiae in Oweneez et suis successoribus in perpetuum pro M sex. gr. persolutis. Disbrigare debet ipsemet et cum eo etc. Ad quam venditionem et hujusmodi intabulationem etc. (ut superius per literam sub n. 29). *(Univ.)*

41. Forma de venditione dotalitii. Wita relicta Johannis de Pakomilic, protestata est etc., quod hereditatem suam dotalem obligatam in C— curiam araturae, curias rusticales, cum censu. agris, pratis, silvis, rivis, pascuis et omni libertate ad ea pertinente, in quibus hereditatibus habuit CL sex. gr. dotis suae. ita prout ei tabulae testantur, nihil juris sibi ibidem dotalis penitus reservans, vendidit Ro . . no de Castro Pragensi et suis heredibus pro CL sex. gr. et fassa est se easdem pecunias ab eo plene percepisse, et ei de dicta hereditate in eo jure sicut sola tenuit condescendit. Disbrigare debet ipsamet vendens tum ab omni homine jure terrae. Quod si non disbrigaverit, tunc Pragenses beneficiarii debent inducere ipsum etc, (ut supra sub n. 36). — (*Univ.*)

42. De eadem alia. Wita eadem protestata est, quod omne jus suum dotale quodcumque habuit ad hereditates vel in hereditates Johannis de C— in curiam araturae etc. nil juris dotalis sibi ibidem reservando, vendidit Jo— de C— pro XL sex. gr. etc. (Ut supra in forma immediate scripta.) (*Univ.*)

43. Venditio census annui nudi perpetui. Catherina de P. protest. est, quod in hereditate sua in K. munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, molendinis et omni etc. ac in toto quidquid ibidem habet, XX sex. gr. census annui nudi perpetui vendidit Joanni de P. et suis heredibus pro CC sex. gr. integre persolutis, et ei de dicto censu he-

reditarie condescendit. Disbrigare debet ipsamet vendens et cum ea etc. (in praecedentibus formis cum plena disbrigatione); quem quidem censum et solvere tenetur et debet per medium in festo Sti Georgii proximi et per medium in festo Sti Galli inde sequentis, et sic aliis annis et terminis perpetuo.

In casu vero, si aliquem censum in aliquo dictorum terminorum termino non solveret, tunc ipse cum solo camerario poterit eam impignorare in hereditatibus supra dictis ad plenam perceptionem census non soluti, pro quolibet termino cum tertia parte plus nomine poena et impensarum. Et si unum, duos vel tres aut plures terminos continuos vel interpellatos si non solverit et ipse pro eisdem non impignorasset aut impignorare neglexerit quovis modo vel quocunque impedimento superveniente, quod semper, quandocunque voluerit et semel aut successive cum dicto camerario Pragensi poterit impignorare in praefatis hereditatibus, ad perceptionem omnium censuum ita retentorum et quolibet termino cum tertia parte plus nomine poena et impensarum.

Item si de tribus annis vel infra tres annos juxta consuetudinem juris regni solitas cum camerario non faceret dominationes, quod hoc juri suo praejudicare non debet, sed in suo robore ac firmitate permanere, tanquam singulis annis in terminis solitas cum camerario in eisdem hereditatibus dominationes continuasset.

Item si aliquando dictus Joannes pignorando cum camerario census suos conquerere non posset, ita quod ibi nihil inveniret, vel si repulsam fecerint contra jus terrae, quod quandocunque id contingeret, vicecamerarius regni Boemiae qui pro tempore fuerit, debet eidem Joanni vel suis heredibus taxare de praedictis hereditatibus in summa principali et tertia parte plus ad verum jus hereditarium sine contradictione qualibet praedictae Catharinae. Ad quae ipsa etiam ibidem se statim submisit et benivole subintravit cum eadem conditione, quod si ipsa Catharina vel eius heredes similem et aequalem certum censum in hereditatibus liberis et ita valentibus in distantia trium vel quatuor circa milliarium a Praga (vel civitate alia) infra terminum sex annorum (vel quocunque fuerit continue decretum) reemerit: ex tunc ipse census ita reemptos debet suscipere et istam de tabulis dimittere sine contradictione, sumptibus tamen et impensis praefatae Katharinae et heredum suorum. Si vero non reemerent infra dictum tempus, tunc praefatus census apud ipsum et ejus heredes perpetuo et hereditarie remanebit.

Item hoc est etiam specialiter adjectum, quod si praefata Katherina vel sui heredes potuerint hujusmodi censum redimere infra decursum etc. annorum (talium), hoc facere potuerit licite, datis sibi vel suis heredibus . . . sex. gr. pecunia parata, et ipse receptis hujusmodi pecuniis censum debet dimittire sine contradictione. (*Univ.*)

44. *Forma quaevis census perpetui nudi.* Elizabeth de C— protestata est, quod in her . . ., ibidem curia araturae, curiis rusticalibus cum censu et omni etc. X sex. gr. annui nudi vendidit Johanni de K— et suis heredibus pro centum sex. gr. persolutis (ut in aliis formis et pracedenti usque ibi „Et si unum. duos vel tres"). — (*Univ.*)

45. *Forma alia de eodem.* Venerandus de M— protestatus est, quod censum suum vid. X. sex. gr. census annui nudi perpetui habens in hereditatibus N— de C—, curia araturae, curiis rusticalibus, cum censu, ita et in eo jure, sicut ei tabulae testantur, vendidit N— praedicto viceversa heredi dictarum hereditatum et suis heredibus pro C sex. gr. etc. condescendit hereditarie. Disbrigare debet et cum eo C. de A., Johannes de P— omnes in solidum etc. Si non etc. tamquam in jure obtento. Actum. (*Univ.*)

46. Dorothea de K— protestata est, quod censum suum vid. octo sex. gr. census annui nudi perpetui, quem habet in hereditatibus A— de G— in P—, curia araturae etc., ita et in eo jure sicut sibi tabulae testantur cum omnibus expromissionibus vendidit Mathiae de C— et suis heredibus pro octuaginta sex. gr. integre persolutis, et ei de dicto censu hereditarie condescendit. Disbrigare debet ipsamet etc. (ut in aliis). Quem quidem censum possessores dictarum hereditatum ei solvere tenentur et debent per medium etc. (ut in perpetuo). In casu vero si aliquem censum in aliquo dictorum terminorum termino non solverent, tunc ipse cum solo camerario poterit ipsos possessores impignerare in praefatis hereditatibus ad perceptionem census non soluti pro quolibet termino, cum tertia parte plus nomine poenae et impensarum. Actum (*Univ.*)

47. *Forma venditionis pro ecclesia vel altario census annui nudi perpetui.* Franciscus de T. protestatus est, quod censum suum vid. XX sex. gr. census annui nudi perpetui, quem habet in hereditatibus M— de C— in A—, munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu, agris, pratis, silvis et cum omni etc. ita quod in eo jure sicuti tabulae testantur, vendidit venerabilibus religiosis viris abbati et conventui monasterii in Saczka et ipsi monasterio perpetuo pro CC sex. gr. etc. (ut in forma etc. usque in finem). Quem quidem censum possessores dictarum hereditatum . . . Ad quod forum et hujusmodi intabulationem serenissimus princeps etc. suum gratiosum perhibuit consensum. Nuntius ad tabulas fuit (ut superius sub n. 29 continetur). (*Univ.*)

48. *Forma venditionis census nudi advitalis.* Nicolaus de T— protestatus est, quod in hereditate sua in K— curia araturae, curiis rusticalibus cum censu et omni etc. X sex. gr. census annui

nudi perpetui, sed advitalis tamen, vendidit Johanni de M— pro L sex. gr. persolutorum, quod (ut in prioribus) et ei de dicto censu ad vitae ipsius tempora duntaxat condescendit, et non ultra. Disbrigare debet et cum eo Johannes de S. et M— de A— omnes etc. (ut in forma perpetui census). Quem quidem censum ei solvere tenetur et debet per medium in festo Sti Georgii et per medium etc. et sic aliis annis et terminis usque tempora vitae ipsius dumtaxat ut praefertur, et non ulterius; ita si aliquem censum in aliquo dictorum terminorum termino non solveret, tunc ipse cum solo camerario poterit impignorare in hereditatibus supra dictis (ut in forma perpetui census nudi). ((*Univ.*)

49. Venditio juris devolutionis per regem dati. Henricus de Rosemberg protestatus est, etc. quod omne jus suum quodcunque habuit et habet ad hereditatem in C. per dominum regem datam et donatam, videlicet curiam araturae cum munitione, curias rusticales et subsides cum censu, agris, pratis et omni etc. ut vocabuntur, quod et quidque jus post mortem olim Johannis de C. ad dominum regem est legitime devolutum et ipsi Henrico datum et donatum, nihil juris sibi ibidem penitus reservando, vendidit Nicolao etc. et suis heredibus pro C sex. gr. integre persolutis et ei de dicta hereditate in eo jure sicut solus habuit et tenuit etc. Disbrigare debet ipsemet vendens et cum eo fide jussit Joannes de M. et cum ab omni etc. (ut in prioribus). — (*Univ.*)

50. Forma obligationis cujusvis. Johannes de Praga protestatus est, se teneri mille sex. gr. Hermanno de T. et suis heredibus, in quo debito statim non habens ei pecuniam solvere, de hereditatibus suis in H. munitione, curia araturae, curiis rusticalibus, cum censu, in T— villa integra, curiis rusticalibus cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni etc. cum omnibus rebus mobilibus condescendit ad habendum, tenendum, vendendum, alienandum et faciendum de eis quidquid placet, sicut de propriis hereditatibus in dicta summa. Sed facit ei hanc gratiam specialem, si eum mori contingerit prius quam dictum H., ex tunc ipse H. ab hac obligatione erit liber et solutus. Actum. (*Univ.*)

51. Forma obligationis alia. Andreas de K— protestatus est, se teneri CCCC sex. gr. Romano de C—, M— de T—, Joanni de S— omnibus in solidum solvendas, quando eis carere nollent; ita si non solverit, tunc ipsi cum solo camerario poterint se intromittere de hereditatibus in T— etc. cum omnibus rebus mobilibus et de aliis hereditatibus suis et rebus mobilibus omnibus habitis et habendis, easque tenere, vendere, alienare, obligare, permutare et facere de eis quidquid placet, in dicta summa cum impensis, ita quod

decedente aliquo ex eis, pars cuiuslibet mortui in superstites devolvi debet. Sed ipsi faciunt ei hanc gratiam specialem: Si omnes deus tolleret de medio et ipse Andreas superviveret, ex tunc idem Andreas ab hac obligatione erit liber a quolibet homine et solutus. Et quando unus ex eis quocumque tempore ante vel post intromissionem sibi vice versa hanc obligationem dimisit, sicut omnes dimitterent, cum ea conditione, quando idem Andreas postularet sibi hanc dimitti obligationem, hoc ipsi aut unus ex eis, qui per eum fuerit monitus, debet facere sine contradictione. Si non vellent aut vellet dimittere, tunc debet eos aut unum ex eis per camerarium monere et sibi aut eis intimare, ut infra quatuordecim dies a monitione camerarii continuos dimittant seu dimittat. Et si sponte dimittere vellent aut vellet aliquis ex eis et camerarius hoc coram tabulis fateretur, quia eos aut unum ex eis monuit: extunc ipsemet Andreas veniens ad tabulas poterit praesentem obligationem delere sine praedictorum speciali ad tabulas recognitione. Item quod idem Andreas donec vixerit, poterit de praefatis hereditatibus in parte vel in toto vendere, alienare, obligare et in eis dotare sine praedictorum consensu et voluntate pro libitu suo. Actum etc. (*Univ.*)

52. Alia de eodem. Thomas de P. protestatus est se teneri CC sex. gr. Johanni de C., Nicolao de M. et Martino de S. omnibus in solidum, (ut supra). Ita si non solverit, tunc ipsi cum solo camerario vel camerario auctoritate propria, de quo eorum simplici relationi credi debet, poterint se intromittere de hereditatibus suis in O. munitione, curia araturae, villa integra, curiis rusticalibus, cum censu agris, pratis et omnibus etc. (ut in praecedenti forma), easque tenere, vendere, alienare, obligare, permutare et facere de eis quodcumque placet in dicta pecunia cum impensis, ita quod pars etc. (sicut supra). Et quando etc. Et statim ibidem praefatus Thomas recognovit et suscepit pro intromisso, tamquam cum camerario se intromitterent, et quando in praefatis hereditatibus residet, tamquam ipsorum procurator seu šaffarz ad eorum voluntatem. (*Univ.*)

53. Alia obligatio veri debiti. Franciscus de C— protestatus est coram etc. se teneri CCC sex. gr. veri debiti Johanni de Montibus et ejus heredibus solvendas divisim, medietatem in festo Sti Georgii proximi et aliam medietatem in festo Sti Galli deinde sequenti. In casu si non solveret, tunc ipse vel sui heredes cum solo camerario poterit eum impignorare in hereditatibus suis omnibus habitis et habendis cum omnibus rebus mobilibus similiter habitis et habendis, vel se de eisdem cum camerario intromittere easque tenere, vendere, alienare, obligare, et facere de eis quidquid placet, ad perceptionem dictae summae pro quolibet termino, cum tertia parte plus nomine poenae et impeasarum. Actum (*Univ.*)

54 Bohunco de Ludic recognovit coram beneficiariis Pragensibus, se teneri et debere veri debiti 5 sex. gr. den. Prag. solvendas in festo Sti Georii proximo Alberto de Kryr et suis heredibus. Quod si non faceret, tunc Pragenses beneficiarii ipsum Albertum vel heredes suos inducere debent super hereditates ipsius Bohunconis, ubicunque habet vel habebit, absque omni citatione, in X marcis argenti tanquam in jure obtento. Actum etc. (*Cur.*)

55. Dorothea relicta quondam Newhlasii cum Zawissio filio suo de Řičano recognoverit coram beneficiariis Pragensibus, se teneri veri debiti XXX sex. gr. denar. prag. Kuncze, Byethe et Žofeze filiabus Newhlasii praedicti de Řičano, in quibus pecuniis eis condescendit de tribus marcis argenti census annui in hereditate sua in Uhlisczich toto, quidquid ibi habet, cum hereditate et qualibet libertate, ita, quod eiusdem census solvere debent medietatem eis incipiendo in festo Sti Galli proximo et aliam medietatem in festo Sti Georii tunc statim sequenti, et sic deinceps singulis annis tamdiu, donec eis dictam pecuniam totam duxerit persolvendam. Actum etc. (*Cur.*)

56. Wratislawa cum marito suo Stephano de Hoholicz recognoverunt coram beneficiariis Pragensibus, se teneri et debere veri debiti 10 marcas argenti solvendas in festo S. Michaelis proximo Bedrzichoni de Wranyeho et suis heredibus. Quod si non solverent in termino eodem, tunc statim beneficiarii Pragenses ipsum Bedrzichonem vel heredes suos debent inducere super hereditates ipsorum Wratislawae et Stephani, ubicunque habent vel habebunt, sine omni citatione super $1^1/_2$ marcam argenti census annui ad veram obligationem, tamquam in jure obtento. Actum anno dom'ni MCCCLVI feria VI quatuor temporum Quadragesimae. (*Cur.*)

57. Wenzeslaus, gener Geczlini de Praga, recognovit coram beneficiariis Pragensibus, se teneri et debere 90 sex. gr. den. Prag. patruo suo Pesconi dicto Mudrak de Praga. Et pro eadem pecunia condescendit ei de 10 sex. gr. praedictorum census annui in hereditate sua in Wssenor curiam araturae, quam emit a Sbrasslao, et in Mokropsiech molendinum cum agris, pratis, silvis, rivis et qualibet libertate ad ea pertinente, ita quod ipse Pesco eundem censum annuum de ipsa hereditate percipere debet, ad tempora vitae suae tantum. Eo vero decendente praedicta hereditas cum eodem molendino mox ab ipso censu annuo sine qualibet solutione eidem Wenczeslao, Jaksoni, Henslino et Zeydlino de Praga libera esse debet. Actum etc. (*Cur.*)

58. Thomas Bernhardi, civis pragensis, recognovit coram beneficiariis Pragensibus, se teneri et debere veri debiti pro promptis con-

cessis denariis 250 sex. gr. den. prag. Johanni de Unhosczie et suis heredibus. Quam pecuniam sibi debet solvere a festo S. Jacobi apostoli Maj. nunc venturo proxime infra revolutionem unius anni continuam et completam. In qua quidem pecunia eis obligavit hereditatem suam in Taklowicz, curiam araturae cum duabus araturis et 14 sexagen. gross. praedictorum census annui, et totum, quidquid ibi habet, cum agris, pratis, silvis, omnibusque segetibus annualibus, et rebus mobilibus et immobilibus universis ac pertinentiis suis omnibus et qualibet libertate ad ea pertinente, et eis de praedicta hereditate et rebus in praedicta pecunia ad veram obligationem condescendit. Quem censum ipse Johannes vel sui heredes tollere debent incipiendo in festo S. Galli venturo proxime medietatem, et in festo Sti Georii statim sequenti aliam medietatem. — Et si in praedicto termino, videlicet in festo S. Jacobi ap. praedicti eis praedictam pecuniam totam 250 sexagenarum non persolverit, extunc idem Johannes vel heredes sui praedictam hereditatem tenere et habere debent cum praedictis duabus araturis et censu ac rebus et segetibus universis praedictis ad veram obligationem, donec eis praedictam pecuniam 250 sex. integraliter fuerit persoluta. Quae tamen persolutio fieri debet ammodo semper in festo S. Galli tantum cum censu ejusdem festi coram tabulis terrae. Eandemque hereditatem et censum debent et fideiusserunt disbrigare eidem Johanni et suis heredibus nec non domino Busconi, canonico Pragensi, et Jesconi de Vrascova, eis omnibus in solidum, ipsemet Thomas et cum eo Woyslaus de Wseradicz et Blahut de Swynar, omnes in solidum, a quolibet homine jure terrae. Quod si non disbrigarent, tunc Pragenses beneficiarii ipsos Johannem heredesque suos ac dominum Busconem et Jesconem praedictos debent inducere super hereditates ipsorum fideiussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento, in tertia parte plus pecuniae supradictae. Actum etc.

(Ipse Johannes de Unhosczie recognovit coram beneficiariis de praedicta pecunia 250 sex. se plenarie fore pagatum per Thomassium supradictum. — *Cur.*)

59. Alia obligatio simplex. Mana de T— protestatus est, se teneri CXX sex. gr. Martino de T—, Johanni de C— et Benessio de S— omnibus in solidum solvendum (ut supra), ita quod de hereditatibus suis dotalibus obligatis in T— munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu, agris et omni etc. Easque tenere etc. ita quod pars etc. sed faciunt etc. Ut quando unus etc. Cum ea conditione, quod praefati omnes et eorum ipsum in possessione et usufruitione dictarum hereditatum impedire non debent ad tempora vitae ejus ullo jure vel facto, sub poena perditionis juris, prout obligatur ad eam vice versa. Actum. (*Univ.*)

60. Forma obligationis minoris. Petrus de W— protestatus est, quod Johannem de M— disbrigatorem suum in disbrigatione hereditatum in T— ad Martinum de P— obligavit, prout habet in terrae tabulis continere, et promisit quod debet eum de hujusmodi disbrigatione liberare omni ejus sine dampno; ita si non liberaret, et ipse propter haec aliqua dampna perciperet, extunc ipse et sui heredes cum solo camerario poterit eum impignorare in hereditatibus omnibus habitis et habendis vel se de eisdem cum camerario intromittere, easque tenere, vendere, alienare et facere de eis quidquid placet, ad plenam etc. de dampnis et impensis inde quocumque perceptis. Actum. (*Univ.*)

61. Fidejussio. Henricus de Bezdiekowa et Jaroslaus de Drunycz recognoverunt coram ben. Pragensibus, quod Albertum de Kryr et Buskonem de Holedczie in 28 sex. gr. den. Prag., solvendis in die S. Galli proximo 6 sex. et in festo S. Georii tunc sequenti 10 sex. et in festo S. Wenceslai post statim sequenti 12 sex. ipsorum gr. Pesconi, judici de Sacz, et Sulkoni de Holedczie vel eorum heredibus, cautione fideiussoria ad ipsum Pesconem et Sulkonem de Holedczie et heredes suos obligarunt. A qua quidam fideiussione ipsos liberos et indempnes facere debent in terminis memoratis. Quod si non facerent, tunc quidquid ipsi Albertus et Busko obinde dampni se percipisse dixerint, in hoc eis credi debet et haec dampna una cum capitali pecunia praedicta iidem Henricus et Jaroslaus solvere omnia statim debent. Quod si non fecerint, tunc Pragenses beneficiarii ipsos Albertum et Buskonem inducere debent super hereditates ipsorum Henrici et Jaroslaui, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione, tamquam in jure obtento, in praedicta capitali pecunia et omnibus dampnis obinde perceptis. Actum etc. (*Cur.*)

62. Obligatio cum fidejussoribus et obstagio. Noverint universi, quod ego Stephanus terrae tabularum notarius et ecclesiae Pragensis canonicus, tenore praesentium recognosco honestae dominae Wychnae, olim domini Alberti de Polep relictae, et Henrico nepoti ipsius in 55 sex. gr. den. Prag. obligari. Et promittimus autem ratione majoris cautelae nos Stephanus praedictus et Bohunko dictus Haras, miles de Bosina, ac Jaroslaus de Puchovic, ipsius domini Stephani familiaris, sine dolo malo in solidum bona fide, eidem Wichnae et Henrico nepoti ipsius occasione dictae pecuniae in octava Sti Georii proxime ventura 3 sex. gr. minus fertone et in octava Sti Galli deinde proxima iterum 3 sex. gr. minus fertone et in octava Sti Georii postea immediate secutura 3 sex. gr. minus fertone nomine annui census ministrare et cum hoc in ipsa propedicta seu ultima octava Sti Georii supradictas 55 sex. gr., nusquam ipsos homines alias proinde remittendo, dare et in paratis tantum grossis Prag. indivisim. Ita tamen, quod nullus nostrum per

solutionem suae partis a solutione residui debiti solutus fiat persolvere indilate.

In quacunque autem dictarum octavarum octava huiusmodi pecuniam in eo solvendam non solverimus, sive census sive principalis pecunia fuerit, extunc die altera statim obstagium debitum et consuetum in Maiori civitate Pragensi in hospitio nobis ad praedictorum hominum, scilicet Wichnae et Henrico, nepoti ipsius, instantiam deputato tenebimur bona fide in personis nostris propriis continue observare, ita tamen, quod ego Stephanus praedictus in casu impedimenti legitimo potero ad servandum ipsum obstagium unum servitorem meum honestum vel alium idoneum virum cum famulo et duobus equis mittere loco mei.

Elapsis autem ab ipsarum octavarum octava quacunque octo diebus continuis huiusmodi pecunia in eo solvenda fortasse non soluta, praestito ipso obstagio vel non praestito, praedicti homines huiusmodi pecuniam tunc solvendam habebunt statim in dampna nostra super omnia bona nostra mobilia et immobilia a christianis conquirere vel Judaeis, nobis praenominatis viris singulis dictum obstagium continue servaturis, donec de praescripta huiusmodi pecunia tunc solvenda et dampnis ac impensis desuper crescentibus quibuscunque fuerit per nos dictis hominibus plenarie satisfactum.

Et qui hanc literam habuerit cum sufficiente testimonio, eidem bona fide debebit per nos vel nostros superstites bonorum nostrorum possessores satisfieri, de praemissis sibique jus competit eorundem.

In quorum evidentiam sigilla nostra praesentibus sunt appensa. Datum feria quinta post dominicam qua canitur Reminiscere, anno domini MCCC quinquagesimo octavo. (*Cur.*)

63. Johannes de Zlenic recognovit coram beneficiariis Pragensibus, quod tenetur veri debiti 1000 sex gr. den. Prag. domino Stephano canonico Pragensi, notario terrae, et Ješkoni de Tetin, fratribus germanis, in qua pecunia eis condescendit de hereditatibus, vid. Zlenic castro cum aliis hereditatibus suis, eidem castro proxime adjacentibus, in quibus hereditatibus esse debent 100 sex. gr. jam dictorum census annui, cum agris, pratis, omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente. Easdemque hereditates cum ipso castro ipse Johannes cum praedictis 1000 sex. in parata pecunia tantummodo exsolvere debet ab ipsis fratribus ultimo die ante festum Sti Galli proxime venturi. Quod si non faceret, ex tunc statim eisdem fratribus nomine census dare debebit 50 sex. praedictorum gross. et nihilominus adhuc easdem hereditates cum praedictis 1000 sex. et ipsum castrum exsolvere poterit finaliter in octava nativitatis Christi proxime ventura. Quod si non fecerit, extunc statim praedictum castrum Zlenic cum eisdem hereditatibus, in quibus plenarie esse debent 100 sex. saepius dictorum grossorum census veri annui,

ut est dictum, cum omnibus villis hereditatibus, jure dominii, libertatibus, utilitatibus et pertinentiis suis universis ad ipsos fratres dominum Stephanum et Ješkonem et ad ipsius Ješkonis heredes hereditarie devolventur.

Quas quidem hereditates cum ipso castro eisdem fratribus debent disbrigare et fidejubent ipsemet Johannes, Henricus de Lichtenburch et Jaroslaus de Sternberch, omnes in solidum, a quolibet homine jure terrae. Et etiam iidem fidejubent, quod ille census annuus 100 sex. in eisdem hereditatibus integer reperiatur. Quod si non disbrigarent, aut ipse census annuus ibi non inveniretur, extunc beneficiarii pragenses ipsos dominum Stephanum et Ješkonem vel heredes ipsius Ješkonis inducere debent super hereditates ipsorum fidejussorum, ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione tamquam in jure obtento in tertia parte plus pecuniae supradictae.

Actum anno domini MCCCLI in crastino b. Petri et Pauli apostolorum. (*Cur.*)

64. Nos Dobes de Networzicz, Andreas de Duba, Ulricus Wilhelmus et Jesco fratres de Mracz, recognoscimus tenore praesentium publice protestantes, venerabilibus et religiosis domicellabus Margarethae abbatissae et conventui monialium monasterii Sti Georii in castro Pragensi ordinis Sti Benedicti, ac ipsi Margarethae et specialiter religiosae domicellae Offczae moniali monasterii ejusdem, sorori nostrae carissimae, nomine et ratione dotalitii sive dotis in quadraginta sexag. gr. denar. prag. teneri nos ac debitorie obligari. Quas quidem pecunias abbatissae, conventui et sorori nostrae praefatis dare et solvere promittimus quilibet nostrum in solidum bona fide, qui primo ex nobis monitus aut requisitus fuerit, alio non exspectato, a data praesentium ad sex annos continue computando, qualibet occasione non obstante. Ita tamen, quod infra praedictos sex annos ad solutionem quatuor sexag. denar. praedictorum veri census, in festis videlicet sancti Galli proxime incipiendo duas et sancti Georii duas sexag. gross. denar. Prag. abbatissae, conventui et sorori nostrae antedictis sumus et esse volumus obligari. Si vero praefatas pecunias atque census ac inpensas, si quas fecerint, persolvere neglexerimus, aut non curaremus in aliquo terminorum praedictorum, ex tunc etiam, quod absit, praefata sorore nostra ante solutionem pecuniarum huiusmodi de medio sublata, damus, concedimus et praesentibus indulgemus abbatissae, quae est vel quae pro tempore fuerit et conventui saepedictis plenam licentiam et omnimodam potestatem, praefatas pecunias atque censum cum impensis a nobis vel a quolibet nostro exigendi, repetendi ac recipiendi per se, alium vel alios, quacunque jurisdictione vel auctoritate ecclesiastica vel seculari cuiuscunque auxilio vel favore mediante, quibus omnibus et singulis nos submittimus sponte per praesentes. Promit-

timus nihilominus quilibet nostrum bona fide, quod quidquid ex parte dictarum abbatissae et conventus contra nos in judicio vel extra, dictam pecuniam et census repetendo secundum gestum aut propositum fuerit, contra hoc vel contra praesentes literas non dicere aut fecere per nos aut interpositas personas palam vel occulte, sed ea omnia et singula inviolabiliter promittimus adimplere. In cuius etc. *(Cur.)*

65. *Forma alia sub poena.* Smilo de S . . . protestatus est, quia Johannem de C . . ., Martinum de T . . . et Johannem de A . . . fidejussores suos per literas cum pendentibus sigillis et alias per simplicia promissa verbalia ad Johannem de C . . . etc. in fidejussoria cautione obligavit et promisit, quod debet eos de hujusmodi fidejussione liberare omni ejus sine dampno et sub poena C sex. gr. Ita si non liberaret, tunc ipsi cum solo camerario poterunt eum impignorare in hereditatibus suis omnibus habitis et habendis vel se de eisdem cum eodem camerario intromittere easque tenere etc. ad plenam proceptionem dictae poenae cum impensis, et quando unus ex eis quum liberati fuerint et non prius sibi hanc obligationem dimisit, firmum esse debet etc. *(Univ.)*

66. *Forma alia sub poena.* Martinus de P . . . protestatus est, quod debet et tenetur apponere duos disbrigatores habentes hereditates Johanni de T . . . ad forum hereditatum in T . . , quas vendidit eidem Johanni huic et festum Sti Georgii proximi sub poena C sex. gr. Ita si non apponeret, extunc ipse J. cum solo camerario poterit eum impignerare in hereditatibus suis in P . . . munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu, agris, pratis et omni etc. et aliis hereditatibus suis omnibus habitis et habendis vel se de eisdem intromittere easque tenere vendere alienare obligare et facere de eis quidquid placet, ad perceptionem poenae cum impensis. Actum. *(Univ.)*

67. *Alia.* Procopius de C . . . prot. est, quia Johannes de T . . . constituit susceptorem dotalitii traductionis Annae uxoris suae vid. CCL sex. gr. et promisit, quia debet eum liberare, by gey ezo potkalo propter hujusmodi susceptionem, ipsius sine dampno et sub poena CCC sex. gr. etc. Ita si non liberaret, tunc ipse vel sui heredes poterunt (ut in praecedenti litera). *(Univ.)*

68. *Forma obligationis cum fidejussoribus et obstagio.* Nos Jesko dictus de Kolovrat, Rembota dictus Goldner et Mathias de Turri, cives Pragenses, recognoscimus tenore praesentium universis, quod, quia strenuus miles dominus Epiko de Hradek reverendissimo in Christo patri et domino, domino Arnesto, sanctae Pragensis ecclesiae archiepiscopo, bona infra scripta, videlicet villas

Borová et Veselé novae plantationis, quod vulgariter dicitur Hlota (sic) integras, et partes villarum videlicet in Chodolaz et in Zalezl ac in Broceň cum agricultura et seminibus eiusdem agriculturae, quantum ipse dominus Epiko in eisdem bonis habere dignoscitur, cum universis et singulis ipsarum villarum pertinentiis et utilitatibus, videlicet agris, cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, rubetis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscinis, piscationibus, venationibus, aucupationibus, judiciis, emendis, culpis, montibus, planis, con vallibus et generaliter cum omnibus et singulis ipsorum bonorum proventibus, pertinentiis et utilitatibus, in quibuscunque rebus consistunt vel quibuscunque specialiter nominentur nominibus, pleno jure, proprietate et dominio — pro septingentis sex. gr. denar. prag. rite et rationabiliter hereditarie vendidit, astringens se eadem bona singula domino nostro archiepiscopo praedicto in proximis quatuor temporibus advenientibus ad tabulas terrae more solito imponere et consueto etiam contra dotalitia, si quae esserit (!) super eisdem bonis disbriganda, et nihilominus strenuos milites, dominos Benešium de Liběšic et Hrochonem de Hořiněves ac etiam Hynkonem et Henslinum fratres de Duba pro disbrigatoribus eorundum bonorum obligare in quatuor temporibus memoratis. Et quia ipsi disbrigatores propter ipsorum absentiam haberi non possunt aliqualiter ista vice, quare nos Epico de Hradek, praedictus venditor praedictorum bonorum principalis, atque nosJeško de Kolovrat, Rembota et Mathias praefati per antedictum dominum Epiconem instantissime rogati voluntarie nos ad hoc subicimus, quod si praedictus dominus Epico singula bona praenominata eidem domino nostro archiepiscopo in eisdem proximis quatuor temporibus (ad) tabulas terrae ut praedicitur non imponeret, vel si se memorati disbrigatores pro disbrigatoribus obligare nollent, aut ipsa bona more solito, ut praefertur, disbrigare recusarent vel negligerent forsitan: ex tunc ipsi domino nostro archiepiscopo in mille sexag. gr. prag. rite et rationabiliter persolvendis in parata pecunia succumbere volumus ipso facto.

Quas quidem mille sexag. ipsi domino nostro archiepiscopo et suo nomine strenuo militi domino Smyloni de Pardubic, fratri suo, ac honorabili viro domino Nicolao praeposito monasterii Stae Mariae canonicorum regularium in Rudnic et Pagano purchravio Rudnicensi et cuilibet ipsorum in solidum a die monitionis nobis factae infra quatuor septimanas continuas persolvere et pagare bona et sincera fide, manu conjuncta et in solidum promittimus et tenemur.

Quod si non fecerimus, extunc nosJeško Kolovrat, Rembota et Mathias in Turri praefati statim ad praestandum obstagium consuetum et debitum in Maiori civitate Pragensi in domo honesti hospitis nobis ad hoc per eos vel aliquem ex ipsis deputato in personis nostris propriis quivis nostrum cum uno famulo et duobus

equis introire tenebimur. In quo si per quatuordecim dies continuaverimus, praedicta pecunia non soluta, ipsis domino nostro archiepiscopo et ceteris praenotatis licebit easdem mille sexag. super dampna et bona nostra mobilia et immobilia in dampnis apud christianos conquirere vel Judaeos, nobis in eodem obstagio semper continuantibus, quousque praefatae mille sex. cum omnibus et singulis dampnis, quae ipsi ex conquisitione vel solutionis dilatione memoratae pecuniae perciperent, eis per nos fuerint plenarie persolutae.

Eo etiam adjecto specialiter et expresso, quod si invictissimus dominus noster, dominus Karolus Rom. imperator et Boemiae rex, eandem intabulationem saepedicto domino nostro archiepiscopo, ut praescribitur, faciendam nollet admittere forsitan, extunc quibuscunque personis secularibus mandaret, eisdem bona praenotata in praefato termino ad tabulas terrae ponere tenebimur et promittimus, difficultate qualibet non obstante. Cumque bona saepedicta eisdem tabulis imposita fuerint, extunc volumus, quod praesentes nostrae literae ammodo nullius roboris esse debeant vel rigoris.

In quorum testimonium et certitudinem pleniorem sigilla nostra, videlicet Epiconis, Ješkonis dicti Kolovrat, et Rembotae dicti Goldner et Mathiae de Turri civium pragensium praedictorum, praesentibus sunt appensa.

Datum Pragae anno etc. (*Cur.*)

69. Nos Čenko de Lipa, supremus regni Boemiae marschalcus et camerarius, Čenko de Leuchtenburch dictus Krušina,Ješko de Kolovrat et Mathias de Pleszims notum facimus tenore praesentium universis, quod quia strenuus miles dominus Epik de Hradek reverendissimo in Christo patri et domino domino Arnesto sanctae Pragensis ecclesiae archiepiscopo villas Borová, Veselé, Chodolaz, Zalezl ac in Broceň cum ipsarum pertinentiis pro septingentis sexagenis gross. denar. pragens. rite et rationabiliter vendidit, et ipse dominus Epik ipsa bona eisdem domino archiepiscopo in proximis quatuor temporibus ad tabulas terrae reponere ac ipsi etiam strenuos milites dominos Benešium de Liběšic et Hrochonem de Hořiněves nec non Hynkonem et Henslinum fratres de Duba pro disbrigatoribus eorundem bonorum in eisdem quatuor temporibus statuere, unacum strenuo milite domino Ješkone de Kolovrat et Rembota Goldner et Mathia de Turri, civibus Pragensibus, fideliter promiserunt, prout in literis super huiusmodi venditione et conditionibus datis etconfectis plenius continetur. —

Volentes igitur, quod ipsi Rembot et Mathias in Turri ex talibus promissis ulla dampna percipiant, sed eos potius indampnes reddere et securos, quod si dominus Epico praedictus bona praenotata

in proximis quatuor temporibus domino archiepiscopo, vel hiis, quos ad hoc deputaverit, ad tabulas terrae non imposuerit aut etiam ipsi dominos praedictos pro disbrigatoribus non statuerit et generaliter omnia in literis venditionis prius nominatis contenta non adimpleverit, et si praedictos Rembotam et Mathiam in Turri aliqua dampna ex tali negligentia percipere contingeret, videlicet quod eas mille sexagenas gr. denar. prag. domino archiepiscopo et ceteris, ad quorum manus promittitur persolvere contingeret, sicuti in literis venditionis expressius continetur, ipsos de singulis dampnis talibus indampnes reddere totaliter promittimus bona nostra fide, manu conjuncta et in solidum fideliter et sincere.

Quod si non fecerimus, extunc statim quivis nostrum cum uno famulo et duobus equis ad praestandum obstagium consuetum et debitum in Maiori civitate Pragensi in domo honesti hospitis nobis ad hoc per eos deputata in personis propriis tenebimur introire; in quo si per quatuordecim dies continuaverimus, extunc ipsi easdem mille sexagenas gross. super dampna nostra apud christianos licite conquirere poterunt vel Judaeos, nobis in eodem obstagio semper continuantibus, quousque omnia dampna, quae ipsi apud christianos vel Judaeos legitime perciperent et rationabiliter demonstrarent, eis per nos fuerint una cum mille sexagenis praedictis plenarie restaurata.

Harum nostrorum testimonio literarum, quibus sigilla nostra de certa nostra scientia sunt appensa. Datum in Praga anno domini MCCCLVII die dominica in octava Stae Trinitatis. (*Cur.*)

70. *Forma dimissionis obligationis.* Johannes de T... suo et sociorum suorum nomine in obligatione contentorum dimittunt hanc obligationem vice versa plene et in toto (Relatio omnium beneficiariorum). (*Univ.*)

71. *Dimissio quaevis dotalitii.* Dorothea de P. protestata est, quod omne jus suum dotale obligatum quodcunque habuit ad hereditates Johannis de C. in D., videlicet ad curiam araturae, curiam rusticalem cum censu agris pratis etc. et omni libertate etc. dimisit et dimittit praesentibus Joanni de P. dicto, heredi dictarum hereditatum, plene et in toto, nullum jus penitus sibi ad huiusmodi hereditates reservando etc. (*Univ.*)

72. *Communis dimissio dotalitii.* Haymo de C. protestatus est, quod omne jus suum dotale obligatum quodcunque habuit ad hereditates Johannis de C. in A. ad curiam araturae etc. dimisit praesentibus et dimittit Petro de M. et suis heredibus plene et in toto, nullum jus sibi penitus ad huiusmodi hereditatem reservando. (*Univ.*)

73. *Dimissio juris hereditarii.* Martinus de Janowicz protestatus est etc., quod omne jus suum hereditarium quodcunque habuerit ad

hereditates Petri de C . . . in D . . ., vid. ad curias araturae, munitionem, villam integram, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni etc. dimisít et dimittit praesentibus eidem Petro et suis heredibus plene in toto, nullum jus penitus sibi ad hujusmodi hereditates reservando. Actum etc. (*Univ.*)

74. Forma dimissionis cujusvis. Frana de T— protestatus est, quod omne jus suum quodcumque habuit (ad) hereditatem Johannis de C— in A—, sit per modum fidei, unionis aut obligationis vel quocumque posset per tabulas conquiri, dimisit et dimittit praesentibus sibi Johanni vice versa et suis heredibus plene et in toto, nullum jus penitus sibi ad hujusmodi hereditatem reservando. (*Univ.*)

75. Cessio dotis. Jutka de Zaluzan protestata est coram ben. Pragensibus, quod a filiis Benessio et Divissio de Zaluzan quadringentas sex. gr. denar. prag. dotis suae, quas habuit in hereditate sua dotali obligata in Zaluzan percepit 50 sexag. ipsorum gross. dotis eiusdem, deputavit solvendas per ipsos filios suos domicellae Jutcae, filiae Mladothae de Nechanicz. Et ipsi filii ei easdem 50 sex. gr. solvere subintrarunt, praedictaque domina Jutka ad huc retinuit in eadem hereditate sua et apud ipsos filios suos pro se 50 sexagenas dotis suae praedictae disponendas, prout ei videbitur expedire et nihil amplius habet apud ipsos filias praeter praedictas 50 sexagenas. Actum etc. (*Cur.*)

76. Arbitrium. Causa, quae inter Ješkonem dictum Oswald de Časlavia ex una et Ctiborium de Vlkova et Slavek de Ostrziedka parte ex altera pro hereditate in Tupadel vertebatur, admissa est potenter per easdem partes arbitrio Bohunconis de San vicecamerarii et Mstidruhonis de Wyrbka vicejudicis, ita, quidquid ibi mandabunt, ratum tenere eaedemque partes debent sub amissione ipsius causae et C marc. argenti juris obtenti, profitentibus ipsis arbitris in obedientiam alicujus partis solvendarum per partem obedientem parti ipsum arbitrium seu mandatum servanti.

Qui arbitri ibi statim mandaverunt, ut ipse Jesco de hereditate eadem in Tupadel mox condescendat Ctiborio et Slavconi eisdem. Et hoc ipse Ješko statim fecit, quia condescendit hereditate eis de eadem.

Item mandaverunt, quod ipsi Ctibor et Slavco eidem Ješkoni et suis heredibus dent et dare debeant sabbatho quatuor temporum Penthecost. proxime coram tabulis terrae LXXXIIII sex. gr. denar. prag.; et cum eandem pecuniam ei persolverint, tunc ipsa hereditas in Tupadl inposita eidem Ješkoni ad tabulas terrae de ipsis tabulis mox debet deleri. Si autem haec pecunia sibi non fuerit persoluta, ex tunc idemJeško Osvald et sui heredes ad eandem hereditatem

tamquam ad aliam rem suam propriam et hereditariam debent se tenere, et nihilominus adhuc ipsi Ctibor et Slavek praedictas C marcas argenti nomine poena perdent ad ipsum Ješkonem et heredes suos ipso facto. In quibus C marc. argenti ipse Jesco vel heredes sui pignorare poterunt in hereditatibus ipsorum Ctiborii et Slavkonis ubicunque habent vel habebunt, absque omni citatione, monitione et inductione, tamdiu, donec de praemissis C marcis argenti eis fuerit satisfactum. Actum etc. (*Cur.*)

77. *Forma monitionis propter indisbrigationem.* Anno et die etc. Camerarius Henricus fuit in monitione apud Johannem de C . . . principalem et Petrum de A . . . et Martinum de T . . . disbrigatores ex parte W . . . de M . . . ob non disbrigationem hereditatum in M . . . et impedimenta, quae veniunt ex parte Johannis de O . . . qui sahá jure super dictas hereditates, vel: Qui citat pro dictis hereditatibus, vel: Ponendo impedimenta et ceteras occurrentes pleno jure. (Relatio ejusdem camerarii.) (*Univ.*)

78. *Inductio pro eodem.* Item anno etc. Johannes de B . . . beneficiarius subcamerarii vel reginae vel praepositi Wissegradensis vel notarii minorum tabularum cum camerario Jacobo ex parte totius beneficii induxerunt M . . . de T . . . super hereditates D . . . principalis in M . . . (nominando hereditates) T . . . de U . . . in U . . . (nominando disbrigatorem vel disbrigatores) propter indisbrigationem hereditatum praedictorum et praedicta impedimenta in C sex. gr. in summa principali et tertia parte plus pleno jure. (Relatio eorundem). (*Univ.*)

15.

Formae querelarum.

Cum „Officio tabularum," de quo supra retulimus (n. 11.), in codicibus manuscriptis conjunctae leguntur formulae querelarum, et quidem:

I. a) In libro manuscripto Bibliothecae univ. Pragensis, 17. E. 4: „Žaloby pořád: Conqueritur pro debito X marcarum." — b) In libro manuscripto ejusdem Bibliothecae I. G. 18: Querelae.

Contextus verborum bohemicus legitur in codice tabularii Treboniensis B. 3: „Pokládají se formy a řád žalob, a najprvé z dluhu."

II. Sequuntur aliquot formae querelarum, discriptae e Codice manuscripto tabularum curiae regiae Nr. 1.

III. Adduntur formae sermone solummodo boemico conscriptae, in unum redactae a Mauritio dicto Kačer, vicenotario tabularum terrae (1404—1408). Scriptae leguntur in codice archivi Treboniensis B. 3.

I.

1. Conqueritur pro *debito* 10 marcarum minus loth(one), quia ei tenetur pro equis et diversis kupecstvie, což sta spolu utiežela, et hoc ei non adimpleuit; ideo ei hoc debitum mansit debitus etc.

Žaluje z *dluhu* z 10 hřiven střiebra bez lota, že jest jemu dlužen za koně a za rozličné kupecstvie, což sta spolu utiežala, a toho jest jemu nesplnil; a protož jest jemu tiem dluhem dlužen ostal i ostává.

2. Pro *debito* 10 marcarum minus loth., quia ei tenetur pro patre suo J . . . de Č . . . quondam dicto indiviso, že to argentum dotavit S . . . de M . . . patri jeho quondam dicto indiviso, post K . . . uxorem jeho etiam de M . . ., quando pro eo tradita et ipse sibi eam duxit in uxorem.

(*Z peněz nedání.*) Žaluje z *dluhu* z deseti hřiven střiebra bez lota, že mu dlužen za svého otce Jaroše z Čijevic někdy řečeného a nedielného, že to stříebro obvěnil Slavatě z Malikovic otci jeho někdy řečenému a nedielnému po Katrušce ženě jeho, tudiež z Malikovic, když zaň oddána byla, a on Slavata ji sobě za ženu pojal.

3. Quia fecit ei *dampnum* suo posse sine jure, quia debuit ei dare 20 sexag. gr. prag. pro spadone hoc anno (prima dominica post festum S. fuerunt huic VII anni) in Praga, cum quibus pecuniis ipse debuit se liberare a suis dlužníków U . . . et P . . . de M . . . et M . . . de T . . . Judaeis de P . . ., et non dedit; pro eo habet in dampnis, in equis, in promptis pecuniis et diversis in expensis, ješto musil za to dáti, pro C marc. argenti; post hoc dampnum actor solus.

(*Opět z peněz i nedání.*) Žaluje, že mu učinil *škodu* svú mocí bez práva, neb jemu měl dáti 20 kop grošuov českých pražských za hynšt tohoto leta (první neděli po svatém Jiří, a tomu již šest let), jakž se jest měl v Praze těmi peniezi od svých dlužníkuov vyvaditi, od Oldřicha a od Petra z Kutny a od Machy a od Merkle židuov také z Kutny, a toho nedal; proto vzal škodu na koniech, i na hotových penězìech, i na rozličných nákladech, ješto musil za to dáti, to jest za sto hřiven stříebra; po té škodě sám jistec.

4. Pro *vadio fideiussorio* 50 marc. argenti, quia se ad eum fideiussit E . . . de K . . . sub eodem jistým základem fideiussorio, quia měla esse obediens U . . . de H . . . quid ipse inter eos mandaret letos prima secunda feria po sviečkách na Hrádku; hoc ei non adimpleuit; ideo ad eum id vadium fideiussorium amisit etc.

(*Z základu.*) Žaluje z *základu zaručeného* z 50 hřiven, a že k němu přislíbila Elška z Kolešova pod týmž jistým základem rukující se, že měla poslušna býti Oldřicha z . . . ., což by on mezi nimi vyřekl letos první pondělí . . . . na Hrádku; toho jemu nesplnil a protož k němu ten základ zaručený propadl etc.

5. Pro *debito dotali* 10 marc arg. minus loth., quia vzebrav eius dotales pecunias pro eius poslúpnú dědinu obligata dotali in S . . . et debuit ei ty penieze dotales dare, et non dedit; ideo ei cum hoc debito dotali debitus remansit etc.

(*Z dluhu.*) Žaluje z *dluhu věnného* z desieti hřiven stříebra bez lota, že zebrav jemu jeho věnné penieze za jeho poslúpnú dědinu v věně zastavenú v Slatině, i měl jemu ty penieze věnné dáti, i nedal, a protož jemu tiem věnným dluhem dlužen ostal.

6. Quia *tenet hereditates* suas sine iure in P . . . curiam araturae et quinque curias rusticales cum agris pratis silvis et qualibet libertate ad ea pertinente, ad quas hereditates habet melius ius quam ipse, ad veram třetině post fratrem suum A . . . quondam dictum de P . . ., že mu mandat těch hereditates postúpiti k dědině, an jemu v to vstúpil et non postúpil etc.

(*Z dědin.*) Žaluje, že *drží dědiny* jeho bezpravně ve Pševlcích, pluh pole orné a pět dvoruov sedlských s dědinami ornými

i neornými, s lukami, s lesy, i se vší svobodú k nim přislušejici, k niemž dědinám má lepší právo než on, k pravé třetině po svém bratru po Alšovi někdy řečeném ze Pševlk, že mu má těch dědin postúpiti k dědině; an jemu v to padl a nepostúpil jemu.

7. Pro *vadio* 10 marc. minus loth. fideiussus, quia se ad eum fideiussit sub eodem vadio restituere ei skot et equos et diversos domus nábytek. ješto mu jest vzal in sua commissali hereditate in St . . . na sirotčí (hoc anno ultima die dominica ante natiuitatem Christi duo anni erunt) et non restituit; ideo ad eum hoc nominatum vadium amisit fideiussus.

(*Z základu desieti hřiven.*) Žaluje z *základu* desieti hřiven bez lota, že sie jest s ním zaručil pod tiem základem vrátiti skuot a konie i rozličný jiný domovitý nábytek, ješto jemu jest vzal v jeho poručeném dědieství v Strakovicieeh na sirotčiem (tomu budú dvě létě nynie na Božie narozenie, jakž jemu miel vrátiti), i nevrátil. a protož k němu ten základ tak zaručený ztratil i propadl.

8. Quia fecit ei *dampnum* suo posse sine jure in sua hereditate in B . . . jure obtento inducto et dominato žateckým úřadem zemským; perdit diversis censis perceptione pro 10 marc. minus loth; post hoc dampnum actor P . . . de S . . . vel solus.

9. Quia fecit ei *dampnum* sine jure in sua hereditate in K . . . jsa eius starosta et purgrabie. perdit in promptis pecuniis, ješto se jemu nevyčetl, pro C marc. argenti; post hoc actor N . . . de P . . . vel solus etc.

10. Pro *vadio fideiussorio* CCC marc. argenti, quia se ad eum fideiussit M . . . de L . . . sub eodem fideiussorio vadio, neměl eum citare ad beneficiarios terrestes ad Pragam i citavit eum letos prima sabbato post Jeronymum (annus huic erit); pro eo ad eum hoc fideiussorium vadium amisit.

(*Z základu.*) Žaluje z *základu zaručeného* ze tří set hřiven stříebra, že k němu zaručil i slíbil Jindřich z Háje pod týmž základem, že neměl jeho pohoniti k zemskému úřadu, i pohonil jeho letos prvni sobotu po svatém Jeronymu (tomu rok již bude); a protož k němu ten zaručený základ propadl; sám by jistec či rukojmě.

11. Quia *mandauit* suo posse N . . . de B . . . et B . . . de F . . . facere ei dampnum bezpravným popasem in sua hereditate in O . . . skotem, koňmi; perdit in siligine, in tritico et in diversis annonis pro 10 marc. argenti minus loth.

(*Z škod.*) Žaluje, že *přikázal* svú mocí . . . . učiniti mu škodu bezpravným popasem na jeho dědinách v Sirem skotem, koňmi; vzal škodu na žitě, na pšenici i na jiném rozličném obilí za 10 hřiven stříebra bez lota.

12. Quia *emit et tenet hereditatem* suam poslúpnú na W . . . 20 jugera hereditatis cum omni libertate ad ea pertinente aput H. de P., jenž ji tenuit B. bezročné věnné obligationem et A . . . patrem suum quondam dicto de W . . . indiuiso in duabus sexag. et 20 gr. argenti, pro qua hereditate non vult toho argentum recipere věnného et ei suam poslúpné hereditate postúpiti.

(*Z dědin poslúpných.*) Žaluje, že *kúpil i drží dědinu* jeho poslúpnú na Vrchové dvadceti jitr dědiny se vší svobodú k nim přislušející . . . . i Benešce Malý, jenž ji držal v bezročném věně zastavené od otce jeho někdy řečeného z Vrchova nedielného, ve dvú kopú a ve dvadcieti grošiech střiebra, za kterúžto dědinu nechce toho střiebra vzieti věnného a jemu jeho poslúpné dědiny postúpiti.

13. Quia *mandauit* suo posse M . . . de N . . . citare eum ad beneficiarios terrestres ad Pragam sine jure, et pro eo recepit dampnum, post hoc equitando, in equis et in promptis pecuniis pro 50 marc. arg. etc.

(*Z póhonu před dsky.*) Žaluje, že *přikázal* svú mocí Mikuláš z Nohy pohnati jeho před zemské úředníky do Prahy bez práva, a proto škody vziel po tom jezdě na koniech i na hotových penieziech za 50 hřiven střiebra.

14. Quia ei *fecit dampnum* posse suo sine jure, quia debuit ei vyložiti hoc anno feria sexta quatuor temporum 40mae de tabulis terrae pragensibus hereditates suas in U . . ., curiam araturae cum agris pratis silvis et qualibet libertate ad ea pertinente, ješto jemu vložil ad fidelem manum, et non vložil; pro eo habet dampnum pro mille marc. arg.; post hoc dampnum actor N . . . de P . . . vel solus etc.

(*Ze škod svú mocí.*) Žaluje, že mu *škodu učinil* svú mocí, neb mu měl vyložiti toto léto v ten pátek o suchých dnech v puostě z desk zemských v Praze dědictvie jeho v Ujezdci, pluh pole a dvuor s dědinami ornými i neornými, s lukami, s lesy i se vší svobodú, jenž tiem dědinám přislušejí, ješto jemu vložil k věrné ruce, a on jemu nevyložil; proto škodu vzal za tisíc hřiven střiebra.

15. Pro *vadio* duorum millium marc. argenti; quia sub eodem vadio debuit esse obediens de ubrmanského vypověděnie, quid inter eos vypověděli M . . . a B . . . letos ultimo sabbato ante festum S. na Praze, et non fuit obediens; pro eo ad eum id nominatum vadium amisit etc.

(*Z základu.*) Žaluje z *základu* dvú tisíc hřiven střiebra, že pod tiem základem měl poslušen býti, což by mezi nimi vypověděl by Martin a Jan z Polan letos poslední sobotu před svatým Jiřím v Praze; i nebyl poslušen vypověděnie; a protož jest k němu základ zaručený propadl i ztratil.

16. Pro *debito* C marc. argenti de tali debito: quia ei hoc argentum mandauit dare M . . . quondam dicta de M . . . soror jeho v svém vdovstvě jsúci, svého věna, et ipse subintrauit, et ad se suscepit ei hoc debitum soluere, et non persoluit.

(*Z základu.*) Žaluje z *základu* sto hřiven střiebra z takového dluhu: že jemu to střiebro odkázala dáti Machna někdy řečená z Malotic, sestra jeho, v svém vdovství jsúcí, z svého věna, a on se k tomu podvolil, i na se přijal, a jemu ten dluh chtěl zaplatiti, i nezaplatil.

17. Quia *fecit ei dampnum* suo posse sine jure; debuit dare C. marc. arg. prag. letos in die sancti G. dominico (?), jimiž penězi debuit se liberare a V . . ., ješto jí on vložil; hoc ei non fecit, pro eo dampnum in promptis pecuniis, in equis, ješto za to dáti musil, pro C marc. arg.; post hoc dampnum actor A. vel C. vel solus.

(*Že mu měl dáti penieze i nedal.*) Žaluje, že mu *učinil škodu* svú mocí bez práva, měl jemu dáti sto hřiven grošuov pražských, letos den svatého Jiřie, jimiž peniezi měl se odvaditi Vlahy, ješto jí on vložil; toho jemu neučinil; a proto vzal škodu na hotových peniezich i na koniech, ješto za to dáti musil, za sto hřiven střiebra; potom ta škoda jeho by čili onoho pána.

18. Pro *vadio* M. marc. arc., quia se ad eum firmauit amicabili compositione sub eodem vadio, quia debuit suam bratranam B . . . de K . . . dare pro suo filio, pro de P . . . de B . . . ad verum matrimonium hoc anno secunda feria post festum G . . . in Praga, et non dedit; pro eo ad eum id nominatum vadium amisit.

(*Žaloba z základu.*) Žaluje i upomíná z *základu* tisíc hřiven střiebra, že sie sumy utvrdil přieznivú úmluvú pod tiem základem, že měl dáti bratranu svú Barboru z Prahy za jeho syna Petra odtudž, za pravú manželku tohoto leta ten ponděli po svatém Jiří v Praze, i nedal jest; a protož jest ten jmenovaný základ k němu propadl.

19. Quia eum *otbil* suo posse sine iure s jeho dědiny, obtenta, inducta cum Prag. beneficiariis se všiem právem v H . . , jakž té škody habet ab eo pro C marc. arg.; post hoc dampnum actor Jan vel C vel solus.

(*O dědiny.*) Žaluje, že jej otbil svú mocí bez práva s jeho dědiny obdržené i vzvedené i opanované s pražskými úředníky, se vším právem, v Hostovliciech, jakž té škody má od něho za sto hřiven střiebra; a potom ta škoda toho-li jako odbyl, čili jeho samého.

20. Quia *fecit ei dampnum* suo posse sine iure na svéj dědiné v L . . . za přátelskú úmluvú; non dedit ei eius C marc. arg.,

ješto ei debuit spravně dáti, i zadržal to; pro eo recepit dampnum in promptis pecuniis pro C marc. arg.; post hoc dampnum actor M . . . vel solus.

(*Škodu na dědině.*) Žaluje, že mu *škodu učinil* svú mocí bez práva na své dědině v Lhotě za přátelskú smluvú; nedal jemu jeho sto hřiven stříebra, ješto jemu měl spravně dáti, i zadržal to; proto vzal škodu na hotových peniezích za sto hřiven stříebra; potom ta škoda toho-li, ješto učinil, čili jeho samého.

21. Quia *mandauit* suo posse H . . . de S . . . facere ei dampnum sine jure in sua hereditate in P . . . bráně jí arare dědiny její v P . . ., již ei vendidit Pragae et ad tabulas terrae imposuit, et solus toho zpravce; pro to habet dampnum pro 10 marc. arg.

(*Z škod.*) Že *přikázal* svú mocí Jan z Dolan škodu jí učiniti na jejiem dědictví v Kozkách, bráně jí orati dědiny její v Kozkách, jižto jí prodal i v zemské dsky pražské vložil, a sám jsa toho zpravce; toho škodu má za deset hřiven stříebra.

22. Pro *debito fideiussorio* CC marc. arg. talis debiti, quia se fideiussit patrem jeho quondam dictum B . . . de V . . . a jeho také, et H . . . de L . . . za zprávu dědin Svrčovských; z toho jeho nevypravil, když i ty pohonil z toho; ideo ad eum idem vadium debitus remansit.

(*Ze dvú stú hřiven.*) Z *dluhu zaručeného* ze dvú stú hřiven stříebra takového dluhu, že se ručil za otce jeho někdy řečeného Buška z Vyhlařic a jeho samého a Hrabiše z Paběnic za zprávu dědin Svrčovských; z toho je nevypravil, když i ty pohonil z toho; a protož jemu tiem rukojemstviem dlužen ostal jest.

23. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure, že vzav aput eum 50 sexag. gr. prag., et debuit eum cum eisdem pecuniis liberare ab S . . . de L . . . a jeho listy s visutými pečetmi vrátiti hoc ei non fecit; pro eo habet dampnum in promptis pecuniis, ješto naň proto proležáno, pro CCC et 10 marc. arg.; post hoc dampnum actor M . . . vel solus.

(*Opět z škod.*) Neb jemu *učinil škodu* svú mocí bez . . . . že vzav u něho padesát kop grošuov pražských, i měl jej s těmi penězi vyvaditi od Sezemy z Lubence a jeho listy s visutými pečeťmi vrátiti; toho jemu neučinil; proto má škodu na hotových peniezích, ješto naň proto proležáno, za tři sta a deset hřiven stříebra; potom ta škoda toho-li, ješto ji učinil, čili Martinova samého.

24. Quia se *intromisit* sine jure et tenet *orphanum* suum příbuzného P . . . de U . . ., ad quem habet melius jus quam ipse ku poručenství po svém vlastním filiastrum post P . . . quondam dominum de U . . . post suum patrem.

(*Že se v sirotka uvázal.*) Že se *uvázal* bezpravně a mocí drží *sirotka* jeho příbuzného Peška z Uherska, k němuž má lepší právo ku poručenství po svém vlastním synovci po Peškovi někdy řečeném z Uherska, po jeho otci.

25. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure in sua commissali hereditate in L . . , quando ibi poručenstvie měl: perdit in equis, na skotě et in diversis domus rebus pro 10 marc. arg. minus loth.

(*Opět z škod.*) Neb jemu *učinil* škodu svú mocí bez práva na jeho poručeném dědictví ve Lhotě, když to tu poručenstvie to měl; vzal jest škodu na koniech i na skotu i na rozličné domovité věci za 10 hř. stř. bez lota.

26. Quia *vendidit* ei dědiny lán in C . . . pro 15 marc. arg. ad verum purkrechtu podle jiných lidí, et debuit ei ji postúpiti, nebo jeho hoc argentum restituere; et non restituit, ani postúpil té dědiny; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

(*O prodání.*) Neb jemu *prodal* lán dědiny v Chrustniciech za 15 hř. stř. ku pravému purkrechtu podle jiných lidí, i měl jemu je postúpiti, anebo jemu jeho stříebro vrátiti; i nevrátil jemu, ani té dědiny postúpil; a protož jemu tiem dluhem dlužen ostal.

27. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure, quia debuit liberare a Judaea de Praga, ješto se ho ručil pro promptis concessis denariis et usuram absque ipsius dampno, et non liberauit; pro eo habet dampnum in diversis vestibus, ješto se pro to prostálo apud eandem Judaeam, pro 10 marc. arg. minus loth.

(*Měl vyvaditi od židuov i nevyvadil*). Že jemu *učinil škodu* svú mocí bez práva, neb jej měl vyvaditi od židovky z Prahy, ješto se ho ručil za hotové puojčené penieze i z lichvy bez jeho škody, i nevyvadil jeho; proto má škodu na rozličném ruše, ješto sě proto prostálo u té židovky, za 10 hř. bez lota.

28. Quia *mandauit* suo posse N . . . de R . . . citare ipsum sine jure ad beneficium terrae ad Pragam; pro eo recepit dampnum, post hoc equitando et expendendo, in promptis pecuniis pro 10 marc. minus loth.

(*Že pohnal bez práva.*) Že *přikázal* svú mocí Ducháček z Horek pohnati jeho bez práva k úřadu zemskému do Prahy, proto vziel škodu, po tom jezdě a travě, na hotových penieziech za 10 hr. stř. bez lota.

29. Pro *vadio* 10 marc. arg. minus loth., quia se ad eum firmauit amicabili compositione sub eodem vadio; debuit ei postaviti J . . . de P . . . ku pravéj řeči (letos secunda feria post fe-

stum N. annus huic erit) in K . . ., což by měl k němu mluviti, et non posuit; ideo ad eum idem nominatum vadium amisit.

(Z základu.) *Z základu* 10 hř. stř. bez lota, že sie k němu potvrdil přítelským zjednáním a pod tiem základem měl jemu postaviti Ješka z Pètipes ku pravé řeči (letos poslední sobotu po sv. Václavě . . .) v Kadani, což by měl k němu mluviti; tomu již rok bude, jakž jest jeho nepostavil, a protož k němu ten základ jmenovaný propadl.

30. Pro *vadio* fideiussorio D marc. arg., quia se ad eum fideiussit B . . . de S . . . sub eo vadio; debuit ei adducere arbitros suos Jo . . . de L . . . et S . . . de F . . . huc ad Pragam in quatuor temporibus penthecosten, ješto letos praeteriit sabbato, et non adduxit; ideo ad ipsum id nominatum vadium amisit.

(Z základu zaručeného) *Z základu zaručeného* z 500 hř. stř., neb se jest k němu ručil Vávra z Strakonic, a pod tiem základem měl svésti ubrmany své Ješka z Lotov a Buška z Kolasem do Prahy na suché dni po letnicech tu sobotu, ješto letos minuly; i nesvedl; a protož k němu ten jmenovitý základ ztratil a propadl.

31. Pro *debito* IV cent. marc. tali debito, že to argentum recepit ot P . . . de S . . . pro sua hereditate R . . ., jižto vendidit za to jisté střiebro; i měl ei hoc restituere et non restituit; ideo ad eum tiem dědinným dluhem debitus remansit.

(Z dluhu žaloba.) *Z dluhu* čtyř set hř. stř. takého dluhu, že to střiebro vzal od Peška Šternberga za jeho dědinu Radkovickú, jižto prodal za to střiebro, i měl jemu ho vrátiti, a nevrátil; a proto jemu tiem dědinným dluhem dlužen ostal.

32. Pro *debito fideiussorio dotali* 10 marc. minus loth., quia se ad eum fideiussit V. de L. pro censibus argenti pecunialis dotalis, jesto ei debuit dare na véno Zdenky quondam dicta de Praga, po niež ei hoc argentum dotavit, quando pro eo tradita et ipse eam duxit in uxorem.

33. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure sub amicabili smluvú, vzem ot něho sto hřiven střiebra pecuniales, i debuit hoc defalcare Jo . . . de P . . . pro suis debitis, prout litera eius testatur, et non defalcauit; pro eo recepit dampnum in promptis pecuniis, sám to uplacije, pro CCC marc. arg.; post hoc dampnum actor N . . . de S . . . et K . . . de L . . . vel solus.

34. Pro *vadio fideiussorio* 10 marc. arg. minus loth., qui se ad eum fideiussit H . . . de Z . . ., quia sub eodem vadio fideiussorio debuit ei otciniti škody, jesto učinil hominibus suis P . . . et B . . de L . . . letos ultima feria tertia ante quatuor temporum, et non učinil; pro eo ad eum amisit id vadium fideiussorium.

35. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure, quia ei vendidit silvas suas ve Klech, dubové rozličné lesy na zmýcenie pro 300 sexag. gr. prag., et debuit eos disbrigare a quolibet homine jure terrae, et non disbrigauit před Jo . . . de L . . .; pro eo habet dampnum in equis, in promptis pecuniis, pro C marc. arg.; post hoc dampnum actor A . . . et B . . . vel solus.

36. Pro *debito* 10 marc. argenti minus loth., quia ei tenetur pro dubový, za habrový, za rozličný les, ješto jemu prodal, et debuit ei vydati i na splavu na Vltavě položiti, et non vydal nec posuit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

37. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure; debuit ei dare 40 sexag. arg. gr. prag. W . . . L . . . coram judice de H . . . pro hereditate in L . . . nebo vléci do C . . . ad Jo . . . civem; hoc ei non fecit; pro to recepit dampnum in equis, in promptis pecuniis, et in diversis expensis eum monendo, po tom jezdě, pro 50 marc. arg. Post hoc dampnum actor A. B. vel solus.

38. Pro *debito* 50 marc. arg. tali debito: vzem to argentum ipsius aput N . . . de L . . . i debuit liberare svú pečeť aput Judaeum L. quondam dictum de P., vel hoc argentum restituere, ješto ji byl zastavil za jeho otce W. z S. quondam dictum indiuisum et non liberauit, nec argentum hoc restituit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

39. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure in hereditate Jo. de T., quando ibi contingentem nocturnum habuit; non posuit ei 60 sexag. gr. Janovým kázaniem de C., cum vlehl do P. ad A. měštěnínovi; pro eo recepit dampnum in promptis pecuniis et in equis, post hoc equitando et monendo, pro C marc. arg. Post hoc dampnum actor et B. uel solus.

40. Pro *debito dědinného* C. marc. arg. tali debito: že vendidit dědiny jeho poslúpné W. L. ves W. z W. svým otcem B. quondam dictum de D. indivisum, et debuit ei hoc argentum dědinné restituere, et non restituit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

41. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure, quia debuit eum liberare sine ipsius dampno a B. de K., k němuž jeho byl zastavil K. pater eius quondam dictus de M. indiuisus, in 50 marc. argenti letos post conductum paschae feria tertia, et non liberauit; pro eo habet dampnum in equis, in promptis pecuniis, in diversis expensis, ješto musil založenie dáti in civitate P . . . Ulrico quondam dicto de P. pro 100 marc. argenti et hoc sibi promisit; actor A. B. vel solus.

42. Pro *debito* 10 marc. argenti minus loth. tali debito, quia

vzebrav hoc argentum za jeho list cum pendentibus sigillis aput H. quondam dictum de B. et debuit ei je navrátiti, et non restituit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

43. Pro *debito fideiussorio* dotali 10 marc. argenti sine loth., quia se ad eum fideiussit L. de B. dote filiae ipsius N. de Z., quia debuit ei indicare dotalem obligationem in suis hereditatibus in V. vel promptas pecunias pro ipsa dote aput eum ponere, et non posuit nec indicavit; ideo hoc debitum fideiussorium dotale ei debitus remansit.

44. Quia *mandauit* hoc dampnum suo posse sine jure testare super ipsum aput spirituale judicium falsum testimonium, pro eo recepit dampnum, post hoc equitando et expendendo, in promptis pecuniis et equis pro 10 marc. argenti minus loth.; post hoc dampnum actor A. B. vel solus.

45. Pro *vadio* 10 marc. argenti minus loth, quia se ad eum firmavit i potvrdil přátelským uloženiem amicabili compositione, sub eodem vadio debuit eum otjieti právem vel milostí coram judice de P. et H. de E. hoc ipse in ecclesia sancti E. letos prima secunda feria post festum trinitatis; hoc ei non adimpleuit; pro eo ad eum amisit id dampnum sive vadium nominatum.

46. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse: Debuit se ei recognoscere coram Prag. zemskými dskami in Praga, že jest ot něho pravým dílem oddělen o dědiny i o nábytek v B . . . et non recognouit; pro eo recepit dampnum post hoc equitando et expendendo, in promptis pecuniis pro 10 marc. argenti minus loth. Post hoc dampnum actor A. B. vel solus.

47. Pro *debito* 10 marc. argenti minus loth. de tali debito: Quia ad se suscepit arbitrium stané právo pražským úřadem, ješto naň byl ustál o jeho dluhy a o Štěpána quondam dicto de C. o ten dluh nedílného in 10 marc. argenti minus loth. pro pannis, pro promptis pecuniis, concessis pecuniis, pro diversis expensis, et debuit ei hoc arbitrium dicere sabbato quatuor temporum quadragesimae letos, vel promptas pecunias pro suis dampnis dare, tak jakž by on na tom dosti měl, i non dedit nec dixit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

48. Quia ipsum *posuit v leženie* ad Jo. de P. et debuit eum liberare suo sine dampno; hoc ei non impleuit; ideo recepit dampnum in promptis pecuniis pro 10 marc. minus loth. Post hoc dampnum actor solus vel A. vel B.

49. Pro *debito* CCCC sexag. marc. argenti tali debito: Quia ei tenetur pro svého a jeho fratre germano indiuiso N. quondam

dicto de Z. pro hereditate za Lešanskú et pro diuersis domesticis rebus et pro diuerso otdiel, ješto ei debuit po jeho mortem splatiti et nesplatil; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

50. *(Z dluhu listovního.)* Neb jemu škodu učinil svú mocí Peša bez práva; zadržel jemu 50 hřiven střiebra a měv mu je vypraviti, když je své pečeti nevypravil od žida Lazara někdy řečeného z Prahy, ješto ji měl vypraviti; proto vzal škodu na hotových penieziech, sám tu pečeť vypravuje, za 50 hř. stř. Pak ta škoda, ješto ji učinil, toho čili jeho samého.

51. *(Z základu.)* Z *základu* 10 hř. bez lota, že se k němu obručil přátelským zjednáním pod tiem základem; dále měl jemu obručiti poslušenstvie Martinovi z Turnova a Ješkovi z Vřetova, což by oni vypověděli a uřkli mezi Sudivojem ze Tmaně synem jeho, o jeho rány sečené, a mezi ním letos první úterý po svatém Václavě ve Tmani; toho jemu nezplnil, a protož jemu ten základ propadl.

52. Pro *vadio fideiussorio* mille marc. argenti, quia se ad eum fideiussit M. quondam dicto de O., fratre suo indiviso, sub eodem vadio fideiussor o debuit ei inponere ad tabulas terrae Prag. třetinu dědiny ve Klech, v Obřiství (sexta feria quatuor temporum adventus letos duo anni erunt); hoc ei non adimpleuit: ideo ad eum id nominatum vadium fideiussorium amisit.

Z základu zaručeného 1000 hř. stř., že se k němu ručil Matěje někdy řečeného z Obříství bratra svého nedielného, pod tiem základem zaručeným měl jemu vložiti v zemské dsky pražské třetinu dědin ve Klech, v Obříství (v pátek v suché dny v adventu letos dvě létě tomu budú); toho mu nesplnil, a protož k němu ten zaručený základ propadl a ztratil.

53. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure, zadržal sibi 30 marc. argenti et debuit sibi eas dare hoc anno sabbato in festo S., et non dedit; pro eo dampnum recepit post hoc equitando, trávě, i jesto nan proležáno, pro 50 marc. argenti. Post hoc dampnum actor M. vel B. vel solus.

(Škoda 30 hřiven.) Že jemu *učinil* škodu svú mocí bez práva; zadržal jemu 30 hř. stř.; měl mu je dáti tohoto léta v sobotu na sv. Jiří, i nedal jemu; proto škodu vzal, po tom jezde, trávě i ježto naň proležáno, za 50 hř. stř. Tu po tom škodú jistec Marek a B. čili on sám.

54. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure bezpravným plenem cum Jo. actore de L. podle svých desk zemských úřada Hradeckého in sua hereditate in R.; perdit in auena, in piso et in equis pro 10 marc. argenti minus loth.

Že jemu *učinil* škodu svú mocí bezpravným pleněním s Peškem jistcem z Lippého, podle svých desk zemských úřada Hradeckého na jeho dědictví v Rozběřicích; vzal škodu na obilí, na koniech za 10 hř. stř.

55. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure nomine úřada Hradeckého podle jich desk, staného práva in sua hereditate in K.; perdit in diuersis annonis, equis pro 100 marc. etc. Post hoc dampnum puovod, jich desky neb úřednič paměť.

Na dědictví že jemu *učinil* škodu svú mocí bez práva jmenem úřadu Hradeckého podle jich desk staného práva na jeho dědictví v . .imoviciech; vzal škodu na rozličném obilí, na koniech, za 100 hř. stř. Potom tu škodu puovod, jich dsky neb úředničie paměť.

56. Pro *vadio fideiussorio* 60 marc. argenti, quia se ad eum fideiussit V. de L.; sub eodem vadio fideiussorio debuit treugas tenere cum Jo. de S. křesťanské, et non zdržal; letos feria in carnis priuio ranil Jo. de S.; pro eo ad eum amisit id vadium fideiussorium.

Z základu zaručeného šestdeset hř. stř., že se k němu ručil Vrše ze Lhoty; pod tiem základem zaručeným měl příměřie držeti s Ješkem z Slabec křesťanské, i nedržal; letos v pondělí masopustní ranil Ješka z Slabec; proto k němu ten základ zaručený ztratil.

57. Pro *debito* 1000 marc. argenti tali debito: Quia remansit debitus pro suo pravý oddiel dědiny Lantštenské, jehož nemoh dostati otdiel Novohradských dědin manských; hoc ei non persoluit; ideo ei cum hoc debito debitus remansit.

Z dluhu. *Z dluhu* M stříebra takového dluhu, že mu dlužen ostal za jeho pravý oddiel dědiny Lanšteinské, jehož nemohl dostati oddiel Novohradských dědin manských; toho jemu nezaplatil; a protož jemu tiem dluhem dlužen ostal.

58. Pro *debito* 10 marc. argenti minus loth. tali debito: Quia ei hoc argentum mandauit dare B. quondam dictus de nullis et ipse subintrauit et ad se suscepit; ei hoc debitum soluere debuit, et non persoluit.

(*Opět z dluhu.*) *Z dluhu* 10 hř. stř. bez lota takového dluhu, že mu to stříebro kázal dáti Bušek někdy řečený odnikudž, a on v to podstúpil, a k sobe přijal, jemu ten dluh chtě zaplatiti, a nezaplatil.

59. Quia *mandauit* suo posse P. de nullis facere ei dampnum sine jure in via pacis, jieti jej, et vedl jej v svuoj duom do R. et tenuit eum 12 diebus; pro eo recepit dampnum in equis, in bellicis armis et in promptis pecuniis pro 100 marc. argenti.

(*Že mu učinil škodu na silnici.*) Že *přikázal* svú mocí Pribík odnikudž učiniti mu škodu bez práva na pokojné silnici, jieti jej v svuoj duom do Ressicz, uvězel jej 12 dní; proto vzal škodu na koniech, na brni i na odění, i na hotových penězicch za 100 hř. stř.

60. Quia cum *připravil* k bezpravným rokuom do P... ad regis Wenceslai Boemiae ciuitatem; pro eo habet dampnum in equis, in promptis pecuniis, in diversis expensis, pro to jezdě, pro 10 marc. argenti minus loth. Post hoc dampnum actor A. B. vel solus.

Že jej *připravil* k bezpravným rokóm do Prahy do krále Václavova českého krále města; proto má škodu na koniech, na hotových peniezicch i na rozličných ztravách, ješto trávil pro to jezdě, za 4 hř. stř. bez lota: po tom tu škodu jistec A. B. C. čili on sám.

61. Quia *mandauit* suo posse A. de nullis facere ei dampnum sine jure in eius poručené hereditate in C..., ješto jest justus commissarius po příbuzenství; perditio arg. pecuniarum, censibus et diuersis úročných poplatkuov perceptione pro 100 marc. argenti.

Že *přikázal* Ondřejovi odnikudž svú mocí učiniti mu škodu bezpravné na jeho poručené dědině v Kamenici, ješto jest spravedlivý poručník po příbuzenství; vzal škodu střiebrných peniez, úročných i jiných rozličných úročných poplatkuov přijímánie, za 100 hř. stř.

62. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure; vendidit ei hereditatem in S., villam in B. villa pro 300 marc. arg.... poičeného in tabulis terrestribus; et ipse hoc habuit otvaditi de tabulis terrestribus prag. feria sexta in quatuor temporibus quadragesimae letos, et non otvadil; propter hoc habet dampnum in promptis pecuniis, ješto ztratil, po tom jezdě, pro 200 marc. argenti. Post hoc dampnum actor A. vel B. vel solus.

(*O dědictvie.*) Že mu *učinil* škodu o dědictvie svú mocí bez práva; prodal jemu dědictvie v Svinech, v B. ves a v M. ves za 300 hř. stř., na niežto dědině Dorota z Litic měla 100 hř. stř. pojčeného v zemských deskách pražských, a on měl odvaditi z desk zemských pražských v pátek o suchých dnech v puostě letos, a neodvadil; proto má škodu na hotových peniezích, ješto ztratil, po tom jezdě, za 200 hř. stř. Po tom tu škodu jistec A. B. čili sám.

63. Quia se *intromisit* sine jure et tenet hereditatem eius in S., tertiam partem illius villae, ad quam hereditatem habet melius jus, quam ipse, post suum patrem A. de N. quondam dictum indiuisum jenž jej té dědiny na sirobě otumřel, quando...

(*Že drží dědiny jeho.*) Že se uvázal bez práva, a drží dědiny jeho v S. třetinu té vsi, k kterěžto dedině má lepsie právo nežli on, po svém otci Janovi z N. někdy řečeném, nedielném, jenž jej té dědiny odumřel na sirobe, kdyžto panuú biese (sic).

64. Pro *vadio* 10 marc. minus loth; sub eodem vadio debuit ei justitiam facere super suum hominem na P . . . de L . . . secunda feria ante jejunium, ješto letos praeteriit; hoc ei non fecit; ideo ad ipsum nominatum vadium amisit.

(*Z základu 10 hř. stř. bez lota.*) Pod tiem základem měl jemu spravedlnost učiniti na svého člověka na Pavla z Lažan poslední pondělí před středopostím, ješto letos minulo; toho jemu neučinil; protož k němu ten jmenovitý základ ztratil.

65. Quia *fecit* ei *dampnum* suo posse sine jure na svej hereditate in P . . . na svobodné řece in Multavia, quando jest tady plul cum diversa silva, ibi recepit in eo bezpravně mýto; pro eo habet dampnum in promptis pecuniis, ješto ei dáti musil, pro 10 marc. argenti minus loth. Post hoc dampnum habet literas nomine Imperatoris cum pendente sigillo, že tu ijednoho mýta nenie spravedlivého.

(*Na dědině škoda.*) Že jemu učinil škodu svú mocí bez práva na své dědině v Podolí na svobodné řece na Vltavě, když jest tudy plul s rozličnými drvy aneb s lesem; tu jest s něho vzal bezpravně mýto; proto má škodu na hotových peniezicch, ješto jest dáti musil, za 10 hř. stř. bez lota. Po té škodě má listy císařovy s visatú pečetí, že tu ijednoho mýta nenie spravedlivého.

66. Quia se *intromisit* sine jure et tenet *orphanum* P. de C . . ., ješto jest otdána pro Jo. filio suo de B. indiuiso ku pravému manželstvi B. de S., P . . . de T . . . svými příbuznými přáteli et cum suis poručnými otci plným právem.

(*Pro sirotka.*) Že se uvázal bez práva a drží sirotka Saru z Koruha, ješto jest oddána za B. syna jeho z Ronovce nedielného, ku pravému manželství Bořivojem z Svinař a Bedřichem z Lochovic svými příbuznými přáteli i svými poručníky plným právem.

67. Quia se *intromisit* sine jure et tenet *hereditatem* eius *dotalem* obligatam in S., in qua hereditate habet 100 marc. argenti in 10 marc. census dotis, jimižto jest věnem super easdem hereditates transducta de dolanských hereditatibus, et ipse ponens eam illam transductionem suscepit etc.

(*Věnné dědiny.*) Že se *uvázal* a drži *dědiny* jejieho *věna* zastaveného v P . . ., na niežto dědině má sto hř. stř. v 10 hřivnách platu věnného, jimžto jest věnem na ty dědiny převedena do dolanských dědin, a on jest podle ni ten převod přijal.

II.

1. Mathias de Praga, Sdenco, Nycolaus, Habart ibidem, conqueruntur super Chotiebora de Zbrassyna, Chotny de Byrloha, Prziedwogie de Korna, quilibet quemlibet pro debito X marc. argenti minus lothone, quia ei tenetur pro diversis expensis promptis cum denariis.

2. Idem conqueritur super Perchta de Hradku, Lycolt ibidem, quia, (quando) mandavit suo posse Paulo de Hradku Clementoni facere sibi dampnum per rapinam sine jure in sua dotali obligata hereditate in Hradku, quando ibi habuit, perditione tritico, siligini, diversis domesticis rebus, pro X marcis argenti minus lothone.

3. Czstibor de Kyrssowycz, Katherina ibidem, conqueruntur super Czstibora de Nedossowa pro debito X marc. arg. dotali minus lothone. Quod argentum mandavit ei dare Woyslaus quondam de Nedossova, pater eius indivisus, et ipse hoc debitum subintravit et ad se suscepit ei solvere, et non solvit. Katharina tantum; sed Czstibor super eum pro debito X marc. arg. minus lothone, quod argentum ei mandavit ei dare Woyslaus quondam de Nedossova pro simili.

4. Marsso de Mylussicz conqueritur super Sobothku de Radechowa, quia quando Purchart de Třiebšic fecit sibi dampnum cum suo posse per rapinam in sua hereditate servili in Milušic, perditione tritico, siligini, diversa annona, pro X marcis argenti minus lothone, hoc dampnum ipse suscepit et utitur.

5. Martinus de Praga conqueritur super Radslaum de Křivoús pro debito fidejussorio X marc. argenti minus lothone, quia fidejussit pro eo ad Mušatkonem, Judaeum de Praga, pro promptis denariis et usura.

6. Margaretha de Pragensi suburbio conqueritur super Pesca de Chab pro debito dotali fidejussorio X marc. argenti minus lothone, quia fidejussit pro marito eius Johanne quondam de Chab, quando sibi tradita fuit, et ipse eam duxit in uxorem.

7. Rus de Lupenyczie conqueritur super Sdislaum de Třebesova, quia se intromisit et tenet hereditatem suam sine jure in Lupenci 2 curiis cum laneo hereditatis, cum agris, et ad quam hereditatem habet melius jus quam ipse post patrem suum Protivam de Lupenci indivisum quondam.

8. Sdislaus de Říčano conqueritur super Ojíře de Maršovic, Andrea de Popovic pro debito fidejussorio X marc. argenti minus

lothone, quia fidejussit ad eum pro Nicolao de Břieze, quia eum non debuit impedire in silva Břiezy, gesto ei vendidit et pecunias sustulit na smycenie hoc anno do masopustnieho úterého, et impedivit (hoc anno feria tertia prima post Stum Martinum annus transivit). Ideo sibi eodem debito fidejussorio debitus remansit.

9. Sdenca de Zdiměřic conqueritur super Paulica de Zdiměřic, quia se intromisit et tenet sine jure hereditatem eius dotalem obligatam in Zdiměřic, curiam araturae et I curiam rusticalem cum agris, pratis, silvis etc., in qua hereditate habet C marcas argenti dotalis, quod argentum dotavit ei Slavibor quondam de Zdiměřic, maritus eius, quando sibi tradita fuit et ipse eam duxit in uxorem.

10. Stefanus de Obořiště conqueritur super Peška de Suchéhodolu et Peška de Obořišče: Super Peška de Obořišče pro vadio X marc. arg. minus lothone, quia se roboravit ad eum amicabili compositione. Sub eodem vadio debuit esse obediens dominum Ulricum de Hvozďan, quid ipse mandaret inter eos in Praga coram tabulis terrae (hoc anno feria sexta ultima ante Trinitatis); hoc ei non implevit, ideo ad ipsum amisit hoc vadium.

Sed super altero pro vadio fidejussorio X marc. etc., quia fidejussit ad eum pro Peška de Obořišče sub eodem vadio fidejussorio debuit esse obediens (ut supra). — Sibi citatus non adstitit.

(Actori datum est pro jure. Dedit memoriales. Camerarius Zdon fuit apud Peškonem de Suchéhodolu et Peškonem de Obořišce in monitione anno domini MCCCLIX feria tertia post octavam Sti Martini proxima. Sdislaus de Dobre, beneficiarius subcamerarii, cum camerario Giran ex parte omnium beneficiariorum induxerunt actorem super hereditates citatorum in Suchéhodolu villam et in Obořiště curiam araturae et toto, quidquid habent ibi, cum agris, pratis, silvis, etc. in causa obtenta, et beneficiarii tantumdem.)

III.

Tuto se kladú rozličné formy skrze Mařika písaře (1404—1408).

1. Jistec přisahá aneb ten ješto slove póvodem, a vinný po něm přisahá v táž slova, a má dva k očištění.

2. *O účinku*, že mu učinil škodu svú mocí bezpravně na jeho dědině ve Lhotě, a ta škoda na rozličných nákladech a na rozličném domovitém nábytce a na hotových peniezich, za sto hřiven stříbra; po té škodě póvod/ Oldřich z Kocurova, čili on sám.

3. *Žaloba, že mu na dědině škodu učinil z přikázanie:* Že kázal mocí svú Janovi odnikudž jemu škodu bezpravně na jeho

dědině v Kozlově, a ta škoda na rozličném vojenském odění, na rozličném rúše chodiciem a na hotových penězích za 10 hř. stř. bez lota; pří-liť, prošiť práva.

4. *Škoda na nábytce domovitém z přijetie.* Že když Albrecht někdy řečený z Hor, učinil jemu škodu svú mocí bezpravně na krále Václavově českého krále dědině v Praze, a ta škoda na rozličném domovitém nábytce, na rozličných nákladech a na hotových penězích za sto hř. stř.; a on tu škodu od něho přijem, i žive; pří-liť, prošiť práva.

5. *Na dědině škoda.* Na jeho dědině v N. kdyžto tu měl na své dědině v N. ., na dědině krále Václavově krále českého v Berúně, kdežto se jemu přihodilo.

6. *K témuž.* Na téhož dědině v Lužnech, kdež tu se noclehem přihodil.

7. *Tuto sú ztracenie, a na čem.* Ztracenie na rozličných nákladech a na hotových peniezicech za 100 hř. stř.

8. Na domovitých nábyteicech, *ztracenie* na rozličných domovitých nákladech, na hotových peniezicech za 100 hř. stř.

9. Ztracenie na rozličných klenotech střiebrných, na rozličných nákladech i na hotových peniezicech za sto hř. stř.

10. *Na rúše ztracenie.* Na rozličném rúše chodiciem a na rozličných domovitých věcech nebo zbroji a na hotových peniezicech za sto hř. stř.

11. *Ztracenie* na rozličném obilí, na konicech a na hotových peniezicech za sto hř. stř.

12. *Úrokóv ztracenie.* Rozličných úrokóv, střiebrných peněz, puožitkóv a na rozličných nákladiech i na hotových peniezicech za sto hř. stř.

13. *Listuov neplněnie.** Ztracenie rozličných listuov s visutými pečetmi neplněnie, na hotových peniezicech za sto hř. stř.

14. Že se uvázal a drží bezprávně její věnnú zástavnú dědinu v Maloch . . . dvuor poplužný s lukami s lesy s potoky s rybníky i s tú se vší zvolí což k tomu přislusí, na niežto dědině má sto hř. stř. věnného, neb je to stříebro věnoval N. někdy muž její, znikud řečený, když zaň dána byla a on ji sobě ženú pojal, a toho se desk dokládá zemských, jakož v nich plněji záleží.

15. *Z dluhu* 10 hř. stř. bez lota, že je mu dlužen za rozličné sukno a za hotové puojčené penieze; pří-liť, prosí práva.

16. *Z dluhu* 10 hř. stř. bez lota, že je mu dlužen za rozličný koňský obrok, za rozličnú stravu a za hotové puojčené peniezе; pří-liť proši práva.

17. Pavel z Zvieřetic žaluje na Jindřicha z Jablonných, že kázal mocí svú Jindřichovi z Čapku a z Tuhance učiniti jemu škodu bezpravně na králově Václavově českého dědině v Praze, a má škodu rozličných peniežitých poplatkuov zadrženie, na rozličných domovitých poplatciech i na hotových peniezich vydánie za 2000 hř. stř. Pří-liť, prošiť práva.

18. Pavel ze Zvieřetic žaluje na Jindřicha z Tuhance, že kázal moci svú Jindřichovi z Jablonných učiniti škodu bezpravně na jeho dědině v Jablonných když tu měl, a tak škoda rozličných poplatkuov striebrných peniežitých vzebránie, rozličných listuov s visutými pečeťmi plněnie, zabraněnie, a na hotových peniezich za 2000 hř. stř. Pří-liť, proši práva.

19. *Žaloba z spolka.* Kartuše z Kolmburka žaluje na Jana z Kolmburka, že se uvázal bezpravně i drží dědiny její společnie, Kolmburk hrad, Paku město s dědinami s lukami s lesy s rybníky s štěpnicemi s dvory s poplužními k němu s vesnicemi s horami i doly i s tú se vší zvuolí, s panstvím což k tomu přislušī, k nimžto dědinám má lepšie právo než on, po Benešovi z Kolmburka někdy řečeném, její i jejího otce někdy řečeného Oldřicha z Kolmburka společníku nedielném, a toho se dokládá desk zemských, a podle nich prosí . . . nálezu.

20. *Z spolku.* Kateřina N., společnice Petrova z Kosti, žaluje, že kázal moci svú Maršovi z Soboty a Janovi z Žrnového učiniti jí škodu na jejím věně, zástavné dědině v Sobotce a ve Žďáru, panským nálezem přisúzené a úřadem pražským podle řádu zemského vzvedené, a jieli a K. z Radeštiova starostu jejieho u vazbě jej drží s její . . počty, jie ke škodě, a ta škoda úroka střiebrných peniežitých i rozličných poplatkuov vzebránie, na rozličných nákladích, a na hotových penieзích, za 1000 hř. stř. Mluví-liť co . . .

21. Otta z Chlumce svého bratra Renvalda, že se uvázal bezpravně a drží jeho věnnú zástavnú dědinu Fusperk hrad a co k tomu přisluší, na niež dědině má 1000 hř. stř. dluhu věnného; nebo jemu ten dluh a dědiny zapsala a zapsati mohla Příba, někdy řečená Ctiborova z Fusberga, tak jakožto věno a zápis v deskách zemských plnějі záleží. Mluví-liť . . .

22. *Listuov zapovězenie.* P. z N. svého bratra F. z N., že zapovadil list jeho a s jeho přátel pečetmi i měl jej vyvaditi bez jeho všeliké škody; toho jest (ne)učinil; proto vzal škodu, po tom jezdě

a trávě, na hotových peniezích i na rozličných nákladech za 20 hř. stř. Mluví-liť co . . .

23. *Základu, jiemžto se příznivým sjednáním potvrdil.* M. z N., bratr, anebo společný bratr C. z N., z základu 10 hř. stř. bez lota, že se přitvrdil a k sjednání příznivú úmluvú; pod tiem základem měl jemu vložiti dědiny v P., když jemu prodávali, v desky dvorské tohoto léta ve čtvrtek; toho jemu nesplnil, a protož k němu ztratil ten základ jmenovaný.

24. *Žaloba mocí,* že jemu učinil škodu svú mocí bez práva na jeho věně, zástavné dědině v N. Vzal škodu rozličných stříbrných peniežitých poplatkuov, spuštěnie, na rozličných nákladech i na hotových peniezích za sto hř. stř. Po tom tú škodú jistec A. B. čili sám.

25. Žena, kteráž převedena jest na dědiny nedostihlé, na niehž svého věna postihnúti nemóž, žaluje, že jí učinil škodu svú mocí bez práva na její věnné zástavné dědině v N., kdež ji převedl na jiné na pusté dědiny v M., na niehž věna nemóž postihnúti; a protož vzala škodu na rozličných střiebrných peniežitých úrociech, na rozličných nákladech i na hotových peniezích za sto hř. stř.; po tom tú škodú jistec A. B. čili sám.

16.

Formulae juramentorum.

I. „Officio tabularum“ et „Formulis querelarum“ adjunctae esse solent etiam formulae jurisjurandi, sive, ut tunc loquebantur, „Juramentorum formae“, et quidem:

a) In codicibus Bibl. univ. Prag. 17. E. 4: Poczynaji se przisahy rzadem: Na tom przisahám . . . b) I. G. 18: Formae juramentorum: Na tom przisahám . . . c) In codice Hořovicensi: Formae juramentorum: Na tom przisahám . . . d) In manuscripto Zaluskiano: Formae juramentorum: Na tom przysahám, genez mye . . . e) In codice Treboniensi: B. 3 et B. 1: Pokládaji se přísahy . . .

II. Formulae istae suppleantur iis quae sunt in codicibus Bibliothecae univ. Prag. 17. F. 23 et (III) 17. E. 17, ubi et tres formulae germanicae leguntur.

I.

Počínají se přísahy řádem.

1. Na tom přisahám, jiemž mě P. vinie, bych se jemu v jeho dědiny uvázal bezpravně, tiem sem jemu všiem nevinen; tak mi Buoh pomahaj i všickni světí. (Ita domini barones invenerunt anno etc. 68 feria sexta quatuor temporum pentecostes = 1368).

2. Na tom přisahám, že Jo. má mediam curiam araturae et duas curias rusticales in Lhotic a Přibicone suo patre za rozdiel, prius quam ipsam citationem apprehendit; sic me Deus adiuvet etc.

3. Na tom přisahám, že Anežka jest spravedliva ke všem dědinám v K. po svém otci po Milšovi, ješto ty dědiny měl spravedlivě, jměl i držal; tak mi Buoh etc.

4. Na tom přisahám, že dědiny v Dalčicích jsú Petrovy, a Machna tu nic nemá; tak mi etc.

5. Na tom přisahám, že sem svým sestrám Mani a Kunce viece věna dal, než jiným jich sestrám dáno; tak etc.

6. (De mandato.) Na tom přisahám, jiemž mě N. vinie, bych kázal z svej moci učiniti jemu škodu na jeho dědině v V. bezpravně, tiem jsem jemu všiem nevinen; tak mi etc.

7. (De facto.) Na tom přisahám, jiemž mě N. vinie, bych jemu učinil škodu svú mocí bezpravně na jeho dědině N., tiem sem jemu všiem nevinen; tak etc.

8. (Pro infirmitate.) Na tom přisahám, že sem nemohl býti na svém roku proti B. pro nemoc; tak mi etc.
Na tom přisahám, že sem nemohl státi na svém roku na schnaném proti P. pro nemoc; tak mi etc.

9. (Pro debito.) Na tom přisahám, jiemž mě N. vinie, bych jemu byl dlužen 10 hřiven střiebra bez lota za hotové pojčené penieze, tiem sem jemu všiem nevinen; tak mi etc.

10. (Pro verberibus.) Na tom přisahám, že N. utkav mě na miernej cestě svú mocí bezpravně i dal mi sto ran siných; tak mi etc.

11. (Pro dampnis.) Na tom přisahám, že jest N. Janovi učinil škodu svú mocí bezpravně na jeho dědině in P. na rozličném nákladě etc., (ut in proditione continetur); tak mi etc.

12. Na tom přisahám, že Jan Petrovi dlužen jest 10 marc. argenti minus loth pro promptis pecuniis concessis; sic me Deus adiuvet et omnes sancti.

13. Na tom přisahám, že mi jest Jan učinil škodu svú mocí bezpravně na mej dědině in B., a ta škoda na N., na P. a na M. za 10 marc. argenti minus loth, tiem mi jest všiem vinen; tak etc.

II.

14. Na tom přisahám, jiemž já viním Annu v této žalobě, tím mi jest vším vinna. Tak mi Buoh pomahaj i všickni světí.

III.

15. (Juramentum actoris se zmatkem.) Na tom přisahám, jiemž já viním P . . . z N . . . v této žalobě, tiem mi jest všiem vinen. Tak etc.

16. (Juramentum pro negativa.) Na tom přisahám, jiemž mě A . . . z R . . . viní v této žalobě, tiem sem jemu ničiemž nevinen. Tak etc.

17. (Juramentum pro očista, quam pars citatoris debet facere.) Na tom přisahám, že ta přísaha, ješto jest H . . . z S . . . přisáhl proti A . . . z N . . ., jest prava a ne křiva. Tak etc.

18. (Juramentum actoris.) Doruff swer ich ein Aid, da mit ich schuldige H. von S. in dieser klage, da mit ist er mir mit allem pflichtig. Also mir got helf und alle heiligen!

19. (Pro negativa.) Doruf schwer ich ein Aid, da mit mich E. von N. schuldiget in dieser clage, do mit bin ich îm mit nichte phlichtig. Also mir got helf und alle heiligen.

20. (Juramentum pro očiste.) Doruff swer ich ein Aid, das der Aid, den der H. von S. getan hat gegen dem E. von N., ist worhofftig und nicht unworhoftig. So mir gott helff und alle heiligen!

17.

Formae literarum judicialium.

In libris quibus formularum judicialium collectanea continentur, permultae literae a judicio terrae Boemiae ad alios magistratus datae leguntur, quae quum saeculo XIV. conscriptae sint, qui judiciorum habitus illa aetate fuerit, luculenter declarant.

I. Prima earum series ad judicia regionalia seu districtualia (czudas) refertur; singulae autem literae de variis fontibus depromptae sunt, et quidem 1—13. de manuscripto tabularii Treboniensis sign. C. I. (Palackii Formelbücher. **Treb.**); 14. de manuscripto Capituli Pragensis (**Cap.**); 15—19. de manuscripto tabularum curiae regiae Nr. I. (**Cur.**)

II. Altera series ad supremum regni judicium refertur; literae ipsae depromptae sunt de manuscripto c. r. bibliothecae universitatis Pragensis sign. I. G, 18. (**Univ.**)

I.

Literae datae judiciis districtuum (czudis).

1. Recordamur siquidem tibi Wilhelmo de Egerberch, poprawczoni provinciae Sacensis, fideli nostro dilecto, pridem seriosius intimasse, quod causam inter Milotam de Praga, fidelem nostrum dilectum, et Benedam de Ponte, jam diu versam, deberes ex parte Magnificentiae Nostrae peraudire, quod hucusque facere minime curavisti. Quare tibi districte praecipiendo mandamus, omnino volentes, quatenus occasione et mora quibuslibet semotis, ipsam causam peraudias et secundum juris rectitudinem determines et decidas; et si qua partium se ad hoc opposuerit, vel forsan, quod non credimus, tuis, imo nostris in hac parte commissionibus vellet aliqualiter contraire, ipsam ad hoc faciendum impignorationibus et aliis opportunis remediis auctoritate nostra arceas et compellas. (*Treb.*)

2. Tibi Wilhelmo de Egerberch, fideli nostro dilecto, committimus et mandamus, omnino volentes, quatenus Sybam relictam de Nietiez et ejus orphanos, cum omnibus bonis suis, in tuam recipias gubernationem nostro nomine, protectionem, defensionem et tutelam specialem, nullam sibi permittens injuriam, violentiam per

quempiam seu gravamen aliqualiter irrogari; hoc, sicut gratiam nostram volueris conservare, nullatenus obmissurus. (*Treb.*)

3. Johannes dux Karinthiae. Quemadmodum invictissimus dominus noster, dominus Karolus, Romanorum rex semper Augustus et Boemiae rex, frater noster carissimus, civibus de Cadano, Petro de Turn, Henslino et Nicolao filiis suis, Nicolao Kadostel, Henslino Lansman et Henslino cognato suo, ungeltum salis in 150 sex. obligavit nobisque commisit ipsos non impedire, sed potius manutenere, prout in ipsius literis plenius continetur: sic fidelitati tuae mandamus firmiter et praecise, quatenus dictos cives circa praedictas literas et obligationem dicti ungelti conserves et defendas. Datum Pragae in curia venerabilis domini archiepiscopi, sub secreto sigillo, feria sexta ante purificationem beatae virginis. (1346—49.)

(Nobis sincere dilecto, Wilhelmo de Egerberch, justitiario provinciae Sacensis.) (*Treb.*)

4. Tibi Wilhelmo de Egerwerch, poprawczoni provinciae Sacensis, nobis sincere dilecto, seriose praecipimus et mandamus, omnino volentes gratiae nostrae sub obtentu, quatenus fidelem nostrum dilectum Theodricum dictum Spaczek, judicem curiae regiae (cc. 1351) aut nuntios ipsius, in negotiis nostris laborantibus, sive sit in bonis devolutis, in mensuratione hereditatis, sive sit in bonis regalibus, ad requisitionem, annotationem ipsius Theodrici aut suorum nuntiorum, auxilio et juvamine tuo effectivo promoveas, fraterno et nostro nomine, et contra quoslibet rebelles seu inobedientes defendas, prout nostram gratiam velis conservare. (*Treb.*)

5. Johannes dux Karinthiae. Tibi Wilhelmo de Egerberch, fideli nostro dilecto, seriose praecipimus, omnino volentes, quatenus causam, quae inter Frenczlinum civem Sacensem ex una et Jesconem de Dobriczan, fidelem nostrum, parte ex altera super quibusdam vertitur bonis in Horka, peraudias, justitiam ipsis partibus in dicta causa faciens expeditam, justam partem in eisdem conservando.

Datum Pragae in crastino corporis Christi. (*Treb.*)

6. Johannes dux Karinthiae. Tibi Wilhelmo de Egerberch, purgravio in Kadano, fideli nostro dilecto, committimus et seriose mandamus, quatenus heredes quondam Ulrici Stumphonis in bonis ad ipsos hereditarie devolutis non permittas per aliquem perturbari nec etiam impediri, sed ipsos in eisdem bonis contra quemlibet auctoritate nostra manuteneas et conserves. Datum Pragae in die S. Julianae virginis.

(Fideli nostro dilecto Wilhelmo de Egerberch.) (*Treb.*)

7. Johannes dux Karinthiae. Mandamus, fidelitati tuae committimus, quatenus fideli militi nostro Ybano de Jerne, prout tibi

retulerit, justitiam facias expeditam, ipsumque ab omnibus gravaminibus protegens defendas. Datum in Mendico, in die beatae Caeciliae.

(Nobis sincere dilecto Wilhelmo de Egerberch, p o p r a w c z o n i) (*Treb.*).

8. Johannes dux Karinthiae. Dilectioni tuae committimus et mandamus, omnino volentes, quatenus Raczkonem de Krzeczow nostra auctoritate teneas, ut hominibus Dluhnikonis de Malmirzicz universa restituat ablata, et causam eandem stare dimittat usque ad quatuor tempora proxime ventura, quia eandem volumus per barones terrae terminare, dicens eidem Raczkoni, ut Pragae coram nobis in dictis quatuor temporibus debeat comparere, et etiam quod medio tempore cum eodem Dluhnikone nec hominibus quidquam habeat disponere nec aliquid innovare. Datum in Mendico quinta feria post diem beati Laurentii.

(Wilhelmo de Egerberch fideli etnobis sincere dilecto) (*Treb.*).

9. Johannes dux Karinthiae. Tibi Wilhelmo de Egerberch, fideli nostro dilecto, praacipimus seriose, omnino volentes, quatenus Swincam relictam olim Ogerii de Weleticz, in juribus et bonis ipsius ibidem in Weleticz et una aratura in Pnietluc ab impedientibus et molestiis ac aliis oppressionibus favorabiliter conserves, nullam sibi in dictis juribus et bonis per quempiam violentiam permittens irrogari, id nullatenus obmissurus. Datum in crastino corporis Christi. (*Treb.*)

10. Wanco de Wartenwerk, pincerna regni Bohemiae. Praemissis servitiis nostris ac amicitia sincera, sororie carissime! Exposuit nobis avunculus noster dilectus, dominus Fridricus de Schonenburg, quod non in bono, sed potius in malo animo secum statis, et sibi unum servitorem captivaveritis minus digne. Unde cum tam vos quam ipse nostri amici sitis, amicitiam vestram petimus studiose, quatenus servitorem praedictum, a quo pecunias exigitis, dimittatis continuo solutum et liberum, cum ipso domino Fridrico viventes, prout amicorum interest, amicabiliter et sincere. Datum Pragae die beati Galli.

(Sororio nostro dilecto, domino Wilhelmo de Egerperch) (*Treb.*).

11. Jesco, marschalcus domini regis, de Wilharticz. Praemissis servitiis. Domine Wilhelme, amice carissime! Rogamus vos, ut nostri intuitu equos, quos in Trziebeczicz super bonis monasterii sancti Georgii in castro Pragensi de expeditione nuper lapsa veniendo recepistis (receptis $2^1/_2$ sexagenis ab hominibus praedictae civitatis), dimittatis. Nam ea, quae in hoc casu eis feceritis, benivolentiae et favori nobis reputabimus utique fore factum, cum vos

non lateat, quod venerabilis illius monasterii abbatissa nobis juncta sit in linea parentelae. Datum Pragae in crastino b. Jacobi Ap. (*Treb.*)

12. Thimka, conthoralis domini Johannis de Michelsperch. Sincera praemissis (sic) salute! Frater carissime! Venientes Hermannus et Divissius de Protiweze cum domino conthorali nostro pro eo, quod ipsis munitionem circumvallare intenditis, conferre volebant et tractare. Eundem quoque gravem infirmita (sic) rogamus vos studiose sub confidentia speciali, quatenus hoc ipsum in bono usque ad convalentiam ipsius domini conthoralis nostri diferre velitis; in eo eidem domino nostro et nobis exhibebitis complacentiam specialem. Datum sub sigillo domini Pawlikonis de Wodierad, petentes responsum. (Fratri nostro praedilecto, domino Wilhelmo de Egerberch. — *Treb.*)

13. Nobili viro D. Wilhelmo. Russo de Luticz regni Bohemiae subcamerarius, affectuosum animum famulandi. Domine et amice carissime! Vestram attente rogamus nobilitatem, imo praesentibus committimus studiose, quatenus assumpto vobis judice Sacensi, causam inter Witkonem Lopaczicz ex una, et cives Sacenses, quos dicta tangit causa, parte ex altera, dignemini studiosius peraudire, et secundum quod ipsam causam audieritis parte ex utraque, nobis eam rescribere curetis; mandantes ipsis civibus auctoritate nostra, ut ipsum Witkonem in dictis bonis ulterius non impediant, et ut ipse Witko ibidem et in civitate transeat securus rebus et persona, quousque dicta causa inter ipsas partes fine bono terminetur. Datum Pragae feria II ante dom. Laetare. (*Treb.*)

14. Accedens ad nostri praesentiam honorabilis vir, D. Albertus decanus ecclesiae sancti Egidii in Praga et canonicus ecclesiae Pragensis, proposuit querulose, quod quidam Mysliworius, Bawarus, Stephanus et Pessico de Zelcowicz laici et alii eorum in hac parte complices, homines ipsius censuales de villis infrascriptis, videlicet Lahowicz et Rzyssuth, ad dictam Pragensem ecclesiam et ipsum dominum Albertum decanum s. Egidii spectantibus et pertinentibus, ad praesentiam c z u d a r i o r u m s e u b e n e f i c i a r i o r u m d i s t r i c t u s L u t o m i e r i c e n s i s c i t a v e r u n t e t c i t a r e p r o c u r a v e r u n t, a d e o r u m j u d i c i u m s e c u l a r e, nunquam ab eodem domino Alberto de dictis hominibus justitia postulata. Quare cum istud de jure fieri non debeat, et directe obviet privilegiis Pragensis ecclesiae supradictae, ab antiquo per divos principes, duces et reges regni Boemiae concessis, et per serenissimum principem et dominum nostrum, dominum Karolum, Romanorum imperatorem semper Augustum et Boemiae regem, confirmatis, ac etiam

consuetudini continue et inviolabiliter observatae: vobis domino . . plebano ecclesiae Omnium Sanctorum in Litomyerzicz aut vices gerenti committimus et sub excommunicationis poena districte praecipiendo mandamus, quatenus praefatos czudarios seu beneficiarios et ipsorum quemlibet personaliter accedentes, moneatis eosdem, quos et nos praesentibus monemus, requirimus et hortamur, ipsis nihilominus sub excommunicationis poena praecipientes et inhibentes, ne ipsi praefatos homines domini Alberti et ecclesiae Pragensis ad eorum judicium non plus trahant seu et judicare praesumant, sed ipsos potius infra tres dies a vestra monitione et inhibitione computandos, quos eis et eorum cuilibet pro monitione canonica et termino peremptorio praefigimus et assignamus, ad tribunal eis indictum dicti domini Alberti, prout est consuetum, libere remittant pro justitia consequenda; nam unicuique petenti in jure fiet justitia de eis secundum jus et consuetudinem. (Si vero) hujusmodi monitionibus et inhibitionibus nostris non paruerint cum effectu, nos contra ipsos et eorum quemlibet tamquam contra violatores libertatum et jurium dictae ecclesiae ad poenas juris procedere oportebit, justitia mediante. Et de hujusmodi executione nobis fidem faciatis. Datum Pragae anno domini etc. die etc. *(Cap.)*

15. Vobis universis purchraviis, justiciariis seu poprawczonibus in regno Boemiae constitutis, quibus praesentes exhibitae fuerint, significamus, quia domicella Jutka de Raczynywssi hereditatem suam ibidem in Raczynauess, quidquid ibi habuit, dedit libere et ad terrae tabulas inposuit ac hereditarie condescendit Hukoni de Czieszczowicz et Wychne de Slapanowicz, prout hoc in ipsis tabulis plenius continetur expressum. Unde vobis auctoritate domini nostri imperatoris Rom. et Boemiae regis ac nostra committimus, quatenus ipsos Hukonem et Wichnam in eadem hereditate Raczynawsy manu teneatis et non permittatis per quempiam inpediri, in eo nobis specialiter placituri. Datum Pragae feria V. ante dominicam Palmarum. *(Cur.)*

16. Vobis dominis czudariis et vrziednikonibus prouinciae Kamycensis innotescimus per praesentes, quod nos nec de jure nec de consuetudine antiqua et approbata homines ecclesiasticos, cuiuscunque status vel conditionis existant, ad nostrum judicium per quempiam vocatos, judicare non possumus nec tenemur, nisi prius justitia ab eisdem coram judice ecclesiae exposcatur. Quocirca vos hortamur iusticia mediante, quatenus Pesconem de Chleb et Paulum ibidem, qui sunt ad vestrum beneficium ad instantiam Bartonyi cum quibusdam orphanis de Neweclow citati et vocati, non judicetis, nec contra ipsos aliquas sententias vel jura obtenta proferatis, ipsos potius unacum praedictis actoribus ad judicem eccle-

siasticum remittendo. Datum Pragae sub sigillo nostri officii et cetera. *(Cur.)*

17. Nobilibus viris dominis urziedniconibus in districtu Grecensi constitutis, Epyko cum aliis ceteris vrziedniconibus Pragensis districtus paratam ad quaeuis beneplacita voluntatem. Dominationi Vestrae praesentibus significamus, quod Petrus et Nicolaus, fratres germani de Chotecz, nulla bona ibidem in Chotecz habent, quia anno d. praesenti in crastino dedicationis ecclesiae Pragensis praedictus Petrus omnia bona mobilia et immobilia, quae ibidem habuit, cum omnibus juribus et pertinentiis ac libertatibus, in quibuscunque rebus existebant, Sdenconi fratri ipsorum de Wogycz, juxta consuetudinem jure tabularum intabulauerunt; unde omnes illos, qui praedictos Petrum et Nycolaum citauerunt aut citabunt, ad tabulas nostras pro videnda intabulatione huiusmodi remittatis. Datum Pragae etc. *(Cur.)*

18. Czenko de Lypa, summus camerarius, Andreas de Duba judex, Stephanus notarius, ceterique beneficiarii Pragenses, vobis beneficiariis districtus Grecensis significamus, quia coram serenissimo domino Karolo et nobis multae contra vos a diversis querimoniae propositae exstiterunt, quare auctoritate eiusdem domini nostri domini Karoli et nostra districte vobis praecipiendo mandamus, quatenus feria VI. quatuor temporum Penthecosten sitis coram nobis personaliter constituti, omnibus querulantibus de justicia responsuri. Datum etc. *(Cur.)*

19. Vobis beneficiariis cudae Nemburgensis innotescimus per praesentes, quod dominus Wanko de Wartemberch nobis proposuit cum querela, quomodo eum circa ea jura, quibus sui antecessores utebantur, non mittitis permanere. Unde hortamur vos justitia mediante, quatenus eundem dominum Wankonem circa omnia jura, quibus sui praedecessores usi sunt, illaesum conservetis; alioquin si aliqua quaestio inter vos de praedictis juribus ventilatur, ante nos veniatis et quod justum fuerit, secundum juris viam modo congruo inter vos discernemus. *(Cur. Cf. Dobner, Mon. I. 240.)*

II.

Literae, quae dantur a beneficiariis purgravio Pragensi.

1. *(Et primo de dotalitio et aliis.)* Nobili domino Johanni dicto Crussina de Lichtemburg, supremo burgravio Pragensi aut eius locum tenenti beneficiarii Pragenses paratam in omnibus complacendi voluntatem.

Nobilitati Vestrae significamus praesentium per tenorem, quia Dorothea, relicta olim Wilhelmi de Suticz, coram nobis per terrae tabulas suum dotalitium ostendit; cujus tenor sequitur et est talis: „Wilem de Suticz protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod in hereditate sua in Sutich 500 sexagenis grossorum census cum curiis rusticalibus agris pratis et omni libertate ad ea pertinente dominae Dorotheae uxori suae 50 sex. gr. dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad gratiosam dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit. Actum anno etc.“ Sed proposuit, quia in dictis hereditatibus suis dotalibus obligatis impeditur. Idcirco N. V. praesentibus requirimus et officium vestrum invocamus, quatenus praefatam dominam Dorotheam in possessionem sui dotalitii praedicti inducatis et inductam tueamini a quolibet violento. Datum apud tabulas terrae anno dom. etc. in quatuor temporibus quadragesimae, nostri beneficii sub sigillo.

Ad mandatum dominorum majorum beneficiariorum Mauritius vicenotarius tabularum.

2. (*Alia de eadem.*) Nobili domino . . . beneficiarii Pragenses paratam ad quaevis beneplacita voluntatem.

N. V. s. p. p. t., quia Elizabet, relicta olim Christofori Piesk de Montibus Kuthnis, de dotalitio suo vid. 400 sex. gr., quod habuit hereditatibus in Vmonynie curia araturae curiis rusticalibus cum censu agris pratis silvis rivis piscinis et omni libertate ad ea pertinente, in toto quidquid ibi Christoforus habuit, Mikoni Ertl de Praga, patri suo, Johanni Dubecz et Hanzie de Turri, alias de Winorz, in dicto dotalitio 200 sex. gr. et Marco Czotr, marito suo et Marco Czotr patri ejus, alias 200 sex. gr. dedit, praescripsit, prout huiusmodi dotalitium et praescriptiones in tabulis terrae vidimus clarius contineri. Verum quia dicti Mika, Johannes Dubecz, Hanza, Marcus Czotr et alius Marcus, licet se cum camerario Pragensi juxta consuetudinem juris regni et tenorem praescriptionis de dictis hereditatibus intromisissent, tamen quidam eos in possessione dictorum bonorum impediunt; quare N. V. rogamus et Vestrum officium imploramus, quatenus ipsos Mikonem etc. ad possessionem dictorum bonorum inducatis et inductos tueamini a quolibet violento. Si autem pars adversa sibi aliquid in dictis bonis contenderet, ex tunc hujusmodi bona per vos teneantur et eis terminus k (v)zepření super praemissis ad tabulas et barones ad quatuor tempora sexagesimae proxime ventura statuentur. Datum apud tabulas terrae etc. Beneficii sub sigillo.

3. (*Alia de eodem.*) Nobili domino . . purgravio Pragensi etc. Beneficiarii Pragenses paratam ad quaevis beneplacita voluntatem.

N. V. s. pr. p. t., quod dotalitium Zdonie, relictae olim Jessconis de Chlumina, per terrae tabulas comperimus, cuius tenor sequitur in haec verba: „Jessco de Chlumina protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod in hereditate sua in Chluminie curia araturae, cum agris pratis silvis et omni libertate ad ea pertinente cum omni nábytek dominae Zdonie uxori suae 20 sex. gr. dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad veram dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit. Actum anno Domini M. etc. Sabbato quatuor temporum adventus.“ Ipsaque coram nobis proposuit querulose, quod in possessione et usufruitione praefati sui dotalitii impeditur. Quare N. V. ex officio requirimus et hortamur, quatenus praefatam Zdoniam ad possessionem realem ipsius dotalitii inducatis et inductam tueamini a quolibet violento, rebelles vero si qui apparuerint et contradictores auctoritate vestrae justitiariae potestatis compescentes.

Datum apud tabulas terrae etc. beneficii sub sigillo, ad mandatum dominorum baronum majorum beneficiariorum, Mauritio vicenotario tabularum.

4. *(Alia de eodem.)* Nobili et magnifico viro domino Johanni dicto Crussina, supremo burgravio castri Pragensis, aut ejus locum tenenti. Beneficiarii Pragenses promptum animum famulandi.

Nobilis domine! Quia ex tabulis terrae comperimus, qualiter Pessico de Kratonoz in hereditate sua in Cratonosiech curia araturae cum agris pratis silvis lucis et omni libertate ad ea pertinente ac toto quidquid ibi habuit, dominae Cunczie uxori suae 20 sex. gr. dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad veram dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit: ideo requirimus N. V. et officium Vestrum invocamus, quatenus ipsam super hujusmodi bona in Cratonos super curiam araturae inducatis, eam tueamini in hiis a quolibet violento.

Datum etc. beneficii sub sigillo.

5. *(Alia de eodem.)* Nobili domino . . purgravio Pragensi etc. beneficiarii etc. Affectuosam complacendi voluntatem.

N. V. s., quia dudum Dorothea de Dolan citavit dominum Jankonem de Dieczin pro hereditatibus in Chwoynic villa integra curiis rusticalibus cum censu cum agris pratis silvis et omni libertate ad ea pertinente et quae hereditates sunt ei per dominos barones in pleno judicio adiudicatae; et in earum possessionem est per Henricum Kokowecz viceecamerarium inducta, et alias fecit quidquid de consuetudine juris regni debuit; et nunc ut dicitur, in possessione earum impeditur: requirimus Vestrum officium et rogamus, quatenus ipsam vel Nicolaum, maritum ejus, ipsius commissarium, in possessionem dictarum hereditatum inducatis et tueamini

a quolibet violento, et si quis sibi jus ad hujusmodi hereditates diceret competere, hunc ad examen baronum remittatis, sibi terminum in quatuor temporibus Penthecostes proximis praefigentes.

Datum apud tabulas terrae etc. beneficii sub sigillo.

6. (*Alia de eodem.*) Nobili viro, domino etc. Beneficiarii Pragenses paratam ad quaevis beneplacita servitutem.

N. V. s. pr. p. t., quia Zoffca de Bidžow dudum in jure terrae et coram Pragensi beneficio hereditates suas dotales obligatas in Lipa, vid. curiam araturae et tres sex. gr. census annui cum agris pratis silvis et omni libertate ad ea pertinente, in quibus hereditatibus habuit 50 marcas argenti dotis suae, in Tassone de Lipy, qui tunc easdem de hereditates occupabat, obtinuit et super dictas hereditates in dictis 50 m. arg. ad veram dotalem obligationem per viceeamerarium regni Boemiae tunc existentem, est juridice inducta. Verum post hoc fecit domina commissiones solitas, prout Ordo juris regni exposcit. Cum autem jure suo plene deducto ipsi Zoffca, Swach maritus ejus et commissarius sint vita functi et heredes eorum vid. Rziehak et Katharina ad hujusmodi dotem legitime successerunt, de mandato dominorum baronum et auctoritate nostri beneficii V. N. requirimus, quatenus praefatos orphanos ad possessionem dictae curiae araturae 50 sex. gr. censuum in Lipa et pertinentiarum eius praedictis in dicta dotali obligatione inducatis et inductos tueamini a quolibes violento, ammoto abinde quovis alio illicito detentore; rebelles quoscumque auctoritate vestrae justitiariae potestatis, ad vestrum prout spectat officium, compescentes.

Datum apud tabulas terrae etc. beneficii sub sigillo.

7. (*Alia de eodem.*) Nobili domino Laczkoni de Krawar supremo purgravio Pragensi aut ejus locum tenenti. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. pr. s., quia Elzka relicta olim Friczkonis de Copisty dotalitium suum. vid. 250 sex. gr. in hereditatibus in Copisti munitione curia araturae 53 curiis rusticalibus cum censu juxta formam et consuetudinem juris regni in Wenceslao de Copisti obtinuit; ad quod dotalitium est per beneficium nostrum rite inducta, licet idem Wenceslaus protervia propria eam impediat in eodem. Quare de mandato dominorum baronum V. requirimus N., quatenus ipsam ad possesionem dictae dotis suae inducentes tueamini, prout vestrum exigit officium a quolibet violento protervo seu opponente.

Datum etc. beneficii sub sigillo.

8. (*Alia ad idem.*) Nobili domino etc.

N. V., s. p. pr. quia dotalitium Elzczie relictae olim Johannis Medek de Robús in terrae tabulis conspeximus, cujus tenor sequitur

in haec verba: „Johannes de Robús dictus Medek protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod in hereditate sua in Berziczich munitione curia araturae villa integra curiis rusticalibus cum censu agris pratis silvis rivis piscinis jure patronatus ecclesiae et omni libertate ad ea pertinente ac in toto quidquid ibi habet, dominae Elzcae uxori suae 100 sex. gr. dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad gratiosam dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit"; ipsaque Elzka coram nobis et dominis baronibus querulose proposuit, quod per quosdam in eodem suo dotalitio impeditur et de possessione ejusdem foret extrusa. Quare N. V. de mandato dominorum baronum et ex officio praesentibus requirimus et hortamur, quatenus praefatam Elzkam in et ad possessionem dicti sui dotalitii inducatis et inductam tueamini a quolibet violento; rebelles et contradictores auctoritate vestrae justiciariae potestatis prout ad vestrum spectat officium, compescentes.

Datum apud tabulas etc. beneficii sub sigillo, ad mandatum dominorum baronum, Boczkone prothonotario referente, Mauritio vicenotario tabularum.

9. (*Alia ad idem.*) Nobili domino Laczkoni etc. Beneficiarii etc.

N. V. s. p. pr., quod domina Anna relicta olim Johannis de Wartemberg et de Weselé dotalitium suum per terrae tabulas ostendit coram nobis in hereditatibus Persteynku munitionem curiam araturae cum uno laneo quantum est in agris, pratis et lucis, cum molendino cum rivis fluminibus ibidem, et omni libertate ad ea pertinente; verum quia in possessione eorum ut asserit impeditur, quare V. N. praesentibus ex officio requirimus et hortamur, quatenus ipsam ad possessionem dictarum hereditatum munitionis inducatis inductamque tueamini a quolibet violento, rebelles et contradictores auctoritate vestrae justiciariae potestatis ad vestrum prout spectat officium, compescentes.

Datum apud tabulas terrae etc. beneficii sub sigillo. Ad mandatum dominorum baronum, domino Boczkone prothonotario referente, Mauritio vicenotario tabularum etc.

10. (*Alia dotalitii.*) Nobili domino Laczkoni etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. pr. s., quod pro parte dominae Margarethae, olim relictae Stiborii de Tloskow, doctum est per tabulas terrae coram nobis, qualiter ipsam dotem suam habet, cujus tenor est talis: „Stiborius de Tloskowa protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod in hereditate sua in Neweklow, curia araturae et toto censu quantum ibi habet et per omnia prout emit apud Jenissium patrem ipsius et apud uxorem Magnusii et pueros, exclusa una sex. gr.

census, quam vendidit Wayhaconi, cum agris pratis silvis rivis piscinis theloneo et omni libertate ad ea pertinente jure patronatus ecclesiae, dominae Margarethae uxori suae 200 sex. gr. Prag. dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate ad veram dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit, et Jarohnew de Krzyeczow et Wayhak ad hoc consenserunt." Quare et vestrum officium de mandato domini Jodoci marchionis et baronum invocamus, quatenus ipsam dominam Margaretham aut ejus commissarium legitimum in et ad possessionem dictarum hereditatum inducatis et inductam tueamini, ammoto abinde quolibet illicito detentore.

Datum etc.

11. (*Alia de eodem.*) Nobili domino Laczkoni etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. s. pr. p. t., quia domina Bonussie, relicta olim Purkardi de Bezdruzicz, dotalitium suum per terrae tabulas coram nobis et dominis baronibus in pleno judicio ostendit in haec verba: „Purkardus de Bezdruzicz protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod in hereditate sua in Bezdruzicych duabus agriculturis, villa integra curiis rusticalibus cum censu, in Potynic villa integra in silva tam ad aedificandum et cremandum cum agris pratis et omni libertate ad ea pertinente, dominae Bonussi uxori suae 600 sex. gr. dotavit et nomine dotis assignavit, et ei de dicta hereditate ad ueram dotalem obligationem in dictis pecuniis condescendit, et Albertus de Koruhowicz pater ejus ad hanc dotem suam dedit voluntatem. Actum anno Domini MCCCC etc. Sabbato quatuor temporum adventus." Et demum ad praefatum dotalitium et cum dicto dotalitio sibi Bonussi simul et unitim addidit et dotavit hereditates suas sub tali modo et forma: „Purkardus idem protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod ad dotem Bonussi uxoris suae, vid. 600 sex. gr. quam super hereditatibus ipsius Purkardi habet et habere dinoscitur in Bezdruziczich villa integra curia araturae cum duabus agriculturis, curiis rusticalibus cum censu et aliis juxta continentiam tabularum, munitione sua ibidem in Bezdruziczich cum omnibus rebus mobilibus in dicta munitione et curia araturae supradicta quibuscunque nominibus censeantur, in dictis pecuniis cum dictis hereditatibus simul et unitim dotavit et ei de dictis hereditatibus sibi prius dotatis, rebus mobilibus, castro Bezdruzicz ad veram dotalem obligationem in dictis sex. gr. condescendit. Ita et in quantum statum suum vidualem mutaret, ex tunc quum ei dictae 600 sex. gr. darentur pecunia in parata (et) solverentur, abinde mox debet ammoveri. Actum anno domini etc." Quae hereditates et dotalitium per dominos barones in pleno judicio dominae Bonussi sunt adjudicatae. Verum quum in possessione et usufructu earundem impeditur, quare N. V. de mandato dom. baronum et ex officio praesentibus requi-

rimus et hortamur, quatenus praefatam dominam Bonussiam in et ad possessionem realem dictarum hereditatum et dotalitii sui inducatis et inductam, prout ad vestrum spectat officium, tueamini a quolibet violento.

Datum apud tabulas terrae beneficii sub sigillo.

12. (*Alia de eodem.*) Nobili ac magnifico viro, domino Henrico de Rosemberg.

N. V. pr. s., quia N. relicta olim Chwalonis inter alias dotales hereditates suas villam Bukowan cum curiis rusticalibus et censu ac omni libertate ad ea pertinente in terrae tabulis habere dinoscitur, et nescimus quo jure de eadem villa et possessione ipsius est educta. Super quo supplicavit, ut sibi domini barones de remedio providerent optimo. Quapropter V. officium invocamus, quatenus dictam N. super huiusmodi villam Bukowan inducatis, ipsam ad possessionem debitam restituentes, inductamque protegatis et manuteneatis a quolibet violento.

Scriptum apud tabulas terrae etc.

13. (*De eodem.*) Nobili viro etc.

N. V. innotescimus p. pr., quia nobilis domina Elzka relicta olim H . . . de Duba, 500 sex. gr. dotalitii sui in hereditatibus in Libiessicz, in B., in C., etc. per tabulas terrae habere dinoscitur, etiam per citationes et sententias dominorum baronum deffinitivas obtentas et eidem adjudicatas. Super quibus alias per nostrum beneficium effectualiter erat inducta, et iterum per partem oppositam ut asserit existit extrusa. Super quo petit per nos sibi de remedio provideri optimo. Ideo V. N. ex mandato dictorum dominorum baronum requirimus et juris subsidium invocamus, quatenus dominam E. juxta praefatam inventionem et tabulas suas ad possessionem dictarum hereditatum inducatis, ipsamque inductam manuteneatis et protegatis a quolibet violento. Et si quis hujusmodi inductioni apparuerit contradictor, eundem prout vestrum spectat ad officium, juxta terrae consuetudinem compescatis.

Scriptum circa tabulas terrae beneficii sub sigillo. Anno Domini etc.

14. (*Sequuntur aliae materiae hereditariae.*) Nobili et magnifico domino Henrico de Rosemberg supremo burgravio castri Pragensis, paratum ad omnia animum complacendi.

Nobilis domine, fautor noster carissime! Quia nobilis Wilhelmus de Lanstein villam Hodczan cum curiis rusticalibus et censu agris pratis silvis piscinis et omni libertate ad ea pertinente in jure terrae evicit et super eadem juris ordine per vicecamerarium regni Boemiae prout moris et consuetudinis est, ad verum jus here-

ditarium realiter est inductus, quare Nobilitatem Vestram Vestri virtute officii requirimus et rogamus, quatenus ipsum et ejus heredes in possessione ipsius villae auctoritate Vestrae justiciariae potestatis tueri et defensare velitis a quolibet violento, contradictores et impedientes ipsos auctoritate Vestra prout ad Vestrum spectat officium, compescentes.

Datum apud tabulas terrae, beneficii sub sigillo.

15. (*Alia de eodem.*) Nobili domino etc.

N. V. s., quod quidem Henricus de Odlochowicz quasdam hereditates Odlochowicz, v. curiam araturae cum agris pratis silvis piscinis et omni libertate ad ea pertinente, a quadam Lida cum fratre suo parata pecuniae summa comparavit, prout ipsum in terrae tabulis vidimus realiter contineri. Et quia, ut dicitur, idem Henricus de portione dictarum hereditatum ipsum contingente violenter extat ammotus, supra cujus restitutione ad dictas hereditates illustris princeps, Procopius Marchio Moraviae, nuper nostris antecessoribus de consilio baronum et ipsius Henrici jure et tabulis auscultatis literam silentem dari decrevit, una et nos similiter jure ipsius considerato V. N. tanquam executorem justitiae requirimus et hortamur, quatenus eundem Henricum super hereditates in Odlochowicz inducatis, ipsum a quolibet impetente protegentes.

Scriptum circa tabulas terrae etc.

16. (*Alia ad idem.*) Nobili domini etc. Beneficiarii Pragenses etc.

Dudum ex parte totius beneficii nobili viro domino Bergow pro tunc burgravio Pragensi fuerat commissum, ut Burchardum de R— ad hereditates in Zalužan induci mandavisset. Denuo ex decreto dominorum baronum in quatuor temporibus Penthecostes judicio praesidentium et juxta continentiam tabularum fuit iteratis vicibus ipsi domino Bergow per literas nostras datum et commissum, ut Benessium de Sirowatka et Offkam matrem ipsius super tales portiones hereditatum praedictarum, vid. villae Zalužan, villae Letkow, duarum araturarum etc. induceret ac induci mandaret, praefatumque Burchardum de eisdem talibus portionibus ammoveret; ita quod solum quarta portione dictarum hereditatum per dominos barones decernetur. Idemque commissum erat ex parte beneficiariorum Pragensium domino Strnad protunc burgravio Pragensi. Quapropter vos requirimus juxta decretum dominorum ut praemittitur et continentiam tabularum, quatenus praefatos Benessium et Offkam super tres portiones hereditatum praedictarum, v. villae Zalužan, villae Letkow, duarum araturarum munitionis silvarum piscinarum molendinorum pratorum rivulorum ac omnium ad supradictos hereditates pertinentium induci procuretis inductosque manuteneatis et defensetis a quolibet violento.

Datum etc.

17. (*Alia.*) Nobili domino Johanni etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. s., quod olim Johannes dictus Kabath de Pieczicz coram tabulis nostris cognovit se teneri 200 sex. gr. debiti C— de P— dicto F— et solvere debuit in certo termino dudum lapso, et si non solverit, dedit ei potestatem intromittendi se cum solo camerario Pragensi de hereditatibus suis habitis et habendis et eas tenere, alienare, vendere, obligare et facere de eis prout sibi videbitur expedire, usque perceptionem dictae summae cum dampnis et inpendiis. Qui Ctiborius demum anno Domini MCCCCIIII. sexta feria ante circumcisionem Domini cum camerario Johanne intromisit se de hereditatibus ipsius Johannis in Vjezdci curia araturae cum agris pratis etc. etc. C— de 6 sex. gr. census, toto quidque villis in praedictis habuit cum omni libertate ad ea pertinente sibi praescripta in summa praenarrata. Quare N. V. et Vestrum officium praesentibus imploramus, quatenus praefatum Stibor ad possessionem dictarum hereditatum inducatis et inductum tueamini a quolibet violento, donec a nobis aliud vobis datum fuerit in commissis.

Datum etc.

18. (*Alia.*) Nobili domino etc.

N V. s. etc., quia Bietka, virgo de Hubojed, hereditates sibi tabulis terrae praescriptas coram nobis ostendit, vid. in Hubojiedech tertiam portionem curiae araturae cum agris pratis silvis rivis piscinis et omni libertate ad dictam tertiam portionem pertinente, de quibus hereditatibus ipsa juris ordine regni Boemiae servato cum camerario Pragensi se intromisit, sed in earum possessione impeditur. Quare N. V. praesentibus requirimus et hortamur, quatenus praefatam Bietkam in possessionem realem dictarum hereditatum ut praefatur, inducatis inductamque tueamini a quolibet violento, rebelles quoscunque Vestrae justiciariae potestatis auctoritate prout expedit, compescentes.

Datum etc. beneficii sub sigillo.

19. (*Alia ad idem.*) Nobili domino Johanni etc. Beneficiarii Pragenses.

N. V. s. pr. p. t., quia vertente alias et dudum causa intra nobiles Kaczkam, relictam olim Wenceslai Crussina de Lychtemburg, ex una, et Wenceslaum, Benessium et Johannem, filios olim Ješkonis de Dieczin, de et super villis in Rziešic, in C etc. quas ipsa domina Kaczka dotalitio tetigit, habens in eisdem hereditatibus 600 sex. gr. dotales, parte ex altera, domini barones in pleno judicio per eorum sententiam praefatas hereditates praedictae dominae Kačcie legitime adjudicarunt. Quas ipsa domina ante mortem suam certis praescripsit personis sic quod de uno post mortem cadat

in alium. Ex quibus omnibus solum Agnesca virgo de Sezemicz superstes remansit, et inter eandem et praefatos dominos de Dieczin ac inter Jessconem de Tiechlewicz qui etiam hujusmodi hereditatem defendebat, iterata baronum inventio facta est, per quam dictae hereditates eidem Agnescie adjudicatae, ad quas per beneficiarium est legitime inducta. Verum quia in possessione dictarum hereditatum per dictos duos et dictum Jeskonem Tiechlewecz impeditur, quare N. Vrae officium praesentibus imploramus, quatenus praefatam Agnezkam in et ad possessionem dictarum hereditatum inducatis et inductam tueamini a quolibet violento, quoslibet contradictores Vestrae justitiariae potestate compescentes.

Datum etc.

20. (*Alia propter debiti obligationem.*) Nobili et magnifico domino etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. s., quia dudum Petrus Skopek de Litně hereditates suas omnes habitas et habendas in summa mille et centum sex. gr. debiti honorabili viro, magistro Petro de Stupna et Nicolao de Litně per tabulas terrae legitime praescripsit; qui magister Petrus et Nicolaus vigore hujusmodi praescriptionis se de hereditatibus dicti Petri in Litni toto quicquid ibi habuit et in Zaluzanech de 20 sex. gr. census, cum curiis rusticalibus et omni libertate ad ea pertinente cum camerario Pragensi juris ordine intromisit. Verum quia in eisdem 20 sex. gr. census in Zaluzanech per quosdam impeditur, quare V. N. et vestrum officium praesentibus invocamus, quatenus praefatos magistrum Petrum et Nicolaum ad possessionem hujusmodi viginti sex. gr. census reinducatis et reinductos auctoritate vestrae justiciariae potestatis tueamini a quolibet violento.

Datum apud tabulas terrae, beneficii sub sigillo.

21. Nobili domino etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. pr. s. Sicut olim nobilis de Rychmburk super hereditatibus suis in Rovni triginta et quatuor sex. gr. census annui cum curiis rusticalibus agris pratis et omni libertate ad ea pertinente olim Zavissio de Miekowicz, Johanni dicto Trestka de Dehnicz et Sezeme de Hořiessowicz in terrae tabulis praescripsit, ita ipsi juxta jura et consuetudines regni Boemiae se de eisdem hereditatibus cum camerario Pragensi intromiserunt; et per nonnullos in possessione dictarum hereditatum impediuntur. Quare N. V. et Vestrum officium praesentibus requirimus et hortamur, quatenus praefatos Johannem dictum Trestka, Sezemam de Hořiessowicz et filios olim Zawissii de Miekowicz auctoritate Vestrae justitiariae potestatis in possessionem dictarum hereditatum in Rovni manuteneatis et defendatis a quolibet violento.

Datum etc.

22. Nobili domino Johanni etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. pr. p. t., quia Hersso de Břiezowé Johannem de ibi-

dem citavit pro hereditatibus in Břízové, munitione, curia araturae, villa integra, curiis rusticalibus, cum censu et in Korytnicích villa integra, curiis rusticalibus, cum censu agris pratis silvis rivis piscinis et omni libertate ad ea pertinente, quas tandem per dominorum baronum inventionem et sententiam obtinuit et sibi sunt adjudicatae; in quam possessionem est ordine juris regni Boemiae servato per vicecamerarium regni praedicti inductus. Quamvis per aliquos ut asserit, impeditur in eadem. Quare de mandato dominorum baronum Ntem Vtram requirimus, Vestrum officium implorantes, quatenus praefatum Herssonem ad possessionem dictarum hereditatum inducatis et inductum tueamini a quolibet violento. Si quis autem aliquid juris sibi competere asseruerit in praefatis hereditatibus, eidem super eo cum dicto Herssone terminus comparitionis ad quatuor tempora proxime ventura coram baronibus assignetis.

Datum etc.

23. (*Litera traductionis dotis.*) Nobili Domino Johanni etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. s. pr. p. t., quia domina Elzka relicta quondam Petri Kamenec de Fridštein per tabulas coram nobis docuit, quod ipse Petrus eam cum omni dote ipsius vid. ducentis et quingaquinta sex. gr. quam habuit in hereditatibus in Čakovicz, ad alias hereditates suas et Johannis patris sui in Hodkovicz oppidum 25 sex. gr. census cum curiis rusticalibus, agris pratis silvis rivis et omni libertate ad ea pertinente, traduxit et ei de dicta hereditate in eo jure sicut ei prius tabulae testabantur condescendit. Et praefatus Johannes Kamenec pro ipsius Petri ad dictam traductionem consensit. Sed quum ad nos pervenit ex querela ipsius dominae Elzciae quod ipse Johannes eam ad possessionem dicti dotalitii sui non admittit, sed huiusmodi dotem eius occupat de facto: quare Nobilitatem vestram et vestrum officium praesentibus requirimus et invocamus, quatenus eandem dominam Elzcam ad possessionem dicti dotalitii sui inducatis et inductam tueamini a quolibet violento.

Datum . . .

24. Nobili domino etc. Beneficiarii Pragenses etc.

N. V. s. pr. p. t., quia Dusco de Hlussiecz minoribus ad hereditates olim Pescoveonis de Zlunicz ibidem in Zluniczich propter indisbrigationes hereditatum in Hlussciech ex obligatione quam fecit sibi idem Pesskovecz in poena 50 sex. gr.. juxta suarum continentiam tabularum per beneficium nostrum est inductus, in quarum possessione impeditur. Quare Nobilitatem vestram ex officio requirimus et hortamur, quatenus praefatum Dussconem ad possessionem dictarum hereditatum inducatis et inductum tueamini a quolibet violento.

Datum apud tabulas terrae beneficio sub sigillo.

25. (*Alia*). Nobili domino Johanni etc. Pragenses beneficiarii etc.

Nobilis domine!

V. N. s., quia dudum discretus vir Henslinus Barthossii civis Pragensis census suos vid. viginti sex. gr. Prag annuos in bonis disbrigatoris sui Jessconis dicti Gdulinec in Hradištku, et si quid ibi deficeret tunc suppleri debet in aliis hereditatibus suis in Ostromirz, toto quidquid ibi est et ipse Jessco habuit, sic quod integrae sint 20 sex. gr. Prag. census annui, et alias 20 sex. gr. census eiusdem annui super bonis alterius disbrigatoris sui scil. Přissnakonis de Kozmic in villis Teplišovic in Mrchojed toto quidquid ibi habet usque ad eandem summam 20 sex. gr., qui census sunt eidem Henslino propter indisbrigationem dictarum hereditatum et suis heredibus ad verum jus hereditarium taxati, prout hoc in terrae tabulis latius expressatur — eosdem census omnes pro suae salutis remedio dedit et dotavit honorabilibus decano et capitulo ecclesiae Wyssegradensis prope Pragam, voluntate et consensu serenissimi principis domini Wenceslai Romanorum et Boemiae regis expresse accedente. Igitur Nobilitatem Vestram virtute officii Vestri et amore iustitiae requirimus, quatenus praefatos dominos decanum et capitulum ecclesiae Wyssegradensis praedictae vel eorum legitimos procuratores, postquam ab eis cum praesentibus fueritis requisiti, ad possessionem dictorum censuum vid. 20 sex. gr. in bonis Přissnakonis suprascriptis inducatis et inductos manu teneri et defensare dignemini a quolibet violento, quoslibet rebelles et impedientes eosdem dominos vel eorum procuratores in huiusmodi censibus rigore vestrae justitiariae potestatis arctius compescentes.

Datum apud tabulas terrae anno Domini M. Quadragentesimo quinto, sabbato quatuor temporum quadragesimae, nostri beneficii sub sigillo.

26. Nobili viro domino Lackoni de Krawar, supremo burgravio Pragensi, aut eius locum tenenti. Beneficiarii Pragenses paratam ad quaevis beneplacita voluntatem.

N. V. s. pr. p. t., quia dudum in tabulis terrae comperimus, quod Benessius de Chusnik hereditatem suam in Tehow, omnes silvas cum fundo, quae habuit et quae . . . . . tenuit ultra filias Gaspari Cettr de Praga, Petri Piesk de Montibus Kutnis et orfanorum olim Reinphardi de Praga et aliorum civium Pragensium, quae silvae sunt ipsis per Bohunkonem Puklicic vicecamerarium regni Bohemiae pleno jure taxatae, vendidit eidem Bohunkoni Puklicic pro 150 sex. gr. Prag. integre persolutis et ei de dicta hereditate condescendit; in quibus silvis et hereditate ut conqueritur, per quosdam impeditur. Super quo prius eidem Bohunconi ad Vestrum praedecessorem literae fuerunt decretae, quas nunc de mandato dominorum innovantes No-

bilitatis Vestrae officium invocamus, quatenus ipsum Bohunconem ad possessionem dictarum silvarum reponentes tueamini, ammoto ab eis auctoritate Vestrae justitiariae potestatis quolibet illicito detentore.

Datum aput tabulas terrae. in IV. temp. penthecostes a. D. M...., beneficii sub sigillo.

27. Nobili viro domino Lackoni beneficiarii Pragenses.

N. V. s., qualiter dudum coram nobis constitutus Nicolaus filius Nicolai de Dictinicz, exhibuit literam dudum per beneficiarios Pragenses, tempore purgraviatus domini Ottonis de Pergow sibi datam, in qua continebatur, qualiter olim nobilis Čenko de Wartemberg et de Wessele Mixiconi de Dietinicz patri dicti Nicolai et suis heredibus, vid. in Chřzienowach curiam cum duabus agriculturis, villam integram, in Troskowicich villam integram, in Tachow villam integram etc. totum quidquid ibi habuit, cum agris pratis fluminibus rivis tribus laneis silvae in Hradištku cum omni libertate ad ea pertinente vendidit; ad quas etiam hereditates domina Elzka mater dicti Nicolai fuit in dote sua inducta et importata. Per quam literam mandabatur, ut eundem Nicolaum circa easdem hereditates conservare deberet. Demumque per innovationem eiusdem literae fuit nobili domino Johanni Krušina, vestro antecessori, etiam commissum, ut ipsum Nicolaum ad possessionem dictarum hereditatum inducendo tueretur. Et denuo propter mutationem vestri officii ipsam literam de mandato dominorum baronum innovando vestrum officium invocamus et requirimus per praesentes, quatenus praefatum Nicolaum ad possessionem dictarum hereditatum inducentes tueamini a quolibet violento.

Datum apud tabulas terrae a. D. beneficii sub sigillo.

28. Nobili domino Lackoni. Beneficiarii Pragenses.

N. V. n. f. p. pr., quia Kačic de Třiebiwlicz hereditates suas hereditarias ibidem T. curiam araturae munitionem curias rusticales cum censu agris pratis silvis rivis piscinis pomeriis et omni libertate ad ea pertinente juris ordine regni Boemiae servato in Johanka de Třibiwlicz obtinuit et evicit, et demum per beneficiarios Pragenses in earum possessionem est inducta; sed in earundem possessione impeditur. Super quo nobis suplicavit ut eidem de remedio provideamus optimo. Quare nobilitatem vestram praesentibus requirimus et hortamur ex officio, quatenus praefatam Kači et eius veros at legitimos commissarios Wenceslaum de Diwicz et Dobessium de Caroli civitate ad possessionem dictarum hereditatum in T. cum universis suis pertinentiis inducatis, inductosque tueamini et defendatis a quolibet violento, contradictores et rebelles vestrae justitiariae potestate prout ad vestrum spectat officium, compescentes.

Datum aput tabulas terrae, nostri beneficii sub sigillo.

18.

Constitutio officialium terrae.

Constitutio officialium seu beneficiariorum terrae ex hisce fontibus optime cognoscitur:

I. Ex articulo 69. „Ordinis judicii terrae," ubi quae negotia eorum potestati subjuncta fuerint, describitur.

II. Ex iis quae Victorinus a Všehrd, antiquum quoddam decretum comitiorum secutus, in „Libris suis de judiciis et juribus ac tabulis terrae Boemiae" tradit (IV. 2.).

III. Ex formula impendiorum, quae a litigantibus vel ab aliis qui magistratuum opem implorabant, pro singulis actionibus judicialibus facienda erant; quam formulam in libro manuscripto N. 1 apud tabulas curiae regiae asservato reperimus.

IV. Ex formula ejusdem argumenti, cujus contextus latinus libro manuscripto sign. I. G. 18 c. r. bibliothecae universitatis Pragensis, boemicus vero libro manuscripto tabularii Treboniensis sign. B. 3, pag. 249 continetur.

I.

(1) Omnes causæ pro hereditatibus, pro capite, pro mutilationibus, raptu, et pro damnis aut debitis et plagis magnis, quae se extendunt ultra summam centum marcarum argenti, coram judice, præsente summo camerario, notario et baronibus septem, debent pertractari.

(2) Minoresque causas, extendentes se ad centum marcas, ipse judex cum notario et baronibus, sine ipso summo camerario, potest per se judicare (ipseque camerarius summus sine ipso judice judicare non valet per se nec pro obulo).

(3) Ceterum minores beneficiarii, videlicet vicecamerarius, vicejudex et vicenotarius cum aliis beneficiariis et terrigenis, causas minores, videlicet ad summam decem marcarum argenti minus uno lotone se extendentes vel infra, videlicet pro damnis, debitis, vadiis et plagis tantummodo, possunt judicare.

(4) In capellam vero, postquam pervenerint cum eorum juribus litigantes, pro quocumque majori negotio fuerit, iidem minores beneficiarii judicare possunt, et culpabilem aut contumacem in causis et pro causis omnibus praedictis totaliter condempnare.

(5) Coram quibus etiam beneficiariis minoribus notificationes dampnorum, capitis, mutilationibus, vulneribus, raptus et cujuslibet alterius facti, nec non citationum pronuntiationes, juramenta, significationes seu repraesentationes et alii actus judiciales quicumque possunt et debent fieri, et eorum relationi simplici in talibus est credendum. Et si quis dicto eorum voluerit contraire, idem tenetur se ad talionem obligare, et iidem beneficiarii omnes simul tanquam unus homo in eadem causa litigantes stare debent.

II.

O úřednících a řádu desk.

Úředníci na dvé se dělie: Sú jedni najvyšší, druzí menší najvyšších úředníkóv a jich miesta držiecí. Najvyšší čtyřie sú: Purkrabie, komorník, sudí, písař (Ti sami u desk osobami svými nesedají, aniž sú k tomu zavázáni; a z té příčiny že sami u desk nesedají, jiné úředníky, kteříž miesta jich naplňují, menšie mají; při dobré však vóli jich to stojí, chce-li kdy který z nich nebo všichni k úřadu mezi menšie úředníky přijíti a s nimi poseděti; moc toho plnú všickni i jedenkaždý z nich má.) Ale úředníkóv menších jest sedm: komorník, sudí, písař větších, a menších desk písař, úředník králové české, úředník proboštá Vyšehradského, úředník podkomořieho. (To psáno v I. dskách Václavových A. I. a při tom jest i šíroce i potřebně jak se mají všickni úředníci, větší i menší, zachovati, vypsáno = 1385.)

III.

1. Item, de pecunia culparum domino meo *) sextus denarius debet cedi, et pro aliis omnibus beneficiariis quinque partes debent remanere; et de quinta parte huius portionis tunc semper debent cedi Gymramo **) II gr. et Alberto tertius gr., et iterum de eadem portione sine compotu Gymramo III gr. et Alberto quartus gr., et sic semper usque ad finem pecuniae praedictae culparum.

2. It. dominum meum de impositionibus semper tangit tertius denarius, sit multum vel parum; sed ante omnia de qualibet marca tenetur lotho excipi pro Gymramo.

*) i. e. Prothonotario terrae.
**) Jimramus de Říčan, vicecamerarius 1387.

3. It., de pecunia memoriali de marca qualibet judici terrae VI lothones, et domino meo V lothones; sed aliis postea beneficiariis unicuique per unum tantum lothonem.

4. It., de visione tabularum maiorum, sive quod aliquid de tabulis eisdem deletur, quot sint in numero personae partitae, semper domino meo soli unam marcam denariorum, et notario minori IIII gr. de qualibet persona praedictorum *).

5. Nota tunc quod testes, qui iam eliguntur, et eunt, nisi intrauerint capellam, qui intrat, debet dare III gr.; de quibus debent cedi unus gr. sacerdoti capellae et secundus gr. vicejudici et tertius gr. vicenotario.

6. It., de inductionibus, quando aliquis ex beneficiariis, videlicet camerarius, judex vel notarius, vel eorum vices gerentes, aliquem inducunt super hereditatem, in qua jus aliquod obtinent, si in uno districtu, tunc una sexagena gr. debet pro eo ipsis dari, et camerario speciale jus suum; sed si plures sunt districtus siue provinciae, tunc de quolibet districtu semper per unam sexagen. gr. Si uero minores beneficiarii aliquem inducunt, sicut Gymramus, Albertus vel Ulricus ex parte praedictorum beneficiariorum, tunc hi debent mediam partem pro se reservare, videlicet qui inducit, et aliam partem mediam pro beneficiariis, videlicet vicecamerario, vicejudice vel vicenotario ipsis dare, quia quare ista de potentia vel jure ipsorum fecerunt; et de parte eadem semper tenetur cedi vicenotario tertius denarius.

7. It. nota, quod, quando aliquis obtinet pro vadio aliquid, quantum obtinuerit, semper totidem debet amittere ad beneficiarium praedictum; sed postea ista perditio soli Alberto ex parte beneficiariorum debet cedi.

8. Sed pro alio, quando aliquis obtinet hoc, debet quidenunque fuerit, tamtundem pro beneficiariis, nisi excepto solummodo pro debitis, quia pro debito, si est terminus hic, pertinent ad beneficiarios quinque fertones gr.

IV.

O dielech úředničiech co se kterému úředníku dostati má a co na kterého sluší.

1. Pecuniae dominationum sic veniunt distribuendae: Primo cuilibet beneficiario danda est aequa portio incluso burgravio

*) Písař zemský má od desk ohledánie neb vymazánie kopu bráti, a jeho písař IIII groše. (Ondřej z Dubé, v Připisu.)

Pragensi; sed beneficiarius praepositi Wissegradensis et beneficiarius subcamerarii ex hiis tollunt unam partem inter se per medium dividendam (puta si aliis cedit 1 sexagena, eis cedit cuilibet $^1/_2$ sexagena).

Najprvé každému úředníku má dán býti diel rovný, kromě (sic) purkrabie pražského; ale úředník probošta Vyšehradského a úředník podkomořieho, každý z těch bere jeden diel, mezi ně na póly dieléc; (takově, jestliže se jedněm kopa dostane, tehdy z těchto každému dostane se puol kopy.)

2. Item pecuniae notificationum dampnorum transeunt per medium inter viceeamerarium et vicejudicem.

A pak peniezi škod osvědčenie jdú na póly na podpísaře a na podsudieho.

3. Item pecuniae memorialium post obtenta jura dividuntur sic: Primo dantur vicejudici III gr., vicenotario II, cuilibet beneficiario I gr., et iterum reiterando, quamdiu summa durat collecta ex talibus.

Pak peniezi, ježto slovú památné po obdržaném právu, tako se dielé: Najprvé podsudiemu III groše, podpísaři II gr., každému úředníku po groši; pakli drahně těch peněz, ale opět týmž dielem mají dieleni býti.

4. Item culpae dividuntur, quando gratiae inveniuntur, pari modo inter omnes.

Pak peniezi za viny, jakž kto propadna milost najde, jdú rovným (sic!) dielem mezi všechny úředníky.

5. Item, omnia vadia recognita pertinent ad beneficiarios subcamerarii, nec debent deleri sine ejus consensu et voluntate.

Pak všechny základy přiznaní propadení, ti slušejí na úředníka podkomořího, ani mají vymazáni býti bez jeho vuole a bez jeho vědénie.

19.

Pána Ondřeje z Dubé
Výklad na právo zemské české.

(Domini Andreae a Dubá Explanatio juris terrae Boemiae.)

Insigne hoc juris boemici monumentum scriptum est exeunte saeculo XIV. et ineunte saeculo XV. — Complectitur „memoriam,“ quam dominus Andreas natu major a Dubá (qui usque ad 1394 supremus regni Boemiae judex fuit) „a majoribus suis nec non a compluribus baronibus natu grandibus qui juris boemici studio tenebantur, acceperat atque ipse quum Carolo atque Wenceslao regnantibus summi judicis munere multos per annos fungeretur, didicerat, tractarat, observaverat fideliter cum suis collegis fidelissimis cumque aliis illius temporis officialibus.“ Atque his ipsis rebus operi domini Andreae magnum pondus adfertur, quod est quasi speculum, in quo, quale jus boemicum exeunte saeculo XIV. et ineunte saeculo XV. fuerit, conspicitur.

„Výklad“ (i. e. explanatio, explicatio) constat e Prooemio ad Wenceslaum regem scripto (Přípis králi Václavovi IV), unde patet, opus inchoatum fuisse post annum 1394, quo dominus Andreas munere supremi judicis fungi desierat.

Verba libri, quibus principale argumentum continetur, clauduntur articulo 82; dein aliquot sententiae sequuntur latae posterius, tempore inter a. 1402 et 1410 interjecto. Sine dubio hi quoque appendices domini Andreae sunt, qui anno 1412 mortuus est; nam ipse articulo 121, qui extremo proximus est, legentem ad articulum superiorem i. e. 32 remittit.

Libri autem manuscripti, in quibus Výklad invenitur, permulti sunt: Contextus editionem optimam Palacký in illo praestantissimo opere, quod „Archiv český“ inscribitur, adornavit (II. p. 481—517).

Opus domini Andreae optime notum erat Victorino a Všehrd, qui nonnullis locis Librorum suorum „de jure, judiciis atque tabulis terrae Boemiae“ id respicere videtur (II. 1, II. 21. II. 26, IV. 16, V. 5). Etiam B. Balbinus opus illud in codicibus manuscriptis saepius vidit, quorum de uno sic refert: „Hunc codicem conscripsit Andreas de Duba, vir in vetere Boemia summus et summis in rebus versatus, Carolo IV. imperante supremus regni judex“ (De legibus vetustis). In linguam germanicam translata est haec „Explicatio“ simul cum „Libro domini a Rosenberg“ atque cum „Ordine juris terrae,“ quae versio asservatur in libro manuscripto bibliothecae Pragensi principum a Fürstenberg sign. I. a. 5. Sed interpretatio facta anno 1751, quo tempore lingua boemica plane deserta jacebat et subtilior antiqui ser-

monis boemici cognitio prorsus periisse videbatur, doctis boemici juris existimatoribus haud magni facienda esse videtur.

Nos in edendo hoc Andreae a Dubá libello secuti sumus editionem Palackianam, quam cum exemplo manuscripto, quod in bibliotheca Pragensi principum a Lobkovic servatur, contulimus.

Přípis králi Václavovi IV.

Najosvieceněješiemu kniežeti a pánu, panu Václavovi, Římskému vždy rozmnožiteli a Českému králi, pánu mému milostivému i koruny České dědici českému přirozenému: já Ondřej starší z Dubé službu svú poníženú a hotovú ku poslušenství Tvé Velebnosti, Pane a králi mój milostivý, vzkazuji!

V tom, jakožto Tvój věrný z Tvé koruny České přirozenú věrú poddaný, k Tvé cti, a k Tvému i všie zemĕ České počestnému, i k obecnému dobrému, psal sem pamět svú, již sem ot svých předków i ot mnohých starých pánóv, ježto sú země České práv milovali, slýchal, a sám, jsa mnoho let v úřadě sudieho najvyššieho, za otce Tvého i za Tebe, sě naučil, vedl a držal věrně, i s svými tovařiši věrnými, i s jinými toho času úředníky. Najviece proto, aby ta ctná pamět o zemský řád se mnú starým člověkem za Tebe neminula. Nebo mním, že jest málo pánóv Českých již pohřichu, by pomněli, co sú jich otcové za právo měli; a nepomnějíc ani vědúc, i vedú každý k své vóli s svými zámysly, v Tvých těch úřadiech nemilostivě groše dobývajíce, mimo staré ustanovenie. A skrze to koruna Česká na službě rytieřóv a panoší a najviece na poslušenství, Ty na svém panství, obec duchovních i světských na cti i na zboží, chudí i sirotci na svém dědictví obmeškáni a právo České na svém řádu zrušeni jsú a velice obmeškáni. A na koho křik obecný, než na Tě? na koho k Bohu žaloba, než na Tě? o kom zlá pamět, než o Tobě? Ty toho móžeš lehce otbyti a vinen tiem nebýti, jedno přijma naučenie, učiň svú snažnost, komuž úřady dáš neb dals, a přísahu ot nich přijímáš, kaž, ať pravdu božskú vedú, a v té pravdě i k té pravdě právo staré a obyčejné vedúc, bez zámyslu nových práv, ať v tom groše nehledají mimo staré ustavenie, a ještě v tom ustavení ať milost činie, a stran ať nedržie, hotovi jsúce každému k jeho potřebě vždycky, neb za to berú a jmají. Také kaž, ať o svú věc sami před sě nepohonie lidí; také jich mlazší ať u sebe lidských poručníków nechovají, ježto pře vedú a tajně s nimi rady mají. Kaž také, tvých nápadóv spravedlivých ať jsú pilni podle práva: když jsi Ty aneb kto po Tobě jest práv, ať sě jemu nedlí; kdež práv nejsi, ale pro Tvój ok ik ať ihned konec bude pověděn k Tvému, aby na právě

dosti jmiel. Taký okřik v zemském súdě ovšem stavuj pilně skrze své úředníky; neb kdež úředník svého pána vymlúvá, a pánem svým sebe nevymlúvá, dobřeť jest; než kdež dic úředník: „mnú to nenie“ a pán mlčí — zlé znamenie! Protož že Ty jsi slúp a světlo všie spravedlnosti a pomsta zlých, vystřiehaj sě toho milý pane! skrze své úřady. Všem jsi pánóm pán, všems chytrcóm mudr, všems bezpravciem osídlo, všems dobrým mil, a pravý boží dar. Pravím také, ačby Tvoji úředníci přísežní ot Tebe přikázánie vezmúc, snad toho tak nevedli, jaks Ty kázal, okřik jmáš (jakož i dnes jde, o který neřád); rozkážiž své věrné radě, ať to ohledají a navedú z horšieho v lepšie. Pane milý! cožť píši anebo psáti budu, tohoť sě nelekám mluviti i hlásiti před každým člověkem: neboť pro jiné toho nečiním, než pro Tvú čest, a pro obecné dobré země České.

Čtyřie jsú úředníci ot Tebe v zemském řádu ustavení, ježto slovú najvyšší; neb jsú ot Tebe najvyššieho pána ustaveni, k Tvému a k Tvé koruně a všie obce země České ku pokoji a ku počestnému zvolení a jich úřadové nadání, aby v tom, což jim jest poručeno, Tobě napřed a potom chudému i bohatému pravdu činili, a což páni otsúdie, aneb což sě lidé svolé dobrovolně, toho jim paměť poručena. To píší v knihy, ježto slovú dsky, skrze své písaře. Ti páni ot Tebe úřady mají aneb přijímají, a Tobě přisahají věrni býti i všie České zemi: ot Tebe čest mají a zbožie, ot obce groš určený za svú práci. Třie z nich mají býti páni urození: purkrabie Pražský, komorník najvyšší, sudí najvyšší; ale čtvrtý, písař najvyšší, nemá býti pán urozený, ale člověk obecný a dobře zachovalý a k tomu v tom dobře umělý. A což z těch který má bráti, a diel jich moci, dole chci psáti.

Purkrabie najvyšší Pražský, neb jeho mlazší, má moc k zlým ve všie popravě zemské země České sáhnúti, a zemany všecky, ktož sě předeň přivolají aneb otvolají, a naň sě podvolé, súditi i jednati, a pokoj zaručiti, a dále, ač bude třeba, na pány oteslati. Má také, když úřad káže a komorníka vydá, úřadu poslem svým dáti pomoc, a věrdunk vzieti; a má jemu ot póvoda ztrava dána býti. A kdež jest ot úřada komorník, tu nemá listu ot úřad umieti: ale kdež komorníka nenie, nechtie-li věřiti úřadu, ale vezmi list a jeho posel věrdunk a sám kopu. Má také purkrabie, když súd zemský bude, stolice pánóm a sedčnie zjednati, šraňky osaditi, aby tam nešel, ktož pán nenie, pánóm pokoj učiniti k slyšení pravdy, řečníky miesty zděliti. Má miesto podle komorníka najvyššieho na levé straně, hól drže v ruce; panské kázanie, což z súdu vynešeno bude, činiti, a když král sede na súdě, státi má s holí, a král na jeho miestě seděti. Má také, když a dokudž úřad veškeu anebo jich mlazší

sedie, býti při úřadu pro pokoj, a za to jej úřad má v podobných prosbách uslyšeti. A mají jemu na každé suché dni na propitie jedno panovánie dáti, mimo jeho diel v panováních. Má také mieti, kdež zbožie postupují neb z věže vypustie, kopu grošuov svého práva, opovědí ran, svád nebo morduov i jiných nápaduov; a pocty na purkrabstvie; i zbožie jest svědomé. V panský potaz na súdě nemá jíti, ani žádný úředník bez přivolánie.

Komorník najvyšší má miesto své najvýš na súdě mezi pány. Ten má práva králova z práva brániti; komorníky mlazšie má v své moci; na toho slušì, neb na jeho mlazšieho, podle sudieho, opověди bráti a památné, do kaply svědky přijímati a přísahy poslúchati, vzvody na dědiny a otháданie dědin všecko. Ot jeho starosty komorníci mají prošeni býti na póhony i na všecky věci, a nemá jemu viece dáno býti jedno groš ot každého, buď nač buď. Toho úřadu pán nemá najímati: neb jsú komorníci králem nadáni z královstvie, a neplatie ani úrokóv ani berně zemské; než má jim starosta kázati na každé roky věřeji ot věřeje při úřadu býti, aby je lidé sobě zjednali k své vóli, jakž kto móž koho. A komorník ižádný ot póhonu nemá viec vzieti, nežli v jednom kraji pět grošóv, v druhém deset a toho kraje komorník pět grošóv; v třetiem patnácte, a v čtvrtém dvaceti, a těch krajóv komorníci každý pět grošóv; a každý, když svědčí póhon neb co ke dskám vyznává, tehda jeden groš, jenž slove nákrm nebo nápoj. Na všecky úmluvy, vzvody, panovánie, otháданie, nemá mieti viece komorník, než věrdunk od jistce, a za ztravu groš ot vyznánie, a starosta ot dánie groš. Komornič druh nemá mieti viece ot vzvodu dědinného, neb otháданie, buď málo nebo mnoho, než v jednom kraji pět věrdunk, v druhém dvakrát viece, a v třetiem třikrát viec a v čtvrtém čtyřikrát viece, a ztravu podobnú, a vezme-li co viece, to mimo právo. A na kteréžby kolivěk roky starosta všech komorníkóv nepostavil beze lsti, jest králova vina. Ve dsky kladenie dole poviem.

Sudí najvyšší má miesto podle komorníka, a na pány pře podává: a kterémuž pánu káže vstáti a se pány sě oč tázati, ten pán má poslušenstvie učiniti. Jeho mlazší podle něho tovařiše opovědné, památné, svědky do kaply přijímá, řečníky vládne; a co ot těch věcí máte bráti, dole poviem. Ten pán v potazu súdném nebývá, jako i jiní úředníci: sám s menším úřadem a komorníkem a písařem do sta kop žaloby slyšeti móž; vzvody, panovánie, vklady ve dsky podle jiných dvú má, a bez jeho vóle, jako bez komorníka, žádný vklad desk nemóž dojíti.

Písař zemský dva jmá pod sebú písaře, k větším i k menším dskám; a s těmi nemá miesta podle pánóv na súdě, než u jich noh má dsky čísti, když právo vezme; sám před pány čti dsky,

když jeho písaři věřiti nechtie. A proto má býti učený, a má od desk ohledánie neb vymazánie kopu bráti, a jeho písař čtyři groše: než starým právem ot nižádné přihnané věci přede pány nemá nic bráti, a čísti má, když třeba. Ot registr ohledánie neb vymazánie nemá nic dáno býti, neb to jest písařova práce, ježto béře čtyři groše. O bránie ot desk poviem dole. Tento úředník nemá býti v nálezných súdiech, jako i jiní jeho mlazší nemají býti v potazu úředničiem, než dsky přečtúce otsiesti, lečby byli přivoláni, a strana nebránila. Nemá také písař žádných kvaternóv vkladných v své moci mieti, aby je ohledoval bez úředníkóv: nebo mají pod zámky býti. Dlužen jest také písař každý stran nedržeti, súdných věcí, ježto v súdě vězie, sobě ve dsky nepřijímati, neb jest to zvláštnie vina králova, a v žádné sě při nepřimlúvati, než seděti do otázánie jako němý: také žádného v ničemž kromě desk osvědčiti nemóž.

Tito čtyřie úředníci: purkrabie, komorník, sudí, písař, nemají žádného, doněvadž jsú úředníci, v svój úřad pohoniti před sě; jinak úřadu nebudú hodni, jako strany ty; ale mají před pány po plném súdě vinníky své obžalovati, a obžalujíce prositi, aby ote pánóv byli obesláni, aby každy stál a otpoviedal úředníku, z čeho jemu vinu dá. A když je páni jednú i druhé i třetie obešlie, a strana nestane, tehda úředníku má právo pomoženo býti podle panského nálezu.

Pravilť jsem krátce, co má bráno býti komorníkóm ot póhonuov, ot svědčenie, co ot úmluvy, co ot vzvodu, co ot othádánie. V tom sem, to bóh vie, pověděl pravdu. A již pravi, že komornič druh a podsudek opověděného nemají viece bráti, než ot malých věcí groš, a viec nic; a což viece berú, toť berú proti právu. Památného nemá viece bráno býti než z malé věci čtyři groše, a ot veliké věci, buď co buď, nic přes věrdunk. Ot vzvodu, buď mnoho neb málo, nemá viec mieti než po krajích mimo ztravu, ot prvnieho kraje pět věrdunk, ot druhého dvakrát tolikéž, ot třetieho třikrát, a ot čtvrtého čtyřikrát tolikéž, a nic viece; pakli co viece vezme, to proti právu. Též právě ot othádánie má držáno být po krajích, kromě bylo-liby třeba měřiče, tomu póvod má zaplatiti beze škody úřada, a nic viece. Ot panovánie nemá viece vzato býti, jedno pět věrdunk, kdež v dluhu nebo zápisiech, v úrociech nebo v nezpraváchi panují; a kdež je ze škod, tu nemá nic úřadu dáno býti, neb úřad polovici má. Ot vkladóv ve dsky úřad má bráti rozličně, podle věcí rozličných nebo vkladóv: najprvé ot trhu, buď mnoho neb málo, ot kopy groš, s milostí; ot spolka, ot dánie, ot směny, buď mnoho neb málo, ot každého člověka kopu grošóv, s milostí; ot každého statku ot persony písaři čtyři groše; ot ohledánie desk, buď mnoho neb málo, lečby byla přihnaná věc přede pány,

vždy kopu grošuov a písaři čtyři groše; ot toho, ktož diel dává nebo béře, kopu a čtyři groše; ot všech zápisóv ote všech ježto jdú kromě desk dědinných, do sta kop grošóv písařovi vždy čtyři groše a nic viece, a přes sto kop, buď což buď, mimo pól kopy nic nebrati než peniez: neb ten peniez nejde jiným úředníkóm k zisku, než samému písaři. (Jest peniez nedávno nalezený královu právu škodný, ale obci dobrý, pronidž mnoho zemským dskám škodí.) Menší písař nemá viec bráti v svém ve všem úřadě, než v každém statku ot persony groš. Dsky zemské nemají nikdy býti otevřieny, než když páni sedie v plném súdě; spolkové, dánie neb sstupkové nemají voláni (vloženi) býti, než v plném súdě.

Chceš-li křiku obecného prázden býti a ote všie obce užitečný diek mieti, svolaje pány, kažiž jim to čísti a tak činiti, a ustanov, své úředníky vystrče z rady, a vynes to obci za svého zdravie, a budeš šťasten na duši i na těle. A chceš-li slyšeti, neb své radě kaž, ukážiť mnoho v úřadě, ježtoť jest bráno za kopu deset, a za deset sto, ježto sě pomstiž nad těmi, pro kohož okřik máš. A ráčíš-li mě slyšeti samého, ještěť chci viece Tvého užitečného a počestného praviti.

Výklad na právo země České.

I.

§. 1. Právo zemské České jest dávno nalezeno, ještě ot pohanstvie, a najviece od Přemysla oráče, a ot těch pánóv, kteříž jsú té chvíle byli. A toho jest jistý dóvod: neb mnoho obyčejóv pohanských v něm jest držáno, jakožto očista železem horúcím, aneb uvrženie na vodu. A ten obyčej stál bez přietrži až do ciesaře Karla a do kněze arcibiskupa Arnošta prvého Pražského; ten jest ciesař, s plnú radú arcibiskupa i všech pánóv a zeman, ten obyčej zrušil, že žaloby mají v sobě jedno tři škody mieti, a nic viece, a pohnaný samú přísahú jmá otbyti póvoda; ale ještě to drží úřad se zmatkem. (Ta přísaha má býti podle řádu a zpósoby žalob, jakž se dole píše.)

§. 2. To zemské právo, tak jakž jest pod Českú korunú, na tré se dělí: jedno jest, ješto upřiemo na královu stolici hledí, jímžto jest král ot pánóv zdávna nadán, ku polepšení jeho dóstojenstvie; to jest súd dvorský, ježto také své úředníky a dsky má; o němžto tuto psáti nechci, neb o to nejsem tázán; a ten úřad se dělí ot zemského svobodného súdu, neb jinak k tomu súdu lidi pohonie, a jinak k svobodnému, i jiní jsú obyčeji.

§. 3. Panským také povoleniem města, klášteři i rozliční služebníci jsú rozličně ot súdu zemského vyňati, o němž o všem tuto mlčím.

§. 4. Druhé právo jest duchovnie, v němž zpósob právy duchovními pod mocí arcibiskupovú jde; o němž tuto také mlčeti chci.

§. 5. (*O zemském právu.*) Ale o třetiem, točiž o zemském právu svobodném, tuto chci psáti, že jest to právo v svém ustavení tak bylo i býti má svobodné, že ižádný člověk, počnúc ot krále až do tkáčete, kromě napřed psaných, nemohl se toho práva vydřieti neb zniknúti pro ižádnú věc, a najviece pro dědinu svobodnú každý mohl připraven býti právem před pány, a na jich súdu a nálezu dosti jmieti, tolik jedno vynmúce svobodstvie královo; a to svobodstvie úřad Pražský vplně vie, v čem a kterak má právo veda, králi na kom uvěřiti. A proto slove právo svobodné; neb ty časy dřevnie nález panský moc měl proti člověku každému, a byl držán; a ktož proti práva obyčeji otbíjejí neb othánie právo, kdokoli to učinil, toho sú páni mstili velmi skutečně: ale tyto časy mstie jedno řečí, a skutci jsú mrtvi. Dřevnie časy, ktož před úřadem slovem neb řečí zavinil, ihned u věži vsazen byl; a ktož svú braň obnažil, ruka jemu byla uťata; ktož ranil neb skutkem udeřil, hlava jemu na prahu, kdež právo bylo, ihned stiata. A to ten dobrý ciesař Karel své časy věrně do smrti vedl. Proto bylo právo svobodné, neb jeho ruka svobodná bránila; ale již jest robotné, neb právo vedúc, náklady činiec, pomoci a obrany ot práva nemají; buď toho žel bohu a dobrým lidem.

§. 6. (*O vedení práva.*) Na tom právu svobodném o každú věc, buď o dědinu, o dluh, o škodu, nepřiezeň, mord, násilé, podávenie, únos, neb očkoli, každý člověk jmá dosti jmieti, jiných všech věcí neb pomst nechaje, pod pokutú cti, věry a vyhnánie z země za zhúbci a za zloděje zemského, a pod ztracením svého statku všeho i nápadu, jakožto panský obecný nález svědčí a ve dskách zemských popsán jest. Ale po hřiechu již mnozí práva nechavše, jinak svú vóli vedú. Proč to? jedno, že vina pomsty nejmá; a kdež vina lehce sejde, tuť ráda vóle zlá panuje, nad nížby vždy pomsta měla býti.

§. 7. (*Kde práva hledati?*) Ktož pak chce svého dobyti právem tím svobodným zemským a z panského počestného řádu nevyjíti, ten má takto učiniti: O každú věc neb nehodu, což se jemu ot jeho protivníka déje, jdi v Praze v ten dvór, kdež dsky zemské a stolice úředníkóv Pražských jsú, a tu písaře nalezne, jenž ty věci potřebné jedná, a také starostu komorničieho, jenžto je jakožto posly všie země vydává. A tu podle jich rady k své potřebě, jakž tvá pravda záleží, žádaj komorníka na póhon. Ten hned bude dán;

a ty póhon vlož ve dsky k roku, kterýž tobě písař povie. A pak na ten rok stój a učiň tak, jakž budeš naučen, řečníka sobě dobuda. A bude-liť rok tvého svědčenie jalový, to jest kromě rokóv, na nichž žaloby prochodie: ale podle naučenie rok sobě opravíš k těm rokóm, v nichž žaloby jdú. A tu pak na ty roky kaž ot sebe žalovati, jakž tvá pře záleží. Ale že podle příčiny mnohých vin mnoho jest žalob jiných a jiných, a také póhonové rozliční, to chci ihned, počna ot póhonu do svědčenie, a ot svědčenie do žaloby, a ot žaloby do pře ztracenie aneb do přísahy, pořád psáti, podle mého malého smysla, což sem o tom slyšal, vídal a svú rukú psal; a prosím, by mi bylo tolik věřeno, dokudž naučenie lepšieho nebude.

§. 8. (*O póhonech.*) Jsú rozliční póhonové: Někteří z dědin dědických, druzí z zástavných, nebo z věn, jiní z rozličných násilí, jakožto z mordu, z výboje, z podávenie panenského neb vdovieho, z únosu, ze zlata ukradenie, z kobylého pole, z velikého dluhu neb z základu, i z jiných věcí, ježto jdú k dědictví neb k poslúpenství. A ti všickni póhoni jdú trojím póhonem, ale jinak a jinak, jakož dole psáno bude; kromě žen vdov, jimžto právo z milosti panské jest dáno, aby jedniem póhonem z své zástavy věnné mohly pohoniti k svým dskám, ač ve dskách mají; pakliby měly sstúpeniem před lidmi svatebními, tehda také musie trojím póhonem pohoniti; neb opět, ačby stav svój vdoví proměnila která, a muži vložila ve dsky, tehda musí muž pohoniti póhonem trojím. A ten každý trojí póhoň nemá potřeby, by byl osvědčován podsudiemu anebo komorníč druhu, neb jiného svědectvie potřebuje. A kterak se ti třie póhonové konati mají, to starosta komorníčí má věděti, v kterých nedělech, aneb ku kterým rokóm. Toho se jedno vystřieci, aby ižádný z těch tří póhonóv póhon neměl méně k svědčení dvú nedělí a výše šesti. A tak ot suchých dní do suchých dní úplně jmají třie zběhnúti póhonové; a pak, kterak který jde, neb jíti má póhon, slyš dole.

§. 9. (*Póhon o dědictvie.*) Najprvé o dědictvie ot předkóv přišlé, buďto poslúpenstvím neb kúpením aneb jinak kterakkoli přišlým, póhon má trój jíti, ktožby toho byl zbaven bezpravně. Prvý rok položiti na dvě nedělí k svědčení; a když ten rok mine a bude dokonán, jakž právo, pak druhý vloží, a též dokoná, a třetí vždy na suché dni potom příštie. A tu pak, ač páni súd osadie, má žaloba jíti. Ale pohnaný v těch třech póhoniech nenie dlužen státi, než na posledniem, tu kdež má dáti otpověď žalobě; lečby, maje co činiti, poručníky své sobě zjednal a zdělal na prvý neb na druhý rok svědčenie, tiť mohú miesto pohnaného otpoviedati na zisk i na ztrátu.

§. 10. (*Póhon o zástavy.*) Ale o zástavách též trojí póhon, týmž během, krome věn ženských, o něž též, jakož sem psal napřed,

§. 11. (*Žaloby k póhonóm.*) K takým póhonóm jsú právem žaloby zjednány tak, jakž každého pravda záleží: onoho po otci nedielném, onoho po bratru, onoho po dědu, onoho po společníku, onoho po dání, onoho po kúpení, onoho po králi, že jemu ty dědiny dal i dáti mohl, obdržav plným právem po smrti takého a takého; a tak o vše spravedlnosti, jakož kto k čemu neb kterým dědinám právo jmá. A pak po žalobách u právě běží panský nález, jenž jmá konečně bez dalšieho otvolánie držán býti a úřadem po jich právu dání pomocen konečně. To jest o dědictvie; ale o kúpené dědiny pohnaný jmá po žalobě hned zástupce neb zpravce své, ač které jmá, jmenovati, a k těm má rok jmieti k sehnání na prvnie suché dni před pány komorníkem, a těch jmá požiti podle svých desk.

§. 12. (*Póhon o hlavu a únos.*) Ale k těmto póhonóm také trojím, o mord, o únos, o podávenie panen neb vdov, jdú při póhoniech jiná ohrazenie neb odpovědi. Najprvé o hlavu nebo o mordu, když se ot koho stane čiemu otci, bratru, neb strýci, neb stryjčenci, neb jinému po meči přieteli. Když se mord stane, jest potřeba, aby ihned utekl se k úřadu a ku purkrabí Pražskému, obžalovati toho skutku, a ot úřada komorníka prositi na ohlédánie toho mordu, kdy se stal, a kterými ranami, a móže-li rúcho krvavé jmieti, to okázati. A též o únos komorník má slyšeti súsedy, kde panna neb vdova byla, byl-li úp, nebo křik, nebo které dobývánie z tvrze, neb z chalupy, neb na cestě svobodné. A to když komorník obé sezná, tehda teprv potom póhon jmá jíti trojí, jakož právo. A když přijde svědčenie, tehda rúcho krvavé okázati před úřadem, a s ním se třikrát opovědieti, ráno, v poledne a k večeru; a ta opověd má býti i před úřadem, i před Pražským purkrabí; a to póvod činiti má tři dni pořád, a vždy tak. Ale o únos má ta paní unesená postavena býti před úřadem, a jejie vyznánie znamenáno ot písaře, a má hned od súdu panského dána být k svatému Jiří abbatyši, a tu má chována býti do panského súdu; a má ji abbatyše tak chovati, aby s ní žádný mluviti nemohl s žádné strany. A když súd přijde, a páni sedú na súdě: tu má ta paní státi a z svého násilé žalovati po řečníku, a řieci, že jest to jejie slovo, nález pak na panské milosti. O hlavu a o mord, též jedno krvavé rúcho ukázati přede pány, aneb svědectvie komorničie.

§. 13. (*O sirotku řád.*) Pak-li jest sirotek, let nemaje: tehda přietel po meči má ot sirotka před pány štít vzieti. a též vésti, jestli třeba, pána v potaz vezma, klínem předce v klín udeře, jakož ten pán naučí. Pak nález, pomsta i dóvod má státi na panské vóli. (A tu se bojím psáti přes jich vóli.) O podávenie týž běh: jedno povyk dovesti; a žaluje-li ona na svého násilníka, má jemu hlavu stieti. Pakli otec žaluje pro dceru, tehda oběma hlavu setni,

když ona se sezná, že jest to učinil s jejie volí. (Ale to jest staré právo; mohú páni jinak nalezti.)

§. 14. *(O ssutí dědictvie.)* Pak o ssutie jest čas, rok a den zemský dán každému, ktož své dědictvie ssúti má. A jiný nemóž ssúti, jedno strýc, bratr, stryjčenec, neb syn dielný, aneb otec dielný, ale jiný nic. Pakliby otec prodal dědictvie poslúpné, a do roka umřel, a panna dědička ostala, a žádala by své dědictvie vyplatiti: tak s ssutiem móže jiti. I jest právo o ssutie troj póhon; a když prvé bude svědčenie, tehda má póvod penieze čisté mieti hotové, a ty před úřadem okázati; a žádá-li pohnaný ohledánie a čtenie jich, má se státi. Bude-li v nich co zlého nalezeno, a summy podle desk nedá: tehda póvod ztratí penieze i dědinu; penieze k úřadu a dědinu ku pohnanému. Pakli žádati bude póvod, mají penieze u desk položeni býti; a také žádá-li úřad po vysvědčení prvém položenie peněz pro svój zisk, mají položeni býti do proščie žaloby přede pány. A nebude-li pohnaný přede pány chtěti svých peněz vzieti, a dědin póvodovi sstúpiti: tehda úřad má penieze mieti a dědiny póvod. Ztratí také póvod penieze na ohrazení práva, na opovědi, na poctu. V tom se vystřieci má, aby i peněz i dědin neztratil. Ale pohnaný také ztratí dědiny bez peněz, nechtěniem vzieti peněz, opovědí, ohrazeniem práva a nestániem; ale vždy peniezi mají při úřadu ostati a dědiny při póvodu.

§. 15. *(Póhon o zlato a kobylé pole.)* O zlato, o kobylé pole, vše póhon troj, jako o dědiny; a svědomie vésti, jakžto o dědiny, s očistú.

§. 16. *(Póhon o dluh a základ.)* Pak o dluh a o základ jsú jiní póhonové. Nebo jest-li dluh nebo základ nad deset kop, buď věnný buď pojčený, vždy troj póhon, a svědków třeba sedmi zachovalých lidí, a většie strana má jich býti z toho kraje, na kterúž dědinu póvod zří, s očistú, a má veden býti v takýchž nedělóch jako o dědiny. Pakli o deset hřiven bez lota, tehda jeden póhon a třie svědci s očistú; kromě ačby póvod byl měštěnín králóv, a žaloval ze stravy, neb krámné věci co dotekl, tu jest svědków netřeba, než samé ot pohnaného přísahy.

§. 17. *(Póhon o dluhu s listem.)* Opět, bylliby list na dluh: tehda obeslati ku Pražskému purkrabí, ať právo jde jako o pečeť. Neb se přizná, a plň; neb bude proti pečeti mluviti, a veď svědky usedlé lidi zachovalé před kříž, a tu přisahú třie z nich k němu, dva volená na kříži, a dva očisťta. A nemajiť vše vládyky býti, ale lidé usedlí a dobře zachovalí, jižtoby měli na dědinách svobodných. Ale o dědinu mají býti svědci vládyky usedlé, bez přiroka zlých věcí, a nenájemní.

§. 18. (*Póhon o škody.*) Ale o škody, jež jsú rozličné, a buďto jakž takž, jest jeden póhon ke čtyřem nedělém najméně a k šesti najviece. A móž ten póhon jíti i k rokóm malým neb velikým a mezi roky. A o škody, o sto hřiven nebo výše, sami páni súdie. A ty škody, když o ně póhon jde, mají býti' osvědčovány, tociž opověděny komornič druhu a podsudku prvé žalob. Ale o škody jsú žaloby rozličné, jakož dole bude psáno, proto že jsú škody rozličné, jedny z účinka, druhé z příjmu, třetie z kázánie, a čtvrté o požár nebo o pařez, o vdánie ku Pražskému purkrabí a o ohřeb; a titoť póhonové poslední již týto časy nejdú.

§. 19. (*Žaloba o hlavu.*) O hlavu takto jest žaloba: „Petr z Vřeščan žaluje na Jana z Trnové, že jemu zabil otce jeho Petra z Kleni na mierné cestě bezpravně, a prosí práva." Ale o příhlavniem dluhu, jenž jest také troj póhon, tak jest žaloba, že „Petr z Brus žaluje na Jana z Lan, že když zabil otce jeho Jana z Luk, při hlavě jeho vzal jemu pět set hřiven střiebra; přie-liť, proši práva."

§. 20. (*Žaloba z podávenie.*) „Machna z Tuřieho žaluje na Havla z Tyter, že potkav ji na mierné cestě, poranil ji svým pyjem v její kep bezpravně, a toho má dobré svědomie; neb jest přivolala lidi tu, kdež se jí hanba stala. Svědčí A. B. C. etc." A pohnaný o svú věc také svědky vede.

§. 21. (*Žaloba o dědiny bez desk.*) Jsú-li dědiny dědické, a desk k nim nemá, tehda takto: „Jan z Luk žaluje na Petra z Brus, že se uvázal bezpravně i drží dědinu jeho poslúpnú v Tuřiem, dvór poplužní s tvrzí, dědinú, lukami, lesy, potoky, rybníky, štěpnicemi, s tú se vší zvolí, což k tomu přislušie; k niežto dědině má lepšie právo, nežli on, po Paškovi otci svém z Trnové někdy řečeném po nedielném, a má na to svědky podobné, a prosí práva."

§. 22. (*Žaloby o dědiny dskami.*) Pakli jsú dsky, že děd neb otec kúpil, a ti byli nedielni, tehda má řieci: „Petr z Bluk žaluje na Jana z Konic, že sě uvázal bezpravně a drží jeho dědinu v Bluku, tvrz, dvór poplužní etc. (tu jmenuj, jako dřieve), k niežto dědině má lepsie právo, nežli on, po svém otci po nedielném, a toho sě táhne na dsky zemské, a prosí práva." Též po dědu, strýci, bratru, po společníku každém, kteříž jsú dskami ve spolek zapsáni. Též o všecky dědiny, buďto o kobylé pole, buďto jiná kteráž kolivěk dědina otjata bez práva.

§. 23. (*Žaloba o zástavu věnnú.*) „Kateřina ze Mžan žaluje na Jíru z Roztok, že sě uvázal bezpravně a drží dědinu její vennú zástavnú v Roztokách, dvór poplužní s tvrzi, etc. (tu opět jmenuj to, což jest), na némžto má sto hřiven striebra věna svého,

jež ji to střiebro věnoval muž její Jan z Roztok někdy řečený, když zaň vdána a on ji sobě ženu pojímal. Dokládá se desk zemských, anebo (ač desk nemá), ale má na to dobré lidi."

§. 24. (*Žaloba o zástavu věnnú bez desk.*) Pak po téjto nebo po prvé žalobě, kdež desk nenie a svědci jdú, má jich sedm býti vládyk nenájemných, čistých ot nárokóv a usedlých ot dědin, většie strana z toho kraje, kdež ty dědiny ležie, a otjinud menšie. A ti mají ot póvoda po suchých dnech ve dvú nedělí ve dsky vloženi býti, a na prvé roky v primě v kaple opovědieni a postavení, i v kaplu s ohrazeniem práva uvedeni býti. A třie z nich volení ot pohnaného ku přísaze, podle vdovy, a ona napřed, a oni po nie vždy se zmatkem, přisahati budú na kříži. Ale o poslúpenstvie jdú svědci proti svědkóm, vše se zmatkem; a ktož změte, ten ztratí, a druhý zíště. Pakli oboji projdú, tehda niktož v ničemž nenie; a viec o tu věc pohoniti nemóže. Pakli bude žaloba ke dskám, tehda na pánięch leží podle žaloby a desk, že páni naleznú, co se jim zdá podle práva zemského.

§. 25. (*Žaloby ze škod, z účinku a z kázánie.*) Pak po těch žalobách jiné jsú žaloby ze škod, a ty jsú pro rozličné příčiny také rozličny: Jedny jsú z účinka, druhé z přijma, a třetie z kázánie; a ty všecky s jich příčinami dole stojí.

§. 26. (*Žaloba z účinka.*) Takto jest žaloba z účinka: „Radún z Týnce zaluje na Petra z Brusóv, že jemu učinil škodu svú mocí bezpravně na jeho dědině v Brusiech, když se tu přihodil, měl jemu dáti penieze jmenovité podlé úmluvy přátelské, i nedal, a proto jest škodu vzal na rozličných nákladech, na hotových penieze ch, na rozličných střieberných klenotiech, za sto hřiven střiebra. Po tej škodě póvodi Jan ze Ptice, Petr ze Smrdova, aneb sám; mluví-li co proti tomu, prosí práva."

§. 27. (*Žaloba z účinka s listem.*) Bývá také v té žalobě póvodem list s visutými pečetmi, jakož pravda záleží. A když to bude v žalobě, tehda úřad otsielá strany s listem ku purkrabí Pražskému. A tu pak pozná-li se pohnaný ku pečeti a k slibu, tehda plniti musí, jakž purkrabie umluví; a toho jest právo ve dvú nedělí. Pakli se nezná, tehdy jděte svědci, jakož jest napřed psáno. Ale to vždy má jíti, ač se pohnaný na žalobě tak brániti bude, a právo sobě rozumné ohradí: ale jinak, jakž na žalobě bude opovědieno a k nevině položeno, tak se stan na přísahách a jinak nic; nebť by se straně křivda stala. — Také v té samé žalobě z účinka mohú ty příčiny býti, jako napřed stojí: „měl mi to učiniti, neb toto" etc. (Ale v jiných žalobách to nemóže býti, jako o příjem nebo o kázánie.) Móže také v té žalobě z účinka mnoho jiných proměn býti, na

něžto, když řečník chce, pro zmatek strany, móže mnoho mysliti, v tom práva nepohoršuje. — Móže také ta žaloba z účinka býti bez přísahy strany pohnané; a ta bývá, když kto na ty škody dsky má, jako kdyžby kto úroky měl na druhem ve dskách, a dsky jemu nesvědčily, jedno na svatý Havel neb na svatý Jiří, a kdyžby podle starého práva úrok svatojiřský přeběhl úrok svatého Havla, a v tom právem nebylo saženo, a již podlé starého práva komorník jemu nemohl dán býti, a on pak přižena, z úrokóv žaloval a desk se doložil, a ty nesvědčily, ani registra dánie úroka: tu by měla přísaha minúti, a dsky ostati. — Také v těch žalobách z účinka móže po tom slovu „bezpravně“ příčina přičiněna býti, ale v jiných nic; jako řka: „učinil jemu škodu svú mocí bezpravně, měl jemu jeho penieze dáti chvíli jmenovitú, i nedal, a proto škodu vzal“ etc. aneb jinak, jakož komu škodí. Ale v jiných to žalobách býti nemóže, neb v jiných očista nebývá, ale v tejto žalobě pohnaný přisahá, a za sebú dva očistníky má mieti pod ztracenием pře.

§. 28. (*Žaloba z příjma.*) Druhá žaloba bývá z přijma. A z té žaloby i přísahy na kříži jsú vyňati všickni popravce, konšelé zemští, i ti páni, jižto popravu mají a jsú kmetové; tak že po tej žalobě na kříži přisahati nemají, než jedno na své kmetstvie, konšelstvie svá neb na svú popravu, dva háky, jinak prsty, na prsy vložiece, vzieti bez zmatku; a toho jim má věřeno býti. Ale jiní všickni musie na kříži přisahati se zmatkem, tak jakož žaloba záleží. Tak žaloba má býti: „Ondřej z Sak žaluje na Kříže z Rudy, že když Jan z Suché učinil jemu škodu svú mocí bezpravně na jeho dědinách v Sakách, a ta škoda na koniech, na rozličných střiebrných klenotiech a na rozličném domovitém nábytce za sto hřiven střiebra, a on tu škodu ot něho přijem i žive: mluví-lit co proti tomu, prošit práva.“ A tak jinak měniece, jakž se komu zdá podle jeho práva.

§. 29. (*Žaloba ze škody na dědině.*) „Jan z Prahy žaluje na Petra z Týnce, že kázal mocí svú Janovi otnikudž učiniti jemu škodu bezpravně na jeho dědině v Záhoří, nebo na královč Václavově Českého dědině v Praze, když se tu byl přihodil.“ A tu škodu polož, na čemž chceš, jakžť jest třeba, neb jakž tvá pravda záleží. A v téj žalobě nic nemóž zmatečného býti, lečby řečník žaluje se dskami se dělil, a strana nebo řečník strany žádal desk čtenie, aneb žeby škody nebyly opovědieny.

§. 30. (*Uměnie v žalobách.*) V těch ve všech žalobách nenie jiného uměnie, než kdež jest třeba k řečníku se utéci, tenť svú mzdu vezma, žalobu stvoří, vždy viece lži než pravdy; a to jest jistě z obyčeje pohanského, kdež jsú práva nalezena k libosti, ale ne ku pravdě, a tak i dnes trájí, do proměny panské.

§. 31. (*O položení roku k nevině.*) Po těch po všech žalobách, když již projdú na súdě, a k nevině se položí pohnaný proti póvodovi, rok bude dán ku přísaze na prvé malé neb veliké roky, jakž se přihodí. A na tom roce straně obě, tak dobře ktož požene, jako pohnaný, mají se s svú opovědí postaviti u primy, ač bude, u vratech králových na hradě, kdež úředníci menší budú, a tu se i jménem svým, i otkuď, i proti komu jménem a otkuď, opovědieti; pakli primy nebude, ale do kaple jíti na sieň královu, a tu státi před úředníky a před oltářem, a z práva napomínati. A jakž tu úředníci po písaři rotu podle žaloby vydadie, tak učiniti v každém běhu. A ten běh viz dole podle vyloženie žalob svrchupsaných.

§. 32. (*O svědciech ku přísaze o dědinu.*) Když se kto pohoní o své dědictvie, a na to jemu přijde, že má svědky vésti, jakož sem napřed psal: má jich mieti sedm vládyk usedlých a zachovalých, a ty na primé má opovědieti, každého jménem křestným a otkud; a pak po primě má s nimi jíti na královu sieň před kaplu, a tu čakati času, když úředníci volati káží, aby svědci byli vedeni. Tehda vezma řečníka, přistúpí před kaplu, a tu na pravé straně stane póvod, a pohnaný na levé; a řečník, když jemu písař svědky po dskách jmenovati bude, má je vésti, a ohradě právo před vstúpeniem svědku každému, a po jednom až do všech, a potom póvoda s ohradú uveď, a řečník s nimi. A mají svědci vstúpiti pravú nohú napřed. A když v kaple stanú, tehda strana druhá má sobě voliti tři, a ty písař hned znamenaj; a potom ti třie mají přisahati, a dva jich přísahu očistiti, jako dole stojí psáno

§. 33. (*Když obú straní svědci projdú.*) Takéž se má státi, když obě straně svědky vedeta; a jestliže oboji svědci projdú, tehda niktož z nich v ničemž. Pakli jedni svědci jdú, a ti s očistú projdú, tehda získána pře; pakli neprojdú, tehda ztracena. Neb ty přísahy mají býti se zmatkem; kromě očista má býti bez zmatku.

§. 34. (*Přísaha svědkóv o dědiny.*) Přísaha pak, kterúž mají činiti svědci, má vydána býti ot úředníkóv menších podle žaloby; a ta má takáž býti, jakož žaloba stojí, tak řkúc o dědiny: „Na tom přisahám, že se jest Petr z Rudy uvázal svú mocí bezpravně v dědiny Janovy z Blata v Blatě dvór poplužní s tvrzí etc. s tú se vší zvolí, což k tomu příslušie; k nimž dědinám má Jan právo lepšie nežli on, po svém otci po Petrovi z Blata někdy řečeném nedielném; tak mi bóh pomáhaj i všichni světí!“ A též po bratru, též po mateři, s kterú on chlebil až do jejie smrti.

§. 35. (*O dvú očistníkú po přísahách.*) I hned po těch svědkóv přísahách mají vystúpiti dva očistníky, a tak mají přisieci bez zmatku řkúc: „Ta přísaha, jižto Pavel z Sak přisahal, jest prava

a čista; tak mi bóh pomáhaj i všickni světí!“ (Z té řeči napřed psané každý móže ke všem věcem dědickým, kdež naň nápad přijíti má, i po svej mateři, s kterúž chlebil, vybrati co a kterak činiti má. A řečník, kterýž tu věc vede, má i dlužen jest, když za to béře, stranu ve všem věrně vystřieci i naučiti velmi pilně a snažně.)

§. 36. (*O jiných přísahách.*) Pak jiné jsú přísahy v těch póhoniech, ježto ze škod jdú, a ty jsú rozličné, protože také po žalobách jdú, ježto jsú rozličné, jakož sem napřed psal. Tak jest-li žaloba z účinka, tehda má póvod sám, nebo jeho poručník napřed se zmatkem přisieci, a potom pohnaný takéž se zmatkem. Ale pohnaný má za sebú dva očistníky mieti, i hned když jemu bóh pomóže projíti, aby je hotovy okázal a postavil bez napomínánie. I má takto přisieci sám póvod, nebo jeho poručník, kohož v konci žaloby jmenuje: „Na tom přisahám, že mi jest Jan z Krp učinil škodu svú mocí bezpravně na mej dědině v Luži, tu kdež mi měl dáti hotové penieze, tak jakož mi slíbil, i nedal; a proto sem škodu vzal na hotových peněziech, na střiebernýcl klenotiech a na koniech za sto hřiven střiebra; tiem mi jest vším vinen; tak mi bóh pomáhaj i všickni světí!“ Přísaha svědkóv póvodových: „Na tom přisahám, že Jan z Krp učinil škodu svú mocí bezpravně Alšovi z Luže na jeho dědině v Luži, tu kdež jemu měl dáti etc. (jako svrchu); tiem jest jemu vším vinen; tak mi bóh pomáhaj etc.“ Pak pohnaný, proti komuž ta přísaha stala se, ten se má otpřisieci takto řka: „Na tom přisahám, jímž mě Pavel z Luže viní, bych jemu škodu učinil svú mocí bezpravně na jeho dědině v Luži, tu kdež sem jemu měl dáti penieze jmenovité i nedal, by on proto škodu vzal na hotových penězich etc. (jako napřed), tiem sem jemu vším nevinen; tak mi bóh pomáhaj etc.“ A tu hned za sebú měj dva očistníky, a sám ot křížc vstana, je bez napomenutie okaž, řka: „Teď své očisty mám, hotov jsem právu dosti učiniti.“ Přísaha očisty bez zmatku: „Na tom přisahám, že ta přísaha, jížto Jan z Krp přisahal proti Pavlovi z Luže, jest prava a čista; tak mi bóh pomáhaj i všichni světí!“ Přísaha se zmatkem: Pak jest třeba každému, kto přisahá, neb také přísahu přijímá, těch řečí, kteréž písař rotu vydávaje mluví, pamětlivu býti. Neb ten, ktož přísahu přijímá, dopustí-li se, že v čem řečí, cknutiem neb jinú kterúžkoli příčinú překazí, právo své ztratí, a právem starým z téhož věčně jeho pohoniti nemóž. (A o škody, bude-li právem ot něho nařčen, strach mě, když úřad k svědomí má, by póhonu neztratil a přísahy požiti nemohl.)

§. 37. (*O praviech staných.*) Práva staná rozličně se stávají: Někdy proto, že u primy nestane, ani se nemocen položí, ani jinak ohradí, jakož jest právo. Proto strana druhá památné dá, a on hned ztratí svú při, ktož se toho dopustí; a menší úředníci mohú za

právo dáti, buď oč koli, málo nebo mnoho. A též když přisahá na kříži v kaple, a neprojde, túž úředníci moc mají. (A ta moc jest jim dávno ot pánóv dána; neb přísaha sama zprostí, neb ztratiti dá.) A také, ač kto stoje u primy, i se zle opovie, ztratí svú při, a o to jesti dosti panských nálezóv. A též, ač svědky vede, a jich neopovie jménem otkud a proti komu. Tak u primy bývá právo stané.

§. 38. (*Zmatkové v právě.*) Pak také v kaple, kdež přísaha bývá, opět nestániem, zmatkem přísahy, v úvodu svědkóv do kaply, jakž sem napřed psal o svědciech, mlčeniem a neřiekániem přísahy, u kříže přes páteř nepoloženiem prstóv, jakž písař ukáže, a zdviženiem prvé než úředníci kážî.

§. 39. (*Právo stané rozličným během.*) Také právo stané bývá na súdě, buď veliký neb malý súd, rozličným během: nestániem bez ohrady nemoci, neb z země, neb královú službú; také bývá panským otsúzeniem o velikú věc, o menší úředničím.

§. 40. (*O zmatciech v žalobách.*) Také bývá zmatek v žalobě, když se řečník dělí, žaluje, s žalobú ve dskách psanú, a řečník s druhé strany, otázav se, jest-li póvodovo slovo, a on die, že jest, prosí desk té žaloby čtenie; a když shledá, že se žaloba jeho se dskami dělí, tehdy ztratí póvod při svú, a pohnaný bude toho prázden. (Než ježto řku, jinak póvod ztratí a jinak pohnaný, tak rozuměj, že póvod neztratí jiného takým zmatkem, jedno svój póhon ten a náklad, ale móž se opraviti, znova požena do třetice; ale pohnaný, když na žalobě kterýmkoli během ztratí, buďto neohrazeniem práva, neb otpovědí bez řádu, neb jiným kterýmžkoli během, vždy při, z niež jest pohnán, ztratí, a naň bude památné dáno.) A také my úředníci to držíme, když který póvod anebo pohnaný, ot néhož žaloba jde nebo otpověď, bez úředničieho otpuštěnie stojí v laviciech súdných, a řečník strany honí před úřadem: tehdy právo ztratí. (A to držie úředníci z panského náleza.)

§. 41. (*Právo stané pro nezpravu.*) Také bývá právo stané z podvolenie v zápisu neb trhu pro nezpravu, kdyžby se věc podvolená nestala, aby právo šlo jako v staném právě. Tak ta práva staná jdú, a po nich hned úmluva, ježto jest úd práva.

II.

§. 42. (*O úmluvě po staném právu.*) Pak úmluva po staném právu jest ot póvoda napomanutie pohnaného, jenžto jest ztratil neb řádem súdným aneb podvoleniem; a ta úmluva prvé jíti nemá, než po dvú nedělí po staném právě najméně. Pakli dále póvod nechá, to jest jeho vóle, a jeho právu neškodí do tří let a osmnácte neděl,

lečby smrt neb pohnaného neb póvoda zašla. Pakli má býti úmluva pod podvolením neb pod trhy, nejmá býti prvé, než když ta příčina přijde, pro nižto vésti musí a svým dskám dosti učiniti. A v té nesnadně člověk zmate, leč ji prvé dá, nežli má býti, jakož dole poviem o těch všech zmatciech.

§. 43. (*O vzvodu.*) Po dvú nedělí po té úmluvě pak móže jiný úd práva býti, to jest vzvod. A ten vzvod jest rozličný, vedle rozličných póhonóv a práv staných. Také jsú vzvodové jedni, ježto upřímo jdú na komorníka, a druzí jsú, ježto jdú na sudieho a na písaře; a třetí jsú, ježto jdú na ně na všecky tři společně. A o to chci ihned psáti, jakž jsem naučen.

§. 44. (*Vzvodové na komorníka.*) Vzvodové, ježto na komorníka jdú, jsú ti obecně, ježto k dědictví jdú, a v nich potom othádánie třeba nenie; neb komorník jest pán dědický, ot něhož právem dobuda, každý dědictvie má mieti. A jsú ty věci tyto: póhon o dědiny každý naň slušie, vzvod o příhlavní naň slušie, neb hned po vzvodu ten dlužník a morděř má z svého dědictvie vyveden býti a póvod uveden; z kobylého pole jeho vzvod; a tak o jiných jeho všech věcech, kteréž jdú k dědictví. A to lépe poviem dole, kdež o othádání psáti budu.

§. 45. (*Vzvodové na sudieho a písaře.*) Pak vzvodové, ježto slušejí na sudieho a na písaře, jsú všickni jiní: o škody, o dluhy, o zástavy, buďte věnné neb jiné kterézkoli, o základy.

§. 46. (*Vzvodové na všecky.*) Pak vzvodové, ježto na všecky slušejí, jsú jedno o nezpravu. Ty vzvody všickni třie dělé mezi se; ale to jest tepruv přišlo za Kapléře písaře zemského, jakož ve dskách stojí. Ale dřiev jest bylo, jakož dsky svědčí, že má vedeno býti pro nezpravu, jako v starém právě, třetinú výš peněz trhových, a potom othádánie slušie. (Takžby toho vzvodu neměl komorník, než druhá dva, sudí a písař; neb skutci úředničí mezi nimi mají se vždy měniti, pro úklady zlých, aby k jednoho ztrátě viec svědkóv bylo, a pravda světle šla k obecenství všech.)

§. 47. (*O panování neb brání s jedniem komorníkem.*) Potom pak jest jiný úd neb článek práva, ježto slove panovánie neb bránie. A to slove jedniem kusem panovánie po staných práviech, a druhým kusem bránie po zápisném právě, neb se praví v zápisiech takto: „aby mohl bráti s jedniem komorníkem,“ neb se praví v zápisiech takto: „aby mohl bráti s jedniem komorníkem, neb se uvázati v dědiny etc.“ jakž který zápis svědčí. A to panovánie někdy bývá bez škody, a někdy se škodú.

§. 48. (*Právo stané bez škody.*) Bez škody bývá, když kto

na právo stané a vzvedené ze škod neb z jiné zástavy, po němž vzvodu bráti by neměl, než jedno v úrociech, ač vzvod bude po svatém Havle neb po svatém Jiří, jižby tehdy bráti nemohl, lečby úrok přišel, a takby toho čakati musil. Ale chce-li sobě své právo dovesti pro smrt, tehda musí na svój náklad a na svú škodu, bez škody strany, komorníka vezma, opanovati, aby své právo dokonal; neb již potom dědí, a móž zapsati komuž chce.

§. 49. A protož věz, kdyžkoli kto právo ustoje na kom, bude na jeho dědiny vzveden ze škod, z věnné zástavy, z dluhu, z základu, a neopanuje i umřel: tehdy věz, žeť s ním to právo umře, ačby při právu i poručníky měl. Pakli opanuje jedno jednú, tak to právo již dědí, jakožto úplně dovedené, a buď to očkoli, kromě dědin, na něž když se vzvod stane komorníkem, již dále třeba nenie, ač druzí berú opanovánie. (Ale to se děje pro odstrk odporníkóv.)

§. 50. (*Výstraha v panování.*) Také v tom panování, ktož je činí, má se pilně chovati, aby jinde nebral ani panoval, jedno tudiež, na němžto se vzvod stal. A to (z práva přimyšleného nedávno) vždy póvod má s sebú mieti komorníka a posla purkrabina Pražského, také že v každém zájmu mají třie najméně, póvod, komorník a posel purkrabin. (A převýšíš-li viece, tvá škoda, ale ne pohnaného; lečby byl otbojník, ten buď snuzen mimo právo, neb jest nepřietel práva.)

§. 51. (*Panovánie se škodú*) Pakli bude panovánie ze škod, neb podle zápisu: póvod s komorníkem a s purkrabiným poslem má toliko vzieti, jakby úrok na právo stané stačil, a třetinu výš pro náklad; a jest-li ze škod, ale k úřadu tolikéž. A to má tolikrát učiniti, kolikrát toho potřebie bude, tak vždy, žeby každý ten, kto chce panovati a své právo opraviti, dotaz úřadný měl, a s jich radú učinil, a nezavede se snadně v nic nepodobné.

§. 52. (*Tránie panování.*) Ta panovánie z práva mají tráti do léta póldruhého, aby třikrát bráno bylo, a potom má pak othádánie přijíti, ježto starým právem slove vděděnie. Ale buď panováno třikrát neb nebuď, když jedno jednú jest panováno, a léta póldruhého s prvniem panováním mine, móž othádáno býti ku pravému dědictví, aby ktož právem obdržal a zástavu má, již dědicem byl. Ale k tomu jeho právo nepudí; móže nechati othádánie, dokud chce, jedno když let zemských nepropustí. A proto o tom othádání, když jest úd a článek konečný práva, chci tuto psáti

§. 53. (*Nález o othádání.*) To othádánie z práva neslušie na žádného úředníka, což úřadu dotýče, jedno na komorníka; jenž jest zámek všeho práva, neb othádánie všecka práva zavierá. A protož

jest rozličné, pro rozličné příčiny; neb to z předních věcí dobře jest známo, když všeho práva jest zámek, a práv jest mnoho a rozličných, tehda ta práva v řádu jich rozličně ten zámek zavierá: jinak o dědiny, jinak o škody, jinak o dluh, jinak o zástavu (vynmúc věnnú, neb ta v svém běze ostává), jinak o základ, a jinak pro opuštěnie úrokóv; k nimž ke všem věcem krátce psáti chci. Tehda vždy pro rozličnost práv rozlično jest othádánie.

§. 54. (*Kterak má othádánie býti.*) K nimž ke všem věcem takto pravím: že ten komorník s svým mlazším druhem, dada rok stranám na dědinu najméně dvě neděli napřed před tiem othádaniem, vezma z desk výpis, vjeda na dědinu, a jest-li třeba, káže měřiče dobyti, a súsědy svolaje, o každú věc tu rozličnost lehce rozdělic podle výpisu z desk, plat každý ve všech krajích kopu platu po desieti kopách polože, stavenie, tvrze podle rady súsedské a svého tovařiše i podle svého svědomie, a lán dědiny také, sady, chmelnice, vinice, řeky, potoky, mlýny i jinú rozličnú vóli a panstvie; a tak s tiem jíti, aby obmeškánie nebo netbánie žádného v tom nebylo. (A v té každé rozdvoji výpis z desk tě zpraví; neb tiem jsa zpraven, ani nač vzvod, ani v čem vzvod, ani co ku pótvodu, ani co k úřadu, úplně zvěda, obmeškán nebudeš.)

§. 55. (*O panování druhém.*) Potom pak po othádání, jenž zámek jest práva, ještě bývá opanovánie ve dvú nedělí, pro otporníky, byl-liby kto, ježtoby snad právo k dědinám maje, o póhonu, o staném právu, o vzvodu, o panováních nevěděl, a již vidí skutek netajný, othádánie zjevné: ještě dvě neděli měj k otpoře, a té požiti má, ač ukáže. Pakliby ji zameškal, již nemá k otpoře dopuštěn býti; než póhon znova jemu nemá bráněn býti.

(Takť práva póhonná jdú diel tiem řádem, jakož sem napřed psal. Ale že jest přenesnadné všem hlavám jediné hlavě dosti učiniti, ostavuje pilnějšie věci múdrosti múdřejších, a však ještě o náleziech panských chci něco psáti, co mě pán bóh naučí.)

III.

§. 56. (*O panských náleziech.*) Panský nález za starých pánóv velmi držán byl; a prvé by se musilo mnoho zlého státi, než to, což páni jsú nalezli, by předse nešlo. A také panský nález tak mocný byl, že ot něho žádný se otvolati nemohl, ani kdy komu dopuštěno. Kromě slýchal sem, že o cest sú se někteří, jako pan Mikeš z Potenštaina za ciesaře Karla, na říšské volence se otvolal; ale snad jest bylo proto, že jest jemu ciesař a páni přáli. Ale to právo této země nikdy nebylo, by o kterú věc který zeměnín mohl panského nálezu zniknúti. Protož i dnes mělby jich nález pevně držán býti,

a úředníci větší i menší mají, což pány bude otsúzeno, svými úřady pomocni býti; a najviec purkrabie Pražský, jenž hól mocí královú nade vší zemí drží. (A bych řekl: pravý nález — toho vždy svědkem býti nesmějí; neb mnoho jest rot přirozených, ježto jsú na se laskavi, a jeden druhému pravdy umieněné pomáhá snažně. Protož nenie snadno pro tak velikú, ustanovenú, obyčejnú a přirozenú pravdu co jistého a konečného psáti, a zdá mi se lépe o to pomlčeti.)

§. 57. (*Nálezové v rovných přech.*) Často také v rovných přech páni jiné a jiné nalezají; a to bývá bez jich viny, ale vinú stran. Neb častokrát svú pravdu jedna strana řečí podobnú a výmluvnú přede pány vyvede, tak že jiej to k zisku panským nálezem pójde; a častokrát opět druhá strana, túž aneb podobnú k téj pravdu majíc, v svéj řeči a v svém líčení nevymluvně přede pány povede, sama se meškajíc, že páni o túž pravdu jiej ke ztrátě naleznú; tak že z toho vychodí, že často pravý ztratí a křivý zíště. (Neb v každém právě tomu, ktož své věci jest opatren, právo jest pomocno, a ktož své pravdy netbá, právo jemu také nerádo spomáhá. Onen smyslem a snažností zíště, a druhý nedomyslem a leností ztratí. A protož sám sobě laj ztrativ, a onen sám sobě děkuj získav. V tom kusu páni svými nálezy ničímž nejsú vinni.)

§. 58. (*Nepřipúštěnie nálezóv ve dsky psáti.*) Protož také páni dřieve svých nálezóv nikdy nepřepustili ve dsky zemské klásti, nechtiec tiem hanění býti, že o jednu i túž věc neb k tomu velmi podobnú, jiné a jiné nálezy činili. Než když sú co nalezli, kázali vzvod úřadu učiniti, neb v druhých věcech purkrabi Pražskému.

§. 59. (*O moci nálezóv panských.*) Kde panský nález moc má? Pravím, že když páni súd osadie a popsáni budú ve čtyřech laviciech, a voláno bude řečníkem na sstupky, na spolky a na dánie, v tom miestě za starých pánóv nálezi panští šli, ale ne jinde. Pakliby se strany svolily kdežkoli, a úřad to slyšal: tehda podvolenie práva ruší, a moci panské potvrzuje, buď jich málo neb mnoho.

§. 60. (*O potaze panském.*) Panského potazu nemóž žádný pán vynesti, než na kohož sudí podá; a ten má býti kmet ot svých předkóv. A co jest kmet, to páni vědie.

§. 61. (*O nálezu v jiném miestě.*) Bude-li pak kdy, pro potřebu a proto, že tomu páni chtieti budú, v jiném miestě nález panský, aby se stal buď v klášteře neb v jiném domu, a starší úředníci při tom budú, a straně obě svolé: móže ve dsky vloženo býti, ale s dobrú pamětí, kterak a kde se stalo, kteří páni při tom byli, a kto potaz panský vynesl, a vóli stran také psáti. (Neb jinak proti tomu řeč bývá: „pokútně jsme odsúzeni, a ne v tom miestě, kde

právo, a nejsme k tomu připraveni právem zemským,“ i jiných mnoho omluv. A také páni po svých stojie.)

§. 62. (*Mnoho-li třeba pánóv k nálezu.*) Co pánóv jest třeba k nálezu? Čím viece, tiem lépe; ale podle starého práva dvanáct, mimo úřad, aneb najméně sedm, většie polovice; ale to jest o věci póhonné. Ale o ty věci, kteréž jdú o zemské dobré, měli by všichni rodové býti podle starého práva, lečby kto svú volí nechtěl, neb pro nemoc, neb pro nepřiezeň, neb pro službu nemohl. A to by vždy každý měl ohraditi přede pány, podle starého práva; pakliby neohradil, než to svú hrdostí vedl častokrát, a najviec přes léta zemská, tehdaby nebyl hoden svého miesta, ani potom potazu panského vynositi. (Ale to ostavuji u panské vóli; neb nerádi páni přítel přietele pro posilu hlasu zbaví; protož o to dále mlčeti chci.)

§. 63. (*O pánu s potazem.*) Když pán s potazem, přijma rozkázánie sudicho, po pániech jde, a páni jej učiti budú: v tom, ač se rozdělie, po většie straně má býti. Pakli se rovně počtem rozdělie: tehda k kteréž straně přistúpí úřad větší, to má před se jíti, a písař má opatren býti v téj róznici, věda koho psáti a koho nechati. Také nemá žádný pán na súdě v potaz vstáti, leč jemu sudí káže aneb otpustí.

§. 64. (*Po nálezu žádné otpory.*) Móže-li po panském nálezu strana připuštěna býti k otpoře? Pravím, že nemá připuštěna býti, když se otsúzenie dopustí; nebo by konce nikdy nebylo, a panský nález držán má býti bez otpory. Protož písař buď v tom opatren.

§. 65. (*O vstání pánov v potaz.*) Mají-li páni z práva vstáti z súdu v potaz strany, když jich právem prosí? Praví, v druhých věcech pilných že mají; ale druhé straně polovice pánov má ostati. A tak na přeskáčku řečníci stran obú sobě volie, počna póvod, a pohnaný druhé, a tak až do posledhieho. A to má strana, kteráž toho potřebuje, před otpovědí učiniti, právo sobě ohradiec, a potom nic.

IV.

§. 66. (*Móž-li otec synóm diel dáti když chce?*) Móže otec synóm dáti diel, když chce, než přátely po meči k tomu přijma. A dlužen jest jim dáti všeho statku, buď poslúpný neb přidobytý, pravý diel, buď na čemž buď, kromě sedčnie má napřed do života, věno ženy své, rúcho ložnie a klenoty, což po ženě vzal; a to vše zachovalé, což po jeho smrti ostane, má v rozdiel jíti.

§. 67. (*Syn na otci móže dielu dobyti.*) Syn také na otci móže dielu dobyti těch věcí, jakž napřed píši, o všecky věci, otce při tom ostavě, jakž se napřed praví.

§. 68. (*Syn svój diel ztratí.*) Když syn otce, neb bratr bratra zabije, neb hanebně ochromí, podle starého práva, mimo jiné viny, svój diel k jiným bratří neb sestrám ztratí; a nebude-li žádného, ale na krále spadne; a přes to na panském nálezu ostane.

§. 69. (*Dci věno ztratí.*) Když panna se vdá bez otcovy vóle, neb po otci bez bratrovy vóle, neb poručníkóv: má své věno ztratiti právem starým.

§. 70. (*Vdova věna požívá.*) Když která žena ovdovie a chce na svém stolci vdoviem seděti, a bude s dětmi, neb bez dětí: dokudž svého stavu vdovieho nepromění, má svého mocně požívati, podle svých desk, kromě berně obecné zemské, jež na dědice slušie. A to tak mluvím, nenie-li žádných výmluv ve dskách v tom věně; pakli jest co vymluveno, a ve dskách výmluva stojí, to má držáno býti, jako dsky svědčie.

§. 71. (*Vdova věno ztratí.*) Čím vdova svój stav vdoví promění? Najprvé, když se za jiného vdá muže; druhé, když své věno v jinú ruku trhem zapíše dskami, neb jinak kterakžkoli zavadí, již svój stav proměnila. A dlužna jest své penieze věnné ot dědice vzieti, ktož právo k dědinám má, a jemu jeho dědin sstúpiti.

§. 72. (*Co má vdova vzieti po sstúpení.*) Po sstúpení, mimo penieze, co má vzieti? Když jiej dsky jiného nesvědčie, než jedno penieze, má vzieti penieze, své rúcho chodicie i ložnie, na kterémž s svým mužem léhala a sedala, a klenoty své, kteréž přinesla aneb muž jiej dal, obiié, kteréž ssuté k svému pokrmu chovala; ale což v zemi, nebo jiného nábytka, co jiej dsky nesvědčie, toho má otjíti. Dluhóv mužových platiti nemá, než kteréž se zdlužila v svém vdovství, ty plať. Pakli jie co nábytku neb jiných věcí dsky svědčie, to má zdvihnúti podle desk položenie; v těch věcech má se zpraviti dskami svými.

§. 73. (*Starým právem též vdova věno ztratí.*) Také podle starého práva vdova svój stav promění, když po smrti muže svého po roce dietě má; nebo zjevné jest, že svého stavu počestného nezachovala a dále také nenie hodna toho svobodstvie. (To jest právo staré, a páni dobře k jeje polepšení ustanovili.)

§. 74. (*Na koho po smrti věno vdovy spadne.*) Po smrti vdovy každé, kteráž svého práva věnného jinému dskami nezavadí kterakžkoli, právo jejie na krále spadá. Ale chlebí-li s dětmi, zlé i dobré s nimi trpieci, jejie věno na děti spadá. A bude-li třeba o jejie bydlo s dětmi, má k ukázání dosti býti na pánu popravci najbližšiem, v jehož je kraji, jemuž v tom má věřeno býti na jeho přísahu, bez jiného ukázánie.

§. 75. (*O poručníku sirotčiem dskami.*) Poručník každý dskami jest sirotkóv i jich zbožie do jich let tak mocen, jak sám otec, prodati, zapsati, obrátiti k své vóli; kromě věnovati nemóže, dáti ot sirotkóv nemóže, ani jim kterým póhonem do jich let co ztratiti. A dále jeho moc netrá, než jedno do let sirotka prvnieho; neb ten léta maje, i hned jest blíží poručenstvie, nežli onen dskami.

§. 76. (*O společníku ot krále vydaném.*) Co společník ot krále vydaný sirotkóm, neb poručník, moci má? Nic jiného, než zaruče dobře před úřadem, aby sirotkóm neutratil, ani jim zbožie do jich let umenšil, držeti sirotky bude. A jestližeby božiem přepuštěniem do let spravedlivých bóh sirotka neb sirotkóv neuchoval, a jich zbožie nápad měl jíti na krále: tehda ten sirotčí poručník neb společník nápad králóv vezme, a jiného nic. (Neb král nemohl dáti jiného, než své právo; a jeho právo jiné nenie, než jeho nápad spravedlivý: dědiny, a nic jiného.)

§. 77. (*Král sirotkóm let dáti nemóže k jich škodě.*) Móže-li král léta dáti sirotku, aby své prodati, dáti aneb zapsati měl neb mohl? Pravím, že toho ke škodě sirotčie učiniti nemóž; a jestližeby jeho kázániem úřad co zapsal ot takého sirotka, an let nemá, když k letóm přijde, nemá jeho nic vázati, než při svém ostati, a léta ot krále daná nemají jemu ke škodě býti. (Nebo to pravím: kterakžkoli král právem starým jest najvyšší poručník sirotkóv, však předčí přietelé přirození po meči a dskami zapsaní poručníci; ale aby dobře sirotkóm činili. Také k jich škodě a k jich zlému jim král z práva starého nic dáti nemóže, než toliko svój nápad. O tom viece mluviti nechci.)

V.

§. 78. (*Někací zmatci.*) Ještě jsú někací zmatci, ježto bývají u vedení práva svrchupsaného, počnúc ot póhonóv až do otbádánie. A o těch chci něco málo psáti, prvé proti komorníku, jenžto pohoní a póhon svědčí.

§. 79. (*O řádu komorničiem.*) Každý komorník Pražský má mieti tento řád: Když pohoní, má ke dvoru, neb k hradu neb k sedění přijeda, ssésti s koně a braň otložiti větší, a s hólkú do dvora na tvrz, neb do seděnie jíti, a tak sám, nebo s tovařišem v dalšiech krajéch, pohnati a ohledati, ač otpora jest, jest-li tu žena, jehož pohoní, či nenie; a pečeť úřední mieti, ač ji chtieti bude pohnaný viděti neb jeho posel. A pak do prvnieho města králova jeti, a konšelóm osvědčiti, koho. ot koho a který deň pohnal. A bude-li na svědčení kterú věcí z dřevniech kto se brániti, a on z toho nevynde: vie úřad pomstu starú, která se má státi. Také

kdežby pohonil a pečeti neměl, mohlby svázán býti bez prodaje; neb by ukázati nemohl, by byl komorník.

§. 80. (*O zmatciech na žalobách.*) Pak na žalobách jsú zmatci obecní, ktož opovědného nedá, práva neohradí, se dskami se rozdělí, a jiní jsú zmatci obecní.

§. 81. (*Výstraha na vzvodu.*) Na vzvodu chovaj se, by jinde nevzvodil, jedno tu, kdež póhon svědčí.

§. 82. (*Výstraha na panování a othádání.*) Na panování jinde také práva nevoď, než kdež jest vzvod. Pak othádánie jinde nečiň, než tu, kdež jest vzvod a panovánie, aby právo ku právu sjednal.

VI.

§. 83. O zhúbci zemském panský nález.
§. 84. O nepřijímání zhúbci zemského nález.
§. 85. Nález o popravě.
§. 86. Nález o brání, násilí a lúpeži.
§. 87. O strahování (z r. 1402),

} I. Steph. K. 18. (Vide supra pag. 45—46.)

§. 88. O nářku chlapstvem (nález z r. 1410. — III. Wenc. Q. 2. — Vid. supra pag. 60).

§. 89. Nález nepohoniti o zemskú věc k duchovniemu právu (z r. 1411. — IV. Wenc. C. 16. — Vid. supra pag. 63).

§. 90. Také o duchovní súd, což jest Králova Milost se pány ustanovil, aby nebylo o světskú věc a o zemskú pohoněno k duchovniemu právu, že toho nedržie, než vždy ti póhonové jdú předse bez překazy, a jimi zemany hubie, a o to lidé rytieři a panoše i zemené velmi křičie, že nález panský předse nejde, kterýž ve dskách stojí psán.

§. 91. (*O zemskú věc k zemskému a o duchovní k duchovniemu právu.*) Páni se také potázali o práva duchovnic, že proto mají úředníci hněv a přimlúvánie, že se jedniem stavuje a druhým nic; než prosie, aby jednomu jako druhému šlo právo, o zemskú věc k zemskému právu, a o duchovní k duchovniemu. A páni i panose jsú k zemi usedlí, má-li kto k nim které právo, hledajž právem, a má se jemu pravda státi.

§ 92. (*Najvyšší úředníci nemají ižádného pohoniti.*) Sudí zemský, komorník zemský, purkrabie Pražský a písař zemský, ti

všichni čtyřie nemají ižádného pohoniti, dokudž jsú v úřadech, proto, nebo úřady vládnú, a to by jim snadně přišlo bez nákladóv; neb sami vládnú, a tudyby krále, pány, rytieře, panoše zahubili. Než mají dáti věděti pánóm na toho, ktožby práv nechtěl býti přede pány, jednú, druhé žalovati, i třetie žalovati; a tu mají páni k tomu poslati, i úředníci jiní, aby jim jich tovařiš práv byl přede pány. Tu když se po třetie vrátie, an práv nechce býti, ani přede pány přijíti: tehdy tepruv mají jemu páni a úředníci otpustiti, aby pohonil. Pakli přes to pohoní, neosvědčiv toho: tehdy to králova vina, a v právě neměl by viec úředníkem býti.

§. 93. (*Nález, že král najvyššiech úřadóv nemóž zastaviti.*) Také těch všech úřadóv najvyšších zemských, jakožto jest sudí zemský, komorník zemský, purkrabie Pražský a písař zemský, těch čtyř úřadóv nemá jich král zastaviti ani zapsati žádnú věcí, než mají svobodni býti; proto, zdaby který úřad zavadil, tehdy dřieve nežby byl vyvazen, ažby se veliká zádava stala zemi. I mají svobodni býti; nebo ktožby se v úřadě nehodil, aby miesto jeho jiného vsadili, pro řád zemský.

§. 94. (*Nález o dskách zemských.*) Dsky zemské nemají otevřeny býti, než jedno když páni v plném súdě sedie ve čtyřech laviciech; kromě lečby pro královu potřebu a Králova Milost chtěla, tehdy má Králova Milost dsky otevřieti a svú potřebu zdieti, pojma najvyššieho komorníka, najvyššieho sudieho a najvyššieho písaře desk zemských; a zděje Jeho Milost potřebu svú, ihned aby byly dsky zase zavřeny.

§. 95. (*Králové Čeští nadali a ustavili komorníka.*) Králové Čeští dali své zbožie pro obecnie dobré, chudému i bohatému aby se jim pravda dála; dali své vsi komorníkóm, jižto mohú chudého i bohatého pohnati k zemskému právu. A ti mají všichni z těch vsí třie státi na každé suché dni u Praze; a tu mají chudí, bohatí, sirotci, vdovy jednati se s nimi, komuž jesti potřebie na koho póhonu, jakž se mohú ujednati. A pakli se nemohú ujednati do prvnieho kraje, tehdy nemá vzieti viece do prvnieho kraje, než pět grošóv, buď veliká věc neb malá; a do druhého kraje deset, a komorníku toho kraje pět; a tak každému komorníku toho kraje, z kteréhož kraje pohoní. A do třetieho kraje věrdunk, a do najvyššieho kraje čtvrtého dvadceti grošóv.

§. 96. (*Nálezové o komorniciech.*) A dále pak ten komorník starý, jenžto komorníky rozdává, ten má na nájmě komorníky dva neb tři, a tomu najvyššiemu komorníku platí veliký plat z toho; jenž se proto žádný sirotek, žádná vdova, ani chudý žádný nemóž se svého práva dopohoniti ani dovesti; neb vezmú s něho což chtie,

kop několiko, a to musí dáti, neb póhonu nechati. A proto ten komorník úřad najímá, aby ot jiných komorníkóv, jež na nájmě má, veliký groš zdvihl; a oni nájemničí komorníkové tudy chudým lidem velikú zádavu činie, berúc hrubě s lidí. Protož nemá to býti, by úřady najímali: ale jmají všichni komorníkové státi, aby se potřeba chudému i bohatému stala neb dála. A to mají právo bráti, jakožto ot staradávna, a nic viece. A proto, že tak najímají, jest zemi hrozná zádava a škoda.

§. 97. (*Komorníku co právo.*) Na rozdiel když komorník jede, má též právo vzieti, jakož sudí, pět věrdunk a ztravu podobnú; jakožto jest bylo od staradávna, že sú chudých nepřejímali.

Sudí zemský, kdež po vzvodiech jede, nebo na diel, má vzieti ztravu podobnú, a ot prvnieho kraje pět věrdunk, ot druhého tolikéž, ot třetieho i ot čtvrtého tolikéž.

Ot panovánie má komorník vzieti věrdunk, aneb jak se v rovenství umluví.

Ot ohledovánie desk, ktož potřebuje obláště, ten má kopu dáti, a písařóm čtyři groše. A když páni sedie ve čtyřech laviciech v plném súdě zemském, tehdy má písař dáti dsky čísti, komuž jest třeba. bez peněz, ktož se na dsky tiehne a přihnán bude.

Trh komuž kladú ve dsky, buď málo neb mnoho, ot každé kopy má dáti groš, za kolikož kop kúpí, a písařóm čtyři groše.

Stánie a nestánie: ot toho památného již nechtie vzieti dvú kopú, ježto dřieve čtyřmi groši otbývali starým právem.

Ot othádánie má právo vzieti pět věrdunk starým právem.

Na úmluvu když komorník jede, ot toho má vzieti věrdunk.

§. 98. (*Co purkrabí Pražskému, když s úřadem jede.*) Purkrabie Pražský, když kam s úřadem jede, ježto úředníci poslí jej, ten má právo věrdunk vzieti a ztravu podobnú. Ale nemají jemu listu dáti ot úřadu, proto, nebo sú jej úředníci poslali, a s ním komorník jede ot úřadu. A proto, zdaliby se kto vzepřel: ale má úředníky, že jej zastúpie. A proto nemají jemu listóv dávati ot úřada, neb jest to zádava v zemi. Dá groš purkrabí, a písaři druhý, a to nemá býti.

§. 99. (*O spolciech.*) Také spolkové a dánie neb sstupkové nemají voláni býti, než na plném súdě panském.

§. 100. (*O zatajení žaloby.*) Také právo jest, kdyžby kto koho pohonil a naň žalobu vložil, a páni na súdě seděli, a slyšeli póhonné věci, a řečník provolal, má-li kto žalovati, aby žaloval, a jestli žeby zatajil: tehdy vedle starého práva, žádá-li pohnaný, žeby měli tu žalobu vymazati, neb jest póvod na zmatek zadržal.

§. 101. (*O věnování v milostivé zástavě.*) Také právo jest, kdyžby kto své ženě věnoval v milostivé zástavě na dvú vesniciech summu jmenovitú, jakož ve dskách kladeno bude; a kdyžby se na tú dvú vsí nedostalo, ale na třetí, jakož ve dskách záleží, aby mohla sáhnúti, a tak jí dsky svědčily; a kdyžby ta paní ovdověla a věno to obdržela, a potom muže druhého pojala s tiem věnem: tehdy kdyžby jí dědic nebo jiný, kterýžby právo k tomu zboží měl, ježto ona věno má v tú dvú vesnicí, sstúpil jiej nebo jejiemu muži, aneb tomu, ktožby ot nie poslán byl, aneb ot jejieho muže, a oni to přijeli ot toho držitele: nemají potom dále sahati na třetí ves; to jest panský nález.

§. 102. (*O poručníku v póhoně.*) Kdyžby kto koho pohnal k zemským dskám, a ten pohnaný sobě poručníka učinil dskami, a poručník jej položil nemocna, a potom pohnaný přišel před úředníky Pražské téhož dne, i pravil: „páni úředníci! teď stojím k svému právu proti póvodu:“ tu úředníci podali toho na pány, má-li ten pohnaný svú při tiem ztratiti, ponidž jest jej kladl poručník nemocna, a ten téhož dne přišel před úředníky, zdráv jsa; tehdy páni nalezli, ponidž jest zmatkóv hledal pohnaný, že jest svú při ztratil.

§. 103. (*O svobodě pánóv v náleziech.*) Také páni pravie, že jsú svobodní páni, že mohú z svých nálezóv stalých a v zemské dsky zapsaných, mohú jich přičiniti i ujieti, jakožto svobodní páni. A také tak pravie, že nemají psaných práv mieti, aby se nezpravovali lidé po jich náleziech: než dnes jednomu podle líčenie jeho pře k zisku naleznú jemu, a o túž při jinému, ktož svú při nerozumněje povie a ne tak řádně, podle řeči své líčenie, za ztracenú emu naleznú.

§. 104. (*O výpise z desk.*) Také právo jest, kdyžby komu dali výpis z desk zemských, jakož ti výpisové bývají, ježto větší úředníci kazují dáti a při tom výpisu by úředničie pečeti nebylo, jakož dsky svédčie; anebo se stane bez vyššiech úředníkóv vóle, a ten výpis neměl úředničie pečeti při sobě, a potom ten výpis nesrovnával se s dskami, kdyžby byly dsky otevřeny, a byl ten vypis bez pečeti: nemělo by proto písaři k hrdlu jíti, neb jest karta; ale má o to trestán býti. Pakliby při tom úředničie pečeť byla, a nesrovnal se ten výpis s dskami, kdyzby byly dsky otevřeny: tehdy by písaři k hrdlu šlo.

§. 105. (*O ubrmanství.*) Kdyžby na koho přišlo ubrmanstvie, a jedna strana sstála na druhé straně právo, a dovedla toho řádem zemským, a pak zapsali mocně na ubrmany dskami, jakož to řád jest; a druhá strana, točiž na které jest právo ústané, chtěla toho právem otbyti podle líčenie svého, cožby jiej ta strana dala vinu,

ježto jest ustála právo: panské jest naučenie, že nemóž toho právem a přísahú ta strana otbyti, než nebo dosti učiniti té straně, jakož jest právo sstála, anebo ubrmanové vraťte zase strany ku právu jich, bez pohoršenie práv jich.

§. 106. (*O honění zhúbce zemského anebo zloděje.*) Také jest potaz panský, jakož jest od staradávna bylo, že Králova Milost má pro takú věc sáhnúti s purkrabí Pražským a svými úředníky, s městy a s kláštery napřed; a bylo-li by, žeby tomu nemohli nic učiniti, má povolati pánóv a popravcí toho kraje, v kterémž se taká věc děje, aby Jeho Milosti pomohli; pakliby ti všichni nemohli tomu nic učiniti: ale mají povolati na jiné pány i na obec. A ti všichni mají jemu pomoci; ale má jim Králova Milost za poraženú škodu státi a ztravu dáti, jakož od staradávna bylo.

§. 107. (*O zápise dluhu jmenovitého.*) Také kdyžby kto komu zapsal třem neb čtyřem, a tak svědčil zápis: dluh jmenovitý, jakožto v zápisných knihách svědčí, aby se mohl s jedniem komorníkem uvázati ve svém dluze, a ty prodati, zastaviti, směniti, učiniti s tiem jako se svým vlastniem; a kdyžby jeden propustil z těch tří, aby to mocno bylo, jakoby všichni propustili: pak kdyžby se jeden z těch tří s komorníkem uvázal dřieve propuštěnie zápisu, a tito potom propustili po uvázání tohoto: tehdy jest panský nález, že jsú tito nemohli propustiti jeho dielu, neb se jest prvé uvázal v svém dluze.

§. 108. (*O vinách úředničiech.*) O vinách úředničiech jesti toto právo: Když úředníci chtie své viny bráti, mají na své roky před zemany volati, aby se každý o viny smluvil, že chtie na ty, kteřížby se nesmluvili poslati. A když to učinie, tehda tepruv po druhých rociech mají poslati s výpisem vin na každého zemenína. A ty viny mají bráti dobrotivě a se ztravú, když sú se toho dopustili. A nemají jich bráti, doňavadž se stranú se vinný nesmluvie, neb doňavadž roci neprojdú; lečby bylo nedohončie, toho mohú popraviti po provolání, ale do provolánie nic. Opět obláště na jednoho nemohú poslati, leč na veškeu kraj, a vždy po provolání; lečby se páni větší o koho smluvili, a kázali jieti menším.

§. 109. (*O otbojnícieh.*) Z toho všickni otbojníci neb othončie práva jsú vyňati; když otboj bude ukázán na koho, a on jsa pohnán, roky zmešká, móž naň ihned beze všeho volánie saženo býti, i k zboží i k hrdlu. Pakliby ranil neb zabil komorníka neb úředníka, ihned má k němu i bez póhonu k hrdlu i k zboží jeho saženo býti.

§. 110. (*Co má z vin bráno býti.*) A co má z vin bráno býti? Pravím, jakž póhon jest; jest-li ze škod, právo jest úřada Pražského tolikéž, jako strana, a to jest, ač právo bude stané neb dovedené. Pakli strana práva nevede, úřad sám vésti nemóže, než podle milosti

k své vóli vinu vezmi, jakož póhon, málo neb mnoho; ale vždy v nedovedeném póhonu méně, nežli v dovedeném. Pakli jest z dluhu, z dědin kterýchkoli, buď věno, nebo dědictvie, neb zástava, neb základ: nemá viece býti, než pět věrdunk, a vždy s milostí. A když bránie vin jde škodú, kterúžby úrazem, neb othonem, neb nedániem bráti, úřad vzal, buď na koniech, neb na odění, na ranách neb na dlení ztravy: má ten mimo vinu škodu dáti úřadu a ztravu tiem větši.

§. 111. *(O ztravě.)* Co má ztravy býti? Tolikéž, jako viny, podle póhonu, lečby kterú hrdostí viece sě viny dopustil; a k tomu vždy buď milost.

§. 112. *(O práviech dovedených.)* V dovedených práviech, když strana nevede, také úřad vésti nemá; lečby šlo úkladem takým, žeby se kromě desk straně smluvile, a pro utrpenie přede dsky nepřišly, a to bylo súsědóm zemanóm známo. A proto vinám léta úředniem neprochodie, aby mohli popraviti když chtiec; kromě kdyžby vinnú dědinu v jinú ruku otlúčil, a ten v druhé ruce léta zemská prodržal, jižby v tom běhu úřad svú vinu ztratil, skrze své obmeškánie. (Neb každý jedno svých zpravec podle desk do let požívá, a nic dále; a nevinný za vinu cizí nemá trpěti.)

§. 113. *(Příčina vin.)* Proč jsú viny nalezeny ot starých pánóv? Pro strach ztráty, aby viděl i ktož pohoní, i ktož se póhonu dopustí, že právo žádá jich klidu, a na zisk nic netbá; než nechtie-li pro pokoj a pro ctnost sebe nechati, ale asponě pro strach ztráty. Nebo úředníci o to práci nesúce, darmo pracovati nechtie A také pro povýšenie úřadóv ta jim jest moc dána, jakúž páni nad svými úročníky mají, aby se toho nedopúštěli, jímžtoby svým vyšším práci a sobě neklid učinili; a každému jest zbožie milo.

§. 114. *(O držení lidí v póhoniech.)* Také jest panský nález proti těm, ktož lidi v póhoniech držie dlúho na zmatek, aby každý, ktož na koho žaloby na prvé roky neprovede, a páni na súdě sedú, na svého súpeře: aby ten póhon měl z desk vymazán býti.

§. 115. *(O stoliciech panských.)* Také jest nalezeno, ktožby mezi pány v stoliciech byl svým životem, bez panského otpuštěnie, a žaloval na jiného, neb jiný naň, a řečník toho honil: že má při svú ztratiti.

§. 116. *(O řečníku nález.)* Také jest nalezeno, ktožby řečníka neměl přede pány neb před úředníky, a prosil, aby jemu byl dán: že jemu má dán býti. Pakliby řečníka nikoli nemohl mieti: ale sám otpoviedaje nemá zmatkem ztratiti; než vždy na pániech neb na úřadu má řečníka prositi prvé.

117. (*Starší bratr mlazšiemu a sestra sestře ztratiti nemóž.*) To jest také právo, k tomu praviec, a o tu věc dávno páni mezi sebú róznici mají: jedni pravie, že to móž býti, že starší bratr mlazšiemu, jenžto let nemá, ztratiti móže, neb z práva, let dojda, poručník jest mlazšieho, a jsa poručník, móže jemu ztratiti; druzí pravie, že viece ztratiti nemóže, než jedno svój diel, proto že poručník, a i ovšem bratr nedielný, sirotku ztratiti nemóže do konce, lečby dluhové a závady otcem jich zašli. A tak vždy v té při páni stojie, jedni sem, a druzí tam táhnúc. A též vplně o sestrách, kteréž dědictvie otce svého osadú, pacholíkóv když nenie. Ale což jest ve dskách shledáno v takých běziech? Po otporách, a po tom, když starší dědiny prodává aneb zapisuje, že vždy miesto ostaví, anebo sám prodávaje přimiení jméno bratra neb bratří mlazších, že jest toto právo: když dluhu neb závad otcových nenie, že bratr starší mlazšiemu dokonce ztratiti nemóže; neb přirosta, na tom svého dielu bude hleděti, ktož jeho dědictvie má a jemu to ostojí. Pak-li otcova závada: ten je vše ztratiti mohl jim i získati; protož starší móž tiem činem vše ztratiti. Ovšem pak ztratiti nemóž starší mlazšiemu, když oba léta máta; neb již mlazši léta maje, z staršieho poručenstvie vyjde, a tak z moci utratí. A pak i ovšem mlazšieho dielu, měj neb neměj léta, věnem zavaditi nemóže, než jedno svój diel. A též vplně o děvečkách dědičkách, že staršie zápisem neb útratú dielu mlazšie zavaditi nemóž.

§. 118. (*O vise.*) Visa vydává se z latiny jako viděná neb ohledaná. Ta visa bývá proto, když kto má kterú při neb které právo nebo vklad, jehož se leká: tehda vezma s sebú kohož chce, i jde ke dskám, a tu svú neb proti sobě při, zápis neb právo kteréžkoli jest ohledá; a nalezne-li co v tom svého zisku, prosí písaře, aby jemu visu znamenal, a to proto, aby písař potom se neomýlil proměniti, neb jest ohledáno. Neb do ohledánie strany které pře, móž písař ve mnohých věcech opraviti a polepšiti, bez pohoršenie strany: ale jakž ta visa zajde, tak jest tomu již tak ostati, jakž jest vidieno. A ta visa běží ve všech kusiech práva, ot póhonu dále až do konečného otbádánie, a potom dvě neděli. I jest to obecné u desk, ktož se svému súpeři brániti neb zmiesti má, jest-li múdrý, najprvé se uteče ku písaři, a prosí naučenie, co činiti má neb který a k čemu rok; také shledá, kterak se brániti má: i prosí písaře, „znamenaj mi visu, ať mi to tak ostane, jakožť sem ohledal.“ Pak se radí, co proti tomu činiti má; neb rány té, kterúž prvé ohledáš, lehčejie se vystřežeš, než-li té, kteréž nevidíš. Ta visa se hodí velmi každému, ktož súdu nemóž prázden býti, i pro písaře, aby nezměnil věci ohledané, i pro řečníka, aby neřekl, „tak nenie, jakož ohledaná pře jest“; neb visa jest zámek všie pře.

§. 119. (*O otpoře.*) Pak otpora všem jest obecná obrana proti každému právu, kdež móže ukázána býti. Ale ne vždy má, ani každému dopuštěna býti, než za časa, doněvadž jest čas otpierati. Čas otpierati jest do panského otsúzenie, tomu kohož súdie; potom k otpoře nepřijde. Čas otpierati svých dědin jest, doněvadž škody nevezme brániem ot úřada. Čas otpierati proti právu, doněvadž se othádánie nestane dědinné, a dvě nedělí potom. Čas otpierati vdovám, doňavadž léta vdovie po smrti mužóv neprojdú, to jest tři léta a osmnácte neděl. Čas sirotkóm otpierati, doňavadž léta sirotčie neprojdú, táž jako napřed. A tak každému člověku otpierati čas ten zemský tři léta a osmnácte neděl. Ale ne všem jich otpory jdú: těm, ktož jsú otsúzeni pány, nejdú, buďto pro kterúž kolivěk věc, pro otúmrť, neb pro jiné právo. Ale jsú-li jiní, ne ti, jižto jsú otsúzeni, jižto mají právo k těm dědinám, kteréž jsú pro jiné otsúzeny, jedno nemeškajte svých časóv, co právo ukazuje: mají slyšáni býti, tak v zemském súdě, jako ve dvorském.

§. 120. (*Kterak otpory kladú.*) Otpora takto má kladena býti: „Já Beneš neb Václav z Příbramě etc. otpierám dědin svých i nábytkóv v Bahně, dvora poplužnieho se všemi nábytky, i všech dvoróv kmetciech, což tu mám, proti tomuto zápisu, neb stanému právu, neb proti trhu, jejžto Petr ze Skal zapsal, nebo právo ztratil aneb prodal; a pravi, že k těm dědinám i nábytkóm lepšie právo mám, než-li kto jiný; a to chci ukázati dskami zemskými na prvnie suché dni, když dsky budú otevřieny.“ A jestliže ukáže, má toho požiti, jakž úřad uloží; pak-li neukáže, tehda jest se sám otsúdil. Nemá také žádný otpory klásti, než ten, ktož móž propřieti a v rok vniknúti; neb jemu o právo běží.

§. 121. (*Staré právo o držení dědin.*) Také starým právem o staré drženie dědin lidi vedú vládyčie, jakož sem napřed psal, sedm svědkóv; ale nynie paní i vdov i jiných lidí nedopúštějí svědkóv, neb chtie, aby bylo dskami tvrzeno, což činiti mají, jakož ve dskách o to nález panský svědčí.

§. 122. (*Nový nález o póhonu, ktož slúžie králi.*) Takto jest právo: Když kto koho požene, a ten pohnaný bude v Praze, a král pošle k úřadu, že jsú ti pohnaní pro jeho službu ostali u něho: aby mohli státi ku právu a zastúpiti je jich služebníci; to jest nynie vnově úřad přijal.

20.

Sententiae a judicio terrae Boemiae latae.

(Series altera.)

Sub numero 6. hujus voluminis seriem sententiarum supremi terrae judicii exhibuimus depromptam de iis reliquiis tabularum terrae, quibus fundorum descriptiones potissimum continebantur. Reliquum est, ut etiam aliquot sententias judicii terrae adjungamus, quae in aliis inscriptae tabulis legebantur, et quidem in tabulis obligationum atque in tabulis citationum. Sententiarum quas hic edidimus, primae exeunte saeculo XIV, extremae initio belli Husitici latae sunt.

Albus majorum obligationum (antiquus).

1405—1413.

O. 5.

Kdyžby komu zápis svědčil nápadní a jeho dědicóm, a ten komuž by svědčil žeby se, kdyžby nápad přišel, neuvázal s komorníkem, žeby dsky zavříny byly, v tom umřel: že dědicové jeho potom kdyžby dsky otevříny byly, mohou komorníka vzíti, a má jim dán býti na uvázání, a promlčení není na překážku. (In albo majorum antiquo O. 5. Inter Eliškam et Benesium.) **Albus majorum oblig.**

(Nálezové, O vedení práva.)

Viridis majorum obligationum (antiquus).

1414—1419.

E. 20.

Albík, probošt Vyšehradský, sedmi osobám zapsal po své smrti s nápadem každého mrtvého na živého; a tu hned každý po jeho smrti svój diel zapisoval. (V zelených dskách zápisných starých E. 20.) **Viridis majorum oblig.**

(Všehrd VI. 39.)

Rubeus citationum. — Červené póhonné.

1389—1410.

Rubeus citat.

1. Haško de Praga cum coactoribus citat Eliškam de Oswračina. Ibi Dominus rex mandavit, ut praesens jus praetereat, ex eo, quia citata propter certa servitia regni, custodiendo castra d. regis post obitum mariti sui, non potuit ad terminum testationis comparere, et mandat, ut terminus emendetur ad querelas ad — et mandat parti per camerarium intimare, ut adstarent ad querelas (= 1389).

(Talmb. — Arch. IV. 526. — Cf. Katharina de Praga. Ib. 527.)

2. Ulricus de Kostelec citat Putam de Opočna pro 10.000 marcarum arg. — D. barones invenerunt pro jure: Quod actor de tanto, quod non habuit nec habet, neque citare (non) potest, et ideo Puta ab hac citatione debet esse liber (= 1397).

(Talmb. — Arch. IV. 526.)

3. Hynko de Wismburk citat Joannem de Wismburk pro hereditate, quia se intromisit et tenet hereditates ejus. — D. barones audita querela actoris et defensione Joannis citati, quod actor non esset de legitimo thoro et quod hereditare non deberet etc. invenerunt pro jure: Quod utraque pars debet ducere suos testes, ut est juris, vid. actor super legitimitate et citatus de illegitimitate, ad feriam IV. quatuor temporum Quadragesimae coram d. baronibus. Et si tunc domini invenient et mandabunt, tunc jurabunt, vel sicut domini ibi invenient.

(Talmb. — Arch. IV. 527.)

V červených póhonných, kdež Hynek z Wismburka pohání Jana z Wismburka z dědictvie, pohnaný pravil, že není povinen odpoviedati póvodu, příčinu toho před pány pokládaje, že by póvod nebyl lože pravého a řádného, a tudy že by děditi neměl. Páni to slyševše, odložili sú toho súdu a stranám státi kázali na druhé suché dni, aby póvod svědomím se z toho nároku vyvedl, a pohnaný ten nárok aby naň provodil. Z kteréhožto nálezu známo jest, by neřádně přišlý syn měl děditi, žeby páni nález hned udělali a narčeného od dědictví s pohnaným hned súdem rozdělili, že děditi nemá. Z té příčiny sú toho súdu odtáhli, a jemu se z toho vyvoditi kázali, aby, vyvede-li se z toho narčenie, tepruov dědil; pak-li by se nevyvedl, k slyšení aby připuštěn a k súdu nebyl, jako ten, ješto se nemá oč súditi. Jakož týž nález o tom plněji svědčí.

(Všehrd IV. 6.)

4. Katruše de Koldmburg citat Joannem de Koldmburg. — D.

barones invenerunt pro jure, quod una querela debet definiri, et deinde alia proponi potest separatim (1398).

(Talm. — Arch. IV. 534.)

5. Vilem de Duban citat Georgium de Hradku. — Citatus locutus est contra citationem, dicens, quia actor est captivus, et citare non potest. Et actor e contra dicebat, quia incoepit citare, quando fuit liber (1399).

(Talmb. — Arch. IV. 527.)

6. Wienko de Slupna citat Wenceslaum de Slupna. — Pro eo, quod citatus adstans mandavit se ponere infirmum, actori datum est pro jure.

(Arch. IV. 527.)

Proti pohnanému dáno bude za právo stané, když při svědčení stoje osobně sám, kázal by se za nemocna položiti. (Nález o tom v Červených póhonných, kdež Věník ze Sl. Václava ze Sl. pohání.)

(Všehrd II. 6.)

7. Štepan et Niklas de Praga citant Joannem de Ustí. — Citatus defendit contra hoc jus obtentum, dicens, quia ipse citatus est de genere baronum et per minores beneficiarios judicari non potest nec debet, nec etiam debet citari minoribus damnis per coactores. Docere vult, sicut domini sibi invenient (1398).

(Arch. IV. 528.)

8. Wenceslaus B. rex cum majoribus beneficiariis et Pragensibus beneficiariis et Otta de Bergow citant Petrum de Kosti. — Petrus citatus locutus est contra citationem, dicens quod est kmet, et quod non est debite citatus, prout kmet debet citari, quia beneficium non est plenum, quia viceeamerarius non fuit locutus, et camerarius testatus est a pleno beneficio; quia actores positi in citatione, vid. dominus rex, supremus camerarius, supremus judex et protonotarius tabularum, qui sunt expressi in citatione, non adstiterunt. — Ex adverso Otta actor dixit, quod citatus non esset kmet, nec unquam v kmetstvo juravit, et si esset kmet, pro repulsa non deberet ut kmet citari, sed ex quo ordo juris antiquitus tentus circa repulsas est observatus; et majores beneficiarii stant simul cum minoribus beneficiariis, prout fuit ab antiquo circa repulsas servatum; quod ipsa citatio jure processit et ejus testatio potest esse etiam coram solo notario tabularum quocunque tempore; nec potest contra eam citatus contra minores beneficiarios quidquam loqui, quia testata est pleno jure, et Otta actor, per quem facta repulsa, in testatione eius adstitit. Terminus cum his ad barones in crastino Jeronymi. — Ibi Johannes Seraphin, commissarius Ottae, petiit emendari terminum

ad idem ad barones, prout est de jure; et beneficiarii non permiserunt emendari terminum per literam domini regis, per quem mandat, quod contra citatum non procedatur, nisi sit tanquam kmet citatus. (A. D. MCCCC feria V. ante Georgii Wenceslaus Boemiae rex per Hermanum Chusnik supremum camerarium regni Boemiae dimisit et mandavit dimitti istud jus Ottoni de Bergow, quod mandaverat prius arrestari per literam suam, quod habeat processum suum. Relatio Bohunkonis Puklice et Stephani vicenotarii.)

(Arch. IV. 528.)

Odbojové mají sauzeni býti. (V červených póhonných: Král Václav pohání Petra z Kosti.)

(Nálezové, O puovodu.)

Póhon z odboje móž svědčen býti před samým písařem desk, jestliže práva nejdú; pak-li jdú práva, tehdy má vepsán býti mezi póhonné pře, a slyšán též jako jiní póhonové, ne-prvé ani po-sléz. Jakož to vše móž z nálezóv červených póhonných vyhledáno býti, kdež Václav král pohání Petra z Kosti.

(Všehrd VII. 26.)

Má také věděti ten, komuž by se přihodilo, že by z odboje pohnán byl, že má úřad plný býti; nebyl-li by úřad plný, snad by ta pomoc byla jemu, že by z odboje nebyl povinen odpoviedati (Nález v červených póhonných, kdež Václav král pohání Petra z Kosti).

(Všehrd VII. 28.)

Nachází se ve dskách, že miestokomorník a miestopísař také sú relací ke dskám činili. (V červených póhonných, kdež Václav král Petra z Kosti pohání.)

(Všehrd IV. 10.)

Místokomorník a místopísař udělali relací ke dskám (o takových relátořích najdeš v červených póhonných: Václav český pohání Petra z Kosti).

(Nálezové, O relatořích.)

9. Wenceslaus Wnietieř citat Michalkonem de Ostrova. — Pro eo quod citatus respondit querelae, non muniendo sibi jus, actori datum est pro jure obtento.

(Talmb. — Arch. IV. 528.)

10. Jan de Michalovic citat Jaroslaum de Heřman-civitate. — Citatus tertio infirmus. — Dominae reginae literae venimt ad beneficiarios. Qua litera per beneficiarios lecta actor locutus est contra eam, dicens, quod regina non habet hanc potestatem, quod per servitia sua supportet quem a jure, ex quo est ad causam vstúpil, ponendo se infirmum; petendo sibi dare pro jure. Et beneficiarii

cum hujusmodi memoria dederunt actori, ex quo citatus ad jurandum pro infirmitatibus non adstitit, pro jure obtento.

(Talmb. — Arch. IV. 529.)

11. Joannes de Mokrec et de Krašovic citat Ofkam de Želče. — Camerarius voluit testare citationem, sed camerarius Piescensis non venit, et beneficiarii pro eo, quod idem camerarius plures citationes intricaret non veniendo ad testandum, decreverunt, quod actores citent per duos camerarios Pragenses. Camerarius Bohunko iterum citat sic, prout beneficiarii decreverunt. (1402).

(Talmb. — Arch. IV. 529.)

12. Lucas de Praga citat Ličkonem de Zaječic. — Martinus nomine Ličkonis defendit contra citationem, dicens, quia Ličko ibi cum domina non residet, sed in Krnow; et hoc iidem camerarii sunt testati, quia dominam ibi non invenerunt. Et beneficiarii invenerunt pro jure, quod actor debet eum de novo citare, si vult.

(Talmb. — Arch. IV. 530.)

13. Martinus de Litovic citat Wilhelmum de Zdiara etc. — Citatus locutus est contra actores, dicens, quia fuerunt sui censuales et sui homines, et quod ipsum de jure citare non debent. Beneficiarii invenerunt, si probaverit, quod tunc ipsum citare non possunt nec potuerunt.

(Talmb. — Arch. IV. 530.)

14. Marta de Ujkovic citat Albertum de Ledeč pro damnis X marcarum. — Citatus odepřel se ex eo, quia actrix, habens maritum, de damnis citare non potest; et ideo ab instantia ipsius absolutus.

(Talmb. — Arch. IV. 530.)

15. Petrus de Smikús citat Petrum de Příbenic. — Facta citatione citatus dixit, se non vocari Petrum, sed Nicolaum, et beneficiarii invenerunt pro jure, quod citatus debet docere juramento sine errore, quod non vocatur Petrus, sed Nicolaus.

(Talmb. — Arch. IV. 530.)

Máš také pravým vlastním a křestným jmenem pohnán býti, a ne jiným. (Nález o tom v Červených póhonných, kdež Petřík z Smikús pohání Petra z Příbenic.)

(Všehrd III. 13.)

16. Nicolaus de Ujezda citat Agnežkam de Zalanow etc. — Citati exceperunt se, dicentes contra, citationem esse de provincia Gurimensi, et quod cum uno camerario citari non debent. Et beneficiarii deliberati cum procuratore cameræ indagati sunt, quod sunt de pro-

vincia Gurimensi; ideo si actor vult citare de novo, prout debet de jure, bene potest.

(Talm. — Arch. IV. 531.)

17. Hereš de Březové citat Albertum de Březové, quia se intromisit ei sine jure et tenet hereditates eius poslúpné. Citatus audita querela defendit se, quia actor esset illegitimus et non de legitimo thoro, et quod ei de jure respondere non debet; et replicatione actoris domini invenerunt pro jure: Quod actor de huiusmodi objecto debet se expurgare in curia archiepiscopi Pragensis coram officialibus suis, et præsens causa usque huc debet stare in quiete. A. D. 1404 domini invenerunt pro jure: Ex quo Hereš actor expurgavit se de objecto sibi illegitimitatis crimine, et docuit per literam officialatus curiæ archiepiscopatus Pragensis, se esse legitimum, et Albertus citatus contra eum aliam defensam non habuit, quod ipse Hereš ad hujusmodi hereditates est justus; et sibi super hujusmodi hereditatibus in querela contentis dederunt pro jure obtento.

(Talmb. — Arch. IV. 531.)

18. Katharina de Řehowic citat Joannem etc. — Dobešius commissarius potens actricis dimittit citatos omnes de citationibus, et octo sex. gr. recepit, et pro eis cum beneficiariis pro culpis concordavit.

(Talm. — Arch. IV. 531.)

19. Najvyšší purkrabie, komorník najvyšší, sudí najvyšší, ti vedle práva ne komorníkem, jako jiní, než kmetem z lavic jedním tu v lavicích mají najprvé býti pohoněni. (Nález o tom v Červených póhonných, kdež Jaroslav z Heřmanova Městce Jana z Michalovic.)

(Všehrd. III. 9. — Cf. II. Maur. O. 11.)

Jiný žádný kmet, jiný žádný úředník kralovstvie českého nemá kmetem pohoněn býti, než všickni a jeden každý z nich komorníkem jako jiní lidé obecní; té zvláštnosti sami třie (s pisařem najvyšším) již jmenovaní úředníci pro úřadóv svých vážnost užívají. (Nález o tom v Červených póhonných, kdež Jaroslav z H. M. pohání Jana z M.)

(Všehrd III. 9.)

Žádný jiný kmet, než ti tři úředníci najvyšší mají jedním kmetem pohnáni býti; než jiní kmeti komorníkem jako jiní. (V Červených póhonných: Jaroslav z Heřmanova Městce pohání Jana z Michalovic. = 1408.)

(Nálczové, O úřednících.)

Příba de Bynic citat Katherinam de Planias. — D. barones invenerunt pro jure: Quod quidquid ipsa Příba vivente marito eius obligavit vel vendidit, hoc sibi in eius dotalitio præjudicari non de-

bet; si vero quid in sua viduitate venderet vel obligaret, to má odvaditi. (1410.)

(Talmb. — Arch. IV. 532.)

21. Albertus de Sternberk citat Albertum de Konopišt et de Praga. — Testata prima citatione Albertus citatus locutus est contra eum dicens, quia per unum camerarium citatus est in Praga, et camerarius non fuit in hereditate, de qua citatus, vide. in Konopišt, et ex alia, quia post meridiem citavit, et cum hoc defert se ad barones. Contra quæ verba Albertus actor respondens dixit, quod citavit, sicut debuit de jure, quia ubi est domina Pragæ, citari non debuit nisi per camerarium. Et camerarius recognovit, quia citavit, sicut de jure debuit; et actor super jus suum petiit secundum camerarium pro secunda citatione, et est sibi decretus cum hac memoria super damnum et lucrum. (Secundus camerarius citat secunda citatione etc.)

(Talmb. — Arch. IV. 533.)

22. Bětka de Libúše citat Petrum de Kadano. — Petrus citatus non adstitit, nec zastupcones statuit, ter vocatus ex more, feria sexta quatuor temporum pentecosten. Dominus rex Wenceslaus per literam suam restituit citatum ad jus suum ex eo, quia tempore eo, in quo debuerat statuere zastupcones, habuit inimicitias capitales.

(Talmb. — Arch. IV. 534.)

23. V súdu menším úředníci takovým řádem sediece slyší pře o škody menšie od desieti hřiven až do sedmdesáti, ktož spolu póvody pohání. (Nalezá se póhon také do sta hřiven spolu póvody, ač jest svaté paměti králem Václavem přetržen v Červených póhonných.)

(Všehrd I. 6.)

Albus citationum. — Bielé póhonné.

1405—1407.

1. Joannes (Krušina) de Opočna citat Tassonem et Alšonem de Wřeštiow. — D. barones audito Joanne Krušina et litera citati, per quam excusat se, quia in termino citationis stare non potuit, invenerunt pro jure: Quod Alšo citatus per literam suam missivam non potuit jus suum arrestare, et ideo mandaverunt actori dare pro jure obtento (= 1405). **Albus novus citat.**

(Talmb. — Arch. IV. 536.)

2. Joannes de Sovojovic citat Jarošium de Opočna. Ibi domini

barones invenerunt pro jure: Quod nullus hominum potest přesvědčiti tabulas (= 1406.).

(Talmb. — Arch. IV. 536.)

Paměť na samých dskách, a ne na úřednících záleží. (O tom v Bílých póhonných za krále Václava: Jan z Sovojovic pohání Jaroše z Opočna 1406.)

(Nálezové, O průvodu.)

3. Čenko et Zaviše de Tuchonic citant Purkhardum de Rupova. Camerarii duo testati sunt citationem, dicentes, quia camerarii illius districtus propter nimiam inundationem aquarum haberi non potuerunt. Et ad hujusmodi citationem citatus non adstitit, sed literam misit, dicens, se indebite esse citatum; cujus est literae tenor talis, ut sequitur: „Služba má napřed. Také vám věděti dávám, tak jakž jsem pohnán od těch z Walšteina, od Čenka a bratra jeho, k dnešnímu dni, že jsú mě křivě pohnali: neb jest komorník kraje našeho při tom nebyl; a tohoť se táhnu na toho komorníka; ani jsú kterého dalšího práva učinili, jakož země za právo má. Protož vás prosím z práva, abyšte na mě svědčiti nedali, tak ač-liby chtěli svědčiti; neb by mi se od nich krátko stalo. Pak-li byste svědčiti dali, tehdy bych to musil žalovati přede pány na zisk i na ztrátu, žeby mi se krátko stalo."

(Talmb. — Arch. IV. 537.)

4. Žádný poručník nemůž jiného poručníka dělati, neb jeho pře není. (V bílých póhonných: Jan z Lukavce pohání Viktorina a Bočka.)

(Nálezové, O poručnících.)

Žádný poručníkem pře jsa, jiného poručníka též pře poručníkem učiniti nemóž; neb jeho pře nenie. (To najdeš v Bílých póhonných, kdež Jan z Lukavce pohání Viktorina a Bočka.)

(Všehrd II. 19.)

Pak-li poručník poručníka udělá, a sám k súdu nestane, bude-li od póvoda poručníkem, ztratí póvodu svému póhon; pak-li od pohnaného, ztratí pohnanému při. (To v týchž knihách a v témž nálezu najdeš.)

(Všehrd II. 19.)

Niger citationum. — Černé póhonné.

1407—1415.

Niger citat. 1. Jitka de Meziriečie conqueritur super Hynkonem etc. (Exemplum processus judiciarii pro omnes gradus ad finem perducti. In nigro citationum.)

(Arch. II. 50—53.)

2. Wenceslaus rex Boemiae citat Putam de Březnice. — D. barones invenerunt pro jure: Ex quo citatus, habens quatuor septimanas chvíli ante suam citationem et terminum comparendi, si habuit in se securitatem aliquam, infra illas septimanas debuit obeslati beneficiarios Pragenses, ut sibi providerent de securitate, et si non providissent sibi, tunc ipse per suam non comparitionem nihil perdidisset; sed ex quo id non fecit et neobeslal v té chvíli, et Wenceslaus rex propria in persona fuit in testatione citationis sicut communis terrigena, volens jure uti a právem živ býti, ipso citato non comparente: dederunt sibi domino Regi pro jure obtento juxta querelam suam et suas tabulas (= 1410, 16. Maji).

(*Talmb. — Arch. IV. 538.*)

Kdož by jsa pohnán, bál se nebezpečenství na cestě a staného práva: máť poslati pro úředníky Pražské. (V černých póhonných, kdež král Václav pohání Puotu z Březnice l. 1410 v letničných suchých dnech.)

(*Nálezové, O žalobách.*)

Než co se krále dotýče, kdyby koho chtěl pohnati, též komorníkem pohání jako jiní všickni. (To psáno v černých knihách póhonných, kdež král Václav slavné a svaté paměti komorníkem jest pohonil Póty z Březnice, z dědictvie, a sám jest JMst na svědčení póhonu osobně jako jiný obecný země obyvatel stál, a právo na něm ustál.)

(*Všehrd III. 11.*)

3. Katharina de Tasova citat Wenceslaum ibidem de Tasova. — D. barones invenerunt pro jure: Quod ex quo actrix jest, byla vdána za svých bratří, a zapsala se v městském právě na rathúze, že jich nemá — svých bratří — upomínati, ani budúcích, a že ten kdož je kaupil ty dědiny v Tasově, i jiní, kdož po tom dále právo mají, na nich od ní věčný pokoj mieti (mají).

(*Talmb. — Arch. IV. 538.*)

Viridis citationum — Zelené póhonné.

1412—1420.

1. Albertus de Konopisť citat dominum Witkonem de Černčic. — Barones invenerunt pro jure: Sicut Albertus citat d. Witkonem, et ipse Witko habet et tenet hereditates liberas, et portavit liberas, dicens quod Albertus actor est in excommunicatione, et ex eo ei respondere non debet — debet d. Witko respondere querelis Alberti, a páni prosí krále, a úředníci mají s JMstí mluviti, aby každý kněz, ktoz má svobodné dědiny, odpovídal přede pány a před úředníky Viridis citat.

Pražskými, kterýž pohnán jest; pakliby kdo kdy byl pohnán, a listu kletcího dobyl proti puohonu, aby byl staven, a právo aby před se šlo.

(Talm. — Arch. IV. 539.)

Nalezli vuobec za právo: Že každá osoba duchovního řádu má odpoviedati před králem JMstí a před saudem zemským; a jestližeby sobě list zjednal, a v něm by svědčila klatba, a on by se listem zastieral tím, že ho súditi nemají, i list jemu nemá nic platen býti, než má odpoviedati, což by se světských věcí dotýkalo. (O tom rozsudek v Zelených puohonných léta 1412.)

(ZZVlad. 106.)

2. Petrus de Drahobuze citat Benešium et Bohunkonem de Piečiny. D. barones invenerunt pro jure: Quod ex quo heres hereditatum in Piečině vendidit ipsas hereditates, et actor, filius vendentis, instat pro dote uxoris suæ ipsa vivente, quod ipse Petrus actor, filius heredis, non debet sahati super hereditates praedictas virtute dotalitii uxore sua vivente, nisi uxore decedente; si aliquod jus sibi competere prætendit in dictis hereditatibus, hoc jure quaeratur; et si ipsa maritum suum prævixerit, tunc debet suam dotem ibi invenire, et citatus respiciat suos disbrigatores. Et super hoc dederunt ipso Benešio pro jure.

(Talmb. — Arch. IV. 539.)

Ktož na kterém dědictví věno okáže manželce své, a potom to dědictvie prodá nebo zastaví jinému i postúpí: ta závada věnu předešlému nic nepřekáží, ani trh; než umře-li muž, žena věno obdrží a věnem svým z držení každého vyvede; a ten tak vyvedený hoj se na zpravciech. (O tom nález v zelených puohonných, kdež Petr z Drahobuze pohání Beneše a Bohunka z Pěčiny.)

(Všehrd V. 23.)

3. Paulus de Žitavia citat Benešium de Zděři pro damnis V marcarum. — D. barones invenerunt, že si vult actor ducere jus suum, debet cautionare fidejussore habente hereditates liberas, ex quo solus non habet hereditates liberas, et citat pro majori, aby stál k svému právu; dá-li jemu citatus z čeho vinu, aby jeho také odbýval.

(Talmb. — Arch. IV. 540.)

4. Rubin de Krčína citat Wichnam de Kněžic prima citatione. In citatione Wichna citata locuta est dicens, quia ibi ipsa nihil habet, a jest zavadila jiným hereditates, et alii habent in tabulis. Et ipse Rubin fuit paratus cum pecunia dare eis, et ostendit eas beneficiariis et deponere voluit, et causam petivit na zavitmu; sed beneficiarii non fuerunt ausi dare sine mandato d. baronum. (1413.)

(Talmb. — Arch. IV. 540.)

5. Petrus de Týnce citat Kočkonem de Moravan pro D marcis. Citatus ad querelas non astitit; actori dederunt pro jure. — (A. D. 1415 visa per citatum, quia actor non est jus prosequutus, et anni lapsi juri.)

(Talmb. — Arch. IV. 510.)

6. Zdeslaus de Sternberg citat Erhardum et Georgium de Bechyně pro hereditate. Citatus ad querelas non adstitit, et commissarii stantes noluerunt se přiti, nec respondere, ex quo citatus habuit gleit, jakožto jiní, et noluit stare ad terminum.

(Talmb. — Arch. IV. 540.)

Liber citationum.

1. Herbordus de Roczow citat Margaretam de Smilovic. Citata secundo infirma (Joannes Sitka de Praga ponit). At statim actor dixit coram beneficiariis, quod citata est in civitate Pragensi et est sana, et petivit a beneficiariis camerarium ad conspiciendum eam. Et beneficiarii destinaverunt beneficiarium subcamerarii ad scrutandum de ea et ad videndum eam. Qui invenit citatam in monasterio S. Thomae in Minori civitate Pragensi ambulantem sanam, sed cum baculo. — Pro eo beneficiarii dederunt actori pro jure obtento (1418). Liber citat.

(Talmb. — Arch. IV. 541.)

2. Albertus de Bieliny citat Benešium de Paběnic. — Benešius citatus defendit se in testatione citationis, dicens quod non est debite citatus, quia eum citavit camerarius districtus Gurimensis, et ipse residet in districtu Časlaviensi. Et beneficiarii audita eius defensione et actoris replicatione mandaverunt eum de novo citare duobus camerariis Pragensibus.

(Talmb. — Arch. IV. 541.)

3. Ridkerius stáns citatus in capella coram cruce jurare noluit. Actori datum pro jure obtento. Dedit memoriales. Item anno domini 1419 Ridkerius citatus praedictus suscepit Alberto actori pro inductione in hereditatibus suis in Wršovicích munitione, curia araturae, curiis rusticalibus cum censu et ceteris hereditatibus ad ea pertinentibus in tribus millibus marcarum argenti obtentis pleno jure, tamquam cum beneficiario Pragensi et camerario ipsam introductionem faceret. (Relatio omnium beneficiariorum.)

(Talmb. — Arch. IV. 541.)

Domini barones mandaverunt beneficiariis, ut nullam obligationem seu etiam intabulationem faciant seu admittant tabulis ex parte civium ad aliquam personam quamcunque super hereditatibus eorum liberis, usque adventum domini regis. (In memoriis, in Albo citationum = 1419, 17. Nov.

(Rajhr. — Třeb. — Arch. III. 309.)

21.

Juris terrae Moraviae reliquiae.

Caroli regis de tabulis terrae Moraviae ordinatio.

1359.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis feliciter Amen.

Carolus quartus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus et Boemiae Rex, ad perpetuam rei memoriam.

Regiae Majestatis gloriosa sublimitas, cuius gloria permaxime in subditorum concordia et quiete ac aequitatis consistit custodia, semper gerit in votis et assidue meditatur, quemadmodum noxias, corruptelas et scandala valeat a subjectis avertere, et suspecta in res sinceras providis commutare remediis, commutata quoque jugi sollecitudine custodire. Hinc est, quod cum ab antiquis temporibus quaedam consuetudo, imo verius corruptela in marchionatu Moraviae observata fuisset et adhuc nostris temporibus, quibus videlicet marchio Moraviae eramus, communiter servaretur, quod videlicet castrorum, munitionum, praediorum, bonorum, rerum, possessionum, villarum et locorum per Moraviam venditiones, permutationes, donationes, obligationes, cessiones, colligationes et resignationes, insuper divisiones seu congressiones et uniones talium inter fratres, consanguineos, agnatos sive affines aut alios quoscunque, coram camerario dicti marchionatus Moraviae agebantur, cumque super talibus vel ex his emergentibus lites inter quoscunque contigebat oriri et ad examen cognitionis seu discussionis adduci, is, qui testimonium camerarii pro se habebat, ea de quibus quaestio vertebatur, evicit, et dictum ipsius camerarii quandam sententiam importabat, quidquid vero camerarius ipse negabat, contra illud probationis copia non dabatur, imo ipsius negativa actoris excludens instantiam, illud de quo fuit altercatio, decidebat et omni casu in sola sua negativa vel affirmativa quarumlibet causarum exitus dependebat, plerumque non sine magna Dei offensa, neglectu justitiae, hominumque illius patriae praejudicio et

jactura; his vero multis vicibus ad nostram perductis notitiam, talibus et tantis incommodis, scandalis atque periculis, in minori adhuc sicut praemittitur, officio constituti, desiderantes congruis obviare remediis, et modum tradere in talibus, aequitati et justitiae consonantem:

animo deliberato, sanoque et maturo baronum et nobilium regni Boemiae et marchionatus Moraviae accedente consilio et expresso consensu, imo ad supplicem eorum instantiam, ex certa nostra scientia ordinandum duximus *) et etiam statuto perpetuo decernendum statuimus quoque et decernimus:

(I.) ut ad instar notarii terrae Boemiae etiam in Moravia terrae notarius haberetur et tabulae ipsius terrae Moraviae tunc statim fierent, quae certo loco sub omni custodia et modo, quibus tabulae terrae Boemiae hactenus custodiri sunt solitae, attentissime servarentur;

(II.) ac eligerentur de marchionatu Moraviae certi, bonae opinionis viri et recti, quibus certa certorum officiorum nomina imponerentur, ad instar eorum, qui circa tabulas Boemiae sunt in officiis constituti;

(III.) quorum quilibet ad scrinium, quo huiusmodi tabulæ reservantur, unam clavem haberet, clavibus ipsis inter se taliter variatis, ut sera scrinii ipsius non posset per earum aliquos vel aliquem una sola non habita reserari, et quælibet ab alia earum quacunque differret, quodque quolibet anno bina vice, videlicet die sabbati post festum epiphaniæ Domini proxima semel, et die sabbati proxima post diem beati Johannis Baptistæ secundo ipsæ tabulæ juxta morem Boemiæ aperiri et inspici, seu earum apertioni et inspectioni solemniter et publice hii, qui ad notarium et cetera officia tabularum ipsarum deputati forent, præsidere deberent.

(IV.) Et contractus inter quoslibet homines de marchionatu Moraviæ, quocunque donationis, obligationis, venditionis, permutationis, resignationis, cessionis, alienationis, divisionis, traditionis, congressionis seu unionis titulo rite factos, tabulis ipsis imponere et negotia illic signata permitterent pro contrahentium necessitate et utilitate extrahere, sive inde probationes negotiorum suorum recipere, secundum quod cuilibet existeret opportunum, sicut in his omnibus et aliis circa hæc dependentibus et connexis in Boemiæ tabulis fieri est consuetum.

(V.) His vero omnibus pro necessitate hominum fideliter et cum diligentia consummatis, post quodlibet sabbatorum ipsorum ta-

*) Vide hujus tomi p. 13: Tabulae terrae Moraviae.

bulæ præfatæ clavibus antedictis diligenter munitæ reponerentur attentius ad locum suæ custodiæ deputatum.

(VI.) Eo pro communi utilitate ac necessitate hominum specialiter interjecto, quod quotiescumque extra prædicta duo sabbata quibuscunque hominibus occurreret contractus suos et agenda tabulis inserendi necessitas, aut inde forsan talium aliquid extrahendi seu probationis fidem habendi, extunc huiusmodi contractibus, donationibus, venditionibus, promissis, obligationibus, colligationibus seu aliis actibus, quibuscunque nominibus appellentur, coram principe, puta marchione Moraviæ, factis et solemniter celebratis, ipse marchio unum nuntium ad tabularum ipsarum officium constitutum, kmethonem vulgari boemico nominatum, illius nobilitatis virum, cuius in Boemia ad hoc officium assumi sunt soliti, ad notarium terræ dirigeret, qui tunc legatione recepta potestatem haberet, ea quæ sibi taliter intimari contingeret, uno de prædictis sabbatis, quod videlicet extunc proxime sequeretur, dictis tabulis in apertione ipsarum, sicut præmittitur, inserendi seu inseri faciendi.

(VII.) Decrevimus etiam tempore prædictæ nostræ dispositionis, ex certa nostra scientia, auctoritate marchionali irritas, invalidas et inanes omnes et singulas quorumcunque castrorum, munitionum, prædiorum, bonorum, villarum, locorum, possessionum et rerum quarumlibet donationes, permutationes, resignationes, cessiones, venditiones, obligationes, colligationes et alienationes, nec non fratrum, consanguineorum, propinquorum vel extraneorum congressiones, divisiones et uniones in ipso marchionatu Moraviæ per quoscunque vel quemcunque, quibuscumque vel cuicunque, sub quacunque etiam verborum forma aut colore, extunc in antea faciendas seu quomodolibet attemptandas.

(VIII.) Quia igitur supradictam ordinationem, dispositionem, decretum sive statutum præteritis, ut præmittitur, temporibus per nos facta, iuste consideramus et attente perpendimus esse rationabilia atque iusta, aequitati consona et ratione subnixa, ideoque eadem omnia et singula, quæ tunc, licet in minori officio fecimus, statuimus, ordinavimus et decrevimus, ut præfertur, auctoritate regia Boemiæ nunc etiam ex certa nostra scientia innovamus, approbamus, ratificamus, auctorizamus et tenore præsentium confirmamus.

(IX.) Eadem auctoritate statuentes ac declarantes expresse, ut ordinatio, statutum et decretum nostrum huiusmodi a tempore quo ipsa edidimus, habuisse censeantur et effectualiter habuerint, ac exnunc perpetuo habeant omnimodam firmitatem sintque irrita penitus atque cassa, quæcumque contra prædicta hucusque fuerunt et sunt attemptata per quemcunque quomodolibet sive facta, sintque

perpetus deinceps invalida, quæ contra hoc imposterum contigerit attemptari.

(Signum serenissimi principis et domini domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris invictissimi et gloriosissimi Boemiæ Regis.)

Testes huius rei sunt venerabiles Johannes Olomucensis, Johannes Luthomuschlensis sacræ imperialis aulæ cancellarius, Preczlaus Wratislaviensis et Maurus Corobaviensis ecclesiarum episcopi, et illustres Wilhelmus marchio Misnensis, Bolco Swidnicensis, Bolco Opuliensis, Conradus Olsnicensis, Bolco Falkenbergensis et Przymyslaus Tessinensis duces, spectabilis Burchardus burgravius Magdeburgensis magister curiae nostrae, ac nobiles Hasco de Zwierzeticz magister camerae nostrae, Rudolfus de Wart, Sdenco de Sternberg judex regalis curiae per Boemiam, et alii quam plures nostri principes, nobiles et fideles, praesentium sub nostrae majestatis sigillo testimonio literarum.

Datum Wratislaviae anno domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono, indictione XII, IIII. Idus Februarii, regnorum nostrorum anno terciodecimo, imperii vero quarto.

Rm. Miliczius Per Dum. Imperatorem.
Cancellarius.

(Archetypum hujus diplomatis servatur in caes. r. tabulario Vindobonensi; typis exscriptum est in Prooemio K. J. Demuthii ad tabulas marchionatus Moraviae: Die Landtafel des M. Mähren, separatim edito sub inscriptione: Geschichte der Landtafel im M. Mähren. Brünn 1857, p. 15.)

1375.

Najjasnější kniežc pán Prokop markrabie moravský, s jinými úředníky zemskými a pány i zemany nalezli jsú: Že všichni žalobníci a odpovědníci první den sobotní, když se sněm začne, mají býti přítomni; a když páni na súdě sedú, ktožby koli po třikrát zavolán byl a neodpoviedal, ten právu svému pohorší. Také ustanoveno jest, aby prvé nežli se súd dokoná a dokudž by dsky zemské zavříny nebyly, že žádný jeden druhého poháněti nemá.

(*Tak za markrabí Prokopa leta 1375 pány zřízeno a ustanoveno jest bylo i vším rytierstvem svoleno, kteréž ustanovení král Jiří v registra za pana Procka komorníka vepsati kázati ráčil.* Kniha Tovačovská edit. *Demuth* p. 49, edit. *Brandl* kap. 68.)

1380.

Anno Domini MCCCLXXX in crastino S. Jacobi majoris in castro Spilberg, serenissimus princeps et dominus, dominus Jodocus marchio et dominus terrae Moraviae, nobilis dominus Benessius de Wartmberg ejusdem terrae Moraviae capitaneus, item dominus Johannes de Sternberg supremus camerarius Brunensis, dominus Woko de Crawar supremus camerarius Olomucensis, magnificus dominus Johannes comes de Hardek burgravius Magdeburgensis, dominus Hen-

ricus de Lippa etc. etc., omnes terrae Moraviae bonum considerantes, simul unanimiter una voce dictaverunt et concorditer, non compulsi, sed ex mera bona et libera sententiaverunt voluntate, consentientes intabulari: Quod nullus in terra Moraviae residens, cujuscumque eminentiae seu conditionis fuerit, ab alio in eadem terra Moraviae residente, cujuscumque etiam eminentiae vel conditionis exstiterit, debet aliquem civem, rusticum acceptare, donec a domino suo literam domini sui sigillo sigillatam iidem cives, rustici apportaverint, eos fore per eundem dominum ipsorum liberos dimissos et solutos. Et si quis horum civium, rusticorum ad aliquem in terra Moraviae residentem fugam dederit, idem cum omnibus et singulis bonis, cum quibus effectus est fugitivus, ipsum aut ipsos ei, a quo fugit vel fugierunt, restituere teneatur.

(Šembera, Staré dsky, ČČMusea 1846, p. 704. — Die Landtafel des M. Mähren. I. n. 766).

1375—1405.

My Jošt z Boží milosti margrabie a pán moravský, a my Prokop z téjž milosti také margrabie moravský, a my páni zemščí téjž země moravské, vyznáváme, že jsme s radú a volí poctivých mužóv, purkmistra, rychtáře a přísežných konšelóv města Brna — a my prvéjmenovaní purkmistr a přísežní konšelé města Brna vyznáváme, že jsme pro obecné dobré etc.

It. Kdežto róznice byla mezi ležáky a hospodáři, tu jsme za právo nalezli: V každém městě a městečku aby, kterýžby člověk, pán nebo-li služebný, vlehl a ležení držel, tak poctivě zachoval se a tiše, žeby žádného neurazil ani slovem ani skutkem; a ktož se tak poctivě a tak tiše má, toho také žádný nemá uraziti.

It. Hospodář má každému pánu dva groše a pacholku jeden groš k každému stolovniemu jídlu póčítati a nic viece; a za pití celý den k obojiemu jiedlu na každého pána s jeho pacholkem tří gr. za stolem i po stole. Ale hospodář má jim piva dosti dáti k stolu k obojiemu jiedlu, jehož by máz dva haléře platilo, kterýchž čtyrmezcítma za jeden groš platilo by. A má na každý kuoň den a noc puol měřice ovsa a sena za puol groše dáti za jejich penieze, jakož v hospodě obyčej jest. A ležáci, kteří ležení držeti mají, každého čtvrt léta s hospodářem počiesti se mají, a což by dlužni byli, to mají ihned zaplatiti hotovými peniezi.

It. Kterýž by pán v lázni mýti se chtěl, ten má na týden 1 gr. od hospodáře jmieti i s pacholkem svým a nic viece; to jest rozuměti na těch panóv služebníky, kteříž své na svém miestě posielají.

It. Ležáci mají obmysliti čeleď laskavě a dobrotivě za jejich práci a dielo, ješto jich vyhlédají (ježto při nich jměli, ješto jsú posluhovali).

(E libro domini a Cimburk, dicto Kniha Tovačovská, cui hoc fragmentum insertum est e libris civitatis Brunae: Ležení pro dluhy, obyčejné v zemi moravské, z kněh městských v Brně vypsané fol. 5—5a. Edit. Demuth p. 99, edit. Brandl kap. 175.)

22.

Jus curiae regiae.

I. In pag. 293—295 libri manuscripti, qui in celeberrimo tabulario Trebonensi sub sig. B. 3. asservatur, legitur index rerum causarumque, quae ad judicium curiae regis Boemiae pertinuerunt, ita ut ex hoc eximio literarum monumento, quae illius judicii potestas fuerit, quanta quamque multa negotia saeculo XIV. sub illius judicii potestatem subjuncta fuerint, luculenter cognoscere possimus; barones enim Jenec et Theodoricus qui et Špaček vocabatur, judices curiae regiae erant, alter — Jenec a Grünberg, a. 1337 —1343, alter — Theodoricus Spaczek dictus a Kostomlat, — a. 1351—1352.

II. Constitutionibus regni Boemiae anno 1500 editis (Zřízenie zemské královstvíe českého) continetur notitia rerum ad jus et judicium curiae regiae pertinentium. Articulo notitiae illius quarto commemoratur dominus Kapléř, quem a. 1382 vicejudicem curiae regiae, annis autem 1387—91 protonotarium terrae fuisse aliunde notum est; in fine autem mentio fit de domino Henzlone, i. e. domino Henzlone a Dubá, qui fuit vicejudex curiae regiae a. 1399. Ex hisce indiciis judicamus, illam formulam vel notitiam qua de ratione juris dicendi apud curiam regiam observari solita praeclare edocemur, exeunte saeculo XIV-mo esse conscriptam. (Dr. Rodericus de Monte Dubravio, qui Jura et constitutiones terrae a. 1500 editas latine interpretatus est, hanc quoque formulam in linguam latinam transtulit. Vid. Palackii Archiv český V. p. 162—170.)

III. Quo planius quae curiae regiae origo et quae incrementa fuerint perspiciatur, capita aliquot ad jus curiae ejusdem pertinentia protulimus, quae in Libro domini a Rosenberg et in Constitutionibus terrae a. 1500 leguntur.

IV. Addidimus „Literas quae dabantur purgravio Pragensi ex parte beneficiariorum tabularum curiae regalis.“ Formales hae literae sunt exscriptae e libro manuscripto N. I. apud tabulas curiae regiae asservato, unde quoque depromptae sunt literae beneficiariorum tabularum terrae (vid. num. 17).

V. Extremam adjunximus tabulam provinciarum, depromptam de quaterno XV-to tabularum curiae regiae ab a. 1410. (Palacký, Děj. I. 2. p. 305.)
Tabulae curiae regiae, quae plane integrae incolumesque Pragae asservantur, incipiunt ab anno 1380.

I.

Ab anno Domini MCCLX subscripti semper erant apud tabulas curiae judicati:

Za časuov pánóv Jence a Jetřicha řečeného Špaček, někdy sudiech dvora králeva po Čechách, tito podepsaní súzeni sú, jakožto ve dskách dvorských stojí znamenáno:

1. Najprvé, všichni obecně služebníci královi o všecky dluhy, dědiny, škody i zmatky kteréž-kolivěk dvorským súdem (dvorským sudím) súzeni sú; kromě hlásných, pověžných a vrátných hraduov králových, ti se o malé věci před purkrabí toho hradu súditi mají.

2. Rychtáři ze vsi. Všichni rychtářové vsí králových, kteříž jako služebníci královi nazváni sú, súdem dvorským súzeni sú.

3. Židé a křesťané o listy etc. Všichni křesťané i Židé o listy, o dluhy i o sliby dvorským súdem súzeni sú.

4. Obecní lidé z králova ukázánie. Všichni také lidé, kteréhož kolivěk stavu, kteréž král zvláštně na sudieho dvorského odkázal, ti sú byli súzeni.

5. Mniši a jiní duchovní lidé. Všichni mniši i jiní duchovní lidé, ježto jim před mnichy pravda se nemohla státi, před dvorským sudím súdili sú se.

6. Manové větší i menší. Manové všichni, větší i menší, i nápravníci, súzeni sú bývali sudím dvorským.

7. Násilníci a výbojníci. Všichni násilníci a výbojníci před dvorským sudím súzeni sú bývali.

8. Nápadové a odúmrtí. Nápadové a odúmrtí všech, súzeni býti mají před sudím dvorským.

9. Narčení kterýmžkoli právem. Všichni ktož budú narčeni, kterýmžkoli právem které dědiny držie, súzeni sú bývali dvorským súdem.

II.

1. Najprvé, sudí má mieti čtyrmezcítma kop platu v kraji Plzenském, podle obyčeje starodávnieho.

2. Ode všech vzvoduov a odhádání dědin odúmrtných, právem královým obdržených, buď svobodných, manských, služebných, nápravních, duchovních, městských, nebo kterýchžkoli, právo sudieho jest od každého sta 10 hřiven anebo desátý groš, podsudiemu jedna hřivna, a písaři pět věrduňk. Pak-li jest summa na odhádání o šedesát kop a níže až do desieti kop, v tom podsudí má deset grošuov neb desátú kopu, a písař jako prvé pět věrduňk. A ktož jede na

vzvod, má mieti v každém kraji věrduňk a ztravu anebo miesto ztravy 5 grošuov každý den, a pruovod sem i tam. A jestliže bude summa o deset kop a níže, to sluší toliko na písaře, a toho jest kopa a pět věrduňk; než již písař béře podle milosti.

3. Vzvodové, ježto slušejí na sudieho a na písaře, jsú jakožto o škody, o dluhy, o zástavy věnné neb jiné kterékoli, též také i o základy.

4. Vzvodové toliko o nezpravu, ti již jdú na sudieho, podsudieho i na písaře (a to tepruv za Kapléře počalo se; neb prvé dálo se tak, jakož dsky svědčily, že pro nezpravu vedeno bylo třetinú výš peněz v trhu položených; takéž v právě staném. A tak po odhádání slušné jest, aby komorník toho vzvodu nečinil, ale podsudí sám s písařem spolu, a to proto, aby se měnili úřadu skutkové, pro úklady zlých a odporných lidí).

5. Ode všech trhuov dědinných právo sudieho jest od každé kopy groš; ale již jde po milosti ode sta hřiven jedna hřivna, to jest od každých desieti kop 6 grošuov; a písaři toliko věrduňk, kolik osob kupujících; a což jest od šedesáti kop a níže, to jde na podsudieho.

6. Od věna též právo jako od trhu; též také i od poručenstvie každý poručník dáti má sudiemu a písaři.

7. Od spolkuov neb rozdieluov, když jest summa nade sto kop, od toho práva jde sudiemu tolik kop, kolik osob, a písaři tolik věrduňk.

8. Od dánie každá osoba, jíž se dávají dědiny, dá sudiemu po kopě a písaři po věrduňku.

9. Od směněnie dědin obě straně mají dáti sudiemu po kopě a písaři po věrduňku.

10. Když kto staným právem neb panským nálezem neb svědectvím neb ukázáním desk obdrží proti královu právu, toho jest právo sudiemu po groši od kopy, a písaři věrduňk; ale již jde po milosti: kolik osob obdrží, tolik pět věrduňk dadí. V tom podsudí má třetí groš a písaři pátý; a to slove památné.

11. Když kterýž man, maje k sobě list od úřadu aby pohnal druhého, a toho žeby neučinil, propadl jest deset hřiven; pak-li po druhé neučiní, propadne dvaceti hřiven, a po třetie třideeti. A ta pokuta jde na samého sudieho, leč chce jakú v tom milost učiniti.

12. Základ zaručený nebo puohonný, buď malý neb veliký, jde na samého sudieho.

13. Ode všech staných práv puohony dobytých, což jest pode sto kop až do desieti doluov, to jde na podsudieho, a což níže desieti, na písaře. Pak-li jest právo stané s úmluvú, od toho bude písaři věrduňk.

14. Když podsudí s písařem činie odhádánie, z toho jde třetina na podsudieho a písaři věrduňk, a má každý den dáno býti deset grošuov podsudiemu na dva koně, a písaři pět grošuov na jeden kuoň, od toho ktož vede.

15. Od zápisu níže sta kop každá osoba, jiež se zapisuje, dá písaři po 4 grošiech. Pak-li zápis bude nade sto kop (s povolením krále), právo 50 grošóv od každého sta; a to na podsudieho s písařem na rovný podiel od každé osoby.

16. Ubrmanstvie, každá strana má dáti písaři po věrduňku.

17. Od vloženie úmluvy po nezpravu ve dsky 4 groše písaři.

18. Od vloženie útoku dva groše, jeden podsudiemu, druhý písaři.

19. Od vloženie ve dsky puohonu jeden groš, a od puohonného listu dva groše, a od vysvědčenie jeden groš, a od odporu při puohonu od každé osoby 4 groše, od poručenstvie 1 groš, od opravovánie 1 groš, od propuštěnie odporu 4 groše, od vloženie vizy při puohonu 2 groše; to vše písařovo právo.

20. Od vloženie práva staného při puohonu pět věrduňk památného. V tom má podsudí třetí groš, a písař pátý.

21. Když písař jede na úmluvu po právu staném neb pro nezpravu, má mieti věrduňk, a od vloženie té úmluvy 4 groše.

22. Když na vzvod vydán bude úředník po právu staném, ktož vzveden jest, dá podsudiemu kopu a písaři pět věrduňk, a od vloženie toho vzvodu písaři groše dva.

23. Od každého panovánie věrduňk tomu, ktož pojede. A od vloženie každého panovánie písaři po dvú grošiech.

24. Když jede úředník na odhádánie dědin po právu staném, ježto jest truoj puohon prošel, v čemž odhádáno bude, z toho jde na sudieho od kopy po jednom groši, podsudiemu hřivna, a písaři pět věrduňk. Od vloženie odhádánie ve dsky písaři dva groše.

25. Vina při puohonu, ktož ji dopustí, jest pět věrduňk; tu má podsudí třetí groš, a písaři 5 grošuov. (Ale staré právo jest, že z čeho puovod požene a vysvědčí puohon, tolikáž vina jde na

úřad. A nevysvědčil-liby puovod puohonu požena, ta vina obrátí se na puovoda.)

26. Od opovědného ze škod 4 groše písaři, buď škod mnoho neb málo.

27. Od propuštěnie puohonu 5 věrduňk; v tom podsudí má 5 věrduňk, písaři pátý.

28. Ktož požádá úředníka na ohledánie škod, dá věrduňk a ztravu tomu, ktož pojede, anebo miesto ztravy 5 grošuov na den i s koněm.

29. Od ohledánie desk puohonných, ježto právo dovedeno jest, jde k úřadu 5 věrduňk; tu podsudí má kopu a písař 15 grošuov.

30. Když man manu dluh dskami zapisuje pod pokutú bráti s úředníkem na dědinách pro nesplněnie peněz na kterýžkoli rok z rokuov jmenovaných, buď pak summa veliká neb malá, komu zápis svědčí, dá po 4 grošiech písaři; a ktož se kvituje, má dáti po dvú grošiech písaři od každé kvitancí.

31. Když se penieze kladú v úřadu, mají býti zapečetěny, a ktož je přijímati bude, dá písaři 4 groše.

32. Když král svuoj nápad odúmrtí komu dada, pošle pána kterého k úřadu, od toho poselstvie právo pět věrduňk každá osoba; v tom jde podsudiemu třetí groš, a písaři pátý. Pak-li král dá komu odúmrť listem svým, a ten, komuž dáno, béře list provolací, má dáti 6 grošóv písaři; to jest od listu provolacieho 2 groše, a od vepsánie listu králova 2 groše, a od vloženie odúmrtí ve dsky saudné 2 groše.

33. Od každého listu provolacieho 2 groše písaři, a když se list vrátí, jenž slove testatio, jeden groš písaři; též také od listu na úmluvu 2 groše; též od listu posielacieho neb k napomenutí po dvú grošiech písaři, i monitionis.

34. Od vloženie odporu při výsluhách 4 groše od každé osoby písaři.

35. Od vloženie odporu při trhu, při zápisu, při věnu, při spolciech, při rozdieliech, při poručenství, při dání dědin neb směnění, po 4 grošiech každá osoba dá písaři.

36. Od poručenstvie při odúmrti, od každé osoby po jednom groši písaři.

37. Od opravovánie roku odpierajiciemu při odúmrti, od každé

osoby jeden groš písaři, a od vizy jeden groš, od ohledánie nálezu po 4 grošiech písaři.

38. Od vloženie odporu po vrácení listu provolacieho (ježto slove cum memoria) 4 groše; z toho písaři 2 groše, a podsudiemu 2 groše. A cožkoli se znamenává ve dskách cum memoria neb jinde, ode všeho jdú 4 groše spolu na oba.

39. Od propuštěnie odporu kdežkoli písaři jdú 4 groše, buď při výsluze, puohonu, vzvodu, trhu, věnu.

40. Od ohledánie odporu proti trhu, věnu, spolku, dání, směnění etc. 4 groše písaři.

41. Od ohledánie desk trhem, věnem, spolkem, převedením neb přidáním věna, směněním dědin, poručenstvím neb dáním, jest právo 5 věrduňk; z toho slušie kopa na podsudieho, a věrduňk na písaře.

42. Od ohledánie desk zápisem 4 groše písaři.

43. Od ohledánie odporu proti zápisu 2 groše písaři.

44. Od ohledánie desk vzvodových (ježto slovú rationis), kdež právo jest na vrch dovedené, od toho jest 5 věrduňk; v tom podsudí má kopu a písař věrduňk.

45. Od vymazánie anebo od vypsánie neb propuštěnie z desk, buď trhem, věnem, spolkem, rozdielem, dáním, a toho všeho což jest v trhových dskách, právo jest 5 věrduňk; v tom podsudí má jednu kopu a písař věrduňk.

46. Od doloženie jména buď v trhu neb v zápisu, ježto miesto pozuostaveno, od každého jména 4 groše písaři; od propuštěnie zápisu 4 groše písaři.

47. Když král které dědiny manské, ježto omylem neb z nevědomie ve dsky zemské za svobodné jsú kladeny, káže po pánu znamenitém převesti do desk dvorských: jsú-li ty dědiny trhem, spolkem, věnem, dáním neb směnú, od toho má dáno býti vedle summy, zač ty dědiny stojie; pak-li zápisem, též jakž summa jest.

48. Od uvázánie úředníkem podle zápisu právo 5 věrduňk; v tom podsudí má třetí groš a písař pátý. A ktož jede na uvázánie od úřadu, má mieti věrduňk za svú práci, k tomu ztravu aneb miesto ztravy 5 grošóv s koněm na každý den, a pruovod sem i tam.

49. Když jeden druhému přijímá na spolek při které odúmrti,

právo jest od toho 5 věrduňk: v tom podsudí má třetí groš, a písaři pátý.

50. Postúpenie práva králova při odúmrtech, kolik osobám bude postúpenie, každá dá pět věrduňk; v tom podsudí má třetí groš, a písař pátý.

51. Když list k obraně (jenž slove tuitionis) vyjde od úřadu k purkrabí Pražskému, od toho právo 5 věrduňk; v tom podsudí má třetí groš, a písař pátý.

52. Od přenešenie a vepsánie vypisuov desk zemských svobodných k dvorským dskám, buď k odporu, neb ku právu královu, jest písařovo právo po 4 grošiech.

53. Od vepsánie listuov k odporu provedených, neb ku právu královu při výsluze, neb také při puohonu, písaři právo jest po věrduňku; ale již jde po milosti, jakž list větší neb menší.

54. Od každého svědka, buď při výsluhách neb při puohoniech anebo k čemužkoli, jest právo písařovo po 2 grošiech.

55. Když král nebo sudí káže dáti komu výpis z desk dvorských, buď trhem, věnem, spolkem, poručenstvím, zápisem nebo kdež jest právo dovedené při výsluze neb puohonu, v právě jest od starodávna 5 věrduňk písaři od každého výpisu; s kterýmžto výpisem písař puojde, a přečta kdež toho třeba, ztrhati má; ale proto muož se milost státi, podle vuole jeho.

56. I sudí všecky dsky má puosobiti na svých puožitkuov náklady, a na každé suché dni, kdyžby páni saudili, má jeden týden toliko dáti podsudiemu s písařem plnú ztravu, a k tomu po 4 grošiech na každé roky menšie, totiž na zajtřie svatého Martina a svatého Fabiana, v sobotu po Svátosti, na zajtřie svaté Markéty. A písař také z svého puožitku má zjednati papier ke všem listóm podacím, provolacím a puohonným, a k jiným listóm, a k tomu červený vosk.

(*Toto všecko bylo jest a šlo za mého úřadu a za mé paměti, za pana Viléma z Talberka, za pana Bičena i za pana Henzle. A to sem sepsal pro budúcí paměť a zprávu mých náměstkuov, což jest za starších bylo a dálo se. Noví a potomní aby výše nepřitahovali a lidi neobtěžovali přes obyčej a právo.*)

III.

Man v Čechách sedě, též právo jmá sě otpřisieci, jako zeměnín, zemským právem.

(*Rožm. 208.*)

Služebníka králova právo pohnati před dvorského sudieho k dvoru listem sudieho, jenž mu rok dává před sobú státi, ze všeho což vadí; tehdá právo rok dáti ač móž stihnúti najbližší, za dvě neděle.
(Rožmb. 43.)

Tento jest řád a spuosob puohonuov při úřadu desk dvorských, jakož dsky dvorské ukazují:

Každý puohon z dědictvie má býti truoj, a ze škod toliko jeden. Puohon nemá delší býti šesti nedělí, a menší dvú nedělí. Puohon žádnému nemá vydán býti, ani útok, leč tu puovod sám osobně stane a toho žádati bude.
(ZZVlad. 307)

Po právu staném vedenie práva nalezá se ve dskách dvorských tento spuosob:

Že jest dána monitio nebo *úmluva* 14 dní a to listem od úřadu skrze mana některého, a to se stalo l. B. 1415, v pátek před svatým Havlem (11. Oct..) — Item, leta 1416, v úterý den svatého Jiljí (1. Sept.) úředník desk dvorských *vzvedl* jest puovoda na dědiny pohnaných, a puovod jest uručil, že pravě vede. A ten vzvod stal se jest póvodovi úředníkem desk dvorských na summu ústanú ze škod, a k úřadu tolikéž. — Léta téhož, v pátek po svatém Lampertu (18. Sept.) stalo se jest *panovánie prvnie*, s uručením na týchž dědinách. A toho jest učinil úředník relací ke dskám dvorským, když se jest zase vrátil. — Leta 1417, v pátek před sv. Filipem a Jakubem (30. Apr.) stalo se jest *panovánie druhé* s uručením a s zájmem puovodovi pro úrok svatojirský, a k úřadu tolikéž. — Leta téhož, v úterý před sv. Martinem (9. Nov.), stalo se jest *panovánie třetie*, též s uručením. A každého panovánie učinil jest úředník relací ke dskám dvorským. — Leta 1418, v sobotu po sv. Tiburci (16. Apr.), stalo se jest *odhádánie* úředníkem dvorským na dědinách pohnaných, a odhádal jest polovici dvoru popplužnieho služebného puovodovi, a k úřadu tolikéž, a to u vinách a pokutách úředničícch. — A tu i hned jmenovaný póvod s úředníkem učinil jest *panovánie čtvrté* přes právo na týchž dědinách právem ústaných, vzvedených, třikrát po sobě panovaných a odhádaných plným právem. A toho jest učinil úředník relací ke dskám dvorským.
(ZZVlad. 307.)

Nalezá se ve dskách dvorských při puohoniech z dědictvie pro nezpravu i ze škod, když sú roky puohonem vystáli puovodové i s pohnanými, že sú každá strana šest manuov skrze jednoho mana, kterémužto list od úřadu dán jest byl, obeslali, a ti se měli sjeti z práva k roku od úředníka jmenovanému, a ti sú činili nálezy mezi stranami (a to se nalezá ve dskách dvorských, v knihách puohonných

za krále Václava, kdež Matěj z Kovářova pohoni Alžbětu vdovu z Kestřan.) —
(ZZVlad. 308.)

IV.

Literae quae dantur purgravio ex parte beneficiariorum tabularum curiae regalis.

1. Brzienko de Skály, judex curiæ regalis per Boemiam (1400—1407) cetcrique beneficiarii czudæ ejusdem, nobili et egregio viro, domino Johanni dicto Crussina de Lichtemburg, magistro curiæ regalis supremoque purgravio Pragensi (1403—1407), aut ipsius vicepurgravio purgraviatus ejusdem, præsentibus scire damus, quod in villa Rzierzihy quinque sex. gr. census cum curiis rusticalibus et omni libertate ad ea pertinente per mortem quondam Jaroslavæ virginis ad dominum regem sunt legitime devolutæ. Gratiosa siquidem ex donatione regia Benessius et Niemczo, prædicti juris ordine observato, super dictas quinque sex. gr. sunt inducti et taxatæ sunt eis per beneficiarios curiæ ad verum jus hereditarium pleno jure, quemadmodum in tabulis curiæ comperimus contineri. Quare Nob. Vestram aut vestras vices gerentem in auxilium juris postulamus, rogantes ex affectu, quatenus præfatos Benessium et Niemczonem in prædicto censu sic per nos inductos tueamini a quolibet violento seu impetente. Scriptum apud curiæ tabulas etc.

2. Brzyenyck z Skály, sudí dvoru králova po Čechách, i jiní úředníci úřadu téhož, tobě slovutnému panoši Wykerzovi purkrabí Prazkému (1404—1406) tímto listem věděti dáváme, že Jan z Nahořetic dědiny v Radechově dvór poplužný, dva dvory kmetcie, v Vojnině ves celú, s seděním, s lukami, s lesy, se mlýny i s tú se vší volí což k tomu sluší, svědky spravedlivě jest obdržal proti královu právu, jakž to plněji v dvorských dskách popsáno stojí. Protož ač by kto ty dědiny kterú mocí držal a královým právem překážel, aby svrchu řečeného Jana z svého úřadu bránil, jakž z úřadu a z popravy učiniti máš. Datum etc.

3. Albertus de Koldicz et de Bělina, judex (1407—etc.) ceterique beneficiarii tabularum curiæ regalis per Boemiam, vos nobiles dominos Johannem de Rotstein 1409 purgravium Pragensem requirimus, quatenus Kunsonem de Paka in una curia rusticali in Lodyn per mortem Sdochonis presbiteri ad dominum regem juris ordine devoluta tueri et defensare velitis a quolibet violento. Scriptum apud curiæ tabulas etc.

4. Albertus de Koldicz et Bielina, judex curiæ regalis per Boemiam.

ceterique beneficiarii czudæ eiusdem. Nobili viro domino Lackoni de Kravar, supremo burgravio Pragensi aut suo eiusdem purgraviatus substituto, harum per tenorem scire damus, quod Johannes de Rysemburk, pincerna serenissimi principis, Romanorum et Boemiæ regis, super curia araturæ in Bezdiekow post Benessium filium Jankonis cum agris, pratis ex donatione regia gratiosa servato juris ordine curiæ ad omagium Wyssegradense inductus est ad jus hereditarium pleno jure. Quam ob rem officium justitiariæ vestræ purgraviatus Pragensis in auxilium juris rogamus et requirimus studiose, præfatum quatenus Joannem in dictis bonis et hereditatibus manu tenere velitis et tueri. Scriptum apud curiæ tabulas.

5. Albertus de Koldicz etc. Nobili etc. Scire damus, quod per mortem Annæ relictæ Marssonis de Praga in C. uno lán silvæ, piscina et in H. tres sex. gr. census, in quibus quidem hereditatibus 60 sex. gr. dotis suæ habere dignoscebatur, id ex donatione regia in Alssonem et Herssonem de Kozojed curiæ juris ordine devolutum. Idcirio nobilitatem vestram rogative hortamur, quatenus præfatos Herssonem et Alssonem fratres in prædictis hereditatibus dotalibus manu tenerè atque gubernare velitis, rebelles violentos prædictum dotalitium occupantes arctius compescendo. Scriptum apud cur. tab.

6. Albertus Koldicz de Bielina, judex curiæ regalis per Boemiam. Nobili viro domino Lackoni etc. Significamus per praesentes, quod curia araturæ in Slavhosticz ex morte Divissii de ibidem cum agris, pratis, et omni libertate ad ea pertinente, quam diviserunt et tenent duo laici, ad dominum regem est legitime devoluta, et demum dominus Wenceslaus Romanorum et Boemiæ rex, prædictas hereditates dedit et contulit Jakubczoni Niemczoni pro . . . . suis gratiose, prout hoc vidimus in tabulis curiæ iuris ordine observato plenius contineri. Quare nobilitatem vestram præsentibus rogantes requirimus et hortamur, quatenus præfatos J. et N. in dictis hereditatibus sic per nos inductos tueamini gratiose a quolibet violento. Scriptum apud curiæ tab.

7. Albertus Koldicz etc. Vobis nobili et egregio viro domino Lackoni de Kravar supremo burgravio Pragensi, vestro aut substituto, notum facimus harum per tenorem, quod nobilis Kunka relicta nobilis Hermanni dicti Chustnik, dotem suam in tabulis terrae comperit, vid. CCC sex gr. cum quinquaginta sex., quas sibi in hereditatibus omagialibus Choticborcz civitate cum agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, molendinis, et omni libertate ad ea pertinente præfatus dominus Hermanus in dictis bonis et hereditatibus dotavit et nomine dotis assignavit et ei de dicta hereditate in prædicta summa pecuniæ ad veram dotalem obligationem condescendit. Sic tamen, quod prædicta Kunka post mortem domini nobilis Hermanni mariti sui

prænarrati in præfatis hereditatibus habere debet triginta quinque sex. gr. census annui bene sessionati, prout hoc in tabulis curiæ de consensu ponitur et voluntate serenissimi principis et domini domini Wenceslai Rom. et Boemiæ regis plenius expressatur, ex relatu nobilis Benessii dicti Chustnik, qui nuntius et relator super prævia ad tabulas curiæ fuit speciali litera delegatus; ea propter praenarratam dominam Kunkam juris ordine servato in et super præfatas hereditates dotales obligatas inducere debeatis, salvis tamen juribus, ordine servato, domini regis et aliorum, ipsamque manu tenere et tueri velitis a quolibet violento. Scriptum etc.

8. Albertus Koldicz de Bieliny etc. Nobili domino Lackoni præsentibus scire damus, quod curia araturæ in Mančic cum agris, pratis, silvis et omni libertate ad dictam curiam pertinente ex morte Thomczonis de ibidem ad dominum regem est legitime devoluta et demum dominus rex Petro dicto Kindl pro omnibus aliis denuo dedisse profitetur, qui Petrus super prædicta bona et hereditates servato juris ordine per beneficiarium nostræ curiæ inductus est, prout in tabulis curiae comperimus contineri. Quare nobilitatem vestram, vestrum aut substitutum purgravium Pragensem præsentibus requirentes in auxilium juris postulamus, quatenus prædictum Petrum in dicta bona per beneficium nostrum inductum manutenere, defensare atque tueri velitis a quolibet opponente seu violento. Scriptum etc.

9. Albertus Koldicz de Bielina etc. Nobili domino Lackoni etc. promptam ad quævis beneplacita voluntatem. Quia curia araturæ in Bezno ex morte nobilis Hawlikonis de Zwerzieticz cum agris, censu, silvis, rubetis et omni libertate ad ea pertinente per ...... sententiam et ...... dominorum baronum regni Boemiæ ad D. regem legitime est devoluta, exclusis et salvis juribus Perchtæ viduæ et Markwardi dicti Kus, quae in tabulis terrae continentur, tandem dominus rex omne jus suum bonorum hereditatum prædictarum dedit et gratiose contulit Joanni de Smrzow secretario et purgravio suo in Biela et pro liberis ac successoribus suis legitimis possidendum, prout hoc in tabulis curiæ et literis regalibus claret. Eapropter Nob. V. in subsidium juris rogamus, requirimus et hortamur, præfatum quatenus Joannem per beneficium tabularum curiæ in prædicta bona pleno jure inductum manu tenere et protegere in dictis hereditatibus debeatis a quolibet violento, protervo et opponente, rebelles et impedientes quoscunque, auctoritatis vestræ justitiariæ potestate, ad vestram prout spectat officium, compescentes. Scriptum etc.

V.

Tabula provinciarum.

I. *Grecensis et Mutensis:* Dantur literae proclamationum in Grecz, in Mutam, in Miestecz et in Bydzow (Jaromirz, Dwuor).

II. *Pragensis, Boleslaviensis, Nimburgensis, Melnicensis:* Dantur in Pragam, Bielam, Kostelecz, Melnik, Nimburgam; item aliquae in Welwar, Zitauiam.

III. *Rakonicensis et Veronensis:* Dantur in Rakonik et in Veronam; aliquae in Mendicum.

IV. *Bechinensis et Chinoviensis:* Dantur in Wozicz vel in Benessow.

V. *Boznensis et Prachinensis:* Dantur in Sussicz, Mirovicz, in Milen et Miroticz.

VI. *Vltaviensis et Kamycensis:* Dantur in Gilowy, Kamyk, Knin, Pulcrum Montem; etiam aliquae in Woticz.

VII. *Plznensis:* Dantur in Klatowiam, Plznam, Misam, in Tustam; aliquae in Tachow.

VIII. *Piescensis et Dudlevensis:* Dantur in Budweis, in Pieskam, Sussicz, Wodnian; aliquae in Weselé et in Lomnicz.

IX. *Czaslaviensis:* Dantur in Czaslawiam.

X. *Zacensis, Litomericensis, Pontensis:* Dantur in Lunam, Litomericz, Zacz, Pontem, in Usk super Albea; aliquae in Kadan.

XI. *Kurimensis:* Dantur in Kurim et in Coloniam.

XII. *Chrudimensis:* Dantur in Chrudim.

XIII. *Slanensis:* Dantur in Slanam et in Welwar, et aliquae dantur in Minorem civitatem Pragensem.

Additamentum.

Subscripta rescripta sunt et copiata de quodam registro antiquo Sezemae, qui erat notarius et post vicejudex tabularum curiae regiae, quod registrum dominus Czenko purgravius portaverat ad beneficium et viceversa recepit anno 1459. — (Tab. curiae reg. XXX pag. 14.)

1. Tiemto během mnoho dědin manských od koruny České země odtrhá se, že dskami dvorskými jeden druhému těch dědin prodada nepotvrzuje, jedno listy královými jeden druhému vzdává, a ti listové rozličným během ztraceni bývají, a tudy manské dědiny

z paměti vycházejí a za svobodné je mezi sebú prodávají, když jich ve dsky dvorské s královú volí nekladú.

2. Také tudy mnoho dědin manských i služebničích od koruny České odlúčeno bývá, že jeden druhému po kusiech těch dědin uprodává.

3. Také jeden služebník mnoho dědin pokúpě u jiných služebníkóv i drží, a tudy mnoho služby hradóm královým scházie.

4. Služebníci mnozí mezi sebú o dědiny služebnie trhy činie bez králova vědomie, jedno jeden druhému před súsedy vzdá, a tudy králeva služba hyne.

5. Také nenie svědomo, co kto služebních neb manských dědin drží, a kterú službu každý z svých dědin králi činiti má.

6. Mnozí se v otumrtné dědiny uviezí bez úřednieho vzvodu a othádánie, a tudy král nevie, za mnoho-li komu dal jest, a úřad dvorský také proto chudne; neb tudy právo úředničie zahyne a na bezpravie mnozí křičie, řkúc že se jim bez práva uvázáno.

7. Mnozí jsú, jimžto král dědiny, totiž nápady své otúmrtnie dává, a ti pak vezmúc listy provolacie, i nedadie těch dědin provolati, a druzí provolajíc nechtie jich sobě dovesti.

8. Komuž co král dá, aby se o to sám súdil a na rociech přede pány stával s pomocí úředníkóv dvorských, ale ne všeho na úředníky cpal; neb tudy na úředníky křik bývá, když čí při sami bez něho, jehožto věc jest, vedú. A také úředníci paměti té mieti nemohú, čím kto má které dědiny nápadnie právem obdržeti.

9. Manové a služebníci na súdě sedati nechtie, a tudy se lidem dlí.

10. Listóv ot úřada mnozí vládyky, manové a služebníci přijímati nechtie, a poslušenstvie což úřad královú mocí přikazuje, nečinie.

11. Popravcie komuž úřad píše, aby násilé bránil, kohož s právem uvedú, toho brániti netbají.

12. Dědiny otumrtnie, kdež jich je málo, těch ijeden u krále prositi nechce, proto že je král k manství dává.

13. Když který klášter aneb město nebo který měštěnín listem úředničím pohnán bude královú mocí, aby ukázal kterým právem královy dědiny služebnie, manské neb nápravnie držie: tehdy vystúpie podkomořie nebo jiný králov posel, i káže královým slovem, aby jich úřad nesúdil; a tak nedojdúce toho, kterým právem klášterové neb měštěné dědiny držie, i dadie jim pokojně držeti, a tudy mnoho královských dědin odcházie od koruny České.

14. Mnozí nejsúc úřadem na dědiny otumrtnie vzvedeni i pro-

dávají je, a tudy král nezvie co je komu dal a za mnoho-li dal; neb jich úřad neothaduje a u počet králi nepřijdú.

15. Služebníci koruně české dědinami připsaní chtie to za právo mieti, aby jich dědiny nikdy na krále nespadly, dokudž který příbuzný nalez(en) móž býti; a to nalezli za právo. (Ale ihned proti tomu nálezu Sazema, písař dvorský, odvolal se jest na Královu Milost, českého krále, a tak jich nález nejde, až do králova rozkázanie.)

16. Purkrabie královi od povolenie když jeden druhému prodává, od obú stranú neobyčejné penieze berú.

17. Paní kralové dědiny nápadnie, služebničie, panské a nápravničie podává, ale vzvodu na ně nenie vydáno bez Milosti králova přikázánie.